

**Dios chu'o charo
tocha jo'kasi'e pa'iphuro**

Resumen del Antiguo Testamento
en el idioma koreguaje

Dios chũ'o charo tocha jo'kasi'e pa'iphũro
Resumen del Antiguo Testamento en el idioma koreguaje

© 1997, WBT

Las ilustraciones de las páginas 96, 108, 117 y 271 se usan por cortesía de la British and Foreign Bible Society, Londres, Inglaterra.

Las ilustraciones de las páginas 2, 4, 6, 7, 10, 11, 13, 17, 25, 29, 32, 34, 37, 41, 45, 47, 55, 63, 66, 70, 72, 78, 81, 83, 85, 87, 97, 98, 101, 134, 146, 156, 196, 199, 202, 208, 221, 225, 232, 249, 330, 333, 346, 374, 379, 381, 397, 403, 422 y 429 se usan por cortesía de la Fundación David C. Cook.

Las ilustraciones de las páginas 159, 179, 190, 269, 310 y 441 se usan por cortesía de la Sociedad Bíblica Internacional.

Los mapas y planos de las páginas 14, 18, 61, 153, 279, 465 y 467 se usan por cortesía de la Liga Bíblica Mundial del Hogar, México.

Primera edición, 1997
publicado por Sociedad Bíblica Internacional

Segunda edición
© 2013, WBT

Ninguna parte de esta publicación puede ser reproducida total o parcialmente sin autorización de los propietarios.

**Dios chu'o charo
tocha jo'kasi'e pa'iphuro**

**Resumen del Antiguo Testamento
en koreguaje**

Introducción

Para una buena comprensión del Nuevo Testamento es indispensable conocer algo del Antiguo Testamento, pues en éste se encuentra el trasfondo histórico y religioso del primero.

Este resumen incluye algunos de los más importantes acontecimientos del Antiguo Testamento. A pesar de su brevedad, le proporciona al lector un conocimiento general sobre el desarrollo de la historia en aquella época. Además, muchas de las historias, personajes y costumbres que se encuentran en el Antiguo Testamento también figuran en el Nuevo.

El resumen se divide en secciones, cada una de las cuales tiene un título y debajo de éste se da la referencia a los capítulos donde se encuentra la sección traducida. Luego, si se hace referencia en el Nuevo Testamento a la historia narrada en esta sección, se incluyen las citas bíblicas de éste. También se han incluido cinco mapas que indican la ubicación de los lugares mencionados en el resumen.

Al final se incluye una breve historia de la época denominada intertestamentaria, además de los planos del tabernáculo y del templo.

En algunas partes del texto, no se incluyeron los números de los versículos, debido a que se cambió el orden de ciertos pasajes para facilitar la comprensión de los acontecimientos.

Los libros del Nuevo Testamento y sus abreviaturas

San Mateo	<i>Mt</i>	1 Timoteo	<i>1 Ti</i>
San Marcos	<i>Mr</i>	2 Timoteo	<i>2 Ti</i>
San Lucas	<i>Lc</i>	Tito	<i>Tit</i>
San Juan	<i>Jn</i>	Filemón	<i>Flm</i>
Hechos, Los	<i>Hch</i>	Hebreos	<i>He</i>
Romanos	<i>Ro</i>	Santiago	<i>Stg</i>
1 Corintios	<i>1 Co</i>	1 Pedro	<i>1 Pe</i>
2 Corintios	<i>2 Co</i>	2 Pedro	<i>2 Pe</i>
Gálatas	<i>Gá</i>	1 Juan	<i>1 Jn</i>
Efesios	<i>Ef</i>	2 Juan	<i>2 Jn</i>
Filipenses	<i>Fil</i>	3 Juan	<i>3 Jn</i>
Colosenses	<i>Col</i>	San Judas	<i>Jud</i>
1 Tesalonicenses	<i>1 Ts</i>	Apocalipsis, El	<i>Ap</i>
2 Tesalonicenses	<i>2 Ts</i>		

Dios cunaumuna'me cheja pāi cho'osi'ere kuamu

Génesis 1.1-31

*Mt 19.4-6; Mr 10.6-8; Jn 1.1-3; 1 Co 11.8-9; 15.45-49;
2 Co 4.6; Ef 5.31; 1 Ti 4.3-4; He 4.3-4; 2 Pe 3.5*

1-2 Aperumu cheja peosomu. Pāijē'e peoju cu'ava'najē'e peoasome. Ūcuaja'che cunaumu, aikūjña, chiaraã, chiañaã, sūkijē'e peosomu. Ūcuaja'che ūsuujē'e peoku pāimiauujē'e peoku ma'jñokojē'e peoasome. Diochi'a paniasomu.

Ūcuarumu Dios te'euji ija'che i'kaasomu:

—Chejana'me cunaumu cho'ora chu'u —chiniasomu. Chini chejana'me cunaumu cho'oasomu Repau.

Cho'osirumu cheja miañejē'e peocheja chijachejachi'a paniasomu. Reparumu pa'ichejñajē'e peoche okochi'a pa'iuana Dios Rekochochi'a ñoma'kupi oko sē'sevuji ku'iu paniasomu.

3-4 Jā'ajekuna Dios reparumu ija'che chū'uasomu: “Miañe paau”, chiniasomu. Chikuna miañe paniasomu. Miañe cho'osirumu miañena'me chija'che paniasomu. **5** Repa miañe “umu-cuse” ve'oasomu Dios. Chija'chere “ñami” ve'oasomu.

6 Jo'e apeñatato okore joopo umuna muoasomu Repau, cunaumupi oko paau chini.

7-25 Jo'e apeñatato Dios ija'che i'kaku jo'e chū'uasomu: “Oko kuñujū'u, chejapi paau”, chiniasomu. Chikuna cheja paniasomu.

Jā'aja'ñe cho'o ija'che chū'uasomu Repau: “Sūki si'ache aineea'ku; repañuã kūisi'e jo'e ūcuajañuã aineere'oche pa'iñuã paau”, chiniasomu Dios. Chikuna cheja tachana'me sūki aineea-somu. Repau cho'osi'e ña, “Re'oja'imu ie”, chiniasomu Repau.

Jo'e apeñatato Dios ija'che i'kaasomu: “Pāipi ñaju umucujñana'me pāimia pa'iche ūsurumu okorumu pa'iche masia'ju chini ūsuu'mu pāimiau'mu ma'jñokoa'me cunaumure paau”, chiniasomu. Chikuna Repau i'kasi'e paniasomu. Jā'aja'ñe cho'o Repau cho'osi'e ña, “Re'oja'imu ie”, chiniasomu Dios.

Jo'e apeñatato Dios ija'che i'kaasomu: “Chiacha va'iva'nana'me pī'ava'na si'ache paapu”, chiniasomu. Jā'aja'ñe i'kauna pī'ava'na chiacha va'iva'na paniasome. Cho'o pi'ni ña,

Génesis 1

Re'oja'imu ie”, chiniasomu Dios. Ūcuarumu repava'nare chiacha va'iva'nare ija'che i'kaasomu Repau: “Musanukona va'i jainukore jojo chiañaaña'me chiaraã jainuko pa'ijũ'ũ”, chiniasomu. Ūcuaja'che pĩ'ava'nare ija'che i'kaasomu Repau: “Musanukona pĩ'a jojo si'achejña jainuko pa'ijũ'ũ”, chiniasomu.

Jo'e apeñatato Dios ija'che i'kaasomu: “Cu'ava'na airo pa'ijava'nana'me jo'cha paajava'na rñni ku'iva'nana'me ùni ku'ina paapu”, chiniasomu. Chikuna cu'ava'na paniasome. Cho'o pi'ni ña, “Re'oja'imu ie”, chiniasomu. **26-27** Ūcuauucusena pãi cho'oasomu Dios, amuna'me romio'te. Cho'o pi'ni ũcuanapi cheja pa'iva'nare chũ'uju paapu chini chũ'u jo'kaasomu Repau. Ūcuachi'a Repau pa'icheja'che paapu chini jo'kaasomu Dios repanare. Cu'ava'nata'ni te'eujẽ'e Dios pa'icheja'che pa'ima'me.

28 Ūcuaja'che Dios repanare pãi cho'o pi'ni ija'che chũ'uasomu: “Chii rua jainukore paajũ'ũ. Musanukona chii te'enachi'a cheja si'achejña sani paapu”, chiniasomu. **29-31** Chini repanare pãi jo'e ija'che i'kaasomu: “Airoqueere ãumajñaruã ãiju pa'ijũ'ũ musanukona”, chiniasomu. Repau cho'osi'e peore ña, “Rua re'oja'imu ie”, chiniasomu Dios.

Génesis 2.1-3

1 Repau Dios seirepaumucujña cunaumuna'me chejana'me repacheja pa'imajñaruña'me pãi cho'oasomu. Seirepaumucujñana peore cho'o pi'niasomu. 2 Chekuumucuse rupu paniasomu Repau. 3 Jã'ajekuna Repau maire pãi ija'che chũ'u jo'kaasomu: “Musanukona irumupi vua seirepaumucujña cho'oche cho'oja pa'ijũ'u. Te'eumucuse puaumucusejekuna puajũ'u”, chini jo'kaasomu Dios maire.

**Pãi charo pa'isinare umuuna'me romio'te
Dios cho'osi'ere jo'e kuamu**

Génesis 2.7-25

7 Aperamu cheja mamarumu Dios cha'opi pãiu'te cho'o repau ñuecojñana jujuuna vajuasomu repau pãiu. Repau Dios jã'aja'ñe jujucheji pãiu'te vajuche'te ñiasomu paau chini. Jã'ajekuna pãiu ca'nivuna'me rekocho paamu.

8-16 Pãiu'te cho'o pi'nisirumuna Diopi chũ'uuna Edén cheja otera'ñuruã pa'icheja teana rua re'ojacheja paniasomu Repau cho'osi'ku pa'ijacheja. Jã'aja'ñe cho'o Dios pãiu'te ija'che i'kaasomu: “Ichejare pa'ijũ'u mu'u”, chiniasomu.

Ûcuachi'a Dios repau'te jo'e ija'che i'kaasomu: “Icheja pa'imajñaruãre kuiraku pa'ijũ'u mu'u. Sũkiñuã icheja pa'ĩnuã kũñe'te ãiu pa'ijũ'u”, chiniasomu. 17 Repacheja pa'ĩnu sũkiñu te'eñu ãiũ-señu paniasomu, repañu kũisi'ere, “Pãipi ãni cu'achena'me re'oja'che masijanaa'me”, chiicojñosi'ñu. Jã'ajekuna Dios ija'che i'kaasomu: “Iñu kũisi'eta'ni ãimanejũ'u. Ñni jũnisoja'mu mu'u”, chiniasomu.

18 Reparumu Dios ija'che cuasaku te'euji i'kaasomu: “Ikure ja'me pa'ikuji karamu”, chiniasomu. 19-20 Chini cu'ava'nare Repau cho'osiva'nare jainukore raoasomu, repauni ja'me paapu chini, ùcuachi'a repava'nani ùcuanukore mami ve'oa'ku chini. Jã'ajekuna cu'ava'na rani repau'te ja'me paniasome. Jã'ata'ni repau'te chuta'a ja'me cho'okainapi peojuna karaasomu.

21-23 Jã'aja'ñe pa'iuana Diopi uokuache cho'ouna Adán ume kãnisoasomu. Kãnisouna Dios repau meakoricho te'echo ruta ùcuachoji romio'te cho'oasomu. Romio'te cho'o pi'nisirumuna repau Adán vuniasomu. Repau vuisirumu ùcuauuni ja'me paao

Génesis 2, 3

chini romio'te jo'kaasomu Dios. Jo'kauna repau Adán rua pojoku ija'che i'kaasomu: “Mu'u chu'u tarapu cho'osi'koa'mo. Jã'ajekuna chu'u mu'ure, 'romio', ve'omu”, chiniasomu. (Repau chu'o i'kache “romio” chini “Umuu tarapuji cho'ocojñosi'koa'mo iko” chiimu.) ²⁴ Jã'ajekuna umuu reparamupi vua irumujatu'ka romio'te veja ja'me pani ũcuate'euja'che pa'ime.

²⁵ Ũcuarumu repana umuuna'me romio kãña peova'na paniasome. Jã'ata'ni vajachuamaneasomu repanare.

Pãi charo pa'isina umuuna'me romio Dios chũ'uñe jachasi'ere kuamu

Génesis 3.1-24

Ro 5.12-19; 2 Co 11.3; Ap 12.9; 20.2

¹ Ũcuarumu Adán romiona'me re'ojachejare paniasome, Dios cho'o jo'kasichejare. Reparumu chekunare cu'ava'nare añapi na'a cajejaiche masiasomu.

Ũcuarumu repau añã Adán rãjore sani ija'che i'kaasomu:

—¿Icheja pa'iñuã sũkiñuã kũñe ãmanejũ'u”, chiiku Dios musanukonare? —chiniasomu.

²⁻³ Chikuna i'kaasomo repao.

—Dios icheja pa'iñuã kũisi'e ãñe ũsema'mu. Te'eñu icheja joopo nukañu'te, “Ãmanejũ'u”, chiisi'kua'mu Repau. Ũcuachi'a Dios chukuna'te ija'che i'kasi'kua'mu: “Musanukona chu'u ãmanejũ'u chiisi'ñu kũisi'e chẽamanejũ'u. Jachasoju cho'oni jũnisojanaa'me musanukona”, chiisi'kua'mu Repau —chiniasomo repao.

4-5 Dios chū'usi'ere repaoji kuakona asa añã repao'te joreku ija'che i'kaasomu:

—Ūcuarepama'mu jā'achu'o. Musanukonapi jā'are ãni jūni-somanejanaa'me. Dios rupu ija'che cuasamu: “Pāipi repañũ sūkiñũ kūisi'ere ãni chu'u masicheja'che re'oja'chena'me cu'ache masijanaa'me”, chiiu cuasamu. Jā'aja'ñe cuhekujeku jā'añũ kūisi'e ãiñe ũsemu Repau musanukonare —chiiu jorea-somu repau repao'te.

6 Añapi jā'aja'ñe joreku i'kauna asa repañũ kūisi'ere ñaa-somo repao. Ña, “Rua re'oja'chea'me repañũ kūisi'e. Rua sãija'icosomu ie. Ñni Dios masicheja'che masija'mo chu'u”, chini cuasako pojoasomo repao. Jā'aja'ñe cuasako te'era'puru tua ãniasomo. Tua ãio ũjure sa ãukona koo ãniasomu repau.

7 Jā'aja'ñe cho'o repanare cuasomanesi'e, “Kãña peova'naa'me mai”, chiiju cuasaasome repana. Jā'ajekuna repanani vajuchua-che cuasokuna higuera ja'opi tua juha ta'piasome.

8-9 Ūcuarumu na'icuhatona Diopi ũcuachejapi asoche ku'iuna asa kukuso katirena Dios Adan'te soiu ija'che i'kaasomu:

—¿Jeechejare pa'iku? —chiniasomu.

10 Chiiuna asa ija'che i'kaasomu repau:

—Mu'u ku'iche'te asa kãa peova'ujeku vajuchuku kati-sosi'kua'mu chu'u —chiniasomu.

11 Chikuna Dios ija'che i'kaasomu:

—¿Neepe musanukonare kãña peova'na pa'iche kuare?
¿Chu'u ãimanejũ'u chiisi'ere ãte musanukona? —chiniasomu
Dios. (Repanapi repañũ kūisi'ere ãimaneni repana kãña peona pa'iche vesura'ame.)

12 Chiiuna asa Diore ija'che i'kaasomu repau:

—Romioji mu'u chu'ure ja'me paaõ chini jo'kasi'kopi repañũ kūisi'e tua ra ãsiona ãisi'kua'mu chu'u —chiniasomu.

13 Chikuna Dios repao'te romio'te sēniasomu.

—¿Je'se pa'iuna mu'u jā'aja'ñe cho'oo? —chiniasomu.

Chikuna i'kaasomo repao.

—Añapi chu'uni joreku i'kauna tua ãisi'koa'mo chu'u
—chiniasomo.

14-15 Ūcuarumu Dios añare ija'che i'kaasomu:

—Chura mu'u joresi'e ro'i irumupi vaa nuka ku'ima'ñe mu'u

Génesis 3

ca'nivuji ũni ku'iu pa'ijũ'u. Mu'u paasinapi iko paasinare cũ'acu'ravaãna kũkujanaa'me. Na'a pa'isirumu iko paasi'kupi mu'u paasi'kure cavaku cajejaija'mu —chinasomu.

16 Chini Dios romio'te ija'che i'kaasomu:

—Mu'u rua asicheji chĩi cajaja'mo, mu'u chu'u i'kache jachasi'e ro'i. Ūcuachi'a muũjupi mu'ure chũ'uku pa'ija'mu —chinasomu Repau.

17-19 Chini umuu'te ija'che i'kaasomu Repau:

—Mu'u romio i'kache jachama'ñe ãisi'kujeku cu'ache cho'osi'kua'mu. Jã'ajekuna cheja miuna'me u'cha rua aineeuna ãu tãñe rua cuaja pa'ija'mu mu'ure. Ūcuaja'che mu'u ca'niva cha'opi cho'osica'nivujeku aireko jũnisoni aperumu pa'icheja'che cha'o carũnisoja'mu mu'u —chinasomu Dios repau'te. Repau umuu Adán ve'easomu. **20** Repau romioji Eva ve'easomo. Pãi ũcuanuko puka'ko pa'ijaojekona rãjore jã'aja'ñe ve'oasomu repau.

21 Ūcuarumu Dios repana ju'iju pa'ijache va'iva'na ca'nipi juhasikãñare ãsiasomu. Jã'ajekuna ũcuakãñare ju'iju paniasome repana. **22** Jã'aja'ñe cho'o te'euji cuasaku ija'che i'kaasomu Repau: “Chukuna masicheja'che re'oja'chena'me cu'ache masime ina chura. Ūcuaja'che repana pa'icheja pa'iñu chekuñu chu'u jo'kasi'ñu kũisi'ere ãito cu'amu. Repañu kũisi'e ãni jũni-

soma'ñe pa'ijanaa'me repana”, chini cuasaasomu Repau. **23** Jã'are cuheku repanare tĩichejana saoa-somu Repau, jo'e ãima-nea'ju chini.

24 Repanare saosirumu Dios pãipi repañu kũisi'ere te'eujẽ'e kaka tua ãima-nea'ju chini Repau pa'icheja cunaumu pa'inana'me va'ti toa pa'iva'ti ũcuate'eva'tipi pachu ku'iva'tire casoasomu, Edén cheja kacheja ũsuu muikã'kore paapu chini.

Adanna'me Eva chíiva'nare paasi'ere kuamu

Génesis 4.1-25

Mt 23.35; Lc 3.37-38; 11.51; He 11.4-5; 12.24; 1 Jn 3.12; Jud 11,14

1 Ūcuarumu Adán repau rājore Evare chíi paaasomu. Repao chíiva'ure umuva'ure cajasirumu Cainre ve'oasome repana repava'ure. 2 Na'a pa'isirumu jo'e chekure umuva'uni paa Abelre ve'oasome repana. Repana aina pa'irumu te'eu Caín ãu tãku paniasomu. Abelta'ni ovejava'nare jojoku paniasomu.

3 Na'a pa'isirumu repana Cainna'me Abel Dioni pojoju cu'amajñaruãre sa ísiasome. Caín repau tãsi'ere ãumajñaruã saasomu. 4 Abelta'ni repau jojova'nani ovejava'nani vaniso ísia-somu. Jã'ajekuna Dios Abelre jojoku Repau'te ísiche ũcuachi'a

ña pojoasomu.

5 Cainreta'ni pojomau repau ísisi'ejē'e ña pojo-maniasomu Repau. Jã'ajekuna Caín rua pe'ruasomu.

6 Pe'rukuna Dios ija'che i'kaasomu repau'te: “Pe'rumanejũ'u mu'u.

7 Re'oja'che cho'oto pojora'amu chu'u mu'ure. Jã'ata'ni

mu'upi re'oja'che cho'omaneni cu'ache cho'oku che'cheso chekuruamu na'a rua cu'ache cho'oja'mu”, chiniasomu.

8 Na'a pa'isirumu Caín cho'jeu'te Abelre ija'che i'kaasomu: “Po'ona sañu mai”, chiniasomu. Chini sani te'ena pa'iju Caín cho'jeu'te ũcuachejana vanisoasomu.

9 Repau'te vanisosirumu Dios ija'che i'kaasomu repau'te: —Muche'u, ¿jeechejare pa'iku? —chiniasomu.

Chikuna Caín joreku ija'che i'kaasomu:

—Vesumu chu'u. Repau'te kuirakuma'mu chu'u já'ure ñajañe —chiniasomu.

10-12 Chikuna Dios jo'e ija'che i'kaasomu repau'te:

—Rua cu'ache cho'osi'kua'mu mu'u. Muche'ure mu'u vani-

Génesis 4, 5

sosi'e masimu chu'u. Muche'ure vanisasi'kujekuna irumupi vaa rua cu'ache ti'jñeja'mu mu'ure. Icheja cheja mu'upi ãu tãto aineenijẽ'e masi kãimaneja'mu. Ũcuachi'a mu'u si'achejñaruã pani ku'iu pa'ija'mu —chinasomu.

13-14 Chikuna Caín Diore ija'che i'kaasomu:

—Jã'arepa rua cu'ache ti'jñecojñoni, ¿je'se pa'ija'che chu'u? Chu'ure ku'iana pãiu ũcuauaku tijñani vanisojacosomu —chinasomu repau.

15 Chikuna Dios ija'che i'kaasomu:

—Pãiu ũcuauakuji mu'ure vanisoto chu'upi cho'okuna mu'ure vanisasi'e ro'i na'a rua cu'ache ti'jñeja'mu repau'te —chinasomu. Reparumu Dios Cainre vanisouama'ñe ñou'te cho'o jo'kaasomu, pãipi repau'te ti'jñenijẽ'e vanisomanea'ju chini.

16-26 Ũcuarumu Caín so'ona Nod chejana sanisoasomu pasa chini. Saniso pa'iu ũcuacheja cakoni romio'te veja pa'iu chĩiva'ure paa Enore ve'oasomu.

Ũcuarumu Caín ũcuachejana vu'ejoopo cho'oasomu.

Repajoopo cho'o pi'nisirumu mamaku mamire ve'oasomu repau. Repau Caín mamaku, Enoc, romio'te veja paaku chĩire paaasomu. Jã'ajekuna Caín jojosina rua jainuko paniasome. Repau paasina pãi te'ena jo'chava'nare jojona paniasome. Chekuna arpavuã cho'onana'me phĩ'covuã juhina paniasome. Chekuna cunapi cu'amajñaruã cho'ona paniasome.

Repana mamaku Abelpi chuenisouna rua sumava'na paniasome. Na'a pa'iju repau puka'kupãi Adanna'me Eva jo'e chekure chĩiva'ure paa Sere ve'oasome. Repau Set ainee pa'iu romio'te veja paaku chĩire paa Enore ve'oasomu. Repau Enós ũcuau majapãina'me jã'arumupi vaa Dioni cuasaju sãeju paniasome.

Génesis 5.22-29

22-29 Enós mamaku majanajeu mamaku Enoc ve'easomu.

Repau Enoc Dios chũ'uñe jachama'ñe si'arumu cho'oku paniasomu. Jã'ajekuna Dios repau'te jũ'iñe ũseku Repau pa'ichejana ñoma'ñe sasouna pãi repau'te jmamakarujẽ'e jo'e ñamanea-some. Enoc mamaku charo caku Matusalén paniasomu. Repau Matusalén novecientos sesenta y nueverepaũsurumu paakuji jũnisoasomu. Repau majanajeu Noé paniasomu.

**Pāipi cho'osoa'ju chini Dios oko rache
cho'osi'ere kuamu**

Génesis 6.5-22

*Mt 24.37-39; Lc 3.36; 17.26-27; He 11.7;
1 Pe 3.19-21; 2 Pe 2.5; 3.6*

Ūcuarumu pāi rua cu'ache cho'uju paniasome. Si'arumu cu'achechi'a cuasaju paniasome repana. Jā'aja'ñe pa'ijuna Dios suma'ñe ñaku te'eu ija'che i'kaasomu: “Repanapi ūcuanuko cho'osoa'ju chini cu'ache ti'jñeñe cho'oja'mu chu'u”, chiiu cuasasomu Repau.

Reparumu Noé te'eu rua re'oku paniasomu. Diorejê'e jachama'ku paniasomu repau. Chīi chotenare umupāichi'a paaasomu repau. Repana mamiasomu ie: Semna'me, Camna'me Jafet.

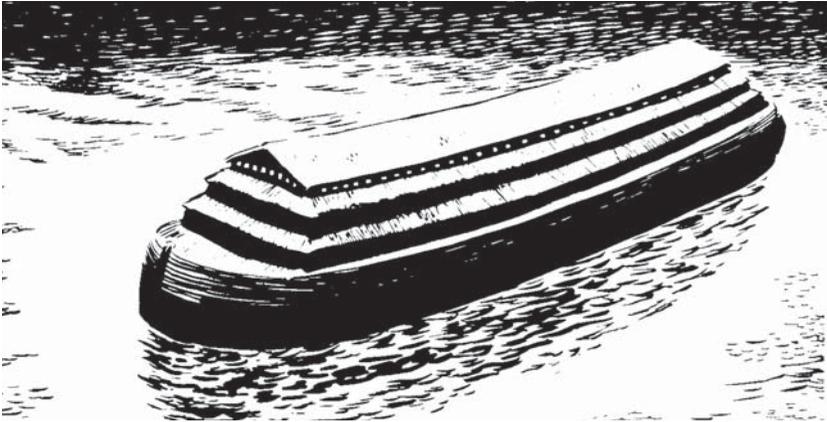
Ūcuarumu Dios Noere ija'che i'kaasomu: “Pāi ūcuanuko cu'ache pa'ime. Jā'ajekuna repanapi ūcuanuko cho'osoa'ju chini cu'ache ti'jñeñe cho'oja'mu chu'u. Chura mu'upi chooko'ñapi choovu rua ūjavu jē'jojū'u. Repavu jē'jo pi'ni sa'navuna'me sē'sevu peore majapi je'najū'u, oko kakamanea'ku chini. Repavu sa'navu pāina'me cu'ava'na pa'ijaruuruā jejojū'u. Repavu kakajasa'aro te'esa'aro cho'ojū'u. Ūcuachi'a jmasa'aru sē'sevuna cho'ojū'u. Chu'upi chū'uuna oko rua rajamu cheja. Jā'ajekuna chiañaña'me chiaraā peore ko'sa timusuna pāina'me cu'ava'na peore runisojanaa'me. Mu'upi chu'u chū'uñe'te, 'Jau', chini cho'oto cu'ache ti'jñeñe ūsekaiu mu'ure re'oja'che cho'okaija'mu chu'u.

'Ija'che cho'ojū'u: Choovu cho'o pi'ni murūjona'me, muchīi-pāina'me repana rūjoromi kakajū'u. Ūcuachi'a cu'ava'nare ka'chacū'a paava'nana'me jñajñu ku'iva'nana'me pī'ava'nare peore ūcuavuna cuaojū'u. Chu'ure pojoju ĩsire'omu chiico-jñova'nare jo'cha catorcerepanare cuaojū'u, umupāi sieterepanare romi ūcuajanukore. Chekunareta'ni ka'chava'narechi'a cuaojū'u umuuna'me romio'te. Ūcuachi'a musanukona āija-ñena'me cu'ava'na āijañe āu tujñajū'u. Jā'aja'ñe cho'oni cheja peore timusosi'eta'ni cho'osomanejanaa'me musanukona cu'ava'na ūcuachi'a”, chiniasomu Dios. Chikuna Noé Dios chū'usi'e peore ūcuarepa cho'oasomu.

Génesis 7.1-24

1-16 Choovu cho'o pi'nisirumu Dios Noere jo'e ija'che i'kaasomu: “Churata'ni mu'u majapaina'me cu'ava'na peore choovuna kakajũ'u”, chiniasomu. Diopi jã'aja'ne i'kauna Noé rũjona'me mamachii chotena rũjoromina'me cu'ava'na peore choovuna kakaasome. Repana peore kaka pi'nisirumu Dios repavu jatisa'aro jeoasomu. Reparumu Noé seiscientorepaũsurumu paaku paniasomu.

17-24 Ūcuarumu Diopi chũ'uuna oko jmamakarujẽe chueama'ne cuarentarepaumucujña ñamina'me raasomu.

Okopi ruarepa rakuna cheja peore ko'sa timusouna pãi ũcuauko runi cho'osoasome. Ūcuaja'che cu'ava'nana'me pi'ava'na ũcuauko cho'osoasome. Ko'sa timusicheja ciento cincuentarepaumucujñajatu'ka paniasomu. Jã'ata'ni choovuchi'a vavaasomu. Noé repau majapaina'me cu'ava'na ũcuavu'te pa'ija jũnisomaneasome.

Génesis 8.1-21

1-3 Na'a pa'iu Diopi chũ'uuna tutakuna oko rasi'e chuea chiacha pe'keru veasomu. **4** Jã'ajekuna repavu choovu aikũti ujakũti sẽ'sevuna tuniasomu. **5** Si'arumu chiachaji pe'keru veakuna ña Noé ija'che i'kaasomu: “¿Chiacha peore veasocuhau?”, chiniasomu. **6-7** Jã'are masira chini jatisa'aro umu casa'arujì vata vachoni eto saosomu repau. Eto saouna repakãjño pa'iche cãva ku'isi'ku co'imaneasomu.

8 Na'a pa'isirimuna Noé jo'e ũcuare masira chini chekua'ure ũkupova'uni eto saosomu. 9 Jã'ata'ni chuta'a chiacha-chi'ajekuna ũkupo choovuna jo'e co'iana chëa cuaoasomu repau.

10 Jo'e te'esemana pa'isirimuna jo'e ũcuava'uni eto saosomu repau. 11 Repau'te saosirumu ũkupova'u na'icuhatona ja'ova viiu co'iasomu. Jã'are ña Noé, "Veacuhamu chiacha", chiiu masiasomu. 12 Jo'e te'esemana pa'isirimuna repava'ure eto saouna jo'e co'imaneasomu repau.

13-14 Ũcuarumu Noé vata ñato chiacha veasi'eta'ni cheja chuta'a chakucheja paniasomu. Jã'ajekuna etama'ñe ũcuavu'te siete semanas chekurumu ocho semanas pa'icosome repana.

15-17 Ũcuarumu Dios Noere ija'che i'kaasomu: "Churata'ni etajũ'u murũjona'me mu'u chĩi. Ũcuachi'a cu'ava'nare etojũ'u, sani jojo cheja si'achejña paapu", chiniasomu.

18-19 Diopi jã'aja'ñe chũ'uuna etaasome repana. 20 Repavu etasirumu Noé catapuãpi Diore pojoñu chini isimajñaruã tuo uojakuanupu ñekuaasomu. Cho'o pi'ni Dios isijũ'u chiisiva'nare jo'chava'nana'me pi'ava'nare ra vaniso repava'nare ũcuakuanupu së'sevuna tuo uosoasomu. 21 Jã'aja'ñe cho'ouna Dios pojoasomu repau'te. Pojoku ija'che i'kaasomu repau:

"Pãi ũcuanuko cu'achechi'a cuasame.

Jã'ata'ni irumu cho'osi'e jo'e cho'omaneja'mu chu'u. Pãi ũcuanukore jo'e vanisomaneja'mu chu'u", chiniasomu.

Génesis 9.1-17

Ūcuarumu Dios jo'e ija'che i'kaasomu: “Chĩiva'nare jainu-kore paajũ'u, ũcuanapi jojo cheja si'achejña paapu. Irumupi vua cu'ava'na ũcuanuko pãire vajuchujanaa'me. Ūcuava'nani vaniso repava'na va'ire ãiju pa'ijũ'u musanukona. Va'ire ãnu chini cu'ava'nare vani repava'na chie peore raoso repava'i cho'o care'va kua'ko ãiju pa'ijũ'u. Pãiu ũcuauakuji chekure vanisoto sãĩne vanisojũ'u repau'te, jũni ro'ia'ku. Ūcuachi'a cu'ava'upi pãiu'te vanisoto vanisojũ'u repau'te, jũni ro'ia'ku”, chiniasomu Repau.

Ūcuarumu Dios jo'e ija'che i'kaasomu repanare Noena'me mamachi: “Musanukonare mu'una'me mu'u paajanana'me cu'ava'nare ija'che cho'okaija'mu chu'u: Oko ra cheja jo'e ko'sa timuñe chũ'umaneja'mu chu'u, cheja pa'inana'me repacheja pa'imajñaruã peore cho'osomanea'ku chini. Mañare'covu cunaumure paau chini cho'osi'kua'mu chu'u. Ūcuavu'te ñaku chu'u musanukonare cho'okasa chiisi'e cavesuma'ñe cuasaja'mu chu'u. Ūcuaja'che pãipi mañare'covu'te ñaju chu'u, Dios, ‘Oko ra cheja jo'e ko'sa timusoche chũ'umaneja'mu chu'u’, chiisi'ere cuasaju, ‘Dios Repau i'kasi'e ũcuarepa cho'oja'mu’, chijjanaa'me”, chiniasomu Dios.

**Vu'e umu nukavu'e
cho'osi'ere kuamu**

Génesis 11.1-9

1-4 Ūcuarumu pãi ũcuanuko ũcuate'echu'o cutunachi'a paniasome. Reparumu ũsuu muicheja pa'isinapi eta saniso tiichejana Sinar chejana tĩ'a re'ojajaeva pa'ichejana ña, ũcuachejana canukaasome repana pañu chini.

Ūcuachejare canuka pa'iju vu'ña cho'ojachere sãĩnechi'a cutuju ija'che i'kaasome repana:

—Cha'ophe'rere cho'o toana poñu mai —chiniasome repana.

Jã'aja'ñe cutuju ija'che i'kaasome repana:

—Raijũ'u. Vu'ejoopo'te cho'oñu mai. Ūcuachi'a vu'e cunaumujatu'ka repa umu nukavu'e cho'oñu. Maipi jã'aja'ñe cho'oto pãi ũcuanuko si'achejña pa'ina mai cho'osi'e asa masija-

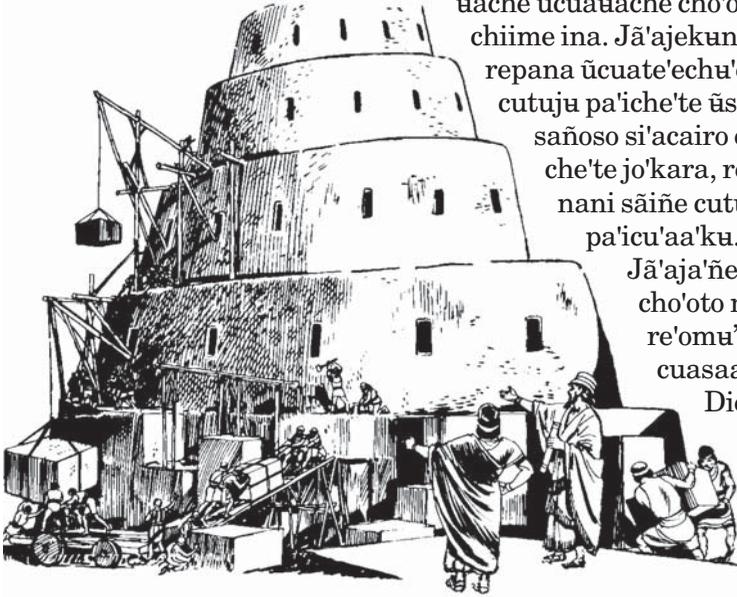
naa'me. Jā'aja'ñe cho'oni chekuchejña sani pa'ima'ñe icheja-chi'a pa'ijanaa'me mai —chinasome repana.

Jā'ajekuna reparumupi vua repana aperumu vu'ña cho'oju pa'isi'e catapi cho'oma'ñe cha'ophe'repi cho'oju paniasome. Je'nañe ũcuaja'che aperumu je'nañeja'ñe cha'opi cho'oma'ñe majapi je'naasome repana. Ũcuarumu repana vu'ejoopona'me vu'e umu nukavu'e cho'oju paniasome.

5 Jā'aja'ñe cho'ojuna Dios ũcuachejana caje repana cho'ojoopo vu'ejoopona'me vu'e umu nukavu'e ñaasomu. 6-7 Ña ija'che cuasaasomu Repau: “Ina pāi vu'ejoopo ũcuate'ejoopo pa'iju chu'ojē'e ũcuate'echu'o cutunachi'a pa'ime. Ũcuachi'a cho'оче repanare

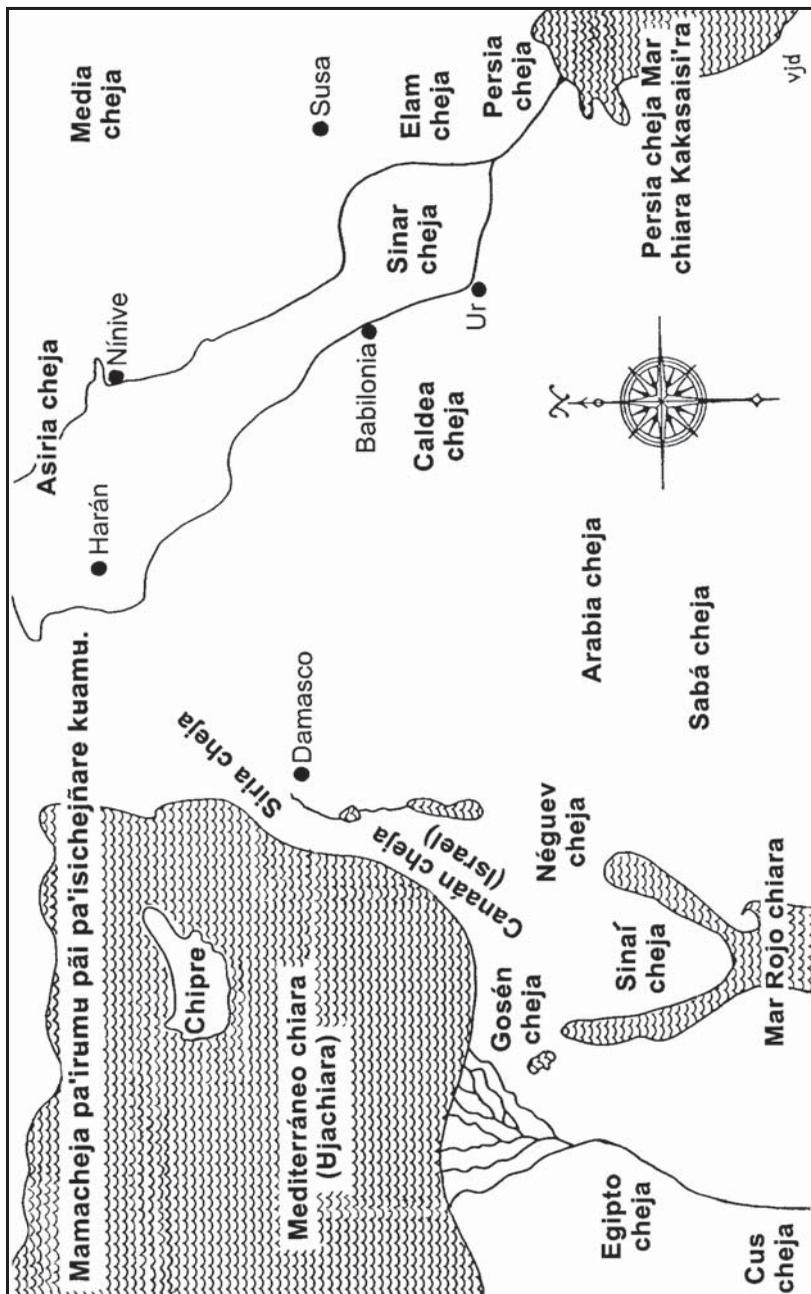
uache ũcuauache cho'oñu chiime ina. Jā'ajekuna repana ũcuate'echu'o cutuju pa'iche'te ũseku sañoso si'acairo cutu-che'te jo'kara, repa-nani sāiñe cutu asaju pa'icu'aa'ku.

Jā'aja'ñe cho'oto na'a re'omu”, chiiu cuasaasomu Dios.

8 Jā'aja'ñe cuasa Dios repanare pāi ũcuanukore si'achejña sani paapu chini te'ekuanuchi'a saosoasomu. Jā'ajekuna repana repajoopo cho'osi'e jo'kaasome.

9 Reparumu Dios repacheja canare ũcuanukore ũcuate'echu'o i'kache'te ũseku sañoso tiichu'ochi'a i'kache'te jo'kaasomu. Ũcuachi'a repanare pāi ũcuate'echeja pa'iñseku si'achejña sani paapu chini te'enarechi'a saosomu Repau. Jā'aja'ñe cho'osicheja-jeku repana pa'isijoo mami Babel ve'emu.

**Repau chū'uñe'te cho'okaau chini
Dios Abramre soisi'ere kuamu**

Génesis 11.10-32

Mt 1.1-2; Lc 1.54-55; 3.34; He 11.8-10

10-26 Ũcuarumu Noé mamaku Sem chiiva'nare paaasomu. Repau chiipi jo'e chekunare paaasome. Ũcuaja'che repa na chiipi jo'e chekunare paaasome. Sem paasina rua jainuko paniasome. Repau paasi'ku Taré paniasomu. Taré chi chote-nare umupāichi'a paaasomu. Repa na mamia'me ie: Abramna'me Nacona'me Harán. Ur vu'ejoopo Caldea cheja cajoopo'te paniasome repa na.

27-32 Repau Harán chiiva'ure paa Lo'te ve'oasomu. Na'a pa'iu Ur vu'ejoopona Harán jūnisoasomu. Mamaku Harán jūni-sosirumu Taré Canaán chejare pasa chini sai u mamaku Abramna'me majanaje u Lo'te saku saniasomu. Ũcuachi'a repa u Abram rūjore Sarai'te saasomu. Repa u Sarai chi paacu'ava'o paniasomo. Sani Harán vu'ejoopo tī'a ũcuajoopo'te paniasome repa na. Ũcuajoopo'te pa'iu Taré aireko jūnisoa-somu.

Génesis 12.1-20

1-3 Repa u puka'ku jūnisosirumu Abramre Dios ija'che i'kaasomu: “Chura mu'u majapāina'me mu'u cheja jo'ka chu'u ñojachejana saijū'u. Sani pa'iu mu'u paasinare rua jainukore paaja'mu mu'u. Ũcuachi'a mu'ure rua re'oja'che cho'okai u pa'ija'mu chu'u. Pāi mu'ure pojoju re'oja'che i'kanare re'oja'che cho'okaija'mu chu'u. Jā'ata'ni mu'ure cuheju cu'ache i'kanare cu'ache ti'jnea'ku chini chū'uja'mu chu'u repa nare. Ũcuachi'a mu'u paasi'kupi pāi ũcuaukore re'oja'che cho'okai u na re'oja'che pa'iju pojoju pa'ijanaa'me pāi”, chiniasomu Dios.

4 Jā'aja'ñe i'kauna asa Abram Diore jachama'ñe Harán cheja pa'isi'kupi Canaán chejana sasa chini etaasomu. Reparumu setenta y corepaūsurumu paaasomu repa u. **5** Sai u repa u rūjona'me cho'jeu mamaku'te Lo'te saasomu repa u. Ũcuachi'a repa u'te cho'che ru pu cho'okainana'me repa u neemajñaruā peore saasomu. **6-7** Repacheja tī'a ñato cananeopāipi paniasome. (Noé mamaku Cam paasina paniasome repa na cananeopāi.)

Génesis 12, 13

Ūcuarumu Abram repacheja cajoopo Siquem vu'ejoopona saniasomu, pāi Dioni pojoñu chini maikūti kueñe pa'ijooopona. Sani pa'iuna Dios Abramre i'kaasomu. “Icheja cheja mu'u paasi-nare chu'u isijachejaa'me”, chiniasomu. Chikuna asa Abram Dioni pojoju isimajñaruã tuo uojakuanupu'te ñekua ũhaasomu. **8** Cho'o pi'ni chekucheja Betel vu'ejoopo kueñe pa'ichejana saniasomu repau. Sani tī'a Dioni pojoju isimajñaruã tuo uojakuanupu jo'e ñekuaasomu repau. **9** Cho'o pi'ni jo'e kuniasomu repau Néguev chejana sasa chini. (Néguev cheja Canaán cheja suripa cakā'koa'me.)

10-20 Repacheja Néguev cheja okopi rua jeereparumu ramauna pāi tāsī'e ãu aineemau ãujē'e peoasomu. Jā'ajekuna repau Abram Néguev cheja carani Egipto chejana saniasomu. Repacheja pa'ina pāi chekuchejña pa'inapi rājore re'oja'io'te sato ũjuni vanisoasome. Jā'are masiku Abram repacheja tī'asirumu repauni vanisomanea'ju chini rājore ija'che i'kaasomu:

—Rua re'oja'io'mo mu'u. Jā'ajekuna Egiptopāipi mu'ure uache ñani chu'uni vanisojanaa'me. Jā'ajekuna repanapi chu'uni vanisomanea'ju chini, “Iku cho'jeo'mo chu'u”, chiiñu'u repanare —chiniasomu.

Ūju jā'aja'ñe i'kasi'ejekuna ũcuaoji joreona pāi chū'uku'te ja'me cho'okaina repanare chū'uku vu'ena muvaasome, ũcuauji paa'ku chini. Jā'ata'ni pāi chū'uku Diopi repauni cu'ache ti'jñeñe cho'okuna repau'te Abramre rājona'me saosoasomu.

Abramna'me Lot ũcuate'echeja pa'isinapi tīichejñana te'enachi'a saisi'ere kuamu

Génesis 13.1-18

1-5 Ūcuarumu Abram rājona'me Néguev chejana co'i paniasome repana.

Reparumu Abramna'me Lot rua kurina paniasome. Repau Abram pokurire'rena'me pachokurire're cu'ava'na rua jainukore paaasomu. Ūcuaja'che Lot cu'ava'nare rua jainukore paaasomu.

Ūcuarumu repana Néguev cheja pa'isinapi Betel vu'ejoopo kueñe pa'ichejana, aperumu Abram Dioni pojoku isimajñaruã tuo uojakuanupu ñekua ũhasichejana saniasome.

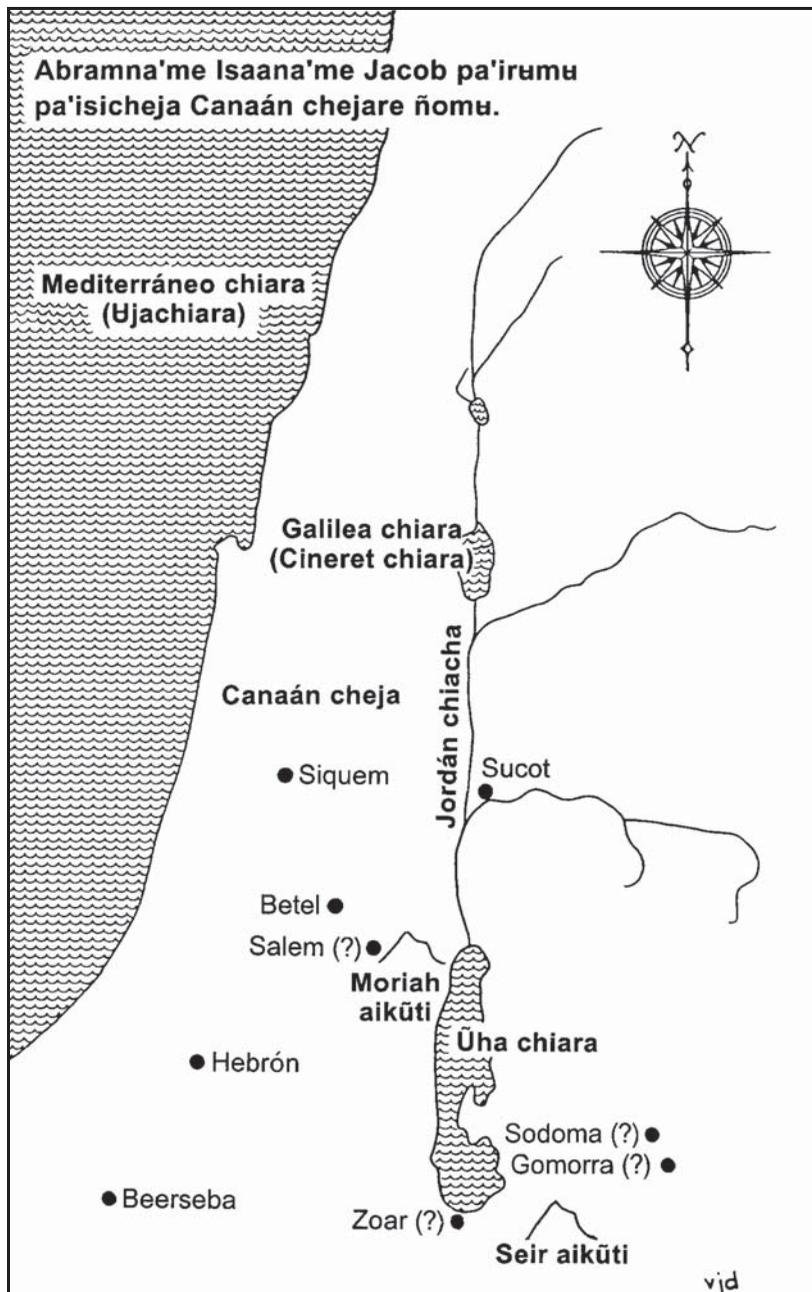
6 Sani pa'ijuna repana neeva'na jo'chava'na ãijañe patu karasosomu. **7** Repava'na ãiñe karasouna Abramre cho'oche cho'okainana'me Lo'te cho'oche cho'okaina sãiñe pe'ruju cu'ache

i'kaju
paniasome.

8-9 Jā'aja'ñe
cho'ojuna Abram repau
cho'jeu mamaku'te Lo'te
ija'che i'kaasomu: “Maja-
pāia'me mai. Jā'ajekuna sāiñe
pe'ruma'ñe pañu. Icheja Canaán cheja rua
chejaa'me. Chura ũcuate'echeja pa'ima'ñe te'echejñachi'a pañu
mai. Mu'ure pa'iuacheja jñaajũ'u”, chiniasomu Abram repau'te.

10-13 Chikuna Lot Jordán chiacha ru'tuva pa'icheja peore

repakājño nukaku ña, “Rua oko pa'iu rua re'ojachejaa'me jā'acheja”, chiiu cuasaasomu. Jā'ajekuna, “Ūcuachejare pasa”, chiniasomu repau. Chini repau neenana'me ūcuachejana saniasomu repau pasa chini. Sani pa'iu Sodoma vu'ejoopo kueñena repana pa'ijavu'ña chivo raña tōosikāña cho'osivu'ña nukoaasomu repau. Repacheja cana Dioni cuasamapu rua cu'ache cho'oju paniasome. Abramta'ni chekukā'kore Canaán chejare sani paniasomu.

14-17 Abramna'me Lot te'enachi'a sanisosirumu Dios Abramre ija'che i'kaasomu: “Peore repakājño churi ñajū'u mu'u. Icheja cheja peore mu'u paajanani isija'mu chu'u. Mu'u paajana pāi jairepanukojeju kuēkuecu'anuko pa'ijanaa'me. Icheja cheja peore mu'ure isijachejajekuna pachu ku'iu ñaku pa'ijū'u”, chiniasomu.

18 Ūcuarumu Abram chekuchejare Hebrón vu'ejoopo kueñere sani paniasomu. Ūcuachejare pa'iu jo'e Diore isimajñaruã tuo uojakuanupu ñekua ūhaasomu repau.

**Abram Lo'te cu'ache cho'oche'te
ūsekaisi'ere kuamu**

Génesis 14.1-24

He 7.1-10

1-17 Reparumu pāi chū'una cincorepana paniasome, Sodoma vu'ejoopo chū'ukuna'me Gomorra vu'ejoopo chū'ukuna'me chekujooopā chū'una. Repanare ūcuanukore chū'uku Quedorlaomer paniasomu Elam cheja chū'uku. Jā'ata'ni repanapi repau chū'uñe'te cho'ocuhejuna asa pe'ruku Quedorlaomer repanani cavara chini repau neena sōtaopāina'me saniasomu.

Sani cavaju repanare Quedorlaomer repau'te ja'me jovo saisinana'me cajejaniasome. Jā'ajekuna Sodoma vu'ejoopo canana'me Gomorra vu'ejoopo cana paasi'e jo'chava'nana'me pōse peore tua sasoasome. Reparumu Abram cho'jeu mamaku'te Lo'te, Sodoma vu'ejoopo sani pa'ikuni ja'me chēa sasoasome repana, repau jo'chava'nare peore ūcuachi'a.

Jā'aja'ñe cho'orena cheku te'eu chēacojñomanesi'kupi vu'vuso Lo'te chēa sasosi'e Abramni kuaasomu. Kuauna asa repau'te cho'oche cho'okainare soni rao Quedorlaome'te ja'me cavanani tuhara chini chi'iasomu. Repanare tuha jñaa cavaju

Génesis 14

repana sasi'e jo'chava'nana'me pōse tua co'chaasome repa. Ūcuaja'che Lo'te repau majapāina'me repau neenare jo'chava'nare tua co'chaasome repa. Ūcuaja'che Quedorlaomena'me jovo cavasina neemajñaruã pōse rua tuaasome. Repana cavacuasirumu, “Mai pa'ichejana co'iñu”, chiniasome repa Abramna'me repau'te cho'oche cho'okaina.

Reparumu pāiu Melquisedec paniasomu. (Repau mami “Melquisedec” chini “Pāi re'oja'che chũ'uku” chiimu.) Salem vu'ejoopo canare chũ'uku paniasomu repau. (Salem vu'ejoopo chini “Cavache peomu” chiimu.) Ūcuachi'a repau Melquisedec phairijeku Dios chũ'uñe cho'okaiku paniasomu.

18-24 Repau Abram cava pi'ni co'irumuna Melquisedec eta tijña pāna'me pīsi uche cono īsiku ija'che i'kaasomu repau'te:

Diopi cunaumuna'me cheja cho'osi'kupi mu'ure rua re'oja'che cho'okaau.

Ūcuauji ja'me cho'okaiuna cava cajejaisi'kua'mu mu'u.

Jā'aja'ñe cho'okaiuna, ‘Re'orepamu’, chiimu chu'u Repau'te,

chiniasomu repa.

Reparumu Abram Quedorlaome'te repau'te ja'me cavasinana'me cavaku vaniso tua rasimajñaruã dierepakuanu ūcuajakuanuchi'a chi'i te'ekuanupu rupu īsiasomu Melquisede'te. Ūcuaja'che jo'chava'nare dierepava'nare ūcuajava'narechi'a chi'i repau'te te'eva'ure rupu īsiasomu repa. Jā'aja'ñe cava tua rasimajñaruã peore kuēkuē īsiasomu Abram Melquisede'te.

Abram repanare chuta'a cavamarumu Sodoma vu'ejoopo canare chũ'uku repa neenana'me chēacojñosi'ku paniasomu. Jā'ajekuna Abram repa neenana'me repanare chēacojñosinare cava cajejani tuaasome. Repauni cho'okakuna Sodoma vu'ejoopo canare chũ'uku rua pojoku Abramre ija'che i'kaasomu repa:

—Chu'u paasinare pāi co'chojũ'u chu'ure. Chukuna paasimajñaruãta'ni mu'upi paajũ'u. Ūcuachi'a Quedorlaome'te ja'me cvasinare tuasimajñaruãre ja'me paajũ'u —chiniasomu.

Chikuna Abram Sodoma vu'ejoopo chũ'uku'te ija'che i'kaasomu:

—Mu'u paasimajñaruã te'emakajē'e paacuhemu chu'u. Chu'upi co'choma'to chekurumu mu'u ija'che i'kamu: “Abram chu'u paasi'ere paaku rua kuriu'mu”, chiimu. Chekurumu

mu'upi já'aja'ñe i'kato cu'amu. Cuhemu chu'u. Ūcuare chu'ure cho'oche cho'okainapi āu mu'u nee ānisokaisi'ejekuna ro'iche peomu mu'ure. Ūcuachi'a amorreo pōsupāiva'nare chu'ure ja'me ku'isiva'nare ūcuauache īsijū'u. Já'aja'ñere chiimu chu'u —chinasomu repau.

Dios Abramre, “Chīire paaja'mu mu'u”, chiisi'ere kuamu

Génesis 15.1-16

Ro 9.7-9

1 Ūcuarumu Abram Dios ñoñe'te ñakuna Dios ija'che i'kaasomu repau'te:

—Vajuchumanējū'u mu'u. Mu'ure rua re'oja'chere īsija'mu chu'u —chinasomu.

2-3 Chiiuna Abram Diore ija'che i'kaasomu:

—Mu'upi chu'ure re'oja'che īsitōjē'e chīi peokujeku ūcu sumava'u pa'ija'mu chu'u. Já'ajekuna chu'u jūnisosirumu mu'u chu'ure īsisicheja chekupi chu'ure rupu cho'oche cho'okaisi'kupi paaja'mu —chinasomu repau.

4-5 Chiiuna Dios ija'che i'kaasomu repau'te:

—Mu'u paasicheja tīiujī paamaneja'mu. Mu'u chīirepau paaja'mu. Ma'jñokojanukore pāi jainukore paaja'mu mu'u —chinasomu.

6-7 Dios já'aja'ñe i'kache asa jachama'ñe cuasaasomu Abram. Cuasakuna Dios repau'te pojoku, “Re'oku'mu iku”, chiiu cuasaasomu.

Ūcuarumu Dios jo'e ija'che i'kaasomu repau'te:

—Dioa'mu chu'u. Mu'ure Ur vu'ejoopo pa'ikuni soni ichejana raosi'kua'mu chu'u ichejare mu'uni īsira chini —chinasomu Repau.

8 Chikuna Abram Diore ija'che i'kaasomu:

—Mu'u chu'ure, “Icheja īsija'mu”, chiiche ūcuarepa pa'ito, ¿je'se masija'che chu'u? —chinasomu.

9-16 Chikuna Dios ija'che i'kaasomu repau'te:

—Jo'chava'nare ra vaniso chu'uni īsijū'u —chinasomu. Diopi já'aja'ñe chū'uuna asa ūcuarepa cho'oasomu repau.

Ūcuarumu Abram na'isouna kānisoasomu. Repau kāisirumuna Dios ija'che i'kaasomu repau'te:

Génesis 15, 16

—Na'a pa'isirumu mu'u paasinapi chekuchejare sani pa'ijanaa'me. Ūcuachejare pa'iju chekunani cho'oche kuri kooma'ne rupu cho'okaiju pa'ijanaa'me repana. Rua jeerumu cuatrocientorepañsurumu chekunapi mu'u chii paasinare paaju rua cu'ache cho'oju paajanaa'me repanare. Ūcuachi'a na'a pa'isirumu repanare cu'ache cho'ojanare chu'upi cu'ache ti'jñeñe cho'oja'mu. Chu'upi jā'aja'ne cho'ouna chēa paacojñosina eta pōsena'me kuri rua koo jo'e chekuchejana saijanaa'me. Mu'u jūnisisirumu jā'aja'ne ti'jñeja'mu mu'u paasinare. Mu'u chii majanajechii mamachii chekucheja sanisosina ichejana Canaán chejana jo'e co'ijanaa'me. Repana co'irumu chu'upi amorreopai Canaán cheja pa'inare cu'ache cho'oja'mu. Cu'ache cho'oku repacheja Canaán cheja tua mu'u paasinani isija'mu chu'u —chiniasomu Dios repau'te.

Abram mamaku'te Ismaelre jñaasi'ere kuamu

Génesis 16.1-16

Gá 4.21-30

Ūcuarumu Abram rājo Sarai chii peova'o paniasomo. Chii paacu'akuna ũjure ija'che i'kaasomo repao:

—Diopi chu'uni chii paacu'ache jo'kauna chii peova'o pa'imo chu'u. Jā'ajekuna chu'ure cho'oche cho'okaikoni Agani ja'me kāiu chii paajū'u mu'u —chiniasomo. Jā'aja'ne chū'uona Agana'me kāiu chii paaasomu.

Ūcuarumu Agar ũcuate'eo cuasako ija'che i'kaasomo: “Repao Sarai chii peova'o pa'imo. Chu'uta'ni chii su'imo”, chini cuasako jā'arumupi Sarai'te ña kukumaneasomo repao. Repaoni ña kukumaona Sarai Agare cu'ache cho'oko paniasomo. Jā'ajekuna tii'chejana sanisoasomo repao. Saniso pa'iona Dios repaoni cho'okaau chini ángelni raoasomu repao'te. Oko puniu pa'icheja pa'ikoni ángel peosi'kupi teana rani paniasomu.

Rani pa'iu repao'te ija'che i'kaasomu repau:

—Saraini mu'ure paakoni co'ijū'u mu'u. Co'i repao chū'uñe jachama'ne peore cho'okaio pa'ijū'u —chiniasomu.

Chini ángel jo'e ija'che i'kaasomu repao'te:

—Na'a pa'isirumu chii'va'ure cajaja'mo mu'u. Repava'u mami Ismaelre ve'ojū'u —chiniasomu.

Repau ángel i'ka pi'ni sanisosirumu Agar repao'te paako

pa'ivu'ena co'iasomo. Co'i pa'io chíiva'ure cajaanomo repao. Cajaona Abram Ismaelre ve'oasomu repau chíiva'ure puka'kore ángel kuasi'ere. Reparumu Abram ochenta y seirepaūsurumu paaku paniasomu.

**Dios Abramre, “Chu'u chũ'uñe'te ũcuarepa
cho'oto re'oja'che cho'okaija'mu
chu'u mu'ure”, chiisi'ere kuamu**

Génesis 17.1-27

*Jn 7.22; Ro 2.25-3.1; 4.1-22; Gá 3.6-9, 16-18;
He 6.13-15; 11.9-12; Stg 2.23*

1-16 Na'a pa'isirumu Dios Abramre noventa y nueverepaūsurumu paakuni ija'che i'kaasomu:

—Chu'u chũ'uñe si'arumu cho'oku pa'ijjũ'u mu'u. Cu'ache jmamakarujjẽ'e cho'oma'ñe pa'ijjũ'u. Chu'u chũ'uñe'te, “Jau”, chini cho'oto mu'ure ija'chere cho'okaija'mu chu'u: Chu'upi cho'okaiuna mu'u jojovina rua jainuko pa'ijanaa'me. Mu'u mami Abram ve'oche sañoja'mu chu'u. Chura Abrahamre ve'omu chu'u mu'ure. (“Abram” chini “Ja'ku, ũcuanuko masico-jñoku” chiimu. “Abraham” chini “Pã'i jainuko ja'ku” chiimu.) Chu'u Diopi mu'u jojovinare ũcuanukore re'oja'che cho'okaija'mu. Repanare chu'u Canaán chejare ñisija'mu, ũcuachejare ai paaju paapu chini. Mu'una'me mu'u jojovina chu'u chũ'uñe'te cho'oma'to cu'amu. Jã'ajekuna ija'che chũ'umu chu'u mu'ure: Mu'u majapãi umupãi ũcuanukore chíiva'nana'me ainare repana jikochã'tiro pa'ica'niru chuto tutesokaijũ'u. Mu'ure cho'oche rupu cho'okainare umupãi ũcuanukore ũcuaja'che cho'ojũ'u. Jã'ata'ni vjchĩiva'nare umupãichi'a irumupi vua ochorepaumucujña pa'inani jã'aja'ñe cho'oju pa'ijjũ'u.

Ūcuachi'a murũjo mami sañoja'mu chu'u. Sarai'mo repao. Chura Sara'te ve'omu chu'u repao'te. (“Sarai” chini “Sosi'e” chiimu. “Sara” chini “Pã'i chũ'uku mamako” chiimu.) Rua re'oja'chere cho'okaija'mu chu'u repao'te. Chu'upi cho'okaiuna murũjo chíiva'ure cajaja'mo. Pã'i rua jainukore jojoja'mo repao. Repao jojovina jainuko pã'i chũ'una pa'ijanaa'me —chiniasomu Dios.

17 Chikuna Abram asa jñano soku ija'che cuasaasomu: “Cienrepaūsurumu pa'ipiramu chu'u. Chu'u romio noventare-

Génesis 17, 18

paūsurumu paamo. Jā'ajanukorepaūsurumu paanare chīi paacu'ache", chīiu cuasaasomu repau.

18 Jā'aja'ñe cuasaku Diore ija'che i'kaasomu repau:

—Chīiva'ure Ismaelre paaku'mu chu'u. Jā'ajekuna repava'ure re'oja'che cho'okaijū'u. Chu'u jūnisosirumu cheja mu'u ĩsira chiisichejare Ismaelpi paaa'ku —chíniasomu Abraham Diore.

19-21 Chikuna Dios ija'che i'kaasomu repau'te:

—Repau'te Ismaelre re'oja'che cho'okaija'mu chu'u. Jā'ajekuna pāi rua jainukore jojoja'mu repau. Murūjo Sara ũcuachi'a chīiva'ure paaja'mo. Te'eūsurumu chuta'a tī'ama'tona chīiva'ure paajanaa'me musanukona. Isaa'te ve'ojū'u repava'ure. Chu'u mu'ure cho'okaicheja'che Isaare re'oja'che cho'okaiu pa'ija'mu chu'u repau paasinare ũcuachi'a —chíniasomu Dios.

22-27 Dios jā'aja'ñe i'ka pi'ni sanisosirumu Abraham Repau chū'usi'ere ũcuarepa cho'oku repau majapāi umupāichi'a ũcuanukore repana jīkochā'ti pa'ica'ni chuto tutesokaniasomu. Mamaku'te Ismaelre ũcuachi'a cho'oasomu. Repau'te cho'oche cho'okainare repau va'ña aineesinana'me kuripi koo paacojñonare ũcuanukore cho'oasomu repau. Ũcuaja'che repau jīkochā'tiro pa'ica'niru chuto tuacojñoasomu Abraham.

Génesis 18.1-15

1-5 Jā'aja'ñe cho'o, na'a pa'isirumu nukarepau su'itona Abraham chivo raña tōosikāa cho'osiva'e tijñapa'te ñu'iu umupāi chotenare peosichejapi teana kueñe nukanani ñaasomu. Repana raisina te'eu Dios paniasomu. Ũcuarumu repanani pojora chini vuni sani repana ti'jñeñe ro're ñu'iu,

—Rani āu āijū'u —chíniasomu repau repanare.

Chīiuna,

—Jau —chíniasome repana.

6 Chitena kaka rūjore chū'uasomu repau.

—Pesa, pā cho'o pojū'u inare āujañe —chíniasomu.

7-15 Chini vacachīire ku'e ra repau'te cho'oche cho'okaiku'te chū'uasomu repau.

—Iva'ure vaniso cho'o care'va kua'kojū'u. Inani āuñu —chíniasomu.

Repava'i kua'ko āurena āni pi'ni Abrahamre ija'che sēniasaa-

some repaña:

—Murūjo, ¿jeechejare pa'iko? —chiniasome.

Chitena,

—Chivo raña tōosikāa cho'osivũ'ere pa'imo —chiniasomu repau.

Ūcuarumu Dios Abrahamre jo'e ija'che i'kaasomu:

—Te'eūsũrumu pa'isirimuna jo'e raija'mu chu'u. Raisirumuna murūjo chĩiva'ure jñaaaja'mo —chiniasomu repau.

Jā'aja'ñe i'kakuna asa repao Sara, “Aiva'ojeko chĩi cajacu'amu chu'ure”, chiio cuasa jachako soasomo te'eo. Sokona Dios Abrahamre jo'e ija'che i'kaasomu:

—¿Je'se cuasa repao soko? Chu'ure jmamakarujē'e cho'ovesa-chejē'e peomu. Peore masiku'mu chu'u. Chu'u i'kasi'e jo'e ũcuare i'kamũ chu'u. Te'eūsũrumu pa'isirimuna jo'e raija'mu chu'u. Raisirumuna chĩiva'ure jñaaaja'mo murūjo —chiniasomu Repau.

Jā'aja'ñe i'kache'te asa kukuso Sara,

—Somanesi'koa'mo chu'u —chiniasomo.

Chikona,

—Mu'u sosi'e masimu chu'u —chiniasomu Dios repao'te.

**Sodoma vu'ejoopona'me Gomorra vu'ejoopo
Dios ñañosi'ere kuamu**

Génesis 18.16-33

Mt 10.15; 11.23-24; Lc 10.12; 17.28-30, 32; 2 Pe 2.6-8; Jud 7

16 Ûcuarumu repaña umupāi Abrahamre sani ña pi'ni eta Sodoma vu'ejoopona saniasome. Repau Abraham jmakaru repañare ja'me saniasomu. **17-19** Ûcuarumu Dios te'eu ija'che cuasaasomu: “Iku Abraham chu'u paajanare jojoja'mu, na'a pa'isirumu pa'ijanare. Jā'ajekuna chu'u cho'ojachere jo'e masi kuara ikure. Ikure chēa paaku'mu chu'u, repau majapāire ija'che chu'vaku paau chini: ‘Dios chū'uñe'te cho'oja pañu mai. Ûcuaja'che sāiñechi'a re'oja'che cho'oja pañu’, chiau”, chiiu cuasaasomu Dios.

20-21 Reparumu Dios Abrahamre ija'che i'kaasomu:

—Sodoma vu'ejoopo pa'inana'me Gomorra vu'ejoopo pa'ina rua cu'ache pa'ijuasome. Jā'aja'ñe asamu chu'u. Pāi kuache, ¿ũcuarepaa'che? Ña masira chini saimu chu'u. Chekurumu jorechu'ocosomu. Repanapi cu'ache pa'ito repajoopo peore uosoja'mu chu'u —chinasomu.

22 Ûcuarumu chekuna ka'chana Sodoma vu'ejoopona saniasome. Sanisorena Diona'me Abraham canuka te'ena cutuju paniasome. **23-25** Cutuku Abraham ija'che sēniasaasomu Diore:

—Chekurumu Sodoma vu'ejoopo re'oja'che pa'ina cincuentarepanachi'a pa'itojē'e, ¿repajoopo ñañosomaneja'u mu'u? Re'oja'che pa'iva'nana'me cu'ache pa'inare vanisoto cu'amu. Pāi ũcuauko cho'ochē ñakujeku cu'ache cho'osinarechi'a cu'ache cho'oja'mu mu'u. Ûcuarepa cho'oku'mu mu'u —chinasomu repau.

26 Chiiuna Dios ija'che i'kaasomu repau'te:

—Repajoopo cincuentarepana re'oja'che pa'ina pa'ito, vanisoma'ñe repajoopojē'e ñañosomaneja'mu chu'u —chinasomu.

27-28 Chikuna Abraham vajuchuma'ñe Diore jo'e ija'che i'kaasomu:

—Chekurumu re'oja'che pa'ina cuarenta y corepanachi'a pa'itojē'e, ¿pāi vanisoma'ñe repajoopo ñañosomaneja'u mu'u? —chinasomu.

- Chikuna,
 —Jǎ'ajanuko pa'itojě'e cho'omanera chu'u —chinasomu
 Dios repau'te.
29 Chikuna Abraham jo'e ija'che i'kaasomu:
 —Chekurumu re'oja'che pa'ina cuarentarepanachi'a
 pa'itojě'e, ¿vanisoma'ñe repajooojě'e ñañosomaneja'u mu'u?
 —chinasomu.
 Jǎ'aja'ñe i'kauna,
 —Jǎ'ajanuko pa'itojě'e cho'omanera chu'u —chinasomu
 Dios.
30 Chikuna,
 —Chu'ure Paaku, jo'e i'kara. Asa pe'rumanejũ'u chu'ure.
 Chekurumu re'oja'che pa'ina treintarepana pa'ito, ¿pǎi vani-
 soma'ñe repajoojo ñañosomaneja'u mu'u? —chinasomu.
 Jǎ'aja'ñe i'kacuhauna,
 —Jǎ'ajanuko pa'itojě'e cho'omanera chu'u —chinasomu
 Dios.
31 Chikuna Abraham,
 —Chekurumu re'oja'che pa'ina veintarepana pa'ito, ¿pǎi
 vanisoma'ñe repajoojo ñañosomaneja'u mu'u? —chinasomu.
 Jǎ'aja'ñe i'kauna,
 —Jǎ'ajanuko pa'itojě'e cho'omanera chu'u —chinasomu
 Repau.
32 Chikuna,
 —Chu'ure Paaku, jo'e te'echo i'kara. Asa pe'rumanejũ'u
 chu'ure. Chekurumu re'oja'che pa'ina dierepana pa'ito, ¿pǎi
 vanisoma'ñe repajoojo ñañosomaneja'u mu'u? —chinasomu.
 Jǎ'aja'ñe i'kacuhauna,
 —Jǎ'ajanuko pa'itojě'e cho'omanera chu'u —chinasomu
 Dios. **33** I'ka pi'ni sanisouna Abraham vu'ena co'iasomu.

Génesis 19.1-38

1-2 Úcuarumu repana ángeles Sodoma vu'ejoopo saiju
 na'irepa tí'aasome. Tí'a Lo'te tijñaasome repana. Repajoojo
 jeosi'pa kakasa'aro ru'tuva'te ñuniasomu Lot. Repauni tijña-
 rena vuni repana tijñeñena ro're puu ija'che i'kaasomu repau:
 —Íñami chu'u vu'ena kǎijũ'u —chinasomu.
 Jǎ'aja'ñe i'kaku'teta'ni cuheasome repana. **3-5** Jǎ'ata'ni
 repauji ruarepa i'kakuna, “Jau”, chitena muva repanare ãu

Génesis 19

ãuasomu repau. Æu ãni pi'ni chuta'a repana kãima'tona repa-
joopo pa'ina umupãi ùcuanuko ùcuavu'ena rani rùhiso'koro
pachu nukaju Lo'te rua cu'ache i'kaju cuiasome repana.

—Mu'u rasinare umupãi etojũ'u. Umupãita'ni ùcua cu'a
cho'oñu chiime chukuna —chiniasome repana.

6-8 Jã'aja'ñe i'kajuna Lot eta ija'che rua i'kaasomu repanare,
cho'omaneaju chini:

—Romichii te'eka'chapanare chuta'a vejamanare paamu
chu'u. Ûcuanani jo'kaja'mu chu'u musanukonare. Inare chu'u
vu'e raisinaretani cu'ache cho'omanejũ'u —chiniasomu repau.

9 Jã'ata'ni asa jachaju repau'te jujo kuño, “Jatisa'aro ñañoso
kakañu”, chiniasome repana. **10-11** Jã'aja'ñe cho'oñu chiiijuna
repana ángeles repau'te Lo'te chëa cuaa jeo repanapi ve'se
pa'inapi na'asoa'ju chini chũ'uasome. Chũ'urena ñakocaã teana
na'aso vu'ena kakañu chini jatisa'aro ku'ete'easome repana.

12-13 Ûcuarumu repana ángeles Lo'te ija'che i'kaasome:
“Chukuna ijoopo vu'ejoopo ñañosojanaa'me. Jã'ajekuna mu'u
majapãi ùcuanukore saku eta sanisojũ'u”, chiniasome repana.

14 Jã'aja'ñe chũ'urena Lot repau mamachii vejajana vu'ena
muaasomu kuara chini. Kuaku'teta'ni jachaju, “Saima'me chu-
kuna”, chiniasome repana repau'te.

15 Jo'e apeñatato repana ángeles, “Pesa saijũ'u”, chiniasome
repanare Lona'me, rãjona'me mamachii ùcuachi'a. **16** Pesa chii-
tota'ni Lot pe'keru care'vaku paniasomu. Pesa cho'omauna
ángeles repau jütuna chëa juha etuaasome repau'te maja-
pãina'me vu'ejoopo jã'achojena.

17 Etua repana te'eu ija'che i'kaasomu repanare:

—¡Aikütina vu'vu munisojũ'u musanukona! ¡Churi ñamairo
vu'vujũ'u! Diopi ijoopo vu'ejoopona'me kueñe pa'ijooopã peore
uosoja'mu —chiniasomu.

18-20 Chitena Lot vajuchuku rua i'kaasomu.

—Chekachejana Zoar vu'ejooruna sasa chiimu chu'u.
Ûsemanejũ'u chu'ure —chiniasomu repau. (Zoar vu'ejooru
ùcuakũjña chenevu'te paniasomu.)

21-22 Jã'aja'ñe i'kauna repana te'eu ija'che i'kaasomu
repau'te:

—Jau, teana cu'arepa sanisojũ'u —chiniasomu repau.

23-29 Chikuna repana vu'vusoasome. Jã'ata'ni Lot rãjo

vu'vukoji churi ñaasomo. Churi ñasi'epi teana ūhatuupu carūni-soasomo repao, jachako churi ñasi'e ro'i. Jo'e apeñatadona repau Lot mamachīina'me Zoar vu'ejooru tī'aasome. Tī'asirumu Diopi toana'me catara'karuā rua asura'karuā tuā'tuaa'ku chini

Génesis 19, 21

chũ'uasomu. Repana sanisosirumu Diopi chũ'uuna Sodoma vu'ejoopona'me Gomorra vu'ejoopona'me chekujoopoã repakūti chenevu pa'ijooopoã peore uusoasomu. Jã'ajekuna pãi ũcuanuko cho'osoasome, repana tãsi'e āu ũcuachi'a. Zoar vu'ejoopota'ni uumaneasomu. Abraham cho'jeu mamakujekuna Dios Lo'te cu'ache ti'jñeñe ũseasomu. Dios Abrahamre rua oniasomu. Jo'e apeñatato Abraham kãni vuni eta repajoopoã uusi'e piko chuta'a muiñe'te ñaasomu.

30-38 Na'a pa'isirumu repau Lot Zoar vu'ejooru pa'ivaju-chuku aikūtina muni coje tētoche pa'icojere kaka paniasomu, mamachĩina'me. Ũcuacojere pa'iju repau mamachĩi ija'che cutuasome:

—Chekurumu mai vejamanejacosome. Vejama'to ja'ku maja-pãi peoja'mu —chiniasome repana.

Jã'aja'ñe cutusinapi cono cho'o ũkuaasome repana puka'kure, cono jũhau chini. Repauji cono jũkuna te'enachi'a ũcuauuna'me kãniasome repana. Jã'aja'ñe cho'oju repana romi-chĩi ka'chana chĩi suniasome.

Na'a pa'isirumu charo cakopi chĩiva'ure caja Moare ve'oasomo. Moabpãi jojojau paniasomu repau Moab. Ũcuaja'che repao cho'jeo chĩiva'ure caja Ben-ammi'te ve'oasomo. Amonpãi jojojau paniasomu repau Ben-ammi.

Abraham mamaku'te Isaare jñaasi'ere kuamu

Génesis 21.1-21

Lc 3.34

1-2 Ũcuarumu Dios Sara'te Repau cho'okasa chiisi'e ũcuarepa cho'okakuna chĩi suniasomo. **3** Suni chĩiva'ure cajaona repava'ure Isaare ve'oasome repana. **4** Repava'u ochorepaumu-cujña pa'iva'uni puka'ku Abraham Dios chũ'u jo'kasi'ere cho'oku repava'u jikochã'tiru pa'ica'niru chuto tuaasomu. **5** Reparumu Abraham cienrepaũsurumu paaku paniasomu. **6-7** Ũcuarumu Abrahamna'me Sara chĩiva'ure paaju rua pojoju paniasome.

8 Na'a pa'isirumu repava'ure oje tuaumucusena puka'ku, pãi jainukore soni rao fiesta cho'oasomu. **9** Fiesta cho'orumuna Sara ñato Ismael Isaare pãisoasomu chĩiva'ure. **10** Pãisokuna ña pe'ruko ũjure ija'che i'kaasomo repao:

—Jā'anare Ismaelna'me repau puka'kore chu'ure rupu cho'оче cho'okaiko'te tiichejana saojū'u. Mu'u jūnisosiramu Ismael ichejare pani mu'u paasi'e mai neeku Isaachi'a paaruja'chere joopo paaja'mu. Jā'aja'ne cuhemo chu'u —chiniasomo repao ūjure. 11 Jā'aja'ne i'kache'te asauna Abrahamre sumaneasomu. Repau'te Ismaelre rua oniasomu repau.

12-13 Ūcuarumu Dios Abrahamre ija'che i'kaasomu:

—Repao chiiche cho'ojū'u. Isaac jojosina rua jainuko pa'ijanaa'me. Ūcuaja'che Ismael jojosina rua jainuko pa'ijanaa'me —chiniasomu.

14-21 Chikuna Abraham rūjo i'kasi'e, “Jau”, chini repanare saosoasomu Hagana'me Ismaelre. Jā'ata'ni Diopi kuirasomu repanare.

Dios Abrahamre chū'usi'ere kuamu

Génesis 22.1-19

He 11.17-19; Stg 2.23

1-2 Na'a pa'isirumu Isaac jmamakarū aineecuhatona Dios te'euji ija'che cuasaku i'kaasomu: “¿Abraham chu'u chū'ujañe cho'oja'u? Jā'apāani, ¿Cho'omaneja'u?”, chiniasomu. Jā'aja'ne cuasa Abraham cho'оче'te ña masira chini Dios repau'te ija'che chū'uasomu:

—Mu'u neekure Isaare saku Moríah cheja aikūtina sani muijū'u. Sani tī'a pāi jo'chava'nare chu'ure isiju vani uocheja'che mu'u neekure chu'uni ra isiku vani uosojū'u —chiniasomu.

3-7 Diopi jā'aja'ne chū'uuna Abraham Repau chū'uñe jachama'kujeku mamaku'te saku saniasomu Dioni isiku vani uosora chini. Choteumucujña saiu tī'api'rachejana Isaac puka'kure i'kaasomu.

—Ja'ku, peore paame mai cu'amajñaruã, jékana'me toato'ovu. Jā'ata'ni ovejava'ure Diore isiju vani uojava'ure peona raime mai —chiniasomu.

8 Chikuna puka'ku ija'che i'kaasomu mamaku'te:

—Jmava'u, Diopi ovejava'ure isija'mu maire, Repau'te isiju uojava'ure —chiniasomu repau.

9 Ūcuarumu jo'e saiju aikūtina Dios chiisikūtina muniasome repana. Ūcuachejana Abraham catapuãpi Diore isimajñaruã

Génesis 22

tuo uojakuanupu ñekua ũhaasomu. Cho'o pi'ni jêka care'va tuo mamaku'te chêa vêe jêka sê'sevuna tuoasomu repau, Dios chũ'usi'ere cho'oku repauni ïsiku vani uosora chini.

10-19 Ũcuarumu mamakuni vanisora chini va'ti miniasomu repau. Miiuna Dios,

—Abraham —chiniasomu repau'te.

Chiiuna,

—Ichejare pa'imu chu'u —chiniasomu Abraham.

Chiiuna Dios ija'che i'kaasomu repau'te:

—Mu'u neekure vanisomanejũ'u. Mu'upi jã'aja'ñe cho'okuna ña, “Iku chu'u chũ'uñe jmamakarujê'e jachama'mu”, chiimu chu'u. Chu'upi chũ'uuna chu'ure cuasaku vajuchukujeku mu'u neekure vaniso chu'uni ïsiche cuhema'mu mu'u —chiniasomu Dios. Chikuna Abraham ñato ovejava'u sũkiñu pa'imeãna cãvesosiva'u runiasomu. Jã'ajekuna repava'ure jose Dioni ïsiku vani uosoasomu repau.

Jã'a cho'o pi'nisirumu Dios jo'e ija'che i'kaasomu repau'te:

—Chu'u chũ'uñe jachama'kujeku mu'u chũire vanisoche cuhemesi'kua'mu mu'u. Jã'ajekuna rua re'oja'che cho'okaija'mu chu'u mu'ure. Cunaumu cana ma'jñoko rua jainukojeju kuêkuecu'anuko pa'ime. Mejavu ũcuaja'che mejara'karuã kuêkuecu'anuko rua pa'imu. Ma'jñokona'me

mejara'karuã ruarepajeku kuëkuecu'anuko pa'icheja'che mu'u majapãi jainukore paaja'mu mu'u. Repana mu'u majapãi repanare pe'runare cavani si'arumu cajejajanaa'me, chu'upi cho'okaiuna —chiniasomu Dios repau'te. Na'a pa'iu Abraham Beerseba vu'ejoopona sanisoasomu pasa chini.

**Abraham rŭjo Sara jŭnisi'si'ena'me repau
mamaku Isaac Rebeca'te vejasi'ere kuamu**

Génesis 23.1-19

1-2 Na'a pa'isirumu Abrahamna'me repau majapãina'me repau'te cho'oche cho'okaina sanisoasome Hebrón chejare pañu chini. Sani pa'ijuna repau rŭjo Sara ciento veintisieterepaũsumu paakoji jŭnisoasomo. Jã'ajekuna Abraham rua oiu suma'ku pa'iu repao jŭnisi'si'ere cuasaku paniasomu.

3-19 Repao'te tãjachejare peoku ku'easomu repau. Ku'eku heteopãi ũcuacheja pa'inani i'kara chini muaasomu repau, repao'te tãjacojere koorã chini. Sani heteopãiu'te Efronni coje aikũti caripa tẽtoche pa'icojere kooasomu repau. Cuatrocientorepare're kuri ro'iasomu repau repacoje pa'icheja peore. Repacoje pa'icheja Macpela ve'easomu. Ũcuarumu Abraham repau rŭjore ũcuacojena tãasomu.

Génesis 24.2-67

2-8 Repao Sara jŭnisi'sirumu na'a jeerumu pa'itona Abraham repau mamaku'te Isaare pa'ijaoni romioni ku'ekasa chiniasomu. Canaán cheja pa'iko'te vejache ũseasomu repau puka'ku. Jã'ajekuna repau'te cho'oche cho'okaiku'te na'a jeerumu ja'me pa'ikuni Harán vu'ejoopona chũ'u saomasomu repau majapãi vu'ena, mamaku'te pa'ijaoni sani jŭnaakaau chini.

Abraham repau'te cho'oche cho'okaiku'te saopi'rarumu ija'che soni rao i'kaasomu:

—Chu'u neeku Isaac rŭjo pa'ijaore sani jŭnaa rakaijũ'u. Vejasirumu repao majapãi pa'icheja sani pa'iche ũsejũ'u repau'te. Mu'upi jã'aja'ne cho'okaau chiimu chu'u. “Jau”, chiito saojamu chu'u mu'ure —chiniasomu repau.

9-10 Jã'aja'ne i'kauna repau cho'oche cho'okaiku, “Jau”, chini dierepava'nare camellova'nare chẽaasomu. Chẽa cu'amajñaruã rupu ïsijamajñaruã care'va camellova'na sẽ'sevuna tujña

Génesis 24

Harán chejana saku saniasomu repau, Abraham cho'jeu Nacor vu'ena. **11** Saiu na'icuhatona vu'ejoopo ru'tava oko eacoje pa'ichejana tĩ'aasomu repau. Camellova'na okouana phã'phasorena chũ'uasomu repau, ume pua okore ũku vajua'ju chini. Repau sani tĩ'a ñato romichĩ Harán cheja cana okore eañu chini ũcuachejana rianasome.

12-14 Rajuna ña Abrahamre cho'oche cho'okaiku Dioni ija'che sēniasomu: “Mu'upi chu'ure paaku'te Abrahamre paaku'mu. Mu'ure, 'Peore masiku'mu Dios', chiuu cuasaku'mu repau. Jã'ajekuna mu'ure re'oja'chere cho'okaaui chini sēemu chu'u. Chu'ure paaku chũ'usi'ere jñaakasa chini raisi'kupi icheja oko eacoje pa'ichejare pa'imu chu'u. Ina romichĩ ijoopo cana okore eañu chini raimē. Mu'u inare te'eo'te chēakaicosomu, Isaac paajaore. Jã'ajekuna mu'u chēakaisi'kopi chu'upi oko jmara'karu sēeto ũcuaoji, 'Chu'upi mu'u camellova'nare oko ũkuakasa', chiao. Romichĩioji jã'aja'ñe cho'oona ñani chu'ure paaku'te mu'u cho'okaiche masija'mu chu'u”, chiniasomu repau.

15 Ūcuaramu chuta'a Diore sēetona romichĩio Rebeca rua re'oja'io okore eara chini raiona ñaasomu repau. **16-17** Repao churupu oko ea timusiramuna Abrahamre cho'oche cho'okaiku

repao'te tī'a okore jmara'karu sēniasomu, ūkuua'ko chini.

18-20 Sēkuna oko ūkua pi'ni ija'che i'kaasomo repao:

—Mu'u neeva'nare camellova'nare ūcuaja'che okore ūkuara
—chini ūkuuasomo repao.

21-22 Jā'aja'ñe cho'ona repau cho'oche cho'okaiku, “Dios chēakaisi'koa'mo iko”, chini masiku repau rupu īsira chini rasi'e cu'amajñaruā īsiasomu repao'te. Ka'chacaña pachokuricaña repao jūñana tūaasomu repau. Ūcuaja'che anillocava repao ūquepuna cuacha ruegoasomu repau repao'te.

23 Ūcuarumu repao'te ija'che sēniasomu repau:

—¿Jeeja'iu'u mūja'ku? Chekurumu iñami mu'u vu'ena chu'upi canukato re'ocosomu —chiniasomu repau.

24-25 Chikuna i'kaasomo repao.

—Betuel mamako'mo chu'u. Nacor mamaku'mu chu'u ja'ku. Chukuna vu'e camello āijañe pa'imu. Ūcuachi'a kāiruupu pa'imu mu'ure —chiniasomo repao.

26-27 Ūcuarumu Abrahamre cho'oche cho'okaiku Dioni ija'che i'kaasomu: “Re'orepamu. Abraham majapāi vu'ena rasi'kua'mu mu'u chu'ure. Jā'aja'ñe raku chu'ure paakuni Abrahamre cho'okaimu mu'u”, chiniasomu repau.

28 Ūcuarumu romichīio vu'ena vu'vu repao'te re'oja'che ti'jñesi'ere repao majapāire kuaasomo. **29-31** Kuaona repao majaa'chu Labán pesa vu'vu eta Abrahamre cho'oche cho'okaiku'te tijña pojoasomu. Repau'te pojo pi'ni vu'ena cuaa cu'ava'na repau sasinare care'vakani repau kāijaruupu jo'kaasomu repau. **32** Jā'aja'ñe cho'ocuhasirumu āure āuñu chiniasome repana repau'te. **33** Jā'ata'ni ija'che i'kaasomu repau: “Chu'u raisi'e chu'u kua pi'niñetu'ka āima'mu chu'u”, chiniasomu repau.

34-67 Chini ija'che kuaasomu repau repanare:

—Abrahamre cho'oche cho'okaiku'mu chu'u. Ūcuauji chu'ure ichejana raosi'kua'mu, mamaku Isaac paajaoni ku'e jñaakaau chini —chiniasomu.

Repau Diore sēesi'e ūcuaja'che kuaasomu repau. Ūcuachi'a Rebeca oko eacojere rani repau'te oko ūkuasi'ena'me camellova'nare ūkuasi'e kuaasomu. Kua pi'ni repau sēniasomu ūcuau'na'me sani Isaare vejare'oma'ku chini. Aperumu Dios, “Rebeca Isaac rūjo pa'ija'mo”, chiisi'e masiasome repana,

Génesis 24, 25

Rebeca puka'ku Betuelna'me repao majaa'chu Labán. Masiju, “Jau, sajũ'u”, chiniasome repana.

Ūcuarumu Abrahamre cho'oche cho'okaiku Rebeca majapāi rua ro'isimajñaruäre rupu ĩsiasomu. Repana āu āni pi'nisirumu kāñu chini kakaasome. Jo'e apeñatato Abrahamre cho'oche cho'okaiku repao majapāire sēniasaasomu Rebeca'te sare'oma'ku chini. Jā'ata'ni majapāi, “Te'eumucujñaruā chukunana'me na'a paa”, chiniasome. Jā'aja'ñe i'kanareta'ni, “Ūsemanejũ'u repao'te. Teana sara chiimu chu'u”, chiniasomu. Jā'ajekuna repanapi, “Jau”, chitena repao'te Isaac pa'ichejana saasomu repau. Repana tĩ'asirumu Isaac Rebeca'te veja rua oiu paaasomu.

Abraham jūnisosi'ere kuamu

Génesis 25.1-17

Repao Sara jūnisosirumu jeerumu pa'itona Abraham jo'e chekoni vejaasomu. Veja paaku repau seirepanare chii paaasomu. Ūcuarumu Abraham repau neenani chũ'ua'ku chini Isaani jo'kaasomu, puka'ku jūnisosirumu ūcuauji chũ'uku paa chini. Ūcuaja'che puka'ku paasi'e mamakuji na'a rua paaasomu. Abraham ciento setenta y cincorepaũsurumu paakuji jūnisouna repau rũjo Sarare tāsicojena repau mamachii pa'isnapi Isaana'me Ismael cuaa ũhaasome Macpela cheja aikūti caripana tētoche ũhisicojena. Diopi cho'okaiuna Isaac re'oja'che paniasomu. Repau majaa'chu Ismael jainukore chii paaasomu. Ūsuu muicheja cakā'kona Canaán chejana saniasomu ūcuachejare pasa chini. Sani pa'iu Ismael ciento treinta y sieterepaũsurumu paakuji jūnisooasomu.

Isaac mamaku Jacob repau majaa'chure ka'chapa pa'isi'kupi joreku cu'ache cho'osi'ere kuamu

Génesis 25.21-34

Ro 9.10-12; He 11.20; 12.16-17

21 Ūcuarumu Rebeca, Isaac rũjo veinterepaũsurumu vejasi'e pa'ikota'ni chuta'a chii peasomo. Jā'ajekuna Isaac Dioni sēniasomu, chii'va'uni paara chini. Sēkuna Diopi asa cho'okaiuna Rebeca chii suniasomo. 22 Chii su'iona repao cutaro ruarepa cho'okuna Diore ija'che sēniasomo: “¿Je'se pa'iuana ija'che

cho'oku chu'ure?”, chiniasomo repao. **23** Sēkona, “Chīi ka'chanare teana cajajaojekona cutaro mu'ure rua cho'omu. Mu'u chīi ūcuate'epāita'ni ūcuate'e pa'imanejanaa'me repana. Mu'u chīi charo cakure cho'je cakupi na'a rua masiu pa'ija'mu”, chiniasomu Dios repao'te.

24 Ūcuarumu Rebeca chīi ka'chanare jñaaasomo. **25** Charo raisi'ku ca'nivu majaca'niru paaasomu. Repau ca'niru si'acaca'niru raña paaasomu repau. Repava'ure Esaure ve'oasome repana. **26** Cheku cho'je raisi'kupi majaa'chu cū'acu'ravana chēa su'iu tuāniasomu. Repava'ure Jacore ve'oasome repana.

27 Repana chīi aineesirumu Esaú airo'te ku'iu si'arumu rua va'i jñaa raasomu. Jacobta'ni airo ku'ima'kujeku jo'chava'nani jojoasomu. **28** Repana puka'ku Isaac Esauni rua chiiu pojoasomu, ku'iu va'i rua jñaa ra āukuna. Repana puka'ko Rebecata'ni chekuni Jacobni na'a rua oniasomo.

29 Ūcuarumu Jacob te'eu pa'iu pīsi veare kua'koasomu repau si'arumu kua'ko āiñe'te. Kua'kosirumuna Esaú va'i saisi'ku ranciasomu. **30** Ku'iu ca'nasi'kujeku āucuhakuna rani cho'jeu'te ija'che i'kaasomu:

—Mu'u kua'kosi'e jmanukoru āujū'u chu'ure; āsa
—chiniasomu.

31 Chiiuna Jacob majaa'chure ija'che i'kaasomu:

—Ja'ku jūnisosirumu mu'upi charo cakupi repau paasi'e

Génesis 25, 26, 27

chu'ure na'a rua paaja'mu mu'u. Ūcuaja'che repau paasi-nana'me mai majapāire chū'uja'mu mu'u. Mu'u charo caku paa-jachena'me pāi chū'ujañe chu'uni jo'kato'te āuja'mu chu'u mu'ure —chinasomu repau'te.

32-34 Ūcuarumu Esau repau'te jo'kajache masi cuasamau, “Jau”, chikuna asa Jacob pīsi veara'kana'me pāpu āuasomu majaa'chure.

Génesis 26.1-35

Reparumu repana pa'icheja āiñejē'e peasomu. Jā'ajañe pa'iuna Dios Isaare ñoma'kupi rani ija'che i'kaasomu: “Mu'u pa'icheja āu peotojē'e Egipto cheja saimanejū'u mu'u. Chu'u, 'Ichejare pa'ijū'u', chiisichejare canuka pa'ijū'u. Mu'uni ja'me pa'iu re'oja'che cho'okaija'mu chu'u mu'ure. Maja'ku Abrahamre cho'okasa chiisi'ere ūcuarepa cho'okaija'mu chu'u mu'ure. Canaán chejare peore mu'u majapāi cho'je pa'ijanare īsija'mu chu'u. Cunaumu ma'jñoko rua jainuko pa'icheja'che pāi rua jainukore jojoja'mu mu'u. Maja'ku Abraham chu'u chū'uñe peore cho'oku pa'isi'kua'mu. Jā'ajekuna mu'ure re'oja'chere cho'okaija'mu chu'u”, chinasomu Dios repau'te. Repau Dios Isaare ūcuarepa cho'okaniasomu, re'oja'che paau chini. Ūcuachi'a kuriu pa'iu vaca rua jainukore paaa'ku chini jo'kaasomu Repau.

Ūcuarumu Esau cuarentarepaūsurumu paakuji heteoromire teana ka'chanare vejaasomu. Repauji heteoromire vejakuna puka'kupāi repau'te pojomaneasome.

Génesis 27.1-46

1-2 Na'a pa'iu Isaac airekoku na'asoasomu. Jā'ajekuna mamaku'te Esaure soni ija'che i'kaasomu:

—Chura chu'u, maja'ku, rua aiva'ua'mu chu'u. Jā'ajekuna na'a jeerumu pa'ima'ñe jūnisojacosomu chu'u. **3-4** Jā'a pa'ito, jmava'u, cu'ava'ure ūcuauava'ure vaijani ra kua'kojū'u; āsa. Āni pi'ni mu'ure Diopi re'oja'che cho'okaau chini sēekaija'mu chu'u —chinasomu mamaku'te.

5 Repau i'kache peore repau rājo Rebeca asaasomo.

6-26 Jā'ajekuna mamaku'te Jacobni soni ija'che i'kaasomo repao:

—Maja'ku muche'ure chura i'kasi'ere asasi'koa'mo chu'u. Jā'ajekuna ija'che cho'ojū'u: Chivochīi ka'chava'nare chēajani

rajū'u. Rauna chu'upi kua'koja'mo. Jā'aja'ñe cho'oona mu'upi chu'u kua'kosi'ere sa īsijū'u muja'kure, āau, repauji mu'ure Dioni re'oja'chere sēekaau —chiniasomo.

Chikona Jacob sani repava'nare chēa vaniso raasomu. Rauna repava'na va'i rua va'isuche kua'kokaniasomo repao ūjure āujañe. Kua'ko pi'ni repau majaa'chu Esaú kāñapi repau'te Jacore sa'cheasomo puka'ko. Sa'che pi'ni repau jūjñana chivo ca'nipi tūasomo repao. Majaa'chu repau jūjñana raña paachejekuna jā'aja'ñe cho'oasomo repao, puka'kupi na'ava'ujeku, “Ūcuau'mu iku”, chiau chini. Cho'o pi'ni āu repao kua'kosi'e mamakuni īsiko ija'che i'kaasomo: “Te āu muja'kuni sa īsijū'u, āau, āni pi'ni Dioni re'oja'chere sēekaau mu'ure, Esau'e cho'ora chiisi'ere”, chiniasomo repao.

Chikona puka'ku pa'ivu'ena āu muvaasomu repau. Muva kakauna puka'ku repau'te ija'che sēniasomu:

—¿Jeeja'iu'u mu'u? —chiniasomu.

Chikuna,

—Esaua'mu chu'u. Mu'u chū'usi'ere cho'osi'kua'mu chu'u. Jā'ajekuna vuni āijū'u, chu'u jñajani ra care'va kua'kosi'e. Āni pi'ni chu'ure Diopi re'oja'che cho'okaau chini sēekaijū'u —chiniasomu repau.

Chikuna puka'ku Jacobpi Esaú kāñare ju'iuna ūcuachi'a repau jūjñare chivo rañare paakuna puka'ku repau'te chēa ña, “Esaua'mu iku”, chiiu cuacaasomu. Repau cutuchu'ota'ni asa, “Jacobcosomu iku”, chiiu cuacaasomu repau puka'ku. Jā'ata'ni na'ava'ujeku, “Charo caku'a'mu iku”, chiiu cuacaasomu.

27-29 Jā'aja'ñe cuasaku āu repau sasi'e āni pi'ni Isaac Diore sēekanasomu, Diopi cho'okaiuna repau mamaku tāñe āu si'arumu rua re'oja'che kūiu paau chini. Ūcuachi'a Diore ija'che sēniasomu repau: “Ikupi pāi rua jainukore chū'uku paau. Ūcuachi'a ikupi repau majapāi chū'ua'ku. Ūcuachi'a ikure re'oja'che cho'onare pāi re'oja'che ti'jñea'ku. Ūcuachi'a ikure cu'ache cho'onare pāi rua cu'ache ti'jñea'ku”, chiniasomu. Jā'a peore Isaac Diore sēekanasomu, mamakuni re'oja'che cho'okaau chini.

30 Sēni pi'niuna Jacob eta muaasomu. Repau muasosiru-muna majaa'chu Esaú va'i saisi'ku va'ire raku rianasomu.

31 Repava'i kua'ko pi'ni puka'kuni muva īsiku ija'che i'kaasomu:

Génesis 27, 28

—Ja'ku, chu'u va'i j̄naa ra kua'kosi'e vuni āijū'u. Āni pi'ni chu'ure Dioni re'oja'chere sēekaijū'u —chiniasomu.

32 Chiiuna asa puka'ku ija'che i'kaasomu:

—¿Jeeja'iu'u mu'u? —chiniasomu.

Chiiuna,

—Mu'u neeku, charo cakuamu chu'u. Esauamu chu'u —chiniasomu repau.

33 Jā'aja'ñe i'kauna asa Isaac repau mamaku cho'osi'ere masiku ija'che i'kaasomu:

—T̄iiani cho'jeuni Diopi re'oja'che cho'okaau chini sēekaisi'kua'mu chu'u —chini cuaca oniasomu repau. Jā'ata'ni jo'e mama sēekaicu'aasomu repau'te.

34-40 Ūcuarumu Esaú puka'kure rua i'kaasomu, Dioni re'oja'chere sēekaau chini. I'karepakuna puka'ku Esaure mamaku pa'ijachere ija'che kuaasomu: “Cheja cha'o re'oja'che pa'icheja kueñe pa'ima'ñe so'ore pa'ija'mu mu'u. Ūcuaja'che p̄ai cavamasi ai pa'ija'mu mu'u. Muche'u Jacobpi mu'ure chū'uku pa'ija'mu. Jā'ata'ni ūcuauarumu repau chū'uñe cuheku jachaja'mu mu'u”, chiniasomu puka'ku Esaure.

41-46 Repau Esaú re'oja'che sēekaicojñoñe'te va'seso cho'jeu'te Jacore rua pe'ruasomu re'oja'che sēekaicojñosi'kujekuna. Pe'ruku, “Ja'ku j̄nisisirumu repau'te vanisoja'mu chu'u”, chiniasomu repau. Repau i'kasi'ere chekunapi kuajuna asa puka'ko mamaku'te Jacore soni rao ija'che i'kaasomo:

—Asarepajū'u, jmava'u. Mua'chu mu'ure vanisora chiiuasomu. Jā'ajekuna mucha'cha Labán pa'ichejare sani pa'ijū'u. Esaú pe'ru caraisirumuna rajū'u —chiniasomo repau.

Na'a pa'io ūjure ija'che i'kaasomo repau:

—Heteo cheja pa'iko'te Jacob vejache cuhemo chu'u —chiniasomo.

Génesis 28.1-22

1-19 Jā'aja'ñe i'kaona asa Isaac mamaku'te Jacore soni ija'che i'kaasomu:

—Canaán cheja cakore romio'te te'eo'terejē'e veja paamanejū'u. Jā'ata'ni muja'ko majap̄ai pa'icheja Padan-aram chejana saijū'u mu'u. Ūcuachejare sani pa'iu romio'te j̄naa veja paajū'u —chiniasomu repau mamaku'te. Chikuna Jacob, “Jau”, chini sanisoasomu.

Reparumu Jacob saiu na'iso ñamijekuna canuka kãniasomu. Repau kãni ñato muivu chejapi pi'ra cunaumujatu'ka paniasomu. Ũcuavuji ángeles caje muni jo'e cajeju cho'oju paniasome. Ũcuarumu Dios ũcuachejapi rani pa'iu Jacore ija'che i'kaasomu: “Dioa'mu chu'u.

Abrahamna'me Isaare paaku'mu chu'u. Ichejare mu'u jojojanare isija'mu chu'u. Mu'u jojojana rua jainuko pa'ijanaa'me. Chu'upi mu'u ku'iche ñaku kuiraku mu'ure cu'ache ti'jñeñe ũsekaiu ichejana jo'e raja'mu”, chiniasomu Dios repau'te. Jã'aja'ñe i'katona Jacob kãisi'ku vuniasomu. Repau'te Jacore Dios ũcuachejare pa'iche cuasoasomu. Jã'ajekuna repacheja Betel ve'oasomu repau. (“Betel” chini “Dios vu'e” chiimu.)

20-21 Ũcuarumu Jacob Diore ija'che i'kaasomu: “Mu'upi chu'ure ja'me pa'iu kuiraku, chu'u ja'ku pa'ichejana

chu'ure jo'e co'chato mu'uni, 'Chu'ure paajũ'u', chiija'mu chu'u.

22 Ũcuaja'che chu'u paache mu'ure te'emajñaruã si'arumu isija'mu. Chekurumu jo'chava'nare cienrepava'nare paani mu'ure dierepava'nare isija'mu chu'u. Chekurumu dierepava'nare paani mu'ure te'eva'ure isiku pa'ija'mu chu'u. Cu'amajñaruã chu'u paache ũcuaja'che kuëkue isija'mu chu'u mu'ure”, chiniasomu Jacob Diore.

**Jacob repau majacha'cha Labán vu'ere pa'iu romi
ka'chanare Raquelna'me Lea'te vejasi'ere kuamu**

Génesis 29.1-35

1-17 Ūcuarumu Jacob repau majacha'cha Labán vu'ena saniasomumu Harán vu'ejoopo pa'ivu'ena. Sani ūcuavu'ere te'epāimiau'te paniasomumu. Pa'iu majacha'chare cho'oche rupu cho'okaniasomumu repau. Labán ka'chanare romichii paaasomumu Leana'me Raquel'te. Repao Lea charo cako masi re'oja'imaneasomo. Cheko cho'je cakota'ni Raquel rua re'oja'io paniasomo.

Ūcuarumu Labán Jacore ija'che i'kaasomumu:

—Mu'u cho'oche cho'osi'e, ¿ūquepi ro'ija'che chu'u?
—chinasomumu.

18 Chikuna Jacob ija'che i'kaasomumu repau'te:

—Raquelni vejara chiimumu chu'u. Mu'u jo'kato sieterepaūsurumu cho'oche cho'okaiu pa'ija'mu chu'u mu'ure repao'te paajache ro'i. Reparumumu tī'auna Raquel'te vejara chiimumu chu'u
—chinasomumu Jacob repau'te.

19 Chikuna Labán, “Jau”, chinasomumu. 20 Jā'ajekuna Jacob sieterepaūsurumu cho'oche cho'okaiu paniasomumu repau'te. 21 Sieterepaūsurumu pa'isirimuna Labán mamako umu vejache'te pojoku fiesta cho'oasomumu. Jā'ata'ni Jacore ūcuarepa cho'omaneasomumu repau. 22-24 Fiesta cho'orumu ñamina Labán kuama'ne tīioni Leani Jacob kāiruupuna muva jo'kaasomumu. Jacob sēsi'kore Raquel'te ūseasomumu repau. 25 Jo'kauna ūcuaruupūji chija'iuna ñamau Jacob tīioni repao majaa'chona'me kāni ñataasomumu. Ñatacuhasirimujatu'ka repau ūcuarepa cho'omanesi'e vesuasomumu repau. Kāni vuni ña, “Tīio'mo iko”, chini pe'ruku vau'te mua ija'che i'kaasomumu repau:

—Mu'u chu'ure rua cu'ache cho'osi'kua'mu. Raquelni paara chini chu'u mu'ure rupu cho'oche cho'okaiu pa'isi'kua'mu. ¿Je'se pa'iuna mu'u chu'urejē'e kua jñauma'ne chu'u kāiruupuna chekoni sa jo'kau? —chinasomumu.

26-27 Chikuna vau i'kaasomumu repau'te.

—Charo cakoa'mo repao Lea. Cho'jeoji charo vejato cu'amu. Mu'upi Raquelni vejara chini jo'e sieterepaūsurumu cho'oche rupu cho'okaijā'u chu'ure. “Jau”, chiito te'esemana pa'isirimuna Raquel'te isija'mu chu'u mu'ure, paaa'ku chini
—chinasomumu repau.

28 Jā'aja'ñe i'kauna asa Jacobpi, “Jau”, chikuna te'esemana pa'iu repaoni išiuna vejaasomu repau. **29** Repau mamachii vejarumuna Labán repanare cho'oche cho'okainare jo'kaasomu. Lea'te cho'oche cho'okaijao mamia'me Zilpa. Raquel'te cho'oche cho'okaijao mamia'me Bilha.

30 Reparumu Jacob Raquelni rua chiniasomu. Majaa'choreta'ni jmamakaru chiniasomu repau. **31** Lea na'a jmamakaru chiicojñokojekona repao'te Dios oiu cho'okaniasomu, chiiiva'nani paaa'ko chini. **32** Cho'okaiuna chiiiva'nare paaasomo repao. Chareparo caku mamia'me Rubén. **33** Cheku na'a cho'je caku mamia'me Simeón. **34** Na'a cho'je cava'u mamia'me Leví. **35** Na'a pa'isirumu Leapi chiiire jo'e chekure Juda'te jñaaasomo. Chii cuatrorepanare paaasomo repao. Juda'te jñaaasirumupi rua jeerumu chii peoo paniasomo repao.

Génesis 30.1-43

1-3 Ūcuarumu Raquel chii peokojeko majaa'chore romi vanuko pe'ruasomo. Jā'ajekuna ūjure ija'che i'kaasomo repao:

—Chu'ure cho'oche rupu cho'okaikoni Bilhana'me kãijũ'u, chiiire paakaao chu'ure —chiniasomo repao. **4-5** Chikona ūju repao chũ'usi'e cho'oasomu repau. Na'a pa'io Bilha chii suni chiiiva'ure jñaaasomo. **6** Jñaaona Raquelpi repava'ure chiiiva'ure Danre ve'oasomo. **7** Na'a pa'io Bilha chiiire jo'e chekure jñaaasomo. **8** Jñaaona Raquelpi repava'ure chiiiva'ure Neftali'te ve'oasomo.

9 Ūcuachi'a Lea rua jeerumu chii peokojeko ūjure ija'che i'kaasomo:

—Chu'ure cho'oche cho'okaikoni Zilpana'me kãijũ'u, chiiire paakaao chu'ure —chiniasomo repao.

10-11 Jā'aja'ñe chũ'uona Zilpa chii suni jñaa Ga'te ve'oasomo chiiiva'ure. **12-43** Na'a pa'io jo'e chiiiva'ure chekure jñaa Ase'te ve'oasomo repao.

Na'a pa'isirumu Lea jo'e chii ka'chanare paaasomo. Repana mamia'me ie Isacana'me Zabulón. Ūcuachi'a chiiiva'ore te'eva'ore paaasomo. Repao chiiiva'o mamia'me Dina.

Reparumu Dios Raquel sēesi'ere cuasaku cho'okaiuna chii suniasomo. Suni chiiiva'ure jñaa Josere ve'oasomo repao. Josere jñaaasirumu Jacob repau pa'isichejana sasa chiniasomu majapãire ñara chini. Sasa chini Jacob repau cho'oche cho'okaisi'e

Génesis 30, 31, 32

ro'ijanuko vau Labanna'me cutuasomu. Jā'aja'ñe cutuju repau'te ro'ijache care'vaasome repana. Care'vasi'eta'ni Labán ũcuarepajē'e cho'omaneasomu. Jā'ata'ni Diopi repauni cu'ache ti'jñe'ne'te ũseku cho'okaiuna Jacob kuriu paniasomu. Vau'te na'a jeecho'je kuri paaasomu.

Génesis 31.13-55

Ūcuarumu Dios Jacore ija'che i'kaasomu: “Mu'u pa'isichejana pesa saijū'u”, chiniasomu. Chikuna repau mamachiina'me majapāi peore vaca re'ovuna soni chi'iasomu. Chi'i came-llova'napi muni tuni vau'te kuama'ñe sanisoasome repana, Jacob repau majapāina'me. Aperumu Raquel repao puka'ku tōosiva'nare, “Dioa'me ina”, chiiiva'nare ñaa sasoasomo. Repao cho'osi'e ũjure kuamaneasomo repao.

Ūcuarumu Labán repana saisi'e chekunapi kuarena asaa-somu. Asa ñato repau tōosiva'na peoasome. Jā'ajekuna rua pe'ruku Jacore tuhaasomu repau. Tuha tī'a repana pa'ivu'ña kaka repau tōosiva'nare ku'ekuta'ni jñaamaneasomu repau, Raquelpi ũcuava'nani chavera chini pua ñu'iona. Ūcuarumu Jacob repau vauna'me rua cutuasome, “Cavama'ñe re'oja'che pañu mai”, chiiju. Jo'e apeñatato Labán mamachiire majanajechiina'me chūsu pojo repanare Dioni re'oja'chere sēekania-somu. Jā'aja'ñe cho'o pi'ni repau vu'ena co'iasomu. Co'iona Jacob saniasomu repau aperumu pa'isichejana Canaán chejana.

Génesis 32.3-30

3-5 Ūcuarumu Jacob majaa'chure Esaure chu'o saoku umu-pāi te'enare chēa saomasomu, repauni sa kuaa'ju chini. 6 Repana kuajaisirumu jo'e rani Jacore ija'che i'kaasome: “Mua'chu mu'ure ñara chini umupāi cuatrociento-repanana'me raimu”, chiniasome. 7-8 Jā'aja'ñe kuarena asa Jacob kukusoasomu, majaa'chure cu'ache cho'osi'kujeku. Majaa'chure cu'ache cho'osi'ere cuasaku, “Chu'ure chuta'a pe'ruku chu'uni vanisora chini raicosomu”, chini cuasaasomu repau. Jā'ajekuna repau majapāi te'ekuanuchi'a va'teasomu repau. Ūcuaja'che repau neeva'nare vacava'nare te'ekuanuchi'a va'teasomu. 9-12 Repanapi ũcuaukore teana vanisomanea'ju chini jā'aja'ñe cho'o pi'ni Dioni sēniasomu repau, majaa'chupi repauni cu'ache

cho'omane'a'ku chini.

13-21 Reparumu Jacob ija'che cuasaasomu: “Chu'upi repauni jo'chava'nare isiru pe'rusi'e cuhasoja'mu”, chini cuasaasomu. Jã'aja'ñe cuasaku jo'chava'nare chivova'nana'me ovejava'nana'me camellova'nana'me vacava'nana'me burrova'nare jña'nuasomu repau, majaa'chuni rupu isira chini. Jña'nu pi'ni repau'te cho'oche cho'okainare,

—Iva'nani sa a'chuni isikaijũ'u chu'ure —chiiu chũ'uasomu repau.

22-23 Ūcuarumu repanare ñamina repau rãjoromina'me mamachii chiacha chekukã'kona jëapu chini chũ'uasomu.

24-25 Repauta'ni ũcuachejana canukaasomu. Canuka te'eu pa'iuna Dios maija'iuji rani Jacobni cavaasomu. Reparumu, “Dioa'mu iku”, chiimaneasomu repau vesuku. Jã'ata'ni repau maija'iu Jacore cava cajejaimaneasomu.

26-30 Ñatacuhatona Jacore ija'che i'kaasomu repau:

—Saiche ũsemanejũ'u chu'ure —chiniasomu. Chiiku'teta'ni saichejẽ'e ũseasomu repau. Ūseku Jacob repau pa'iche'te vesuku ija'che i'kaasomu repau'te:

—Diopi chu'ure re'oja'che cho'okaau chini sëekaijũ'u mu'u. Chu'uni jã'are sëekaito saiche ũsemanejã'mu chu'u mu'ure —chiniasomu repau.

Chikuna repau maija'iu Jacore ija'che i'kaasomu:

—Mu'u mami sañomu chu'u mu'ure. Israel'te ve'omu chu'u mu'ure. Dioni cavasi'kua'mu mu'u.

Ūcuachi'a päire cavani cajejaija'mu mu'u —chiniasomu repau. (“Israel” chini “Diore cavasi'ku” chiimu.)

Chikuna Jacob repau mamire sëniasaasomu. Jã'ata'ni repau mami kuacuheasomu repau. Mami kuacuhesi'kuta'ni, “Re'oja'chere cho'okaija'mu chu'u mu'ure”, chiniasomu repau. Jã'a cho'o pi'nisiramumu Jacob, “Diore ñasi'kua'mu chu'u chura”, chiiu cuasaasomu.

Génesis 33.1-19

Ūcuarumu Jacob jo'e ma'api saiū ñato majaa'chuna'me pāi cuatrocientorepana raniosome. Raijuna ña repau Jacob sietere-pañoā ro're puuasomu. Jā'ata'ni majaa'chu vu'vu repau'te sū'ca chūsu pojoasomu. Pojo pi'niuna Jacob majaa'chure ija'che i'kaa-somu:

—Ina chu'u rējoromia'me. Ina ūcuachi'a chu'u chīia'me
—chiniasomu repau. Reparumupi vua sãĩnechi'a pojoju paniasome repana pe'rusi'e ūhasoni.

Ūcuarumu Jacob Sucot vu'ejoopona saniasomu ūcuajoopo'te pasa chini. Pa'iu Siquem vu'ejoopo kueñe cachejare koo cienrepare're ro'iasomu repau.

Génesis 35.1-29

Na'a pa'iuuna Dios Jacore chū'uasomu, Betel vu'ejoopo'te sani paau chini. Ūcuachi'a Repau'te isimajñaruā tuo uojakuanupu'te cho'oa'ku chini Dios chū'uasomu repau'te. Jacob chuta'a saimaru-muna repau vu'e pa'inare chū'uasomu, repana paache tūo-siva'nani sējosa'ju chini. Jā'aja'ñe chū'uuna Jacobni isirena peore repava'nare chejana tāasomu repau. Tā pi'ni Betel vu'ejoopona saniasome repana, repau Jacob Diore kāni ñasichejana, majaa'chuni vajuchuku vu'vusosichejana. Ūcuachejana sani tī'a Jacob Diore isimajñaruā uokuanupu ñekuaasomu. Jā'achejapi sani repau rējo Raquel chīini jñaa jūnisoasomo. Jñaa jūnisoona repava'ure chīiva'ure Benjamin'te ve'oasomu puka'ku. Jūnisoona tā pi'ni Hebrón vu'ejoopona co'iasomu repau. Co'i puka'kure ñaasomu chuta'a jū'ima'kuni. Na'a pa'iu Isaac jūnisouna mama-chīi Jacobna'me Esaú tāasome repau'te.

Génesis 36.6-42

6-8 Ūcuarumu Esauna'me Jacob Canaán chejapi repana jo'chava'nare paachejñapi karakuna majaa'chuchi'a tūichejare pasa chini Seir chejana saniasomu. Repacheja rua aikūjña paniasomu. 9-42 Repau Esaú jojosina rua jainuko paniasome.

**Jacob mamaku José repau majaa'chupāi
ja'me pa'isi'ere kuamu**

Génesis 37.1-35

Hch 7.9

1-4 Ūcuarumu Jacob mamaku José, Canaán chejare paniasomu puka'kuna'me. Majaa'chupāi dierepanare paakujī

cho'jeu'te te'eu'te paaasomu repau. Puka'ku Jacob Joseni na'a rua oiũ kãa rua re'ojakãare juha ïsiasomu repau'te. Puka'kupi repauni te'eu'te na'a rua chiũ jã'aja'ne cho'okuna ña majaa'chupãi rua cuheasome repau'te.

5-11 Reparumu José repau pa'ijache ũcuauji meñe uokãni ñaasomu. Repau uokãni ñarumu rua masiũjeku majaa'chupãire chũ'uasomu repau. Jã'aja'ne kãni ña vuni, repau kãni ñasi'ere majaa'chupãire kuauna asa na'a rua cuheja pe'ruasome repaña.

12-20 Ūcuarumu repaña José majaa'chupãi eta cu'ava'nare saju sanisoasome, patu re'oja'che pa'ichejñare ku'e jña repava'nani ãuñu chini. Ku'eju patu pa'icheja jña ũcuachejana canuka cu'ava'nare paaju kuiraju paniasome repaña. Ūcuachejare pa'ijuna puka'ku repañare rua cuasaasomu.

Jã'ajekuna Josere repau rua oiũ paaku'te soni rao chũ'uku ija'che i'kaasomu repau:

—Jmava'u, mua'chupãi pa'iche ñajani ra kuajũ'u chu'ure; asara —chiniasomu.

Chikuna repau José,

—Jau —chiniasomu puka'ku i'kache.

Puka'kupi chũ'uuna saniso repaña pa'ichejare ku'eku ku'ũ ti'api'rakuni repau'te so'opi ña teana repaña cho'ojachere sãinechi'a ija'che cutuasome repaña:

—Ñajũ'u. Maire uokãni ña kuasi'kupi iku raimu. Repauni vanisoñu mai. Vani tãso sani mai ja'kuni joreju kuañu. “Chaipi

Génesis 37, 39

ānisosi'kua'mu repau'te", chiñu —chiniasome repana.

21-24 Jā'ata'ni charo caku Rubén jā'aja'ñe cho'oche ũseasomu repanare cho'jechii. Vanisoche'te ũseuna repau'te Josere sani tī'auna chēa repau sē'sevu ju'ikāa re'ojakāa tītosu vajuu'te coje ũjacojena jujo tō nukoasome repana. **25** Jā'aja'ñe cho'o pi'ni puu āure āniasome repana. Repana āu āiju ñu'itona pāi pōse īsina Egipto cheja saina repana ñu'ichejana rani tī'aasome. Majaa'chu Rubenta'ni tiichejare pa'iu ñamaneasomu repana raiche. **26-27** Repanapi caraijuna Judá, José majaa'chu, chekunare majaa'chupāi ija'che i'kaasomu:

—Repau'te Josere vanisoma'ñe inani īsisoju kurire kooñu mai —chiniasomu repau repanare majaa'chupāi.

Chiiuna repana,

—Jau, īsisoñu —chiniasome.

28 Jā'ajekuna pōse īsinare carani sanisocuhanani i'ka Josere coje casosi'kure mini eto īsisoju kurire're veinterepare're kooasome repana. Īsijuna koo Josere sasososome repana.

29-30 Repau'te sasosirumuna majaa'chu Rubén rani coje ñato José peasomu. Peokuna repau'te īsisosi'ere vesuku rua sumañe cuasaku oiu chekuna cho'jechii pa'ichejana sani, “¿Je'se cho'oja'che chu'u? Repau José peomu”, chiniasomu.

31-34 Jā'aja'ñe i'kaku oiku'teta'ni repana, Josere īsisosinajeju oima'ñe repau ju'isikāa chivo chiena chūu repana te'eu'te saosome, puka'kuni sa ñoa'ku chini. Repana joreju jā'aja'ñe cho'osikāare sa ñouna puka'ku Jacob, mamaku ju'isikāa ña masi otare oiu paniasomu, “Repava'uni chaipi ānisouna kāachi'a ina jñaa rasinaa'me”, chini cuasaku. **35** Repau José majaa'chupāi puka'kure, “Oimanejū'u, ja'ku”, chiinareta'ni, ũcua rua ota oiu paniasomu Jacob.

Génesis 39.1-23

1-6 Ūcuarumu repana pōse īsina Egipto chejana tī'aasome. Repacheja tī'asirumu Josere jo'e chekuni Potifani īsisoasome repana. Repau Potifar Egipto cheja pāi chū'uku'te ja'me chū'ukaiku paniasomu. Ūcuachi'a sōtaopāiujeku pāi chū'uku pa'ivu'e pē'jekainare chū'uku paniasomu repau. Repau José koocojñosiva'ujeku kuri koomairo rua cho'oche rupu cho'okaiu paniasomu Potifare. Ūcuachi'a Diopi cho'okaiuna rua re'oja'che cho'oche cho'okaiu paniasomu repau José.

Jā'aja'ñe re'oja'che cho'okaiuna ña Potifar, Josere pojoa-somu. Repau Potifar Josere Dios ja'me pa'iu cho'okaiche masiasomu. Jā'ajekuna Potifar repau'te cho'oche cho'okainare Joseni jo'kaasomu, chũ'ukaiu paau chini. Jo'kauna José Potifa'te cho'oche cho'okainare ũcuanukore chũ'uku paniasomu. Repauji re'oja'che cho'okaiuna Dios repau'te Josere re'oja'che cho'okania-somu.

7 Jā'ata'ni repau Potifar rūjo, Josere, rua re'ojava'ujekuna umuneeasomo. Jā'ajekuna repao Josere te'eu'te tijña,

—Cu'a cho'ojũ'u chu'ure —chiniasomo.

8-9 Chiiona José,

—Pāamu. Chu'ure paaku'te cu'ache cho'ocuhemu chu'u.

Ūcuachi'a jā'are cho'oku Diore cu'ache cho'ocuhemu chu'u. Re'oja'chere cho'oku Repauni pojora chiimu chu'u. Jā'ajekuna cu'ache cho'ocuhemu chu'u —chiniasomu José repao'te.

10 Jā'aja'ñe i'kasi'kureta'ni repaoni cu'a cho'orepaa'ku chini si'arumu repau'te sēeo paniasomo repao. Jā'ata'ni José cho'ocuheasomu repao'te. **11** Jā'aja'ñe pa'ikoni José na'a pa'isirumu chekuna pāijē'e peovu'ena repau cho'omajñaruäre cho'ora chini vu'ena kakaasomu. **12** Kakauna repao Josere repau sē'sevu ju'ikāana chēa su'io,

—Cu'a cho'ojũ'u chu'ure —chiniasomo.

Jā'ata'ni José repaoni cho'ocuheku repau kāare chēa su'iona tīto jo'ka eta vu'vusoasomu. **13-15** Jā'aja'ñe cho'ouna pe'ruko rua cuiko chekunani soniasomo repao. Cuikona asa cho'oche cho'okaina repaoni ñañu chini vu'vu kaka,

—¿Ëquere cho'oko cuiko mu'u? —chiniasome.

Chitena repanare joreko ija'che i'kaasomo repao:

—Chu'u ũju rasi'kupi hebreopāiui Josepi chu'uni cu'a cho'ora chini kakasi'kua'mu icheja. Repauji chu'uni cho'ora chiiuna cuikona repau sē'sevu ju'ikāachi'a jo'ka eta vu'vusosi'kua'mu repau. Ikāa'me repau ju'isikāa —chiniasomo repao, rupa repao tuasikāare.

16-18 Chini repakāa care'va, ũjupi rakuna ñoko jo'e ũcuaja'che i'kako kuaasomo repao. **19-23** Kuakona asa Potifar rua pe'ruko Josere pāi chēavu'ena cuaasomu. Jā'ata'ni Dios Josere jo'kasoma'ñe chuta'a ja'me pa'iu cho'okaniasomu. Jā'ajekuna repau pāi chēavu'e pa'irumu re'oja'che cuasache

jo'kasoma'ñe Diore ũcuachi'a ũcua cuasaku paniasomu repau. Repauji re'oja'che pa'iana ña, chēacojñosinare pē'jeku Josere rua pojoasomu. Jā'ajekuna repau'te Josere chekunani chēacojñosinani ñakaau chini chũ'u jo'kaasomu repau. Jo'kauna José repauni Diopi cho'okaiuna pāi chēavu'e pa'inare peore masi ñakaiu re'oja'che cho'okaiu paniasomu.

**Pāi chũ'uku'te uche cono ũkuasi'kuna'me pā
cho'okaisi'ku kāni ñasi'e ũcuanare
ti'jñejañere kuasi'ea'me**

Génesis 40.2-23

2-3 Repau José jā'aja'ñe cho'oku pa'irumuna Egipto cheja chũ'uku, faraón, repau'te ãu kuiranare ka'chanare cu'ache cho'orena pe'ruku pāi chēavu'ena cuaoasomu José pa'ivu'ena. Repana te'eu faraón āijañe pā cho'okaisi'ku paniasomu. Cheku repau'te uche cono ũkuasi'ku paniasomu. **4** Chēacojñosinare pē'jekaiche chũ'uku repanani ja'me ñakaau chini Josere chũ'u jo'kaasomu.

5-11 Ūcuaramu repana, pāi chēavu'e rua jeerumu pa'inapi ũcuate'eñami rua tiiñe uokāni ñaasome. Jā'ata'ni repana kāni ñasi'e ti'jñejañere vesuju sumava'na cuasaju paniasome. Jā'ata'ni reparumu José uokāni ñasi'e cuasa kuamasikuji kui-raasomu repavu'e. Jā'aja'ñe masikuni ũcuauni kuaasome repana. **12-19** Jā'ajekuna repana kuache asa masi repauni Diopi cho'okaiuna repanare ti'jñejañe ija'che kuaasomu José:

—Ija'che ti'jñeja'mu musanukonare: Mu'u, uche cono ũkuasi'ku, ivu'e pāi chēavu'e etasirumu maire chũ'uku'te cho'оче jo'e cho'okaiu pa'ija'mu. Ikure pā cho'okaisi'kureta'ni, vanisochete chũ'uja'mu repau faraón —chiniasomu José repanare.

20 Repau kuasi'e na'a jeerumu pa'itona repau faraón ũcua-repa cho'oasomu repanare. **21** Uche cono ũkuasi'ku etouna jo'e repau'te cho'оче cho'okaniasomu. **22** Pā cho'okaisi'kuta'ni chue-nisoasomu. Reparumu José pāi chũ'uku'te uche cono ũkuasi'kure repau chuta'a pāi chēavu'e pa'irumu ija'che i'kaasomu: “Mu'u etasirumu maire chũ'uku'te i'kakaijũ'u, chu'ure etoa'ku”, chiniasomu José repau'te. **23** Chiisi'eta'ni eta cavesuso kuama'ñe paniasomu repau.

Génesis 41.1-55

1 Jā'aja'ñe cho'o ka'chaūsūrumu pa'itona repau pāi chū'uku faraón ija'chere uokāni ñaasomu: 2 Charo sieterepava'na vacava'na re'ojanapi u'chape'ena paniasome. 3 Cho'jepi chekuna vacava'na cu'ava'napi rua suchuva'na rianasome. 4-5 Rani repauna suchuna u'chape'evanani ānisoasome. Jā'aja'ñe cho'ochete kāni ñaasomu repau faraón. Jā'a ña, jñano vuni jo'e kāni ñato veañu repavuā rua re'ojavuāpi sieterepavuā pa'iñu paniasomu. 6-7 Jā'ata'ni chekuvuā rua cu'avuāpi rua jmaravuruā sieterepara'vuruā kūni re'ojavuāre ānisoasomu. Jā'aja'ñe cho'ochete kāni ña jo'e jñano vuni te'eujī, “¿Je'se pa'ijachere jā'a kāni ñare chu'u?”, chiniasomu repau. 8 Jā'aje-kuna jo'e apeñatato chainare jainukore soni chi'i repau kāni ñasi'ere kuaasomu repau. Kua pi'ni repanare ija'che sēniasomu repau: “¿Je'se pa'ijachere chu'u jā'a kāni ñare?”, chiniasomu. Jā'ata'ni repauna chaina te'eujē'e kuavesuasome repau sēñe.

9-13 Ūcuarumuna uche cono ūkuaku repau pāi chēav'u'e pa'irumu José repau'te i'kasi'ere cuasaasomu. Jā'ajekuna teana sani faraónni kuaasomu repau. 14-24 Repauji kuauna asa faraón pāi chēav'u'e pa'iku'te Josere teana soniasomu. Soni rao repau kāni ñasi'ere kuaasomu faraón repau'te Josere. 25-36 Kuauna José repauni Diopi cho'okaiuna teana asa masiasomu. Uokāni ñañe masikujeku ija'che kuaasomu José repau'te faraonre:

—Mu'u kāni ñasi'e Dios cho'osi'ea'me. Mu'upi masia'ku chini Repau cho'ojachere ñomu Repau mu'ure. Sieterepanare vacava'nare re'ojava'nare kāni ñasi'kua'mu mu'u. Ūcuachi'a veavuā re'ojavuā sieterepavuā kāni ñasi'kua'mu mu'u. Jā'a ka'chamajña re'oja'che ūcuate'ere kuamu. Ija'chea'me repa: Sieterepaūsūrumu āu kūiñe rua re'oja'ija'mu. Jā'ajekuna pāi chiño āu rua cajejaiche pa'ija'mu. Cheke vaca suchuva'nana'me veavuā cu'ara'vuruā kāni ñasi'kua'mu mu'u. Repa ka'chamajña cu'ache ūcuachi'a ūcuate'ere kuamu. Ija'chea'me repa: Sieterepaūsūrumu āu si'achejña re'oja'che cajejaiche pa'isirumuna, ūcuajanuko jo'e sieterepaūsūrumu si'achejña āujē'e peoja'mu. Mu'u kāni ñasi'e ūcuarepa cho'ocojñoja'mu mu'u. Jā'ajekuna chu'u mu'ure ija'che cho'oa'ku chini chu'vamu: Pāiu'te rua masi-kuni ku'e jñaa ūcuauñi āu care'vache chū'u jo'ka ija'che i'kajū'u

repau'te: “Mu'upi āu sieterepaūsurumu kūiñe care'vakaiu pa'ijũ'u. Ūcuachi'a āu tuarumu mu'upi pāi ūcuanukore āuma-jñaruā ru pu ĩsiche chũ'ujũ'u, ra ĩsia'ju. Repaāu koo care'va āu peorumujatu'ka paakaijũ'u”, chijũ'u repau'te. Jā'aja'ñe cho'oto āu chiño kūimarumu āu care'vasi'e pa'ija'mu —chinasomu José repau'te faraonre.

37-41 Josepi jā'aja'ñe kuauna asa faraón rua pojoasomu. Ūcuachi'a, “Ruarepa iku masiku”, chini cuasaasomu repau.

Jā'ajekuna repau faraón repau'te Josere,
—Mu'upi cho'okaijũ'u chu'ure. Ruarepa masimu mu'u
—chinasomu.

42-44 Chini, repau'te Josere chekunani chũ'ukaiu paau chini chũ'u jo'kaasomu repau faraón. Repau'te Josere faraonchi'a chũ'uasomu. Jā'ajekuna José chekunare ūcuanukore chũ'uku paniasomu. 45-52 Jā'aja'ñe cho'oku āu sieterepaūsurumu kūiñe ra care'vakaiu paniasomu repau. Jā'ajekuna āu rua paniasomu repacheja, José care'vache.

Jā'aja'ñe cho'okuna Josere re'oja'che cho'okaiu paniasomu faraón. Ūcuachi'a Egipto romichĩioni ĩsiuna veja paaasomu repau. ĩsiuna pa'io āu care'varumuna chii ka'chanare paaasomo repao. Charo caku Manasés ve'easomu. Cho'je caku Efraín ve'easomu.

53-54 Repaāu rua cajejaiche si'achejña sieterepaūsurumu pa'isirumu jā'acho'je, āu tātojẽ'e aineemaneasomu. Jā'ata'ni Egipto chejachi'a āu care'vasi'e paniasomu. 55 Jā'ajekuna pāi so'ña cana ūcate'echeja Egipto chejachi'a rani koo sa āiju paniasome āu.

José majaa'chupāi Egipto cheja saisi'ere kuamu

Génesis 42.1-26

Hch 7.11-12

1-8 Reparumu José puka'ku Jacob mamachiina'me chuta'a Canaán chejare paniasomu. Ūcuarumu Jacob repau pa'ichejapi āupi peokuna repau mamachii docerepanare paakujii dierepanare Egipto chejana saoasomu, āure koojani raa'ju chini. Saouna sani tĩ'a pāi chũ'uku vu'ena kakaasome repana. Ūcuavu'ere José repana ĩsi saosocojñosi'ku paniasomu.

Jã'ata'ni repau'te ña vesuasome repana. Repauta'ni repanare teana ña masiasomu. Jã'ata'ni repanare kua jñaumaneasomu repau.

9 Jã'ajekuna repanare majaa'chupãi pe'rucheja'che ija'che rua i'kaasomu repau:

—Musanukona cu'anaa'me. Jã'ajekuna, ¿rupu chukunani rani ñañe musanukona, na'a pa'isirimuna rani vanisoñu chini? —chinasomu José repanare majaa'chupãi.

10-11 Chikuna repana,

—Pãame. Cu'ache cho'oñu chini raisinama'me chukuna. Rupa ãure kooñu chini raisinaa'me. Jã'aja'ñe cuasamanejũ'u. Majapãichi'api ja'kure ũcuate'eu'te paanapi raisinaa'me chukuna. Canaán chejare pa'imu ja'ku cho'jerepa cakuna'me. Cheku jünisosi'kua'mu —chinasome repana repau'te Josere.

12-26 Chitena,

—Joreme musanukona, cu'ache cho'oñu chini raisinapi. Joremaneni musanukona cho'jeuni miiyani rajũ'u; ñara chu'u. Repauni ña masira chiimu chu'u —chinasomu José repanare.

Chini, repanare ja'me saisi'kure te'eu'te Simeonre pãi chëavu'ena cuaoasomu repau. Repau'te cuao chekunare majaa'chupãi kuripi ãu ñiasomu repau. Josepi chũ'uuna chekunapi repanare ãu kuripi ñiasome. Jã'ata'ni ãure mañaju repanare cutu jñauma'ñe kuri repana ro'isi'e ũcuaturuna maña co'choasome. Jã'aja'ñe cho'o ñisi'ere ãuturu koo repana pa'ichejana co'isoasome repana. (Simeonta'ni pãi chëavu'ere pa'iu saimaneasomu.)

José majaa'chupãi jo'e saisi'ere kuamu

Génesis 43.1-33

Hch 7.13-14

1-2 Co'i pa'ijuna repana koojaisi'epi ãupi si'asouna puka'ku repanare jo'e chũ'uku ija'che i'kaasomu:

—Musanukona jo'e Egiptona, ãure koojaijũ'u —chinasomu.

3-5 Chikuna te'eu, Judá, ija'che i'kaasomu puka'kure:

—Ja'ku, repau chukuna'te ãu ñisi'ku ija'che i'kasi'kua'mu charo saisirumu: “Jo'e rani mucho'ure rajũ'u; ñara”, chiisi'kua'mu repau chukuna'te. Jã'ajekuna Benjaminre sama'to repacheja jo'e saicu'akuasomu chukuna'te —chinasomu Judá.

6-14 Chikuna puka'ku ija'che i'kaasomu:

—José cho'ososi'kua'mu. Simeón cho'ososi'kua'mu. Chura jo'e Benjaminpi cho'osoto otare oiu jūnisoja'mu chu'u. Raquel paa-sina chíi Benjaminchi'a chuta'a te'eva'u pa'imu. Jā'ava'ureta'ni saocuhemu chu'u —chinasomu Jacob.

Chikuna Judá i'kaasomu.

—Ja'ku, Benjamín saima'to chukuna ũcuachi'a saimanejanaa'me. Chukuna saima'to chíiva'nana'me peore āucuhana jūnisojanaa'me mai. Saojū'u repau'te; chu'upi kuiraku kuhara —chinasomu Judá.

Chikuna asa puka'ku,

—Jau, cheke peomu. Sajū'u repau'te. Musanukonapi sani kuri repana co'chosi'e jo'e sajū'u. Jo'e cheke kuri sajū'u āu īsiku'te ro'ijache. Ūcuachi'a cu'amajñaruā cheke, pūji, airo ũko, ma'ña, sūkicaā, u'chape'era'karuā sa rupu īsijū'u repau'te, musanukonare cu'ache i'kasi'kure, repauji pojoa'ku —chinasomu repau.

15-33 Chikuna repau i'kasi'e peore care'va pi'ni jo'e Egiptona saniasome repana. Repana sani tī'asirumu José ija'che i'kaasomu repau'te cho'oche cho'okainare: “Jā'anare āu āujū'u”, chinasomu. Jā'ajekuna repanapi āure cho'o pi'nirena, Simeon'te pāi chēavu'e pa'isi'kure eto majaa'chupāire co'cho repanare ũcuanukore āu āuasomu repau. Jā'ata'ni repau āu āipi'rarumu charo cakure ija'che i'kaasomu José: “Tchejana puujū'u mu'u”, chinasomu. Cho'je cakure, “Cho'jena puujū'u”, chinasomu. Na'a cho'je cakure, “Na'a cho'jena puujū'u”, chiniasomu. Repanani masiku ũcuanukore jā'aja'ñe cho'oasomu repau cho'jerepa cakurejatu'ka. Jā'aja'ñe cho'okuna ña jñanoasome repana. Jā'ajekuna repana, “¿Je'se pa'iuna iku mai pa'iche masiku? Maire charo canana'me cho'je cana pa'iche peore masiku'mu iku”, chiiju sāiñechi'a sēniasaasome repana.

Génesis 44.1-33

1-2 Āu āni pi'ni etarena José repau vu'e kuirakaiku'te ija'che chū'uasomu:

—Ina ro'isi'e kuri peore jo'e āuturuna mañajū'u. Ūcuachi'a Benjamín neeturupuna chu'u cunaro'rova re'ojaro'rova'te mini mañajū'u —chinasomu. Chikuna repau chū'usi'e cho'oasomu José vu'e kuirakaiku. Maña pi'ni repaturu ũcuanani īsiasomu

repau.

3 Ūcuarumu José majaa'chupāi jo'e apeñatato vu'ejoopoji eta repana pa'ichejana co'iasome, cho'jeu Benjaminna'me. 4-5 Repajoopo eta saijuna repau José vu'e kuirakaiku'te ija'che i'kaasomu:

—Repanare tuha ija'che i'kajū'u: “Cu'ache cho'ome musanukona chukuna'te. ¿Je'se pa'iuna musanukona chukuna'te re'oja'che āu koosinata'ni cu'ache cho'ore? ¿Ëque cho'oñu chini musanukona chu'ure paaku cunaro'rova ñaasore?”, chijū'u repanare —chiniasomu José vu'e kuirakaiku'te.

6-17 Jā'aja'ñe i'kauna asa eta tuha repanare repau i'kasi'e i'kaasomu repau. Jā'ata'ni repana cu'ache cho'omanesinajeju vajuchumaneasome repau i'kache.

Jā'ajekuna ija'che i'kaasome repana:
—Chukuna āuturure ku'e ñajū'u. Reparo'rova jñaani'te ñaasi'kumi chēa

sa jo'kajū'u, ūcuauini cho'oche'te rupa cho'okaiu paau —chiniasome repana.

Chitena repana āuturu peore ku'easomu repau.

Ku'eku ñato Benjamín āuturupu'te paniasomu reparo'rova. Jā'are ña churata'ni rua kukuasome repana. Cheke puka'ku i'kasi'ere

cuasaasome. Churata'ni kukusosiva'na José vu'ena co'iasome repana. Co'irena José repanare pe'ruku i'kacheja'che rua i'kaasomu.

Jā'aja'ñe i'kaku,
—Ikure Benja-

minre chu'upi paara. Chu'uni cho'оче'te rupu cho'okaiu paau. Musanukonareta'ni vu'ñana co'ire'omu —chiniasomu José repanare majaa'chupāi.

18-33 Chikuna Benjamín majaa'chu Judá ija'che i'kaasomu:

—Chukuna'te paaku, oijū'u chukunava'nare. Chukuna ja'ku aiva'u ikure ũsekuji raosi'kua'mu, “Repauji chueni-soku”, chini. Repauji co'ima'to otare oiu jūnisoja'mu repau, “Chu'u chiiva'u sani chuenisosi'kua'mu”, chini cuasaku. Jā'ajekuna chu'uni aini paaku, iva'uni co'chojū'u, ja'kupi ña pojoa'ku —chiniasomu Judá repau'te Josere.

Génesis 45.1-27

Jā'aja'ñe i'kauna suma'ñe asa cuasa oiu repau'te cho'оче cho'okainare eto majaa'chupāi ija'che i'kaasomu repau:

—Muche'u Joseu'mu chu'u. Chu'ure ĩsisosinaretani musanukonare pe'ruma'mu chu'u. Āu peorumuna musanukonani āure kuiraku paau chini chuta'a jā'aja'ñe cho'omarumuna cho'ora chiisi'kujeku Diopi raouna ichejare pa'imū chu'u. Diopi chu'uni re'oja'che cho'okaiuna chura pāi chū'uku'mu chu'u. Mai ja'ku aiva'ure co'i kuajū'u. Chuta'a vajuu pa'imū chu'u. Ūcuachi'a ichejana rajū'u mai ja'ku aiva'ure. Musanukona chiina'me cu'ava'nana'me peore ra ichejare pa'ijū'u. Āu peorumu chuta'a si'ama'mu. Jā'ajekuna ichejare rani pa'ijuna chu'upi kuiraja'mu musanukonare —chiniasomu José repanare.

Reparumu faraón, Josere paaku, Egiptopāi ũcuanukore chū'uku, José majaa'chupāi raisi'ere asa pojoku ija'che i'kaasomu:

—Repanapi ichejare rani pa'ito rua re'omu —chiniasomu. Chini repau'te Josere pōsena'me āuna'me kurina'me cu'ava'nare rupu ĩsiasomu repau, puka'kuni saoa'ku chini. Ūcuachi'a kavachoji āu jñajñusaivuā ĩsiasomu repau, repapani ũcuasaivuāna pōsena'me chīi tujña raa'ju chini.

Ūcuarumu José majaa'chupāi pojoju Canaán chejana co'isoasome. Repana pa'icheja co'i tī'a puka'kure José pa'iche'te kuaasome repana. “Ja'ku, chukuna cho'jeu José vajumu. Egiptopāi chū'uku'mu repau. Mu'ure soimu repau, ũcuachejare sani paau chini”, chiniasome repana puka'kure.

Jacob Egipto cheja sani pa'isi'ere kuamu**Génesis 46.1-7***Hch 7.15*

1 Ūcuarumu Jacob repau mamaku José soisi'ere asa repau chīina'me najechīi Egipto chejana saiju paniasome. Saiju canuka Dioni pojoku īsiku cu'ava'nare vani uosoasomu repau. 2-4 Ūokuna Dios repau'te Jacore ija'che i'kaasomu:

—Egipto cheja vajuchuma'ñe saiñū'u mu'u. Repacheja saisirumu mu'u jojosinare jainukore paaja'mu mu'u. Na'a pa'isiramumu Egipto cheja eta jo'e Canaán chejare co'i pa'ijanaa'me repana —chinasomu Dios repau'te.

5-7 Jā'aja'ñe cho'o jo'e saniasome repana, repachejana tī'añu chini. Reparumu sesenta y seirepana umupāi Egipto cheja saniasome Jacob mamachīina'me majanajechīi. Ūcuachi'a repana rūjoromina'me mamachīina'me majanajechīi saniasome repana.

Génesis 47.1-30

Repacheja sani tī'asirumu Jacob, Egiptopāi chū'uku faraón vu'ena kaka chu'o cutuasomu repau'te. I'kauna faraón repau'te ija'che i'kaasomu:

—Gosén chejare sani canuka pa'ijū'u musanukona. Ūcuate'echejaa'me, Egipto cheja. Repacheja, Gosén cheja patu re'oja'che pa'iu rua cu'ava'nare paare'ochejaa'me —chinasomu faraón repau'te Jacore.

Chikuna repau Jacob, “Jau”, chini ūcuachejare sani paniasomu, repau majapāina'me. Ūcuachejare pa'ijuna José repa-nare āu āuku paniasomu. Ūcuachi'a repachejare pa'iju Jacob mamachīi, najechīi na'a rua jainukore chīi jojoasome. Repau Jacob ciento treintarepaūsurumu paakuji Egipto cheja saniasomu. Repacheja saisirumu jo'e diecisieterepaūsurumu paniasomu repau. Jā'ajanuko pa'isirimuna jūnisopi'raku mamaku Josere soni repau'te ija'che i'kaasomu:

—Jūnisopi'ramu chu'u, jmava'u. Chu'u jūnisosirumu icheja chu'ure tāmanejū'u. Canaán chejana chu'u aipāi tāsichejana sa tājū'u chu'ure —chinasomu Jacob, repau mamaku'te. Chikuna José puka'ku i'kache, “Jau”, chinasomu.

Génesis 48.1-19

Jā'aja'ñe i'kacuhasi'e na'a jeerumu pa'ima'tona José repau mamachii Manasena'me Efrainre majacu'eu pa'ichejana saasomu. Ūcuarumu Jacob ija'che i'kaasomu mamaku'te:

—Ina mu'u chii jojosina Diopi cho'okaiuna rua jainuko pa'ijanaa'me. Na'a pa'isirumu repana jo'e Canaán chejana co'i pa'ijanaa'me. Ūcuachi'a ina mu'u chii chu'u Canaán cheja pa'irumu cajacojñosinajeju chu'u chiijanaa'me. Jā'ajekuna chu'u va'tesichejña Canaán cheja, chu'u chiiina'me koojanaa'me ina, mu'u chii —chinasomu repau.

Jā'aja'ñe i'ka pi'niuna José repau mamachii Manasere charo cakujekuna majacu'eu ujjajūtu cakā'kona nukoasomu. Cho'je cakure Efrainta'ni, kā'kojūtu cakā'kona nukoasomu repau. Jā'ata'ni majacu'eu repau jūjña sāiñe va'ñe repana sijona chēaasomu. Cho'je cakure ujjajūtupi chēaasomu. Charo cakure kā'kojū-tupi chēaasomu repau. Jā'aja'ñe chēa su'i repanare ija'che i'kaasomu repau:

—Iku Efraín, cho'je cakupi majaa'chure na'a rua masija'mu. Inare ka'chanare Diopi re'oja'che cho'okaau. Jā'ata'ni ikure Efrainre na'a rua re'oja'che cho'okaau Dios —chinasomu Jacob.

Génesis 49.1-33

1-4 “Ina chii chu'u chiijanaa'me”, chini José majapãire chejña na'a ujachejña jo'kaasomu Jacob, Josere na'a rua oikujeku. José majaa'chupãi majapãita'ni na'a jmachejñaruã jo'kaasomu repau. Ūcuachi'a José majaa'chupãina'me cho'jeu'te soniasomu repau Jacob, repana cho'ocojñojañere kuara chini. Charo cakure Rubenre,

—Mu'ure, charo cakureta'ni, cu'ache cho'osi'kujekuna, muche'uchii ña kukuma'ñe cho'oche chū'ujanaa'me mu'ure. Aperumu chu'u paako'te cu'ache cho'osi'kua'mu mu'u. Jā'ajekuna cho'je caku pa'icheja'che pa'ija'mu mu'u —chinasomu Rubenre.

5-7 Chini, repau Rubén cho'je pa'inare Simeonna'me Levire teana ka'chanare ija'che i'kaasomu repau:

—Musanukona cu'ache cho'osinajeju vesuju chekunare chū'umanejanaa'me aperumu pãi vanisosinajeju —chinasomu Jacob.

8-12 Chini Leví cho'je pa'iku'te Judare ija'che i'kaasomu:

—Judá, mu'uta'ni Diopi cho'okaiuna rua masiu pa'iu mua'chu-

pāina'me muche'uchīi peore chū'uku pa'ija'mu —chiniasomu Jacob.

13 Repau'te i'kacuha Judá cho'je pa'iku'te Zabulon'te ija'che i'kaasomu:

—Mu'u Zabulón, chiara ujara ru'tuva'te pa'ija'mu —chiniasomu.

14-15 Chini Zabulón cho'jeu'te Isaca'te jo'e ija'che i'kaasomu:

—Mu'u, Isacar, mu'u pa'icheja kuñuma'ne ũcuate'echeja pa'ija'mu, “Re'oja'imu icheja”, chini. Ũcuate'echeja pa'iu chekunanani cho'оче rupu cho'okaiu pa'ija'mu mu'u —chiniasomu.

16-19 Jā'aja'ne i'kacuha Isacar cho'jeu'te Danre ija'che i'kaasomu:

—Dan, mu'uta'ni mu'u majapāire chū'uku pa'ija'mu —chiniasomu.

Repau'te i'kacuha Dan cho'jeu'te Gare ija'che i'kaasomu:

—Gad, mu'ure pāi pōse ñaasokaiju pa'ijanaa'me. Jā'ata'ni repana ñaasi'e pōse vu'vu tuha co'chaja'mu —chiniasomu repau Jacob.

20 Jā'aja'ne i'kacuha jo'e Gad cho'je pa'iku'te Ase'te ija'che i'kaasomu:

—Mu'u, Aser, rua āiñe paaja'mu —chiniasomu.

21 Repau'te i'kacuha Aser cho'je pa'iku'te Neftalire ija'che i'kaasomu:

—Mu'u Neftalire airo cava'u ñamava'u pa'icheja'che pa'iu chīi jainukopi rua re'ojava'nare paaja'mu —chiniasomu.

22-26 Chini repau Neftalí cho'je pa'iku'te Josere jo'e ija'che i'kaasomu:

—Mu'u José, sūkiñu rua ujañupi rua āu kūiñuja'ne pa'imu. Mu'ure cuhena cu'ache cho'ome. Jā'ata'ni Diopi oiu cho'okaiuna re'oja'che pa'imu mu'u. Ũcuachi'a na'a rua re'oja'che cho'okaija'mu Repau mu'ure —chiniasomu repau Jacob.

27-33 Jā'aja'ne i'kacuha repau José cho'jeu'te cuharepacho cakure Benjaminre ija'che i'kaasomu:

—Mu'u Benjamín rua na'mi pe'rukujeku rua cavaku pa'ija'mu —chiniasomu.

Repanare peore jā'aja'ne i'ka pi'nisirumu ũcuanukore jo'e ija'che i'kaasomu repau:

—Chu'upi jūnisoto Canaán chejana sa tājū'u chu'ure —chiniasomu repau Jacob. Jā'aja'ne chu'va jo'ka churata'ni jūnisoasomu repau.

Génesis 50.2-26

2 Jūnisouna José, puka'kuni care'vaa'ju chini chū'uasomu. Repauji chū'uuna cho'oche cho'okaina, repauji na'mi jā'juma-nea'ku chini ma'ñapi cho'okaniasome. 3 Jā'aja'ñe cho'ocuharena repacheja Egipto cana pāi ūcuanuko ota oikaniasome Jacore.

4-5 Ūcuarumu José puka'kupi jūnisouna oia faraonre ija'che i'kaasomu:

—Chu'ure paaku, chu'u ja'kuni Canaán chejana tājasa chiimu chu'u. ¿Ūsema'ku mu'u? —chiniasomu repau.

6 Chikuna repau faraón,

—Jau, tājaijū'u —chiniasomu.

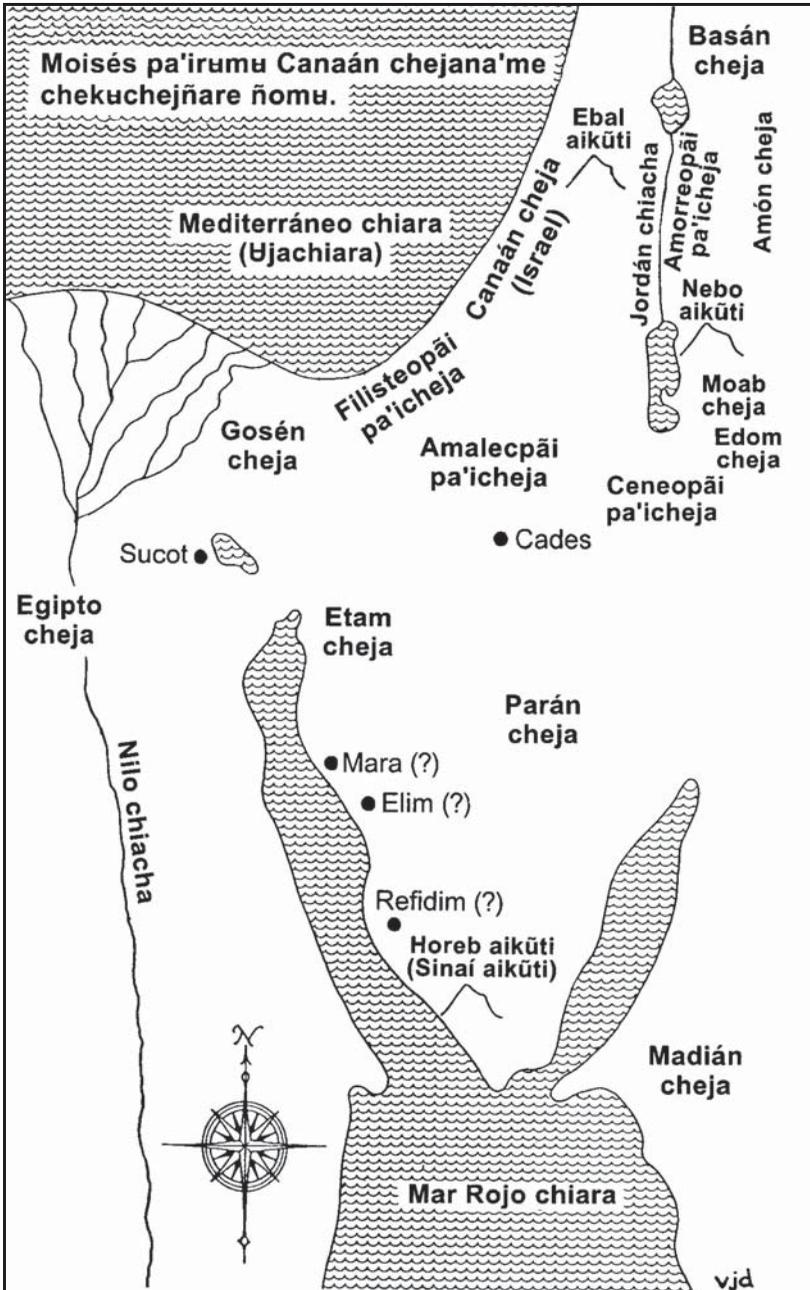
7-14 Jā'ajekuna repau José majaa'chupāina'me cho'jeuna'me Canaán chejana tājaniasome puka'kure. Tā pi'ni Egiptona jo'e co'iasome repana.

15 Co'i pa'iju José majaa'chupāi churata'ni repau'te rua vaju-chuasome. Vajuchuju sāiñechi'a ija'che i'kaasome repana: “Mai ja'kupi jūnisouna churata'ni José maire repau'te isisosinajejuna vanisojacosomu”, chiniasome repana.

16-26 Jā'aja'ñe cutuju repau'te chu'o raoasome repana, “Chukuna mu'ure cu'ache cho'osi'e cuasamanejū'u”, chiiju. Jā'are asa, José repanare ija'che i'kaasomu:

—Vajuchumanejū'u chu'ure. Pe'ruma'mu chu'u musanukonare. Musanukona chu'ure cu'ache cho'osinaa'me. Jā'ata'ni Dios maini re'oja'che cho'okasa chini jā'aja'ñe cho'oche ūsemanesi'kua'mu, chu'upi rani pa'iu pāi jainukore āure āuku paau chini. Jā'ajekuna chura chu'upi musanukonare chīina'me peore kuiraku pa'ija'mu —chiniasomu José repanare majaa'chupāi. Chikuna repana churata'ni, “Āa, mai cu'ache cho'osi'e cuasama'mu repau. Re'orepamu jā'a”, chiniasome repana. Chini churata'ni sāiñechi'a pojoju pa'iju paniasome repana.

Na'a pa'isirumuna repau José ciento dierepaūsorumu paa-kuji aireko jūnisosomu. Repau jūnisopi'rarumu majaa'chupāi ija'che i'kaasomu repau: “Diopi musanukonare re'oja'che cho'okaiu pa'ija'mu. Ūcuauji cho'okaiuna musanukona Canaán cheja co'irumu chu'u tara ūcuachejana sa tājū'u”, chiniasomu repau. Jā'aja'ñe i'ka jo'ka jūnisosomu repau. Jūnisouna Egiptopāi repau'te ma'ñapi cho'oasome. Cho'o pi'ni cājovuna mañaasome repana.

Exodo 1

Egiptopāipi Israelpāire rua cu'ache cho'osi'ere kuamu

Exodo 1.6-22

Hch 7.17-19; 13.17

6-7 Ūcuarumu José repau majaa'chupāina'me repana cho'jeu jūnisosirumu repana jojosina, Israelpāi, Egipto cheja pa'ina saima'ne ūcuachejare paniasome. Pa'iju repana jainukore chīi paaasome. Chīi jainukore paasinajeju repana Israelpāi ūcu si'arumu na'a jainuko paniasome.

8-10 Cuatrociento repaūsurumu pa'itona cheku faraonpi Egipto cheja canare apechū'uasomu, Israel aipāiu José pa'isi'e vesukuji. (Reparumu Egiptopāi repanare chū'unare ūcuanu-kore faraón ve'oasome.) Ūcuarumu repana Israelpāipi jairepanukojejuna faraón repau neenare Egiptopāi ija'che i'kaasomu: “Repana Israelpāi rua jainukoa'me. Chekurumu chukuna'te pe'runapi rani cavato repana Israelpāi ūcuanani cavakaiju chukunani vanisojacosome. Vani pi'ni chekuchejana vu'vusoja-cosome repana”, chīiu vajuchuasomu repau repanare.

11 Jā'aja'ne i'kacuha faraón Israelpāipi ūcuauini cho'oche'te cho'okaiju paapu chini cho'oche rua cho'ovesache'te chū'uasomu. Jā'ajekuna repanare te'ekuanuchi'a vato cho'oche'te cho'okaapu chini ija'che jo'kaasomu: Egiptopāiujī chekukuanupu chū'ukaau chini jo'kaasomu. Chekupi chekukuanupu chū'ukaau chini jo'kaasomu. Jā'aja'ne ūcuanukore Israelpāi chū'u jo'kaasomu repau faraón.

Ūcuarumu faraón vu'ñajooopā ka'chajooopā Israelpāipi cho'oa'ju chini chū'u jo'kaasomu, Egiptopāi āumajñaruā sa care'vajajooopāre. 12-21 Jā'aja'ne si'arumu rua vesache chū'ucōjñonareta'ni Diopi rua re'oja'che cho'okaiuna repana Israelpāi si'arumu chīi rua jainukore paaasome. Jā'ajekuna Egiptopāi repanare rua vajuchuju na'a rua cu'ache cho'oasome repanare.

Ūcuarumu faraón repanare Israelromi chīi jñaaajuna care'vakainare ija'che chū'uasomu: “Chura jā'anare Israelromi chīiva'nare umupāiva'nare jñaaato vanisojū'u”, chiniasomu. Jā'aja'ne chū'usi'eta'ni jachaju repana romi Diore vajuchuna-jeju chīiva'nare vanisomaneasome. Jā'ajekuna Dios rua re'oja'che cho'okaniasomu repanare.

22 Repau chũ'uñe'te Israelromipi jachasojuna faraón Egipto-pāi ũcuanukore ija'che chũ'uasomu: “Chura jā'anare Israelromi chĩiva'nare umupāiva'nare jñaato repava'nare Nilo chiachana sējojũ'u”, chiniasomu faraón repanare pāi ũcuanukore.

**Israelpāire Moisés
cho'okasa chiisi'ere kuamu**

Exodo 2.1-22

Hch 7.20-29; He 11.23-26

1-3 Ūcuaramu Israelpāiu romio'te paaku chĩiva'ure paaasomu rua re'ojava'ure. Repau pāiu Leví jojocojñosi'kuasomu. Repau Leví Jacob mamaku paniasomu. Repau chĩiva'u puka'ko faraón chũ'usi'e, “Chĩiva'nare umupāiva'nare Nilo chiachana sējojũ'u”, chiisi'e masikota'ni repana neekure vu'ena chotepāimia chĩi peocheja'io chave paaasomo. Na'a pa'io ija'che cuasaasomo repao: “Iva'ure chu'u chave paache Egiptopāi asajanaa'me”, chiio cuasaasomo repao.

Jā'aja'ñe cuasa ju'e mini majapi repaju'e sē'sevu peore je'naasomo repao, oko kakamanea'ku chini. Maja je'na pi'ni ũcuaju'ena chĩiva'ure mañaasomo repao. Maña sa Nilo chiacha ru'tuva casuoruna chĩiva'ure chave vavoasomo repao ju'e mañasiva'ure. 4 Vavo repava'u majaa'chore so'opi nukako repava'ure cho'ojachere ñaa'ko chini chũ'u jo'kaasomo puka'ko.

5 Jā'aja'ñe cho'osirumuna faraón, Egipto cheja canare chũ'uku mamako chiachana cajeasomo cuchara chini repao'te cho'оче cho'okainana'me. Caje chiacha ru'tuva repao'te cho'оче cho'okaina nuka ku'itona faraón mamako repaju'e ñaasomo. Ña repao'te cho'оче cho'okaiko'te ija'che i'kaasomo: “Repaju'e chu'uni mini rajũ'u; ñara”, chiniasomo repao. 6 Chikona repaju'e miiyani ra ñisiona vatato chĩiva'upi oniasomu.

Exodo 2

Oiuna ña,

—Israel chïia'mu iva'u —chini oniasomo repao repava'ure.

7 Repava'ure chuta'a ñatona majaa'cho kueñe rani faraón mamako'te ija'che i'kaasomo:

—¿Israel romichii'o'te iva'ure oje chūsajaore ku'ekaija'che chu'u? —chiniasomo.

8 Chikona asa i'kaasomo repao.

—Jau, ku'ejaijũ'u —chiniasomo.

Chikona sani chïiva'u puka'korepaoni soni raasomo repao. Ra, “Iva'u puka'koa'mo iko”, chiimaneasomo repao.

9 Raona faraón mamako ija'che i'kaasomo repao'te chïiva'u puka'kore:

—Iva'ure mu'u vu'ena sa jopakaijũ'u chu'ure. Kuri ro'ija'mo chu'u mu'ure —chiniasomo repao. Jã'aja'ñe cho'ona mamava'ure repao vu'ena sa jojaasomo.

10 Na'a pa'isirimu na'a aineekuna puka'ko repau'te saasomo faraón mamako pa'ivu'ena. Sa repau'te faraón mamakoni jo'kaasomo, repaoji paaa'ko chini. Repao chïire paacheja'che paaasomo faraón mamako repau'te chïiva'ure. Paako mami Moise'te ve'oasomo repao repau'te. Jã'aja'ñe cho'orena repau Moisés faraón mamako vu'ena aineeasomu.

11-12 Ainesirumu Moisés repau majapãi Israelpãire ñara chini eta muaasomu. Mua repau majapãi Israelpãi rua cho'ovesache repanare chũ'u jo'kasi'ere cho'ojuna ña, “Rua chuova'na pa'ime ina”, chiiu cuasaku oniasomu repau repanare.

Ūcuarumu Egiptopãiuji Israelpãiu ni vaiuna ña Moisés rua pe'ruku si'acakã'jño ña pi'ni, “Pãi ñama'me”, chini Egiptopãiu'te vanisoasomu. Vaniso repau'te mejavuna ñi tãasomu repau, chekunapi ñamanea'ju chini.

13 Jo'e apeñatato Moisés pã ñara chini jo'e eta nuka ku'iu Israelpãichi'a cavanani ñaasomu. Ña te'eu'te charo vaisi'kuni ija'che i'kaasomu repau:

—¿Je'se pa'iuana mu'u majapãiu'te vaiku? —chiniasomu repau.

14 Jã'aja'ñe i'kauna asa Moiseri ija'che i'kaasomu repau:

—¿Neepi mu'ure chũ'u jo'karena chũ'uku mu'u chukuna'te? ¿Neepi chũ'urena chukuna cu'ache cho'oche ñaku ke'reku mu'u? Neato Egiptopãiu'te vanisosi'kua'mu mu'u. ¿Irumu

ũcuaja'che chu'uni vanisoja'u mu'u? —chiniasomu. Chikuna asa Moisés rua kukuso te'eujji ija'che i'kaasomu: “Chu'u cho'osi'e pãi masicosome”, chiniasomu.

15-22 Ūcuarumu faraón Moisés cho'osi'ere asa, “Moisere chëa vanisoa'ju chini chũ'ura”, chiniasomu. Jã'aja'ñe chũ'ura chikuna asa Moisés Egipto cheja pa'ikuji eta tũichejana Madián chejana kati sanisoasomu. Saniso repacheja caku vu'ere ja'me pa'iu ũcuau mamako'te Séforani veja paaku chiiva'ure paaasomu repau. Chiiva'ure paa Gerson'te ve'oasome repana mamaku'te.

**Dios Moiserere repau majapãire Israelpãire sani
re'oja'che cho'okaau chini soisi'ere kuamu**

Exodo 2.23-25

Mt 22.31-32; Mr 12.26-27; Lc 20.37-38; Hch 7.30-35

Na'a pa'isirimu Egiptopãi chũ'uku jũnisouna jo'e chekupi faraón chũ'uasomu. Reparumu Egiptopãipi chuta'a cu'ache cho'ojuna rua chuova'na paniasome repana Israelpãi. Jã'aja'ñe pa'iju rua oiju ũcuana chini Dioni sëniasome repana. Jã'ajekuna Dios repana chuova'na pa'iju sëeñe asaku ñakujeku, repanani cho'okaiu, “Moiseni saolja'mu chu'u, repanani Israelpãire eto tũichejana saa'ku chini”, chiniasomu.

Exodo 3.1-20

1 Ūcuarumu Moisés repau vau neeva'nani jo'chava'nani kuirakaiu paniasomu pãi peochejare. Kuiraku repava'nare chekuchejana Horeb aikũtina saasomu repau. 2 Sani tĩ'a sũkira'ñuru uuku pa'iñuta'ni si'asoma'ñure ñaasomu repau. 3 Repañuji uu si'amauna, “Rua tĩñea'ñe ie”, chini na'a kueñe saniasomu repau masi ñara chini. 4 Na'a kueñe saiuna toa sa'navuji Dios Moiseni ve'oku soni i'kaasomu.

—¡Moisés! ¡Moisés! —chiniasomu.

Soiuna asa Moisés ija'che i'kaasomu:

—Ichejare pa'imũ chu'u —chiniasomu.

5 Chikuna Dios jo'e ija'che i'kaasomu repau'te:

—Kueñe raimanejũ'u. Cũ'akorophe're tĩ'tejũ'u. Chu'upi ichejare pa'iuna mu'u nukacheja cũ'akoro ju'icu'amu. 6 Mu'u aipãi Abrahamna'me Isaana'me Jacobna'me muja'ku chu'uni cuasaju

pojojuna repanare paaku'mu chu'u. 7-9 Egiptopāipi Israelpāi mu'u majapāire cu'ache cho'оче ñamu chu'u. Repana Israelpāi rua chuova'na pa'ime mu'u majapāi. Jā'ajekuna repanare Egipto cheja pa'inani eto chekuchejana Canaán chejana rua re'ojachejana saoja'mu chu'u repanare, ũcuachejare sani paapu chini. 10 Mu'upi Israelpāire chekuchejana saa'ku chini soimu chu'u mu'ure. Jā'ajekuna Egiptopāi chū'uku faraón pa'ichejana mu'uni saomu chu'u, repauni sani i'kaa'ku chini —chiniasomu Dios repau'te.

11 Jā'aja'ñe chikuna Moisés Diore i'kaasomu.

—Rua vesuku'mu chu'u. Jā'aja'ñe cho'ovesumu chu'u —chiniasomu.

12 Chikuna Dios jo'e ija'che i'kaasomu repau'te:

—Chu'upi mu'ure ja'me pa'iuna cho'omasija'mu mu'u
—chinasomu.

13 Chikuna Moisés Diore ija'che sēniasomu:

—Ūcuachi'a chu'u majapāi Israelpāipi chu'ure, “¿Neepi mu'ure raore?”, chiito, ¿Je'se i'kaja'che chu'u? —chinasomu.

14-20 Chikuna Dios ija'che i'kaasomu:

—Repanapi jā'aja'ñe sēto Israelpāi chū'unare ija'che i'kajū'u: “Abrahamna'me Isaana'me Jacob Cuasacojñokujj Diopi raosi'kua'mu chu'ure”, chiijū'u repanare. Jā'aja'ñe i'ka pi'ni ūcuanana'me Egiptopāi chū'uku faraón vu'ena sani ija'che i'kajū'u repau'te: “Chukuna'te Paaku Dios ija'che chū'usi'kua'mu chukuna'te Israelpāi: ‘Musanukona pāi peochejana sani choteumucujña ku'isinapi canuka chu'uni īsiju jo'chava'nare vani uosojū'u’, chiisi'kua'mu.” Jā'aja'ñe kuajū'u repau'te faraon'te. Jā'ata'ni musanukonare saiche ūseja'mu repau. Ūsekuna chu'upi chū'uuna repanare Egiptopāi rua cu'ache ti'jñeja'mu. Jā'aja'ñe cho'okuna kukuso repau faraón, “Saijū'u”, chiija'mu musanukonare —chinasomu Dios.

Exodo 4.1-31

1-7 Chikuna Moisés Diore ija'che i'kaasomu:

—Chu'upi jā'aja'ñe Israelpāire peore kuato jachajacosome repana —chinasomu repau.

Chikuna Dios ija'che i'kaasomu repau'te:

—Vāsocho mu'u cājiño chejana su'a ūhajū'u —chinasomu.

Chikuna su'a ūhauna repacho aña carūnisoasomu.

Jā'aja'ñe cho'ouna Dios Moiserere jo'e ija'che i'kaasomu:

—Jikochona chēajū'u añare —chinasomu Repau. Chikuna chēauna jo'e vāsocho carūniasomu.

Ūcuarumu Dios jo'e ija'che i'kaasomu repau'te:

—Chura mu'u jūtapi kaa sa'navuna suā'ijū'u —chinasomu. Chikuna suāni ruta ñato repajūtu si'acajūtu asi paniasomu. Ūcuarumu Diopi chū'uuna Moisés repau jūtu jo'e suāni rutato asi peasomu repajūtu.

8-9 Ūcuarumu Dios Moiserere jo'e ija'che i'kaasomu:

—Israelpāi chū'una pa'ichejana chura cho'osi'ere sani cho'o ñojū'u. Jā'aja'ñe cho'okuna repanapi ña jachato Nilo chiachana caje oko ea machejana rojū'u. Rokuna chie carūnisoja'mu oko pa'isi'e —chinasomu Repau.

Exodo 4

10 Chikuna Moisés Dios chũ'usi'e chuta'a cho'ovajuchuku Diore jo'e ija'che i'kaasomu:

—Áa, chu'ure Paaku, chu'ure saomanejũ'u. Pe'keru i'kaku'mu chu'u. Vã'vakujeku masi i'kama'kua'mu chu'u —chinasomu repau.

11 Chikuna Dios jo'e ija'che i'kaasomu repau'te:

—Chu'upi mu'u chu'opo cho'osi'kua'mu. Jã'ajekuna chu'u chũ'uñe sani cho'ojũ'u. **12** Chu'upi mu'ure cho'okaija'mu, chekunani masi i'kaa'ku chini —chinasomu.

13 Jã'aja'ñe i'kaku'teta'ni chuta'a cho'ocuheku i'kaasomu repau.

—Chekuni saojũ'u —chinasomu repau.

14-31 Moisepi jã'aja'ñe i'kauna asa pe'ruku Dios jo'e ija'che i'kaasomu repau'te:

—Mua'chu Aaronpi mu'ure ja'me cho'okaija'mu. Chu'upi musanukona cho'ojache mu'uni kuaja'mu. Kuauna mu'upi mua'chure Aaron'te ũcuare kuajũ'u, repauji Israelpãi ainani i'kakaau. Mu'u Egipto cheja co'ito ma'ana tijñaja'mu mua'chu mu'ure —chinasomu Dios Moisere.

Dios i'kasirumu Moisés repau vau vu'ena co'iasomu. Co'i vau'te ija'che i'kaasomu:

—Egipto chejana chu'u majapãire sani ñara chiimu chu'u. ¿Re'oma'ku? —chinasomu.

Chikuna repau vau ija'che i'kaasomu repau'te:

—Jau, saijũ'u —chinasomu. Chikuna Moisés rñjona'me chiiva'nare saku Egipto chejana saniasomu.

Ūcuarumu Dios Aaron'te ija'che i'kaasomu: “Sani muche'ure ma'a raiku'te tijñajũ'u”, chinasomu Repau. Chikuna sani cho'jeu'te tijñaasomu repau. Tijñauna Moisés repau'te Dios i'kasi'e Aaron'te peore kuaasomu. Kuasirumu repana Moisen'a'me Aarón sani chekunare Israelpãi chũ'unare soni chi'iasome. Chi'irena Moisere Dios i'kasi'e Aaronpi kuaasomu repanare.

Ūcuarumu Moisés Israelpãi ñaju'te vãsocho aña carũhiñe cho'o ñoasomu repanare. Ūcuaja'che kãa sa'navuna suãni jũtu asi paasi'e cho'o ñoasomu repau repanare. Jã'aja'ñe cho'okuna ña repana Israel aina, “Dios maire cho'okaija'mu”, chiiju jachamaneasome. Jachama'ñe ro're puu Dioni pojoasome repana.

**Faraón Egipto cheja chũ'uku Israelpāi
tīicheja eta saiche ũsesi'ere kuamu**

Exodo 5.1-23

1 Ūcuarumu Moisés Aaronna'me saniasome faraonni Egipto cheja chũ'ukuni ñañu chini. Sani repau'te ija'che i'kaasome repana:

—Dios chukuna'te Paaku ija'che chũ'usi'kua'mu: “Musanukonapi Israelpāi pāi peochejana sani chu'uni cuasaju pojoju fiesta cho'ojũ'u”, chiisi'kua'mu —chiniasome.

2-9 Chitena faraón ija'che i'kaasomu repanare:

—Musanukonare Paaku'te vesuku'mu chu'u. ¿Jeeja'iu'u repau? Repau chũ'ũne cho'oma'mu chu'u. Jā'ajekuna saiche ũsema chu'u musanukonare. Rupu musanukona majapāi Israelpāire repana cho'oche'te jo'kaso cho'oma'ñe paapu chini i'kame musanukona —chiniasomu repau. Reparumu repana pāi cha'orĩire je'ñañu chini patupi ja'me je'naasome. Patu peoto je'nacu'aasomu repanare.

Ūcuarumu faraón repau'te cho'oche chũ'ukainare ija'che i'kaasomu:

—Israelpāi na'a rua cho'oche cho'oche chũ'ujũ'u. Ūcuaja'che repanare patu jo'e ĩsimanejũ'u, patupi peokuna repana cha'orĩi cho'oche cuaja paau. Ūcuanapi sani patu veri ra je'naa'ju. Jā'ata'ni repanare te'eumucuse aperumu cho'ochenuko cha'orĩi rua quēkoju paapu chiimu chu'u —chiniasomu.

10-11 Chikuna asa faraon'te cho'oche chũ'ukaina sani faraón chũ'usi'ere kuaasome Israelpāi. 12 Kuasirumu repana Israelpāi te'enachi'a Egipto cheja si'achejñaruã si'aumucujña kuniasome pature ku'eñu chini. Patu ku'echeji pa'iuana repana aperumu cho'ochenuko quēkomaneasome repana. 13-14 Jā'ajekuna faraon'te cho'oche chũ'ukainapi repanare Israelpāi chũ'unani cu'ache i'kaju vaniasome.

15-16 Jā'aja'ñe cho'orena Israelpāi cho'oche chũ'ukaina faraon'te sani ija'che i'kaasome:

—¿Je'se pa'iuana, “Patu ĩsimanejũ'u”, chiiu chũ'uku mu'u? Jā'ata'ni, “Cha'o quēkosirĩi musanukona aperumu cho'ochenuko cho'ojũ'u”, chiimu mu'u chukuna'te. Ūcuachi'a mu'are cho'oche chũ'ukainapi chukuna'te vaime —chiniasome repana.

17-23 Chitena faraón ija'che i'kaasomu repanare:

Exodo 5, 6, 7

—Musanukona Israelpāi rua ñameme. Jā'ajekuna pāi peochejana sani musanukona Cuasakuni Dioni cuasaju fiesta cho'oñu chiicosome. Jo'e co'i, cho'оче cho'uju chu'u chū'usi'e cho'uju pa'ijū'u musanukona —chiniasomu.

Ūcuarumu Israelpāi cho'оче chū'ukaina faraon'te i'ka pi'ni eta sani Moisen'a me Aaron'te tijña ija'che i'kaasome:

—Musanukonapi faraonni, “Sañu chiime chukuna”, chitena asa pe'ruku na'a rua cho'ovesache'te chū'umu repau chukuna'te — chiniasome repana.

Chitena asa Moisés Dioni ija'che i'kaasomu:

—Chukuna'te Paaku, ¿Je'se pa'iuna chukuna'te cu'ache cho'оче ūsema'ku mu'u? Aperumu pa'isi'e na'a rua cu'ache cho'ocojñuju pa'ime chukuna chura —chiniasomu repau.

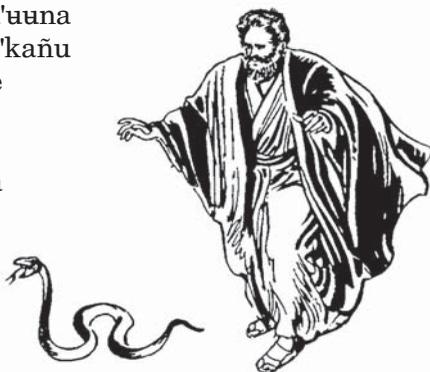
Exodo 6.1-9

Chikuna Dios Moiserere ija'che i'kaasomu:

—Na'a cha'ajū'u. Aperumu chu'u i'kasi'e ūcuarepa cho'okaija'mu chu'u musanukonare. Repau faraón musanukonapi eta sanisoa'ju chini jo'kaja'mu. Jā'ajekuna musanukona chu'upi ñoku kuakuna Canaán chejana saijanaa'me. Sani ti'arena ūcuachejare isija'mu chu'u musanukonare —chiniasomu Dios repau'te. Chikuna asa Moisés repau asasi'e Israelpāire kuaasomu. Jā'ata'ni repau i'kache jachaa-some repana.

Exodo 7.10-23

10-13 Ūcuarumu Diopi chū'uuna Moisen'a me Aarón faraonni i'kañu chini jo'e co'i repau ti'jñeñe'te nukaju Dios chū'usi'ere cho'oku Aarón vāsocho chejana su'aasomu. Su'a ūhauna aña carūniasomu repacho vāsocho. Jā'aja'ñe cho'o ñoku'teta'ni faraón repana i'kache chuta'a jachaasomu.

14-23 Ūcuarumu Dios Moiserere ija'che i'kaasomu:

—Che'ro faraón Nilo chiachana cajepi'rakuna mu'u Aaronna'me charo caje cha'ajũ'u repau'te. Vāsocho añā carũhisi'cho sajũ'u. Repau faraón cajeuna mu'u ija'che i'kajũ'u repau'te: “Dios, chukuna'te Israelpāi Paakuji chu'ure raosi'kua'mu, mu'uni i'kaa'ku chini. Ija'che chu'o raomu Repau: ‘Chu'u neenare Israelpāi chu'uni pojoñu chini pāi peocheja saiche ūsemanejũ'u mu'u’, chiisi'kua'mu Dios”, chiijũ'u faraon'te —chiniasomu Dios.

Chikuna Moisés apeñatato Aaronna'me chiachana caje Dios chũ'usi'e cho'oasome. Faraón repauna'me chũ'una ñaju'te Aarón repau cājiño vāsocho umuna ñu'o chiachana suisoasomu. Jā'aja'ñe cho'ouna repacha chiacha oko peore chie carũnisoasomu. Jā'aja'ñe cho'ouna chiacha va'iva'na peore jũnisoasome. Ūcuachi'a repauna Egiptopāi oko ūkuchejē'e peoasome.

Jā'aja'ñe cho'o pi'nisirumu Egipto chaina vati aipi cho'okaiuna ūcuaja'che cho'oasome. Jā'ajekuna ña faraón repauna Moisenam'e Aarón i'kasi'ere jachaku repau vu'ena coliasomu.

Exodo 8.1-32

1-7 Sieterepaumucujña pa'isirumu Dios Moiserere jo'e ija'che i'kaasomu:

—Faraón pa'ichejana jo'e sani ija'che i'kajũ'u repau'te: “Dios mu'ure chu'o ija'che i'kache raomu: ‘Chu'u neena Israelpāi chu'uni pojoñu chini saiche ūsemanejũ'u. Repanare saiche ūseto mu'ure cu'ache ti'jñea'ku chini chũ'uja'mu chu'u, jachache ro'i. Jojova'nare si'achejñaruã paapu chini chũ'uja'mu chu'u. Pāi ūcuaukore su'ajanaa'me repauna jojo. Mu'ure cho'oche cho'okainarejē'e su'aju mu'u majapāijē'e su'aju mu'urejatu'ka su'ajanaa'me repauna', chiisi'kua'mu Dios”, chiijũ'u repau'te faraon'te —chiniasomu. Chikuna jo'e apeñatato Moisenam'e Aarón faraonni i'kañu chini saniasome. Jā'ata'ni repauna i'kache ūcua asa jachaasomu repau.

Ūcuarumu Aarón vāsocho Moisés cājiñoji koo, chiañaña

ñu'ouna jojo rua jainuko eta si'achejñaruã paniasome. Chiño, vu'ña, kãichejñana'me ãu kua'kochejñajatu'ka kakaasome repana. Ūcuarumu repana Egiptopãï chaina vati aipi cho'okaiuna ũcuaja'che cho'oasome.

8 Jã'ata'ni faraón jojopi jairepanuko pa'ijuna repauni uama'ne cho'ojuna Moisen'a'me Aaron'te jo'e soijani raa'ju chini chũ'uasomu. Soijatena repanare ija'che i'kaasomu repau:

—Musanukona Cuasa Kukuju Pa'ikuni Dioni sějũ'u, jojopi si'asoa'ju. Repanapi si'asoto musanukona Israelpãire icheja eta saiche jo'kaja'mu chu'u, pãï peochejana sani pa'iju Repauni pojoa'ju chini —chiniasomu.

9 Jã'aja'ne i'kauna asa Moisés ija'che sēniasaasomu:

—¿Jeerumu si'asoa'ju chiiku mu'u? —chiniasomu.

10-11 Chikuna faraón,

—Che'ro teana si'asoa'ju —chiniasomu.

Chikuna Moisés i'kaasomu.

—Mu'u vu'e pa'ina jojo si'asojanaa'me. Chiachachi'a si'ama'ne pa'ijanaa'me repana. Jã'aja'ne cho'okuna ñani, “Dios cho'och'e'me ie”, chiiu masija'mu mu'u —chiniasomu Moisés.

12 Ūcuarumu Moisés jojopi si'asoa'ju chini Dioni sēniasomu. 13 Sēkuna asa Diopi cho'okuna jo'e apeñatato jojo peore jũnisoasome ve'se pa'inana'me vu'ña pa'ina. 14 Ūcua-

rumu pāi jojo jū'isinare sia rūhikuanu chi'iasome. Repana jojo si'achejña rua cu'asuasome. Jā'ata'ni Diopi cho'ouna peore si'asoasome repana. **15** Jā'aja'ñe cho'oche ñakuta'ni faraón Israelpāi eta saiche jo'e ũseasomu.

16 Repanare saoũseche'te ña Dios ija'che i'kaasomu Moise'te:
—Mua'chũre, “Vãsochoji cha'o'opona sũsojũ'u”, chiijũ'u
—chinasomu.

17 Chikuna Moisepi chũ'uuna majaa'chu Aarón vãsochoji cha'o'opona sũsoasomu. Sũsokuna cha'opo pikoja'che umuna muniasomu. Repapo cha'opo peore ruta carũnisoasome. Repana ruta pãina'me jo'chava'nare asi ju'jeasome. Faraonpi Repau i'kache'te asa jachakuna Dios jā'aja'ñe cu'ache ti'jñeñe chũ'uasomu. **18** Egipto chaipāi vati aipi cho'okaiuna ũcuaja'che cho'o ñoñu chiinareta'ni cho'ocu'aasomu repanare. **19** Jā'ajekuna faraon'te ija'che i'kaasome repana:

—Dios cho'oche'me ie. Ũcuarepaa'me jā'a —chinasome.
Jā'ata'ni faraón repanare Israelpāi eta saiche ũcua ũseasomu.

20 Ũcuarumu Dios Repau i'kache'te faraonpi jachakuna Moise'te ija'che i'kaasomu:

—Jo'e sani faraon'te ija'che i'kajũ'u: “Ija'che i'kamũ Dios: ‘Chu'u neenare pāi saiche jo'kajũ'u, pāi peochejana sani chu'uni pojoa'ju. **21** Repanare saiũseto chu'upi raouna musanukona vu'ña peore ku'repi timusojanaa'me. **22-23** Chu'u neena pa'iche-jata'ni te'eujẽ'e ku'reu peojanaa'me’, chiimu Dios.” Jā'aja'ñe i'kajũ'u repau'te faraonre —chinasomu Dios Moise'te.

24 Ũcuarumu Dios Repau i'kasi'e cho'oasomu. Cho'ouna faraón vu'e timuku'te paniasome ku're. Repau neena Egiptopāi vu'ña peore pa'iju repacheja peore paniasome.

25-30 Jā'ajekuna faraón repanare Moisenam'e Aaron'te soi-jani rache chũ'uasomu. Soni rarena repanare ija'che i'kaasomu repau:

—Musanukona Cuasa Kukukuni Dioni sēejũ'u, ku'repi si'asoajũ. Diopi jā'aja'ñe cho'ocuhauna Repau neenare Israelpāi sache jo'kaja'mu chu'u. Jā'ata'ni repanare so'o samanejũ'u
—chinasomu.

Jā'aja'ñe i'kauna Moisepi sēkuna repau sēesi'e cho'oasomu Dios. **31** Cho'ouna jo'e apeñatato ku're peore si'asoasome.

32 Jā'ata'ni faraón repanare Israelpāi eta saiche ũseasomu.

Exodo 9.1-35

1-6 Ruarepaumucujña pa'isirumuna Egiptopāi jo'chava'na Diopi cho'okuna peore jūnisoasome, kavachova'na, burrova'na, camellova'na, vacava'nana'me ovejava'na. Jā'ata'ni Israelpāi neena jo'chava'na te'eujē'e jūnisomaneasome. 7 Repau faraón Diopi cho'okuna jā'aja'ñe cho'oche ñakuta'ni jachaasomu. Repau rekocho cu'ache cho'ochechi'a cuasaku Israelpāi eto sache ũseasomu repau.

8 Ūcuarumu Dios Moisen'a me Aaron'te jo'e ija'che i'kaasomu: —Ūhacuta jmamakaru mini faraón pa'ichejana saijũ'u. Repacheja saisirumu mu'upi Moisés, repau faraón ñaku'te ũhacuta umuna su'ajũ'u. 9 Jā'aja'ñe cho'oto chejana tuā'tua cha'opo carūni cheja si'achejñaruā pa'ija'mu. Ūcuapi Egiptopāi ũcuanukore asi etaja'mu repana neenare jo'chava'nare peore —chinasomu. 10 Diopi jā'aja'ñe i'kauna Moisen'a me Aarón Repau chũ'usi'e cho'oasome. Jā'ajekuna pāina'me jo'chava'na si'acaca'nivuā asi etoasome. 11 Ūcuachi'a chai cho'omasina asi etoasome. 12 Repau faraón jā'a peore ñakuta'ni Israelpāi eto sache ũseasomu, repau rekochona Diopi ũseuache cho'ouna.

13-26 Ūcuarumu Dios Moise'te faraonni cutua'ku chini jo'e saomasomu. Sani faraon'te ija'che i'kaasomu Moisés:

—Dios, chukuna Cuasa Kukuku ija'che i'kamū: “Chu'u neenare pāi eta saiche jo'kajũ'u, sani chu'uni pojoju jo'chava'nani vani uoa'ju. Ija'chea'me: Mu'u chu'u i'kache'te jachaku cho'omanejañe masimu chu'u. Jā'ajekuna na'a rua cu'ache ti'jñeñe cho'oja'mu chu'u mu'ure. Mu'ure vanisora chiimu chu'u. Jā'ata'ni mu'upi chu'u peore cho'omasiche'te ñaa'ku chini na'a paau chiimu chu'u mu'ure.

'Jā'aja'ñe cho'okuna ñani, 'Diopi cho'omu ie', chiija'mu mu'u. Che'ro musanukonare cata rua susupuāpi tuā'tuaja'mu. Mu'u neenare pāi chũ'ujũ'u, repana jo'chava'nani raoa'ju, ũcuachi'a repana chiño paamajñaruā peore raoa'ju. Che'ro pāina'me jo'chava'na chiño pa'inare cataokopi peore tuā'tua vēasoja'mu”, chiimu Dios —chinasomu Moisés.

Jo'e apeñatato Dios Moiserere vāsochoji cunaumuna muñe ñu'oa'ku chini chũ'uasomu. Repauji jā'aja'ñe cho'ouna Diopi chũ'uuna okocuruchena'me carau jajache cata rua susupuāpi oko raasomu. Repa susucatapuā sūkina'me u'chara'ñuruā pāi

tāsımajñaruã peore tuã'tua vēasoasomu. Ūcuachi'a repaumucuse chiño pa'inare pãı catapi peore tuã'tua vēasoasomu. Jã'ata'ni Israelpãı pa'ichejachi'a te'echeja cataoko tuã'tuama-neasomu.

27-35 Ūcuarumu faraón repanare Moisename Aaronni soijaapu chini jo'e chũ'uasomu. Soijatena repanare ija'che i'kaasomu repau:

—Ie cu'ache ti'jñeñe chu'u ro'ia'me. Chu'upi Dios i'kache'te jachauna cho'omu ie. Cata rua susupuã tuã'tua si'asoto saire'oja'mu musanukonare —chiniasomu.

Jã'aja'ñe i'kauna asa Moisés vu'ejoopo eta sani repau jũjña muñe cho'o nukaku Dioni sēniasomu. Sēkuna Diopi cho'ouna cata rua susupuã tuã'tuasi'e teana cuhasoasomu. Jã'ata'ni faraón repau, “Cho'oja'mu”, chiisi'e ūcuarepa cho'omau Israelpãı saocuhasomu.

Exodo 10.1-29

1 Jã'ajekuna Dios Moise'te ija'che i'kaasomu:

—Faraon'te repau rekochona chu'u i'kache masi asacu'ache cho'omu chu'u, ūcuachi'a repau'te ja'me chũ'unare. Repanani chu'u masiche'te pãı cho'ovesucheji cho'o ñora chiimu chu'u.

2 Mu'u ñasi'e mu'u mamachĩina'me mu'u najechĩı kuajũ'u. Ūcuachi'a, “Egiptopãı pãısoı'kua'mu Dios”, chiıı kuajũ'u. Ūcuachi'a chu'u repanare pãıjẽ'e cho'ovesuche'te cho'o ñosi'e kuajũ'u. Jã'aja'ñe cho'osi'ere asani chu'u pa'iche masijanaa'me repana —chiniasomu Dios.

3 Chikuna asa Moisename Aarón jo'e sani faraon'te ija'che i'kaasome:

—Dios chukuna Cuasaku ija'che i'kamı: “¿Jeerumuna chu'u i'kache jachama'ñe cho'oja'u mu'u? Chu'u neenare pãı saiche ũsemanejũ'u, sani chu'uni pojoju jo'chava'nani vani uoa'ju.

4 Repanare saoma'to che'ro mu'u chũ'una pa'icheja pũ'sure raoja'mu chu'u. **5** Repana jairepanukojeju si'achejñaruã puu ta'pisojuna cheja ñomaneja'mu. Cataoko ra vēaku jujasi'e sũki ãu peore ãnisokaijanaa'me repana. **6** Mu'u pa'ivu'ña peore rua jainuko rani timuñe pa'ijanaa'me repana. Mu'ure ja'me chũ'una vu'ñana'me Egiptopãı vu'ña peore kaka timuñe pa'ijanaa'me repana”, chiimu Dios —chiniasome. Jã'aja'ñe i'ka pi'ni eta muaasome repana.

Exodo 10

7 Ūcuarumu faraon'te ja'me chū'una repana pa'ichejaqueere cu'amajñaruäre pū'supi ānisokaimanea'ju chini repau'te ija'che i'kaasome:

—Repanare saiche ūsemanejū'u, sani repana Cuasakuni Dioni pojoa'ju chini —chinasome.

8 Jā'aja'ñe chitena repau Moise'te Aaronna'me jo'e soni rao ija'che i'kaasomu:

—Eta sani Dioni pojoju jo'chava'nare vani uosokaijū'u. Jā'ata'ni musanukona chuta'a saimarumuna repa saijanare kuajū'u chu'ure. ¿Jeenapi saijanaa'ñe? —chinasomu.

9 Chikuna Moisés i'kaasomu.

—Ūcuanuko saijanaa'me chukuna, chīina'me aiva'naa'me chukuna jo'cha ovejana'me vaca —chinasomu.

10-15 Jā'aja'ñe i'kauna asa faraón ija'che i'kaasomu:

—Musanukona jorechu'o chu'upi asa, “Ūcuarepaa'me”, chiiu cuasaa'ku chini i'kame. Musanukona mamachīina'me ūcuanuko saiche, ¿chu'upi ūsemanea'ku chiiche? Ūcuanukore saicu'amu. Umupāichi'a sani musanukona Cuasaku'te Dioni pojojū'u —chinasomu.

Jo'e apeñatato Diopi chū'una pū'su rua jainukore tuta raoasomu. Rani ja'o peore āiju sūki kūisi'e peore ānisoasome repana. Jā'aja'ñe cho'orena Egipto cheja ja'o te'eja'ovajē'e peoku sūki kūisi'ejē'e peoasomu.

16 Ūcuarumu Moisen'a'me Aaron'te faraón jo'e soni rao ija'che i'kaasomu:

—Diore cu'ache cho'osi'kua'mu chu'u, musanukonare ūcuachi'a. 17 Jā'ajekuna chu'u cu'ache cho'oche jo'e cuasama'ñe chu'ure Dioni sēekaijū'u, pū'suva'napi si'asoa'ju —chinasomu.

18 Chikuna asa Moisés Diopi pū'su si'asoche chū'ua'ku chini sēekanasomu. 19 Jā'ajekuna Diopi cho'okuna pū'su peore si'asoasome. 20 Jā'ata'ni repana si'asirumu faraón ūca Israelpāi saiche ūseasomu.

21 Ūcuarumu Dios Moise'te jo'e ija'che i'kaasomu:

—Mu'u jūtu cunaumuna muñe ñu'o nukajū'u, cheja na'isoa'ku —chinasomu.

22 Chikuna asa Moisepi ūcuarepa cho'ouna Egipto cheja teana na'isoasomu. 23 Jā'ata'ni Gosén cheja Israelpāi pa'icheja na'imaneasomu. Choteumucujña ñamija'ñe chijachejachi'a

paniasomu repacheja.

24 Ūcuarumu faraón jo'e Moise'te soni rao ija'che i'kaasomu:

—Musanukona Israel umupāi rūjoromina'me mamachīi sani musanukona Cuasa Kukukuni pojojū'u. Jā'ata'ni musanukona neeva'nare ovejana'me vaca samanejū'u —chinasomu.

25-29 Chikuna asa Moisés ija'che i'kaasomu:

—Chukuna jo'chava'nare samaneni Dioni pojoju vaniso īsijava'nare peojanaa'me —chinasomu.

Jā'aja'ñe i'kauna asa faraón ija'che i'kaasomu:

—Saijū'u. Chu'uni ñañu chini jo'e raimanejū'u. Musanukonare chu'uni ñañu chini jo'e raito vanisoja'mu chu'u —chinasomu.

Jā'aja'ñe i'kauna Moisés i'kaasomu.

—Re'omu. Ūcuamakarū i'kara. Mu'u chu'ure jo'e ñamaneja'mu —chinasomu.

Faraón Egipto cheja chū'uku Israelpāi etosi'ere kuamu

Exodo 11.1-8

Lc 2.23-24; Hch 7.36; Ro 9.17; 1 Co 5.6-8; He 11.28

Ūcuarumu repau faraón Egipto cheja canare chū'uku Israelpāi tīicheja saiche ūcua ūseasomu. Ūsekuna Dios Moiserē ija'che i'kaasomu:

—Egiptopāire jo'e te'echo cu'ache ti'jñea'ku chini chū'uja'mu chu'u, repaña jachache ro'i. Repaña mamachīi charo canare-chi'a umuchīiva'nare vanisoche chū'uja'mu chu'u. Ūcuaja'che jo'chava'nare charo canare vanisoche chū'uja'mu chu'u. Israelpāita'ni cu'ache ti'jñecojñomanejanāa'me —chinasomu Repau.

Exodo 12.1-40

1-28 Ūcuarumu Dios repānare Moisenāa'me Aaron'te ija'che i'kaasomu, Israelpāi mamachīina'me jo'chava'nare cu'ache ti'jñemanea'ku chini: “Iku pāimiau dierepaumucujña pa'itona ija'che cho'ojū'u: Ovejachīire te'eūsūrumu pa'iva'uni jmamakarujē'e cu'ache peova'uni chēa catorceumucusejatu'ka paajū'u. Ovejachīiva'ure peoni chivova'uni chēa paajū'u. Majapāi ūcuate'evu'e pa'ina te'eva'na pani chekuvu'e pa'inana'me

ũcuate'eva'ure chēa paajũ'u. Ũcuate'epāimiau catorceumucuse na'itona repava'ure vanisojũ'u. Repava'u tara jmamakarujē'e ju'chesomanejũ'u. Vaniso re'va repava'u chiepi vu'ña jatisa'ñaroã cakã'jñona'me sē'sevu caru'ña ja'opi chũu suirijũ'u chie. Jã'aja'ñe cho'o pi'ni musanukona vu'ñare kaka pa'ijũ'u. Etama'ñe pa'iju ovejava'u chuenisosiva'u va'ire po ja'oruã kajaja'oruãna'me pã saumanesi'ena'me ãijũ'u. Āni pi'nisirumu va'i cajejai'se peore uosojũ'u. Cũ'akorophe're sa'che ju'iju apeape ãijũ'u", chiniasomu Dios repanare Moisenam'e Aaron'te. I'ka pi'nisirumu Moisés Dios chũ'usi'e peore Israel ainare kuaasomu. Kuauna asa repa Israelpãĩ ũcuanuko ũcuarepa cho'oasome Dios chũ'usi'e.

29-40 Cho'o pi'nisirumu Dios Egiptopãĩ mamachĩ charo canarechi'a vanisoche chũ'uasomu, repa neeva'nare jo'chava'nare charo canare ũcuachi'a. Jã'aja'ñe chũ'uuna ñamirepana repa Egiptopãĩ mamachĩ charo canachi'a peore jũnisoasome jo'chava'na ũcuachi'a. Ũcuachi'a faraón mamaku charo caku jũnisoasomu. Jã'ata'ni Israelpãĩ vu'ña jatisa'ñaroã cakã'jñona'me sē'sevu caru'ña chiepi pa'ũna repa chĩiva'na jũnisomaneasome. Chie pa'isa'ñaroã pa'ivu'ña pa'inare vanisoche ũseasomu Dios.

Jã'aja'ñe cho'ouna churata'ni faraón Israelpãĩ Egipto cheja pa'isinare eto saomasomu. Jã'ajekuna Israelpãĩ repa pã cho'ojaca're chuta'a pã sauche mañama'ñere sia, chekumajñaruã cu'amajñaruã peore saju saniasome. Repa chuta'a saimaramu Israelpãĩ Egiptopãĩre cu'amajñaruãre sēniasome, repa ju'imajñaruãre pachokuri cho'osimajñaruãna'me pokuri cho'osimajñaruãna'me kãña ĩsia'ju chini. Sētena repanare ĩsiasome repa. Ũcuañami repa Israelpãĩ Egipto chejapi etaasome Sucot chejana saũu chini. Repa umupãichi'a kuẽkueto chekurumu seiscientos milrepana pa'icosome. Eta saiju majapãina'me jo'chava'nare peore sasoasome repa. Repa Israelpãĩ Egipto cheja cuatrocientos treintarepaũsurumu pani etasoasome.

Exodo 13.1-16

Ũcuarumu Dios Moiserre ija'che i'kaasomu:

—Musanukona Israelpãĩ, si'aũsurumu iñami chu'u musanukonare re'oja'che cho'okaisi'ere jo'e cuasaju fiesta “pascua”

Exodo 13

chiiche'te cho'uju pa'ijũ'u. Pascuarumu ija'che cho'ojũ'u: Repa fiesta cho'opi'raramu musanukona vu'ña sa'navuã pa'iche pã sauche peore sējojũ'u. Ũcuachi'a reparumuna ovejachiini jã'apãani chivochĩini ũcuauakuni vanisojũ'u. Te'esemana pã sauma'ñere ãiju pa'ijũ'u. Jã'aja'ñe cho'uju musanukona Egipto cheja rua na'mi eta saisi'ere cuasajũ'u. Musanukona Israelpã ũcuauakuni fiesta “pascua” chiiche cho'uju pa'ijũ'u. Musanukona chĩi pascuarumu cho'oche masi kuajũ'u, masia'ju chini —chiniasomu Dios repau'te.

Ũcuaramu Moisés repanare Israelpã ija'che i'kaasomu:

—Dios repañami “pascua” chiiñami mai chĩi charo pa'isina-rejẽ'e jo'chava'nare ũcuachi'a vanisoche chũ'umanesi'kua'mu. Jã'ajekuna mai chĩi charo canare umuchiichi'a jo'chava'na charo canare jña'nu, “Dios neenaa'me ina”, chini Dioni ãsiñu repanare. Mai chĩiva'nare charo cava'nare vanisomanesi'ere ro'iñu chini ovejava'ure chekurumu chivova'ure ũcuauakuni vaniso Dioni ãsiñu. Jã'aja'ñe cho'uju maire Israelpã Dios re'oja'che cho'okaisi'ere masi kuañu, mai chĩipi masiju cavesu-manea'ju chini —chiniasomu Moisés repanare pã.

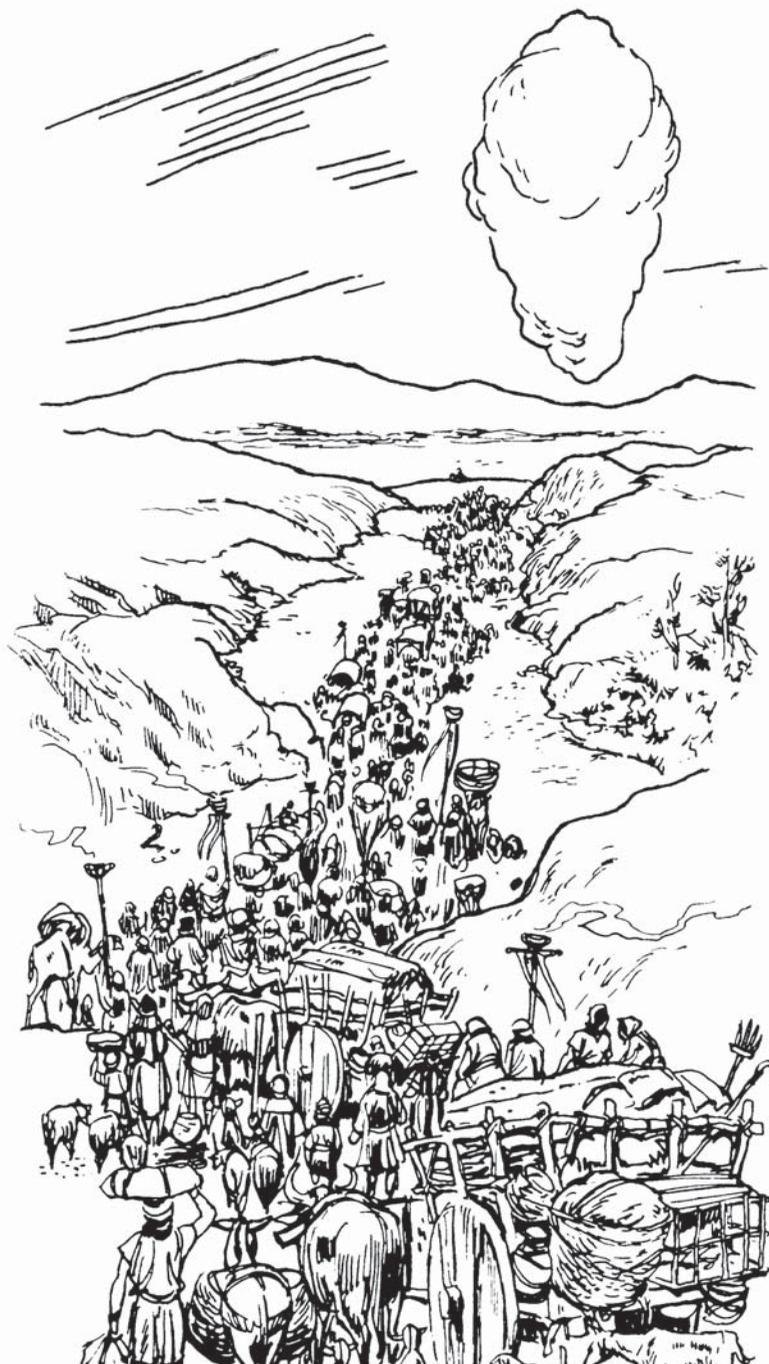
Dios Israelpãipi Mar Rojo chiaraji jẽapu chini cho'okaisi'ere kuamu

Exodo 13.17-22

1 Co 10.1-2; He 11.29; Ap 15.3

Ũcuaramu Israelpã Diopi repana saijama'are ñoku kua-kuna Canaán chejana saniasome. Egipto chejapi Canaán cheja rũhiñe saima'api saimaneasome repana, filisteopãipi pa'ijuna. Reparumu Dios, “Inapi filisteopãipi pa'ichejapi caraito pe'ruju cavajanaa'me repana inare. Cavato co'iñu chiijanaa'me ina”, chiiu cuasaasomu. Jã'aja'ñe cuasa repanare tĩima'are na'a kã'kapa cama'are Canaán cheja pe'keru saiju pa'iju tĩ'ajama'a ñoasomu Repau. Dios ñosima'a saito Mar Rojo chiara jẽ'eñe paniasomu repanare.

Ũcuaramu Israelpã Sucot cheja eta saisirumu Dios cunau-muna okomaka jo'kaasomu repana saijama'are ñora chini. Umucuse repana sē'sevuji charo saiuna ũcuamaka saichejare ñaju cho'jepi tuhaasome repana. Jã'a cho'oto ñami repamaka

Exodo 13, 14

toaja'che ñoku ko'sija'che miakuna ñaju saniasome repaña. Saiju José jūnisosiva'u tara saasome repaña Canaán chejana tañu chini. Repau chuta'a jū'imarumu José jā'aja'ñe chū'uasomu.

Exodo 14.1-31

1-4 Sani repaña Etam cheja tī'asirumu Dios ija'che i'kaku chū'uasomu repañare: “Mar Rojo chiara ru'tuvana sani kāiraripu care'vajū'u”, chiniasomu, faraonpi Egiptopāi chū'ukujī, “Chiaraji pa'iuana repañare Israelpāi saicu'aja'mu. Jā'ajekuna repañani tuhañu”, chiau chini. Diopi chū'uuna Israelpāi chiara ru'tuva'te sani paniasome.

5-22 Ūcuarumu faraón repaña'me chū'una ija'che sāiñechi'a cutuasome: “Repañare Israelpāi etoju rua tīiñe cho'osinaa'me mai”, chiniasome repaña. Ūcuarumu faraón repaña'me chū'una repañare Israelpāire tuha vanisoñu chini sōtaopāi chi'i kavacho jñajñusai vuāpi tuni ñu'ija vu'vuasome. Sani Mar Rojo chiara ru'tuva tuhaja ñato Israelpāi ūcuara ru'tuva'te paniasome. Tuha-rena ña repaña Israelpāi kukuso Dioni, “Chukuna'te cho'okajū'u”, chiniasome. Ūcuachi'a Moiserere rua ke'reju ija'che i'kaasome repaña:

—Mai Egipto cheja etamaneni chura na'a re'oja'che pa'ira'ame —chiniasome repaña.

Jā'aja'ñe i'karena asa Moisés ija'che i'kaasomu repañare:

—Vajuchumanejū'u musanukona. Ñarepaju pa'ijū'u. Diopi musanukonare cu'ache ūsekaija'mu. Jmamakaru pani jā'anare Egipto sōtaopāi jo'e ñamanejanaa'me musanukona —chiniasomu repau.

Ūcuarumu Dios Moiserere ija'che i'kaasomu:

—Inare pāi i'kajū'u, repaña vu'ñana'me cu'amajñaruā care'va saapu. Ūcuachi'a vāsocho mu'u cājiño mini Mar Rojo chiara sē'sevuji ñu'ojū'u repaoko pa'isicheja ma'a vataa'ku, musanukona jē'ejama'a, jājujama'a —chiniasomu Dios Moiserere.

Ūcuarumu Diopi chū'uuna okomaka charo saisimaka co'i repañare cho'jepi rani cajeuna Israelpāi ñacu'aasomu Egiptopāi. Ūcuarumu Moisés vāsochoji mini chiara sē'sevuji ñu'ouna peore si'añami rua tutakuna te'ekā'jñochi'a chiara vata nukaasomu. Chiaraji vatauna repaña Israelpāi repara joopoji jājuma'api jēniasome. Jē'eju ñato repakā'jño pa'iche oko jatipaāja'ñe nukaa-somu.

23-25 Ūcuarumu Egiptopāi ma'a chiara joopo pa'ima'are ña, “Repanani jēni tuhañu”, chini ūcuanuko jēniasome. Jē'ejuna Dios repanare na'mijē'e cu'ache cho'oasomu.

Repana ku'isaivuã vu'vucañã canicuhekuna sai-chejē'e cu'aasomu repanare.

26-31 Repana Israelpāi peore ūcuara joopoji jēni pi'nisirumu Dios Moiserē jo'e chū'uasomu, repau vāsocho'te jo'e oko sē'sevuna ñu'oa'ku chini. Ūcuarumu Moisepi Dios chū'uñē'te cho'okuna oko jo'e peore ta'pisoasomu. Ma'a pa'isicheja chiara-chi'a paniasomu. Jā'ajekuna Egiptopāi chiara joopo pa'ima'api Israelpāire vanisoñu chini tuhasina peore runisoasome. Israelpāita'ni chiara chekukā'kore peore vajunachi'a paniasome. Jā'aja'ñe Dios Egiptopāipi Israelpāire vanisoche ūsekaniasomu.

Reparumu repana Israelpāi Dios cho'okaisi'ere ña, “Peore masiku'mu Dios”, chiiju cuasaju kukusoasome repana. Ūcuachi'a Moiserē, “Rua masiku'mu”, chiniasome repana.

Exodo 15.1-18

Repanare ti'jñesi'ere cuasaju Dioni pojoju ujaju repana cuasache'te ija'che ujaasome repana Moisenā'me:

Diopi maire cu'ache ūsekuna Repau'te, “Peore masiku'mu mu'u”, chiiju cuasañu.

Exodo 15, 16

Chukuna'te vanisoñu chiinare Egiptopāi Mar Rojo
chiara ruosokaisi'kua'mu.

Dios cho'ocheja'che cho'oku te'eujē'e peomu. Repauji
cho'okaiu Canaán chejana saomu chukuna'te,
chiiju ujaasome repana Israelpāi Dioni pojoju.

Israelpāi Mar Rojo chiara pa'isina jo'e saisi'ere kuamu

Exodo 15.22-27

Jn 6.31,49; 1 Co 10.3-4; 2 Co 8.15; He 9.4; Ap 2.17

22 Ũcuarumu Moisés Israelpāi Mar Rojo chiara ru'tuva
pa'isinani okojē'e peochejana saasomu. Sauna choteumucujña
okojē'e jñaama'ñe kuniasome repana. 23 Ku'iju pa'iju Mara che-
jana tī'aasome repana. Repacheja chiara'taru paniasomu.
Repana ũku ñato repara oko kajianasomu. 24-25 Jā'ajekuna
repana ũcuanuko okore chini Moiseni cu'ache i'kaju, “¿Ũquere
ũkujanaa'ñe mai?”, chiijuuna Moisés Diore ija'che sēniasomu:
“¿Je'se chu'u cho'oja'che?”, chiniasomu. Chikuna Dios repau'te
sūkira'ñuru'te ñoasomu. Nokuna, ña, chiarana repañu'te su'a
tōto oko re'oja'che carūnisoasomu. Re'oja'che carūkuna
ũcuanuko oko re'oja'chere ũkuasome repana pāi. 26 Repacheja
pa'irumu Dios repanare Israelpāi ija'che i'kaasomu: “Musanu-
kona chu'u chũ'uñe si'arumu cho'oto Egiptopāire cu'ache
ti'jñea'ku chini chu'u chũ'usi'e musanukonare ti'jñemaneja'mu”,
chiniasomu Repau repanare.

27 Ũcuarumu repana Israelpāi Elim chejana saniasome.
Repacheja Elim cheja oko puni docerepana paniasome.
Ũcuachejana kāiraripu cho'o pi'ni puaasome repana.

Exodo 16.1-35

1-13 Elim cheja pa'isinapi pua pi'ni jo'e sani oko peochejana
tī'a Moisere ija'che i'kaasome repana:

—Mai Egipto chejana canuka pa'ito na'a re'ora'acosomu,
okona'me aiñe pa'ichejana. Chura āucuhana jūnisojanaa'me
mai icheja āu peochejare pa'iju —chiniasome repana repau'te.

Chiiju ke'rejuna Moisés ija'che i'kaasomu repanare:

—Chu'urechi'a ke'rema'me musanukona. Dioni ke'reme
musanukona. Diopi maire āu isija'mu —chiniasomu.

Ūcuana'ito Dios ākava'nare rua jainukore raoasomu. Raouna repana kāiraripu sē'sevuji pachu ku'ijuna chēa vani rua va'i paaasome repana. 14-33 Jo'e apeñatato pikopi sanisouna Israelpāi ñato cheja si'acacheja pojacaã ũniasomu. Jã'aja'ñe ũhiuna ña Israelpāi, “¿Ūquea'che ie?”, chiniasome sãĩnechi'a.

Chitena Moisés ija'che i'kaasomu repanare:

—Repacaã pojacaã Dios raosi'ea'me, musanukonapi āapu chini. Si'aumucujña repacaã dos litros te'eu āijañe sijã'u. Na'a ruata'ni siamanejũ'u. Peore musanukona siasiere au ũcuate'eumucuse ānisojũ'u. Jo'e ñatatojatũ'ka repacaã paamanejũ'u. Puaumucujñata'ni siamanejũ'u. Si'arumu puaumucuse te'eumucuse karatona cuatro litros sijã'u ũcuamucuse āijañena'me puaumucuse āijañe —chiniasomu.

Chikuna eta repacaã siaasome repana. Chekuna Moisés chũ'usi'e ũcuarepa siaasome. Chekunata'ni na'a rua siaasome. Sia pi'ni repana siasi'e rueso ñato repana ũcuauko ũcuapa'ruvachi'a paaasome. Ūcuachi'a chekuna Moiseni jachaju repana siasi'e care'vaasome jo'e apeñatato añu chini. Care'varena repana siasi'e peore añava'na jainuko jotena ũtosuasomu repacaã. Ūcuarumu chekuna puaumucusena

Exodo 16, 17

etaasome siañu chini. Eta ñato repaumucuse jmamakarujë'e peoasomu repacaã. Repaumucusere repanapi puaa'ju chini raomaneasomu Dios repacaã. Churata'ni repana pãi Moiserre Dios i'kasi'e cuasa jachamaneasome. Repacaãre ña, “Manaa'me ie”, chini ve'oasome repana. (Rûhitu'jñaruã je'na pore'oasomu repacaã. Chekurumu repara'karuã kua'koasome repana. Æito galletana'me o'a pÿji pa'icheja'che va'isuasomu repacaã.)

Ûcuarumu Moisés Aaron'te ija'che i'kaasomu:

—Dios ija'che chÿ'uku i'kasi'kua'mu: “Repacaã manacaã sia churura'puruna dos litros mañajÿ'u. Maña pi'ni care'va paajÿ'u. Jã'aja'ñe cho'oto repacaãre ña mai paasina cho'je pa'ijanapi, 'Ija'chea'me mai aipãi, pãi peocheja pa'irumu aisi'e, maná', chiijanaa'me”, chiisi'kua'mu Dios —chiniasomu Moisés Aaron'te.

34 Dios chÿ'usi'e Moisepi kuauna asa Aarón ùcuarepa cho'oasomu. **35** Reparumu Israelpãi si'aumucujña repacaã siaju paniasome. Puaumucujñata'ni pãasome repana. Jã'are aiju paniasome repana Canaán cheja ru'tuva tĩ'añetu'ka.

Exodo 17.1-13

1-3 Ûcuarumu Israelpãi Refidim chejajatu'ka sani pa'iju kãiraripu care'va puasome. Jo'e oko ùkuche'te peoju Moiseni jo'e ke'reju ija'che i'kaasome repana:

—Okopi peokuna jÿnisojanaa'me chukuna —chiniasome.

Chiiju ke'rejuna Moisés ija'che i'kaasomu repanare:

—Diore ke'remanejÿ'u musanukona —chiniasomu.

4 Ûcuarumu Moisés Diore jo'e ija'che i'kaasomu:

—¿Je'se cho'oja'che chu'u? —chiniasomu.

5-13 Chikuna Dios ija'che i'kaasomu repau'te:

—Mu'u vãsocho jo'e miijÿ'u, Nilo chiacha ñu'osi'cho. Repacho mini catapu chu'u ñojapure tu'kajÿ'u —chiniasomu. Chikuna Israelpãi aina ñaju'te Dios chÿ'usi'e Moisepi cho'okuna catapu sa'navuji oko rua etaasomu, repana Israelpãi ùkujache.

Ûcuarumu amalecpãi Jacob majaa'chu Esaú paasinapi Israelpãire cavañu chini etaasome. Jã'aja'ñe cho'orena Moisés Josueni saoasomu, Israel sôtaona'me amalecpãire sãiñe cavaa'ju chini. Sani cavajuna Diopi cho'okaiuna amalecpãi ùcuanukore vanisoasome repana.

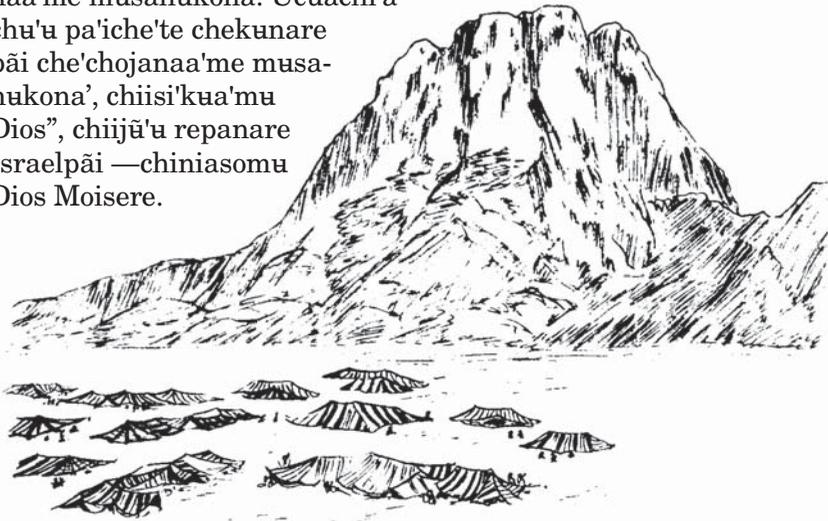
**Dios Israelpāipi cho'uju paapu chini
Sinaí aikūtipi dierepamajñaruã
chũ'u jo'kasi'ere kuamu**

Exodo 19.1-21

*Mt 5.21,27; 15.4; 19.17-19; Mr 7.10; 10.19;
Lc 13.14; 14.3; 18.20; 23.56; Jn 1.17; 5.10; 7.19;
9.16; Hch 7.38; Ro 2.21-23; 13.9; Gá 3.17-20; Ef 6.1-3;
1 Ti 1.8-10; He 12.18-21; Stg 2.11*

1 Repana Israelpāi Egipto cheja etasi'e chotepāimia ku'inapi Sinaí cheja oko peochejana sani tī'aasome. **2** Sani tī'a Sinaí aikūti kueñena kāijacheja care'vaasome repana, aikūti vu'evuna. **3-6** Repacheja pa'irumu Moisés Sinaí aikūtina muni pa'iuna Dios repau'te ija'che i'kaasomu:

—Repanare Israelpāi caje ija'che i'kajũ'u: “Dios ija'che i'kamū musanukonare: ‘Chu'u musanukonare Israelpāire cho'okaiu Egiptopāire cu'ache ti'jñea'ku chini chũ'usi'kua'mu. Chu'u repanare Egiptopāi cu'ache cho'osi'e ñasinaa'me musanukona. Ũcuachi'a musanukonare cu'ache cho'oche'te ũsekaiu icheja chu'u rasi'e masime. Musanukona chu'u chũ'uñe jachama'ñe ũcuarepa cho'uju pani chu'u neena pa'ijanaa'me. Chu'u pāi ũcuanukore paaku'mu. Jā'ata'ni musanukonare Israelpāi ũcuanukore chēa paakuna chu'u neenachi'a pa'ijanaa'me musanukona. Ũcuachi'a chu'u pa'iche'te chekunare pāi che'chojanaa'me musanukona', chiisi'kua'mu Dios”, chiijũ'u repanare Israelpāi —chiniasomu Dios Moiserē.

Exodo 19, 20

7-21 Chikuna asa Moisés Israelpāi pa'ichejana jo'e caje Dios i'kasi'ere repanani kuauna asa ija'che i'kaasome repana:

—Dios chū'usi'e peore cho'ojanaa'me chukuna
—chinasome repana.

Repana jā'aja'ñe i'karena Moisés aikūtina jo'e muni repana, “Jau”, chiisi'e Dioni kuaasomu. Kuauna asa Dios Moisere ija'che i'kaasomu:

—Chura ikūti aikūti ru'tu pa'iche rūhiso'koro catapi jeo pachujū'u. Pāipi te'eujē'e muimapu te'eujē'e ikūti chēama-neajū. Te'euji jachasoku cho'oto catapi su'a vēasoju'u. Ūcuachi'a pāi peore chū'ujū'u, repana kāñare choasoa'ju. Che'ro pāasirumuna ikūtire jo'e caje pa'ija'mu chu'u —chinasomu Repau.

Chikuna Moisés caje Dios i'kasi'e jo'e kuaasomu repanare pāi. Ka'chaumucujña pa'itona repakūti aikūti okomaka chijamakapi ta'piso fe'neku rua okocuruasomu. Ūcuaramu trompetavuā rua asoche juhijuna asa kukuso repana pāi kurukuruasome.

Ūcuaramu Moisés repanare pāi ūcuanukore aikūti vu'evuna sa chi'iasomu. Chi'isirumu Dios Moisere, “Mujū'u”, chinasomu. Chikuna muni tī'atona Dios ija'che i'kaasomu repau'te:

—Caje chekunare i'kajū'u, rūhiso'koro jeosicheja cha'caju jē'emanea'ju —chinasomu. Chikuna asa Moisés jo'e caje i'kaasomu repanare.

Exodo 20.1-20

1 Cajisirumu Dios repanare pāi umupi ija'che i'kaasomu:

2 “Dioa'mu chu'u. Musanukonare Paaku'mu. Chu'upi musanukonare Egipto cheja pa'inare etosi'kua'mu Egiptopāi rupu cho'oche cho'okainare. Ija'che chū'umu chu'u musanukonare:

3 'Tāosinare, 'Dioa'mu iku', chiiju pojomanējū'u musanukona. Rupu tāosi'kua'mu.

4-11 'Ūcuachi'a, 'Dioa'mu iku', chiiva'nare tūomanējū'u musanukona. Musanukona chu'urechi'a cuasaju pojojū'u.

'Chu'u mami rupu ve'ojū i'kamanejū'u musanukona.

Jā'aja'ñe i'kanare chu'upi chū'uuna cu'ache ti'jñeja'mu.

'Puaumucuse cho'oche cho'oma'ñe puajū'u musanukona.

Te'esemana sieterepaumucujña pa'imu. Musanukona seirepaumucujña cho'oche cho'oju pa'ijū'u. Te'eumucuse puamucuse pa'imu. Repaumucuse musanukona vu'ña pa'ina te'eujē'e cho'oche cho'omanejū'u jo'chava'najatu'ka.

Chejana'me cunaumu seirepaumucujña cho'oku peore cho'o pi'nisi'kua'mu chu'u. Seirepaumucujña cho'osi'kupi jo'e apeñatato rupu pa'isi'kua'mu chu'u. Jā'ajekuna te'eumucuse puamucuse jo'kamu chu'u musanukonare. Irumupi vua chu'u puasiumucuse ũcuanaumucujña pa'icheja'che pa'ima-neja'mu. Jā'a peore cavesumanejū'u musanukona.

12 'Muja'kupāi ña, vajuchuju pa'ijū'u musanukona.

Jā'aja'ñe pa'ito cheja chu'u isijachejare rua jeerumu paapu chini jo'kaja'mu chu'u musanukonare.

13 'Te'eu'terejē'e pāiu'te vanisomanejū'u.

14 'Umupāi romi paana jo'e tīinani ja'me kāimanejū'u.

Ūcuaja'che romi umu pa'ina tīinare umupāi kāumanejū'u.

15 'Chekuna paache jmamakarujē'e ñaamanejū'u.

16 'Chekuna pa'iche ñaju chekunani kuani jorema'ñe ũcuarepare kuajū'u repañare.

17 'Ūcuachi'a cheku rūjojē'e repau'te cho'oche cho'okaina-rejē'e repau paache vu'ñana'me jo'chava'nare tua paauache ñamanejū'u", chiniasomu Dios repañare pāi. Jā'aja'ñe Dios repañare Israelpāi chū'u jo'kaasomu.

18-19 Reparumu repa okocurucho oko fe'neñe trompetavu rua asochena'me okomaka rua chijamakare ñaju Dios i'kache'te asa kukuso repaña pāi Moiseni ija'che i'kaasome:

—Mu'upi chukuna'te Diore i'kakaiu pa'ijū'u. I'kakakuna asa cho'ojanaa'me chukuna. Jā'ata'ni Dios i'kache jo'e asava-juchume chukuna. Jo'e asani chukuna jūnisojacosome —chiniasome repaña.

20 Chitena,

—Vajuchumanejū'u musanukona. Musanukonapi Repauni cuasa kukuju cu'ache cho'oma'ñe re'oja'che cho'oju paapu chiimu Dios —chiniasomu Moisés repañare.

**Pāi cho'ochē cho'okainare masi paache'te chū'umu Dios.
Ūcuachi'a pōse ñaanare repana cu'ache cho'osi'e ro'i
chū'umu Dios ro'ia'ju chini**

Exodo 20.21-23.33

Mt 5.38

Ūcuarumu Dios Sinaí aikūti piko sa'navu'te paniasomu. Jā'ajekuna Moisepi ūcuakūtina mukuna Dios repau'te ija'che i'kaasomu, Israelpāire kuaa'ku chini. I'kauna asa Moisés repanare Israelpāi ija'che kuaasomu:

—Dios maire Israelpāi ija'che i'kaku chū'u jo'kasi'kua'mu: “Cunaumupi chu'u musanukonare i'kasi'kua'mu. Jā'are masime musanukona. Pachokuripi chekurumu pokuripi tūosiva'nare, 'Dioa'mu iku', chiiiva'nare cho'omanejū'u. Ūcuachi'a cha'opi chekurumu catapi rūhikuanupu ñekuajū'u, chu'ure pojoju īsisimajñaruā tuo uojakuanupu. Repakuanupu catapi cho'oni pāi cho'omapuāchi'a siajū'u”, chiiu chū'usi'kua'mu Dios maire —chinasomu Moisés.

Ūcuarumu Dios Israelpāi repanare cho'ochē cho'okainare paaju cho'ojachere ija'che chū'uasomu: “Musanukona te'euji cho'ochē rupu cho'okaa chini chekuni ūcuaja'ia'te Israelpāiu'te kuripi kooni seirepaūsorumu paare'omu repau'te. Seirepaūsorumu pa'isirumuna jo'e eto saojū'u repau'te. Jā'ata'ni repau'te paakuji romio'te īsito repau'te etorumu repao'te mamachiina'me sacu'amu. Jā'ata'ni repauji rūjona'me mamachiina'me repau'te paaku'te jo'ka cuheni saima'ñe canukare'omu. Jā'aja'ñe cho'oto repau'te paakuji repau cājorona coje juhaa'ku. Jā'ajekuna repau pāiu jūnisochetu'ka ai paacojñoja'mu.

'Pāiuji repau'te cho'ochē cho'okaikuni vaiuna ñakova te'eñakova fenisoto chekurumu cōjiñu te'eñu juchusoto repau'te paama'ñe eto saoa'ku. Repau'te asi cho'osi'e ro'ia'me jā'a eto saochē”, chinasomu Dios.

Ūcuarumu repana Israelpāi chekunare asi cho'osi'e care'vañu chini cho'ojachere Dios ija'che chū'u jo'kaasomu repanare: “Pāiu chekure pe'rukujeku pē'je vanisoto sāiñe vanisojū'u repau'te. Jā'ata'ni vanisora chiimanesi'kupī chekure vanisoto vanisomanejū'u repau'te. Jā'aja'ñe cho'osi'ku chu'u kuajache-

jare sani paau, majapāipi repau'te vanisomanea'ju chini. Jā'ata'ni pāiūji chekure pē'je vanisosi'kupī chu'u vu'ena kaka chu'ure īsimajñaruā uoko'a pa'isē'veroā sani chēa su'itota'ni ūcua vanisojū'u", chiniasomu Dios.

Chekurumu Dios ija'chere peore chū'u jo'kaasomu repanare Israelpāi:

“Puka'kupāi vainare vanisojū'u. Ūcuachi'a puka'kupāi cu'ache i'kanare vanisojū'u.

’Ūcuachi'a chekure chēa sa chave paaku'te vanisojū'u.

’Pāiu ūcuauaku cheku neekure cu'ava'ure ñaa vanisoto chekurumu īsisoto ro'iche pa'imū repau'te. Torore te'eu'te ñaasi'kupī cincorepava'nare ūcuajava'nani co'choa'ku, ñaasi'e ro'i. Ovejave'ure te'eu'te ñaasi'ku cuatrorepava'nare ūcuajava'nani co'choa'ku, ñaasi'e ro'i. Jā'ata'ni repau ñaasiva'ure chuta'a vajuva'ure paani ūcuava'una'me jo'e chekuvave'ure co'choa'ku.

’Ūcuachi'a chekurumu pāiu chiore uoku cheku neechiore ja'me uosokani repau chio īsicheji ro'iche pa'imū repau'te”, chiniasomu Repau.

Ūcuarumu Dios Israelpāi Repau'te cuasaju cho'ojachere chū'uku Moiseni kuaasomu. Jā'ajekuna Moisepi repanare Israelpāi ija'che i'kaasomu:

—Ija'che chū'u jo'kamu Dios maire: “Chu'urechi'a ūcuate'eu'te cuasaju pa'ijū'u. Pāiu ūcuauakuji tūosi'kuni, 'Dioa'mu iku', chiiu pojoku repaani īsiku jo'chava'ure vaniso jo'kaku'te vanisojū'u.

’Puaumucuse puaajū'u. Te'eūsurumu puaūsurumu chiirumu musanukona chiño cho'oche cho'omanejū'u. Ūcuate'eūsurumu choteñoā fiesta cho'ojū'u. Fiestarumuna umupāi ūcuanuko chu'u vu'ena chi'ia'ju.

’Aperumu musanukona Egipto chejare musanukona pa'ima-chejare sani pa'isinaa'me. Jā'ajekuna musanukona pa'isi'ere cuasaju pāi tūichejña pa'inapi musanukona pa'ichejare rani pa'inare oiju pa'ijū'u.

’Ūcuachi'a musanukona ūcuajanare Israelpāi chuova'na pa'inare kuri prestani na'a rua sēmanejū'u.

’Romi va'jeva'nare cu'ache cho'omanejū'u. Ūcuaja'che chuviva'nare cu'ache cho'omanejū'u.

'Chu'ure Diore cu'ache cutumanejũ'u. Ũcuachi'a musanukonare chũ'unare cu'ache cutumanejũ'u.

'Chekunare kurinana'me chuova'na pa'inare ũcuapa'rava re'oja'che cho'uju pa'ijũ'u.

'Ũcuachi'a pãiuji musanukonani ũcuauakuni, 'Chu'upi kuri ro'iuna chekunani cu'ache cho'okaijũ'u', chiito cho'omanejũ'u", chiiu chũ'u jo'kasi'kua'mu Dios maire —chiniasomu Moisés repanare Israelpãi.

Ũcuarumu Dios chekere chũ'u jo'kauna asa Moisés repanare Israelpãi ũcuarepa ija'che kuaasomu:

—Ija'che chũ'u jo'kamu Dios maire: “Musanukonare ĩsira chiisichejana Canaán chejana musanukonani kuiraku saa'ku chini ángel'te te'eu'te casoja'mu chu'u. Musanukona repau'te ángel'te jachama'to chu'upi musanukonare Canaán cheja pa'inare cava cajejaapu chini cho'okaija'mu. Repanare cava cajejaisirumu Canaán cheja peore musanukona neecheja pa'ija'mu. Ũcuachi'a musanukona repana cuasava'nare, 'Dioa'mu iku', chiiiva'nare pojoma'ne chu'urechi'a te'eu'te cuasaja pojojũ'u. Ũcuachi'a repana cuasava'nare pojoju cu'amajñaruã ĩsiju tuo uokuanu peore ñañoso repanare pãi ũcuaukore vanisojũ'u. Jã'aja'ne cho'oma'to i'kaju cacu'osojanaa'me repana musanukonare, repana cuasava'nani ũcuaja'che cuasaa'ju chini”, chiiu chũ'u jo'kamu Dios —chiniasomu repau.

Moisés Sinaí aikũti pa'irumu Dios jã'aja'ne chũ'u jo'kaasomu, Israelpãipi ũcuarepa cho'uju paapu chini.

**Dios chũ'usi'ere asa Israelpãipi,
“Cho'oñu”, chiiuna Moisés
ũcuauanani chie sa'fasi'ere kuamu**

Exodo 24.3-18

He 9.18-21

3 Ũcuarumu Moisés repanare Israelpãire Dios chũ'u jo'kasi'e kuaasomu Sinaí aikũti muisirumu Dios kuasi'ere. Kuauna asa repana Israelpãi ija'che i'kaasome:

—Dios chũ'u jo'kasi'e peore cho'ojanaa'me chukuna —chiniasome repana ũcuauuko.

4 Chitena Moisés Dios chū'usi'e peore tochakaniasomu repanare. Jo'e ñatato Moisepe Diore ĩsisimajñaruã uojakua-nupu ñekuaasomu Sinaí aikūti vū'evuna. 5 Jā'aja'ñe ñekua pi'ni pōsupāi te'enare ija'che chū'uasomu repau: “Torova'nare vaniso repava'i te'emajñaruãchi'a tuo uosojū'u, Diopi pojoa'ku”, chiniasomu repau. 6 Chikuna repava'nare vaniso repana chie Moisere ĩsiasome. ĩsirena Moisés Diore ĩsiche tuo uokuanupuna jo'chava'na chiera'ka joorepapo sa'faasomu repau. Repachie cajejaisi'e cunare'ana roasomu repau. 7 Jā'a cho'o pi'ni Israelpāire Dios chū'usi'e tochasi'e Moisepe uja-chū'o i'katona asa peore repana jo'e ija'che i'kaasome:

—Dios chū'usi'e peore cho'ojanaa'me chukuna
—chiniasome repana.

8 Jā'aja'ñe chitena Moisés cunare'a pa'isi'e chie peore repanare sa'faku ija'che i'kaasomu:

—Dios chū'usi'ere asa, “Jau, cho'oñu”, chiiijuna ie chie musanukonani sa'famu chu'u. Jā'ajekuna musanukonapi, “Mai, 'Jau', chiisi'ere jachama'ñe ũcuarepa cho'oto Dios Repau, 'Cho'okaija'mu', chiisi'e ũcuarepa cho'oja'mu maire”, chini masijū'u —chiniasomu Moisés repanare.

9-12 Ūcuarumu Diopi chū'uuna Moisés aikūti ja'mevajatu'ka repau majaa'chu Aaronna'me mamachīi ka'chana Nadabna'me Abiuna'me Israel aina setentarepanare muaasomu. Chekunare muañe Dios ũseasomu. Moisés repanana'me repakūti ja'mevajatu'ka muisirumuna rūhijūru Diore ñaasome repana.

Ūcuarumu Dios Moisere repakūti cajesi'kuni jo'e ija'che i'kaasomu:

—Mu'upi jo'e muni cha'ajū'u chu'ure. Catako'ña ka'chako'ña musanukonare Israelpāi chu'u chū'u jo'kasi'e tochasiko'ñare mu'uni ĩsija'mu chu'u —chiniasomu Repau.

13-18 Chikuna Moisés Israelpāi ainare ija'che i'kaasomu:

—Ichejana cha'ajū'u musanukona, chukuna cajechetu'ka —chiniasomu.

Chini Moisés Josuere sa umuna muni seirepaumucujña pa'isirumuna Dios okomaka sa'navuji Moiseni soniasomu. Sokuna Moisés ũcuamakana kaka cuarentarepaumucujña canuka paniasomu.

Exodo 25-31; (Levítico 24)

**Dios, Israelpāipi va'i ca'ni vu'e Repau'te
cuasaju chí'i pojojavu'ere cho'oa'ju chini
chū'usi'ere kuamu**

Exodo 25.1-31.11; Levítico 24.1-9

Hch 7.44; He 5.1-4; 7.11; 8.1-6; 9.1-7; 10.19-20; Ap 8.3-4

Moisés Sinaí aikūti pa'irumu Dios ija'che i'kaasomu repau'te: "Israelpāipi va'i ca'ni vu'e chu'ure cuasaju pojojavu'ere cho'oa'ju chiimu chu'u. Jā'ajekuna repanare chū'ujū'u, vu'ña tuu kueni ra vu'ere cho'oa'ju. Ūcuachi'a repavu'e cho'ojamajñaruā repanapi miiyani raa'ju sa'navu pa'ijamajñaruā cho'ojache ūcuachi'a. Repavu'e ija'che cho'ojū'u musanukona: Repavu'e pa'iraripu ūsuu muichejana ti'jñeñe rūau chiimu chu'u. Repararipu jeosi'pa repacuecho cincuenta metros cho'ojū'u. Repaã'capu'te veinticinco metros cho'ojū'u. Ūcuachi'a ūsuu muicheja ti'jñeñena jatisa'aro cho'ojū'u. Repararipu jeosi'pa si'acakā'jño tuu nuko lino kāña pojakāña ujacuepi ruesojū'u. Repatuu ru'tecu'ache nukoma'ñe ūcuauarumu ru'tere'oche nukojū'u.

'Repa jeosi'pa sa'navuna vu'e cho'ojū'u. Repavu'e sa'navu cavu'e repaã'capu cinco metros cho'ojū'u. Repacuecho quince metros cho'ojū'u. Repavu'e chooko'ñapi muñe nu'ke jeojū'u. Repavu'e sē'sevu kāñapi pū'je ta'pisojū'u, cuatrorepakāña.

'Repavu'e sa'navu jooona kāa rueojū'u ka'charuu cho'oñu chini. Na'a sa'navu pa'iruupu chu'ure kaka i'karuupu pāi ūcuauana kakamaruupu phairi aichi'a kakajaruupu paa. Ūcuaruupuna cājovu chu'u neevu cuaa ūhajū'u, chooko'ñapi cho'osi'vu, pachokuripi si'ache repakā'jño je'nasi'vu. Catako'ña chu'u chū'u jo'kasi'e tochasiko'ña repavu sa'navuna mañajū'u. Repavu sē'sevu jaoko'a pachokuripi cho'osiko'api jaojū'u. Repare'revana chu'una'me pa'iva'na ángelejava'nare cho'osi'e jē'jo nukojū'u, repakā'jño pa'iche. Repava'nare ti'jñeñe nukojū'u, repana kue'chaka ūcuajakaruāna no'mea'ju chini. Repava'na ángelejava'na nukacheja chenevujū chu'u caje ñoma'kupi mu'ure i'kaku musanukona Israelpāi cho'ojache chū'uja'mu chu'u.

'Chekuruupuna chotemajñaruā imajñaruāre cuaa ūhajū'u: Mesako'a chu'ure ĩsijamajñaruā pāi ra tuo uojako'a cuaajū'u.

Repako'a chooko'ñapi cho'o pi'ni repako'a sē'sevu peore pachokuriko'ñapi cho'o jaojũ'u. Ūcuachi'a uoñoã pa'isaivu pachokuri cho'osisaivu cuaa nukojũ'u. Repasaivu uoñoã sieterepañoã paau. Ūcuachi'a chooko'ñapi mesako'a ma'ñasuche uojako'a cho'ojũ'u. Repako'a sē'sevu pachokuriko'ñapi cho'o jaojũ'u. Repako'a chã'ti pa'iche tuuruã e'chosē'ñajatu paau. Si'arumu puaumucujña judío phairipãi aipi mesako'a pã tuoko'ana pã docerepaũ tũa'ku vi'toma'ñana'me. Tuo, 'Dios nee'me ie', chiiu cuasaa'ku. Repapã aperumu jo'kasi'e judío phairipãipi ãapu. Chekunare ãiñe ùsemu chu'u. Ūcuachi'a repana phairipãi aipi repañoã uoñoã u'chape'e si'arumu ro'vea'ku, chachama'ñe umucujñana'me ñami miaa'ku chini.

'Repavu'e ve'se pa'iraripu ka'chamajñaruã imajñaruãre cho'o ùhajũ'u: Mesako'a jo'chava'nare chu'ure ïsiva'nare uojako'a chooko'ña cho'osiko'are ùhajũ'u. Repako'a sē'sevu pachocunako'api cho'o jaojũ'u. Repachã'ti pa'iche tuuruã e'chosē'ñaja'ñe pa'iche cho'ojũ'u.

'Ūcuachi'a repana phairipãi repana jũjñana'me cũ'a choare'ava cho'ojũ'u.

'Peore jã'amajñaruã rukuma'ñe chekucheja sare'oche paau. Vãsocho rũhicaña cuachare'ocaña paau. Ūcuachi'a chekumajñaruã pachocunapi cho'ojũ'u, neo maña sajare'revaã pararuã coparo'rovaã va'i chẽaruãna'me toato'o pa'ijare'revaã", chiniasomu Dios Moisere. Chini Dios Moisere vi'toma'ña Repauchia' cho'omasiche cho'ojache kuaasomu, ũcuavu'ena kaka uoa'ku chini. Repama'ña chekunare cho'oche ùseasomu Dios.

Ūcuarumu Dios Moisere jo'e ija'che i'kaasomu: "Aaronna'me repau jojosinapi phairipãi paapu chiimu chu'u. Repana ivu'e chu'u vu'e cho'omajñaruã peore kaka cho'uju paapu", chiniasomu Repau.

Ūcuarumu Dios Moisere judío phairipãi Repau vu'e cho'omajñaruã cho'oñu chini kakarumu ju'ijakãña chekuna ju'ima'ñe cho'ojache kuaasomu. Repana phairipãi lino kãñare juniasome. Repau Aarón judío phairi aijeku tuhivu chekunajẽ'e tuhima'ñe tuniasomu. Ūcuachi'a kãa chimaajakãare juniasomu repau. Ūcuachi'a chekukãa sē'sevu ju'ikãa jmarĩiru pa'ikãare juniasomu repau. Repakãa tãta catara'puruã ka'chara'puruã paniasomu. Te'etãtava te'era'puru paniasomu.

Chekukā'ko chekura'puru paniasomu. Israel mamachīi mami te'era'puru seirepama-jñachi'a tochasi'e paniasomu. Chekukā'ko ũcuajanuko tochasi'e paniasomu. Tijñapa chekukāa juniasomu repau. Ko'sijapuã docerepapuã cata-puã suniasomu Israel mama-chīi docerepanajejuna. Israelpāi Israel mamachīi paa-sinaasome. Ūcuachi'a Dios Moiserere u'chape'era'ka ma'ñasuche cho'ojache kuaa-somu, repana judío phairipāi chareparo cho'orumu uojache.

Ūcuarumu Dios Moiserere repavu'e pa'imajñaruã cho'ojana mami ija'che kuaa-

somu: “Repamajña cho'ojache chũ'uku mami Bezalea'mu. Repau cho'okaiku mami Aholia'mu”, chiniasomu Repau.

**Israelpāi Dioni jachaju tōosiva'uni,
“Dioa'mu iku”, chiiva'ure cho'osi'ere kuamu**

Exodo 32.1-32

Hch 7.39-41; 1 Co 10.7; 2 Co 3.7,13

1 Repau Moisés Sinái aikūti cuarentarepaumucujña paniasomu. Reparumu Dios Israelpāi cho'ojachere chũ'u jo'kaasomu repau'te. Jā'ata'ni repana pāi aikūti vu'evu pa'ina jeereparumu Moiseni cha'a ca'naso, “Jo'e cajema'mu jā'u”, chiniasome. Cha'a ca'na Aaronni ija'che i'kaasome repana:

—Maire Egipto cheja etua rasi'ku, ¿Je'se cho'o cajema'ku? Jā'a pa'ito diova'nani tōokaijũ'u chukuna'te, ũcuanapi chu-kuna'te Canaán chejana saa'ju —chiniasome repana repau'te.

2 Jā'aja'ñe i'karena Aarón ija'che i'kaasomu repa-nare:

—Romi cājo ju'iche pachokurimajñaruãre chu'ure mii-jani rakaijũ'u —chiniasomu repau.

3 Chikuna ũcuarepa cho'oasome repana. 4-5 Rarena Aarón

repa pachokuri peore toana tuo ko'siuna torochiijava'ure tūoasomu. Tūo pi'ni repanare Israelpāi ija'che i'kaasomu repau:

—Iva'u torochiiva'u Dioa'mu. Iva'upi musanukonare Egipto cheja pa'inare etosi'kua'mu. Jā'ajekuna che'ro ikuni pojoju fiesta cho'oñu mai —chinasomu repau.

6 Jā'aja'ñe chikuna repana jo'e apeñatato rua fiesta cho'oju ūcuauanana'me kāniasome repana. Ūcuachi'a tūosiva'uni pojoju īsiju jo'chava'nare vanisoasome repana.

7-8 Jā'aja'ñe cho'ojuna Dios repana cho'оче ña Moiseri ija'che i'kaasomu:

—Pesa cajejū'u mu'u. Jā'ana chu'u chū'u jo'kasi'e jachaju rupū tūosiva'uni cuasaju pojome —chinasomu Dios.

9-10 Jā'a cho'osirumu Dios repanare rua pe'ruku Moiseni ija'che i'kaasomu:

—Jā'anare peore vanisoja'mu chu'u. Vaniso mu'una'me mu'u majapāichi'a chēa re'oja'che paaja'mu chu'u. Mu'u majapāi chu'upi re'oja'che cho'okaiuna rua jainuko pa'ijanaa'me. Chu'u neena pa'ijanaa'me repana. Inata'ni chu'u neena pa'imanejanaa'me —chinasomu.

11-14 Chikuna Moisés Diore ija'che i'kaasomu:

—Jā'aja'ñe cho'omanejū'u. Mu'u Abrahamre Isaare Israelre “Chu'upi cho'okaiuna rua jainukore majapāi paajanaa'me musanukona”, chiisi'e cavesuma'ñe cuasajū'u mu'u. Mu'upi Israelpāire vanisoto Egiptopāi ija'che i'kajanaa'me: “Dios Israelpāi Egipto cheja pa'inare eto sa cu'ache cho'osi'kua'mu”, chiijanaa'me repana mu'ure —chiniasomu. Moisepi jā'aja'ñe i'kauna asa Dios vanisomaneasomu repanare.

15-21 Ūcuarumu Moisés aikūti pa'isi'kupi catako'ña Dios chū'u jo'kasi'e tochasi'e pa'iko'ña cājiku cajeasomu. Vu'evu caje tī'a tūosiva'ure torochiiva'ure ñaasomu repau. Ñato repana pāi rua jainuko ujapi cha'iju pojoasome repava'ure. Jā'aja'ñe cho'ojana ña Moisés rua pe'ruku catako'ña repa tochasi'e pa'iko'ña chejana su'a chausoasomu te'emajñaruāchi'a. Cho'o pi'ni torochiiva'ure pachokuri tūosiva'ure mini toana su'a uokuna ko'sisoasomu. Ko'sisi'e chu'ru quēkeuna Moisés repa quēkesi'e jo'e āu, rūhipo cho'oasomu. Cho'o pi'ni okona maña, repana Israelpāipi ūkuha'ju chini chū'uasomu, repana cu'ache cho'osi'e ro'i. Ūcuachi'a Moisés Aaron'te rua pe'ruasomu.

22-24 Jā'ajekuna Aarón Moiserere ija'che i'kaasomu:

—Chu'ure pe'rumanejū'u. Chu'u cuasaku cho'omanesi'ea'me jā'a. Inapi chu'ure ija'che rua i'kasinaa'me: “Diova'nare tūo-kaijū'u chukuna'te maire tīichejana sajava'nani”, chiisinaa'me. Jā'ajekuna repana romi cājo ju'iche sēni koo toana uosi'kua'mu chu'u. Uokuna toa sa'navuji teana torochīiva'u etasi'kua'mu —chiiu joreasomu repau.

25-32 Jā'aja'ñe i'kauna Moisés repana pāi Dios chū'uñe jacha-che'te ña i'kaasomu repanare.

—Musanukona ūcuauana Dios chū'uñe ūcuarepa cho'oñu chiinapi vuni rani chu'una'me ichejare nukajū'u —chiniasomu repau.

Chikuna Leví jojosina peore sani repana pa'iraripuā ku'iju tūosiva'ure pojosinare pāi tres milrepanare vanisoasome.

Ūcuarumu Moisés Diore ija'che i'kaasomu:

—Inare Israelpāi cu'ache cho'oche jo'e cuasamanejū'u —chiniasomu.

Exodo 33.1-14

Chikuna Dios ija'che i'kaasomu:

—Jau, jo'e cuasama'mu chu'u. Jā'ata'ni jo'e musanukona ma'a ja'me saimaneja'mu chu'u chura —chiniasomu Repau.

Chikuna Moisés Diore rua i'kaasomu, Israelpāire te'enare jo'kamanea'ku chini. Jā'ajekuna Dios ija'che i'kaasomu:

—Jau, ja'me saiu saja'mu chu'u musanukonare —chiniasomu Repau.

Exodo 34.1-35

1-14 Na'a pa'isirumu Dios Moiserere jo'e ija'che i'kaasomu:

—Catako'a joorepapo chau care'va pi'ni aikūtina muajū'u. Chu'upi jo'e chu'u chū'uñe'te repako'ñana tochara —chiniasomu Repau.

Chikuna Dios chū'usi'e cho'o pi'ni Moisés jo'e mukuna Dios ija'che i'kaasomu repau'te:

—Chu'u chū'uñe cho'uju pa'ijū'u musanukona. Canaán cheja pa'inare ja'me pa'imanejū'u. Repana cu'ache pa'iche che'chenejū'u. Repana tūosiva'nare, “Diova'naa'me ina,” chiiva'nare pojomanejū'u musanukona —chiniasomu Repau.

15-26 Ūcuarumu Dios Repau aperumu chū'u jo'kasi'e

Exodo 34, 35-40

te'emajñaruāchi'a Moiserere jo'e kuaasomu. **27-28** Repakūti Moisés jo'e cuarentarepaumucujña pa'isirumuna Dios Repau chũ'uñe dierepamajñaruā jo'e kuauna asa Moisés repako'ña tochakianasomu. **29** Tocha pi'ni cajeasomu repau. Diore ja'me cutusi'kujekuna repau chia ko'sijianasomu. Jā'ata'ni vesuasomu repau. **30** Jā'aja'ñe pa'iuna ña repana pāi repau'te kueñe tī'avajuchuasome. **31** Jā'ata'ni jmamakaru pani repau'te tī'aasome repana. **32** Tī'arena Moisés Dios chũ'u jo'kasi'e peore kuaasomu repanare. **33-35** Kua pi'ni kāapi repau chia ta'piasomu Diore i'karumujatu'ka. Diona'me cuturumu repakāa vanaasomu. Jā'aja'ñe si'arumu cho'oasomu repau reparamu.

Israelpāi jo'cha va'iva'na ca'nipi Dios vu'e cho'osi'ere kuamu

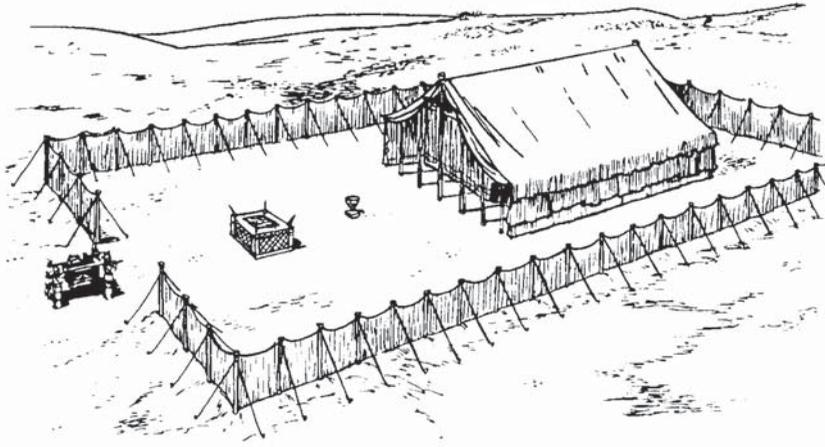
Exodo 35-40

Hch 7.44; He 8.1-6; 9.1-6; Ap 15.5,8

Ūcuarumu Moisés Israelpāi ūcuanukore soni chi'iasomu. Chi'i Dios chũ'uñe Repau'te cuasaju pojojavu'e cho'ojachere ija'che kuaasomu repau: “Dios vu'ere cho'uju repavu'e cho'oche chiimajñaruā musanukona paache'te ūcuauache ra isijũ'u. Ūcuachi'a repavu'e pa'ijamajñaruā cho'omasinapi rani cho'oa'ju. Bezaleena'me Aholiab rua masinajeju repavu'e cho'oche chũ'ujanaa'me”, chiniasomu Moisés repanare.

Chikuna asa ūcuanuko pojoju, “Cho'oñu”, chini cu'amajñaruā repavu'e cho'ojamajñaruā miiyani raasome repana. Ruarepa pōsere rajuna Moisés ija'che i'kaasomu: “Re'omu. Ūcuamakaru rajũ'u”, chiniasomu. Moiserere aikūti pa'irumu Dios chũ'u jo'kasi'e ūcuarepa cho'o care'vaasome repana repavu'e cho'ona, chooko'ña, rueojakãña, mesako'ña pāi rasi'epi. Ūcuaja'che judío phairipāi kãña repanachi'a ju'ijache juhaasome repana. Peore repa cho'o pi'nisirumu Moisés masi ñaasomu. Repau ñato Dios chũ'usi'e ūcuarepa paniasomu.

Ūcuarumu Dios Moiserere ija'che i'kaasomu: “Churata'ni repavu'e nuko ma'ñara'kapi ūcuavu'ena sa'fajũ'u, pāipi ña, 'Dios vu'ea'me ivu'e', chini cuasaa'ju. Ma'ñara'kapi sa'fa pi'ni chu'u chũ'usi'e judío phairipāi cho'oche cho'opi'rarumu repanare care'vañu chini, “Cho'ojũ'u”, chiisi'ere cho'ojũ'u mu'u, repanapi repavu'e kaka cho'oa'ju chini”, chiniasomu Dios Moiserere.

Diopi chũ'uuna Moisés peore cho'oasomu. Repana Israelpāi Egipto cheja etasi'e te'eūsūrumu paniasomu, Dios chũ'usi'e cho'o pi'nirumu. Israelpāi Sinaí aikūti sairumu okomaka repa-nare sē'sevu saimakapi caje repavu'e si'acakā'jño ta'pisoasomu, repana pāipi ña, “Dios ivu'ere pa'imu”, chiiju masia'ju chini. Dios repanapi saapu chini cho'oni repamaka vu'e sē'sevu pa'isi-maka tiichejana kuñoasomu. Jā'aja'ñe cho'okuna ñani, “Saiche chũ'umu Dios maire”, chini peore care'va sanisoasome repana. Kuñuma'to ũcuachejare paniasome repana. Repamaka ñami toaja'che miaasomu.

**Dios Repau'te ra ĩsijachere Moiseni
kuamu Israelpāire sa kuaa'ku chini**

Levítico 1-7; 17; Números 5; 15.1-31; 28.1-15

1 Co 9.13; He 9.6-14; 10.11; 13.11

Ūcuarumu Dios Repau, “Īsijũ'u”, chiiche'te Israelpāire kuakaau chini Repau'te pojovu'ena caje ũcuavu'e sa'navuji i'kaasomu Moisere. I'kauna asa Moisés ija'che kuaasomu repanare pāi:

—Dioni ĩsiju Repau vu'ena ra ĩsijache pa'imu. Musanu-kona Dioni, “Mu'u neena'me chukuna. Jā'ata'ni cu'ache pa'ime”, chiina ra ĩsiche pa'imu. Ija'chea'me repana cho'oja-che: Repana ra ĩsimajñaruã peore uosoche pa'imu. Repanapi torova'ure paani Dios vu'ena ra Repauni ĩsia'ju. Torova'ure

peoni ovejova'uni ra ĩsia'ju. Torova'urejē'e ovejova'ure peoni chivova'urechi'a paani ũcuava'uni ra ĩsia'ju. Chuova'na pa'ina-jeju jā'ava'nare peoni airo jureva'uni ra ĩsia'ju. Peoni jo'cha ũkupochiiva'uni ra ĩsia'ju.

Jā'ata'ni cu'achejē'e peova'nani re'ojava'narechi'a chiimu Dios. Jo'cha va'iva'ure Dios vu'e rasi'ku repava'u sĭjoruna ja su'iu vanisoa'ku. Vanisouna phairiji repava'u chie Diore ĩsima-jñaruã tuo uoko'a sē'sevuna'me kã'ka sa'faa'ku. Sa'fa pi'ni uosoa'ku repava'ure —chinasomu repau. Repana Israelpãi jā'aja'ñe ra cho'oto Dios repava'ure rasi'ku cu'ache cho'osi'ere jo'chava'upi jūni ro'ikani uuku re'oja'che vuoche'te chu'e pojoku cu'ache cho'omaneasomu pãiu'te.

Ūcuarumu Moisés jo'e ija'che kuaasomu repanare pãi:
—Ūcuachi'a harinapoã jā'apãani pã cho'osi'e Dioni ĩsiju peore uoche pa'imū. Pãi jā'aja'ñe cho'oñu chiinare ija'che cho'oche pa'imū: Harinapona u'chape'era'ka ro vi'toma'ña tujña ivu'ena ra ĩsia'ju Diore. Ūcuachi'a trigora'karuã u'chape'epi ja'me cha'usira'karuãre ra ĩsire'omu Repau'te. Ūcuara'karuãna vi'toma'ña tujñaajū. Cheke pãtū'jña galletatū'jñaja'ñe posi'ere ra ĩsire'omu. Peore jā'a u'chape'ena'me ũha ja'mesi'e paau. Jā'ata'ni levadura pã sauchena'me airo pūjjijē'e ja'memaneajū repa. Pãiu ũcuauakuji jā'aja'ñe cho'osimajñaruãre phairini ra ĩsiuna phairiji jmanukoru mini Dioni ĩsiku uoa'ku, repapi uuku re'oja'che vuokuna Diopi chu'e pojoa'ku chini. Repa jujasi'e ãire'omu phairi'te.

Ūcuachi'a Diona'me re'oja'che pañu chiina ra ĩsijache ija'chea'me: Repanapi torova'ure paani ũcuava'uni ra ĩsia'ju. Torova'ure peoni vacava'oni ra ĩsia'ju. Vacava'ore peoni ovejova'uni ra ĩsia'ju. Ovejova'ure peoni chivova'oni ra ĩsia'ju. Jā'ata'ni cu'achejē'e peova'nani re'ojanarechi'a chiimu Dios. Repau rasiva'ure sĭjoruna ja su'iu vanisoa'ku pãiu. Vanisouna phairiji repava'u chie Diore ĩsimajñaruã tuo uoko'a sē'sevuna'me repako'a kã'ka sa'faa'ku. Sa'fa pi'ni repava'u sōku-cutacaã'me cheme kã'koru'me u'chape'e ruta peore Dioni ĩsiku uoa'ku. Ūcuachi'a cu'ava'ure rasi'ku phairi'te jo'chava'u ujjajūtu cakã'ko catoapuna'me ã'capuquee va'i ĩsia'ku. Repau ĩsiku jujasi'e va'i repau majapãina'me phairi'te ãire'omu.

'Repava'ure rasi'kupi Diore, “Re'orepamu Ja'ku”, chisa chini

ra ĩsini pā sausi'puāna'me saumanesipuā ũcuachi'a ra ĩsia'ku. Chekurumu repauji Dioni, “Mu'ure ĩsija'mu chu'u iva'ure”, chiisi'ku pani repau, “Īsija'mu”, chiiva'ure ra ĩsiche pa'imu. Chekurumu repauji te'eu cuasaku Dioni ũcuauamajñaruāre rupu ĩsira chini jorema'ñe ĩsiche pa'imu.

’Ūcuachi'a cu'ache cho'osi'e ro'iñu chiina ra ĩsijache ija'chea'me: Phairiji cu'ache cho'oni ija'che cho'oa'ku: Toro-chiiva'ure ivu'ena ra repava'u sĳjoruna ja su'iu vanisoa'ku. Vaniso ivu'e sa'navu cavu'eru Diore i'kavu'eruna chie jmara'karu cuua ma'ña uoko'a chā'ti catuu e'chosē'ñaja'ñena suiria'ku. Ūcuachi'a repavu'eru pa'iruupu Dios neevu cājovu pa'iruupu kakasa'aro jeo ta'pisikāa ti'jñeñena sa'faa'ku chie. Jā'a cho'ocuha chie jujasi'e sa peore chejana roa'ku Diore ĩsimajñaruā tuo uoko'a ru'tuna. Jā'aja'ñe cho'o pi'ni repava'u sōkucutacaā'me cheme kā'koru'me u'chape'ea'me ruta Diore ĩsimajñaruā tuo uoko'ana uoa'ku. Va'ina'me ca'nivu peore etua vu'ña na'a saito cararipuna uoa'ku.

’Musanukona Israelpāi ũcuanuko cu'ache cho'oni ija'che cho'ojā'u: Musanukona torochiiva'ure ivu'ena rajū'u. Rarena ainapi repava'u sĳjoruna ja su'ija vanisoa'ju.

’Pāi chū'una te'eujji cu'ache cho'oni chivova'uni ra ĩsia'ju. Ūcuauakujji cu'ache cho'oni chivova'oni raa'ku. Chivova'ore peoni ovejava'oni ra ĩsia'ku. Chuova'ujeku ovejava'orejē'e chivova'ore peoni airo jureva'nani ka'chava'nare ra ĩsire'omu. Peoni jo'cha ũkupova'nani ka'chava'nare ra ĩsire'omu. Te'eva' cu'ache ro'ĭ ĩsijava'ua'mu. Chekuva'uta'ni ĩsiju peore uojava'ua'mu. Chuorepava'u pa'iku pani harina na'a re'oja'chechi'a rare'omu, jā'ata'ni u'chape'era'jñajē'e vi'toma'ñajē'e ja'memanesi'ere. Pāiujji, “Chu'u cu'ache cho'osi'e ro'ire ro'imu chu'u ie”, chiiu cuasaku Dioni ra ĩsito Dios repau'te cu'ache ti'jñeñe chū'umaneja'mu.

’Ūcuachi'a chekurumu Dioni jā'apāani pāiuni cu'ache cho'osina pani Diore cu'amajñaruā ĩsiche pa'imu. Pāiu ũcuauakujji Dios, “Cho'omanejū'u”, chini chū'u jo'kasi'ere ũcuauache'te cuasoma'ñe cho'o pa'iu cuasani ũcua cu'a paamu repau. Cu'are paakuna ovejova'uni ra ĩsiche pa'imu repau'te. Ūcuachi'a pāiu ũcuauakujji cheku paache'te joreku, “Diopi chū'uuna tuamu chu'u ie”, chiiu tuasi'kupi cu'a paamu. Cu'are paakuna

Levítico 1–7, 17 (Números 5, 15, 28); Levítico 8

ovejova'uni ra ĩsiche pa'ĩmu repau'te. Cu'a paakuji ovejova'uni ra Dioni ĩsiku vanisoto phairiji repava'u chie Diore ĩsimajñaruã tuo uoko'a s'e'sevuna'me kã'ka sa'faa'ku. Repachie sa'fa pi'ni repava'u sõkucutacaã'me cheme kã'koru'me u'chape'e ruta uoa'ku. Jã'aja'ñe cho'o pi'nisirumu phairi'te repava'u va'i jujasi'e aire'omu. Cheku nee joreku tuasi'ku pani repau Diore ĩsimajñaruã raumucusena repau tuasi'e peore co'choku jo'e na'a rua ĩsia'ku.

Ũcuachi'a chekumajñaruã ũcuanuko si'arumu Diore ĩsiche pa'ĩmu. Ija'chea'me repa: Pãĩ ovejava'nare te'eũsurumu pa'iva'nani umupãiva'narechi'a si'aumucujña ka'chava'narechi'a ra vani uosoa'ju, apeñatato te'eva'ure, na'ito chekua'ure. Ũcuachi'a chekumajñaruã pĩsi uche conona'me harina rache pa'ĩmu jo'chava'nana'me ĩsijache. Puaumucujñata'ni ovejava'nare ũcuaka'chapava'nare te'eũsurumu pa'inani ra vani uosoa'ju, apeñatato ka'chava'nare, na'ito ũcuajanukore. Pãimiau apesu'irumu pa'iche si'arumu chivova'uni ra ĩsiju vani peore uosoa'ju. Ũcuachi'a vacachĩiva'nare ka'chava'nare ovejo'te ujaute te'eu'te chekua'nare ovejachiĩ te'eũsurumu pa'iva'nare umupãiva'nani sieterepava'nare ra vani ĩsia'ju. ĩsirena phairiji peore uosoa'ku repava'nare. Jã'aja'ñe cho'oja paapu chini maire Israelpãĩ chũ'u jo'kamu Dios —chinasomu Moĩsĩs repanare pãĩ.

Reparumu Dios repanare pãĩ cu'ava'na chiena'me u'chape'e ãĩũseasomu. Ũcuachi'a jo'cha va'iva'nare paanare repana pa'ichejñana vani ãĩñe ũseasomu. Ũseku, “Va'i ãĩuato chu'u vu'ena jo'chava'nare ra phairi ñaku'te vani chu'uni ĩsiju jujasi'ere ãijũ'u”, chinasomu Dios repanare Israelpãĩ. Ũcuachi'a, “Pi'ava'nani ãñu chini vanisoni repava'na chie chejana ro cha'opi ta'pisojũ'u”, chinasomu Dios.

Phairipãĩ pa'ijanare cho'osi'ere kuamu

Levítico 8.1-36

He 4.14-15; 5.1-5; 7.11-28; 8.1-6; 9.6-14; 10.11

1-3 Ũcuarumu Dios phairipãĩ pa'ijanare cho'ojachere Moĩsĩsni ija'che chũ'uasomu:

—Mu'upi Aaron'te mamachĩina'me soijũ'u, chu'u vu'e kakasa'rona chi'ia'ju. Iere saju saapu; repana

u'chape'era'kaa'me vacachīva'ua'mu ovejava'nare
ka'chava'nare pā ju'e saumanesi'e pa'iju'e ūcuachejana saa'ju.
Ūcuachi'a pāi ūcuanukore soijū'u, sani chi'i nāa'ju
—chinasomu Repau.

4-5 Chikuna soni rao chi'irena Moisés i'kaasomu repanare
pāi. “Ija'chere cho'oa'ju chini chū'umu Dios maire”, chiniasomu.

6 Chini Moisés Aaronna'me mamachīi okopi choasomu.

7-9 Choa pi'ni Aaronre phairi ai ju'ikāñare sa'cheasomu repau.

Mamachīita'ni phairipāi ju'ikāñare sa'cheasomu. **10-13** Sa'che
pi'ni, “Ie peore Dios neea'me”, chiiu u'chape'era'ka Dios vu'e
sa'faku repavu'e sa'navu pa'imajñaruā mesako'nāa'me cājovu
sa'faasomu. Sa'fa pi'ni ūcuara'kapi jmara'karu Aarón sījopuna
ro, “Ikupi phairi ai pa'iu Diore cho'oche cho'okaiu paau”, chinia-
somu repau. **14-15** Chini Aaronna'me mamachīi vacachīiva'u
sījopuna ja su'ijuna Moisés vanisoasomu repava'ure. Repana
cu'ache cho'oche ro'ire īsiku jā'aja'ñe cho'oasomu repau.

16-17 Repava'u paasi'e u'chape'e Diore īsimajñaruā tuo
uoko'ana uocuha va'i mini sa vu'ña na'a saito cararipuna
uosoasomu repau.

18-21 Jā'aja'ñe cho'o pi'ni Moisés ovejova'ure te'eva'ure
vanisoasomu, Dioni īsiku peore uosora chini. **22** Ūcuachi'a che-
kuvu'ure ovejova'ure phairipāi pa'ijanare cho'orumuna Dioni
īsiñu chini jeerumu chēa paava'ure vanisoasomu repau.

23-24 Ovejova'u cho'je chueesiva'u chiepi phairipāi pa'ijana
ca'nivuāna chotechejña no'measomu repau, cājoroā ūjajūtu
cakā'ko cacājoroāna'me muo jūjña cañoā ūjajūtu cakā'ko

cañoāna'me cū'a cañoā ūjañoāchi'a. No'me pi'ni chie jujasi'epi
Diore īsimajñaruā tuo uoko'a sē'sevuna'me si'acakā'jño ro'vea-
somu repau. **25-28** Repava'u paasi'e sōkucutacaā'me cheme

kā'koru'me u'chape'ea'me toapu ūjajūtu cakā'ko catoapuna'me
pā saumanesi'e mini Aaronna'me mamachīi īsiasomu. Īsiuna

repamajñaruā koo vevoju, “Ie Dioni īsime chukuna”, chinia-
some repana. Jā'aja'ñe i'kaju vevorena Moisés repa jo'e koo
peore uosoasomu. **29-36** Moisés ūcuachi'a va'i ā'capuqueere mini
vevoku Dioni īsiasomu. Jā'aja'ñe cho'o pi'ni Moisés Aaron'te
mamachīina'me va'i jujasi'ere kua'ko pāna'me ānisoa'ju chini
chū'uasomu. Reparumu sieterepaumucujña Dios vu'e
kakasa'aro'te saima'ñe paniasome repana.

Levítico 9.1-24

1-2 Repasemana si'aumucusena Aarón Dioni ïsiku peore uosora chini jo'chava'nare vanisoasomu, cheke repau cu'ache cho'osi'e ro'ire ro'ira chini. 3-24 Ūcuarumu Aarón repana pãi Diona'me re'oja'che pañu chini ïsichena'me repana cu'ache ro'i ïsiche harinana'me cu'ava'nare rarena vanisokaniasomu. Repanapi peore Repau chũ'uñe'te ũcuarepa masi cho'ojana ña pojoku Dios umupi toa casoasomu, repana ra ïsisimajña-ruäre teana uosora chini. Diopi jã'aja'ñe cho'ouna ña pojoju repana pãi meñe sime ñu'iju, “Dios peore masiku'mu”, chiiju cuasaasome.

**Dios judío phairipãichi'a cho'oa'ju chini
chũ'u jo'kasi'ere kuamu**

Levítico 21.1-17

1-17 Repanare judío phairipãi Diore cho'oche cho'okainaje-juna repanarechi'a chũ'u jo'kasi'e jachama'ñe cho'oche paniasomu. Ija'chea'me repa: Repana cheku majapãi jūnisoru ja'me chēa tācu'aasomu repanare. Jūnisosinare inarechi'a chēare'oasomu repanare: puka'kupãi mamachii majaa'chupãi cho'jechii umupãina'me majaa'choromi umu peonarechi'a. Pãi jūnisosinare chēasina cu'a paaasome. Cu'ache paanare Diore cho'oche cho'okaicu'aasomu.

Repanare judío phairipãi romi vejare'oasomu, romichii chuta'a cu'a cho'omanarechi'a. Jã'ata'ni sī'uromina'me sējosinare vejacu'aasomu repanare.

Phairi aireta'ni na'a rua cho'ovesache'te repau'te chũ'u jo'kasi'e ũcuarepa cho'oche paniasomu. Repau majapãi jūnisoru te'eu'terejē'e ja'me tãma'ñe paniasomu repau'te, puka'kupãi peore. Ūcuachi'a repau'te va'jeva'ore vejacu'aasomu. Romichii'ote chuta'a cu'a cho'oma'korechi'a vejare'oasomu repau'te phairi aire.

Ūcuachi'a repa phairipãi cho'oche ũcuauache ravu jũ'iku'te cho'oche cho'ocu'aasomu reparumu. Vajunarechi'a cho'ore'oasomu repa.

**Aarón mamachii Dioni jachaju
chuenisosi'ere kuamu**

Levítico 10.1-7

1-3 Phairi ai Aarón mamachii ũcuaka'chapanare paaasomu. Charo cana Nadabna'me Abiú paniasome. Cho'jechii Eleazana'me Itamar paniasome. Phairipai paniasome repa. Repa charo cana ka'chana Nadabna'me Abiú Dios chũ'usi'e masi cho'omaneasome. Já'aja'ñe cho'uju Dioni vi'toma'ñare ĩsiñu chini uoju Repau chũ'umanesi'epi toa tiitoapi uoasome repa. Tiiñe cho'ojuna Dios repanare ña pe'ruasomu. Pe'ruku teana umupi toa caso uo vēasoasomu repanare Repau vu'e pa'irumu. Jūnisorena Moisés i'kaasomu puka'kure Aaron'te.

—Dios maire Repau chũ'uñe'te peore ũcuarepa masi cho'oma'to pe'rumu —chiniasomu.

4 Chini repa majapaire Misaelna'me Elzafanre soni raoasomu repau, jũ'isinani mini sa vu'ña na'a saito cararipuna tãa'ju chini. 5-7 Sasorena puka'ku Aaronna'me repa cho'jechii Eleazana'me Itamare i'kaasomu Moisés.

—Diore cho'oche cho'okaapu chini u'chape'era'ka ma'ñasura'ka sa'facojñosinajejuna eta sani ota oicu'amu musanukonare. Oima'ñe ivu'ena canuka Dioni cho'oche'te cho'okaijũ'u —chiniasomu Moisés repanare. Chikuna asa jachama'ñe canukaasome repa.

**Dios Israelpai, “Āijũ'u”, chiisi'ena'me
āiūsesi'ere kuamu**

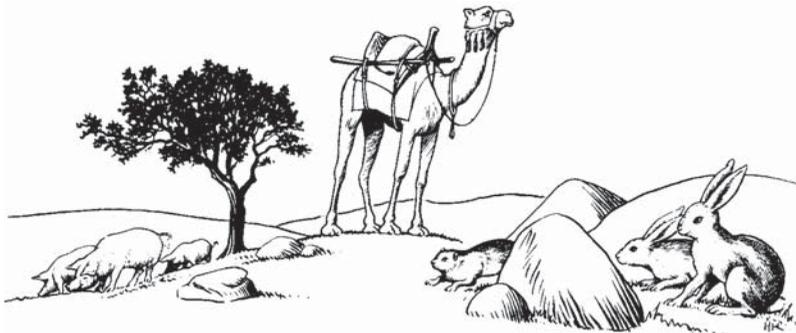
Levítico 11.1-38

1-3 Ūcuaramu Dios Moisenam Aaron'te Israelpai Repau āiūsechena'me āiūsema'ñe ija'chere kuaasomu chũ'ukaapu chini:

—Ijava'nani āiūsema'mu chu'u. Koo repa cū'a cakoo rūhi-sara paanapi āu repava'na āisi'e jo'e raoju āinani āire'omu, vaca, oveja, chivona'me ñama.

4-8 'Ijava'nareta'ni āiūsema chu'u, jo'chasēsenam conejona'me camello. Já'ava'nare chu'u āiūsenare jũ'isinarejē'e chēañe ũsema chu'u.

9-19 'Chiacha va'i pāukaruāna'me re're paanani āiūsema'mu

chu'u. Jā'ata'ni re'rena'me pāukaruā peonare āiūsemu chu'u. Repava'nare, “Cu'a paava'naa'me iva'na”, chini cuasa āimanejū'u. Pī'a jā'jusi'e āinare āimanejū'u. Pī'a chekunareta'ni āire'omu.

20-38 'Pū'suva'nare āire'omu. Jūjuva'nana'me chajiañana'me mekana'me chekunare ūcuajava'nare āicu'amu. To'orona'me añana'me kuecho āicu'amu, chekunare jñajñu ku'inare ūcuachi'a. Āiūsecojñova'upi ūcuachakujī pāi paamajñaruāna jūni tuā'ito repamajñaruā ūcuachi'a cu'a paamu. Te'emajñaruā choasore'omu. Chekumajñaruā sējoñechi'a pa'imū cu'a paato —chiniasomu Repau Dios.

**Pāi si'ache cho'oju cu'a paache'te
kuamu Dios Moisere**

Levítico 12-15; Números 19

Mt 8.2-4; Mr 1.40-45; Lc 2.22-24; 5.12-14; 17.11-14

Ūcuarumu Dios ija'che kuaasomu Moisere:

—Romi, chīi cajasina cu'a paame. Chīiva'ure umuva'ure jñāani cuarentarepaumucujñajatū'ka cu'a paamo repao. Jā'ajekuna ija'che cho'oche pa'imū repao'te: Chīiva'u te'esemana pa'itona pāipi chekurumu puka'kupi repava'ure jīkora'muru chā'tiru pa'ica'niru'te chuto tuaa'ku. (Circuncisión chiimu jā'aja'ñe cho'oche.) Ūcuachi'a chīire cawasi'e cuarentarepaumucujña tī'auna puka'kopi ovejova'ure ra phairini īsia'ko repauji chu'uni īsiku peore uosokaau. Ūcuachi'a ūkupova'uni chekurumu jureva'uni ra īsia'ko phairi'te, cu'ache cho'osi'ere ro'iko chu'ure īsiche. Jā'aja'ñe cho'oni jo'e cu'ajē'e peoo care'oja'mo repao. Chuova'ojekona ovejova'ure racu'ato ūkupova'uni cheku-

rumu jureva'nani ka'chava'narechi'a rare'omu repau'te. Chĩire romiva'oni cajato ochentarepaumucujña pa'isirumuna jo'chava'nare phairini sa ĩsia'ko, chĩire umuva'ure cajasi'ko ĩsi-cheva'nani. Jā'aja'ñe cho'oto cu'a pa'iche tunososi'ea'me —chiniasomu Dios repau'te Moisere. Reparumu pāi cu'a paa-nare Repau vu'e kakache ũseasomu Dios. Jā'ajekuna jā'aja'ñe cho'oche chũ'u jo'kaasomu.

Ūcuachi'a asi ravu paana cho'ojache kuaasomu Dios Moisen'a'me Aaronre. Ija'che kuaasomu Repau:

—Pāiu asi ravure jūni cu'a paamu. Jā'ajekuna chekunare pāi kueñe pa'icu'akuna vu'ña na'a saito cararipu'te te'eu pa'iche pa'imu repau'te. Jā'ata'ni repa asi ravu ja'juto chekupi repau'te jo'e tũichejana vu'ña peoraripuna saa'ku. Ūcuachejana phairiji sani ñaa'ku repau'te. Repauji ña, “Vajamu iku,” chiito ija'che cho'oche pa'imu repau'te cu'are tunora chini: Phairiji pĩ'ava'nare ka'chanare rache chũ'ua'ku. Repau rasirumu repau te'eva'ure chēa vaniso cunare'avana oko pa'ire'avana chie meo pi'ni asi paaku'te sieterepañoajatu'ka chie sa'faa'ku. Sa'fa pi'ni chekuvu'ure pĩ'ava'ure vajuva'ure chiera'kana vavo chũu saoso'a'ku. Jā'aja'ñe cho'oto ravu paasi'ku kãña choa pi'ni, sijopu-quee rañare ko'usoku cuchaa'ku. Jā'aja'ñe cho'oni cu'a peoja'mu repau. Jā'a cho'ocuha vu'ña pa'iraripu'te jo'e pa'ire'omu repau'te. Jā'ata'ni repau pa'ivu'eru kakama'ñe sieterepaumucujña ve'sere paau.

'Sieterepaumucujña pa'itona jo'e raña ko'uchena'me kãña choachena'me cuchache pa'imu repau'te. Jo'e apeñatato ovejava'nare umupāiva'nare ka'chanare romiva'ore te'eo'te harinana'me u'chape'era'ka ra ĩsia'ku. Chekurumu ovejova'una'me ũkupova'nare chekurumu jureva'nare ka'chava'nare rare'omu. Te'eva'u chu'uni ĩsiku vani peore uosojava'ua'mu. Chekuvu'a repau chekunare cu'ache cho'osi'e ro'i ĩsijava'ua'mu. Chekuvu'a repau cu'ache cho'osi'e ro'i ĩsijava'ua'mu. Repanare rauna phairiji ija'che cho'okaa'u repau'te: Repau chekunare cu'ache cho'osi'e ro'ire ĩsiuna vanisosiva'u chiepi asi paasi'ku cãjoro ũjajũtu cakã'ko cacãjorona'me muoñoã ũjajũtu cakã'ko cañoãre ũjañoãchi'a no'mea'ku, jũtu cachona'me cũ'apu cacho. Jā'aja'ñe peore cho'oto cu'a peoja'mu repau asi ravu paasi'ku.

'Pāiu jūnisosiva'ure chēani cu'a paamu. Ūcuachi'a repava'u

Levítico 12-15 (Números 19); Levítico 18, 19

pa'isivu'ere kaka pani ũcuaja'che cu'a paamu. Repacu'a te'ese-manajatu'ka pa'ija'mu. Jã'ajekuna choteumucujñana chekupi cu'a peokujj repau'te cu'a paaku'te okona hisopoju'avu chũ sa'faa'ku cu'a tunojache. Repaoko ija'che cho'o care'vajũ'u: Vacao'te maaja'ioni masi uoso ũhacutapi okona maña ja'mejũ'u. Jã'aja'ñe cho'osi'e oko cu'a tunore'omu. Repau cu'a paaku siete-repaumucujña pa'isirumuna jo'e ũcuauji oko sa'facojño pi'ni cuchaso, kãñare choaa'ku. Cuchasosirumu na'itona cu'a peoja'mu repau —chiniasomu Dios.

Israelpãipi cho'oa'ju chini Dios jo'e na'a rua chũ'u jo'kasi'ere kuamu

Levítico 18.1-29

Mt 5.33; 22.39; Mr 12.31; Ro 10.5; Gá 3.12; 5.14; Stg 2.8; 1 Pe 1.16

1-4 Repau Dios Israelpãipi Repau chiiche'te jachama'ñe cho'oju paapu chini chũ'u jo'kasi'e ruua'me. 5-29 Ija'che chihi chũ'u jo'kaasomu Dios repanare:

—Musanukonapi chu'u chũ'uñe'te jachama'ñe cho'oju pani chu'una'me si'arumu pa'ijanaa'me. Ija'chere cho'oma'ñe pa'ijũ'u: Musanukona majapãi romi cu'a cho'oma'ñe pa'ijũ'u. Ūmupã ũcuajanare cu'a cho'omanejũ'u. Ūcuachi'a cu'ava'nare cu'a cho'omanejũ'u. Ūcuachi'a romi cu'asinare cu'a cho'omanejũ'u. Canaán cheja canapi jã'are cu'are peore cho'ojuna repana pa'ichejare tua musanukonani Israelpãire ĩsija'mu chu'u. Musanukonapi re'oja'che pa'iju repana cho'ocheja'che cu'ache cho'oma'to cu'ache ti'jñeñe chũ'umaneja'mu chu'u musanukonare.

Levítico 19.1-35

1-11 'Musanukonare chẽa paaku'mu chu'u. Re'okujeku musanukonare re'oja'che chũ'uku'mu chu'u, chu'u pa'icheja'che re'oja'che paapu chini. Jã'ajekuna musanukonare ija'che cho'oju paapu chini chũ'umu: Musanukona ja'kupã ña kukuju pa'ijũ'u. Puaumucujña tĩ'ato puajũ'u. Pãija'ñena'me cu'ava'naja'ñere tũo paaju chu'ure pojocheja'che pojoju pa'imanejũ'u.

'Ūcuachi'a musanukona trigo jã'apãani cebada tuarumu tĩ'ato peorepare tuamanejũ'u. Repa jujesicha'charuã jo'e ku'e

tuasomanejũ'u. Uche tuani ũcuachi'a peorepare tuasoma'ne tuã'tuasi'ejẽ'e vero siamanejũ'u, tiichejña rani pa'inapi ku'e aiju paapu. Chekuna neemajñaruã ñaasokaima'ne pa'ijũ'u. Jore-mairo pa'ijũ'u.

12-35 'Musanukona cho'omanejañe, "Diopi ñakuna ũcuarepa cho'oja'mu chu'u", chiimanejũ'u. Musanukonare cho'oche cho'okainare ũcuamucusena ro'ijũ'u. Cãjo asamanare re'oja'che cho'okaiju pa'ijũ'u. Ũcuachi'a na'ava'nare re'oja'che cho'okaijũ'u, chuova'na pa'iva'nare ũcuachi'a. Tiipãi rani ja'me pa'inare ũcuachi'a re'oja'che cho'okaiju pa'ijũ'u. Musanukona majapãi Israelpãi cuhema'ne pa'ijũ'u. Musanukonare cu'ache cho'onare sãine cho'omanejũ'u. Musanukona meñe re'oja'che cho'ocheja'che chekunare ũcuaja'che re'oja'che cho'okaiju pa'ijũ'u. Chainapi cho'okaapu chini sēju pa'imanejũ'u. Ũcuachi'a cu'amajñaruã rueso ñsichena'me maña ñsiche rũhiñe cho'uju na'a ka'charuã ñsimanejũ'u. Ñsichena'me kooche ũcuajanukoruchi'a cho'ojũ'u.

Levítico 20.2-22

'Pãia ũcuauakuji tũosiva'uni pojoku mamachiire te'eu'te vaniso ñsito catapi su'a vēasojũ'u repau'te. Chu'u chũ'uñe'te peore jachama'ne cho'uju chu'u cho'oũseche peore cho'oma'ne pa'ijũ'u, Canaán chejare ũcu pañu chini —chiniasomu Dios repanare Israelpãi.

Israelpãi fiesta umucujña cho'ojachere Dios kuasi'ere kuamu

Levítico 16; 23; Números 28.16-29.40

*Mt 26.1-5, 17-19; 27.15; Mr 14.1-2, 12-16; 15.6;
Lc 22.1-22; Jn 2.13-22; 7.10-24; 11.55-57;
12.1, 12; 13.1; 18.28, 39; Hch 2.1; 12.3; 20.6; 1 Co 5.6-8*

Ũcuarumu Dios repanare Israelpãi fiesta cho'ojache ija'chere chũ'uasomu:

—Te'esemana seirepaumucujña cho'oche cho'ojũ'u musanukona. Semana si'aumucuseta'ni puajũ'u. Jã'ajekuna repaumucuse chu'u vu'ena chi'i chu'uni pojoju pa'ijũ'u.

'Ũsurumu pa'iche fiesta cho'oumucujña pa'ija'mu. Charo cho'oche fiesta pascuaa'me, ũsurumu tĩ'asi'e catorcerepaumucujña pa'itona. Chu'u musanukonare Egipto cheja etosi'ere

Levítico 16, 23 (Números 28-29)

cuasaju pojoju fiesta cho'oa'ju chini pascuarumu cho'oche chũ'umu chu'u. Jo'e ñatasiumucusepi vaa sieterepaumucujña pã saumanesi'e äijũ'u. Repaumucujñapi pã charo äiumucuseña me ãni pi'nijaumucuse ũcuauaumucujña pa'ito puaumucujña me, repasemana si'aumucuse ũcuachi'a. Ũcuachi'a reparumu pã saumanesi'e äiumucujña chu'uni pojoju jo'chava'nare vanisojũ'u. Si'aumucujña ïsiju peore uosojache vacachĩiva'nani ka'chava'nare ovejova'ure te'eva'ure ovejachĩi te'eũsurumu pa'inare umupãiva'nare sieterepanare ra vaniso harinana'me ïsijũ'u chu'ure. Ũcuachi'a pã saumanesi'e äirumu si'aumucujña cu'ache cho'osi'e ro'ï ïsiche chivova'uni vani ïsijũ'u.

'Pã saumanesi'e äisisemana si'aumucuse jo'e ñatatona äu tãsi'e charo tuache'te pojoju fiesta cho'ojũ'u. Äu tãsi'e kũni chukusirumu chareparo tuasi'ere chu'u vu'ena ra chu'uni ïsijũ'u. Ũcuachi'a ïsiju peore uojache ovejova'una'me harinana'me pïsi uche cono ra ïsijũ'u. Peore jã'a chuta'a chu'ure ïsimarumu äicu'amu —chiii chũ'uasomu Dios. Jã'ata'ni repanare Israelpã peore jã'a chuta'a cho'ocu'aasomu, repanapi chuta'a ku'ichechi'a pa'iju äu tãsi'ere peojuna. Jã'ata'ni na'a pa'isirumuna repana Canaán cheja tĩ'a pa'irumuna äu repana tãsi'e kũisirumuna cho'oa'ju chini chũ'uasomu Dios.

Jã'aja'ñe i'kacuha repanare Israelpã jo'e ija'che i'kaasomu Dios:

—Musanukona tãsi'e äu charo tuasi'ere pojoju fiesta cho'oumucusepi cincuentarepaumucujña caraisi'e pa'itona pentecostés fiesta chiiche cho'ojũ'u. Fiesta cho'uju trigo mama tuasi'ere ra ïsijũ'u chu'ure. Ũcuachi'a pãpuã ujpapuã ka'chapuã harina rua re'oja'chepi cho'osipuãre sausipuã ra ïsijũ'u chu'ure. Ũcuachi'a ovejachĩiva'nare te'eũsurumu pa'iva'nani sieterepava'nare vacachĩiva'una'me ovejava'nare ujanare ka'chava'nare umuva'nare ra chu'uni ïsiju peore uosojũ'u. Ũcuachi'a cu'ache cho'osi'e ro'ï ïsiche chivova'uni ïsijũ'u. Ũcuachi'a ovejachĩiva'nani ka'chava'nare te'eũsurumu pa'iva'nani ra ïsijũ'u. Phairi vaniso jooipo vato uosoa'ku. Cheke va'i repau vatosi'e ũcuauji äau. Ũcuauumucuseña puajũ'u. Repa fiesta cho'o pi'niumucuse puaumucuseña me. Ũcuachi'a äu tuani peorepare tuasomanejũ'u. Tuaju to'jñosi'e ũcuachi'a sia samanejũ'u. Chuorepava'na pa'iva'napi rani jujasi'ere vero tuaju

to'jñosi'ejē'e sia sa āapu.

'Ūsurumu tī'asi'e seirepapāimia pa'isirumu jo'e apeñatatonā trompetavuā juhiju fiesta cho'ojū'u. Repaumucuse cho'oche cho'oma'ñe chu'u vu'ena chi'i jo'chava'nare vaniso chu'uni īsijū'u. Īsiju peore uosoche vacachīiva'una'me ovejova'u ujauna'me ovejachīi te'eūsūrumu pa'inani sieterepava'nare ra īsijū'u. Repa cu'ava'nare ra īsini harinana'me ra īsijū'u chu'ure. Ūcuachi'a cu'ache cho'osi'e ro'i īsiche chivova'uni ra vanisojū'u.

'Ūcuapāimiauni nueverepaumucujña pa'isirumuna re'oja'che pañu chini cu'ache cho'oche jo'kasoumucuse paau. Repaumucuse ija'che cho'ojū'u: Musanukona Israelpāi ūcuanuko te'eūsūrumu cu'ache cho'uju pa'isi'e chu'uni peore kua jo'kaso jo'e cho'omanejū'u. Jo'kasoto musanukona cu'ache cho'osi'e ro'i ro'iche chū'umaneja'mu chu'u. Repaumucuse cho'oche cho'omanejū'u. Jā'aumucusechi'a chu'u neevu cājovu pa'iruupu kakare'oja'mu, phairi airechi'a jā'ata'ni. Repaumucuse chu'u ñoma'kuta'ni cājovu chu'u vu'e sa'navu ūhivu sē'sevuna piko sa'navuji caje pa'ija'mu. Repau phairi ai kaka chu'u chū'uñe'te peore ūcuarepa masi cho'omaneni chuenisoja'mu. Repaumucuse charo cucha pi'ni kāña menojē'e peokāñare lino kāñare sa'chea'ku repau. Sa'che pi'ni cu'ache ro'i īsijache vacachīiva'uni ra vanisoa'ku repau cu'achena'me phairipāi ūcuanuko cu'ache ro'ire ro'ikaiu īsira chini. Ūcuachi'a musanukona ūcuanukore cho'okaiu chivova'nare ka'chava'nare ra catara'karuā tochasicaāpi chejana su'a ña chuenisojava'uni masia'ku. Catacaāpi tuākuna ña masi te'eva'ure vanisoja'mu repau. Chekuvā'ureta'ni jose saosoja'mu.

'Repau phairi ai chu'u cājovu pa'iruupu kakani ma'ña uoro'roruna toacaā maña cuaa'ku. Vi'toma'ñata'ni repau jūjña-repapi mini cuaa'ku. Cuaa ūcuaro'rovuna repama'ña mañauna uuku re'oja'che vuokuna chu'upi chu'e pojoku repau'te vaniso-manēja'mu. Ūcuachi'a reparuupu pa'ivu chu'u cājovuna vacachīi chiepi sa'faa'ku. Jā'api ve'sena eta cu'a ro'i īsiche chivova'uni vaniso jo'e vi'toma'ña uoku kaka cājovu jaoko'ana chivo chiepi sa'faa'ku. Jā'aja'ñe cho'o pi'ni chivova'ure vajuu'te sījopuna ja su'iu Israelpāi ūcuanuko te'eūsūrumu cu'ache cho'osi'ere ūjachu'opi chu'uni peore kuaa'ku. Kua pi'ni chekuni umuu'te chēaa'ku chivova'uni pāi peochejana sa jose saoa'ku

chini. Jã'aja'ñe cho'oni ũcuava'uni Israelpã cu'ache cho'osi'e peore tuo saosocheja'che cho'oja'mu. Jã'a cho'o pi'ni phairi ai lino kãña tĩ'te repau si'arumu chu'u vu'e cho'oku ju'iche'te kãña jo'e sa'chea'ku. Sa'che eta pãĩ ĩsiche cho'oche pi'nia'ku.

'Jo'e ũcuaka'chapaumucujña pa'isirumuna pũtikapi vu'ñaruã cho'o ũcuavu'ñaruãre pa'iju ochorepaumucujña fiesta cho'ojũ'u. Repaumucujña fiesta vvaumucusena'me cho'o pi'niu-mucuse ũcuauaumucujña pa'ito puaumucujña'me. Jã'aja'ñe cho'oju musanukona Egipto chejapi Canaán chejana raiju chivo raña tũosikãña cho'osivu'ñaruã nu'ke pa'isi'ere cuasajũ'u. Jã'ajekuna fiesta cho'oju chu'u musanukonare re'oja'che cho'okaisi'ere peore cuasaju rua pojojũ'u. Ũcuachi'a repaumucujña jo'chava'nare ra ĩsiju peore uosochena'me cu'ache ro'i ĩsiche pa'imũ —chiniasomu Dios repanare Israelpãĩ, repana cho'oja-chere chũ'uku.

Pãiu Diore cu'ache i'kasi'ere kuamu

Levítico 24.10-23

10-11 Reparumu pãiu Israelpãio Selomit mamaku paniasomu. Puka'kuta'ni Egiptopãiu paniasomu. Reparumu chekuna'me cavaku Dioni cu'ache i'kaasomu repau. Jã'aja'ñe i'kauna asa Israelpãĩ repau'te chẽa Moisés pa'ichejana sa jo'kaasome.

12 Sarena Moisés repau'te cho'ojache Dioni sãniasomu.

13-23 Sẽkuna Dios ija'che cho'oche chũ'uasomu:

—Vu'ña na'a saito cararipuna juha sajũ'u repau'te. Ũcuachi'a repau chu'ure cu'ache i'kache asasinana'me pãĩ chekunare ũcuau-nukore sajũ'u. Repacheja sani tĩ'asirumu repau cu'ache i'kache asasinapi repau sijopuna jũjñapi ja su'ijuna chekunapi ũcuau-nuko repau'te catapuãpi su'a vẽasojũ'u. Chu'ure cu'ache i'kanare jã'aja'ñe cho'oju pa'ijũ'u —chiniasomu Dios repanare. Chikuna Dios chũ'uñe ũcuarepa cho'oasome repana.

Chejana'me vu'ña paaju cho'oche cho'oche'te chũ'umu Dios

Levítico 25

Ũcuaramu Dios Moiserẽ Israelpãire kuaa'ku chini ija'che i'kaasomu:

—Chu'u musanukonare ĩsijacheja tĩ'asirumu ũsurumu

pa'iche seirepaūsurumu āu tāju pa'ijū'u. Repaāu repaūsurumu pa'iche tāju tuacuha te'eūsurumu chiño cho'oma'ne pa'ijū'u. Jā'ata'ni, “Chukunapi chiño cho'o āu tāmaneni, ¿ūquere āijanaa'ne chukuna?”, chiimanejū'u. Chu'upi cho'okaiuna musanukona cuhacho tāsichiñopi āu rua kūkuna tua care'va paaju āiju pa'ijanaa'me musanukona. Repaūsurumu u'chajē'e se'soma'ne āujē'e tāma'ne pa'ijū'u. Rupu aineesiñuā kūiñechi'a āiju pa'ijū'u. Jā'ata'ni peore tuasomanejū'u. Teana āisojachechi'a tuajū'u. Tua care'va paaju āimanejū'u. Repaāu rupu aineesiñuā kūiñe musanukona nee chuova'na pa'inana'me so'o raisinana'me cu'ava'nare tua āire'omu, repachiño tuā'tua ainee kūisi'e.

'Seirepaūsurumu jā'acho'je pa'iūsurumupi vua cuarenta y nueverepaūsurumu jā'acho'je pa'iūsurumu pāi koosichejña chekurumu repana koosivu'ña co'choūsurumua'me. Jā'aūsurumu chiño cho'oche cho'omanejū'u. Cheke repaūsurumuchi'a cho'ojache ija'chea'me: Israelpāiu chekure īsisicheja rupu co'choche pa'imu repacheja īsisi'kuni, jā'apāani repau mamakuni. Jā'aja'ne cho'oto repacheja aperumu chu'u Canaán cheja Israelpāi docerepavāju pa'inare vato īsirumu koosinapi ūcua paajanaa'me. Chejñana'me vu'ña vu'ejooruā jmajooruā pa'ivu'ñachi'a jā'aja'ne cho'ojū'u. Jā'ata'ni ūjajooopāi je'na pachusipaā pa'ijooopā pa'ivu'ñata'ni jā'aja'ne co'choche ūseasomu repa.

'Ūcuachi'a repaūsurumu co'choūsurumujekuna musanukona Israelpāipi chēa paajuna kuri kooma'ne cho'uju chuova'na pa'inare jo'e paamanejū'u, repana mamachīina'me cho'oche'te cho'uju kurire kooa'ju —chiniasomu Dios repau'te Moiserē.

**Dios Moiseni Israelpāire kuēkuea'ku chini
chū'uasomu. Ūcuachi'a repana pa'ijararire
ñoku kuaa'ku chini chū'usi'ere kuamu**

Números 1.1-46

Israelpāi chuta'a Sinaí aikūti vu'evu pa'irumuna Dios Moiseni ija'che i'kaasomu:

—Mu'una'me Aarón Israelpāi umupāichi'a veinte-

Números 1, 2

repaūsurumu pa'inana'me na'a ainare pāi vaiche ja'me saire'onani kuēkue ñajũ'u. Ūcuachi'a repavāju pa'iche te'ena-rechi'a chēajũ'u, repanare chũ'ujanare ja'me kuēkuea'ju —chinasomu Repau.

Diopi jā'aja'ñe chũ'uuna Moisen'a'me Aarón chekunare ja'me kuēkuejanare soni rao chi'iasome. Chi'i Dios chũ'usi'ere cho'oju Israel umupāichi'a veinterepaūsurumu pa'inana'me na'a ainare kuēkueasome repana. Rubenvāju Simeonvāju Gavāju Judavāju Isacavāju Zabulonvāju José mamachii Efrainvājuna'me Manasevāju José cho'jeu Benjaminvāju Danvāju Asevājuna'me Neftalivāju kuēkue ñato umupāi seiscientos tres mil quinientos cincuentarepana paniasome. **47-51** Jā'ata'ni Diopi chũ'uuna Levivāju, pāi vai saima'ñe Dios vu'e cho'omajñaruäre cho'oju pa'ijanajejuna kuēkuemaneasome repana.

Números 2.1-34

1-2 Ūcuarumu Dios repanare Moisen'a'me Aaron'te jo'e ija'che i'kaasomu:

—Chu'u vu'e ru'tava pa'iche rühiso'koro Israelpāi repana vu'ña chivo rañapi tūosikāña cho'osivu'ñaruā nu'ke paapu.

3-9 Repavu'e ūsuu muikā'kona Judavājuna'me Isacavājuna'me Zabulonvāju repana vu'ña nu'ke paapu. Musanukona ūcuanuko sairumu jā'akā'ko pa'isinapi charo saapu.

10-24 Repavu'e chekukā'ko suripu cakā'kona Rubenvājuna'me Simeonvājuna'me Gavāju repana vu'ña nu'ke paapu. Musanukona ūcuanuko sairumu suripu cakā'ko pa'isinapi cho'je saapu.

Ūsuu na'ikā'kona José mamachii Efrainvājuna'me Manasevājuna'me José cho'jeu Benjaminvāju repana vu'ña nu'ke paapu. Musanukona ūcuanuko sairumu jā'akā'ko pa'isinapi na'a cho'je saapu.

25-34 Repavu'e co'covu cakā'kona Danvājuna'me Asevājuna'me Neftalivāju repana vu'ña nu'ke paapu. Musanukona ūcuanuko sairumuna jā'akā'ko pa'isinapi cho'jerepa saapu —chinasomu Dios repanare.

Repana Israelpāi Dios Moisere chũ'u jo'kasi'e peore ūcuarepa cho'oasome.

**Dios phairipáire ja'me cho'okaiju paapu chini
Levivāju te'enare chēa jo'kasi'ere kuamu**

Números 3-4; 7-8

Lc 10.32

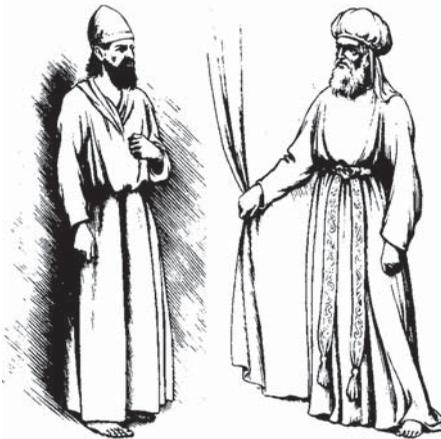
Ūcuaramu Dios Moiserē ija'che i'kaasomu:

—Egipto cheja cana mamachīi charo canare chu'upi chū'uuna vanisorumu musanukona chīita'ni vanisoche ūsesi'kua'mu chu'u. Reparumu chu'u musanukonare ija'che i'kasi'kua'mu: “Musanukona chīi charo cana chu'u nee-naa'me”, chiisi'kua'mu repanare vanisomanesi'kujeku. Ūcuachi'a repanare chēa paacheja'che irumu Levivājure chēa paaja'mu, chu'u chū'uñe'te cho'okaiju paapu chini —chiniasomu Dios.

Reparumu pa'isi'ku Israelpāiu Leví chīi chotenare paaasomu. Iea'me repana mami: Gerson'mu Coaa'mu Merari'mu paniasome. Jā'ata'ni repau mamaku Coavājuchi'a Dios chū'u jo'kasi'ejekuna phairipāi paniasome. Jā'ata'ni ūcuarepanuko phairipāi pa'imaneasome repana. Reparumu Coat majanajeu Aarón repau mamachīina'me phairipāi paniasome. Repau Aaronta'ni phairi ai paniasomu. Coavāju pa'ina chekuna

Gersonvāju pa'inana'me Merarivāju pa'ina phairipāire ja'me cho'okaapu chini jo'kacojñoasome. Jā'ata'ni Diopi ūsekuna pāi Repau'te ra īsijama-jñaruā ja'me uokaima'ñe paniasome repana. Phairipāichi'a cho'oju paniasome jā'a. Moisés ūcuachi'a Coat majanajeu paniasomu. Jā'ata'ni phairi pa'imaneasomu repau.

Ūcuaramu Moisenā'me Israelpāi Dios chū'usi'ere cho'oasome.

*Repau'te ja'me
cho'okaiku'mu.*

Phairiu'mu.

Já'ajekuna Levivāju te'ena já'arumupi vua cu'ajē'e peona pa'iju phairipāire ja'me cho'okaiju paniasome. Reparumu Levivāju phairipāi ja'me cho'okaina vacachiiva'nare ka'chava'nare repanapi sįjona ja su'įjuna phairipāipi vanisoasome repava'nare. Te'eva'ure Dioni įsiju peore uososasome. Chekuvu'ureta'ni repana cu'ache cho'che'te ro'įnu chini įsiva'u paniasomu.

Ūcuachi'a repana Levivāju Dios vu'e ru'tuva pa'iche rūhiso'koro repana chivo raņa tūosi'e cho'osivu'ņaruā nu'ke paniasome. Chekuna Israelpāi repana vu'ņaruā įmamakaru na'a so'ore paniasome. Moisenam'e Aaronnam'e mamachii ūsuu muikā'kore paniasome, repavu'e kakasa'aro kueņere. Chekuna Coavāju suripu cakā'kore paniasome. Gersonvājupi ūsuu na'ikā'kore paniasome. Merarivāju co'covu cakā'kore paniasome.

Ūcuarumu Israelpāi chekuvāju chū'unapi kavacho įņajņusaivuā seirepasaivuā bueyvva'nare docerepava'nare raasome, repasai įņajņu sajava'nare. Repana rasi'e peore Dioni įsiasome repana. Įsirena Diopi chū'uuna Moisés repasaivuān'am'e repava'nare Levivāju pa'inani phairipāi ja'me cho'okainani įsiasomu, repanapi paaju repana sache'te ūcuasaina tujņa saju paapu chini. Gersonvāju ka'chasaivuā bueyvva'nare ūcuaka'chapava'nare įsiasomu repau. Merarivāju repana kuhacheji rua rukuchejekuna ūcuaka'chapasai-
vuā bueyvva'nare ochorepava'nare įsiasomu. Já'a cho'oto Coavājure te'esai-
vujē'e įsimaneasomu repau. Aperumu Dios Coavāju įja'che i'kaasomu: “Musanukona sako'ņa kavacho įņajņusaivuā tujņa samanejū'u. Ūcuachi'a repako'ņa chēama'ņe rupu vāsopi cuacha kuįju sajū'u”, chiniasomu.

Já'aja'ņe i'kasi'ejekuna repana Coavāju te'ena Israelpāi ūcuanuko chekuchejņana saito Dios vu'e pa'iko'ņa jo'chava'nare tujņa uoko'ņana'me pāpuā Diore jo'kasipuā tujņako'ana'me Dios cājovu Repau chū'u jo'kasi'e tochasiko'ņa pa'ivu peore kuįju saasome. Gersonvāju repavu'e jeokāņana'me repavu'e sē'sevu pūjakāņa kuįju saasome. Já'a cho'oto Merarivājupi chooko'ņana'me vāso kuįju saasome.

**Dios Moiseni “nazareo” ve'ena cho'uju
pa'ijachere kuamu**

Números 6.1-21; 30

Lc 1.15

Ūcuarumu Dios Moiseri Israelpaire kuaa'ku chini ija'che i'kaasomu:

—Ūmuupi jā'apāani romiopi chu'uni, “Re'oja'che pa'iu mu'uni cho'okaiu chu'upi meñe mu'uni isija'mu chu'u”, chiiku nazareo'mu.

’Jā'aja'ñe i'kasi'kure chu'ure cho'okairumu chotemajña chu'u cho'oūseche pa'imū. Iea'me repa: Ūche cono ūkuchena'me uche āiñena'me raña tu'kache ūsemu chu'u repau'te. Ūcuachi'a jū'isi'kure rua majapāiu'terejē'e kueñe tī'a ñañe ūsemu chu'u repau'te. Jā'are jachaku cho'oni cu'ache pa'imū repau. Jā'ata'ni pāiu repau chu'ure cho'okairumu jā'aja'ñe cho'oma'ñe chu'ure-chi'a cho'oche cho'okaiu paau. Jā'aja'ñe pa'ikuji chu'u cho'oūseche'te cho'oni jo'e cho'oma'ñe pa'iu mama vua masirepa pa'ichetu'ka re'oja'che pa'iche pa'imū repau'te.

’Jā'aja'ñe cho'oku repau chiisirumu pi tī'ato ovejachīiva'uni chu'u vu'ena rache pa'imū repau'te, chu'uni isiku peore uosojava'ure. Ūcuachi'a cu'ache cho'osi'e ro'i isijache ovejava'oni rache pa'imū. Ovejova'ure chu'uni isiju joo po vato āijava'ure pā saumanesi'ena'me ra phairini isiuna ūcuauji repa peore chu'uni isiche pa'imū. Jā'a cho'ocuhasirumu pāiu chu'ure, “Mu'u chū'uñe cho'oku pa'ija'mu chu'u”, chiisi'kure, chu'u vu'e kakasa'aro cachejana repau sījoquee raña ko'usoche pa'imū. Raña ko'uso ovejova'u repau rasiva'u uutoana sa tuo uosoche pa'imū reparaña. Jā'a cho'oto phairiji repau “nazareo” chiiku rasiva'u ovejova'u tātava'te kua'kusitātava'te pāpuā saumanesi-puā te'era'puruā isiche pa'imū repava'ure rasi'kure. Īsiuna repa koo ūcuauji chu'uni isiche pa'imū. Repau pāiu peore jā'a cho'ocuhasirumu repau, “Cho'oja'mu”, chiisi'e cho'o pi'nicuhasi'ea'me. Jā'ajekuna repau'te uche cono jo'e ūkure'omu.

’Pāiu ūcuauakuji, “Jā'aja'ñere cho'oja'mu chu'u”, chiiku'te chu'u repau'te, “Cho'ojū'u”, chiiche peore cho'oche pa'imū. Repau, “Cho'oja'mu”, chiisi'ere ūcuarepa cho'oma'to cu'ache ti'jñeñe cho'oja'mu chu'u repau'te.

Números 6, 30; Números 4, 9-11

ʻChekurumu romio te'eo pa'ikoji chu'ure, “Nazareo pasa chiimo chu'u”, chiimo. Chikona asa puka'kupi ũseku, “Cho'omanejũ'u”, chiito nazareo pa'iche chiima'mu repao'te. Chekurumu umu pa'ikoji chu'ure, “Nazareo pasa chiimo chu'u”, chiimo. Chikona asa ũjupi ũseku, “Cho'omanejũ'u”, chiito nazareo pa'iche chiima'mu repao'te. Repao ũcuarepa cho'omanesi'eta'ni jo'e cuasamaneja'mu chu'u. Jã'ata'ni chekurumu ũjupi jã'apãani puka'kupi repao, “Cho'oja'mu”, chiiche'te asa, “Cho'ojũ'u”, chiito ũcuarepa cho'oche pa'imu repao'te —chiniasomu Dios repau'te Moisere.

**Israelpãi Sinaí cheja pãi peocheja pa'isinapi
Canaán chejana saiju cho'osi'ere kuamu**

Números 4.1-15, 24; 9.15-10.36

Repana Israelpãi Egipto cheja etasi'e te'eũsurumu te'epãimiau jo'e chekure jooipo pa'isirumuna repana ñato okomaka Dios vu'e sê'sevu pa'isimakapi kuñu saniasomu. Jã'aja'ne cho'okuna ña repana Israelpãi peore care'va pi'nisirumuna Judavãju Isacavãju Zabulonvãjuna'me charo eta saniasome. Repakuanu cho'jepi Levivãju te'ena phairipãi ja'me cho'okaina chooko'ñana'me Dios vu'e pa'iraripu jeo ta'pikãña saju saniasome. Na'a cho'je Rubenvãju Simeonvãju Gavãju saniasome. Repakuanu cho'jepi Levivãjupãi te'ena Dios vu'e pa'imajñaruã uoñoã pa'isaina'me mesako'ña saju saniasome. Repakuanu cho'je Efrainvãju Manasevãjuna'me Benjaminvãju saniasome. Cho'jerepa Danvãju Asevãjuna'me Neftalivãju saniasome. Jã'aja'ne cho'o care'va ku'iju repana saicheja okomaka canukato ũcuachejana Dios vu'e na'mi cho'o nukoasome repana.

**Israelpãi ka'chañoã Diore
cu'ache i'kasi'ere kuamu**

Números 11.1-3

1-20 Na'a pa'isirumuna Israelpãi repanare pa'ivesache ti'jñekuna cutuju oiju Dioni ke'reasome. Jã'aja'ne ke'rejuna Dios pe'ruku repana pa'iraripuna toa casoasomu, pãipi te'ena uusoaj'u chini. Jã'aja'ne cho'okuna chekuna mua Moiseni

i'kaasome, repauji Dioni sēkuna toñapi chachaa'ku chini. Repanapi i'karena Moisepi sēekaiuna Dios repatoña peore chachache cho'oasomu, uusomanea'ju chini.

Na'a pa'isirumu repana Israelpāi Dios īsiche manacaāchi'a āni ca'nasoasome. Ūcuate'erepa āni ca'nasojuuna repana Egipto cheja pa'irumu āiju pa'isi'eja'chepe āiuasomu repa-nare. Jā'are cuasaju oiju Repauni ke'rejuna Dios jo'e pe'rua-somu repanare. Moisés ūcuaja'che pe'ruasomu repanare.

Jā'ajekuna Diore ija'che i'kaasomu repau:

—¿Je'se pa'iuna mu'u chu'ure mu'u chū'uñe cho'okaiku'teta'ni cu'ache cho'oku? ¿Repanare Israelpāi, chu'upi vijachiire puka'ko cajako sacheja'che, saa'ku chiiku mu'u chu'ure, repana aipāi pa'isicheja mu'u īsira chiisicheja-jatu'ka? ¿Jeechejana va'i inare pāi ūcuanukore āujañe jñaa'ja'ñe chu'u? Va'i ukuna oiju rani, “Va'i chukuna'te īsijū'u; āñu”, chiime repana chu'ure. Chu'u te'euji pāi jairepa-nukore ñaku paacu'amu —chiniasomu, Repauji ja'me cho'okaau chini.

Chikuna Dios repau'te ija'che i'kaasomu:

—Aiva'nare setentarepanare soni chi'i chu'u vu'ena muvojū'u. Muarena repanare cho'omasiche'te jo'kaja'mu chu'u, mu'ure chu'u jo'kasi'eja'che, repanapi ūcuaja'che masiju mu'uni ja'me cho'okaiju paapu chini. Ūcuachi'a repa-nare pāi chu'ure ke'resinare va'i īsija'mu chu'u, repana āni ca'nañetu'ka te'epāimiau'te āiju paapu chini —chiniasomu.

21-22 Chikuna asa Moisés i'kaasomu.

—Ina pāi chu'una'me ku'ina umupāichi'a kuēkue ñato seiscientos milrepanaa'me. Ovejana'me vaca paame chukuna. Jā'ata'ni mu'upi inani pāire āura chini chukuna jo'chava'nani peore vani āutojē'e tī'amanera'amu. Ūcuachi'a chiacha va'iva'nani peore vani āutojē'e āu tī'amanera'amu —chiniasomu repau.

23 Chikuna Dios ija'che i'kaasomu repau'te:

—Chu'u peore cho'omasiku'mu. Chu'u i'kasi'e chu'upi cho'okuna ñaja'mu mu'u —chiniasomu Dios.

24-33 Ūcuarumu Moisés co'i Dios i'kasi'ere kuaasomu repa-nare pāi. Kua pi'ni ainare setentarepanare soni chi'iasomu. Chi'irena Dios okomaka sa'navuji caje ñoma'kupi Moiseni

i'kaasomu. I'ka pi'ni repanare ainare rua masinare cho'oasomu Dios, Moiseni ja'me cho'okaiju paapu chini.

Jā'a cho'ocuhasirumu Dios ākava'nare rua jainukore raoasomu. Raouna repana pa'iraripu'te rua chejñaruã cāva kuniasome. Jā'ajekuna Israelpāi ūcuanuko repava'nare chēse vaniasome. Repaumucusepi vua ñami si'añami jo'e chekuumucuse si'aumucuse vaniasome repana repanare. Vani repava'nare ūsuuni kuenaasome repana. Jā'ata'ni Dios Repau'te ke'resinajejuna pe'ruku repana pa'iraripuna ravu cho'ouna ravu tīni jū'iju jainuko jūnisoasome repana pāi.

**Mariana'me Aarón cho'jeu'te
Moisere cu'ache i'kasi'ere kuamu**

Números 12.1-15

1 Ākava'nare Dios raosi'e na'a jeerumu pa'itona Mariana'me Aarón repana cho'jeu'te Moisere cu'achu'o cutuasome. Cho'jeu Moisepi romio'te tīipāioni veja paakuna cuheasome repana.

2-3 Ūcuachi'a, “Repau mai cho'jeu, ‘Dios chu'urechi'a i'kamū ie’, chiiu cuasacosomu”. Jā'aja'ñe i'kaju pe'ruasome repana.

Jā'ata'ni Moisés jā'aja'ñe cuasamaneasomu, rua re'okujeku.

4-6 Ūcuarumu Mariana'me Aarón cu'ache cutuche'te masiku Dios ija'che i'kaasomu repanare:

—Musanukona chotena muche'una'me chu'u vu'ena muajū'u —chinasomu.

Jā'aja'ñe i'kauna muaasome repana. Muarena Dios okomaka sa'navuji caje Repau vu'e kakasa'aro ti'jñeñena canuka Mariana'me Aaron'te ija'che i'kaasomu:

—Chu'u chu'o kuanare i'kara chini repana uokāni ñarumuna i'kamū chu'u repanare. Chekurumu repanare kāimanani chu'urepauji ñoku i'kaku'mu chu'u. 7-9 Ikure Moisereta'ni jā'aja'ñe cho'oma'ñe chu'urepauji ñoma'kuta'ni i'kaku'mu chu'u. Chekunare chu'u chu'o kuanare na'a re'oja'che cho'oku'mu iku. ¿Jā'aja'ñe pa'iku'te cu'ache i'kavajuchuma'ñe i'kare musanukona? —chini pe'ruku sanisoasomu Dios.

10-15 Repau sanisosirumu Ūcuauji ravu cho'ouna María repao ca'nivu si'acaca'nivu asi ravupi etauna jūniasomo repao cu'ache i'kasi'e ro'i. Jū'iona cho'jeu Moisés repaoni vasaoku chini Dioni sēniasomu. Sēeuna Dios ija'che i'kaasomu:

—Repao'te pāi peochejana saosojū'u, vu'ña peochejare sani te'esemana te'eo pa'io vaju co'ia'ko —chinasomu Dios. Chikuna, “Jau”, chini repao'te María'te saosoasome repana.

Canaán cheja pa'iche'te peore ñajani ra kuaa'ju chini Moisés umupāi docerepanare saosi'ere kuamu

Números 12.16

He 3.16-19; Jud 5

María te'eo pa'ijani vu'e co'isirimuna Israelpāi ūcuanuko Parán chejana okoj'e peochejana sani canukaasome.

Números 13.1-31

1-2 Repana sani canuka pa'irumu Dios Moiserere ija'che i'kaasomu:

—Umupāi docerepanare repavāju pa'iche te'enarechi'a saojū'u, Canaán cheja pa'iche'te ñajani ra kuaa'ju —chinasomu.

3-20 Diopi jā'aja'ñe chū'uuna asa Moisés umupāi docerepanare chēa saopi'raku ija'che i'kaasomu:

—Musanukona vajuchuma'ñe Canaán cheja ñajaijū'u. Repacheja pa'ina pāi, ¿keeja'che pa'iche? Ūcuachi'a cheja, ¿keejachejaa'che? ¿Au tāre'ochejama'ku? Ūcuachi'a repacheja-quee cu'a āuñuā sūki kūiñe tua ra ñojū'u chukuna'te. Peore ña ra kuajū'u —chinasomu.

21-26 Jā'aja'ñe i'kauna asa saniso cuarentarepaumucujña pa'iju peore repacheja pa'iche ña pi'ni co'iasome repana. Co'i repana ñasi'e peore chekunani Israelpaire kuaasome repana. Āumajñaruā ūcuachi'a repacheja cu'a āu sūkiñuā kūisi'e tua ra ñoasome reparare.

27-31 Ūcuachi'a Moiserere ija'che kuaasome repana:

—Repacheja rua re'ojachejaa'me. Jā'ata'ni repacheja pa'ina pāi rua kokanapi pa'ime. Te'ena pāi rua uña nukana pa'ime. Ūcuachi'a repana pa'ijooopā vu'ñajooopā rua masi jeosijooopāre pa'ime —chinasome.

Repanapi jā'aja'ñe kuarena asa kukuso oiju Israelpāi repachejare saivajuchuju rua cutuasome. Jā'ata'ni reparare ja'me saisi'ku Judavājupāiu Caleb repanapi jā'aja'ñe cutuma'ñe paapu chini ija'che i'kaasomu reparare:

—Maipi repacheja pa'inani sani cavani cajejaijanaa'me

—chinasomu, “Diopi cho'okaija'mu jā'a”, chini cuasaku. Diore masi cuasakujeku jā'aja'ñe i'kaasomu repau. Cheku Efrainvāju-pāiu Josué ūcuaja'che cuasakujeku ūcuate'e i'kaasomu.

Números 14.1-45

1-4 Ūcuarumu repana Israelpāi, Josuena'me Caleb i'kache'te asa jachaju chekuna dierepana i'kache'te asa jachama'ñe cuasaju, “Ūcuarepaa'me jā'a”, chiniasome. Jā'ajekuna Moisenamē Aaron'te pe'ruju ija'che i'kaasome repana:

—Maipi raima'ñe aperumu pa'isichejare Egipto chejare canuka pa'ito na'a re'ora'asi'kua'mu. Jā'ajekuna maire chū'ujauni jo'e chekuni jñaañu, Egipto chejana maire jo'e co'chojauni —chiniasome repana.

5 Chitena Moisenamē Aarón asa oiju repana meñe sime ro're ñuniasome. 6-7 Jā'aja'ñe cho'ojuna Josuena'me Caleb repacheja ja'me sani ñasina ūcuaja'che oiju repana kāñare che'reju Israelpāi repacheja chi'isinare ija'che i'kaasome:

—Chukuna sani ñasicheja re'ojachejaa'me. 8 Jā'ajekuna Dios maire oikujeku ūcuachejare isiuna pa'ijanaa'me mai. Repacheja vaca ojena'me airo pūji rua pa'imū. 9 Dios chū'uñe'te jachama'ñe cuasaju repacheja pa'inare pāi vajuchumanejū'u musanukona. Repacheja pa'ina pāi cho'okaiku'te peome. Maita'ni Diore cho'okaiku'te paame —chiniasome repana.

10 Jā'aja'ñe i'kache'te asaju repana pāi catapi repanare su'a vēasoñu chiniasome.

11 Ūcuarumu Dios Moisere ija'che i'kaasomu:

—Inare pāi si'arumu re'oja'che peore cho'o ñoku pa'imū chu'u, repanapi chu'uni masi cuasaa'ju chini. Jā'ata'ni chu'u i'kache asa jachaju ke'reme ina. 12 Jā'ajekuna repanare rua ravu cho'oja'mu chu'u, jūnisoa'ju chini. Mu'ureta'ni re'oja'che cho'okaija'mu chu'u. Jā'ajekuna mu'u jojojana chu'upi cho'okaiuna rua jainuko pa'ijanaa'me —chinasomu Dios repau'te.

Reparumu Dios repanare Israelpāi rua pe'ruasomu. Repau rua re'oja'che cho'okaiche'te Israelpāi masi cuasamapu, Canaán cheja Repau, “Musanukonare isija'mu chu'u”, chiisi'e jachaasome. 13-19 Jā'ajekuna Diopi, “Repanani ūcuanukore ravu cho'o vēasora”, chikuna asa Moisés ija'che i'kaasomu Repau'te:

—Mu'upi jā'aja'ñe cho'oto Egiptopāi asa, “Dios ruarepa masiuma'mu. Jā'ajekuna Repau Israelpāi, ‘Canaán cheja ĩsija'mu chu'u musanukonare’, chiisi'kuta'ni repacheja savesu-cosomu repanare. Jā'ajekuna repanare cho'okaivesuku peore vanisoasomu”, chiijanaa'me repana. Inare pāi jā'aja'ñe cho'oma'ñe repana jachaju cu'ache cho'osi'e jo'e cuasamanejū'u mu'u —chinasomu Moisés Diore.

20-40 Chikuna Dios jo'e ija'che i'kaasomu repau'te:

—Jau, jo'e cuasamanera jā'a. Jā'ata'ni musanukona aina Israelpāi jūnisojanaa'me. Musanukona mamachīita'ni jūnisoma'ñe pa'iju cuarentarepaūsurumu oko peochejare ku'iju paapu chini jo'kaja'mu chu'u. Jā'aja'ñe ku'irumuna chu'u repanare, “Canaán chejare ĩsija'mu chu'u musanukonare”, chiisi'e asasinata'ni jachaju, “Ūcuarepaa'me jā'a”, chiimanesina ūcuanuko jūnisojanaa'me. Jā'ata'ni Josuena'me Caleb chu'u chū'uñe jachama'ñe cho'oju pa'inajeju chu'upi cho'okaiuna jūnisoma'ñe pa'iju sani pa'ijanaa'me repacheja. Jā'ata'ni che'ro ūcuanuko pāi peochejapi co'iju Mar Rojo chiara tī'añetu'ka ku'iju pa'ijū'u —chinasomu.

Diopi jā'aja'ñe i'kauna asa Moisés chekunare pāi peore kuaasomu Dios i'kasi'e. Kuauna asa repana rua sumava'na pa'iju oniasome. Jo'e apeñatato repana pāi ñami vuni ija'che i'kaasome:

—Dios maire, “Īsija'mu”, chiisichejana saivajuchuju cu'ache cho'osinaa'me mai. Jā'ajekuna ūcuachejana sañu —chinasome repana.

41-43 Jā'aja'ñe i'kajuna Moisés ija'che i'kaasomu repanare:

—¿Je'sejekuna musanukona Dios chū'usi'e jachache? Sani musanukona repacheja pa'inare cava cajejaimanejanaa'me. Dios musanukonare ja'me saimaneja'mu. Repacheja saito maire kuhena vanisojanaa'me musanukonare. Aperumu Repau chū'usi'e jachasinajejuna ja'me ku'ima'mu Dios musanukonare —chinasomu repau.

44-45 Jā'aja'ñe i'kasi'eta'ni ūcua jachaju Canaán cheja pa'inani cavañu chini saniasome repana. Jā'ata'ni Diopi repanani cho'okaimauna cavaju jainuko chuenisojuna ña chekuna vajuchuju vu'vusoasome.

**Corea'mu Datã'mu Abirá'mu Dios chũ'u jo'kasi'ere
jachaju cu'ache cho'oasome**

Números 16.1-49

Jud 11

1-3 Reparumu Levivãjupãiu Coré paniasomu. Leví mamaku Coat jojocojñosi'ku paniasomu repau. Jã'ata'ni phairi peokuji repanare ja'me cho'oche cho'okaiu paniasomu repau. Ūcuachi'a Levivãjuujeku Moisés majapãiu paniasomu repau. Jã'ata'ni na'a pa'isirumu Moisés chũ'uñena'me phairi ai Aarón chũ'uñe cuheasomu repau. Rubén jojocojñosina Datanna'me Abiram ūcuaja'che cuheasome repau chũ'uñe. Chekuna umupãi na'a rua pa'iche pa'ina ūcuachi'a doscientos cincuentarepana ja'me cuheasome. Cuheju Moisenam'e Aarón pa'ichejana sani ija'che i'kaasome repana:

—Dios maire ūcuanukore chẽa paaku chũ'uku'mu. Jã'ata'ni, ĵje'se pa'ituna musanukona chukuna'te pãi Dios neenani, “Chukuna chũ'uñe cho'oju pa'ijũ'u”, chiiche? —chiniasome.

4-17 Chitena Moisés i'kaasomu repanare.

—Pãi Repau'te ĩsimajñaruãre koo uosokaapu chini Repau chẽa jo'kasinare musanukonapi masia'ju chini che'ro cho'o ñokuasomu Dios —chiniasomu.

Ūcuarumu Moisés Corere ija'che i'kaasomu:

—Dios musanukonare Levivãjupãi te'enare chẽasi'kua'mu, musanukonapi Israelpãi ku'irumuna Repau vu'e pa'imajñaruã ñu'isaina'me mesako'ña kuãiju saa'ju chini. Jã'are cho'ocuheju musanukona ūcuanuko phairipãichi'a pañu chiicosome —chiniasomu.

Ūcuarumu Moisés Datanna'me Abiramre soijani raa'ju chini chũ'uasomu. Jã'ata'ni raicuheju chũ'ochi'a ija'che ika raasome repana:

—Saima'me chukuna. Mu'u chukuna'te, “Rua re'ojachejana musanukonare saja'mu chu'u”, chiisi'kuta'ni joresi'kua'mu. Jã'aja'ñe joresi'kupi ūcuaja'che chukuna'te ai chũ'uku pasa chiimu mu'u —chiniasome repana.

Jã'aja'ñe i'ka raorena asa jo'e apeñatato Moisés Corere jo'e ija'che i'kaasomu:

—Chu'u chũ'uñe cuhenare che'ro Dios vu'e kakasa'arona

ũcuanukore soni chi'ijũ'u. Ũcuachi'a ũcuanuko vi'toma'ña uore'a cãjinachi'a saijũ'u —chinasomu.

18-22 Jã'aja'ñe i'kauna repau chũ'usi'e ũcuarepa cho'oasome repana. Repana chi'i pa'ijuna Moisen'a'me Aaronre ija'che i'kaasomu Dios:

—Chu'ure cuhena nukachejña kueñe nukamanejũ'u. Teana vanisora repanare —chinasomu.

Chikuna asa repana Moisen'a'me Aarón chiña meñe sime ro're ñu'ija ija'che i'kaasome:

—Dios, pãĩ ũcuanukore cho'osi'kua'mu mu'u. Inare ja'me pa'iku te'eu cu'ache cho'osi'kua'mu. ¿Je'se pa'iana te'eu cu'ache cho'osi'e ro'i inare pãĩ ũcuanukore pe'ruku mu'u? —chinasome.

23-49 Chitena Dios i'kaasomu.

—Chekunare Israelpãĩ kuajũ'u, Corena'me Datanna'me Abiram pa'ivu'ña kueñe pa'ima'ñe na'a so'oru'te kuñu paapu —chinasomu.

Chikuna Moisés repanare pãĩ ũcuanukore kuaasomu. Kuauna repana na'a so'o kuñusirumu Diopi chũ'uuna repana Levivãjupãĩ nukacheja vu'evuji cheja rũhicoje vataasomu. Jã'aja'ñe vatauna repana chotena umupãĩ majapãina'me peore ũcuacojena tuãnisoasome repana paasi'e peore. Repanare vata tãso repacoje jo'e jepoasomu. Ũcuachi'a Diopi toare umupi casouna umupãĩ doscientos cincuentarepana peore uusoasome, Repau'te jachasina. Jã'aja'ñe cho'o ñoasomu Dios, pãipi ña, “Dios Aaronna'me repau jojosiñarechi'a phairipãĩ paapu chini chẽasi'kua'mu”, chiiju cuasaa'ju chini.

Jo'e apeñatato Israelpãipi koka cho'uju ija'che i'kaasome Aaronna'me Moiserere:

—Dios neenare vanisosinaa'me musanukona —chinasome.

Jã'aja'ñe i'kajuna asa Dios pe'ruku peore repanare vani si'asora chinasomu. Jã'aja'ñe cho'okuna ña Moisés Aaron'te vi'toma'ñare uoa'ku chini i'kaasomu ija'che cuasaku, “Chekurumu Dios repana pãĩ pa'ichejñare jã'aja'ñe cho'oto repanare vanisoche cuhaja'mu”, chini. Jã'aja'ñe cuasaku chũ'uuna jã'aja'ñe cho'oasomu Aarón. Jã'ata'ni reparumu pãĩ catorce milrepana chekurumu na'a jainuko cho'osocosome repacheja.

Números 17.1-11

1-2 Jã'a cho'osirumuna Dios Moiserere jo'e i'kaasomu.

—Repanare Israelpãĩ ija'che chũ'ujũ'u: “Musanukona

repavāju pa'iche chū'unachi'a vāsoñoā te'eñoāchi'a ra ūcuañoāna musanukona na'a pa'inare mamire tochajū'u", chiijū'u repanare. **3** Repana repañoā rasirumuna Levivāju chū'uku rasi'chona Aarón mamire tochajū'u. **4** Jā'a tocha pi'ni chu'u vu'ena repañoā vāso sa, phairi airechi'a kakare'oruupuna cuajū'u. **5** Cuaauna chu'upi chū'uuna phairi ai paau chini chu'u chēa jo'kasi'ku mami tochasi'cho vāsocho ja'o sās'aja'mu. Jā'aja'ñe cho'ouna ñani ina pāi musanukonare chū'ua'ju chini chu'u jñaa jo'kasinare jo'e cu'ache i'kamanejanaa'me —chiniasomu Dios.

6 Chikuna Moisés Dios i'kasi'e peore Israelpāire kuaasomu. **7** Kuauna asa repavāju pa'iche vāsoñoā te'eñoāchi'a rarena Moisés repañoā koo Dios vu'e sa'navu pa'iruupuna cuaa jo'kaasomu. **8** Jo'kauna chekumucuse ñato Aarón mami tochasi'chopi ja'o sās'sasi'cho paniasomu. Jā'ata'ni ja'ochi'a sās'samaneasomu repacho. Korosi'ena'me āira'puruā kūniasomu repacho. **9** Ūcuarumu repañoā docerepañoā ve'sena etuaasomu repau, Israelpāipi ñaa'ju chini.

10 Jā'aja'ñe cho'osirumuna Dios ija'che i'kaasomu Moiserere: —Aarón mami tochasi'cho vāsocho chu'u vu'e sa'navuna jo'e cuaa jo'kajū'u, ūcuavu'ere si'arumu pa'ina chekunapi repacho pa'iche'te masija irumu cho'osi'ere cuasaju chu'uni jo'e cu'ache i'kamanea'ju chini —chiniasomu. **11** Diopi chū'uuna Moisés jo'e repacho ūcuaruupuna cuaa jo'kaasomu.

**Moisena'me Aarón Dios chū'usi'ere
jachaju cho'omanesi'ere kuamu**

Números 20.1-28

1-5 Ūcuarumu repana Israelpāi Cades chejana sani tī'aasome. Na'a pa'isirumu Moisés majaa'cho María ūcuachejana jūnisoona tāsasome. Repacheja okojē'e peasomu repana ūkuju pa'iche. Okopi peokuna repana pāi Moiseni ija'che i'kaasome:

—Corena'me Datanna'me Abiramre Dios vanisorumuna maini peore ja'me vanisoto na'a re'ora'acosomu maire. Musanukonapi chukuna'te Egipto cheja pa'inani peoche ichejana rasi-naa'me. Icheja okopi peokuna āujē'e aineema'mu. Ūcuachi'a oko ūkuchejē'e peomu icheja —chiniasome repana.

6-28 Chitena asa Moisen'a'me Aarón Dios vu'e kakasa'arona muaasome. Muarena Dios Moisere ija'che i'kaasomu:

—Mu'u vāsocho mini cājiku pāire soiǰū'u, mua'chu Aaronpi ja'me soiuna pāi peore chi'ia'ju. Chi'irena repana pāi ūcuanuko ñaju'te catapu'te i'kajū'u. Mu'upi i'kakuna ūcupuǰi oko etaja'mu, pāina'me jo'chava'na ūkujache —chiniasomu Repau.

Jā'aja'ñe chū'uuna Moisen'a'me Aarón repanare pāi chi'iasome. Chi'isirumuna Moisés pe'ruku ija'che i'kaasomu:

—Asarepajū'u. ¿Je'se pa'iuna ipu catapuǰi oko etokaiche pa'iku chu'ure, musanukona Diore jachana ūkujache? —chiniasomu Moisés. I'ka pi'ni ka'chañoā vāsochoji catapuna tu'kaasomu repau. Tu'kasirumu ūcupuǰi oko rua etauna pāina'me cu'ava'na peore ūkuasome.

Jā'ata'ni Dios repanare Moisen'a'me Aaron'te jo'e pe'ruasomu, Repau i'kasi'ere jacharena. Repau Dios, “Catapu'te i'kajū'u”, chiniasomu Moise'te. Jā'aja'ñe, “Cho'ojū'u”, chiisi'e Moisés pāire pe'ruku cho'ocuhekuji catapuna vāsochoji tu'kaasomu. Jā'ajekuna Dios repanare Moisen'a'me Aaron'te ija'che i'kaasomu:

—Musanukona chu'ure masi cuasamanajeju repanare Israelpāi Canaán cheja sa tī'amanejanaa'me —chiniasomu.

Ūcuachi'a repana Israelpāi, pāi peochejare ku'iju jūnisojache kuaasomu Dios repanare. Jā'aja'ñe cho'o na'a jeerumu pa'ima'tona Aarón jūnisoasomu. Repau jūnisosirumu ūcuau mamakuji Eleazar charo cakupi phairipāi chū'uku paniasomu puka'ku cho'osi'eja'che.

Dios Israelpāipi Repauni cu'ache i'kajuna añare raosomu repanani kūku vēasoa'ju chini

Números 21.4-9

Jn 3.14-15; 1 Co 10.9

Repana Israelpāi chekurumu cuarentarepaūsurumu pāi peocheja ku'inapi jo'e Moisen'a'me Diore cu'ache i'kaju oniasome. Reparumu repana, “Edom chejapi rūhiñe etajani sañu”, chiniasome. Jā'ata'ni repacheja pa'ina Jacob majaa'chu Esaú jojosina repana cheja caraiche ūsejuna na'a so'o pachuche paniasomu repanare.

4-5 Jā'aja'ñejekuna ku'iju ca'naso Diona'me Moisere jo'e

Números 21

pe'ruju cu'ache i'kaasome repana.

—¿Je'se pa'iuna musanukona chukuna'te Egipto cheja pa'isiani ichejana rare? ¿Chukunapi ichejana jūnisoa'ju chini rare? Oko ūkuchejē'e peoju āu āiñejē'e peome chukuna. Manarepachi'a āni ca'nasome chukuna —chiniasome repana.

6 Jā'aja'ñe i'karena asa pe'ruku Dios repana pa'iraripuna añare saouna ūcuanapi kūkujuna pāi jainuko jūnisoasome reparumu. 7 Jā'ata'ni chekuna kūjñomanesina, “Mai Repau'te jachache ro'ire Diopi cho'omu ie”, chini masiju Moisés pa'ichejana mua ija'che i'kaasome:

—Diona'me mu'ure cu'ache i'kasinaa'me chukuna. Repauni sēekaijū'u chukuna'te, añare peore saosokaau —chiniasome repana.

Jā'aja'ñe i'karena Moisés Dioni sēniasomu, repana cu'ache cho'osi'ere jo'e cuasamanea'ku chini. 8 Sēkuna Dios Moiserere ija'che chū'uasomu:

—Cunapi añajava'ure cho'ojū'u. Cho'o pi'ni vāsochona quēo suo nukojū'u, chekunapi kūoni repava'uni ña jūnisoma'ñe vajua'ju. Repava'ure ñamaneni jūnisojanaa'me repana —chiniasomu.

9 Chikuna Moisés Repau chū'usi'e ūcuarepa cho'oasomu. Cho'o nukouna aña kūosina jainuko ūcuauñi ña jūnisoma'ñe vajuasome.

Sehón neenana'me Og neenare Israelpāipi cavaju cajejaisi'ere kuamu

Números 21.21-35

21-22 Ūcuarumu Israelpāi Canaán cheja saina amorreopāi pa'ichejapi jēni sañu chiniasome. Reparumu amorreopāi Jordán chiacha ūsuu muikā'kore paniasome. Jā'ajekuna repana Israelpāi chekunare te'enare chēa amorreopāi chū'ukuni Sehonni sa kuua'ju chini ija'che i'ka saosome repana:

—Musanukona pa'ichejapi rūhiñe carani sañu chiime chukuna. Repachejapi jēni musanukona āu chiño kakama'ñe musanukona oko eacojñajē'e oko ea ūkusokaima'ñe sañu chiime chukuna —chiniasome repana.

23 Jā'ata'ni repau amorreopāi chū'uku repana chejapi carani

saiche ũseasomu. Saiũseku repau neenare sōtaopāi soni rao chi'i, Israelpāire cavañu chini saniasome repana. **24-35** Jā'aja'ñe cho'ojuna Israelpāi ũcuaja'che repana sōtaopāi chi'i, amorreo-pāire cavaju repanare peore vanisoasome. Repanare vani si'aso ũcuana pa'isichejare canuka paniasome repana Israelpāi. Repacheja pani pi'ni Israelpāi Basán chejana saniasome. Sani tī'arena repacheja chũ'uku Ogpí repau neenare sōtaopāi chi'iasomu Israelpāire cavara chini.

Jā'aja'ñe cho'ojuna Dios Moiserere ija'che i'kaasomu:

—Repau'te Og'te vajuchumanejũ'u musanukona. Chu'upi cho'okaiuna repanare cava cajejani repana pa'isichejare paajanaa'me musanukona. Aperumu Sehonna'me repau neenare cavaju cho'osi'eja'che repanare vanisojanaa'me musanukona —chiniasomu. Jā'ajekuna Israelpāi Diopi cho'okaiuna repanare cavaju cajejaniasome.

Moabpāi chũ'uku Balac Balaam'te soisi'ere kuamu

Números 22.1-41

2 Pe 2.15-16; Jud 11; Ap 2.14

1 Israelpāi cavaju Sehón neenana'me Basán cheja canare cajejaisirumu Moab chejare sani paniasome. Moab cheja Canaán cheja ti'jñeñe'te paniasomu, Jordán chiacha chekuká'ko ũsuu muiká'kore. **2-3** Repana Moab cheja pa'ina Israelpāire ña jairepanukojejuna rua vajuchuasome. Ũcuachi'a chekunare ka'chakuanu cavaju vani si'asosinajejuna vajuchuasome repana.

4-7 Ũcuarumu Moab cheja pa'ina vajuchuju Madián cheja pa'inare ainare ija'che i'kaasome:

—Repana Israelpāi jairepanukojeju chekurumu maire cava cajejani mai pa'ichejña peore tutesojacosome —chiniasome.

Ũcuarumu Moabpāi chũ'uku Balapi Moabpāi ainana'me Madianpāi ainare Balaam chai masi ai pa'ichejana saopi'raku ija'che i'kaasomu: “Balaamre sani tijña ija'che i'kakaijũ'u chu'ure: ‘Balac mu'ure soimu. Icheja chukuna pa'icheja kueñere Israelpāi Egipto cheja raisina pa'ime. Jairepanukojeju chekurumu chukuna'te cavaju vani si'aso chukuna pa'ichejña tutesojanaa'me repana. Mu'u pa'iche masimu chu'u. Mu'upi chekunare re'oja'che ti'jñea'ku chini i'kato ũcuarepa re'oja'che

ti'jñeku'mu repanare. Ũcuachi'a repanani cu'ache ti'jñea'ku chini i'kato ũcuarepa cu'ache ti'jñeku'mu repanare. Jā'aja'ñe cho'omasikujeku ichejana rani repanare Israelpāi cu'ache ti'jñea'ku chini cu'ache i'kajũ'u'. Jā'aja'ñe sani kuajũ'u repau'te", chini kuri Balaamre ro'ijache ĩsi saosomu repau repanare. Saouna sani Balaamre jā'aja'ñe kuaasome repana.

8-12 Jā'aja'ñe kuajuna asa Balaam ija'che i'kaasomu repanare:

—Musanukona irumu saima'ñe canuka chu'u vu'ena kāijũ'u. Chu'u cho'ojachere charo Dioni sēniasara. Repauji, "Saijũ'u", chiito musanukonana'me saija'mu chu'u. Jā'ata'ni Repauji saiũseto saimaneja'mu chu'u —chiniasomu. (Repau Balaam Diore cuasama'kuta'ni jā'aja'ñe i'kaasomu, Repau cho'oũseche'te cho'okuna Dios Israelpāi Cuasakujji repauni cu'ache cho'oku chini.)

Chini ñamina repau Balaam repana i'kasi'ere Dioni kuaku sēniasaasomu.

—¿Je'se cho'oja'che chu'u repana sēeñe? —chiniasomu.

Chikuna asa Dios,

—Repanare ja'me saimanejũ'u. Ũcuachi'a repanare Israelpāi cu'ache ti'jñea'ku chini i'kamanejũ'u. Repanare re'oja'che ti'jñea'ku chiimu chu'u —chiniasomu Dios.

13 Chikuna Balaam jo'e apeñatato kāni vuni repanare Balac raosinare ija'che i'kaasomu:

—Diopi ũsekuna musanukonare ja'me saima'mu chu'u —chiniasomu.

14 Jā'aja'ñe i'kauna asa vuni Balac pa'ichejana co'i repau'te ija'che kuaasome repana:

—Repau Balaam chukuna'te ja'me raicuhesi'kua'mu —chiniasome.

15 Ũcuarumu repau Balac jo'e chekunani na'a rua masinani Balaam pa'ichejana saosomu. **16-17** Saouna repana sani ija'che i'kaasome repau'te:

—Balac mu'ure ija'che chu'o raomu: "Mu'upi ichejana rani Israelpāire cu'ache ti'jñea'ku chini cu'ache i'kato chu'u mu'ure pōse rua si'ache ĩsija'mu", chiimu —chiniasome repana.

18 Repanapi Balac i'kasi'ere kuajuna asa repau Balaam ija'che i'kaasomu:

—Chekurumu repau Balac, chu'upi repanare pāi cu'ache ti'jñea'ku chini i'kaa'ku chini repau vu'e pa'imajñaruã pokuri cho'osimajñaruãna'me pachokuri cho'osimajñaruã peore ïsi-tojē'e ũcua cho'omaneja'mu chu'u, Diopi cho'oũsekuna. **19** Jā'aje-kuna musanukona saima'ñe chu'u vu'ena kāijū'u. Dioni jo'e sēniasara; Repau chū'uñe'te masira —chiniasomu repau.

20 Jā'aja'ñe i'kauna ũcuañamina Dios peosichejapi rani repau'te Balaamre ija'che i'kaasomu:

—Repanare ja'me saiñū'u mu'u. Ja'me sani chu'u chū'uñe-chi'a cho'ojū'u —chiniasomu. (Reparumu Balaamre charo soñu chini raisinare Dios ja'me saiũseasomu. Jā'ata'ni chura Balaampi Repauni ruarepa i'kakuna asa churata'ni ũsema'ñe saomasomu Dios.)

21 Jo'e apeñatato repau Balaam burrava'ore tuhiu ũcua-nana'me saniasomu. **22** Saiu repau neenare ka'chanare saku saniasomu. Jā'ata'ni Dios rua pe'ruasomu repau'te. Jā'ajekuna Dios repauni saiũseku ángelja'iu repau saima'ana tusura chini ranciasomu.

23 Ũcuarumu repau Balaam tuhiu saiva'o burrava'o Diore ángelja'iu ma'a joopo nukakuni ñaasomo. Va'ti cājiku nukaa-somu repau. (Balaamta'ni ñamaneasomu repau'te.) Ũcuarumu burrava'o Diore ángelja'iuñi ña vajuchuko airona kaka vu'vusoasomo ma'a peochejapi. Jā'aja'ñe cho'okona Balaam burrava'ore vaniasomu, co'i ma'api saa'ko chini.

24 Ũcuarumu Dios jo'e sani pīsi uche chiño chenevu cama'are ángelja'iu nukaasomu. Repacheja ma'a repakā'jño pa'iche jatipaãja'ñe catapaã paniasomu. **25** Ũcuachejare nukakuna burrava'o Diore ángelja'iuñi ña catapana tãni roaasomo. Repau Balaam toapu rua asiche tãni roa jepoasomo repao. Jā'ajekuna repau jo'e vaniasomu repava'ore.

26 Ũcuarumu Dios na'a charo'te sani ángelja'iu nukaasomu. Ma'a rua jmachororujeku chekuchejñapi kuñu carani saichejē'e cu'aasomu. **27** Jā'ajekuna burrava'o Diopi ángelja'iu ũcuachejare nukakuna ña saicu'akuna chejana ũmeasomo. ũmeona Balaam churata'ni pe'ruku vāsochoji rua suĩsueasomu repava'ore.

28 Ũcuarumu Dios burrava'ore chu'o cuture'oche cho'oasomu. Jā'ajekuna burrava'o Balaam'te ija'che i'kaasomo:

Números 22

—¿Je'se cho'oona chu'ure ichona'me choteñoã vanicuhaku mu'u? —chinasomo.

29 Chikona Balaam i'kaasomu.

—¿Chu'uni cho'oko sosoko mu'u? Va'ti pani ũcua chura mu'ure vanisora'amu chu'u —chinasomu repau.

30 Chikuna burrava'o jo'e i'kaasomo.

—Chu'ure si'arumu re'oja'che tuhiu ku'iku'mu mu'u. Irumu cho'ocheja'che cho'oma'koa'mo chu'u mu'ure. Masimu mu'u jā'a —chinasomo repao.

Chikona,

—Ūcuarepaa'me jā'a —chinasomu repau Balaam.

31 Ūcuarumu Dios Balaampi Repauni ñaa'ku chini ñakocaã ñaÑe jo'kauna, churata'ni

repau'te ángelja'iu va'ti cājiku nukakuni ñaasomu repau. Ña kukuso burrava'ore tuhisi'ku caje ro're puu ñuniasomu repau.

32-33 Ūcuarumu Dios pe'ruku ija'che i'kaasomu Balaamre:

—¿Je'se pa'iuna mu'u burrava'ore choteñoã vaku? Mu'u sai-che'te ũsera chini raisi'kua'mu chu'u. Repao burrava'o chu'ure ña tīichejana kuñu vu'vuma'to mu'uni vanisora'asi'kua'mu chu'u. Repava'oreta'ni vanisomanera'asi'kua'mu chu'u —chinasomu Dios.

34 Chikuna asa Balaam ija'che i'kaasomu:

—Jā'a pa'ito co'ira —chinasomu.

35 Chikuna Dios jo'e ija'che i'kaasomu:

—Co'ima'Ñe ũcua inana'me saijū'u. Sani chu'u chū'uñechi'a i'kajū'u —chinasomu Repau. Jā'a i'ka pi'nisirumu Balaam repau Balac saosina ainana'me jo'e saniasomu.

36-37 Repauji tī'api'rakuna Balac repau raiche'te chekunapi kuarena asa sani tijña ija'che i'kaasomu Balaamre:

—¿Je'se pa'iuna mu'u raicuheu? —chinasomu.

38-41 Chikuna i'kaasomu repau.

—Mu'upi sokuna ranicuhasi'kua'mu chu'u. Jā'ata'ni Dios chu'ure, “I'kajū'u”, chiichechi'a i'kaja'mu chu'u —chiniasomu repau.

Jo'e apeñatato Balac Bamot-baal aikūtina Balaamre muaasomu. Muasirumu repau Balaam so'o ñokūtijekuna Israelpāi pa'iraripu ñaasomu.

Números 23.1-30

1-10 Ña pi'ni Balaam Repau'te cuasama'kureta'ni Diopi i'kauna ija'che i'kaasomu Bala'te:

—Diore isimajñaruã tuo uojakuanu catapi sieterepakuanu ñekuajū'u. Jā'a cho'o pi'ni vacachii sieterepanare ra ovejachii ũcuajanukore ra vanisojū'u. Dioni isiju ũcuakuanuna tujña uosoñu —chiniasomu. Chikuna Moabpāi chū'uku, “Jau”, chini repau chū'usi'e cho'oasomu.

Cho'o pi'niuna Balaam repau'te Bala'te ija'che i'kaasomu:

—Ichejare Diore isijamajñaruã pa'ichejare pa'iu cha'ajū'u mu'u, chu'u jmamakarū sani Diore tijña i'kachetu'ka. Repau chu'ure, “Cho'ojū'u”, chiiche'te asa masira chiimu chu'u. Repauji i'kauna asa rani chu'ure Repau, “I'kajū'u”, chiiche kuara —chiniasomu repau. Jā'aja'ñe i'kacuha Balaam ũcuachejana Bala'te jo'ka jmamakarū te'eu saniasomu. Sakuna Dios Balaam'te repau i'kajache i'ka kuaasomu.

Jā'ajekuna Balaam rani Moabpāi chū'uku cho'oche ija'che i'kaasomu:

—Iku Balac chu'ure Israelpāire cu'ache i'kakaau chini soisi'kua'mu, repanani cu'ache ti'jñea'ku chini. Jā'ata'ni Dios jā'aja'ñe cho'oche ũsemu chu'ure. Repanare Israelpāi re'oja'che ti'jñea'ku chiiuasomu Dios. Ũcuauji cho'okaiuna repāna jojo-sina kuēkuecu'ache jainuko pa'ijanaa'me. Repāna Diopi cho'okaiuna re'oja'che pa'icheja'che pa'iuamu chu'ure —chiniasomu repau.

11-30 Jā'aja'ñe i'kauna asa Moabpāi chū'uku rua pe'ruku ija'che i'kaasomu repau'te:

—Chu'u mu'ure chukuna'te cuhenani cu'ache ti'jñe'ne'te i'kaa'ku chini soni raosi'kua'mu. Jā'ata'ni chura repanare re'oja'che ti'jñe'ne'te i'kamu mu'u. ¿Je'sejekuna jā'aja'ñe cho'oku? —chiniasomu repau.

Chikuna Balaam ija'che i'kaasomu:

—“Dios, ‘I’kajũ’u’, chiichechi’a i’kaja’mu chu’u”, chiisi’kua’mu chu’u mu’ure aperumu —chiniasomu repau.

Jã’aja’ñe i’kaku’teta’ni Moabpãi chũ’uku Israelpãire cu’are i’karepaa’ku chini Balaamre rua i’kaku’jo’e chekukũtina sa muaasomu, Israelpãi pa’iraripu’te ñaa’ku chini. Repacheja muisirumu Balaampi chũ’uuna Diore ïsimajñaruã tuo uosojakuanu jo’e sieterepakuanu catapi ñekuaasomu repau. Ñekua pi’ni vacachii vaniso repakuanu pa’iche te’enarechi’a tujña ovejachii ũcuaja’che vaniso ũcuakuanuna te’enarechi’a tujña Dioni ïsiku uosoasomu repau.

Jã’aja’ñe cho’okuna Balaam ija’che i’kaasomu repau’te:

—Asarepajũ’u, Balac. Mai, pãi pa’icheja’che pa’ima’kua’mu Dios. Jã’ajekuna Repau, “Cho’oja’mu”, chiiche jorema’ñe ũcuarepa cho’oku’mu Repau. Ũcuachi’a Repau cho’ora chiisi’e sañoma’kua’mu Dios. Repau Dios, “Musanukonare re’oja’che cho’okaija’mu chu’u”, chiniasomu Israelpãi. Repau, “Cho’oja’mu”, chiisi’e ũcuarepa cho’okaija’mu Dios. Jã’aa’me Repau chu’ure, “I’kajũ’u”, chiisi’e. Repau, “I’kajũ’u”, chiisi’e i’kama’ñe chekere saño i’kacu’amu chu’ure. Dios repanare Paakujeku ũcuanana’me pa’iuasomu. Chai cho’omasinapi repanani cu’ache ti’jñea’ku chini i’katoj’e jmamakaruj’e cu’ache ti’jñemanaja’mu repanare —chiniasomu Balaam.

Jã’aja’ñe i’kauna asacuheku Moabpãi chũ’uku ija’che i’kaasomu:

—Jã’anare pãi cu’ache ti’jñejañe i’kamanecuhasi’kua’mu mu’u. Jã’ajekuna repanare re’oja’che ti’jñejañe i’kamanejũ’u —chiniasomu.

Chini Moabpãi chũ’uku Balaam’te jo’e sa chekukũtina muaasomu, Israelpãi pa’iraripu peore ñokũtina. Repakũti muisirumu Balaampi chũ’uuna Diore ïsimajñaruã tuo ukuanu catapi jo’e ũcuajanuko sieterepakuanu ñekuaasomu Balac. Cho’o pi’ni vacachii vaniso repakuanu pa’iche te’enarechi’a tujñaasomu. Ũcuachi’a ovejachii vaniso te’enarechi’a ũcuakuanuna tujña Dioni ïsiku uosoasomu repau.

Números 24.1-25

1 Repakũti muisirumuta’ni Balaam Dios repanare Israelpãi re’oja’che ti’jñea’ku chini cho’okaiche’te masiku repau chai cho’omasiche cho’omaneasomu. 2 Ũcuarumu repauji Israelpãi

pa'iraripu'te ñakuna Dios Rekocho rani repau i'kajache chu'o kuaasomu. **3-9** Jã'ajekuna Balaam ija'che i'kaasomu:

—Repana Israelpãi Dios cho'okaicojñonajeju rua masina pa'ijanaa'me. Ūcuauji cho'okaiuna repanare cuhenare peore vanisojanaa'me repana. Ūcuachi'a repanare Israelpãi cu'ache ti'jñea'ku chiinare Diopi chũ'ukuna cu'ache ti'jñeja'mu. Jã'ata'ni repanare re'oja'che ti'jñea'ku chiinare Diopi cho'okaiuna re'oja'che ti'jñeja'mu —chiniasomu.

10 Jã'aja'ñe i'kache'te asa Moabpãi chũ'uku churata'ni Balaam'te rua pe'ruku ija'che i'kaasomu:

—Chu'u mu'ure chukuna'te cuhenani Israelpãire cu'ache ti'jñeñe'te i'kaa'ku chini soni raosi'kua'mu. Jã'ata'ni mu'u repanare choteñoã re'oja'che ti'jñea'ku chini i'kacuhamu. **11** Mu'u vu'ena co'ijũ'u. Cho'okakuna cu'amajñaruã rua ro'iche'te isira chiisi'kua'mu chu'u mu'ure. Jã'ata'ni Dios cho'oũsemu repa —chiniasomu.

12-25 Chikuna Balaam i'kaasomu.

—Mu'upi chu'uni mu'u vu'e pa'iche'te pachokurina'me pokuri peore isitojẽ'e Dios chũ'uñe asa jachaku cho'omanera'amu chu'u. Repau chu'ure i'kaa'ku chini chũ'uñechi'a i'kaku'mu chu'u. Re'omu; chu'u pa'ichejana co'ira. Jã'ata'ni chu'u chuta'a saima'tona repana na'a pa'isirumu cho'ojachere kuara. Dios chu'ure Israelpãi na'a pa'isirumu pa'ijachere ñaa'ku chini rua re'oja'chere masi ñosi'kua'mu. Na'a pa'isirumu pa'ijava'ure chĩire Israelpãi chũ'ujava'ure ñamu chu'u. Repau ainee pi'ni Israelpãi chũ'urumu ūcuauji Moabpãi cavaku vanisoja'mu. Chekunare ūcuachi'a, Edompãina'me amalecpãina'me ceneopãi cavaku peore vanisoja'mu repau —chiniasomu Balaam. Jã'a i'ka pi'ni Balaam repau vu'ena co'isoasomu. (Jã'ata'ni Balaam repau co'isirumu repauni Bala'te rua chu'vaasomu, ūcuauji chũ'uuna Moaromina'me Madianromipi Israelpãire cu'ache cho'o cacu'oa'ju chini.)

Números 25.1-4

1-2 Jã'ajekuna Moaromi Balapi chũ'uuna Israel umupãire soniasome, repana diova'nare rupu tãosi'ere pojoju isisi'ere ãure ãuñu chini. Sotena chekuna te'ena sani repana ãuñe ãu ãni pi'ni repana Moaromi diova'nare rupu tãosi'ere ja'me pojoasome. Ūcuachi'a repana te'ena Moaromina'me Madianromi cu'a cho'oasome.

3-4 Jā'aja'ñe cho'ojuna Dios Israelpāi rua pe'ruku Moisen'a'me chekunare Israelpāi ainare rupu tāsiva'nare pojosinani pāire peore vanisoa'ju chini chū'uasomu. Ūcuachi'a, “Madianpāi musanukonare cu'ache cho'osi'e ro'i vanisojū'u”, chiniasomu Dios.

Números 31.7-30

7 Ūcuarumu Israel sōtaopāi chi'i sani Madianpāire cavaju cajejaniasome. 8 Reparumu cavaju Balaam'te ūcuachi'a vanisoasome repana. 9-11 Repanare Madián umupāi vani si'aso romina'me chíiva'nare chēa sasoasome repana Israelpāi. Ūcuachi'a repana Madianpāi paasi'e jo'chava'nana'me chekumajñaruā rua ro'imajñaruā saasome repana. 12-20 Jā'a cho'ocuhasirumu repana cavaju vani tuasi'e cu'amajñaruāna'me pāi repana chēasinare sa Moiseni ĩsiasome repana. Ūcuachi'a phairi aire Eleaza'te ĩsiasome repana. Jā'aja'ñe ra ĩsirena Moisés repanare rua pe'ruasomu, romire ja'me vanisoma'ñe chēa rarena. Repana romi Israel umupāipi tāsiva'nani poja'ju chini joreju cu'ache cho'osina paniasome. Jā'aja'ñe cho'osinajejuna Moisepi chū'uuna repanare romi umu pa'isinarechi'a peore vanisoasome repana, umuchíiva'nare peore. Romi-chíita'ni chuta'a cu'a cho'omanare vanisomaneasome repana.

21-30 Jā'a cho'ocuhasirumu Eleazar sōtaopāire ija'che i'kaasomu:

—Musanukona rasi'e cu'amajñaruā pachokuri cho'osimajñaruāna'me pokuri cho'osi'ena'me bronce cuna cho'osimajñaruā pāi chuenisosinare tī'tisi'ejeku cu'ache paamu jā'a. Jā'ajekuna repamajñaruāre cu'are tunosoñu chini toana uo okopi choasojū'u. Toa uocu'amajñaruāta'ni okopi masi choasojū'u. Dios chū'u jo'kasi'ea'me jā'aja'ñe cho'oche —chiniasomu.

Ūcuarumu Diopi chū'uuna Moisés Eleazana'me cu'amajñaruā Madianpāi paasi'e te'emajñaruā va'ke phairipāi ja'me cho'okainare ĩsiasome, chekunare ūcuachi'a.

Israelpāire jo'e kuēkue ñaa'ku chini Dios Moisere chū'usi'ere kuamu

Números 26.1-64

1-51 Repana Israelpāi chuta'a Moab cheja Jordán chiacha kueñe cacheja pa'irumuna Dios Moisere Eleazana'me i'kaasomu, jo'e pāire kuēkuea'ju chini, jeereparamu cuarentarepañ-

surumu pāi kuēkuemanesi'ejekuna. Ūcuarumu repana Diopi chū'uuna jo'e kuēkue ñato umupāichi'a veinterepaūsurumu pa'inana'me na'a aina seiscientos un mil setecientos treintarepana paniasome.

52-64 Ūcuarumu Dios Moisere ija'che i'kaasomu:

—Repanare pāi kuēkuecojñosinarechi'a Canaán cheja va'ke īsijū'u. Pāi na'a jainuko pa'ikuanu chejña na'a ujachejña vato īsijū'u. Pāi na'a te'eva'na pa'ikuanuta'ni na'a jmachejñaruā vato īsijū'u —chiniasomu.

Jā'ata'ni pāi kuēkuerumu Diopi chū'uuna Levivājupāi ūcuanukore kuēkuemaneasome repana, cheja koomanejanajejuna. Jā'ata'ni reparumu te'enare kuēkueasome repana. Kuēkue ñato umupāi te'epāimiau pa'inana'me na'a aina veintitrés milrepana paniasome.

Repana Moisenana'me Eleazar repanare pāi kuēkuerumu repana Sinaí aikūti ja'meva pa'irumu kuēkuecojñosina peore jūnisosinajeju peoasome reparumu, repanare Dios, “Musanukonare Israelpāi Canaán chejare īsija'mu chu'u”, chiisi'e jachasinajeju. Jā'ata'ni reparumu Josuena'me Calebna'me Moisés chuta'a vajuna paniasome.

**Rubenvājuna'me Gavāju repanani
Jordán chiacha ūsuu muikā'ko cachejare
jo'kaa'ku chini Moisere sani i'kasi'ere kuamu**

Números 32.1-33

1 Reparumu Israelpāi Rubenvājuna'me Gavāju vaca rua jainukore paaasome. Jā'ajekuna repachejare ñaju, “Icheja Jordán chiacha ūsuu muikā'ko rua patu pa'iu vacava'nare paare'ochejaa'me. Jā'ajekuna mai majapāi Israelpāina'me Canaán cheja saima'ñe ichejare canuka pañu mai”, chiniasome. **2-5** Jā'aja'ñe cuasaju sāiñe cutu pi'ni mua Moisere Eleazana'me chekunare repanare ja'me chū'unare ija'che i'kaasome repana:

—Mai ūcuanuko sani pa'ijacheja Canaán cheja ja'me sani koocuheme chukuna. Ikā'kona Jordán chiacha ūsuu muicheja cakā'kona canuka pañu chiime chukuna. Chukuna'te ichejana canuka pa'iche, ħūsema'ñe musanukona? —chiniasome repana.

6-33 Jā'aja'ñe i'karena asa Moisés ija'che i'kaasomu:

—Musanukona majapāire ja'me sani cavakaicuheju,

¿ichejana ru'ru canukañu chiiche musanukona? Aperumu mai majapāi umupāi docerepana Canaán chejana, “Dios maire īsija'mu”, chiisichejare ñañu chini saisinaa'me. Repana ñañu chini saisi'e cuarentarepaūsurumua'me chura. Reparumu repana ñajaisi'e ũcuanuko ũcuate'e kuamanesinaa'me repana. Chekuna dierepana repacheja cu'ache pa'iche'te kuasinaa'me repana ñasi'e. Jā'aja'ñe kuarena asa reparumu chu'ure ja'me ku'isina pāi sumava'na pa'iju chu'uni pe'ruju repacheja saivaju-chusinaa'me. Irumu ũcuachi'a musanukonapi Rubenvājuna'me Gavāju chukunani Canaán chejare ja'me saima'to chekuna chu'ure irumu ja'me ku'ina, “Maire cuhenare ja'me cavajana karasojanaa'me”, chini jo'e aperumu pa'isina cho'osi'eja'che saivajuchujanaa'me —chiniasomu repau.

Chikuna asa ija'che i'kaasome repana:

—Charo chukuna ichejana vu'ñajooopoäre chukuna rājoro-mina'me chīiva'na pa'ijajooopā cho'o pi'ni repajooopā pa'iche rūhipaā je'na pachusoñu chiime chukuna. Ũcuachi'a chukuna vacava'na pa'ijasokorō jeo jo'ka musanukonare ja'me saijanaa'me chukuna, Canaán cheja canani cavaju vaniso repana pa'ichejñare tua paañu chini —chiniasome repana.

Chitena asa Moisés ija'che i'kaasomu:

—Jau, musanukona i'kache'te ũcuarepa cho'oto re'omu. Jā'ata'ni musanukonapi joreja ũcuarepa cho'omaneni joresi'e ro'i ro'ijanaa'me —chiniasomu.

Chini repanare ũcuachejare paapu chini jo'kaasomu repau, Rubenvājuna'me Gavāju. Reparumu Manasevāju joopo va'tasikuanupu pa'inare ũcuachi'a ũcuachejare ja'me paapu chini jo'kaasomu repau Moisés.

**Eleazana'me Josuena'me chekuna
Israelpāi pa'ijachejñare te'enarechi'a
vato īsia'ju chini Dios chū'usi'ere kuamu**

Números 27.1-23; 34-36; Deuteronomio 19.1-14; Josué 20

Ũcuarumu Dios Moiserere Canaán cheja pa'ichejña tusujachere kuaku ija'che i'kaasomu:

—Repacheja Canaán cheja Jordán chiacha ũsuu na'ikā'ko cachejare Israelpāi nuevarepavāju pa'ina pa'ijanaa'me. Ũcuachi'a jo'e chekuvāju Manasevāju joopo pa'ina ja'me pa'ijanaa'me

repacheja. Chekunata'ni ka'chavāju jo'e chekuvāju joopo pa'ina Jordán chiacha chekukā'ko ūsuu muikā'ko cachejare chu'u repa-nare jo'kasichejare pa'ijanaa'me. Ūcuachi'a Israelpāi Canaán cheja sani tī'asirumu phairi ai Eleazana'me Josué repana Israelpāi pa'ijachejña vato īsijanaa'me. Ūcuachi'a repavāju pa'iche chū'unare te'enarechi'a chēajū'u, repanani chejñare ja'me vato īsia'ju chini. Repana jā'aja'ñe cho'oni catara'karuā mami tochasira'karuāpi chejana su'aa'ju, repana Israelpāi te'enachi'a pa'ijachejñare jñaa masiñu chini.

Ūcuarumu Dios Moisere ija'che i'kaasomu:

—Abarim aikūtina muni chu'u Israelpāi īsijacheja ñajū'u. Ña pi'ni jūnisoja'mu mu'u —chiniasomu.

Chikuna asa Moisés Diore ija'che i'kaasomu:

—Pāi ūcuanukore cho'osi'kua'mu mu'u. Ina Israelpāi chu'upi jūnisouna ovejava'na kuiraku'te peova'naja'ñe pa'imanea'ju chini repanare chū'ujau're jñaa jo'kajū'u —chiniasomu.

Chikuna Dios ija'che i'kaasomu repau'te:

—Mu'u jūnisosirumu Josuepi repanare chū'uja'mu. Jā'aje-kuna repau'te phairi ai pa'ichejana muvajū'u —chiniasomu.

Jā'aja'ñe i'kaku chū'uuna Moisés Josuere phairi ai Eleazar pa'ichejana muvaasomu. Muvasirumu repau phairi ai Eleazar chekuna Israelpāina'me ñaju'te Dios chū'usi'ere cho'oku Josué sījopuna jūjñapi jaku teana pāi chū'uku'te jo'kaasomu.

Na'a pa'isirumu Dios Moisere ija'che i'kaasomu:

—Ūcuauakujji pāiu mamachīi umupāi peokujji jūnisoto repau mamachīi pa'isina romichīipi repau pa'isicheja koo paapu. Jā'ata'ni repana romichīipi puka'ku majapāire vejama'to repanare repacheja tua chekunani īsijū'u —chiniasomu.

Ūcuarumu Dios Moisere jo'e ija'che i'kaasomu:

—Levivājuta'ni chejña īsimanejū'u. Jā'ata'ni chekunapi chejña koosinapi repanare vu'ñajooopā cuarenta y ochorepajooopā īsiju repajooopā ru'tu cachejña ūcuachi'a īsia'ju, repana pa'iju jo'chava'nare paajachejña. Repana pāi chekuvāju jainuko pa'inajeju ūjachejña koosinapi repanare Levivāju vu'ñajooopā na'a rua īsia'ju. Chekuvāju te'eva'najeju chejña jmachejñaruā koosina vu'ñajooopā te'ejooruā īsia'ju —chiniasomu Repau.

Ūcuachi'a reparumu Diopi chū'uuna Israelpāi vu'ñajooopā Levivāju pa'inare īsisijooopā seirepajooopā jo'kaasome, repana

Deuteronomio 1

Israelpāi ūcuauana pāiu'te vanisora chiimanesinapi teana vaniso vu'vu pa'ijajooopā paaui chini. Pāiu ūcuauakuji chekuni vaniso repajooopāna ūcuauajooopona vu'vu kaka pa'ito chueniso-sina majapāipi tuha repau'te sãĩñe ūcuajooopona vani-socu'aasomu. Jã'ata'ni pāiu chekure, “Vanisoja'mu”, chiisi'kupi vaniso chēacojñomanera chini repajooopāna ūcuauajooopo vu'vu kaka pa'ito repau'te tuha chēare'oasomu. Jã'aja'ñe cho'oni repau'te vanisojache chũ'ure'oasomu, repau cho'osi'e ro'i. Ūcuachi'a repajooopā ūcuauajooopā vu'vu pa'iku'te phairi ai jũ'iñetu'ka ūcuajooopote pa'iche paniasomu. Jã'ata'ni repauji chuta'a phairi ai jũnisomarumuna repajooopo eta tũichejare sani pa'iuna repau vanisosi'ku majapāipi repauni sãĩñe vanisoto chu'o peoasomu repanare. Phairi ai jũnisosirumuta'ni repau'te vanisocu'aasomu. Jã'ajekuna repau pa'isijooopona co'i pa'ire'oasomu repau'te chekure vaisi'kure. Pāi vani vu'vusosinare tuha chēamajooopā chotejooopā Jordán chiacha ūsuu muikã'kore paniasomu. Chekujooopā jo'e chotejooopā repacha chekukã'kore ūsuu na'ikã'kore paniasomu.

Israelpãire pãĩ peocheja pa'iju aineesinani Moisés re'oja'chere chu'vamu

Deuteronomio 1

Mt 22.37; Mr 12.29-30; Lc 10.27

Aperumu repana Israelpāi Egipto cheja pa'isinapi eta sani pãĩ peochejare rua jeerumu ku'iju paniasome. Jã'ata'ni Dios Repau chũ'uñe'te ruarepa jachajuna ña pe'ruku repanare ūcuachejare ku'iju jũnisoa'ju chini chũ'u jo'kaasomu. Repana mamachĩita'ni repacheja aineesina jũnisomaneasome.

Ūcuarumu puka'kupãĩ jũni si'asosirumu repana mamachĩi pa'isina pãĩ peocheja pa'isinapi Canaán chejana tĩ'añu chini saniasome. Sani rua jeerumu ku'iju pa'iju Dios repanare, “Isija'mu”, chiisicheja tĩ'api'raasome repana. Reparumu Moisés aperumuna Diopi repauni, “Israelpāi Canaán cheja chuta'a tĩ'amarumuna jũnisoja'mu mu'u”, chiisi'ejekuna repau Canaán cheja sani tĩ'ama'ñe masiasomu. Jã'are masiku repau chuta'a jũnisomarumuna aperumu repau Sinaí aikũti muisirumu Dios Israelpāi chũ'u jo'kasi'ere dierepamajñaruãre jo'e kuaasomu repau, pãipi mama aineesinachi'ajejana. Reparumu Dios chũ'u

jo'kasi'e cuarentarepaũsurumu cajejaiche paniasomu. Ũcuachi'a chekumajñaruã Dios repañare chũ'u jo'kasimajñaruã ja'me kuaasomu repau. Ũcuachi'a repaña puka'kupã Egipto cheja etarumupi vua Dios chũ'uñe jachaju cho'omanesi'e peore kuaasomu repau.

Jã'aja'ñejekuna Moisés ũcuare kuaku ija'che i'kaasomu repañare Israelpã:

—Aperumu musanukona chuta'a peorumu Dios chukuna'te, “Canaán chejare sani pa'ijũ'u musanukona Israelpã”, chiisi'kua'mu. Jã'aja'ñe chũ'uuna asa umupã docerepañare Canaán cheja pa'iche'te ñajani ra kuaa'ju chini saosinaa'me chukuna. Saorena ñajani rani repaña ñasi'e dierepaña repacheja sani pa'icu'ache'te kuasinaa'me. Jã'ata'ni Josuena'me Caleb repañana'me Canaán cheja ñañu chini ja'me saisina rani repacheja pa'iche'te re'oja'chere kua pi'ni, “Canaán chejare sani pañu mai”, chiisinaa'me. Repaña jã'aja'ñe kuache'te asa jachaju chu'ure ja'me pa'isina musanukona ja'kupã dierepaña cu'ache kuasi'ere jachama'ñe cuasaju saivajuchusinaa'me repacheja. Jã'ajekuna Dios pe'ruku repañare pã peochejare cuarentarepaũsurumu ku'iju paapu chini chũ'u jo'kasi'kua'mu, repaña ũcuanuko jũni si'asochejatu'ka. Chu'una'me Josué Calebna'me chuta'a jũnisomana pa'ime —chiniasomu repau.

Deuteronomio 2-3

Ũcuachi'a Moisés aperumu repaña amorreopã cavaju cajejaisi'ena'me Basán cheja canare cavaju cajejaisi'e kuaasomu repañare. Ũcuachi'a repaña amorreopã pa'isichejana'me Basán cheja cavaju vani tuasichejñare Jordán chiacha ũsuu muikã'ko cachejñare Rubenvájuna'me Gavájuna'me Manasevájuna kuanupu joopo canuka pa'iche kuaasomu repau. Ũcuachi'a repau Canaán cheja ja'me sani tĩ'amanajañena'me repau jũnisosirumu repañare Israelpã Josué chũ'uku pa'ijachere kuaasomu.

Deuteronomio 4

Jã'a kua pi'ni Moisés repañare Israelpã jo'e ija'che i'kaasomu:
—Musanukona Canaán cheja sani tĩ'a pa'irumu Dios chũ'u jo'kasi'e jmamakarujẽ'e jachama'ñe peore cho'oju pa'ijũ'u. Ũcuachi'a musanukona chiiva'nana'me najechiiva'nare Dios chũ'u jo'kasi'e kuaju chu'vaju pa'ijũ'u, Repau chũ'u jo'kasi'ere

Deuteronomio 4, 6, 7-8

jachama'ñe cuasaju aineeju paapu chini. Jã'aja'ñe cho'uju tãosiva'nare, “Dioa'mu iku”, chiiva'nare pojoma'ñe pa'ijũ'u. Ũcuachi'a pãimiau'te ũsuu'te ma'jñokojẽ'e ña Diore pojocheja'che pojoju pa'imanejũ'u. Dios ũcuate'eu'mu. Cheku peomu. Pãi tãosiva'na te'eva'ujẽ'e Diorepau cho'ocheja'che cho'ona peome. Repana tãosiva'na vajunama'me. Musanukonapi rupu tãosiva'nare pojoto Dios musanukonare cu'ache ti'jñea'ku chini chũ'uja'mu, Repau'techi'a ña kukuju pojoju paapu chini —chiniasomu.

Ũcuaja'che Moisés repanare Israelpãi mama ainee pa'inare Dios aperumu pa'isinare rua re'oja'che cho'okaisi'e peore kuaasomu. Ũcuachi'a ija'che i'kaasomu repau:

—Dios maire Israelpãi ñoma'kuta'ni tijña i'kacheja'che i'kama'kua'mu chekunare pãi. Ũcuachi'a maire Israelpãi re'oja'che cho'okaicheja'che chekunare re'oja'che cho'okaima'kua'mu Dios —chiniasomu.

Deuteronomio 6

Chini Moisés jo'e i'kaasomu repanare.

—Asarepajũ'u, Israelpãi. Mai Cuasaku Dios, Jehová ve'em. Repauchi'aa'mu Dios. Ũcuate'eu'mu. Jo'e chekuna peome. Jã'ajekuna Repau'te auji rua cuasaju pa'ijũ'u. Musanukona rekoñoãna'me musanukona koka peore jã'api Repauni rua cuasaju pa'ijũ'u. Repau chũ'u jo'kasi'e cavesuma'ñe si'arumu cuasaju cho'uju pa'ijũ'u. Ũcuachi'a Repau chũ'uñe musanukona chiiva'nare che'choju pa'ijũ'u. Musanukona vu'ere rupu pani ũcuachi'a chekurumu ma'api sani si'arumu ũcuare cutuju cuasaju pa'ijũ'u. Ũcuachi'a kãi umerumuna'me kãni vuirumu cutuju pa'ijũ'u. Dios chũ'u jo'kasi'e utija'ona tocha va'i ca'nipi rũhira'vuruã cho'o ũcuara'vuruã sa'navuãna maña musanukona jũjñare quẽo tũijũ'u. Chekurumu chiñare quẽo tũijũ'u. Musanukona vu'ña jatisa'ñaroã jeoko'ñana'me repasa'ñaroã ru'tu ũcuachi'a Repau chũ'u jo'kasi'e tocha suojũ'u. Cavesusoma'ñe ñaju cuasaju cho'uju pañu mai —chiniasomu Moisés repanare Israelpãi.

Deuteronomio 7-8

Ũcuaramu Moisés jo'e ija'che i'kaasomu repanare:

—Musanukona Canaán cheja sani tĩ'a pa'irumu repacheja canare cutuju, “Ija'che cho'oñu mai”, chiima'ñe pa'ijũ'u. Ũcu-

chi'a repanare vejama'ñe pa'ijũ'u. Musanukonapi repanana'me, "Ija'che cho'oñu mai", chiiju pani chekurumu repanani veja ja'me pa'iju repana pa'iche'te che'cheso repana, "Dioa'mu iku", chiiiva'nare ja'me pojoju pa'ijanaa'me. Ũcuachi'a repana t̃osiva'nare isimajñaruã tuo uoko'ñana'me repana t̃osiva'nana'me peore repava'nare pojoñu chini paache cu'amajñaruã uosojũ'u. Jã'aja'ñe cho'omaneni chekurumu Diorepau'te cuasaju pojoche jo'kaso repana t̃osiva'nani pojoju pa'ijanaa'me Diore pojocheja'che.

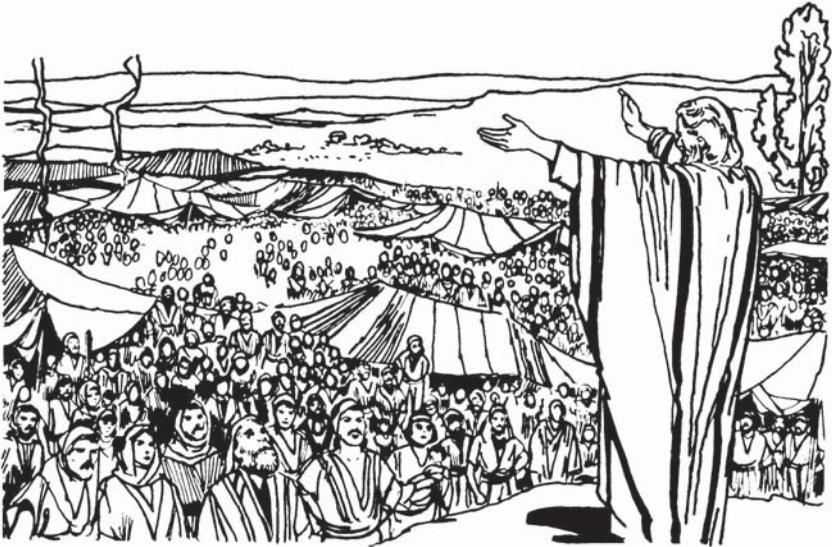
ʼJã'ajekuna musanukona Canaán cheja sani t̃'arumu repacheja canare ũcuanukore vanisojũ'u, ja'me pa'iju repana cu'ache cho'oche'te che'cheso ũcuaja'che cho'omaneñu chini. Maipi rua jainuko pa'iju re'oja'chere cho'ojuna chēamanesi'kua'mu Dios maire. Rupu maire oikujeku mai aipã pa'isinare Abrahamna'me Isaana'me Jacore Repau, "Cho'oja'mu", chiiis'ere ũcuarepa cho'oku maire chēa paamu Dios.

ʼNa'a pa'isirumu musanukona Canaán chejare pa'iju rua si'ache karama'ñe paanijē'e, Dioni mai paache peore isikuni cavesusoma'ñe pa'iju, "Rua masinajeju ie peore karama'ñe koo paame mai", chiima'ñe pa'ijũ'u. Ũcuachi'a repacheja sani pa'irumu, "Dios maire re'oja'che pa'inajejuna icheja Canaán cheja isisi'kua'mu", chiimanejũ'u. Repacheja canapi ruarepa cu'ache cho'uju pa'ijuna ña Dios repacheja musanukonani tua isija'mu. Chu'una'me musanukona puka'kupã repana pã peocheja ku'irumu Dios chũ'u jo'kasi'e ruarepañõã jachaju cu'ache cho'uju pa'isinaa'me. Repana pa'icheja'che pa'imanejũ'u musanukona repana jojosina —chinasomu repau repanare.

**Moisés Israelpãipi Dios chũ'u
jo'kasi'ere jo'e asa cavesuma'ñe cho'uju
paapu chini i'kasi'ere kuamu
Deuteronomio 12-25**

*Mt 5.31; 19.7; 22.24; Mr 10.4; 12.19; Lc 20.28; Jn 1.45; 8.17;
Hch 3.22-23; 7.37; 1 Co 9.9; 2 Co 13.1; Gá 3.13; 1 Ti 5.18-19; He 10.28*

Ũcuarumu Moisés Israelpãipi Dios chũ'u jo'kasi'ere cavesuma'ñe cho'uju paapu chini repa tocha jo'kasi'ere ñaku i'kaku chũ'uasomu. Repau Sinaí aikũti pa'irumu Dios chũ'u jo'kasi'ere ñaku i'kaku mama chũ'u jo'kasi'e repanare pã te'emajñaruã ija'che i'kaasomu repau:

—Musanukonapi paapu chini Dios isijacheja sani tī'asirumu repacheja pa'ichejña cana pāi, rupu tūosinare diova'nare pojochejña peore ñañosojū'u. Ūcuachi'a repana diova'nare pojoju isimajñaruā tuo uokuanuna'me tūosinare diova'nare peore ñañosojū'u. Reparumu Dios Repau'te chi'i pojojacheja jñaa jo'kaja'mu. Repauji jñaa jo'kauna ūcuachejana sani chi'i pojoju pa'ijū'u Repau'te. Ūcuauachejñana jo'chava'nare Dioni pojoju isiju vanisoma'ñe pa'ijū'u. Repau jñaa jo'kasichejachi'a jo'chava'nare sa Repau'te pojoju isiva'nare vanisojū'u. Chu'u i'kaku chū'uñe masi asa chēa peore ūcuarepa cho'oju pa'ijū'u, Diopi musanukonare re'oja'che cho'okaiu paa musanukona mamachīiva'nare peore.

'Chekurumu musanukona Dios isijacheja sani tī'a repacheja pa'irumu sāiñe ija'che i'kajanaa'me: “Chukuna'te chū'ujaupe pāi chū'uku'te chekuchejña cana repanare chū'unare jñaa, chēa paacheja'che maipi chēa pañu”, chiiju cuasajanaa'me. Musanukonapi jā'aja'ñe cho'oñu chini tīipāiuni pāi chū'uñe jo'kama'ñe musanukona majapāiuni jñaa chēa jo'kajū'u. Ūcuachi'a repau pāi chū'uku pa'ijau kavacho jainukore paamanea'ku, repauji Diore cho'okaiche sēeñe'te cuasama'ñe pa'iu ūcuare, “Inare jainukore paakujeku chekunare cavani cajejaija'mu chu'u”, chini cuasaku pa'imanea'ku.

Ūcuachi'a repau rūjoromi jairepanukore paamanea'ku, repanapi te'ena Diore cuasamanajeju repauni cacu'osoju. Ūcuachi'a kuri ruarepa paamanea'ku, repauji kurichi'a cuasaku Dioni cuasama'ñe pa'iu. Ūcuachi'a repau pāi chū'uku pa'ijau Dios chū'u jo'kasi'e tochasija'ova paaku si'aumucujña ñaku Diore cuasa kukuju pa'iche'te che'che, Dios chū'uñe cho'oku paau —chinasomu.

Jā'aja'ñe i'kacuha Moisés repanare Israelpāi Dios chu'o kuakaina pa'iche'te kuaku ija'che i'kaasomu:

—Chekurumu pāiui, “Dios chu'o kuaku'mu chu'u”, chiiu kuani na'a pa'isirumu ti'jñejañere kuamu. Repau kuasi'epi ūcuarepa ti'jñeuna ñani, “Dios chu'o kuaku'mu repau”, chii're'omu. Jā'aja'ñe kuakuta'ni Dios chū'uñe'te jachaku musanukonani, “Raijū'u; chekudiova'nani cuasaju pojoju pañu mai”, chiito asa jachaju, “Dios chu'o kuakuma'mu iku”, chiijū'u. Jā'aja'ñe i'kaku'te vanisojū'u, pāipi Dioni cuasa-cuhea'ju chini chekunare cu'ache chu'vasi'e ro'i.

'Chekurumu musanukona majapāipi diomava'nani cuasaju pojoa'ju chini chu'vatojē'e, “Jau”, chiimanejū'u. Jā'aja'ñe i'kanare ña oima'ñe vanisojū'u. Ūcuachi'a Dios musanukonare i'sijacheja cana cu'ache cho'oju pa'iche ña chēa cho'omanejū'u. Ūcuachi'a te'eujē'e na'a pa'isirumu chekunare ti'jñejañe cuasa i'kamanejū'u. Ūcuachi'a musanukonare ti'jñejañere masiñu chini chainare, jūnisosinare sēemasinare sēniasama'ñe pa'ijū'u. Dios jā'aja'ñe cu'ache cho'onare cuhemu.

'Na'a pa'isirumu Dios Repau chu'o kuajaure chekuni raoja'mu, chu'u cho'ocheja'che cho'oku Repau chu'ore kuaku paau chini. Repau chu'o kuakaiku chuvachu'ore asa jachaju re'oja'che pa'imanare cu'ache ti'jñeñe cho'oja'mu Dios —chinasomu Moisés.

Jā'aja'ñe i'kacuha Moisés cheke ija'che i'kaasomu:

—Pāiu cu'ache cho'osi'ere chekupi repau ñasi'ere te'eu kuache asa jachajū'u. Jā'ata'ni repau cho'osi'ere ka'chana jā'apāani chotena ūcuate'e kumatota'ni jachama'ñe, “Ūcuarepaa'me”, chiijū'u. Pāiu'te repau cu'ache cho'osi'e ro'ijekuna vaniso tiripuna jē'jo nukosi'kure ūcuatiripuna si'añami jo'kama'ñe teana ūcuau mucuse caso ru'te tāsojū'u repau'te. Diopi ñato rua cu'ache cho'osi'kujekuna jā'aja'ñe cho'ojū'u

Deuteronomio 12-25

—chiniasomu. (Reparumu pāi ruarepa cu'ache cho'osi'kuje-kuna vaniso tiripuna jē'jo nukoasome, chekunapi repacheja carainapi pāipi űa, “Repau cu'ache cho'osi'e ro'ia'me ie”, chiiju cuasa űcuaja'che cu'ache cho'omanea'ju chini.)

Jā'aja'ñe i'kacuha Moisés jo'e ija'che i'kaasomu:

—Chekurumu pāiűi pī'a chīisuovu sūkiñu pa'isuovu'te jā'apāani cheja pa'isuovu'te chīiva'nana'me puka'ko repava'nare cūhako űhisuovu'te jñāani chīiva'nana'me puka'kore peore chēa samanea'ku. Ŭcuachi'a chiara'puruā cūhako űhisuovu'te jñāani puka'kore peore chēa samanea'ku. Jā'aja'ñe cho'oche űsemu Dios. Chīiva'narechi'a chēa sa paato re'omu. Puka'koreta'ni saosoa'ku.

Ŭcuachi'a Amonpāina'me Moabpāi te'eu'terejē'e maire Israelpāi ja'me pa'icu'amu, mai majapāi Egipto chejapi eta raiju repa chejapi carairumu chukuna'te okojē'e űkuamapu āiñejē'e ĩsimesinajejuna. Ŭcuachi'a maire Israelpāire cu'ache ti'jñea'ku chini i'kaa'ku chini Balaamre kuri ro'isinaa'me repa.

Ŭchekurumu musanukonapi uche chio chekuna neechiona kakani uche űcuauache tua teana āire'omu. Jā'ata'ni te'echa'chavajē'e uche tua samanejū'u. Jā'aja'ñe cho'oni űaame. Trigo chiño kakani űcuaja'che cho'ore'omu jā'apāani chekuma-jñaruā tāsi'e pa'ichiño űcuachi'a.

Ŭchekurumu pāiűi romio'te veja paakuna repaoji cu'ache cho'oona cuheku repao'te sējora chini charo utija'ova'te tocha ĩsia'ku, repau sējojañe kuaku tochasi'e pa'ija'ova'te.

Ŭcuachi'a mamachiipi cu'ache cho'oto puka'kupāire ja'me vanisomanejū'u. Ŭcuachi'a puka'kupāipi cu'ache cho'oto mama-chīiva'nare ja'me vanisomanejū'u. Jā'aja'ñe cho'oma'ñe cho'osi-narechi'a vanisojū'u repa cu'ache cho'osi'e ro'i.

Ŭcuachi'a repau cu'ache cho'osi'e ro'ire pāiu'te sui'sueni cuarentarepañoachi'a sui'suejū'u. Na'a cajejaiche sui'suemanējū'u.

Ŭcuachi'a vacare trigo jā'apāani cebada cha'ca po'tekaiku'te chu'opo ta'pisomanejū'u, repauni āucuhato āau.

Ŭchekurumu pāiűi rűjore chuta'a chīi peokoni jo'ka jūni-soto repau cho'jeuji veja paaa'ku repao'te. Jā'aja'ñe cho'oto repao chareparo paajava'u chīiva'u repau majaa'chu jūni-sosi'ku mamakuja'che pa'ikujeku repau paasicheja koo paaja'mu —chiniasomu repau Moisés.

**Moisés Israelpāi cuhacho
chu'vasi'ere kuamu**

Deuteronomio 27

Gá 3.10

Ūcuarumu Moisés cuhacho'te chu'vaku Israelpāi ija'che i'kaasomu:

—Chu'u iumucuse musanukonare kuasi'e Dios chũ'uñe peore ūcuarepa cho'oju pa'ijũ'u. Musanukona Canaán chejana saiju Jordán chiacha chekukã'ko jé'eumucuse catapuã ujapuãre sia poja'chepe choaso Ebal aikūtina mua nu'ke ūcuapuãna Dios chũ'usi'e tocha suojũ'u. Tocha pi'ni ūcuakūtina Diore ĩsimajña-ruã tuo uojakuanupu catapi ñekuajũ'u. Ñekua pi'ni jo'chava'nare vaniso ūcuakuanupuna tuo uojũ'u. Chekuvava'nare peore uosojũ'u. Jã'ata'ni chekuvava'na va'i joopo vato uosojũ'u. Cheke va'i jujasi'e Dioni, “Re'orepamu”, chiiju pojoju fiesta cho'oju ãijũ'u —chiniasomu repau.

Deuteronomio 28

Chini Moisés phairipāina'me ija'che i'kaasomu repanare pāi:

—Musanukonapi Repau chũ'usi'ere ūcuarepa cho'oju pa'ito re'oja'che cho'okaija'mu Dios musanukonare. Jã'ata'ni Repau chũ'usi'ere ūcuarepa cho'oma'to musanukonare cu'ache ti'jñeñe ũsekaimaneja'mu Dios.

'Musanukonapi Dios chũ'usi'ere jachama'ñe cho'oju pa'ito Ūcuauji cho'okaiuna musanukona tãñe ãu rua kũija'mu.

'Ūcuachi'a Repauji cho'okaiuna vacava'nare rua jainukore jojojanaa'me. Ūcuaja'che majapāi rua jainukore paajanaa'me musanukona.

'Ūcuachi'a Repauji cho'okaiuna musanukonare cuhenare cava cajejaiju pa'ijanaa'me musanukona.

'Jã'ata'ni Repau chũ'usi'ere ūcuarepa cho'oju pa'ima'to musanukonare cu'ache ti'jñejañe ija'chere ũsekaimaneja'mu Dios: ravu jũ'iñe oko ramauna ãu peoche, ãu musanukona tãñe cu'ana rani ãnisokaichena'me ãucuha jũ'iñe. Ūcuachi'a musanukonare cuhenare cavani Repauji cho'okaimauna cajejaimanejanaa'me musanukona. Jã'ajekuna musanukonare Canaán cheja pa'inare eto tiichejñana te'enarechi'a sasojanaa'me repana. Sasorena ūcuachejñare pa'iju re'oja'che pa'icu'achejñajekuna chuova'na pa'ijanaa'me musanukona —chiniasomu repau.

Deuteronomio 30

Jā'a i'kacuha Moisés jo'e i'kaasomu repanare.

—Dios chū'usi'e chu'u irumu kuasi'e cho'ovesama'ñea'me.

Jā'ajekuna jachama'ñe ũcuarepa cho'oju pa'ijū'u musanukona.

¿Jeere musanukona cho'oju pa'ijanaa'ñe, re'oja'che cho'oche jā'apāani cu'ache? Dios chū'usi'e re'oja'chere cho'oju pani ũcuauji cho'okaiuna re'oja'che pa'ijanaa'me musanukona.

Jā'ata'ni Repau chū'usi'ere jachaju rupu tōosiva'nani cuasaju pojoju pa'ito musanukonare cu'ache ti'jñeñe chū'uja'mu Dios.

Repauji jā'aja'ñe cho'okuna chekuna pāi jainuko ñani,

“Israelpāi Dios chū'u jo'kasi'ere jachaju ũcuarepa cho'oma'ñe tōosiva'nani cuasaju pojojuna cu'ache ti'jñemu repanare,

repana pa'icheja ũcuachi'a”, chiijanaa'me. Jā'ata'ni tōosiva'nare cuasaju pojoche'te ũhaso jo'e Diorechi'a cuasaju

Repau chū'uñe'te ũcuarepa cho'oju pa'ito musanukonare oiu

re'oja'che cho'okaija'mu Dios. ũcuachi'a chekurumu musanukonapi Repau chū'uñe'te jachaju tiiichejña sasocojñosinapi

Repau'te jo'e cuasaju Repau chū'uñe'te cho'oto Dios jo'e Canaán chejana co'cha re'oja'che cho'okaiu pa'ija'mu musanukonare,

karama'ñe paaju re'oja'che pa'ija paapu chini —chiniasomu repau Moisés repanare Israelpāi.

Moisepi jūnisouna Josué Israelpāi chū'usi'ere kuamu

Deuteronomio 31.1-23

1-6 Reparumu Moisés repanare Israelpāi peore re'oja'che chu'va pi'ni ija'che i'kaasomu:

—Chu'u chura ciento veinterepaūsurumu paamu. Jā'ajekuna jūnisochē tī'api'ramu chu'ure. Chu'u jūnisosirumu Diopi chū'u jo'kauna Josuepi musanukonare chū'uja'mu. ũcuauji musanukonare Canaán cheja sa tī'aja'mu. Diopi musanukonani ja'me pa'iuna vajuchuma'ñe sani kakajū'u repacheja —chiniasomu repau.

7-8 Jā'aja'ñe i'ka pi'ni Josuere soni pāi asaju'te ija'che i'kaasomu Moisés:

—Mu'u ũcuaja'che vajuchuma'ñe, inare Israelpāi Dios aperaturu maire, “Isija'mu”, chiisichejana sajū'u. Dios mu'ure

jo'kasoma'ñe ja'me pa'iu cho'okaiu pa'ija'mu —chinasomu repau.

9-23 Ūcuarumu Moisés Dios chū'usi'e peore utija'ovana tochaasomu. Tocha pi'nisirumu phairipāina'me Israelpāi ainani repaja'ova isi ija'che i'kaku chū'u jo'kaasomu repau:

—Ie chu'u tochasi'e si'arumu sieterepaūsurumu tī'arumu pa'iche fiesta cho'oju pūti kapi vu'ña jmavu'ñaruā cho'o pa'iru-muna ñaju rua asoche ujachu'opi i'kajū'u, Israelpāipi romina'me umupāina'me chīi ūcuanuko asaa'ju —chinasomu.

Ūcuarumu Dios repau'te Moiseri ija'che i'kaasomu:

—Mu'ure jūnisoche tī'api'racuhamu. Jā'ajekuna Josuere soni rao ūcuaua'me ka'chana chu'u vu'ena muajū'u —chinasomu.

Chikuna Moisés ūcuarepa cho'oku Josuena'me mua kaka-rena Dios ñoma'kupi okomaka sa'navuji rani Josuere ija'che i'kaasomu:

—Vajuchuma'ñe pa'ijū'u mu'u. Kokarekocho paajū'u. Mu'upi Israelpāire Canaán chejana saa'ku chini mu'ure jo'kama'ñe ja'me pa'iu cho'okaija'mu chu'u —chinasomu Dios Josuere.

Jā'aja'ñe i'kacuha Dios repau'te Moiseri jo'e ija'che i'kaasomu:

—Iere uja tohajū'u. Tocha pi'ni Israelpāire che'chojū'u repa, ūcuare ujaju paapu —chinasomu.

Deuteronomio 32.1-43

Repauja Dios peore cho'omasichena'me Repau chū'usi'ere jachama'ñe paapu chini Repau chu'vasi'ere kuaasomu. Ija'che chiimu repauja:

Cūnaumu pa'inana'me cheja pa'ina, chu'u i'kache'te asaju pa'ijū'u.

Dios pa'iche'te kuara. Dios peore masiku'mu. Jmamakarujé'e jorema'ñe peore rūhiñechi'a cho'oku'mu Repau.

Ūcuachi'a mai Ja'kua'mu. Maire ūcuanukore pa'iche jo'kasi'kupi maire pāi, “Re'oja'chechi'a cho'oju pa'ijū'u musanukona”, chīi chū'umu.

Jā'ata'ni musanukona Repau'te maire re'oja'che cho'okaiku'te jachaju cu'ache cho'ome. Jā'aja'ñe cho'oju tīiñe cho'ome musanukona. Dios mai aipāi re'oja'che cho'okaisi'ere

Deuteronomio 32, 33, 34

cuasajū'u. Jā'are vesuni muja'kupāi jā'apāani ainani sēnia-sajū'u kuaa'ju.

Aperumu Repau Dios mai aipāi Ūcuau neena paapu chini chēasi'kua'mu. Chēa paaku repanare puka'kupāi mamachii paacheja'che si'arumu re'oja'che cho'okaiu paniasomu Repau. Jā'ata'ni Repau chū'usi'ere jachaju Repau'te cuasache jo'kasoasome. Jā'aja'ñe cho'ojuna Dios pe'ruku cu'ache ti'jñeñe cho'oasomu repanare. Jā'aja'ñe ti'jñeco'jñojuna Dios repanare ija'che i'kaasomu: “Musanukona tūsiva'nani sēnia-sajū'u, cu'ache ti'jñeñe'te ūsekaapu.

Chu'uchi'aa'mu Diorepau. Cheku te'eujē'e peomu. Pāire cu'ache ti'jñea'ku chini cho'ouato cho'ore'omu chu'ure. Ūcuachi'a repanare re'oja'che ti'jñea'ku chini cho'ouato cho'ore'omu. Chu'u cho'oche ūsena te'eujē'e peome”, chiniasomu. Repau Dios jā'aja'ñe cho'omasiku pāipi asa repana cu'ache cho'oche'te ūhasoto jo'e cuasamaneja'mu. Jā'ajekuna ūcuanuko pojoju pañu mai.

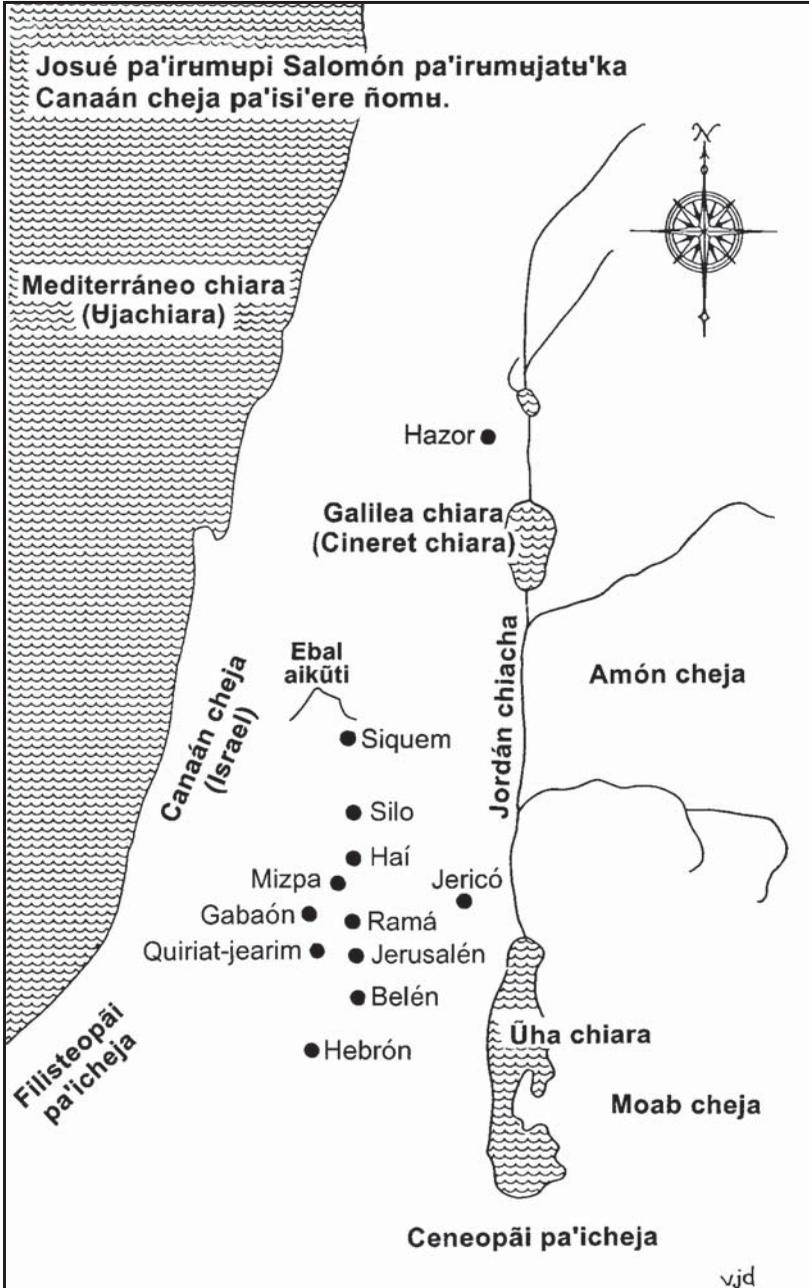
Jā'aja'ñe chiimu repau tochasi'e uja.

Deuteronomio 33.1-29

Ūcuaramu Moisés Israel jojosiñare repavāju pa'iche Dios re'oja'che cho'okaijachere kua jo'kaasomu docerepavāju pa'inare.

Deuteronomio 34.1-10

1-5 Jā'a cho'ocuha Nebo aikūtipi muni nukaku Diopi ñokuna Canaán cheja peore ñaasomu Moisés. Ña pi'ni Moisés ūcuakūtina jūnisosomu Moab cheja pa'ikūtina. 6-10 Repau jūnisosirumu Diopi tāasomu repau'te. Jā'ajekuna repau'te tāsicheja te'eujē'e vesujuasome. Reparumupi vua irumujatu'ka repau Moisés kuakaicheja'che Dios chu'o masi kuana te'eujē'e pejuasome Israel cheja. Moisepi jūnisouna repana Israelpāi oiju rua sumava'na paniasome. Jā'ata'ni repana Moiseri oni pi'nicuhasirumu Josuepi repanare chū'uku paniasomu. Chū'ukuna Dios repau'te rua masiche jo'kaasomu, repanani masi chū'uku paau chini.

**Israelpāi Josuepi kuhakuna Jordán chiacha
jē'esi'ere kuamu**

Josué 1.1-17

Mt 1.5; Hch 7.45; He 11.30-31; Stg 2.25

1-2 Ūcuarumu Dios Josuere ija'che i'kaasomu, aperumu Moiserere cho'okaiu pa'isi'kure:

—Chu'ure cho'оче cho'okaiu pa'isi'ku Moisés jūnisouna chura mu'upi Israelpāi Jordán chiacha chekukā'kona jējā'ū'u. Repanare jēa chu'u musanukonare, “Īsija'mu”, chiisichejana sa ti'ajū'u. **3-4** Musanukona ku'ijachejña peore musanukonapi paapu chini ĩsija'mu chu'u. **5-7** Chu'upi cho'okaiuna musanukona cavajakuanu te'ekuanupujē'e cava cajejaimanejanāa'me musanukonare. Chu'u Moiserere ja'me pa'iu cho'okaisi'eja'che mu'ure jmamakarujē'e jo'kasoma'ñe ja'me pa'iu cho'okaiu pa'ija'mu chu'u. Iere cho'oa'ku chiimu chu'u mu'ure: Vajuchuma'ñe kokarekocho paaku chu'upi chū'u jo'kauna Moisés kuasi'ere peore cho'oku paau chiimu chu'u. **8** Jā'ajekuna chu'u chū'uñe tochasi'e pa'ija'ova'te si'arumu ñaku i'kaku umucujñana'me ñami cavesuma'ñe cuasaku chu'u chū'uñe si'arumu cho'oku pa'ijū'u. Jā'aja'ñe cho'okuji ūcuauache'te cho'oto re'oja'chechi'a ti'jñeja'mu mu'ure. **9** Mu'upi ūcuauachejña saito ja'me pa'ija'mu chu'u. Jā'ajekuna vajuchumanejū'u mu'u —chiniasomu Dios.

10-11 Ūcuarumu Josué Israelpāi chū'unare soni rao ija'che i'kaku chū'uasomu:

—Mai Israelpāi pa'iraripu peore ku'iju ija'che i'kajū'u chekunare: “Na'a jeerumu pa'ima'tona Jordán chiacha chekukā'kona jē'ejanaa'me mai, Dios maire, ‘Īsija'mu’, chiisichejare pañu chini. Jā'ajekuna musanukona āijamajñaruā āu kua'ko care'va paajū'u”, chiijū'u repanare —chiniasomu.

12-13 Reparumu Josué Rubenvājuna'me Gavājuna'me Manasevāju joopo va'tasikuanupa pa'inare ija'che i'kaasomu:

—Musanukonapi Moisés chū'usi'ere ūcuarepa cho'oñu chini ija'che cho'ojū'u: **14** Musanukona rūjoromina'me chiina'me jo'chava'nare ichejana repau Moisés musanukonapi paapu chini jo'kasisichejana jo'ka saijū'u. Jā'ata'ni umupāi pāi vaimasina'ni pa'ichu'ure saju charo saijū'u, musanukona majapāire

tā'takaiju sañu chini. **15** Maire cuhenare ja'me cava cajejaisi-rumu jo'e ichejana co'ijũ'u —chiniasomu repau.

16 Chikuna repana ija'che i'kaasome:

—Mu'u chũ'uñe'te peore cho'oju, mu'u, “Saijũ'u”, chiichejña saijanaa'me chukuna. **17** Aperumu Moisés chũ'uñe cho'ocheja'che mu'u chũ'uñe si'arumu cho'oju pa'ijanaa'me chukuna —chiniasome repana.

Josué 2.1-24

1 Ūcuarumu Josué umupāi ka'chanare rope'e Jericó vu'ejoo-pona saopi'raku ija'che i'kaasomu:

—Jericó vu'ejoo-pona sani repajoo-pona'me repacheja pa'iche peore ku'iju ñajaijũ'u —chiniasomu. Jā'aja'ñe i'kaku chũ'u saouna sani repacheja pa'ichena'me vu'ejoo-pona pa'iche ku'iju ñaju na'iso ñamina sī'uromio Rahab vu'ena kakaasome repana ūcuavu'ena kãñu chini.

2 Jā'ata'ni pāiu repana cho'oche'te ña masi repajoo-pona canare pāi chũ'ukuni mua ija'che kuaasomu:

—Israelpāi te'ena ichejana raisinaa'me. Mai pa'icheja pa'iche'te ña masi cu'ache cho'oñu chini raicosome repana —chiniasomu repau. Ūcuachi'a repana sī'uromio pa'ivu'e kakasi'e kuaasomu repau.

3 Jā'ajekuna pāi chũ'uku Rahabni sa kuaa'ju chini umupāi te'enare chēa ija'che chiiu chu'o saosomu:

—“Mu'ure ñañu chini raisinare umupāi mu'u vu'e pa'inare eto raojũ'u. Icheja mai pa'icheja pa'iche'te kati pa'iju peore ña pi'ni, cu'ache cho'oñu chini raicosome repana”, chiijũ'u —chiniasomu.

4-6 Jā'ata'ni repao Rahab repajoo-pona chũ'uku repao vu'ena pāi chekunare chũ'u raojachere asa repao vu'e raisinare umupāi ka'chanare ija'che i'kaasomo: “Vu'e sē'sevuna muni chu'u kueneka'ku chini ūhasikuanupuna lino sũkira'ñaruã vu'evuna kati-sojũ'u”, chiniasomo. Chikona repao i'kasi'e cho'oasome repana.

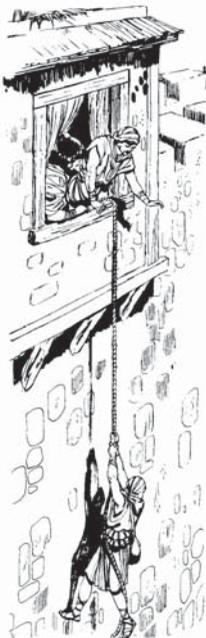
Ūcuarumu pāi chũ'uku raosina repao vu'ena muta tī'a umupāi raisinani sēejuna joreko ija'che i'kaasomo repao:

—Ivu'e peome repana. Sanisocuhasinana'me. Repana saischeja vesumo chu'u —chiniasomo.

7 Jā'aja'ñe i'kaona repana asasi'epi teana eta muaasome, ūcuarani tuhañu chini. **8-11** Repanapi sanisorena repao Rahab vu'e sē'sevuna muni repanare Israel umupāi ija'che i'kaasomo:

—Musanukonare Israelpāi Diopi cho'okaiuna icheja pa'ina pāi rua vajuchume. Jā'ajekuna chu'u ija'che cuasako, “Dios icheja peore Israelpāire īsija'mu”, chiiko'mo. Icheja pa'ina ūcuauku jūnisocheji vajuchume musanukonare. **12-13** Jā'ajekuna chu'u musanukonare ija'chere sēemo: “Chu'u musanukonare chaveko re'oja'che cho'okaicheja'che chu'una'me chu'u majapāi vanisoche'te ūsekaijū'u”, chiimo chu'u. Jā'are, “Jau”, chini teana ūcu ichejana, “Dioni roiju cho'okaijanaa'me chukuna mu'ure”, chiijū'u chu'ure —chiniasomo repao. **14** Jā'aja'ñe i'kaona asa, “Jau”, chiniasome repana.

15 Repao Rahab vu'e Jericó vu'ejoopo je'na pachusi'pa sē'sevu'te paniasomu. Rua ūjachu'rivajekuna ūcuapa sē'sevuna cho'osivu'e paniasomu repavu'e. Jā'ajekuna pīsime ūjacuecho pa'ime mini ūcuameji repanare jatisa'aru umu casa'aruji repapa jā'acho'jena casoasomo repao, repajoopo ñañu chini saisinare.

*Jericó vu'ejoopo je'na pachusi'pa sē'sevu' pa'ivu'e
и тм casa'aruji repapa
jā'acho'jena casoasomo.*

16 Repanare chuta'a casomarumu ija'che i'kaasomo repao:

—Musanukona majapāi pa'icheja teana sanisoma'ñe aikūtina sani cho-teumucujña kati pa'ijū'u, musanukonare ku'enapi tuha ku'ete'e co'isoa'ju —chiniasomo.

17-21 Chikona repana ija'che i'kaasome repao'te:

—Mu'uta'ni chukuna'te casosi'mere pīsime maaja'ime'te ūcuasa'aruna quēo rueojū'u. Ūcuachi'a mu'u majapāi ūcuaukore ivu'ena soni rao chi'i pa'ijū'u. Mu'upi chukuna chū'uñe'te ūcuarepa cho'oto Israel sōtaopāi rani repame'te ña masi musanukonare ivu'e pa'inare vanisomanejanaa'me —chiniasome repana.

Chitena,

—Jau, jā'aja'ñe cho'ora —chiniasomo repao. Jā'aja'ñe i'ka sanisoa-

some repana. Repana sanisosirumu pīsime maaja'ime'te ũcuasa'aruna quēo rueoasomo repao.

22-24 Ũcuarumu repana choteumucujña sani kati pa'isinapi Josué pa'ichejana co'iasome. Co'i ija'che kuaasome repana:

—Diopi cho'okaiuna Canaán cheja pa'ina pāi maire Israelpāi rua vajuchume —chinasome.

Josué 3.6-17

Repanapi co'i jā'aja'ñe kuarena asa Josué jo'e apeñatato phairipāi ija'che i'kaasomu:

—Cājovu Dios chũ'uñe tochasi'e pa'ivu kuāiju sa musanukonapi charo caje Jordán chiacha jē'ejũ'u —chinasomu.

Jā'aja'ñe i'kauna repanapi charo sani chiachana caje nukametena oko chiacha joopoji teana vata jājuma'a paniasomu. Repana phairipāi Dios cājovu kuāiju sana chiacha joorepaponajē'ēju cuha nukaasome, pāi chekuna peore jēni pi'niñetu'ka.

Josué 4.1-18

1-8 Repana jēni pi'nisirumu Josué Diopi chũ'uuna umupāi docerepanare repavāju pa'iche te'enarechi'a saoku ija'che i'kaasomu:

—Phairipāi canuka nukacheja ũhipuāre cata rua ũjapuāre docerepauā miiyani ra mai canuka pa'ichejana ũhajũ'u —chinasomu. Repau Josué chũ'usi'e jachama'ñe ũcuarepa cho'oasome repana. (Repau Josué Israelpāipi ũcuapuāre ña, repanare Dios repaumucuse cho'okaisi'ere cavesuma'ñe cuasaju paapu chini jā'aja'ñe cho'оче chũ'uasomu.)

9-18 Ũcuachi'a repauji chekupuā docerepauā phairipāi canuka nukachejana chiacha joorepaponachi'i ũhaasomu. Jā'aja'ñe cho'o pi'nirena repana phairipāi cājovu sana chiacha chekukā'kona jēni maniasome. Repana jēni tī'a matena ma'a chiacha joopo pa'isima'a teana ta'pisoasomu.

Josué 5.2-12

Repana Israelpāi aperumu oko peocheja cuarentarepaūsurumu ku'iju paniasome. Repacheja ku'irumu jñaacojñosinare chīi umuchīiva'nare jīkochā'ti pa'ica'ni chuto tuamaneasome repana. Jā'ata'ni Dios aperumu Abrahamre Israelpāipi jā'aja'ñe cho'uju paapu chini chũ'u jo'kaasomu. **2-11** Jā'ajekuna Dios repana Jordán chiacha jē'esirumuna Josueni chũ'uasomu,

ũcuare cho'oa'ku chini. Jã'ajekuna repanare ũcuanukore chuto tutekianasomu.

Ũcuarumu repana Israelpãĩ ũsurumu tĩ'auna pãimiau su'isi'e joorepapo pa'itona fiesta pascua'te cho'oasome. Cho'oju, pã saumanesipuãna'me trigora'karuã cha'usira'karuãre ãniasome repana. **12** Reparumu maná Diopi raokuna aperumu tuã'tuasi'e jo'e tuã'tuamaneasomu, repachejapi ũcuare ãupi karama'ñe rua pa'iuana.

**Israelpãĩ Jericó vu'ejoopo pa'inare
cavaju cajejaisi'ere kuamu**

Josué 6.1-25

1-7 Reparumu Jericó vu'ejoopo cana pãĩ Israelpãire rua vajuchuasome. Jã'ajekuna pãĩ repajoopo je'na pachusi'pa kakasa'ñaroã masi jeo sa'navuchi'a etama'ñe paniasome, Israelpãipi kaka repanani vanisomanea'ju chini. Jã'aja'ñeje-kuna pãĩ te'eujẽ'e sani kakacu'aasomu repajoopo.

Ũcuarumu Dios Israelpãĩ cho'oju Jericó vu'ejoopo canare cavaju cajejaijachere ija'che Josuere i'kaasomu:

—Israel sôtaopãina'me phairipãĩ soni chi'i ũcuanuko repaumucujña pa'iche Jericó vu'ejoopo te'echochi'a pachujaijũ'u seirepaumujñatu'ka. Ija'che cho'o pachujũ'u: Sôtaopãĩ te'ena charo saapu. Repana cho'je saina phairipãĩ sieterepana trompetavuã oveja e'chosẽ'ña cho'osivuãre saa'ju. Na'a cho'jere phairipãĩ chu'u chũ'u jo'kasi'e tochasiko'ña pa'ivu cãjovu kuãinapi saapu. Cho'jerepare chekuna sôtaopãĩ saapu. Repajoopo pachu ku'irumu te'eujẽ'e cutumanejũ'u. Seirepaumucujña repajoopo pachusirumu jo'e apeñatataona phairipãipi trompetavuã juhijuna ũcuate'eumucusena sieterepañoã pachu ku'ijũ'u repajoopo. Cuhacho pachurumuna phairipãĩ na'a re'oja'che asoche juhijuna asani sôtaopãĩ ũcuanuko rua cuia'ju.

'Jã'aja'ñe cho'oto repajoopo je'na pachusi'pa chu'upi cho'okuna teana ñañasoja'mu. Repajoopo pa'inare ũcuanukore cu'ache ti'jñea'ku chiimu chu'u, repana cu'ache pa'iche ro'i. Jã'ajekuna repanare pãĩ ũcuanukore vanisojũ'u repana jo'chava'nare peore. Repana paasimajñaruã cunapi cho'osimajñaruãta'ni ra chu'u vu'ena cuaa jo'kajũ'u. Jã'aja'ñe cho'o pi'ni repajoopo peore uosojũ'u. Repana paasimajñaruã chekumajña-

Jericoó vu'ejoopo Israelpāi pachu ku'isi'ere ñomũ.

ruã te'emakarujẽ'e mini ra paamanejũ'u. Musanukonapi jã'aja'ne cho'oni Rahare musanukona majapāi repajoopo pa'iche'te ñañu chini charo saisinare vanisoche ũseko re'oja'che cho'okaisi'kojekona vanisomanejũ'u repao majapāi ũcuachi'a. Chekunareta'ni te'eũ'terejẽ'e jujama'ne peore vanisojũ'u —chinasomu Dios repau'te. Jã'aja'ne i'kauna Josué Dios chũ'usi'e peore kuaasomu repanare Israelpāi.

8-15 Ũcuaramũ repana Israelpāi Josué chũ'usi'e peore ũcuarepa masi cho'oju seirepaumucujñajatu'ka Jericoó vu'ejoopo repaumucujña pa'iche te'eñoachi'a pachujaniasome. Seirepaumucujña pachu kuniasome repana. Jo'e ñatato phairipāipi

trompetavuã juhijuna repajoopo ũcuate'eumucusena sieterepa-
ñoã pachu kuniasome. **16-25** Cuhacho pachurumuna phairipãipi
na'a re'oja'che asoche juhijuna asa sôtaopãï rua cuiasome.
Jã'ajekuna Diopi cho'okuna repajoopo je'na pachusi'pa teana
ñañasosomu. Jã'aja'ñe cho'ouna Israel sôtaopãï teana vu'vu
kaka repajoopo pa'inare pãina'me jo'chava'nare peore vanisoa-
some. Jã'ata'ni Rahabna'me repao majapãï vanisomaneasome
repana. Repanare pãï vani si'asosirumu umupãï ka'chana repa-
joopo pa'iche'te charo ñañu chini saisinapi Rahare repao maja-
pãina'me miijani, repana Israelpãï pa'iraripu kueñena sa
jo'kaasome. Jã'aja'ñe cho'o repana Israelpãï repajoopo peore
uosoasome.

**Hai vu'ejoopo canare cava cajejañu
chini Israelpãï cho'osi'ere kuamu**

Josué 7.1-26

1 Ũcuarumu Israelpãïu Judavãju pa'iku Acán, Dios,
“Cho'omanejũ'u”, chiisi'ere jachaku cu'ache cho'oasomu. Repau
Acán repana Israelpãï Jericó vu'ejoopo canare cavarumu pachokurina'me pokurire'rena'me kãa rua ro'ikãa repauni ruarepa paauche ñokuna mini chave repau va'i ca'ni cho'osivu'eruna saasomu. Repa mini sasirumu repau vu'eru joorepapona coje ũni ũcuacojena repamajñaruã tã chave paaasomu repau. Jã'ata'ni repau cho'oche Israelpãï te'eujẽ'e vesuasome.

2-3 Repau Acán jã'aja'ñe cho'osi'e na'a jeerumu pa'itona Josué umupãï Hai vu'ejoopo pa'iche'te ñajani ra kuaa'ju chini chũ'u saasomu. Repana repauji chũ'uuna ñajani rani repau'te ija'che kuaasome repana:

—Repajoopo pẽ'jena sôtaopãï te'eva'na pa'ime. Jã'ajekuna repajoopo canare cavajanare Israel sôtaopãï ũcuarepanukore saomanejũ'u. Chekurumu dos milrepanare já'apãani tres milrepanarechi'a saotojẽ'e re'omu. Ũcuanapi cavaju cajejaijanaa'me repanare —chiniasome repana.

4-5 Jã'aja'ñe i'karena asa Josué tres milrepanarechi'a sôtaopãï ũcuajooona saasomu, cavaa'ju chini. Repanapi sani tĩ'a cavajuna Hai vu'ejoopo canapi repanare Israel sôtaopãï chekurumu treinta y seirepanare vanisocosome. Chekunareta'ni kuko saosoasome repana. Jã'aja'ñe cho'orena ña chekuna Israel

sōtaopāi jo'e cavavajuchuasome repanare.

6 Ūcuarumu ūcuanuko jā'aja'ñe cho'osi'ere asa oiju Josuena'me Israelpāi aina repana chiña meñe sime ro're ñuniasome. **7** Jā'aja'ñe ro're ñu'iu Josué Diore ija'che i'kaasomu:

—¿Je'se cho'ora chini mu'u chukuna'te Jordán chiacha jē'eñe cho'okaku? ¿Amorreopāipi vanisoa'ju chini chukuna'te ichejana raou mu'u? **8** Ina chu'ure ja'me pa'ina sōtaopāi Hai vu'ejoopo pāire cavañu chini saisina repanani cavavajuchuju kati vu'vu co'isosinaa'me. **9** Repana kuko raosi'ere chekunapi chukuna'te cuhenapi asani, “Repana Israelpāi rua vajuchujuasome”, chini cuasaju cavañu chini rajjanaa'me —chiniasomu repau.

10 Chikuna Dios ija'che i'kaasomu repau'te:

—Vuijā'u. ¿Je'se pa'iuna chia meñe sime ro're ñu'iku mu'u? **11-16** Musanukona Israelpāi cu'ache cho'osinaa'me. Chu'u chū'usi'ere jachaju cu'amajñaruā Jericó vu'ejoopo pa'isina paasi'ere sia ra chave paajuna musanukonare Israelpāi chu'upi ja'me cho'okaimauna musanukonare cuhenare cavatojē'e cajejaicu'aja'mu. Musanukonapi chu'u, “Usojū'u”, chiisimajñaruāre uosoma'ñe ūcua paato jo'e ja'me pa'imaneja'mu chu'u musanukonare —chiniasomu Dios.

Jā'aja'ñe i'kauna asa Josué jo'e chekumucuse rua apeñatato vuni repanare Israelpāi chū'uuna chi'iasome. **17** Repana chi'isirumuna cu'ache cho'osi'kuni masiñu chini catara'karuā repavāju pa'iche mami tochasira'karuāpi chejana su'a ñaasome repana. Jā'aja'ñe cho'oju Dioni sēniasome repana, “¿Kaupi cu'ache cho'ou?”, chiiju. Jā'aja'ñe cho'ojuna Dios repanare catara'karuā cho'ocheji Judavājure kuaasomu. Jā'api repavāju jojosingani Zara majapāire kuaasomu. **18** Cuharepacho repana catara'karuā cho'ocheji te'eu'te Acanni kuauna masiasome repana.

19 Ūcuarumu Josué Acanre ija'che sēniasomu, kuaa'ku chini: —Mu'u cho'osi'e kuacuhema'ñe peore masi kuajū'u chu'ure —chiniasomu.

20 Chikuna Acán ija'che i'kaasomu:

—Diore cu'ache cho'osi'kua'mu chu'u. Ūcuarepaa'me jā'a. **21** Mai Jericó vu'ejoopo cavarumu kaa rua ro'ikāana'me pokurire're doscientorepare'rena'me pachokurimaka paauakuna mini chave sa chu'u vu'eru joorepapona coje ūni tā paamu

chu'u —chinasomu.

22 Jã'aja'ñe kuauna asa Josué umupãi chekunare soni Acán vu'eruna saomasu. Saouna sani Acán chave paasimajñaruã pa'icoje ùni ruta sa Josuena'me Israelpãi ïsiasome. **23** Jã'ajekuna repamajñaruã koo Dioni, “Mu'u neea'me ie”, chinasome. **24-25** Jã'aja'ñe cho'o pi'ni Josuena'me repana Israelpãi Acanre repana pa'iriripu jeecho'jena repau mini sa chave paasi'ena'me repau paasimajñaruãna'me mamachii peore sa ũcuachejana catapuãpi su'a vëasoasome. Su'a vëaso peore uosoasome. **26** Jã'aja'ñe cho'osirumu Dios repanare pe'rusi'e cuhaasomu.

Josué 8.1-35

1 Ũcuarumu Dios Josuere jo'e ija'che i'kaasomu:

—Cho'ovajuchuma'ñe, mu'u neenare sôtaopãi ũcuanukore chi'i sa Hai vu'ejoopo canani cavajũ'u. Chu'upi cho'okaiuna repanare cava cajejaijanaa'me musanukona. **2** Repanare cava cajesirumu repana paasimajñaruãna'me repana jo'cha paasiva'nare ra paare'omu musanukonare. Churata'ni ũsema'mu chu'u —chinasomu Dios.

3-4 Jã'aja'ñe i'kauna asa Josué repau sôtaopãi ka'chakuanu vatoasomu. Vato te'ekuanupu ñamina saoku ija'che chũ'uasomu repau: “Musanukonapi vu'ejoopo jã'acho'jena sani repajoopo kueñe tĩ'a kati pẽ'je pa'ijũ'u. **5** Chekukuanupu chu'una'me sani ũcuajoopona tĩ'aa'ju. Chukunapi sani tĩ'ajuna repajoopo canapi ña chukunani cavañu chini etato vajuchunaja'ñe vu'vusojanaa'me chukuna. **6** Jã'aja'ñe cho'oto chekuruumu repana, ‘Jo'e mai jã'anare kuko saosome’, chini cuasaju tuhajanaa'me repana. **7-35** Jã'aja'ñe cho'ojuna musanukona kati pẽ'je pa'isinapi teana repajoopona vu'vu kaka toñapi chõ uosojũ'u repajoopo”, chinasomu.

Repana cho'ojache peore chu'va pi'ni ñamina saouna sani repajoopo ru'tuva'te kati pẽ'je paniasome repana. Cho'je saikuanuputa'ni repajoopo sani tĩ'aasome. Jã'ajekuna Hai vu'ejoopo cana repanare cavañu chini etajuna Israel sôtaopãi vajuchunaja'ñe vu'vusoasome. Jã'aja'ñe cho'uju Israel sôtaopãi vu'ejoopo uuche'te ña repanare vanisoñu chini tuhanare canuka tusu cavaju peore vanisoasome. Jã'aja'ñe cho'oto pẽ'je pa'isinapi repajoopo teana vu'vu kaka uosuju pãi peore vanisoasome.

Jā'aja'ñe cho'osirumu repau Josué Ebal aikūtina muni Diore pojoju ĩsimajñaruã tuo uojakuanupu ñekuaasomu. Ũcuakuanu-puna Israelpāi Dioni ĩsiju jo'chava'nare vani peore uosoasome. Chekuvav'nare jooopo vato ĩsiju uosoasome repana. Ũcuachi'a Moiserere Dios chũ'u jo'kasi'e catako'ña sē'sevuna tochaasomu Josué. Tocha pi'ni ũcuare ñaku rua ujachu'opi i'kaasomu, Israelpāipi ũcuanuko asaa'ju chini. Ũcuachi'a Dios chũ'u jo'kasi'e cheke ija'chere ñaku i'kaasomu repau: “Chu'u chũ'uñe'te musanukonapi jachama'ñe cho'oto re'oja'che cho'okaija'mu chu'u musanukonare. Jā'ata'ni musanukonapi masi cho'oma'to musanukonare cu'ache ti'jñea'ku chini chũ'uja'mu chu'u”, chiiche'te ñaku i'kaasomu repau Josué. Reparumu Dios chũ'u jo'kasi'e peore Israelpāi asaja'te ñaku i'kaasomu repau.

**Gabaón vu'ejoopo cana rani Israelpāire joreju
cu'ache cho'osi'ere kuamu**

Josué 9.1-27

1-3 Reparumu Canaán cheja cajoopo Gabaón vu'ejoopo cana pāi Israelpāire rua vajuchuasome. Repanani Israelpāire Diopi cho'okaiuna repacheja pa'ijooopã Jericó vu'ejoopo pa'inana'me Hai vu'ejoopo pa'inare cavaju vanisosi'e asaasome Gabaón vu'ejoopo cana. 4-5 Jā'are asa ũcuaja'che cho'ocojñomanēnu chini ija'che cho'oasome repana: Te'ena rua aikãñapi sa'che pãpuã jujache quēkesipuãna'me phũ'kasipuã mini Israelpāire ñañu chini saniasome.

6-8 Israelpāi pa'icheja sani tī'a ija'che i'kaju joreasome repana:

—Rua so'opi raime chukuna. Jā'ajekuna chukuna musanukonare, “Ija'che cho'oñu”, chiiche'te asa cuhema'ñe, “Jau, cho'oñu”, chiapu chiime —chiniasome repana.

Jā'aja'ñe i'karena asa Josué ija'che sēniasomu repanare:

—¿Jeejanaa'ñe musanukona? ¿Jeechejapi raiche?
—chiniasomu.

9 Chikuna ija'che joreju i'kaasome repana:

—Rua so'opi raisinaa'me chukuna. Dios musanukona Cuasaku Egipto cheja cho'osi'e peore asasinaa'me chukuna.

10 Ũcuachi'a musanukona Repauji cho'okaiuna chekunare

cavaju vanisosi'e asasināa'me. **11** Jā'ajekuna chukuna'te chū'unana'me chukuna'te ja'me pa'inapi ichejana chū'u raorena raisināa'me chukuna. **12** Ipuā pāpuā chukuna icheja raipi'rarumu mama posipuā re'ojapuā pa'isi'kua'mu. Chura repapuā kuene phū'kasosipuāa'me. **13** Ūcuachi'a icheja raipi'rarumu chukuna kāña mamakāña sa'che cū'akorophe're mamaphe'rere sa'chesināa'me ichejana ju'iju rañu chini. Chura repa chukuna ju'iche peore phū'ka che'resosi'echi'aa'me ie, rua so'o ju'iju raisi'ejeku —chiniasome repana.

14 Jā'aja'ñe i'kajuna asa repana Israelpāi, “Ūcuarepacosomu”, chini jachama'ñe repana rasi'e āni ñaasome. Ūcuachi'a repana Gabaón vu'ejoopo cana cho'oñu chiiche asa Diorejē'e sēema'ñe, “Jau”, chiniasome repana. Jā'ajekuna āu repana rasi'e koo āiju repanare ja'me cho'oñu chiiche'te cho'o ñoasome repana Israelpāi.

15 Ūcuaramu Josué ija'che i'kaasomu repanare Gabaón vu'ejoopo canare: “Dios asaku'te, ‘Chukuna musanukonare vanisomanejanaa'me’, chiimu chu'u”, chiniasomu. Jā'aja'ñe i'kakuna repau'te ja'me chū'una ūcuaja'che i'kaasome.

16 Choteumucujña pa'isirimuna repana Israelpāi, “Maire ñañu chini icheja raisina so'o raimanesinapi joresināa'me repana. Icheja mai pa'icheja Canaán cheja canaa'me repana”, chiiju masiasome. **17** Jā'ajekuna repanani ku'eñu chini saiju choteumucujña sainapi repanare joresina pa'ijooopā tī'aasome repana. **18-27** Sani tī'asirumu repanare joresinareta'ni vanisomaneeasome repana ūcuare, “Vanisomanejanaa'me chukuna musanukonare”, chiisinajeju. Jā'ata'ni repanare Israelpāi chū'unapi repanare Gabaón vu'ejoopo canare chēa paaju repanani cho'oche'te kuri kooma'ñe rupu cho'okaiju pa'iche'te chū'uasome. Jā'aja'ñe chū'urena asa, “Jau”, chiniasome repana chuenisomaneeñu chini. Jā'ajekuna repana joresi'e ro'i Gabaón vu'ejoopo canare si'aramu jēkana'me oko rakaiche paniasomu.

**Israelpāi chekunani cavaju cajejani
repana pa'isijooopā tutesi'ere kuamu**

Josué 10.1-13

1-2 Ūcuaramu Adonisedec, Jerusalén vu'ejoopo canare chū'uka Josué repau neenana'me Hai vu'ejoopo pa'inare cavaju

repajooopo tua paache'te asa rua vajuchuasomu. Ūcuachi'a repana Gabaonpāi Israelpāi ja'me pa'iju cho'oche cho'okaiche'te asaasomu repau. 3-4 Jā'are asa, “Chekurumu repana Gabaonpāi rua cavamasinajeju rani maire cavaju vanisojanaa'me”, chini chekujooopō ūcuaka'chapajooopō chū'unare repau'te chiinani repana sōtaopāina'me soni chi'iasomu repau. Ūcuachi'a repau neenare sōtaopāi chi'iasomu repau. 5 Chi'isirumu repana pāi chū'una cincorepana jovo repana sōtaopāina'me saniasome Gabaonpāire cavañu chini.

6-8 Ūcuarumu Gabaonpāi repana raiche'te asa pāi te'enare chēa Josueni sa kuaa'ju chini ija'che i'ka saosome: “Amorreopāi chū'una aikūjña pa'ina chukunani cavañu chini ūcuanuko rajuasome. Jā'ajekuna chukunava'nare mu'ure cho'oche cho'okaiva'nare cuhema'ñe pesa rani cho'okaijū'u”, chiniasome. Jā'aja'ñe i'ka saorena sani kuaasome repana.

Repana sa kuasirumu Dios Josuere ija'che i'kaasomu: “Repanare amorreopāi chū'unare vajuchumanajū'u. Chu'upi cho'okaiuna repanare cavaju cajejaijanaa'me musanukona”, chiniasomu. 9-10 Diopi jā'aja'ñe i'kauna asa Josué repau neenare sōtaopāi chi'iasomu. Chi'i repanani cavañu chini saniasome. Sani cavaju Diopi cho'okaiuna repanare amorreopāi chū'una cincorepajooopō chū'una neenare sōtaopāi rua jainukore vanisokaniasome repana. Chekuna chuenisomanesina rupa vu'vusoasome. Jā'ata'ni Israelpāi repanare tuha rua jainukore vanisoasome.

11-13 Ūcuachi'a Diopi Israelpāire cho'okaiu chū'uuna cunaumupi susucatapi rua jainukore tuā'tua vēasoasomu, repanare cavañu chini raisinare. Israelpāi repanare rua jainukore vanisoasome. Jā'ata'ni Diopi cho'okaiuna susucata na'a rua jainukore tuā'tua vēasoasomu. Ūcuachi'a repaumucuse Josuepi na'a rua masiche'te sēeuna ija'che cho'okaniasomu Dios: Repaumucuse Josué Israelpāi asaju'te ija'che i'kaasomu: “Ūsuu, canukaa'ku. Ūcuachi'a, pāimiau canukaa'ku”, chiniasomu. Jā'aja'ñe i'kasirumu Diopi cho'okuna ūsuuna'me pāimiau canukaasome, Israelpāi repanare cuhenare cava cajejairumujatu'ka. Repana cava cajejaisirumuna repana ūsuuna'me pāimiau jo'e saniasome.

Jā'ajekuna Israel sōtaopāi amorreopāi chū'usinare cincorepanare vu'vuso coje aikūti tētoche pa'icoje kati pa'inani jñaa vanisoasome.

Josué 11.1-23

1-5 Jā'aja'ñe cho'ojuna asa Jabín Hazor vu'ejoopo chũ'ukuji chekunare pāi chũ'unare soni chi'iasomu. Repana chi'isirumu Israelpāire cavañu chini repana neenare sōtaopāi soni rao chi'i kavacho rua jainukore repana jñajñusaivuãna'me chi'iasome.

6 Ũcuarumu Dios Josuere ija'che i'kaasomu:

—Che'ro chu'upi cho'okaiuna musanukonapi repanare cavaju cajejaijanaa'me. Repanare cava cajejaisirumu repana paasinare kavacho cū'a peore tu'ka ju'chesojã'u. Ũcuachi'a repana jñajñusisaivuã peore uosojã'u —chinasomu.

7-8 Jā'aja'ñe chũ'uuna repau Josué repau sōtaopāina'me sani Hazor vu'ejoopo canare pāi vesu pa'inani cavaju peore vanisoasome. 9 Vani pi'ni repana neena pa'isinare kavacho cū'a peore tu'ka ju'cheso repana jñajñusisaivuã peore uosoasome.

10-23 Jā'aja'ñe cho'o pi'ni repana Israel sōtaopāi repana pa'isijoopo sani chuenisomanesiva'nare ũcuankore vanisoasome. Repanare pāi vani pi'ni repajoopo peore chũo uososirumu chekujooopã sani ũcuaja'che cho'uju repajoopã canare pāi ũcuankore vanisoasome repana. Jā'ata'ni repana paasimajña-ruãna'me vacava'nare sa paaasome repana. Jā'aja'ñe cho'oku Josué repau neenana'me chekuchejña canare rua jainukore pāi vaniso repana pa'isichejña tuteasome.

**Israel jojosinare docerepavãju pa'inare Josué
repana pa'ijachejñare vato jo'kasi'ere kuamu**

Josué 13.1-8

Repana Israelpāi Josué kuhacojñona ruarepaũsurumu ku'iju paniasome, Canaán cheja pa'inani cavaju tua ũcuachejare pañu chini. Jā'ata'ni Josué jeereparumu ku'iu airekososomu. Jā'ajekuna Dios ija'che i'kaasomu repau'te:

—Chura mu'u aiva'ua'mu. Jā'ata'ni chejña cavaju tuajachejña chuta'a rua karamu. Chura mu'u cavaku cajejani tuasichejñare Israelpāi nueverepavãju pa'ikuanupuãre te'echejñachi'a jo'kajã'u, Manasevãju kuanupu joopo vatosikuanupu ũcuachi'a —chinasomu Dios.

Repakuanupuã peore chuta'a chejñajẽ'e jo'kacojñomana paniasome. Jā'ata'ni chekuvãju Rubenvãjuna'me Gavãjuna'me

Manasevāju joopo va'tasikuanupu aperumu Moisepi jo'kauna chejña Jordán chiacha ūsuu muikā'ko cachejñare paniasome.

Josué 14.1-13

Reparumu Josuepi Israelvāju kuanure chejñare te'echejña-chi'a jo'kara chiiuna Israel phairi ai Eleazana'me Israelpāi chū'una ja'me cho'okaniasome. Jā'aja'ñe cho'oju repachejña paajanani masiñu chini catara'karuā repavāju mami tocha-sira'karuāpi chejana su'aasome repana. Ūcuachi'a reparumu Canaán cheja pa'iche'te chareparo ñajañu chini saisinare docerepanare ja'me saisi'ku Caleb chuta'a vajuu paniasomu.

Jā'ajekuna repau Caleb ija'che i'kaasomu Josuere:

—Diopi chū'uuna Moisés chu'ure aperumu ija'che i'kasi'kua'mu: “Mu'u ñara chini saisichejare chu'upi jo'kauna pa'ija'mu mu'u, Dios chiiche re'oja'che cho'okaiu pa'ikujeku. Ūcuachi'a mu'u jojosiina ai pa'ijanaa'me repacheja”, chiisi'kua'mu. Jā'ajekuna chura repachejare Diopi chū'uuna Moisés chu'ure, “Jo'kaja'mu”, chiisichejare jo'kaa'ku chini sēemu chu'u mu'ure —chiniasomu repau Josuere.

Jā'aja'ñe i'kauna Josué, “Jau”, chini Caleb'te Hebrón vu'ejoopo'te chuta'a cava tuamajoopo'te jo'kaasomu, repauna'me repau jojosiina paapu chini. Hebrón vu'ejoopo Canaán cheja suripu cakā'kore paniasomu.

Josué 15.14-63

Jā'ajekuna Caleb sani repajoopo pa'inare cavaku cajejani peore vaniso tua ūcuajoopo'te paniasomu. Repau Caleb Judavāju paniasomu. Jā'ajekuna Judavāju jo'kasichejare ja'me paniasomu repau. Repacheja joorepapo'te Jerusalén vu'ejoopo paniasomu. Jā'ata'ni Judavāju pa'ina Jerusalén vu'ejoopo pa'isinare jebuseopāi cava cajejaicu'aasomu. Jā'ajekuna repanare ūcuanana'me jovo pa'iche paniasomu.

Josué 16.1

Jā'a cho'oto Canaán cheja co'covu cakā'ko cachejare José jojosiina Efrainvājuna'me Manasevāju joopo pa'ina jo'kacojñoa-some. Repana chuta'a chejña pa'ichejñajē'e peoasome.

Josué 17.14-15

14 Jā'ajekuna repana José jojosiina Josuere ija'che i'kaasome:
—¿Je'se pa'iuna mu'u chukuna'te rua jainuko pa'inare ñakuta'ni ūcuate'echeja paapu chini jo'kau? —chiniasome.

Josué 17, 18, 19, 20-21, 22

15 Chitena Josué repanare ija'che i'kaasomu:

—Musanukona rua jainuko pa'ime. Ūcuachi'a musanukona koosicheja jmarepachejarujekuna, “Tĩ'ama'mu maire”, chini cuasa i'kacosome musanukona. Jã'ajekuna aikũjña kueñe cakũjña pa'ijooopã pa'inani kuko saosojaijũ'u. Kuko saoso ũcuachejñare pa'ijũ'u —chiniasomu.

Josué 18.1-28

1-10 Ūcuarumu repana Israelpãi Silo vu'ejoopona Dios vu'e va'i ca'ni vu'ere nukoasome. Ūcuachi'a chuta'a chejña jo'kacojño-manesinani sieterepavãjure repajoopo kueñe pa'ichejare vato te'echejñachi'a jo'kañu chiniasome repana. Jã'ajekuna repachejare sieterepachejña tu'su jo'kañu chini umupãi te'enare jña saososome repana, repachejare ñaa'ju chini. Sani ña repacheja pa'iche'te kuaju utija'ovana tocha Josueni ra ñoasome repana. Jã'aja'ñe tocha ra ñorena Josué catara'karuãna sieterepavãju mami tochasira'karuãpi su'a ña masiku repavãju pa'iche te'echejñachi'a jo'kaasomu. **11-28** Reparumu Judavãju cheja kueñe pa'ichejana jo'kacojñoasome Benjaminvãju.

Josué 19.1-48

1-9 Simeonvãju ũcuachi'a repacheja kueñe pa'ichejana jo'kacojñoasome. **10-48** Chekuvãju Zabulón Isacar Aser Neftalina'me Danvãju na'a co'covu pa'ichejñana jo'kacojñoasome.

Josué 20—21

Jã'a cho'ocuhasirumu phairipãina'me repana majapãi repa-nare cho'oche cho'okaisinare vu'ñajoopoãre cuarenta y ochorepa-jooopã jo'kaasome repana, Levivãju pa'iche Canaán cheja te'echejñachi'a jo'karumu jo'kacojño-manesinajejuna.

Repajoopoã koosirumu Diopi chũ'uuna pãi cu'ache cho'oni vu'vuso pa'ijajoopoã paau chini seirepajoopoã chẽa jo'kaasome repana Israelpãi. Chekurumu pãiu ũcuauakujji, “Pãiu'te vanisoja'mu chu'u”, chiimanesi'kupi teana vanisoni repajoopoãna ũcuauajoopona vu'vu kaka pa'ire'oasomu. Jã'aja'ñe cho'oto chuenisosi'ku majapãi tuha sãĩñe vanisocu'aasomu repau'te.

Josué 22.1-6

1-2 Ūcuarumu Josué, Rubenvãjuna'me Gavãjuna'me Manasevãju jooopo va'tasinare soni rao ija'che i'kaasomu:

—Musanukona Moisés chũ'usi'e peore ũcuarepa cho'oju pa'ime. Chu'u chũ'uñe ũcuachi'a peore asa jachama'ñe cho'oju pa'ime musanukona. **3** Iumucusejatu'ka chekunare Israelpāi Canaán cheja chuta'a tuamachejñare tua pañu chini cavanare ja'me cho'okaiju pa'ime musanukona. **4** Jã'ajekuna chura musanukona chejana Jordán chiacha ũsuu muikã'ko cachejana co'ire'omu musanukonare. **5** Jã'ata'ni iechi'a chu'vamu chu'u. “Dios chũ'uñe'te jachama'ñe cho'oju Repauni cho'okaiju pa'ijũ'u”, chiimu chu'u musanukonare —chiniasomu Josué. **6** Repanare jã'aja'ñe i'ka pi'ni Dioni re'oja'chere sêekani, “Co'ijũ'u”, chiniasomu Josué. Jã'aja'ñe cho'ocuhauna co'isoasome repa na vu'ñana.

Josué Israelpāi cuharepacho chu'vasi'ere kuamu

Josué 23.1-16

Ūcuaramu Josué aiva'upi jūnisopi'raku Israelpāina'me repanare chũ'una ũcuanukore soni rao cuhacho'te chu'vaku ija'che i'kaasomu:

—Musanukona Dios maire icheja re'ojachejare paapu chini cho'okaiche peore ñasinaa'me. Jã'ajekuna Diopi chũ'uuna Moisés tocha jo'kasi'e peore jachama'ñe cho'oju pa'ijũ'u. Icheja Canaanpāi chuta'a te'ena pa'ime. Repanare jovo ja'me pa'imanejũ'u. Repanare te'eu'terejẽ'e veja pa'imanejũ'u. Repana diova'nare rupu tũosiva'nare ja'me pojoma'ñe pa'ijũ'u.

'Jã'ata'ni musanukonapi Dioni jachasoju jã'are cho'oto repanare pāi musanukona pa'icheja pa'inare jo'e eto saokai-manaja'mu Repau. Jã'ajekuna repanare ũcuachejana jo'kaja'mu Dios, repanapi ũcua pa'ijuna musanukona repa-nani chiiju cu'ache cho'oju te'eujẽ'e jujama'ñe jūnisoa'ju chini.

'Diopi cho'okaiuna si'arumu re'oja'che pa'ime mai. Jã'ata'ni maipi Repau chiiche'te ũcuarepa cho'oma'ñe rupu tũosinani pojoju pa'ito icheja Repau maire ĩsisicheja pe'ruku tua-soja'mu Dios —jã'aja'ñe i'kaku chu'vaasomu repau Josué.

Reparumu Josué repa na aipāi pa'isinare Dios re'oja'che cho'okaiu pa'isi'e peore cuasaku i'kaasomu, Abraham pa'irumu cho'osi'e peore. Ūcuachi'a repanare Dios re'oja'che cho'okaiu pa'iche peore cuasaku i'kaasomu repau.

Josué 24.14-32

14-29 Jā'a i'ka pi'ni repanare jo'e ija'che i'kaasomu:

—Rupu tōosi'e diomanare te'emakarujé'e pojoma'ñe Diorepau'techi'a cuasaju pojoju pa'ijū'u musanukona —chinasomu Josué. Chikuna asa repaana Israelpāi Diorepau'techi'a pojoju pañu chini, “Jau”, chinasome repau i'kache'te asani. I'ka pi'ni Josué repanare ūcuana vu'ñana co'choasomu.

Jā'aja'ñe cho'o jmamakarū pa'iu Josué jūnisoasomu. 30 Jūnisouna repau pa'isijooona tāasome repau'te, Efrainvāju pa'icheja cajoopona, ūcuate'evājajekuna. 31 Repaana Israelpāi Josué chuta'a vajūu pa'irumujatu'ka Diore pojoju paniasome. Repau jūnisosirumu, ūcuachi'a repacheja īsirumu Dios cho'oche ñasiva'na aiva'na chuta'a vajuna pa'irumujatu'ka Diore pojoju paniasome repaana.

32 Reparumu Israelpāi José tara ūcuachejana tāasome, repaana Egipto cheja eta rairumu rasitara. Repau jijosina pa'ichejana tāasome repau tara.

**Israelpāi Dios chū'usi'e
jachasi'ere kuamu**

Jueces 1.1-3.6

Josué jūnisosirumu Israel aiva'na ūcuachi'a peore jūnisoasome, aperumu Diopi cho'okaiuna Canaán cheja pa'inare cavaju cajejaisina. Repaana ūcuauko jūnisosirumu repaana mamachīi Diorepau'te cuasache ūhaso Repau chū'u jo'kasi'e peore jachaju cho'oma'ñe paniasome.

Aperumu repaana Israelpāi Canaán cheja canare repaana cavarumu Dios chū'uñe'te jachaju Canaanpāi pa'ijooopā peore tutemaneasome. Ūcuachi'a repanare peore vanisomaneasome repaana. Jā'ata'ni Israelpāi repaana tutemanesijooopā pa'inare vanisomanesi'e ro'i kuri sēniasome. Jā'ajekuna Canaanpāi Dios Israelpāi īsisichejare ja'me paniasome. Repanapi ja'me pa'ijuna Israelpāi Diorepau'te cuasache ūhaso Canaanpāi, “Dioa'mu iku”, chini cuasaju pojoni tōosinani ja'me pojoju paniasome. Ūcuachi'a Dios cho'oūsesi'ere jachaju ūcuana'ne veja paniasome repaana.

Ūcuarumu Dios repanare Israelpāi Repau, “Cho'ojū'u”,

chiisi'ere jachaju ũcuarepa cho'omanerena rua pe'ruasomu. Repau Dios aperumu, “Canaanpāire ũcuanukore vanisojũ'u”, chiiu chũ'uasomu Israelpāi. Ũcuachi'a repanare jovo pa'ichena'me veja pa'iche ũseasomu Dios. Ũcuachi'a repana t̄osiva'nare, “Dioa'mu iku”, chiicojñova'nare ja'me pojoche ũseasomu Repau.

Jã'ata'ni repanapi Ũcuau chũ'usi'ere jachaju cu'ache cho'ojuna ángelni casoasomu, Dios Israelpāire i'kaa'ku chini. Casouna ángel Dios i'kasi'e repanare ija'che kuaasomu:

—Dios ija'che i'kamú musanukonare: “Canaanpāi jovo pa'imanejũ'u', chiisi'kua'mu chu'u musanukonare. Jã'ata'ni chu'u ũsesi'e jachasoju ũcua cu'ache cho'ome musanukona. Jã'ajekuna repanare Canaanpāi kuko saokaimaneja'mu chu'u. Chu'upi jo'kauna ja'me pa'iju cu'ache cho'uju pa'ijanaa'me repana musanukonare,” chiimu Dios —chiniasomu ángel.

Jã'aja'ñe kuauna asa repana Israelpāi rua oiju sumava'na paniasome. Jã'ajekuna Diopi repana cu'ache cho'osi'ere jo'e cuasamanea'ku chini jo'chava'nare vaniso Dioni ĩsiasome repana. Jã'ata'ni repana cu'ache cho'oche jo'kasoma'ñe ũcua cu'ache cho'uju paniasome repana. Jã'ajekuna Diopi pe'ruku ũsekaimauna repanare kuhena rani cavaju cajejani rua cu'ache cho'uju paniasome repanare Israelpāi. Jã'aja'ñe cu'ache cho'ocojñoju oiju Israelpāi Dioni sēniasome, repanani cho'okaau chini. Repanapi sēejuna Dios repanare chũ'uku cho'okaijaure pāiu'te chēa jo'kaasomu. Jã'ajekuna Israelpāi repau chũ'urumuna jo'e Diorepau'techi'a cuasaju pojoju paniasome. Jã'ata'ni repau j̄nisisosirumu jo'e rupu t̄osinani cuasaju pojoju paniasome repana. Jã'aja'ñe rua jeerumu cho'uju paniasome repana Israelpāi. Repanare Dios chēa jo'kasinare, “juez”, chiniasome repana Israelpāi.

**Diopi chēa jo'kauna juezpāi
Israelpāire chũ'usi'ere kuamu**

Jueces 3.7-31

Hch 13.20

7 Ũcuarumu repana Israelpāi Dioni jachaju cu'achechi'a cho'uju paniasome. Diore cuasaju pojoche cavesuso rupu t̄osinani pojoju paniasome repana. 8 Jã'ajekuna Dios repanare

Jueces 3

pe'ruasomu. Repauji pe'ruku cho'okaimauna Mesopotamia cheja canare chũ'uku Cusan-risataim repau neena sōtaopāina'me cavaku cajejani Israelpāi chēa paaku ochorepaūsorumu chũ'uku paniasomu repau. **9** Jā'aja'ñe cho'ocojño pa'iju repana Israelpāi, repanani cho'okaau chini Dioni sēēju paniasome. Repanapi oiju re'oja'che cho'okaiche'te sēejuna Dios, Caleb cho'jeu mamakuni Otonielni te'eu'te chēa raoasomu repanare cho'okaijaure.

10-14 Ūcuarumu Otoniel repau neena sōtaopāina'me Diopi cho'okaiuna Mesopotamia cheja canare chũ'uku'te cavaku cajejani vanisoasomu, ūcuachi'a repau neenare sōtaopāi peore. Repanare cava cajejaisirumu repau Otoniel Israelpāire chũ'ua'ku chini juez pa'iche jo'kacojñoasomu. Repau Otoniel repanare Israelpāi cuarentarepaūsurumu'jatu'ka chũ'uku paniasomu. Repau jūnisosirumu repana Israelpāi jo'e Dioni jachaju cu'ache cho'oju paniasome. Jā'ajekuna Dios, Moab cheja canare chũ'uku Eglón repau neena sōtaopāina'me repanare Israelpāi cavaju cajejaiche ūsekaimaneasomu. Diopi pe'ruku cho'okaimauna Eglón repanare Israelpāi chēa paaku dieciochorepaūsorumu chũ'uku paniasomu repau.

15 Jā'ajekuna repana Israelpāi jo'e Dioni sēēju paniasome, repanani cho'okaau chini. Sēejuna repanare chũ'uku cho'okaijaure Aoni chēa jo'kaasomu Dios. Jo'kauna Israelpāi repana Moabpāi chũ'uku'te Eglon'te si'arumu ro'iju pa'iche kuri Aoni ĩsiasome, repauni sa ĩsikaau chini. **16** Repau Aod, ūcuau ni saonu chijuna, va'ti ka'chakā'jño jūjusuva'ti cho'o repau tūikāa sa'navuna ñoma'ñe juoasomu. **17** Jā'aja'ñe cho'o repau Aod Eglonni kurire ĩsira chini saniasomu. **18-19** Repacheja sani tī'a repau'te kuri ĩsicuha Aod eta repau'te ja'me raisinana'me Moabpāi tūosiva'nare, “Dioa'mu iku”, chiiva'nare paachejajatu'ka saniasomu. Jā'ata'ni repau Aod chekunare ūcuachejana jo'ka Eglón pa'ivu'ena co'iasomu.

Co'i repav'u'e umu caruupu Eglón pa'iruu'puna muni repau'te ija'che i'kaasomu:

—Mu'ure kuajache chu'o paamu chu'u. Jā'ata'ni mu'ure ūcuate'eu'te kuara chiimu chu'u —chiniasomu. Chikuna pāi chũ'uku Eglón repau'te cho'оче cho'okainare ve'sena chũ'u etoasomu. **20** Repanare etososirumu Aod, pāi chũ'uku

Eglonna'me te'ena paniasome.

Ūcuarumu Aod repau'te kueñe tī'a ija'che i'kaasomu:
—Repachu'o mu'ure chu'u kuajache Dios i'kasi'ea'me
—chiniasomu.

Jā'aja'ñe i'kakuna asa Eglón ñu'isi'kupi teana vuniasomu.
21-23 Vukuna Aod va'ti rutasi'epi Eglon'te cutapuna totaasomu.
Repau'te vaniso Aod jatisa'ñaroã ta'cheso umu casa'arujī etaa-
somu. **24** Repau eta sanisosirumuna pāi chū'uku'te cho'oche
cho'okaina rani kaka muniasome ūcuaruupu pa'ichejana.
Jā'ata'ni reparuupu kakasa'ñaroã ta'chesosi'ere ña, “Te'eu pasa
chini jeosocosomu repau”, chiniasome repana sāiñechi'a.
25 Jā'ata'ni repauji jeereparumu etamauna cha'a ca'naso ñañu
chini rua cuasaasome repana. Jā'ajekuna repana cha'ate'e lla-
vemakapi vata ñato repanare chū'usi'ku jūnisosi'ku chejare
ūniasomu. **26** Ūcuachi'a repana reparuupu na'mi kakama'ñe
cha'ajuna Aod eta vu'vusoasomu. **27** Vu'vuso Israelpāi pa'icheja
tī'a trompetavu te'echo juniasomu repau, Efraín aikūjña
pa'inani Israelpāire soni raora chini.

28 Sokuna Israelpāi chi'isirumu ija'che i'kaasomu repau:
“Chu'ure ja'me saijū'u. Diopi cho'okaiuna maire cuhenare
Moabpāi cavaju cajejaijanaa'me mai”, chiniasomu. **29** Chikuna
asa repana ūcuauna'me sani Moab sōtaopāi peore vanisoa-
some. **30** Jā'aja'ñe cho'osirumu Israelpāi ochentarepaūsorumu
chekuchejña canare cavamairo paniasome. **31** Reparumu
Israelpāi chū'uku juez cheku Samgar paniasomu. Repau
Samgar filisteopāi seiscientorepanare cuna chā'tiro'te
pa'itu'kapuji vanisoasomu.

Jueces 4.1-22

1 Na'a pa'isirumu Israelpāi jo'e Dioni jachaju cu'ache cho'oju
paniasome. **2** Jā'ajekuna Dios repanare pe'ruku cho'okaimauna
repana pa'icheja Canaán cheja cajoopo pa'inare pāi chū'ukuji
Jabinpi cava cajejani chēa paaku chū'uasomu repanare. Repau
neena sōtaopāi chū'uku Sísara ve'easomu. **3** Repau Jabín
Israelpāi veinterepaūsorumu rua cu'ache cho'oku paniasomu.
Jā'ajekuna repanani cho'okaau chini jo'e Dioni sēeju paniasome
Israelpāi. **4-7** Repau jā'aja'ñe cho'orumu romio Déboraji chū'uko
paniasomo repanare Israelpāi.

Repao Débora Diopi repaoni chū'uuna Barani soijani raa'ju

chini chū'uasomo. Soni rarena repau'te ija'che i'kaasomo repao:

—Sōtaopāi diez milrepanare chi'ijū'u. Chi'i care'va sani Sísarani cavajū'u. Diopi cho'okaiuna vanisoja'mu mu'u repau'te —chiniasomo repao.

8 Chikona Barac saivajuchuku ija'che i'kaasomu repao'te:

—Mu'upi chu'ure ja'me saito'te saiija'mu chu'u. Jā'ata'ni mu'upi ja'me saima'to saimaneja'mu chu'u —chiniasomu repao.

9 Chikuna repao ija'che i'kaasomo:

—Chu'u mu'ure ja'me saiija'mo. Jā'ajekuna Dios mu'ure Sísarare vanisoche jo'kamaneja'mu, te'eu saivajuchusi'kujekuna. Jā'ata'ni romioji repau'te vanisoja'mo. Repau'te vanisosi'e asani pāi, “Rua kokao'mo”, chiijanaa'me repao'te, mu'upi vanisoto mu'ure i'kara'asi'e —chiniasomo. Jā'aja'ñe i'kacuha Débora Barana'me saniasomo.

10-17 Repau Barac Israel sōtao diez milrepanare chi'i sani repacheja cajoopo canare pāi cavaju peore vanisoasome repana. Jā'ata'ni Sísara kati vu'vuso ceneopāiu Heber rūjo Jael chivo raña tūosikāa cho'osivu'ena sani tī'a ūcuavu'ena katiyasomu repau. (Aperumu Heber repau majapāi ceneopāina'me pa'isi'kupi jo'ka saniso Israel chejare sani paniasomu. Repana ceneopāi Moisés rūjo majapāi paniasome.)

18 Ūcuarumu Jael repao vu'ena Sísara sani tī'asirumu eta tijña ija'che i'kaasomo repau'te:

—Vajuchuma'ñe kakajū'u —chiniasomo. Chikona Sísara, “Jau”, chini vu'ena kakaasomu. Repau kakasirumu Jael repauni chaveko kāapi pūja ta'piasomo.

19-20 Ūcuarumu Sísara repauni ruarepa okouakuna okore sēniasomu repao'te. Okore sēeuna repau'te vaca ojere ūkuuasomo repao. Repau Sísara, “Chu'ure cho'okasa chiimo iko”, chini cuasaku ija'che i'kaasomu repao'te:

—Ivu'e jatisa'aro'te pa'io pāiu ūcuauakujī rani, “¿Pāi peoche ivu'e sa'navu?”, chiito, “Peome”, chiijū'u —chiniasomu repao.

21 Repau Sísara ca'nasosi'kujeku rua masi kānisosi'ku ūhiu paniasomu. Repau kānisorumu repao Jael martillomakana'me cunatu'kapu miisi'epi repau sijopu chekukā'kona etajaiu'te tu'kaona jūnisoasomu repau.

22 Repau'te vanisocuhasirumuna Barac repau'te ku'eku ranciasomu. Raiuna Bara'te eta tijña ija'che i'kaasomo repao:

—Raijũ'u. Mu'u ku'ekuni ñora mu'ure —chiniasomo repao. Chikona Barac kaka Sísarare jūnisosi'ku ũhikuni ñaasomu. Sījopu'te cunatu'kapuji tu'ka juosi'ku ũniasomu repau.

Jueces 5.1-31

Ũcuarumu Déborana'me Barac Dios repanare re'oja'che cho'okaiche'te i'kaju uja ujaasome. Jã'a cho'ocuhasirumu repana Israelpãi cuarentarepaũsurumu cavama'ñe paniasome.

**Madianpãipi Israelpãire cu'ache cho'ojuna
Gedeón juez pa'iu re'oja'che cho'okaisi'ere kuamu**

Jueces 6.1-35

1-6 Repao Débora jūnisosirumu Israelpãi jo'e Dios chũ'uñe jachaasome. Jã'ajekuna Diopi repanani pe'ruku ũsekaimauna Madianpãipi sieterepaũsurumu cu'ache cho'uju paniasome repanare Israelpãi, repana jachache ro'i. Reparumu Madianpãina'me amalecpãina'me jo'e chekuna jovo Israelpãi tãsi'e ãu cho'osokaiju paniasome. Jã'aja'ñe cho'osokaijuna repana Israelpãi ãujẽ'e peova'na paniasome. Jã'ajekuna repanani cho'okaaui chini Dioni sēeju paniasome repana.

7-8 Sēejuna asa Dios Repau chu'o kuakaiku'te ija'che i'kaasomu:

—Israelpãi ija'che kuajũ'u: “Dios musanukonare ija'che i'kamu: ‘Chu'u musanukonare Egipto cheja pa'isinani etosi'kua'mu. 9 Ũcuachi'a musanukonare kuhena pa'ichejare tua musanukonani ĩsisi'kua'mu chu'u, paapu chini.

10-12 Jã'ata'ni chu'u chũ'uñe jachame musanukona', chiimu Dios”, chiijũ'u repanare —chiniasomu Dios repau'te. Chini saouna repanare Israelpãi ũcuare kuaasomu repau.

Ũcuarumu Dios ángelja'iu Gedeón pa'ichejana rani ija'che i'kaasomu:

—Chu'upi ja'me pa'iu cho'okaimu mu'ure —chiniasomu.

13 Chikuna Gedeón ija'che i'kaasomu repau'te:

—Mu'u ja'me pa'iu cho'okaicheta'ni, ¿je'se pa'iuuna chukuna'te Madianpãi cu'ache cho'uju pa'iche? —chiniasomu.

14 Chikuna Dios ija'che i'kaasomu repau'te:

—Chu'upi chũ'u saokuna mu'u sani vajuchuma'ñe koka paaku cho'okaijũ'u repanare mu'u majapãi —chiniasomu.

Jueces 6, 7

15 Jā'ata'ni Gedeón jo'e ija'che i'kaasomu:

—Chu'u majapāi ūcuanukore na'a jmava'ua'mu chu'u. Jā'ajekuna, ¿je'se repanare cho'okaija'che chu'u? —chinasomu.

16-26 Chikuna Dios i'kaasomu.

—Chu'u mu'ure saokujeku ja'me pa'iu cho'okaija'mu.

Jā'ajekuna musanukona repanare Madianpāi peore vanisojanaa'me. Ūcuachi'a muja'ku tūo paaku'te, “Iku Baal, Diao'mu”, chiicojñoku'te pojoju jo'chava'nare vaniso tuo uoñu chini ñekuasikuanupu ñañosojū'u. Jā'aja'ñe cho'o pi'ni chu'ure Diorepauni pojoju isimajñaruā tuo uojakuanupu catapi ñekua ūhajū'u. Ñekua pi'ni torova'ure vaniso chu'uni pojoku isiku ūcuakuanupuna tuo uosojū'u —chinasomu.

27 Diopi jā'aja'ñe i'kauna asa Gedeón jachama'ñe cho'oasomu. Jā'ata'ni repau majapāina'me repajooopo canani vajuchuku umucuse cho'oma'ñe ñamina cho'oasomu repau. **28-30** Diopi chū'uuna repau jā'aja'ñe ñamina cho'osi'e ñatasirumu pāi Gedeón cho'osi'ere ña, “¿Neepi cho'ore ie?”, chiniasome. Chitena repau cho'oche ñasinapi, “Gedeón cho'osi'ea'me jā'a”, chiniasome.

Repanapi kuarena asa Gedeón puka'ku Joás vu'ena muaasome repana. Mua repau'te ija'che i'kaasome:

—Mu'u neekure etojū'u. Vanisoñu chiime chukuna repau'te —chinasome.

31-33 Jā'ata'ni Gedeón puka'ku ija'che i'kaasomu repanare:

—Repa tūsiva'u Baal chiicojñoku Diorepau pani ūcuauji rani chu'u chīire vanisoa'ku, repau'te pojoju isimajñaruā tuo uosikuanupu ñañososi'e ro'i —chinasomu. Jā'aja'ñe i'kauna asa repau'te vanisomaneasome repana.

Ūcuarumu Madianpāina'me amalec sōtaopāina'me jo'e chekuna rua jainuko chi'iasome. Chi'i Israel chejare sani paniasome repana Israelpāire cavañu chini. **34-35** Repau Gedeón ūcuachi'a Diopi cho'okaiuna rua jainukore sōtaopāi chi'iasomu.

Jueces 7.2-25

2-3 Chi'iuna Dios repau'te ija'che i'kaasomu:

—Mu'u chi'isina sōtaopāi jairepanukoa'me. Musanukonapi jairepanuko sani cavaju cajejaisi'ere chekunapi asani, “Diopi cho'okaiuna cava cajejaima'ñe repanapi jairepanukojeju cajejaisinaa'me”, chiijanaa'me. Jā'aja'ñe cuhemu chu'u. Jā'ajekuna

cavavajuchuva'nare repana vu'ñana co'chojũ'u —chinasomu. Chikuna Gedeón sōtaopāi cavavajuchunarechi'a jña'nu repana vu'ñana rua jainukore co'choasomu.

4 Jā'ata'ni Dios Gedeonre ija'che i'kaasomu:

—Chuta'a jairepanukoa'me. Jā'ajekuna repanare sōtaopāi chiacha jmara'charuna sajũ'u, okore ũkuha'ju. Sauna ũcuachejana mu'ure ja'me saijanare kuaja'mu chu'u —chinasomu Repau. 5 Chikuna repau Gedeón repanare saasomu. 6 Sasi-rumu sōtaopāi jījñapi ea ũkusina trescientorepana paniasome. Chekunata'ni ũcuanuko ro're puu sime ũkuasome.

7 Jā'ajekuna Dios Gedeon'te ija'che i'kaasomu:

—Sōtaopāi oko ro're puu sime ũkusinare repana vu'ñana co'chosojũ'u —chinasomu. 8-17 Repau'te ja'me saijana sōtaopāi trescientorepanachi'a canukaasome. Diopi chũ'uuna jā'aja'ñe cho'oasomu Gedeón.

Jā'aja'ñe cho'o repañami Gedeón Diopi chũ'uuna sōtaopāi trescientorepanare chotekuanu vatoasomu. Vatoku repanare te'enarechi'a trompetavuã oveja e'chosē'ña cho'osivuãna'me totopuã sa'navu'te uoñoã pa'ira'puruãre ĩsiku ija'che i'kaasomu repau:

—Chu'u sōtaopāina'me maire kuhena pa'iraripu chekukã'ko jēni tĩ'a oveja e'chosē'ñapi juhijuna asani musanukona ũcuaja'che peore juhijũ'u. 18 Jā'aja'ñe cho'uju ũcuanuko cuiju, “Gedeonna'me Diore cavakaime chukuna”, chiiju cuijũ'u —chinasomu repau.

19-22 Jā'aja'ñe i'kacuha repau Gedeón ñamirepana sōtao cienrepanana'me sani oveja e'chosē'ñare juhiju totopuã chauju cuijuna chekuna peore ũcuaja'che cho'oasome. Repana Israel sōtaopāi trescientorepana repanare kuhena pa'iraripu peore te'enachi'a rũhiso'koro pachu nukaju kuhama'ñe juniasome oveja e'chosē'ña. Jā'aja'ñe cho'ojuna repana Madianpāi ña kukucajejani Diopi cho'okuna ũcuanachi'a sãine vanisoasome. Jā'aja'ñe cho'uju tũichejñana vu'vusoasome repana.

23-24 Ūcuarumu Israel sōtaopāi chekuna, trescientorepanare ja'me saimanesina, Gedeonpi chũ'uku chu'o saouna asa rani repanani cavaju vanisoñu chini tuhaasome. Repañami Israel sōtaopāi peore repachejña pē'jeasome, “Chekurumu repana maire kuhena Jordán chiacha chekukã'kona jēnisojanaa'me”,

Jueces 7, 8

chini cuasaju. Jā'aja'ne pē'je pa'iju repa Israelpāi Madián sōtaopāi kati vu'vunare rua jainukore vanisoasome. **25** Repanare chū'usinare ūcuachi'a ka'chanare vanisoasome repa.

Jueces 8.4-28

4-22 Jā'a cho'oto Gedeón, repau sōtaopāi trescientorepanana'me repanare cuhenani tuhaku Jordán chiacha chekukā'kona jēniasomu. Repacheja jē'esirumu Madianpāi chū'unare chekunare Zebana'me Zalmuna'te vanisoasomu repau. Repau Gedeón Madianpāi peore vani pi'nisirumu Israelpāi ija'che i'kaasome repau'te:

—Mu'ure chukuna'te cho'okaisi'kujekuna, chura mu'una'me mu'u jojosina chū'uju paapu chiime chukuna —chiniasome.

23 Chitena repau i'kaasomu.

—Chu'ujē'e chū'umauna chu'u chīijē'e chū'umanejanaa'me musanukonare. Maire Paakujji Diopi chū'uku pa'ija'mu musanukonare. **24** Ieta'ni chiimu chu'u. “Maire cuhenare cava tuasi'ere cājo ju'icaña pachokuri je'nasicañare chu'uni īsijū'u”, chiimu chu'u —chiniasomu.

25-27 Chikuna repau'te ūcuacañare īsiasome repa. Īsirena kāana ā'capu cachejana jmarariru pachokurimajñaruāpi Israel phairipāi ju'ichejakāa je'naasomu repau. **28** Jā'a cho'o pi'nisirumu repa Israelpāi cavama'ne rua re'oja'che paniasome, Gedeón vajju pa'irumujatu'ka. Jā'ata'ni repau jūnisosirumu repa Israelpāi Gedeón cho'osikāare paaju Diore cuasaju pojocheja'che ūcuakāare pojoju paniasome.

Gedeón jūnisosirumu Dios Israelpāi chū'ujanare chekunani juezpāi jñaa jo'kaasomu

Jueces 8.29-30

Ūcuarumu Gedeón Israelpāi chū'uku cava pi'ni pa'iu repau pa'irepachejare sani paniasomu. Repau Gedeón rūjoromi jainukore paakujeku chīi setentarepanare paaasomu. **31** Ūcuachi'a chekujooopo Siquem vu'ejoopo cakore te'eva'ure chīiva'ure paa Abimele'te ve'oasomu repau. **32-33** Repau Gedeón jūnisosirumu Israelpāi repa tūosinani, “Dioa'mu iku”, chiinani jo'e cuasaju pojoasome.

Jueces 9.1-54

1-2 Reparumu Abimelec, puka'ko pa'ijoo-pona Siquem vu'ejoopona sanisoasomu. Sani repacheja canare Israelpāi, ūcuanani chū'uku pasa chini i'kaasomu repau. 3-5 Γ'kakuna repanapi, "Jau", chitena Abimelec repau'te ja'me ku'ijanare jñaa sani puka'ku mamachii setentarepanare peore vanisoasomu. Maja-pāiuta'ni cheko chiijeku cu'ache cho'oasomu repau. Jā'ata'ni cho'jerepa cakure Jotamrechi'a va'seasomu, repau vajuchuku

Jueces 9

vu'vu katisouna. **6** Jā'aja'ñe cho'ouna repana Siquem cheja canana'me Bet-milo cheja cana Abimele'te repanani chū'ua'ku chini jo'kaasome.

7-46 Ūcuarumu Jotam kati vu'vusi'kupi Gerizim aikūtire muni pa'iu repana cho'osi'ere asa ūcuakūtipi nukaku Siquem vu'ejoopo pa'inapi ūcuanuko asaa'ju chini rua ūjachu'o cuiku ija'che i'kaasomu:

—Aperumu chu'u ja'ku pa'isi'ku musanukonare re'oja'che cho'okaiu pa'isi'kua'mu. Jā'ata'ni musanukona repau majapāire chu'u a'chupāi peore vanisosinaa'me. Repau Abimelec repau'te chiinana'me repana cu'ache cho'osi'e ro'iju cu'ache ti'jñecojñoju paapu —chiniasomu.

Choteūsurumu pa'isirumuna Diopi cho'okuna Siquem vu'ejoopo pa'ina te'ena Abimelec chū'uñe cuheasome. Jā'ajekuna repanare ja'me pa'inare aikūtina chū'u mūoasome, Abimelec neenani ūcuachejapi caraijuna vanisoa'ju chini. Repana cho'oche'te chekunapi kuarena asa Abimelec repau neenana'me ñamipi sani Siquem vu'ejoopo ru'tuva'te kati paniasome. Jā'ajekuna jo'e apeñatato pe'ruju repajoopo pa'inare cavaju cajejani vanisoasome repana. Jā'aja'ñe cho'oche'te asa repajoopo pa'ina te'ena, vajuchuju vu'vuso repana tūsiva'na pa'ivū'ena sani kaka kati paniasome. **47-49** Ūcuarumu Abimelec neena rani repavu'e peore uosoasome. Jā'aja'ñe cho'orena repavu'e kaka katisina peore uusoasome. Chekurumu milrepana pa'icosome repana umupāina'me romi.

50 Repajoopo pa'inare cava pi'ni Abimelec chekunani Tebes vu'ejoopo pa'inani Israelpāire cavara chini jo'e saniasomu.

51-53 Repau raiche'te asa repajoopo cana vajuchuju ūcuanuko umu nukavu'ena kaka muni katiasome. Jā'ajekuna repau Abimelec repajoopo sani tī'a repavu'ere uosora chini jatisa'aro kueñe tī'aasomu. Repauji na'a kueñe tī'auna romio repavu'e katisi'ko umu casa'aruji cunapu āu toapuji repau sījopuna su'a tōasomo.

54 Jā'aja'ñe cho'ouna repau Abimelec jūnisocuhakuta'ni repau vaiche cājikaiku'te ija'che i'kaasomu:

—Va'ti mini tota vēasoju'chu'ure. Chu'upi jūnisouna pāipi asa, “Romioji repau'te vanisoasomo”, chiicojñoñe cuhemu chu'u —chiniasomu repau. Chikuna, “Jau”, chini va'ti mini tota vēasoasomu repau.

Jueces 10.1-16

1-10 Repau Abimelec jūnisosirumu Tolapi Israelpāi veintitre-repaūsurumu chū'uku paniasomu. Repau jūnisosirumu Jaipi veintidorepaūsurumu chū'uasomu repanare. Repau Jair jūnisosirumu repana Israelpāi jo'e tūsiva'nani cuasaju pojoasome. Jā'aja'ne cho'ojuna ņa Dios pe'ruasomu repanare. Repanani pe'ruku ūsekaimauna filisteopāina'me Amonpāi jovo Israelpāire cavaju cajejani repanare chēa paaju dieciochorepaūsurumu chū'uju rua cu'ache cho'uju paniasome repana. Repanare cu'ache cho'oche Dios ūsekaimaneasomu, Repau'te cuasache ūhaso tūsiva'nare pojoche ro'ire ro'iju paapu chini.

Reparumu Israelpāi ruarepa cu'ache cho'ocojņoju repanani jo'e re'oja'che cho'okaau chini Diore ija'che i'kaju sēniasome: “Chukuna'te Paaku, mu'ure cuasache'te jo'kaso tūsiva'nani cuasaju pojoju cu'ache cho'ome chukuna”, chiniasome.

11-12 Jā'aja'ne i'kaju sēejuna asa Dios ija'che i'kaasomu repanare:

—Musanukonare si'ache cu'ache cho'ocojņoju chu'uni sēejuna cho'okaiu pa'iku'mu chu'u. **13** Jā'ata'ni chu'urejē'e cuasama'ne tūsosinani cuasaju pojoju pa'ime musanukona. **14** Jā'ajekuna ūcuanani sani sēejū'u, cho'okaapu. Chu'uta'ni musanukonare jo'e cho'okaima'mu —chiniasomu Dios repanare.

15-16 Jā'aja'ne i'kakuna asa Israelpāi ija'che i'kaasome:

—Rua cu'ache cho'ome chukuna. Jā'ata'ni je'se cho'oma'ne ūcua re'oja'che cho'okaijū'u chukunava'nare —chini repana tūsosinare cuasache ūhaso Diorepauni cuasaasome repana. Jā'ajekuna Dios repanare oiu jo'e re'oja'che cho'okaniasomu.

Jueces 11.1-32

1 Reparumu sōtaopāiu sī'uromio mamaku Jefté cavache vajuchuma'ku paniasomu. **2-3** Repau puka'ku rūjo mamachīi repana majaa'chure cuheasome repau'te, cheko mamakujekuna. Jā'aja'ne repau'te cuheju tīichejana kuko saosome repana. Saorena chekuchejana sanisoasomu repau pasa chini.

4-6 Na'a pa'isirumu Amonpāipi Israelpāire rani cavajuna Jefté cho'jechīi repau'te kuko saosinapi tuha ija'che i'kaasome repau'te:

—“Rani mu'upi chukunani chū'uku Amonpāire ja'me cavajū'u”, chiime chukuna mu'ure —chiniasome repana.

Jueces 11, 12

7-9 Jā'aja'ñe i'karena asa ija'che i'kaasomu repau:

—¿Je'se pa'iuna musanukona chu'ure cuheju kuko saosinata'ni chu'ure ku'eche? Jā'ata'ni musanukonapi chu'uni i'kajuna ja'me sani Diopi cho'okaiuna repanare cavaku cajejani chu'upi chū'uku pa'ija'mu musanukonare —chiniasomu repau.

10-11 Jā'aja'ñe i'kauna repanapi, “Jau”, chitena ja'me saniasomu repau. Sakuna repacheja cana ũcuanani chū'uku paau chini jo'kaasome repau'te. **12** Repauni pāi chū'uku'te jo'karena repau Jefté pāi te'enare chēa saopi'raku ija'che i'kaasomu, Amonpāi chū'ukuni sa kuaa'ju chini: “¿Je'se pa'iuna musanukona chukuna'te Israelpāi rani cavache?”, chiiñū'u”, chiniasomu.

13 Jā'aja'ñe i'ka saouna sani kuarena repau Amonpāi chū'uku ija'che i'kaasomu: “Jeerumu musanukona majapāi Egipto cheja pa'isinapi eta rairumu chukuna aipāi chejña tatesokaisinaa'me. Jā'ajekuna churana cavama'ñe repachejña co'chojū'u chukuna'te”, chiniasomu repau.

Jā'aja'ñe i'kauna repau i'kasi'e Jefteni ra kuaasome repana. **14-32** Jā'aja'ñe ra kuarena asa repau Jefté Amonpāi chū'uku'te jo'e chu'o saosomu, repau neenapi ũcuamakaru cavaa'ju chini. Jā'ata'ni repau Amonpāi chū'uku asa jachaku repana cavache ũsemaneamomu. Jā'ajekuna Jefté repau neena sōtaopāina'me Diopi cho'okaiuna Amonpāi cavaju cajejaniasome.

Jueces 12.1-14

1 Reparumu Efraín jojosiña Jefté cho'osi'ere asa pe'ruju jainuko chi'i sani tī'a ija'che i'kaasome repau'te:

—Musanukona, ¿je'se pa'iuna Amonpāi cavañu chini sairumu chukuna'terejē'e soima'ñe te'ena sate? Jā'ajekuna chura chukuna mu'u vu'ena cuao repavu'ena'me peore uosojanaa'me mu'ure —chiniasome.

2 Chitena i'kaasomu repau.

—Musanukonare soisi'kua'mu chu'u. Jā'ata'ni musanukona raimanesinaa'me. **3** Jā'ajekuna inana'me sani Diopi cho'okaiuna Amonpāi cavaku cajejaisi'kua'mu chu'u. Chura musanukona, ¿je'se pa'iuna chu'uni cavañu chini raiche? —chiniasomu.

4-7 Ūcuarumu Jefté repanani cavara chini repau neenare umupāi ũcuanukore chi'i repanare Efraín jojosiñare cavaju cajejani jainukore vanisoasome repana. Repau Jefté Israelpāi seirepaūsorumu chū'uasomu.

8-14 Repau jūnisosirumu Ibanpi chū'uku paniasomu repanare Israelpāi. Repanare sieterepaūsurumu chū'ukuji jūnisosomu repau. Repau jū'isirumu Elonpi dierepaūsurumu chū'uku paniasomu repanare. Repau jūnisosirumu Abdonpi ochorepaūsurumu chū'uku paniasomu repanare.

**Filisteopāipi Israelpāire chēa paajuna
Sansón cho'okaisi'ere kuamu**

Jueces 13.1-25

1 Israelpāi chū'usi'ku Abdón jūnisosirumu repana jo'e Dios chū'uñe'te jachaju cu'ache cho'oju paniasome. Jā'ajekuna Diopi repanani pe'ruku cho'okaimauna filisteopāipi cava cajejani chēa paaju cuarentarepaūsurumu chū'uju paniasome repanare.

2 Reparumu pāiu Manoa paniasomu. Repau rūjo chīi paacu'ava'o paniasomo. 3 Jā'ajañe pa'ikoni ángel Dios raosi'ku repao pa'ichejana sani ija'che i'kaasomu repao'te: “Mu'ure chīi paacu'asi'kua'mu. Jā'ata'ni chura chīipu sani chīire umuva'uni paaja'mo mu'u. 4 Jā'ajekuna uche conona'me cheke cono vēañe jmakarujē'e ūkuma'ñe pa'ijū'u. 5 Ūcuachi'a repau chīiva'u raña tu'kasokaimanejū'u. Repau mu'u chīi teana chīirumuna ‘nazareo’ pa'ija'mu. Jā'ajekuna ainee pa'iu repau jūnisochetu'ka, ‘nazareo’ chiina pa'iche pa'iu conojē'e ūkumau rañajē'e tu'kasocojñoma'ñe pa'iu Dios chū'uñe cho'okaiu pa'ija'mu repau. Ūcuachi'a filisteopāi chēa paanani Israelpāire tuara chini repau sōtaopāina'me sani cavaku pa'ija'mu repau”, jā'ajañe i'ka saniasomu repau ángel.

6-8 Repau sanisosirumu ūjani sani repao'te ángel i'kasi'ere kuaasomo repao. Jā'ata'ni Manoa, “Angel'mu repau”, chiima-neasomu vesuku. Jā'ajekuna Dioni sēeu ija'che i'kaasomu repau: “Chukuna'te Paaku, mu'upi ikore i'kasi'kuni jo'e raoa'ku chini sēemu chu'u, repauji chukunani chīiva'ure paa cho'oja-chere masi kuaa'ku chini”, chiniasomu. 9-25 Repauji sēeuna asa Dios repanani i'kaa'ku chini ángel'te jo'e raouna ūcuare kuaasomu. Jā'ajekuna repau asa, “Ūcuarepaa'me iko i'kasi'e”, chiiu cuasaasomu. Jā'ajekuna ángel repanare i'kasi'epi ūcuarepa ti'jñeuna chīiva'ure umuva'uni paa repau mami Sansonre ve'oasome repana. Repau Sansón ainee pa'iu Diopi cho'okaiuna cavachejē'e vajuchuma'ku paniasomu.

Jueces 15

Jā'ajekuna repau Sansón filisteopāi rua jainukore vanisojaniasomu. Repana āu tāsichejña ūcuachi'a peore ūosoasomu repau. Jā'aja'ñe cho'oku Israelpāi veinterepaūsurumu chū'uku paniasomu repau Sansón.

Jueces 16.4-30

4 Jā'aja'ñe cho'okuji repau Sansón romichīio'te Dalilani rua chiniasomu. Jā'ata'ni reparumu filisteo aina repau'te Sansonre vanisoñu chiniasome. 5 Jā'ajekuna Dalila'te sani ija'che i'kaasome repana:

—Sansonre repau cho'oku koka paache'te sēniasa chukunani rani kuajū'u. Mu'upi jā'aja'ñe cho'okaito mu'ure kuri ro'ijanaa'me chukuna. Repau cho'oku koka paache'te masiju vanisoñu chiime chukuna repau'te —chiniasome repana.

6 Jā'aja'ñe i'karena asa, “Jau”, chini Sansonre ija'che i'kaasomo repao:

—Mu'u cho'oku koka paache'te kuajū'u chu'ure. ¿Je'se cho'oku jā'arepa rua koka paaku mu'u? ¿Ë'quepi vēeto'te cho'ojosecu'aku mu'ure? —chiniasomo repao.

7 Chikona ija'che i'kaasomu repau:

—Saocupu pīsimeā mamameāpi sieterepameā chu'uni vēeto ūcuauakujache koka peova'u carūnisoja'mu chu'u —chiniasomu.

8-9 Jā'aja'ñe i'kauna asa repao Dalila repau'te chēa vanisoñu chiinare filisteopāi repavu'e kati pa'inare saocupu pīsimeā sieterepameā sēni kooasomo repao. Jā'ajekuna Sansonre ūcuameāpi vēe pi'ni cuiko ija'che i'kaasomo:

—Sansón, filisteopāi chēapi'rame mu'ure —chiniasomo. Jā'ata'ni Sansón repameā repajē'e jujama'ñe rueni tuteso, vēesi'e peou paniasomu.

10 Jā'aja'ñe cho'osirumu Dalila repauji kuarepaa'ku chini kuhama'ñe rua jo'e ija'che i'kaasomo:

—Mu'u chu'ure charo ūcuarepare i'kamanesi'kua'mu. Churata'ni mu'u kua jñauma'ñe paaku koka paarepache'te kuajū'u chu'ure —chiniasomo repao.

11 Jā'ata'ni Sansón jo'e joreku ija'che i'kaasomu:

—Pīsi mamameāpi rua ūjameāpi chuta'a cho'omajñaruā

cho'omameāpi vēeto pāiu ūcuauakuja'che koka peova'u carūhija'mu chu'u —chinasomu.

12 Jā'aja'ñe i'kauna asa Dalila repau'te pīsi mamameāpi vēeasomo. Jā'a cho'oto filisteopāi repauni chēaņu chini ūcuavu'ere kati paniasome. Repau'te vēecuha jo'e cuiko ija'che i'kaasomo repao:

—Sansón, filisteopāi chēapi'rame mu'ure —chinasomo.

Chikona asa Sansón repao vēesimeā repajē'e ujama'ñe jo'e rueni tutesoasomu. **13-14** Repauji jā'aja'ñe cho'ouna Dalila jo'e sēniasomo repau'te. Jā'ata'ni jo'e chekere joreku ija'che i'kaasomu repau:

—Chui tūosaivuna chu'u rañapa chuina'me jepo jujache vēe suoto pāiu ūcuauava'uja'che koka peova'u carūnisoja'mu chu'u —chinasomu.

Jā'aja'ñe i'kauna repau kānisosirumuna repau rañapa rua jujache vēecuha jo'e cuiko ija'che jo'e i'kaasomo repao:

—Sansón, filisteopāi chēapi'rame mu'ure —chinasomo. Chikona asa jñano vuni repau rañapa chuina'me jepo vēesi'e peore rueni tutesoku vuniasomu repau.

15 Ūcuaramu Dalila repauji jā'aja'ñe cho'ouna jo'e ija'che i'kaasomo:

—Chu'ure rua joreku pa'imu mu'u. Chu'ure chiirepaku pani jorema'ñe ūcuarepare kuara'amu mu'u chu'ure —chinasomo.

16-17 Jā'ata'ni repaoji cuharepama'ñe jeereparumu ūcuate'ere sēona churata'ni ūcuarepare kuaasomu repau:

—Teana chu'u ja'ko cutaro sa'navu pa'irumuna vua Dios chū'uñe cho'okaiu “nazareo” pa'iche jo'kacojñosi'kujeku koka paamu chu'u, Ūcuauji cho'okaiuna. Jā'ajekuna chu'u rañapa tu'kasoma'ñe paaku'mu chu'u. Jā'aja'ñe pa'ikujeku chu'u rañapa'te tu'kasoto pāiu ūcuauakuja'che koka peova'u carūhija'mu chu'u —chinasomu repau. **18** Repauji jā'aja'ñe kuauna asa, “Churata'ni jorema'ñe chu'o ūcuarepare i'kamū iku”, chiio cuasa Dalila filisteopāi chū'unani soio chu'o saosomo.

Ūcuaramu repana repao chu'o saosi'ere asa kuri repao'te ro'ijachena'me raju rianasome. **19** Repana raisirumu repao Dalila Sansonre repao toana ūha kāusoasomo. Jā'aja'ñe cho'o repao chekure pāiu'te soni raoasomo, Sansón rañapa'te tu'kasokaau chini.

20 Ũcuauji rañapa tu'ka pi'niuna jo'e cuiko ija'che i'kaasomo repao:

—Sansón, filisteopāi chēapi'rame mu'ure —chinasomo. Chikona Sansón kāisi'ku jñano vuni, “Chēacojñomaneja'mu chu'u”, chini cuasaasomu, Dios repau'te cho'okaimanejañere vesuku.

21 Ũcuarumu repana filisteopāi repao soni raosina churata'ni repau'te chēa repau ñakocaã ru'teso repana pa'ichejana sasoasome. Repau'te sa pāi chēavu'ena cuao cunameāpi ta'che paaju trigo'te toakaau chini chū'uju paniasome repana.

22 Repau Sansón pāi chēavu'e pa'irumuna rañapa jo'e casoasomu.

23-25 Ũcuarumu filisteopāi repana diova'nani rupu tūosinani pojoñu chini rua jainuko chi'i pa'iju Sansonni raa'ju chini chū'uasome, rarena repauni pāisoñu chini. Chū'urena pāi chēavu'e pa'isi'kure Sansonre etuarena pōsuuji repau'te juha raasomu. **26-28** Rakuna Sansón repana chi'i pa'ivu'e, “Juvorepattuu ka'chatuu pa'ichejana sajū'u chu'ure”, chinasomu.

Ũcuarumu Sansón repatuu pa'ichejana sa jo'kauna Diore ija'che sēniasomu: “Chu'ure Paaku, chu'ure jo'e te'echo cho'okaijū'u”, chinasomu. **29-30** Jā'ajañe i'kacuha repatuuna chēa charona jajoku ija'che i'kaasomu repau: “Filisteopāi chu'una'me jūnisoa'ju”, chinasomu. Jā'ajañe i'ka repavu'e peore jujo ñañosoasomu repau. Jā'ajekuna repavu'e chi'i pa'inare peore ñaña tuāni vēasoasomu. Repau'te Sansonre ũcuachi'a ñaña tuāni vēasoasomu. Jā'ata'ni repaumucuse repau vajuu pa'irumu vanisosinare teana te'echoji na'a jainukore vanisoku jūniasomu repau.

**Israelpāi chū'una “juez” chiicojñona
mamire kuamu**

Otoniel (Jueces 3)

Aod (Jueces 3)

Samgar (Jueces 3)

Déborana'me Barac (Jueces 4-5)

Gedeón (Jueces 6-8)

Abimelec (Jueces 9)

Tola (Jueces 10)

Jair (Jueces 10)

Jefté (Jueces 11-12)

Ibzan (Jueces 12)

Elón (Jueces 12)

Abdón (Jueces 12)

Sansón (Jueces 13)

**Elimelec rŭjona'me Moab cheja
sani pa'isi'ere kuamu**

Rut 1.1-5

Lc 3.32

1-2 Israelpāi chēa jo'kacojñosina juezpāi repanare chū'urumu āujē'e peosomu repacheja. Repachejapi āu peokuna umuu Judá cheja pa'ijooopo Belén vu'ejoopo pa'iku Elimelec ve'eku rŭjona'me mamachīi ka'chanare paakuji ttiichejana Moab chejana sani paniasomu. Repau Elimelec rŭjo Noemí ve'easomo. Repana mamachīi Mahlonna'me Quelión ve'easome. Repana Efratavājujeju Belén vu'ejoopo'te paniasome. (Repajoopo Belén cheke mami Efrata ve'easomu.) Belén vu'ejoopo pa'isinapi Moab chejare sani paniasome repana.

3 Sani pa'iu Noemí ũju Elimelec ũcuachejana jŭnisoasomu. Ũjupi jŭnisouna mamachīichi'a ka'chanare paaasomo repao. **4** Na'a pa'isirumu repao mamachīi Moaromire veja paaasome, Orfana'me Rure. Repana chekurumu dierepaūsurumu veja paanapi **5** Mahlonna'me Quelión ũcuachi'a jŭnisoasome. Jā'aje-kuna repao Noemí ũjurejē'e peo chīirejē'e peova'o paniasomo.

**Noemí Belén vu'ejoopona jo'e co'ikona
Rut repao vao pa'isi'ko ja'me saisi'ere kuamu**

Rut 1.6-22

6 Ũcuarumu Noemí Diopi Repau neenani Israelpāire oiu cho'okaiuna āu jo'e pa'iche'te asa varomi pa'isinana'me repao aperumu pa'isichejana co'ira chini care'vaasomo. **7** Repana romi chotena repana sani pa'isichejapi eta Judá cheja saima'api saniasome.

8 Jā'ata'ni repao Noemí, ma'a saio canuka repao varomi pa'isinare ija'che i'kaasomo:

—Musanukona chu'u varomi pa'isina, muja'koromi vu'ñiare co'i pa'ijŭ'u. Co'i pa'ijuna Diopi musanukonare si'arumu re'oja'che cho'okaiu paau, musanukona chu'una'me chu'u chīiva'na pa'isiva'nare re'oja'che cho'okaiju pa'isi'eja'che. **9** Ũcuachi'a Dios maire Paakuji oiu musanukonare jo'e chekunani umupāi veja pojoju re'oja'che paapu chini cho'okaau —chiniasomo repao. Jā'aja'ñe i'ka pi'ni repanare chūsu pojoona rua oniasome repana.

Rut 1

10 Oiju repao'te ija'che i'kaasome repana:

—Mu'una'me sani mu'u pa'ichejare pa'iju mu'u maja-pāina'me pañu chiime chukuna —chiniasome repana.

11 Jā'ata'ni repao jo'e repanare ija'che i'kaasomo:

—Co'ijū'u, chu'u varomi pa'isina. ¿Je'se pa'iuna musanukona chu'una'me sañu chiiche? Chu'u jo'e chii paamaneja'mo, musanukona ũjupāi pa'ijanare. **12** Musanukona vuñana co'ijū'u, chu'u varomi pa'isina. Chu'u aiva'ojeko jo'e umu vejamaneja'mo. Chu'upi jo'e chii paa cuasako iñamina umu veja chii'va'nare paato, **13** ¿musanukona repanani vejañu chini ainee pi'niñejatu'ka vejamauro pa'iju cha'ajanaa'ñe repanare? Cha'acu'amū musanukonare. Chu'u varomi pa'isina, chu'upi musanukona chuova'na pa'iche'te ñato na'a rua cu'amū chu'ure, Maire Paakuji ũsekaimauna chu'uva'oni cu'ache ti'jñeuna —chiniasomo repao repanare.

14 Jā'aja'ñe i'kaona asa jo'e oniasome repana. Oio, Orfa repao vao pa'isi'kore chūsu pojo co'isoasomo. Ruta'ni vao pa'isi'kore Noemire jo'kacuheasomo. **15** Jā'ata'ni Noemí ija'che i'kaasomo repao'te:

—Ñako. Mu'u ja'me jovo pa'isi'ko repao majapāi pa'ichejana co'icuhamo, repanani ja'me pa'io repana cuasava'nare diova'nani jo'e pojoko pasa chini. Mu'u ũcuachi'a repaona'me co'ijū'u —chiniasomo.

16 Jā'aja'ñe i'kato Rut ija'che i'kaasomo:

—Mu'uni jo'ka sanisoa'ko chini chū'umanejū'u chu'ure. Mu'u saijacheja ja'me sasa chiimo chu'u. Ũcuachi'a mu'u pa'ijacheja ja'me pasa chiimo chu'u. Mu'u majapāi ũcuachi'a chu'u majapāi paapu. Mu'u Cuasaku'te Diore ũcuachi'a cuasara chiimo chu'u. **17** Mu'u jūnisojachejana chu'u ũcuachi'a ũcuachejana jūniso tācojñora chiimo. Mai ka'chana chuta'a vajuva'na pa'irumuna chu'upi mu'ure jo'ka sanisoto Dios Maire Paakuji chu'ure rua cu'ache cho'oa'ku —chiniasomo Rut.

18 Jā'aja'ñe i'kaona asa Noemí repao ja'me saineē'ne'te masiko jo'e i'kamaneasomo, repaoji jo'ka co'imanea'ko chini.

19 Jā'ajekuna repana romi ka'chana sani Belén vu'ejoopona ti'aasome. Ti'a pa'ijuna repajoopo pa'ina romi ña jñano rua cutuju paniasome.

—¿Iko Noemia'o? —chiniasome.

20 Jā'aja'ñe cutujuna i'kaasomo repao.

—Noemire ve'omanejũ'u chu'ure; Mara'te ve'ojũ'u chu'ure, Diopi ũsemauna rua cu'ache ti'jñecojñosi'kojekona —chinasomo. (“Noemí” chini “Pojoko” chiimu. “Mara” chini “Oiko” chiimu.)

21 Ūcuarumu Noemí jo'e ija'che i'kaasomo:

—Icheja eta sairumu si'ache paasi'koa'mo chu'u. Chura repa paasi'ejẽ'e peova'o raimo, Diopi jā'aja'ñere chiiuna. Diopi cho'ouna rua cu'ache ti'jñesi'kua'mu chu'ure. Jā'ajekuna, ¿je'se pa'iuna chu'ure Noemire ve'оче? —chinasomo repao.

22 Jā'aja'ñe cho'o Noemina'me vao pa'isi'ko Moabpāio Rut, Moab chejapi Belén vu'ejoopona co'iasome, cebada apetuaru-muna.

Rut Booz chiona sani cebada vero tuasi'ere kuamu

Rut 2.1-23

1 Elimelec Noemí ũju pa'isi'ku majapāiu rua kuriu paniasomu. Booz ve'easomu repau. Repao ũju pa'isi'ku majapāiu pa'isi'kujekuna repau'te majapāija'iu'te paaasomo repao.

2 Ūcuarumu Rut vao pa'isi'kore Noemire ija'che i'kaasomo:

—Chio saiche ũsemanejũ'u chu'ure; sani ñara. Chekurumu chu'ure pāiu cebada tuaku ũcuauakupi repau tuaku jo'kasi-cha'chare chu'upi cho'jepi saio tuato ũsema'mu —chinasomo.

Chikona vao pa'isi'ko asa,

—Jau, saijũ'u jmava'o —chinasomo repao'te.

3 Jā'aja'ñe i'kaona Rut chiona saniso cebada tuana jo'kaju tuasicha'charuäre vero tuako paniasomo. Jā'ata'ni repachio Noemí ũju pa'isi'ku Elimelec majapāiu Booz chiojekuna re'oja'che tijñaasomu repao'te.

4 Repao chuta'a ũcuachio pa'itona Booz Belén vu'ejoopoji rani tí'a repau'te cebada tuakainare ija'che i'kaku sēniasomu:

—Dios maire Paakuji ja'me paau musanukonare —chinasomu.

Jā'aja'ñe i'kauna repau'te sāiñe ija'che i'kaasome repana:

—Mu'ure ũcuachi'a maire Paakuji re'oja'che cho'okaiu paau —chinasome.

5 Repanare i'ka pi'ni repau'te cebada tuakainare chũ'ukaiku'te ija'che sēniasaasomu repau:

—Jã'o romichĩio, ¿ũque pãio'o? —chinasomu.

6 Chikuna repau'te cho'oche cho'okainare chũ'uku ija'che i'kaasomu:

—Moabpãio'mo jã'o. Noemina'me Moab cheja raisi'koa'mo.

7 Cebada tuana jo'kasicha'charuãre repa'na cho'jepi saio tuara chini chu'ure sãesi'koa'mo repao. Jã'aja'ñe sãni apeñatatoji vua

jmamakarujē'e puama'ñe tuakoji churana rani jmamakarū puamo repao —chiniasomu.

8 Chikuna asa Booz ija'che i'kaasomu Rure:

—Asarepajū'u, romichīio. Chekuchio te'echiojē'e cebada sani tuamanejū'u. Saima'ñe ichejare canuka chu'ure cho'oche cho'okaina romina'me pa'ijū'u. **9** Ūcua ichejare pa'io chu'ure cebada tuakaina tuachejñare ja'me tuha repana jo'kacha'chare tuako pa'ijū'u. Chu'ure cho'oche cho'okainare mu'uni te'eujē'e cho'ouama'ñe cho'omanea'ju chini i'kacuhasi'kua'mu chu'u. Chiore pa'iona mu'ure okouato churupuā oko pa'ipūā pa'ichejana sani repana ea ūkucheji mini ea ūkujū'u —chiniasomu repau.

10 Jā'aja'ñe i'kauna asa Rut repauni ña kuku chia chejana tī'iku'te meñe sime ñu'io ija'che sēniasomo repau'te Boore:

—¿Je'se pa'iuana mu'u chu'ure tīpāio'teta'ni ña oiu rua re'oja'che cho'okaiku? —chiniasomo.

11 Chikona Booz i'kaasomu.

—Muūju jūnisosirumupi vua muvao pa'isi'kore mu'u re'oja'che cho'oche peore masimu chu'u. Ūcuachi'a muja'kupāina'me mu'u pa'icheja jo'kaso chukuna'te mu'ujē'e ñamanesinani rani ja'me pa'iche masimu chu'u. **12** Jā'aja'ñe cho'okojekona Diopi re'oja'che cho'okaau mu'ure. Ūcuachi'a mu'upi, “Chu'u sēesi'e cho'okaija'mu Dios”, chini cuasakojekona Repau Israelpāi Paaku repana Cuasakuji peore mu'u cho'osi'e ro'i re'oja'chere ĩsia'ku —chiniasomu repau.

13 Jā'aja'ñe i'kauna asa ija'che i'kaasomo repao:

—Rua re'oja'che cho'omu mu'u chu'ure. Mu'u i'kache chu'o asa pojomo chu'u. Romi mu'ure cho'oche cho'okaina pa'icheja'che pa'ima'koreta'ni pojoku i'kasi'kua'mu mu'u chu'ure —chiniasomo.

14 Ūcuarumu Booz āu āirumu tī'auna Rure soni rao ija'che i'kaasomu:

—Ichejana rani, pāmaka mini iena uche cono cho'osira'kana chū'seko āijū'u —chiniasomu.

Chikuna Rut, “Jau”, chini cho'oche cho'onare rū'uñe puona Booz cebadacaā cha'usi'ere mini ĩsiasomu repao'te. ĩsiuna chaji-chetu'ka repacaā āniasomo repao. Jā'ata'ni repacaā ūcua cajejaniasomu. **15** Repao āni pi'ni jo'e cebada vero tuara chini saisirumu Booz repau'te cho'oche cho'okainare ija'che chū'uasomu:

Rut 2

—Musanukona tua quēo ūhajuu cebada ūsemanejū'u repao'te, siaa'ko. **16** Ūcuachi'a musanukona tuacha'cha to'jñojū'u, repaoji siaa'ko. Ūcuaja'che repao'te te'eujē'e cho'ouama'ñe cho'omanejū'u —chiniasomu.

17 Repao Rut te'eumucuse Booz āu chio cebadacha'cha vero tuako paniasomo. Repa cebada repao tuasi'ere po'te ñato veinte kilos na'a jā'acho'je rukuasomu.

18 Ūcuarumu repao cebada po'tesi'e ve'o vū'ejoopona co'i vao pa'isi'koni sa ñoasomo repa. Repa ñocuha repao koo āiona cajejaisi'e āu vao pa'isi'koni Noemini mini ĩsiasomo.

19 Jā'aja'ñe cho'okona ña Noemí ija'che sēniasomo repao'te: —¿Jeechejare iumucuse cho'oche cho'oo mu'u? ¿Jeechejare jā'arepa rua cebadacha'cha tuao mu'u? Diopi re'oja'che cho'okaiu paau repau'te, maire ie cho'okaiuku'te —chiniasomo.

Chikona Rut vao'te repao cho'oche cho'osicheja paaku'te ija'che kuaasomo:

—Repau pāiu chu'u cebada tuasicheja paaku Booz ve'emu —chiniasomo.

20 Chikona Noemí ija'che i'kaasomo:

—Maire Paakuji Diopi re'oja'che cho'okaa repau'te. Mai ūjupāi jūnisosinare repa vajuřumu cho'okaisi'eja'che chura maiva'nani re'oja'che cho'okaiu pa'imu Repau Dios. Repau pāiu mai kueñe majapāija'iu'mu. Jā'ajekuna repauji maire kuirache pa'imu —chiniasomo.

21 Chikona Rut jo'e ija'che i'kaasomo:

—Repau chu'ure, “Cuhama'ñe cebada tua pi'niñetu'ka chu'ure cho'oche cho'okaina romina'me tuako pa'ijū'u”, chiisi'kua'mu —chiniasomo.

22 Jā'aja'ñe i'kaona Noemí ija'che i'kaasomo vao pa'isi'kore:

—Jmava'o, mu'upi repau'te cho'oche cho'okainana'me pa'io pāipi mu'uni te'eujē'e cho'ouama'ñe cho'omaneajū chini chekuna chiño saima'to na'a re'omu, chu'u cuasato —chiniasomo.

23 Jā'ajekuna Rut Boore cho'oche cho'okaina romina'me pa'io cebadacha'charuāre vero tuako paniasomo, repachio pa'iche cebadana'me trigo tua pi'niñetu'ka pa'io. Jā'aja'ñe cho'oko vao pa'isi'kona'me pa'io paniasomo repao.

Booz re'oja'che cho'osi'ere kuamu**Rut 3.1-18**

1 Ũcuarumu Noemí Rure ija'che i'kaasomo:

—Jmava'o, mu'upi pojoko paa0 chini umuu'te mu'ure paajaure jñaakasa chiimo chu'u. 2 Asarepajũ'u. Mai maja-pãija'iu Booz, mu'u cebada ja'me tuakaisinani romi paaku iñami cebada'te po'tera chini saiuasomu. 3 Jã'ajekuna ija'che cho'ojũ'u: Cuchaso, ma'ña cho'o, mu'u kãa na'a re'ojakãare sacha ũcuachejana saijũ'u. Jã'ata'ni repau Booz chuta'a ãu ãni pi'nima'to ñomanejũ'u mu'u repau'te. 4 Repau kãi umecheja ñarepajũ'u. Ña pi'ni repauji kãnisouna pe'kereparu sani repau pũ'ikãa cũ'a caru'ruchi'a mini vana ũcuachejana umejũ'u. Jã'aja'ñe cho'oto ũcuauji mu'u cho'ojache i'kaja'mu —chiniasomo.

5 Chikona Rut,

—Mu'u chu'ure chũ'uko i'kache peore ũcuarepa cho'oja'mo chu'u —chiniasomo.

6 Ũcuarumu Rut repachejana sani vao pa'isi'ko chũ'usi'e peore ũcuarepa cho'oasomo. 7 Repao sani ñato Booz ãure ãiu ũkuasomu. Ũcuachi'a rua pojoku paniasomu repau. Æu ãnicuha kãsa chini cebadakuanupu kueñena umeasomu repau. Repauji umeuna ña Rut na'a ñamina repajẽ'e asoma'ñe sani repau pũ'ikãa cũ'a caru'ruchi'a mini vana ũcuachejana umeasomo. 8 Ũcuarumu Booz kãisi'kupi ñamirepana jñano vuniasomu. Vuni churi umeku romio'te repau cũ'a caru'rure ũhikoni tĩni ña kukuasomu repau.

9 Ũcuarumu Booz repao'te ija'che sēniasaasomu:

—¿Jeeja'io'o mu'u? —chiniasomu.

Sēeuna Rut i'kaasomo.

—Rua'mo chu'u. Mu'ure cho'oche cho'okaiko'mo. Mu'u, chu'u majarpãija'iu'mu. Chekuna chu'u na'a kueñe majarpãijana te'eujẽ'e peome. Jã'ajekuna mu'upi kuirache pa'imu chu'ure. Jã'ajekuna mu'upi chu'uni veja paaku kuiraa'ku chiimo chu'u —chiniasomo repao.

10 Chikona Booz,

—Dios maire Paakaji re'oja'che cho'okaau mu'ure. Muũju jũnisosirumupi vaa muvao pa'isi'kore re'oja'che pa'io cho'okaio pa'isi'e chura na'a re'oja'che cho'omo mu'u. Ũmuu'te chekuni

chu'ure na'a rua pōsuuni kuriuni jā'apāani chuova'u pa'ikuni ku'e jñaa vejaruja'chere vejamanesi'koa'mo mu'u. **11** Vajuchumanejũ'u. Chu'u pa'ijooopo pa'ina pāi ũcuanuko mu'u re'oja'che pa'iche masime. Jā'ajekuna mu'u sēeñe cho'oja'mu chu'u.

12 Ija'chea'me: Chu'u mu'u kueñe majapāija'ñe pa'iche ũcuarepaa'me. Jā'ata'ni mu'u chekure chu'ure na'a kueñe majapāiujaja'ñe pa'iku'te paamo. **13** Jā'ajekuna che'ro repauji majapāija'ñe pa'ina cho'ochete ũcuarepa cho'ora chini, “Repaoni paaku kuirara”, chiau. Repauji jā'aja'ñe cho'oma'to maire Paaku Dios ñaku'te chu'upi cho'oja'mu. Jā'ajekuna chura iñami saima'ñe ichejana kāni ñatajũ'u —chiniasomu Booz repao'te.

14 Repao Rut repañami Booz cū'a caru'runa kāniasomo. Jā'ata'ni repao'te ija'che i'kaasomu: “Mu'u icheja raisi'e pāi te'eujē'e vesua'ju”, chikuna jo'e apeñatato chuta'a chija'itona rua ñami vuniasomo repao.

15 Ũcuarumu Booz repao'te vakona ija'che i'kaasomu: —Mu'u sē'sevu ju'ikāa tito masi quēo tusujũ'u —chini repaoji sē'sevu ju'ikāare masi cho'oko pa'iona Booz repao saja'che cebada cuarenta kilos na'a jeecho'je rukuche mañakaniasomu. Maña pi'ni repao tātavana mini tuokakuna vu'ejoopona saniasomo repao.

16 Repao Rut sani tī'asirumu vao pa'isi'ko ija'che sēniasomo repao'te:

—¿Je'se paku repa jmava'o? —chiniasomo.

Chikona Rut vao pa'isi'kore, Booz cho'okaisi'e peore kuako, **17** cheke jo'e ija'che i'kaasomo:

—Ie cebada peore repau īsisi'ea'me. Ija'che i'kaku īsisi'kua'mu repau: “Muvao pa'isi'ko pa'icheja āiñe peoo co'imanējũ'u”, chiiu īsisi'kua'mu —chiniasomo repao.

18 Jā'aja'ñe kuaona asa Noemí ija'che i'kaasomo:

—Jmava'o, chura, “¿Je'se chu'ure ti'jñeja'u?”, chini oio cuasamairo pa'ijũ'u. Chu'u cuasato repau iumucuse mu'ure majapāiujaja'ñe pa'iku cho'okaijache cutu care'vasirumujatu'ka puamanēja'mu —chiniasomo repao.

Boona'me Rut vejasi'ere kuamu

Rut 4.1-17

1 Ũcuarumu Booz vu'ejoopo kakasa'aro'te sani ñuniasomu. Pāi chi'i pa'icheja paniasomu repacheja. Ũcuarumu repau Booz

i'kasi'ku Rut majapāiujā'iu rani ūcuau űu'ichejapi carania-somu. Repauji caraiuna űa Booz,

—Rani ichejana puujū'u —chiniasomu repau'te.

Chikuna repau,

—Jau —chini sani puuasomu.

2 Ūcuarumu Booz repajoopo pa'inare ainare dierepanare soni raoasomu. Soni rao repanare ūcuachi'a ūcuauuna'me puu űuhapu chini i'kaasomu. Repana puusirumu, 3 Booz repau majapāiu'te ija'che i'kaasomu:

—Noemí, Moab cheja pa'ijani co'isi'ko mai majapāiu Elimelec paasicheja cheja űisisora chiimo. 4 Mu'upi jā'are asa masia'ku chini kuamu chu'u. Ūcuachi'a mu'upi repachejare koo paara chini churana ina pāina'me aina asaju'te, “Kooja'mu chu'u”, chiijū'u. Mu'ure Elimele'te na'a kueűe majapāiujekuna repau paasicheja koo paare'omu. Jā'ata'ni mu'upi repachejare koomaneni teana kuajū'u; masira. Mu'upi kooma'to chu'uni koo paare'omu repacheja —chiniasomu.

Chikuna repau majapāiu,

—Koorā —chiniasomu.

5 Ūcuarumu Booz repau'te ija'che i'kaasomu:

—Mu'upi repao Noemí chejare kooto Rure Moabpāio'te va'jeoni vejache pa'imū, repaoji chīire paa'ko chini. Jā'aja'űe cho'oto jūnisosiva'u rūjo pa'isi'ko mamachiijeju repacheja paasi'ku paacojűosinaja'űe pa'iju ūcuachejare cheja koo paajanaa'me —chiniasomu.

6 Jā'are asa repau majapāiu ija'che i'kaasomu:

—Jā'aja'űe cho'oche pa'ito kooma'mu chu'u. Chu'upi jā'aja'űe cho'oni chekurumu ja'ku jūniso jo'kasicheja tuaco-jűoja'mu. Jā'ajekuna mu'upi repacheja koorā chini koo paajū'u. Chu'ure majapāiujekuna koo're'osicheja koo'uamauna mu'uni jo'kamu chu'u, kooa'ku chini.

7 Reparumu Israelpāi ija'che cho'oju paniasome: Chekurumu pāiu majapāiujeku repau'te koo're'osichejare koo'uheku chekupi kooa'ku chini jo'kani cū'akorophe'reva'te ruta űisia-somu repacheja koojaure. Jā'aja'űe cho'onajeju, 8 repau majapāiujū cū'akorophe'reva tīto Booni űisiku ija'che i'kaasomu:

—Mu'upi koojū'u repacheja —chiniasomu.

9 Chikuna Booz repacheja chi'i pa'inare ainare ija'che i'kaasomu, chekunare pāi ūcuachi'a:

—Musanukona ūcuanuko irumu chu'u Noemire cheja koojache ñaju asame. Repacheja Elimelena'me Quelionna'me Mahlón jūnisosina chejaa'me. 10 Ūcuachi'a chu'u Moabpāioni va'jeo'te Rure veja paara chiiche ñaju asame musanukona. Chu'upi repaoni veja paakuna repao ūju pa'isi'ku cheja repau majapāi neecheja pa'ija'mu. Jā'aja'ñe cho'oto repau majapāina'me ijoopo pa'ina pāi jmamakarujé'e cavesumanejanana'me repau'te. Chu'u, “Cho'oja'mu”, chiisi'e iumucuse asaju ñacuhasi-naa'me musanukona —chiniasomu repau.

11 Chikuna ainana'me repacheja chi'i pa'ina ūcuanuko ija'che i'kaasome:

—Jūju, asaju ñacuhasi-naa'me. Dios maire Paakujī cho'okaiuna mu'u paajao romio maire Israelpāi ūcuanukore

jojosina Leana'me Raquel paasi'eja'che chii jainukore paaa'ko. Jã'ajekuna repao jojosina Israelpai jainuko paapu. Jã'a cho'oto mu'u Efrata vu'ejoopo'te pa'iu rua masiu paajũ'u. Ūcuajoopo'te Belén vu'ejoopo'te pa'iu pãĩ ũcuanukore re'oja'che cutucojñoku pa'ijũ'u mu'u. **12** Maire Paakuji cho'okaiuna chii rua jainukore mu'u neenare paaa'ko murũjo. Tamana'me Judá mamaku Fares paacheja'che musanukona chii jainukore paajũ'u —chinasome.

13 Jã'aja'ne cho'o repau Booz Rure vejaasomu. Veja paakuna Diopi cho'okaiuna chiipu suni umuva'uni chiire jñaasomo repao.

14 Repaoji chiiva'uni jñaadona ña romi repajoopo cana ija'che i'kaasome Noemire:

—Mu'ure kuirajava'ure mu'u najeva'uja'ne pa'iku'te isisi'ku maire Paaku Dios pojocojñoku paau. Repau mu'u najeva'uja'ne pa'iku pa'iche asa Israelpai ũcuanuko re'oja'che cutuju paapu.

15 Muvao pa'isi'ko mu'ure rua oiko mamakujeku mu'ure aiva'o pa'ito kuiraja'mu repau. Ūcuauji cho'okaiuna pojoko pa'ija'mo mu'u. Chekurumu mu'upi chii umupãiva'nare sieterepanare paakona mu'ure rua kuirakaiju pa'icheja'che muvao pa'isi'ko mu'ure na'a rua cho'okaio pa'imo —chinasome.

16 Ūcuarumu repao Noemí majanajeva'uja'ne pa'iku'te cajaasomo. Reparumupi repava'ure kuirako jojako paniasomo. **17** Jã'aja'ne cho'okona ña repao'te kueñe pa'ina romi ija'che i'kaasome:

—Noemí majanajeva'uja'ne pa'iku jñaacojñocuhasi'kua'mu —chinasome.

Jã'ajekuna repana chiiva'ure Obe'te ve'oasome. Repau Obed ainee pi'ni romio'te veja chiire paa Isaire ve'oasomu. Paauna Isaí ainee pi'ni ũcuachi'a chiire Davire paaasomu. Repau Obed David majacu'eu paniasomu.

David aipãĩ pa'isina mamia'me ie

Rut 4.18-22

18 Inaasome Fares jojosina: Fares mamaku Hezrón paniasomu. **19** Hezrón mamaku Ram paniasomu. Ram mamaku Aminadad paniasomu. **20** Aminadad mamaku Naasón paniasomu. Naasón mamaku Salmón paniasomu. **21** Salmón mamaku Booz

1 Samuel 1

paniasomu. Booz mamaku Obed paniasomu. **22** Obed mamaku Isaí paniasomu. Isaí mamaku David paniasomu.

Samuel Dios chu'o kuakaiku pa'isi'ere kuamu

1 Samuel 1.1-28

1 Na'a pa'isirumu umuu Efrainvāju cheja pa'isi'ku Elcana ve'eku paniasomu. **2-6** Rūjoromi ka'chanare paaasomu repau. Te'eo Ana ve'easomo. Cheko Penina ve'easomo. Penina chīiva'nare paaasomo. Anata'ni chīi peova'o paniasomo. Jā'ajekuna repaoji chīi peova'o pa'iona Peninaji pāisokona Ana rua sumava'o paniasomo.

7-9 Repau Elcana repaūsurumu pa'iche Dios vu'e pa'ichejana Silo vu'ejoopona repau paanare peore saasomu. Ūcuachejana sani Dioni īsiku jo'chava'nare vanisoasomu repau. Jā'aja'ñe ku'io Ana Silo vu'ejoopo sani pa'ikoji āu āni pi'ni vuni muaasomo. Jā'a cho'oto phairi ai Elí Dios vu'e kakasa'aro kueñere ñu'isaivu'te ñuniasomu.

10 Repao Ana Dios vu'ena mua repavu'e kakachejare sani nukako rua sumava'o pa'ikojeko oio Dioni ija'che i'kako sēniasomo: **11** “Dios Peore Cho'omasiu, mu'upi chu'u sēeñe'te asa chu'uni chīiva'ure īsito repau vajuu pa'ichetu'ka mu'u chiiche'te cho'okaiu paau chini ūsema'ñe jo'kaja'mo chu'u. Jā'aja'ñe jo'kasi'ejekuna repava'u raña tu'kasoma'ñe paaja'mo chu'u”, chiniasomo. (Repao sēesi'kuni chīini Diopi īsito, nazareojeku repau vajuu pa'ichetu'ka Dios chiiche cho'okaiu pa'ija'mu repau.)

12 Repao Ana jeereparumu Dioni i'kakona ña Elí repao chu'opo'te ñaasomu. **13-14** Jā'ata'ni repao asoche i'kama'ñe sa'navuji sēeo repao chu'omeāchi'a ñoñe i'kako paniasomo. Jā'ajekuna repau Elí, “Cono jū'icosomo iko”, chini cuasa ija'che i'kaasomu repao'te:

—¿Jeekerumujatu'ka cono jū'io pa'ija'o mu'u? Ūcuamakaruru che cono ūkujū'u —chiniasomu.

15 Chikuna repao ija'che i'kaasomo:

—Jā'are cho'oma'mo chu'u. Ūche conojē'e ūkumao cheke jmakarujē'e cono vēañe ūkumanesi'koa'mo chu'u. **16** “Cu'aromio'mo iko”, chiiu cuasamanejū'u mu'u chu'ure. Rupu suma'ñe

cuasako oio irumu si'arumu Dioni sēeo pa'imo chu'u
—chinasomo repao.

17 Chikona ija'che i'kaasomu repau:

—Oima'ñe re'oja'che pa'ijū'u. Dios Israelpāi Paakuji mu'u
Repau'te sēesi'e cho'okaau —chinasomu.

18 Chikuna,

—Re'orepamu —chinasomo repao.

19 Jo'e apeñatato Elcana repau neenana'me chi'i ūcuanuko
vu'ena co'iasome. 20-24 Repacheja sani co'i jmamakarū pa'ikoji
Ana chiipu suniasomo, repao sēesi'ere Diopi cho'okaiuna. Sani
repao chiire jñaarumu tī'auna chiiva'ure umuva'uni jña
Samuelre ve'oasomo repao.

Repau'te oje tuasirumu
puka'ko chuta'a
chiiva'ureta'ni Samuelre
Dios vu'ena Silo vu'ejoopo
pa'ivu'ena ūjuna'me saa-
somo. 25-26 Repava'ure sa
phairi ai Elini īsiko ija'che
i'kaasomo repao:

—Chu'u icheja mu'ure
kueñe nukako Diore sēeo
pa'isi'koa'mo. 27 Iva'uni
chiiva'uni īsia'ku chini

sēekona, īsisi'kua'mu Repau chu'ure. 28 Jā'ajekuna repau vajuu
pa'ichetu'ka Dios chiiche'te cho'okaiu paau chini ūsema'ñe
jo'kamo chu'u —chinasomo repao.

1 Samuel 2.1-35

1-29 Ūcuarumu Ana repao sēesi'ere īsiuna pojoko Diore,
“Re'orepamu”, chini ija'che i'kaasomo Repau'te:

Mu'upi chu'uni cho'okaiuna mu'ure pojoko
pa'imo chu'u.

Mu'u pa'icheja'che re'oja'che pa'ina
te'eujē'e peome.

Mu'uchi'aa'mu Peore Masiu. Jā'ajekuna pāipi, ūcuanapi
meñe “Peore masinaa'me chukuna”, chiimanea'jū,
chinasomo repao.

Jā'a cho'ocuhasirumu Elcana repau rūjona'me vu'ena co'isoa-

1 Samuel 2, 3

some. Samuelta'ni ai sacojñosi'kujeku canuka Elina'me paniasomu. Repau Samuel puka'ko ũsurumu pa'iche ũju Elcanaaname repao Dios vu'e sairumu káaru sē'sevu ju'ikáaru repao tōosikáare mamaku'te sakaio paniasomo. Repau Elí Samuelre paaku chekunare repau chíi Ofnina'me Fineere Dios chũ'uñe jachaju cho'omanare ka'chanare paaasomu. Repana chíi Ofnina'me Finees, Israelpái Dioni pojoju ísiju vani uosoñu chini Repau vu'ena jo'chava'nare sato, cha'acuheju va'i u'chape'e chuta'a uosoma'tona va'i kooñu chiniasome. Jã'ajekuna jo'chava'nare vanisoto repava'nare ra ísinare teana charona, “Va'i ísijũ'u chukuna'te”, chiniasome repana. Ũcuachi'a romi Dios vu'e kuiranani cu'a cho'oju paniasome repana.

Jã'aja'ñe cho'ojuna Elí repana puka'ku rua i'kaasomu repa-nare, cho'omaneaju chini. Jã'ata'ni repana ũcua asa jachaju cu'ache cho'oju paniasome. Samuelta'ni jmakaruñe repa cho'ocheja'che cu'ache cho'omaneasomu. Jã'ajekuna Dios chũ'uñe jachama'ñe cho'oku paniasomu repau.

Ũcuarumuna Dios chu'o kuakaiku te'eu, Elini ñara chini rani ija'che i'kaasomu repau'te:

—Dios ija'che i'kamu mu'ure: “Chu'ure Diore rua chiimau, mu'u chíire na'a rua chiimu mu'u. Repanapi áiju jujua'ja chini pái chu'uni pojoju ra ísiche peore na'a re'oja'chere áiju paapu chiimu mu'u. **30** Aperumu chu'u mu'ure ija'che i'kasi'kua'mu: ‘Mu'upi mu'u chíina'me phairipái pa'iju cho'okaiju pa'ijũ'u chu'ure’, chíisi'kua'mu. Jã'ata'ni chura ija'che i'kamu chu'u mu'ure: **31-34** Mu'ure chu'u vanisojarumu tí'asocuhamu. Mu'u chíi ũcuachi'a te'eujẽ'e airekomanejanaaname. Jã'ajekuna mu'u chíi Ofnina'me Finees ũcuate'eumucuse teana jũnisojanaaname. **35** Jã'aja'ñe cho'ocuhasirumu chu'u chíiche cho'oku pa'ijaure phairipáiu'te chekuni jña jo'kaja'mu chu'u”, chiimu Dios —chiniasomu repau.

1 Samuel 3.2-20

2-8 Repau Elí rua aiva'u pa'irumuna Samuel Dios vu'ere pa'iu ñamina káiu repauni mami ve'oju soiche'te asa jñano vuniasomu. Jñano vuni, “Elipi soicosomu chu'ure”, chini cuasa vuni repau káichejana vu'vu sani ija'che i'kaasomu repau:

—Ichejare pa'imú chu'u —chiniasomu.
Chikuna Elí,

—Soima'mu chu'u mu'ure. Co'i ume kãijũ'u —chiniasomu. Jã'ata'ni jo'e ka'chañoã ũcuate'e soicojñoasomu repau. Choteñoã soitona Elí masiasomu, “Diopi Samuelni soicosomu jã'a”, chini cuasaku.

9 Jã'ajekuna Elí ija'che i'kaasomu Samuelre:

—Sani umejũ'u. Jo'e Diopi mu'uni soito ija'che i'kajũ'u: “Chu'ure Paaku, i'kajũ'u; mu'u chëa paacojñokuji asara chu'u”, chiijũ'u —chiniasomu.

Chikuna asa Samuel sani jo'e kã umeasomu. **10** Repauji umeuna Dios Samuelre jo'e repau mamire ve'oku soiu ija'che i'kaasomu:

—¡Samuel! ¡Samuel! —chiniasomu.

Jã'aja'ñe i'kakuna Samuel,

—I'kajũ'u; asara chu'u, mu'u neeku —chiniasomu.

11-15 Chikuna Dios ija'che i'kaasomu:

—Chu'u Elire i'kaku repau mamachii, “Cu'ache ti'jñeja'mu”, chiiisi'e cu'a peore ũcuarepa ti'jñeja'mu. Jã'ajekuna Elire ija'che kuajũ'u: “Mu'u chii cu'ache cho'osi'e ro'i cu'ache ti'jñecojoja-naa'me repana. Ūcuachi'a mu'u masakuta'ni repanare cho'oũsemanesi'e ro'i mu'u jojosina phairipã pa'imanejanaa'me”, chiijũ'u —chiniasomu Dios. Jã'ata'ni Samuel apeñatato, Dios i'kasi'e Elire kuavajuchuasomu.

16-17 Jã'ata'ni Elí repau'te ija'che sëniasomu:

—¿Ëquere Dios mu'ure i'kau? Kuacuhema'ñe peore kuajũ'u chu'ure —chiniasomu Elí.

18 Chikuna Samuel, Dios i'kasi'e jujama'ñe peore kuaasomu repau'te. Kuauna asa Elí ija'che i'kaasomu:

—Repau'te uache cho'oa'ku Dios chu'ure —chiniasomu.

19 Repau Samuel rua chii'va'upi Dios i'kache asa kuaku aineeku paniasomu. Dios repau'te Samuelre na'a pa'isiramu ti'jñejañere kuaku paa chini cho'okaniasomu. Repau kuache peore ũcuarepa ti'jñeku paniasomu. **20** Jã'aja'ñe cho'okuna ña masi, pã, “Dios i'kache asa kuakaiku'mu jã'u”, chiniasome.

Filisteopã cavaju Israelpãire cajejaisi'ere kuamu

1 Samuel 4.1-18

1-2 Reparumu filisteo sōtaopã ũcuanuko chi'iasome Israelpãire cavañu chini. Jã'aja'ñe cho'ojuna ña Israel sōtaopã ũcuachi'a chi'iasome. Repana charo cavaumucuse filisteopã

1 Samuel 4

cavaju cajejani Israelpāi cuatro milrepanare umupāi vanisoasome. **3** Jā'aja'ñe chueeju juja sōtaopāipi repana Israelpāi ũcuanuko pa'iraripuna co'irena Israel aina ija'che i'kaasome:

—¿Je'se pa'iuana Dios maire iumucuse filisteopāire cavaju cajejaicojñoa'ju chini cho'okaimaneu? Silo vu'ejoopona sani repajoopo pa'ivu'te cājovu'te Dios chū'usi'e Moisés tochasiko'ña catako'ña mañavu'te miijani rañu, Diopi maini ja'me pa'iu cho'okaaui chini. Ũcuauji cho'okaiuna maire cuhenare cava cajejajanaa'me mai —chinasome.

4 Jā'aja'ñe i'kajuna asa repana Israelpāipi umupāi te'enare chēa Dios cājovu'te miijani repana pa'iraripuna raa'ju chini Silo vu'ejoopona saosome. Miijani rajuna Elí mamachii Ofnina'me Finees phairipāijeju ja'me ranciasome.

5-10 Ũcuarumu repana umupāi Dios cājovu'te rarena chekuna Israelpāi ña rua pojoju cuiasome. Ũcuarumu filisteopāi io'e rani repanare cavaasome. Jā'ata'ni Diopi cho'okaimauna

jo'e filisteopāipi cava cajejani repanare Israelpāi na'a jainukore vanisoasome. Reparumu Israel sōtaopāi treinta milrepanare vanisoasome repana. **11** Elí phairi ai mamachii ũcuachi'a vanisoasome repana. Ũcuachi'a Dios cājovu tua sasoasome repana. **12** Jā'ata'ni Israel sōtaopāiu te'eu repana cavachejapi ñoma'ñe eta vu'vuso ũcuau mucuse Silo vu'ejoopona tī'aasomu. **13** Repau vu'vu tī'ato Elí repajooipo kakasa'aro'te ñu'isaivu'te ñu'iu paniasomu, Dios chū'usi'e Moisés tochasiko'ña mañavu cho'ojachere cuasaku. Ũcuarumu repau pāiu vu'vu tī'a vu'ejoopona kaka repana cho'ocojñosi'ere kuaasomu. Repare kuauna asa pāi teana repajooipo cana jainuko cuiasome.

Reparumu Elí noventa y ochorepaūsurumu paava'ujeku repau ñakocaã rua masi na'asiva'u paniasomu. **14-17** Jā'ajekuna repau Elí pāipi cuijuna asa ija'che sēniasomu:

—¿Je'se chiiju cuiche jā'ana? —chinasomu.

Chikuna repau kati vu'vusi'ku Elire ija'che i'kaasomu:

—Ũcua chura cavachejapi rani tī'amu chu'u. Iumucuse repanare ja'me cavasi'kupi kati vu'vusosi'kua'mu chu'u. Repana Israel sōtaopāi rua jainuko chuenisosinaa'me. Jā'ajekuna repana Israel sōtao, filisteopāire vajuchuju vu'vusosinaa'me. Mu'u chii ũcuachi'a ka'chana Ofnina'me Finees chuenisosinaa'me. Ũcuachi'a cājovu Dios chū'usi'e Moisés tochasi'e pa'ivu filisteopāipi tuasosinaa'me —chinasomu repau.

18 Ũcuarumu Elí, repauji Dios cājovu cho'osi'ere kuauna asa, jatisa'aro cakā'kona cho'jepi tāniasomu. Aiva'ujeku camu'te tāni juchu jūnisoasomu repau.

1 Samuel 5.1-12

1-2 Jā'a cho'oto filisteopāi Dios cājovu saso repana pa'ijooipoaña te'ejoopo jo'kaasome repavu, repana diova'ure catapi tē'tosiva'ure paaju cuasaju pojovu'ena. **3** Repavu sa jo'ka chekumucuse apeñatato mua ñato repana, “Dioa'mu”, chiiju cuasava'u cata tē'tosiva'u, Dios cājovu ti'jñeñe'te tuāni ũniasomu.

Ũcuarumu repava'ure mini repava'u tuhisichejana jo'e tuoasome repana. **4-12** Jā'ata'ni jo'e apeñatato repava'u sījopuna'me jūjñā tuāni tususosiva'u ũniasomu. Repauchia' joima'ñe paniasomu. Repavu'te sa paajuna repapani cu'ache ti'jñekuna chuova'na paniasome pāi, repana pa'ichejapi sōso ravuna'me sūana'me jairepanuko pa'ijuna. Repana Dios cājovu mini sasi'e

1 Samuel 5, 6

ro'ire Diopi repanani cu'ache cho'okuna cu'a ti'jñeasomu repanare. Jã'ajekuna filisteopãi repana pa'ijooopã repajooopã pa'iche cuaaasome Dios cãjovu. Jã'ata'ni ũcuuachejña repavu sachejña cana pãi sôsopuã etoju jũniasome.

1 Samuel 6.2-21

2 Cho'o ca'naso repana filisteopãi cuhacho phairipãina'me chaipãi soni chi'i ija'che sēniasome:

—Dios chũ'usi'e Moisés tochasiko'ña pa'ivu, “¿je'se cho'oja-naa'ñe mai? Repavu cho'o co'chojachere i'kajũ'u” —chiniasome.

3-9 Chitena phairipãina'me chaina ija'che i'kaasome:

—Vacava'nare ka'chanare sijona jepo vee jñañusaivu mama-saivu'te ũcuana cho'jena vee suo Dios cãjovu ũcuasaivuna tuo chekumajñaruã rua ro'iche'te Dioni isiju ja'me tuo saojũ'u, Israelpãi Paakuji Diopi musanukonare pe'ruche'te cuhaa'ku —chiniasome.

10-12 Chitena repana i'kasi'e cho'oasome repana.

Vacava'nare jñajñusaivu quẽo suo Dios cãjovu tuo repanare uachejña saa'ju chini saosome repana. Jã'aja'ñe cho'o saojuna vacava'na teana Israelpãi pa'icheja na'a kueñe cajoopona rũhiñe saniasome. Repavu saoso filisteopãi repanare cu'ache ti'jñesi'e, “Dios cãjovu ra paache ro'ire cu'ache ti'jñekuna chuova'na pa'isinaa'me mai. Rupu ravu jũ'isi'ema'mu jã'a”, chiiju masiasome. Repana saosina vacava'na saisijooopo Israel phairipãi pa'ijooopo paniasomu. **13** Repacheja cana pãi vacava'napi jñajñusaivuji Dios cãjovu'te ũcuachejana rajuna ña pojosoasome. **14** Pojoju repasaivu ñañoso chooko'ñapi toa suha vacava'nare repavu rasiva'nare vaniso Dioni pojoju isiju peore uosoasome repana. **15-19** Jã'a cho'oto Diore isiju raosi'ere catapu ujapu sē'sevuna tuoasome repana ũcuacheja kueñe ũhipuna. Repacheja cana pãi te'ena Dios cãjovu sa'navu'te ñaju paniasome. Jã'ajekuna Diopi pe'ruku cho'okuna umapãi setentarepana jũnisoasome. Jã'aja'ñe cho'okuna ñaju repacheja cana pãi rua oniasome.

20-21 Repare ñaju ija'che cutuasome repana: “Dios cãjovu'te chekuchejana saosoto na'a re'ocosomu”, chiniasome. Jã'aja'ñe cutu repavu'te sasoa'ju chini Quiriat-jearim vu'ejoopo canani sēniasome repana.

**Elí jūnisosirumu Samuelpi Israelpāi
juez pa'iu chū'uasomu**

1 Samuel 7.1-17

Sēni jo'karena repacheja canapi miirani repana pa'ijooona sasoasome repavu. Na'a pa'isirumu repau Samuel Israelpāi chū'ukūji Ramá vu'ejoopo'te paniasomu. Ūcuajooopo'te pa'iu ūsurumu pa'iche Israelpāi pa'ijooopā chotejoopā ku'iu paniasomu repau, repana cho'oche'te cutu care'vara chini. Dios cājovu chekuna sasosi'e veinterepaūsurumu cajejaisirumuna Israelpāi repana rupu tūosiva'nare cuasaju pojoche jo'kaso Diorepau'techi'a jo'e cuasaju pojoasome.

Reparumu Samuel repanare Israelpāi ija'che i'kaasomu:

—Musanukona Israelpāi ūcuanuko Mizpa chejana chi'ijū'u. Chi'irena musanukonare Dioni sēekasa —chiniasomu.

Chikuna, “Jau”, chini Israelpāi repacheja sani tī'a chi'isirumu repana cu'ache cho'osi'ere cuasaju Dioni kuaasome, “Cu'ache cho'osinaa'me chukuna”, chiiju. Repana Israelpāi Mizpa cheja sani chi'i pa'iche'te asa filisteopāi repanani vanisoñu chini tuhaasome.

Ūcuarumu Israelpāi, filisteopāi repanare tuhache'te asa kukusoasome. Jā'ajekuna repanani Dioni re'oja'chere sēekaau chini Samuelni sēniasome repana. Jā'ajekuna repau Samuel ovejochīiva'ure vaniso Dioni īsiku peore uoso Diopi cho'okaau chini sēekanasomu repanare. Repau sēesi'ere asa cho'okaiu Dios rua asoche okocurucheji filisteo sōtaopāi cho'o kukusoasomu, Israelpāi vanisoñu chini tuhanare. Ūcuarumu Israel sōtaopāi repanapi vajachuju vu'vusojuna tuha rua jainukore filisteopāi vanisoasome. Jā'aja'ñe cho'osirumu filisteopāi kukuso repana pa'irepajooopāre sani paniasome. Jā'ajekuna repanare Israelpāi jeerumu cavama'ñe paniasome repana.

**Dios Saulre Israelpāire chū'ua'ku chini
chēa jo'kasi'ere kuamu**

1 Samuel 8.1-22

Hch 13.21

1 Repau Samuel rua aiva'u pa'iu ūcuau mamachīire juez pa'iche jo'kaasomu, repanapi Israelpāire chū'uju paapu chini.

1 Samuel 8

2 Puka'kupi pāi chū'unare jo'kauna Beerseba cheja canani chū'uasome repana, charo caku Joelna'me cho'jeu Abías.

3 Jā'ata'ni repana puka'ku chū'usi'ēja'che re'oja'che chū'umaneasome. Jā'ajekuna ūcuanapi cuasaju chū'uma'ñe pāipi repa-nani kuri ro'ito'te repana pāi chiiche cho'okaiju paniasome repana.

4-5 Repanapi jā'aja'ñe cho'ojuna Israelpāi aina ūcuanuko chi'i sani Samuelre ija'che i'kaasome:

—Mu'u chura aiva'ua'mu. Jā'ata'ni mu'u neena chīi mu'u cho'ocheja'che re'oja'che chū'ukaiju pa'ima'me. Jā'ajekuna chu-kuna'te ūcuanukore chū'ujau ni chēa jo'kajū'u, chū'uku paau. Chekuchejña pa'ina ūcuanuko cho'oche'me jā'a repanare chū'ujanare chēa jo'kache —chiniasome repana. (Reparumu Israelpāi repanare chū'ujanare ūcuanapi chēamaneasome. Diochi'a chēa jo'kaasomu repanare chū'ujanare. Jā'ata'ni cheku-chejña cana repanare chū'unare chēa jo'kacheja'che ūcuaja'che cho'oñu chiniasome repana.)

6 Repana jā'aja'ñe sēeñe Samuel cho'ocuheasomu. Jā'ajekuna Samuel Dioni sēniasomu, repau cho'ojachere Diopi i'kauna masira chini. **7** Sēeuna Dios ija'che i'kaasomu repau'te:

—Repana cho'oñu chini sēeñe cuhema'ñe cho'okajū'u repa-nare. Mu'uni cuheju cho'oma'me repana. Chu'u chū'uñe'te cuheju jā'aja'ñe sēeme repana. **8** Chu'upi repanani chū'umaneaku chini repanare chu'u Egipto cheja etoumucosepi vaa iramujatu'ka mu'ure chura cho'ocheja'che cu'ache cho'uju pa'ime repana chu'ure. Rupu tōosiva'narechi'a cuasaju pojoju pañu chini chu'ure cuasache jo'kasosinaa'me repana. **9** Jā'ajekuna repana chiiche cho'oku repanare chū'ujau're chēa jo'kajū'u. Jā'ata'ni repau paaku cu'ache cho'ojache charo kuajū'u, repanare masia'ju chini —chiniasomu.

10-17 Ūcuarumu Samuel Dios repau'te i'kasi'ere kuaku ija'che i'kaasomu:

—Dios ija'che i'kasi'kua'mu: “Repau pāi chū'uku musanukonare chū'ujau cho'ojache ija'chea'me: Musanukona mamachīi umupāire chū'uja'mu repau, sōtaopāi pa'iju chekunare cavaju paapu chini. Musanukona paache chejñana'me uche chiño na'a re'ojachiñochi'a tuteso repau'te ja'me chū'unani īsija'mu repau. Musanukona neenare cho'oche cho'okainana'me jo'chava'nare

na'a re'ojanarechi'a tuteso repau neere cho'okaiju paapu chini jo'kaja'mu repau. Ūcuachi'a musanukona cho'оче rupu cho'okaiju pa'ijanaa'me repau'te, cho'ocuhenata'ni. **18** Repauji jā'aja'ne cho'okuna musanukonapi repauni cuheju pe'ruju cu'ache i'kato chu'u Dios cho'okaimaneja'mu", chiisi'kua'mu Repau —chinasomu.

19-22 Jā'ata'ni repana pāi Samuel i'kache'te asa masi cuasa-manajeju jachaju ija'che i'kaasome:

—Chukunani chū'ua'ku chini, chekuchejña cana paa-cheja'che pāi chū'uku'te paañu chiime chukuna —chinasome.

Chitena Dios Samuelre ija'che i'kaasomu:

—Repana sēeñe cho'okaiu pāi chū'uku'te chēa jo'kajū'u —chinasomu.

1 Samuel 9.15-27

15-16 Na'a pa'isirumu Dios Samuelre ija'che i'kaasomu: “Che'ro ijarumuna pāiu'te Benjaminvājuuni ichejana raoja'mu chu'u. Rakuna repau Israelpāi chū'uku pa'ijachere cho'o ñoku ūcuau sījopuna u'chape'e rojū'u. Ūcuauji Israelpāi cho'okaija'mu, filisteopāi cu'ache cho'ocojñonare”, chinasomu.

Jo'e chekuumucuse pāiu Saúl ve'eku Samuelni ñara chini saniasomu, ūcuauñi sēniasa puka'ku burrova'nani sani cho'ososinani ku'e jñaara chini. **17-19** Repauji sakuna Dios Samuelre ija'che i'kaasomu: “Ikua'mu Israelpāi charo chū'ujau”, chinasomu.

Jā'ajekuna Samuel ija'che i'kaasomu Saulre:

—Iumucuse chu'una'me rani ãu ãijū'u. **20-27** Mu'u ku'ena burrova'na cho'ososiva'na jñaacuhaasome —chinasomu.

Ūcuarumu repana ka'chana Diore ĩsimajñaruã uok'o'a pa'ivū'ena muaasome. Jā'ajekuna va'i ūcuavu'e pa'iche'te pāi Dioni ĩsija jujasi'ere Samuelpi chū'uuna ãu kua'okoku repau'te Saulre toapu camakare va'imaka mini ĩsiasomu, ãau chini. Reparumu Samuel repau vu'ena mua te'eñami ja'me kãau chini Saulre soniasomu. Sokuna canuka repañami kãni vuni jo'e ape-ñatato vu'ejoopo ru'tavana ka'chana saniasome repana.

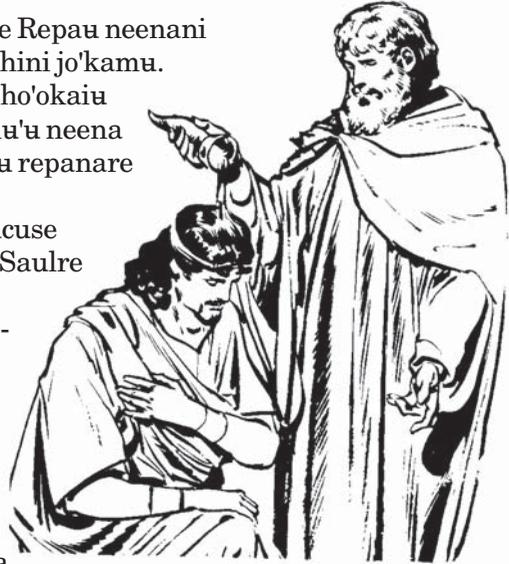
1 Samuel 10.1-26

1 Repacheja chuta'a tĩ'amarumu Samuel u'chape'e tuopu mini Saúl sījopuna roku ija'che i'kaasomu:

1 Samuel 10

—Dios mu'ure iumucuse Repau neenani Israelpāire chū'uku paau chini jo'kamu. Mu'upi Israelpāi chū'uku cho'okaiu repanare cuhenapi raito mu'u neena sōtaona'me cavaja'mu mu'u repanare —chiniasomu.

2-16 Ūcuachi'a repaumucuse tijñajañe Samuel repau'te Saulre kuaasomu, burrova'nare jñaajañena'me cheke ti'jñe-jañe. Repau kuasi'e peore ũcuarepa ti'jñeasomu. Repaumucuse Dios Repau chu'o kuakainare chēa jo'kasi'eja'che Saulre repau chu'o kuamasiche jo'kaasomu, reparumuchi'a

kuaa'ku chini. Ūcuachi'a repauji pa'iche'te mama sañoso re'oja'che paau chini cho'okaniasomu Dios. Repau Saúl vu'e co'isirumu repau majapāi kuama'ñe paniasomu, Samuel repau'te, “Dios mu'ure Israelpāi chū'uku paau chini jo'kamu”, chiisi'e. Jā'a kuama'ñe repau burrova'nare i'kasi'echi'a cutuasomu repau.

17-20 Ūcuarumu Samuel Israelpāipi Mizpa chejana sani Dioni pojoa'ju chini soniasomu. Ūcuachejare sani pa'ija repanare chū'ujauni jñaañu chini catara'karuā mami tochasira'karuāpi umuna su'aasome repana. Charo cho'orumu Benjaminvāju pa'ina mamipi ñoasomu repanare. **21-22** Jā'are cho'o ña jo'e cho'oju Benjaminvāju Matri jojosiina mamipi ñoasomu repanare. Jā'api jo'e cuharepacho su'arumuna Matri jojosi'ku Saúl mamipi ñokuna ũcuauuni chēaasome repana. Repau'te ku'eto Saúl repana pāi sasimajñaruā jā'achojere katiso paniasomu. **23** Kati pa'ikuni ku'e jña ũcuachejapi etua raasome repana.

24 Repau'te rasirumu Samuel pāire ija'che i'kaasomu:

—Chura musanukona maini chū'ua'ku chini Dios chēa jo'kasi'kure pāi chū'uku'te ñacuhame —chiniasomu.

25 Jā'a cho'ocuha repau Samuel pāire chū'ua'ku chini mama chēa jo'kasi'ku chū'uku cho'ojachere pāire masi kuaku utija'ovana tochaasomu. Repaja'ova tocha pi'ni Dios vu'ena

cuaa jo'kaasomu repau. Jā'a peore cho'ocuhasirumu Samuel repanare pāi, “Vu'ñana co'ijū'u”, chiniasomu. **26** Saúl ūcuachi'a repau vu'ena co'iasomu. Israel sōtaopāi te'ena ja'me saniasome repau'te.

1 Samuel 11.1-15

1-10 Reparumu Amonpāi sōtaopāichi'a Israelpāi Jabes vu'ejoopo Galaad cheja pa'ijooop canare cavañu chini saniasome. Sani tī'a teana cavama'ñe repanare rua cu'ache i'kaasome. **11-15** Jā'aja'ñe cho'orena asa repau Saúl repau neenare sōtaopāi chi'i Diopi cho'okaiuna repajooop pa'inare pāi cho'okaniasomu. Repanare cho'okaisirumu Israelpāi te'ena Saulre pāi chū'uku pa'iche cuhesinare pāi peore vanisoñu chiniasome. Jā'ata'ni Saúl Dios cho'okaisi'ejekuna vanisoche ūseasomu repanare.

Jā'aja'ñe cho'o Israelpāi peore Gilgal vu'ejoopona sani chi'i Dioni pojoju Repau ñaku'te, “Saúl chukuna'te chū'uku'mu”, chiiju pojoasome. Pojo pi'ni Diona'me re'oja'che pañu chini jo'chava'nani vani ūsoasome repana. Repaumucuse Saulna'me Israelpāi ūcuanuko rua pojoasome.

1 Samuel 12.1-23

1 Cho'ocuharena Samuel repanare Israelpāi ūcuanukore ija'che i'kaasomu:

—Musanukonapi sētena chu'u cho'okaisi'e ñacuhame musanukona pāi chū'uku'te chēa jo'kasi'e. **2** Aiva'ua'mu chu'u chura. **3** Chu'upi pāi ūcuauana jo'chava'nani paauache ñaku chekurumu vacani jā'apāani burrova'uni tua paato, jā'apāani chu'upi musanukonani kuri ro'ijuna chū'uku te'enare cu'ache cho'osi'ku pa'ito Diona'me Repau chēa jo'kasi'ku pāi chū'uku Saúl ñaku'te kuajū'u. Kuarena pōsero'i paache ro'ija'mu chu'u —chiniasomu.

4-23 Jā'ata'ni repana ija'che i'kaasome:

—Jmamarujē'e chukuna nee tuama'ñe chukuna'te cu'ache cho'omau ūcuachi'a mu'upi cu'ache cho'oa'ku chini chekunapi kuri īsiñu chiitojē'e koomanesi'kua'mu mu'u —chiniasome.

Chitena repau ūcuachi'a repanare ija'che i'kaasomu:

—Musanukona pāi chū'ukuni jñaañu chini sējeju rua cu'ache cho'osinaa'me. Jā'ata'ni chura Diore cuasache jo'kasoma'ñe pa'ijū'u. Repau chū'u jo'kasi'e jachama'ñe

1 Samuel 12, 13

cho'oja Repau'te cuasaju pojoju pa'ijũ'u. Chu'u musanukonapi re'oja'che paapu chini Dioni sėekaiu pa'ija'mu —chinasomu.

1 Samuel 13.2

Jā'a cho'o pi'nisirumu pāi chũ'uku Saúl repau'te ja'me pa'ija-nare Israel sōtaopāi tres milrepanare chēasomu. Repana sōtao dos milrepana Saulna'me paniasome. Chekuna milrepana repau mamaku Jonatanna'me paniasome. Pāi chekuna-reta'ni Saúl repana vu'ñana co'ia'ju chini chũ'uasomu.

Repau chũ'uñe'te jachakuna Saulre Dios jo'e Israelpāi chũ'uku pa'imanea'ku chiisi'ere kuamu

1 Samuel 13.4-15

Hch 13.22

4-8 Na'a pa'isirumu filisteo sōtaopāi Israelpāire cavañu chini rua jainuko chi'i care'vaasome. Jā'a cho'oto Israelpāi chũ'uku Saúl Gilgal vu'ejoopo'te paniasomu, repau sōtaopāina'me. Dioni pojoku jo'chava'nani vaniso, ĩsiku uosora chini saisi'kujeku Samuelni cha'aku paniasomu repau. Phairipāi cho'okaichejekuna repauji rani cho'okaau chini cha'aasomu repau. Repau Samuel, “Sieterepaumucujña cha'ajũ'u chu'ure”, chiniasomu Saulre. Jā'ata'ni sieterepaumucujña tĩ'asirumu ũcua raimanea-somu repau. Jā'ajekuna pāi chekuna te'ena sanisoasome.

9 Ũcuarumu Saúl cha'a ca'naso ija'che chũ'uasomu:

—Jo'chava'nare Dioni ĩsiju peore uosojava'nare ichejana rajũ'u. Ũcuachi'a Diona'me re'oja'che pañu chini vaniso, joopo vato ĩsiju juja āijava'nare rajũ'u —chinasomu. Chũ'uuna repava'nare rasirumu Saúl Dioni ĩsiku vani uosoasomu.

10 Repau Saúl Dioni ĩsiku jo'chava'nare uo pi'nicuhatona Samuel rani tĩ'aasomu. Tĩ'auna Saúl repauni tijña pojora chini etaasomu. 11-12 Jā'ata'ni Samuel ija'che i'kaasomu repau'te:

—¿Je'se pa'iuna jā'aja'ñe cho'ou mu'u? —chinasomu. (Saulpi phairipāichi'a cho'oche'te cho'ouna jā'aja'ñe i'kaasomu Samuel repau'te.)

Chikuna Saúl ija'che i'kaasomu:

—Mu'u, “Raija'mu”, chiisiumucuse tĩ'asi'eta'ni raimauna pāipi co'isocuhajuna chu'upi Dioni ĩsiku jo'chava'nare vani uosokaisi'kua'mu —chinasomu.

13 Chikuna Samuel,

—Vē'veu cho'очеja'che rua tiiñe cho'omu mu'u. **14** Dios chũ'u jo'kasi'ere jachasoku cu'ache cho'оче ro'i rua jeerumu pã chũ'umaneja'mu mu'u. Jã'ajekuna Dios Repau chiiche cho'oku pa'ijaure chekuni jñaa chëa repau neenani Israelpãire chũ'ua'ku chini jo'kaja'mu —chiniasomu.

15 Jã'aja'ñe i'kacuha Samuel repau vu'ena sanisoasomu. Ũcuarumu Saúl repau neena sōtaopãina'me chekunani cavapi'raju Gilgal vu'ejoopoji eta sani canuka paniasome.

1 Samuel 14.1-52

1-5 Jã'a cho'oto repau mamaku Jonatán repau'te vaiche cãjikaiku pōsuna'me filisteo sōtaopã pa'iraripu aikūti pa'ira-ripuna tĩ'añu chini saniasome. Sani repakũjña chenevu jmaã'caruji saiche paniasomu repanare.

6 Ũcuarumu Jonatán repau'te vaiche cãjikaiku'te ija'che i'kaasomu:

—Ima'api Diore cuasamana filisteopã pa'iraripuna sañu. Chekurumu Dios maire repanani cavaju cajejaapu chini cho'okaija'mu. Repau'te Diore maipi jainuko cavatojẽ'e cho'okai-vesama'mu. Jã'apãani maipi te'eva'na cavatojẽ'e cho'okai-ve-sama'mu Repau'te —chiniasomu.

7 Chikuna repau'te vaiche cãjikaiku,

—Mu'u cuasache peore cho'ojũ'u. Mu'u cho'ora chiiche ja'me cho'okasa chiimu chu'u —chiniasomu.

8 Chikuna Jonatán ija'che i'kaasomu repau'te:

—Repana pa'ichejana sañu mai, repanapi ñaa'ju. **9** Maipi satena ña repanapi, “Cha'ajũ'u; chukunapi ũcuachejana cajeñu”, chiito repana pa'icheja muima'ñe ũcuachejana canu-kajanaa'me mai. **10** Jã'ata'ni repanapi, “Mũijũ'u”, chiito mũija-naa'me mai. Repanapi jã'aja'ñe i'kato, “Diopi cho'okaiuna repanare cava cajejaijanaa'me mai”, chiiju masijanaa'me —chiniasomu.

11-12 Jã'aja'ñe i'kacuha filisteopãipi ñaa'ju chini saniasome repana. Repanani ña filisteopã ija'che i'kaasome:

—Ñajũ'u. Hebreopã aikūti tētoche pa'icoje kati pa'isina etacuhame —chini repanare Jonatanna'me repau'te vaiche cãjikaiku'te soiju ija'che i'kaju cuiasome repana:

—¡Ichejana chukuna pa'icheja mũijũ'u! Chu'ore kuañu

1 Samuel 14

chiime chukuna —chiniasome. (Repana hebreopāi cheke Israelpāi ve'easome.)

Jā'aja'ñe soijuna asa Jonatán repau'te vaiche cājikaiku'te ija'che i'kaasomu:

—Raijū'u. Dios maipi Israelpāipi inani filisteopāire vanisoa'ju chini cho'okaija'mu —chiniasomu.

13 Chini Jonatán repau'te vaiche cājikaikuna'me ñoma'ñe aikūtipi rūni ku'iju muni tī'a repanare filisteopāi vesu pa'inani cavaju cajejaniasome. 14 Jā'aja'ñe cho'o reparumu Jonatán vaiche cājikaikuna'me rua na'mi repanare filisteo sōtaopāi chekurumu veinterepanare vanisocosome.

15-24 Jā'ajekuna filisteo sōtaopāi ūcuanuko rua vajuchuasome repanare. Repana cavarumu cheja ūcuaterumu pi'ruasomu. Jā'aja'ñe cho'okuna ña kuku filisteopāi ūcuanuko repanani cho'ocu'akuna ūcuauachejña vu'vusoasome.

Ūcuarumu Saúl repau Jonatán puka'ku repau'te pē'jekainapi ña kuarena asa repau neenare sōtaopāi ja'me cavaa'ju chini saasomu. Jā'ata'ni repaumucuse Israel sōtaopāi āure āimapu kokajē'e peova'na paniasome, Saúl ija'che i'kasi'ejekuna, “Iumucuse maire cuhenare cavaju peore vanisochetu'ka te'eujē'e āu jmamakarujē'e āimanejū'u. Ūcuauakuji āucuhakuna jachasoku āito Diopi cu'ache ti'jñeñe cho'oa'ku repau'te”, chiisi'ejekuna. Jā'aja'ñe i'kakuna, “Jau”, chiisinajeju repana sōtaopāi rua āucuhava'nata'ni te'eujē'e āu āimaneasome repaumucuse, Diopi repanani cu'ache cho'oku chini.

25-36 Reparumu repana sōtaopāi airoji kaka saiju pūjivu rua pa'ivu ñaju kueñepi carani saniasome. Jā'ata'ni repana te'eujē'e pūji cho'o āima'to Jonatanchi'a cho'o āniasomu pūji. Puka'ku i'kasi'e asamanesi'ku paniasomu repau. Jā'ajekuna pūji jmamakarū mini āniasomu. Repañami Saúl filisteopāire jo'e cavara chiniasomu. Jā'ata'ni phairi ija'che i'kaasomu:

—Charo repa cho'ojachere Dioni sēniasañu —chiniasomu.

37 Chikuna Saúl Diore ija'che sēniasomu:

—¿Chu'u, filisteopāire tuha jo'e cavaja'che? ¿Chukuna Israelpāipi repanani vanisoa'ju chini cho'okaija'u mu'u? —chiniasomu. Jā'ata'ni Dios repañami i'kamaneasomu repau sēeñe, repana, “Āu āimanejanaa'me”, chiisi'ere ja'me cho'omau Jonatanpi pūjire jmamakarū āisi'ejekuna.

38-44 Ūcuarumu repana cu'ache cho'osi'kuni jñaañu chini catara'karuã mami tochasira'karuãpi umuna su'aasome. Su'a ñato Jonatán mami pa'ira'karuji charo tuãniasomu. Cho'o jñaa-rena Saúl repau mamaku'teta'ni ũcua vanisora chiniasomu. 45-52 Jã'ata'ni Israelpãi ũcuanuko Jonatanre, “Vanisomanejũ'u. Diopi cho'okaiuna repau neenana'me filisteo sōtaopãi cavaku cajejaisi'kua'mu jã'u”, chiniasome. Jã'aja'ñe i'karena Jonatán chuenisomaneasomu.

Repau Saúl rua cavavajuchuma'ku paniasomu. Jã'ajekuna repau neenare sōtaopãi rua jainukore chi'i repanare Israelpãi cuhenare ũcuanukore cavaasome repana. Jã'a cho'oto filisteo-pãita'ni cuhama'ñe si'arumu cavaju paniasome repana.

1 Samuel 15.1-35

1-8 Na'a pa'isirumu Samuel ija'che i'kaasomu Saulre:

—Dios mu'ure, “Amalecpãire cavaku ũcuanukore vani si'aso repana neenare jo'chava'nare peore vanisojũ'u”, chiimu —chiniasomu. (Repana amalecpãi Egipto cheja eta Canaán cheja sainare Israelpãi cavaju vanisosi'e ro'ire cu'ache ti'jñeñe cho'ora chini jã'aja'ñe chũ'uasomu Dios.)

Ūcuarumu Saúl repau neenare sōtaopãi jainukore chi'i sani amalecpãi cavaju cajejani peore repanare vanisoasome. Jã'ata'ni repana amalecpãi chũ'uku'te Aga'te vanisoma'ñe vajuu'te chëa saasome. 9 Jo'chava'nare ũcuachi'a repana amalecpãi paasinare na'a re'ojanare vanisoma'ñe cu'arepava'nare-chi'a vanisoasome repana.

10-12 Repana cava pi'nisirumu Dios Samuelre ija'che i'kaasomu:

—Saúl chu'u chũ'usi'e ũcuarepa cho'omanesi'kua'mu. Jã'ajekuna repau Israelpãi jo'e chũ'uñe cuhemu chu'u —chiniasomu.

Chikuna Samuel jo'e apeñatato Saulni ku'era chini saniasomu. 13 Sani ku'eku Gilgal vu'ejoopona tijñaauna Saulpi charo ija'che i'kaasomu repau'te:

—Diopi re'oja'che cho'okaa'u mu'ure. Chu'ure Dios, “Cho'ojũ'u”, chiisi'e peore cho'osi'kua'mu chu'u —chiniasomu.

14 Jã'ata'ni Samuel ija'che i'kaasomu:

—Jã'ata'ni, ¿je'se pa'iuna ovejana'me torova'na oiche asache chu'u? —chiniasomu.

15 Chikuna Saúl ija'che i'kaasomu:

1 Samuel 15

—Chu'u neena sōtaopāipi Dioni īsiju vani uosoñu chini jo'chava'nare na'a re'ojanarechi'a jñā'nu chēa rasinaa'me. Cheku-nareta'ni peore vanisosinaa'me chukuna —chiniasomu.

16-20 Jā'ata'ni Samuel ija'che i'kaasomu repau'te:

—Nami Dios chu'ure, “Saúl chu'u chū'usi'e ūcuarepa cho'omane-si'kujeku Israelpāi jeerumu chū'uku pa'imaneja'mu”, chiisi'kua'mu. Repau mu'ure, “Cavaku pāina'me jo'chava'nare peore vanisojū'u”, chiisi'kua'mu. Jā'ata'ni mu'u repanare te'enare chēa ra paamu —chiniasomu.

Chikuna Saúl ija'che i'kaasomu:

—Jā'ata'ni chu'u Dios chū'uñe jachama'ñe cho'osi'kua'mu. Jā'ajekuna sani amalecpāire cavaku repanare peore vani-sosi'kua'mu chu'u. Repanare chū'uku'te Agarechi'a chēa rasi'kua'mu chu'u. **21** Repana sōtaopāi jo'chava'nare te'enare chēa rasinaa'me Dioni īsiju vani uosoñu chini —chiniasomu.

22 Chikuna Samuel ija'che i'kaasomu:

—Dios maire Repauni pojoju jo'chava'nare vani īsiche chū'umu. Jā'ata'ni Repau chū'uñe jachama'ñe cho'oche'te na'a rua chū'umu Dios. **23** Repau, “Cho'ojū'u”, chiiche'te jachaju cho'omane-ni chaina cho'ocheja'chena'me diomanare cuasaju pojona cho'ocheja'che rua cu'ache cho'ome. Dios mu'ure Repau chū'usi'ere cho'omaneuna ūcuamakaru pāi chū'uku pa'iche jo'kaja'mu —chiniasomu.

24 Jā'aja'ñe i'kauna asa Saúl ija'che i'kaasomu Samuelre:

—Cu'ache cho'osi'kua'mu chu'u. Chu'u neenani sōtaopāire vajachuku Dios chū'usi'e cho'omau repana jo'chava'nare chēa rache ūsemanesi'kua'mu chu'u. **25** Jā'ata'ni chu'u cu'ache cho'osi'e cuasamanejū'u. Ūcuachi'a chu'una'me co'ijū'u mu'u; Dioni pojoñu —chiniasomu.

26-33 Jā'ata'ni Samuel ija'che i'kaasomu repau'te:

—Chu'u mu'ure Dios chū'uñe cuhesi'kujekuna ja'me co'ima'mu. Jā'ajekuna Dios mu'uni cuheku chekuni Israelpāi chū'uñe jo'kaja'mu, mu'ure na'a rua re'oja'che pa'ikuni —chiniasomu.

Jā'a i'kacuha repau Samuel amalecpāi chū'uku'te Saúl chēa rasi'kure vaniso repau vu'ena co'iasomu. **34** Saúl ūcuachi'a repau vu'ena co'iasomu. **35** Jā'aumucusepi vaa jmamakarujē'e jo'e ñamaneasome repana. Reparumu Samuel rua sumava'u paniasomu Saúl jo'e pāi chū'umanejañere cuasaku.

**Dios Israelpāire chū'ua'ku chini
Davire chēa jo'kasi'ere kuamu**

1 Samuel 16.1-13

Mt 1.6

1 Na'a pa'isirumu Dios Samuelre ija'che i'kaasomu:

—¿Jeerumujatu'ka Saulre cho'ojache cuasaku suma'ku pa'ija'u mu'u? Repau'te chu'u chura Israelpāi chū'uku pa'iche cuhemu. Jā'ajekuna mu'u Belén vu'ejoopo pa'ivu'ena Isaí vu'ena saijū'u. Ūcuau mamakuni Israelpāi chū'ujau're te'eu'te chēacuhasi'kua'mu chu'u —chiniasomu.

2 Chikuna Samuel Diore ija'che i'kaasomu:

—Repacheja, ¿je'se cho'o saija'che chu'u? Saulpi jā'are asani vanisoja'mu chu'ure —chiniasomu.

Chikuna Dios ija'che i'kaasomu:

—Vacachīiva'ure chēa, “Dioni iva'uni īsiku vani uosora chini saimu chu'u”, chiiijū'u. 3 Jā'aja'ñe cho'o repacheja saisirumu chu'uni jo'chava'uni vani īsira chini saiu Isaire ja'me soni saijū'u. Ūcuachejana mu'u cho'ojache kuaja'mu chu'u. Chu'u, “Cho'ojū'u”, chiicojñokuni repau sijopuna u'chape'era'ka roku, “Ikupi Israelpāi chū'uku pa'ija'mu”, chiiijū'u —chiniasomu.

4 Chikuna Samuel Dios i'kasi'e cho'oasomu. Repau Belén vu'ejoopo sani tī'asirumu repajoopo cana aina jmamakarū vajuchava'na eta tijña ija'che sēniasome:

—¿Cavama'ñe re'oja'che pasa chini raiku mu'u? —chiniasome.

5 Chitena repau,

—Jūju, Dioni jo'chava'uni īsiku vani uosora chini raimu chu'u. Rani ja'me tuha chu'u Diore īsiku jo'chava'ure vani uoche ja'me pa'iju cho'okaijū'u —chiniasomu.

Jā'aja'ñe i'kacuha Isaina'me mamachīi, “Ja'me saijū'u chu'ure”, chiniasomu. Chikuna repana, “Jau”, chini ja'me saniasome. 6 Repau vacachīiva'ure Dioni īsiku vanisojacheja tī'asirumu Samuel Isaí mamaku charo cakure Eliab'te umu nukakuji kokau ñokuna ña ija'che cuasaasomu: “Ikucosomu Israelpāi chū'ua'ku chini Dios chēasi'ku”, chiniasomu.

7 Jā'ata'ni Dios ija'che i'kaasomu:

—Repau kokau pa'iche ñamau repau umu nukachejē'e

1 Samuel 16

ñamanejũ'u. Cuhemu chu'u jā'a. Pāi sē'sevu pa'iche'te ñame. Chu'uta'ni rekocho pa'iche'te ñaku'mu —chinasomu.

8-11 Ūcuarumu Isaí repau mamachīi chekunare te'enarechi'a soni raoasomu. Jā'ata'ni Dios Samuelre, “Repau te'eujē'e chu'u chēasi'ku peomu”, chinasomu.

Chikuna Samuel repau'te Isaire,

—¿Chekunare chīi peoku mu'u? —chinasomu.

Sēkuna Isaí,

—Cho'jerepa cakuchi'a te'eu pa'imū. Oveja'te kuiramu repau —chinasomu.

Chikuna Samuel,

—Chũ'ujũ'u, soijaapu. Repau raichetu'ka jo'chava'nare vani Diore isiche cho'oma'ñe cha'ajanaa'me mai —chinasomu.

12 Ūcuarumu Isaipi chũ'uuna repau'te soijani raasome repau. Repauji rakuna Dios Samuelre,

—Ikua'mu repau. Jā'ajekuna vuni repau sījopuna u'chape'era'ka roku, “Ikupi Israelpāi chũ'uku pa'ija'mu”, chiijũ'u —chinasomu.

13 Diopi jā'aja'ñe i'kauna Samuel David sījopuna u'chape'era'ka roasomu, repau majaa'chupāi ūcuauko ñaju'te. Jā'aja'ñe cho'osirumupi vaa Dios Rekocho Davire ja'me pa'iu cho'okanasomu. Jā'aja'ñe cho'ocuha Samuel Ramá vu'ejoopo pa'ivu'e repau vu'ena colisoasomu.

Saulre Israelpāi chũ'uku'te David arpavu cho'o asosi'ere kuamu

1 Samuel 16.14-23

14 Reparumu Dios Rekocho Saulre jo'kaso aperumu cho'okaicheja'che cho'okaimauna vatipi cu'ache cho'oku paniasomu repau'te. 15 Jā'ajekuna repau'te cho'оче cho'okaina ija'che i'kaasome:

—Vatipi cu'ache cho'okuna re'oja'che pa'icu'amu mu'ure.

16 Jā'ajekuna mu'upi chukunani chũ'ujũ'u, pāiuni arpavu cho'omasikuni ku'ejani raa'ju chini. Ku'e rarena pa'iu repauji arpavu'te cho'okuna asani vatipi cho'okuna mu'u cu'ache cuasasi'e cavesuso na'a re'oja'che cuasaja'mu mu'u —chinasome.

17 Chitena Saúl,

—Jā'a pa'ito pāiu'te arpavu rua cho'omasikuni ku'ejani rajũ'u —chinasomu.

18 Chikuna repanare ja'me pa'iku ija'che i'kaasomu:

—Isaí mamachii te'eu arpavu rua cho'omasiku pa'imu. Diopi cho'okaiuna rua cavamasikuji rua re'oja'iu'mu repau. Ūcuachi'a Diopi cho'okaiuna rua masiu'mu repau —chinasomu.

19 Ūcuarumu Saúl umupāi te'enare Isaí pa'ichejana saopi'raku ija'che i'kaasomu, repauni sa kuaa'ju chini: “Mu'u chiire Davire ovejava'nare kuiraku'te ichejana chu'u pa'icheja raojū'u”, chinasomu. 20 Repanapi sani jā'aja'ne kuarena asa Isaí repau mamaku'te Davire Saúl pa'ichejana saomasomu.

21-22 Jā'ajekuna David Saúl pa'ichejana sani ūcuauuna'me pa'iu cho'okaniasomu. Repauji re'oja'che cho'okaiuna Saúl rua chiniasomu repau'te. 23 Jā'ajekuna ūcuachejare pa'iu Saulni vatipi cu'ache cho'oto arpavu mini cho'oasomu, asaa'ku chini. Davipi jā'aja'ne cho'okuna asani Saúl jo'e pojoku re'oja'che paniasomu, repauni re'oja'che cuasokuna. Ūcuachi'a repauji arpavu cho'ochete asato vati jo'ka saniasomu repau'te.

**David filisteopāiu'te rua
ujauni vanisosi'ere kuamu**

1 Samuel 17.1-58

1 Ūcuarumu filisteopāi chū'una cavañu chini repana neenare sōtaopāi Judavāju pa'icheja cajoopona Soco vu'ejoopona soni chi'iasome. Chi'i sani Efes-damim chejana canuka paniasome repana. Repacheja Efes-damim cheja Soco vu'ejoopona'me Azeca vu'ejoopo joopo'te paniasomu.

2 Ūcuachi'a reparumu Saúl Israelpāi chū'uku repau neenare sōtaopāi chi'i Ela cheja aikūjña chenevuna sani canuka paniasomu filisteopāire cavara chini. 3 Repakuanu filisteopāina'me Israelpāi aikūjñachi'a canuka paniasome. Repana pa'ikūjña chenevu re'ojareva paniasomu.

4 Ūcuarumu filisteopāi kuanupu pa'iku sōtaopāiu Goliat cavara chini etaasomu. Chekurumu tres metros repaumu nukacosomu repau. Gat vu'ejoopo caku paniasomu repau. 5 Repau tuhiro cunatuhiro'te tuniasomu. Repau kãa ūcuachi'a cunakãare juniasomu. Repakãa cincuenta y cinco kilos rukukãare juniasomu repau. 6 Repau cū'a tūiñe ūcuachi'a cuna cho'osi'e paniasomu. Repau tātava'te cunaru kuāniasomu repau.

7 Cunaru chã'tirochi'a seis kilos rukuasomu. Repau'te cho'okaiu

1 Samuel 17

tā'tako'a cājikaikuji charo saniasomu. **8** Repau Goliat eta canuka Israel sōtaopāire ũjachu'opi ija'che i'kaasomu:

—¿Je'se pa'iuna musanukona chu'ure filisteo'te te'euni ũcuanuko cavañu chini etache? Saúl musanukonare chũ'uku'mu.

Musanukonare ja'me pa'iku'te ũcuauaku'te chēa raojũ'u, chu'uni cavaa'ku. **9** Repauji cavamasiku chu'uni vanisoto musanukonapi inare filisteopāi chēa paajanaa'me, cho'ochete rupu cho'okaiju paapu chini. Jā'ata'ni chu'upi repauni vanisoto chukunapi musanukonare chēa paajanaa'me, cho'ochete rupu cho'okaiju paapu chini. **10** Iumucuse musanukonare Israel sōtaopāi ija'che i'kamu chu'u: “Pāiu'te chu'ure cavajaure te'eu'te raojũ'u”, chiimu chu'u”, chiniasomu. **11** Goliapi jā'aja'ñe i'kauna Israelpāi ũcuanuko asa kukuso rua vajuchuasome.

12 Reparumu Saúl chũ'urumu Belén vu'ejoopo'te Isaí ve'eku aiva'u paniasomu. Repau mamachii ochorepanare umupāichi'a paaasomu. Repana cho'jeu cho'jerepa caku David paniasomu.

13-14 Repau Isaí mamachii charo cana chotena Saulna'me filisteopāire cavañu chini saniasome. Chareparo caku Eliabna'me, Abinadabna'me, Sámána'me saniasome repana. **15** Repau David cho'jerepa cakuta'ni si'arumu saia paniasomu Saúl sani vu'e raripu cho'o pa'icheja. Sani jo'e Belenna co'i puka'ku neenani ovejava'nani kuiraku paniasomu repau.

16 Repau filisteo rua ũjauji apeñataroána'me na'iroá eta cu'ache i'kaku paniasomu. Cuarentarepaumucujñajatu'ka Israelpāi jā'aja'ñe i'kaku paniasomu repau. **17** Reparumu Isaí mamaku'te si'arumu repacheja ku'ikujekuna Davire ija'che i'kaasomu:

—Ie trigo cha'usi'e veinterepatuo mañasi'ena'me pãa dierepauã mini mua'chupāire ñisijajũ'u repana pa'iraripuna sani. Pesa saijũ'u. **18** ũcuachi'a ie queso dierepamajña sa sōtao chũ'ukuni ñisijũ'u. Mua'chupāi ñajũ'u. ¿Je'se pa'iche? Repana neemajñaruã ũcuauamajñaruãre rajũ'u. Repare rauna ña, “Vajume repana chu'u chii”, chini masija'mu chu'u —chiniasomu.

19 Jā'a cho'oto Saúl, repau David majaa'chupāina'me, Israel sōtaopāi ũcuanuko Ela cheja aikũjña chenevuna re'ojarevana filisteopāire cavañu chini koka cho'uju paniasome.

20 Jo'e apeñatato David ñami vuni oveja kuirache chekuni

jo'ka puka'ku Isai jo'kasi'ere āure majaa'chupāire jo'kajasa chini sanisoasomu. Sani tī'a ñato repaña Israel sōtaopāi cavapi'raju pāi vaiche'te i'kaju rua cuiasome. **21** Jā'aja'ñe cho'uju repaña Israelpāina'me filisteopāi churata'ni sāiñechi'a ti'jñeasome.

22 Ūcuaramu David repau sasi'e āu repaña vaiche kuirakaikuni jo'ka Israel sōtaopāi rūhimu cho'o nukachejana vu'vu kakaasomu majaa'chupāi pa'iche'te sēniasara chini.

23 Repau David majaa'chupāi chuta'a i'katona filisteopāiu Goliat jo'e eta aperumu i'kasi'eja'che jo'e cu'ache i'kaasomu repañare Israelpāi, cavarepaa'ju chini. Jā'aja'ñe i'kakuna David repau cu'ache i'kache asaasomu. **24** Repauji Goliapi eta cu'ache i'kakuna Israelpāi repauni ña kukuso vajuchuju churi vu'vusoasome.

25 Vu'vuso ija'che i'kaasome repaña:

—¿Chura etasi'kure pāiu'te ñacuhare musanukona? Israelpāire cu'ache i'kara chini raisi'kua'mu jā'u. Maire chū'uku Saúl jā'ure cava koka paaku vanisosi'kure rua kuri īsikuasomu. Ūcuachi'a repau mamako'te veja paa'ku chini īsikuasomu repau. Ūcuachi'a repau'te vanisosi'ku majapāi repaña pa'iche ro'i Israelpāi chū'unare kuri ro'ima'ñe pa'ija-naa'me —chiniasome repaña.

26 Jā'aja'ñe i'karena asa David repañare kueñe nukanare ija'che sēniasomu:

—¿Je'se cuasa repau maire Dios Si'arumu Pa'iku paacojñonani Diore cuasama'kupi cavara chiiku? ¿Ëquere musanukona īsijanaa'ñe repau'te vanisosi'kure? Repauni vanisoto maire jo'e cu'ache i'kamaneja'mu repau —chiniasomu.

27 Chikuna repaña aperumu i'kasi'eja'chere jo'e kuaasome repau'te. **28** Jā'ata'ni David majaa'chu charo caku Eliab repau sēniasasi'ere asa rua pe'ruku ija'che i'kaasomu repau'te:

—¿Ëque raku mu'u icheja? ¿Neeni ovejava'nare jo'kau mu'u? Mu'u pa'iche masimu chu'u. Meñechi'a rua cuasamu mu'u, “Rua masimu chu'u”, chini. Rua cu'aku'mu mu'u. Rua cu'ache cuasakujeku pāi vaiche'te rupu ñara chini raisi'kua'mu mu'u —chiniasomu majaa'chu.

29 Chikuna David repau majaa'chare ija'che i'kaasomu:

—Inare chu'o sēniasasi'kua'mu chu'u. ¿Jā'aja'ñe cho'oto cu'aku? —chiniasomu.

1 Samuel 17

30 Repau majaa'chure i'ka pi'ni jo'ka jo'e chekuni sēniasomu repau. Sēeto repau'te jo'e ūcuate'ere kuaasome repana. **31** Chekuna te'ena David sēniasache asasina Saulni kuaasome. Kuaarena asa Saúl Davini soni raa'ju chini chū'u saosomu.

32 Ūcuaramu David repauni soni sarena Saulre ija'che i'kaasomu:

—Musanukona te'eujē'e vajuchumanejū'u jā'ure filisteo'te. Chu'u mu'ure cho'che cho'okaikujeku sani cavaja'mu jā'ure —chinasomu.

33 Chikuna Saúl ija'che i'kaasomu Davire:

—Jā'ure filisteo'te te'eu sani cavacu'amu mu'ure. Chīia'mu mu'u. Repau Goliata'ni pōsuu pa'irumupi vaa irumujatu'ka rua jeerumu pāi vaiku'mu jā'u —chinasomu.

34-35 Chikuna David jo'e ija'che i'kaasomu repau'te:

—Chu'ure paaku, chu'upi ja'ku neenani ovejava'nani si'arumu kuirakuna chekurumu león chaipi raiku'mu chu'ure. Chekurumu oso chaipi raiku'mu. Repana ūcuauakujī rani ovejava'ure kūni viiu sasoto tuara chini cho'jepi tuhaku'mu chu'u. Tuhauna chekurumu león chaipi churi chu'uni kūni ānisora chini va'vu raito repau'te cōjisē'ena chēa su'iu vanisoku'mu chu'u.

36 'Chekurumu oso chaipi jā'apāani león chaipi raito vanisoku'mu chu'u. Jā'ure filisteo'te Diore cuasama'kure ūcuaja'che cho'oja'mu chu'u, Dios Si'arumu Pa'iku neenare pāi cu'ache i'kaku cavañu chiiku'te.

37 'Chu'ure Paaku Dios, Repau chu'ure león chaina'me oso chai ānisoche ūsecheja'che jā'u filisteopāiu chu'ure vanisoche ūsekaiuna chu'upi repau'te vanisoja'mu, maire vanisora chiiku'te —chinasomu David.

Chikuna Saúl ija'che i'kaasomu repau'te:

—Jā'a pa'ito sani cavajū'u. Maire Paakuji Diopi ja'me pa'iu cho'okaau mu'ure —chinasomu.

38 Jā'aja'ñe i'kacuha Saúl jo'e ija'che i'kaasomu:

—Ikure Davire chu'u ju'ikāñare sa'chejū'u. Repau sijopa cunatuhiro tuojū'u. Ūcuachi'a cunakāñare sa'chekaijū'u repau'te —chinasomu.

39 Repakāña sa'cherena David va'tikorovu tūa jā'aja'ñe rukukāña ju'iu che'chermanesi'kujeku kuni ña repauni ku'icu'akuna

teana Saulre ija'che i'kaasomu:

—Ijakāña ju'iu che'chemanesi'kujekuna ikāa ju'iu saicu'amu chu'ure —chinasomu. Jā'ajekuna repakāña peore tī'tesoasomu repau, kāareparuchi'a ju'iu sasa chini.

40 Repakāña tī'teso repau cājiño vāsocho mini cata chiacha jmara'charu ūhira'karuāre cincorepara'karuā mini repau rasi-turupuna mañasomu repau. Repau chueokāa cu'ava'na ca'ni cho'osikāa cājiku, filisteoni cavara chini etaasomu repau.

41 Repauji etakuna ña filisteo David pa'iche-jana pe'keru rianasomu. Repau'te Goliare tā'takaiko'a cājikaiku charoji saniasomu.

42 Ūcuarumu repau filisteo Davire kueñe sani tī'a ña, “Chīia'mu iku. Pōsuu vajuu re'oja'iu'mu iku”, chini cuasaku rua cuheasomu repau'te.

43 Cuheku repau'te ija'che i'kaasomu repau:

—¿Mu'u ñato chu'u jamuchaia'che? ¿Jā'ajekuna mu'u chu'ure vāsochoji vasa chini etaku? —chīiu Davire— Chu'u cuasanapi diova'napi cu'ache ti'jñeñe cho'oa'ju mu'ure —chinasomu.

44 Cheke ija'che i'kaasomu Goliat repau'te Davire:

—Ichejana rajjū'u. Mu'ure vaniso mu'u va'i, airo cava'nani kokanee-nana'me pī'ava'nare

1 Samuel 17

āusoja'mu chu'u —chinasomu.

45 Chikuna David repau'te ija'che i'kaasomu:

—Mu'uta'ni chu'ure va'tina'me cunaru vai ramu. Jā'ata'ni chu'u Dios Peore Masikuji raokuna raimu. Ūcuachi'a mu'u jachaku cu'ache i'kacojñokuji Israel sōtaopāi ūcuanukore Paa-kuji Diopi raokuna raimu chu'u. **46** Chura Ūcuauji cho'okaiuna mu'ure iumucuse vaniso mu'u sījopu tusoja'mu chu'u. Ūcuachi'a chukunapi musanukonani filisteo sōtaopāire vanisorena musanukona ca'nivūā pī'ana'me airo cava'na kokaneenapi āni-sojanaa'me. Jā'aja'ne cho'orena pāi ūcuanuko asa, “Israelpāi Cuasaku, Dios, ūcuate'eu'mu”, chiiju cuasa masijanaa'me.

47 Mūsanukona icheja chi'i pa'ina ūcuanuko, Diopi jā'aja'ne cho'ouna űa, “Repau Dios, Repau neenani chekunapi cu'ache cho'oto va'tipi cunaruji tā'takaima'ne Repau masicheji cho'okaimu', chiiju masijanaa'me. Jā'ajekuna chura Diopi cho'okaiuna chukunapi cavaju cajejani peore vanisojanaa'me musanukonare”, —chinasomu David repau'te Goliare.

48 Jā'aja'ne i'kauna asa repau filisteopāiu vuni Davini na'a kueñe tijñara chini etaasomu. Etakuna űa David repauni sāiñe tijñaku filisteo sōtapāi nukachejana vu'vu saniasomu, Goliani cavara chini. **49** Vu'vu na'a kueñe tī'a catara'karu turupu mañara'karu suāni mini filisteopāiu'te chiapuna teana chueo tāuasomu repau. Chiapuna chueouna filisteo meñe coropu tāniasomu. **50** Jā'aja'ne cho'oku va'tijē'e peokuta'ni David cavaku cajejaniasomu Goliare. Va'i ca'nivu cho'osikāapi catara'karuji chueo tāu vanisoasomu repau. **51** Repau David va'ti peou saisi'kujeku filisteo ūhichejana cu'arepa vu'vu sani ūcuau va'tipi rueni ruta na'a masi tota vēaasomu repau'te. Tota vēa repau sījopu tēo tusoosomu repau. Ūcuarumu filisteo sōtaopāi repanare na'a rua pāi vaimasikuji chuenisouna űa vu'vusoasome vajuchuju.

52 Repanapi vu'vusojuuna Israel sōtaopāi co'covu canana'me Judavājupāi repanani cavaju vanisoju cuiju tuhaasome. Jā'aja'ne cho'oju Gat vu'ejoopo je'na pachusiso'korona'me Ecrón vu'ejoopo je'na pachusiso'koro kakasa'arajatuka vaiju tuhaasome repana. Repana vanisosina filisteopāi Saaraim vu'ejoopona'me Gat vu'ejoopona'me Ecrón vu'ejoopo saima'a si'acama'a űniasome. **53** Repanare filisteopāi tuha vanisojani repana paasi'ere siañu chini repana aperumu pa'isiraripuna co'iasome

Israel sōtaopāi. **54** Ūcuarumu David repau Goliat sījopu Jerusalen vu'ejoopona saasomu, repau vaniso tēo tusosisījopu.

Jā'ata'ni David repau Goliat pāi vaisi'e mini sa repau chivo raña tūsikāa cho'osivu'eruna jo'ka saniasomu. **55** Aperumu Saúl repau David filisteo'te cavara chini etarumu ña repau neenare sōtaopāi chū'ukaiku'te Abne'te ija'che sēniasomu:

—¿Nee chīia'u iku? —chiniasomu.

56 Chikuna Abner ija'che i'kaasomu:

—Vesumu chū'u. Dios ñaku'te jorema'mu chū'u —chiniasomu.

Chikuna, repau'te chū'uku,

—Sēniasajū'u —chiniasomu.

57 Repau David filisteo'te vanisojani repau sījopu tuso cājiku co'isirumu Abner, Saúl pa'ichejana saasomu Davire. **58** Repacheja sani tī'asirumu Saúl ija'che sēniasomu Davire:

—¿Nee chīia'u mu'u? Kuajū'u chu'ure —chiniasomu.

Chikuna David ija'che i'kaasomu repau'te:

—Belén vu'ejoopo caku Isaí mamaku'mu chū'u. Chu'u ja'ku mu'ure cho'okaiu pa'iku'mu —chiniasomu David repau'te Saulre.

**Saúl Israelpāi chū'uku Davire,
“Israelpāi chū'uku pa'ija'mu iku”,
chini cu'a cuasaku vanisora chiisi'ere kuamu**

1 Samuel 18.1-29

1 Repau David pāi chū'uku'te Saulre filisteopāiu'te vanisosi'e cutu pi'nisirumu repau mamaku Jonatán ja'me pa'iu paniasomu repau'te. **2-5** Ūcuaumucuse Saúl repauni cho'okaiu paau chini Davire repau puka'ku pa'icheja co'chomaneasomu. Repau chū'uñe'te masi cho'oku pa'iuna Davire repau sōtaopāire chū'ukaiu paau chini jo'kaasomu Saúl. Jā'aja'ñe cho'ouna sōtaopāina'me pāi chū'uku'te ja'me chū'ukaina rua pojoasome.

6 Na'a pa'isirumu Davipi filisteopāi jainukore vanisouna Israel sōtaopāipi co'ijuna romi Israelpāi vu'ñajooopō cana ūcuanuko eta repanare chū'uku Saulni pojoju ujaju cha'iju tijñaa-some. **7** Repana romi ija'che i'kaju ujaasome:

Saúl repau'te cuhenare sōtao milrepanare vanisosi'kua'mu.

Davita'ni diez milrepanare na'a jainukore vanisosi'kua'mu,
chiiju ujaasome.

1 Samuel 18

8 Reapanapi jā'aja'ñe i'kaju ujajuna Saúl asa rua pe'ruku ija'che i'kaasomu:

—Davire, “Diez milrepanare na'a jainukore vanisosi'kua'mu”, chiime repana. Chu'ureta'ni, “Milrepanarechi'a vanisosi'kua'mu”, chiime —chinasomu.

9 Jā'ajekuna reparumupi vua Saúl repau'te Davire cu'a cua-saasomu, “Israelpāi Davire pāi chū'uku'te jo'kajanaa'me”, chini.

10 Jo'e chekumucuse Saúl vatipi repau rekochoa cu'ache chū'ukuna vē'veu cho'ocheja'che rua cu'ache cho'oasomu repau vu'e sa'navuna. Cunaru cājiasomu repau. Jā'a cho'oto David repau si'arumu cho'oche'te arpavu'te cho'oku paniasomu, repauji asaa'ku chini. **11** Ūcuarumu Saúl Davini vanisora chini cuasaku cunaru repau cājiruji repauni su'aasomu. Jā'ata'ni repauji katikuna jatipana su'a juoasomu reparu. Repau Saúl ka'chañoã su'aasomu reparu. Jā'ata'ni David ka'chañoã kati-asomu. Jā'ajekuna reparu chueemaneasomu repau'te.

12 Diopi repauni cho'okaiuna Davire vajuchuasomu Saúl. Repau'teta'ni jo'e re'oja'che cho'okaimaneasomu Dios. **13** Jā'ajekuna cu'ache cuasaku Davipi chekunani cavaku chuenisoa'ku chini repau neenare sōtaopāi chū'uku'te jo'kaasomu repau.

14 Jā'ata'ni David Diopi repauni cho'okaiuna repau cavakuanu peore cava cajejaniasomu. **15** Jā'ajekuna Saúl repau'te Davire vajuchuasomu. **16-20** Jā'ata'ni Israelpāi ūcuanuko Davire rua chiniasome.

Repaú Saúl mamako Mical Davire rua chiniasomo. Mamako Davire chiiche'te chekunapi kuarena Saúl asa pojoasomu.

21 Ūcuauji veja paaa'ku chini mamako'te ĩsiche cuasaasomu repau, repaoji pa'io cho'okaiona filisteopāipi repauni vanisoa'ju chini. **22** Jā'ajekuna Saúl repau'te cho'oche cho'okainare ija'che chū'uasomu:

—Musanukonapi Davire cutuju ija'che i'kajū'u: “Pāi chū'uku mu'ure rua chiia, ‘Chu'u vau paaú David chiimu chu'u’, chiisi'kua'mu”, chiijū'u —chinasomu.

23-25 Jā'aja'ñe i'kauna asa Saulre cho'okaina mua repau i'kasi'e peore Davini kuaasome. Jā'ata'ni David chuova'u pa'iku-jeku, “Jau”, chiimaneasomu repana kuache. Cheke ija'che i'kaasome repana:

—Pāi chū'uku repau mamako'te paache ro'i filisteopāi

cienrepanare vanisokaichechi'a chiimu — chiniasome.

26-27 Jā'are asa David, “Jau”, chini sani cavaku filisteopāi doscientorepanare vanisoasomu. Repanare vanisojani co'i Saúl mamakoni Milcani vejaasomu David. Repau David cavara chini sairumu Saúl, “Filisteopāipi repau'te Davire vanisojanaa'me”, chiiu cuasaasomu. **28-29** Jā'ata'ni repauni Diopi cho'okaiuna chuenisoma'ñe co'iuna ña, aperumu vajuchusi'ku na'a rua vajuchuasomu Saúl, repau mamakojē'e repauni rua chiiona ñani. Ūcuachi'a repau'te ai cuheasomu repau.

1 Samuel 19.1-18

1-3 Jā'ajekuna Davini vanisoa'ju chini mamaku Jonatana'me repau'te ja'me chū'unare ūcuanukore chū'uasomu repau. Jā'ata'ni Jonatán repau'te Davire rua chiikujeku puka'ku repau'te vanisora chiiche kuaasomu. **4-5** Repau'te kuacuha, Jonatán puka'kure rua i'kaasomu, “Vanisomanejū'u Davire”, chiiu. **6** I'karepakuna Saúl repau cu'ache cho'ora chiiu cuasasi'e jo'ka, “Vanisomaneja'mu chu'u repau'te”, chiniasomu. **7** Jā'aja'ñe cho'ouna pa'iu David repau Saúl neenare sōtaopāi chū'ukaiu paniasomu. **8** Chū'ukaiu repana sōtaopāina'me jo'e filisteopāire cavaku cajejaniasomu repau.

9 Na'a pa'isirumu vati jo'e Saulre cu'ache chū'uasomu repau reko-chona. Reparumu repau kãiruupu'te cunaru cãjiku ñuniasomu repau. Jā'a cho'oto David repauji asaa'ku chini arpavu'te cho'oku paniasomu. **10** Jā'aja'ñe cho'oku ñu'ikuni Saúl repau cãjiruji Davini su'aasomu. Jā'ata'ni repauji katikuna Saúl jatipana su'a juoasomu cunaru. Jā'aja'ñe repauni vaniso va'seuna David ūcuañamipi repau vu'ena kati muaasomu.

1 Samuel 19, 20

11 Mua pa'iana repau rŭjo Mical ija'che i'kaasomo repau'te:

—Mu'upi iŋamina sanisomaneni che'ro chuenisoja'mu
—chinasomo.

12 Jā'aja'ñe i'kako Mical repao ũjure Davire teana umu casa'aruji casoasomo, sanisoa'ku chini. 13 Repau'te caso saoso tŭosiva'ure repana, “Dioa'mu iku”, chiicojŋova'ure mini repao ũjuna'me kāisisaivuna ũha sŭjopu caru'ru chivova'u raña tŭosi'epi ũha sábanakāapi pŭja ta'píasomo repao, chekunapi ña, “Ũcuau'mu jā'u”, chiapu chini. 14 Jā'aja'ñe cho'o pa'ikoni Saúl repau neenare umupāi Davini chēajani raa'ju chini chŭ'u saouna repanare joreko, “David jŭ'imu”, chinasomo repao.

15 Jā'ata'ni Saúl repanapi Davini chēa samanerena repau neenare umupāi jo'e ija'che i'kaku chŭ'u saosomu:

—Repauji jŭ'iu ũhitojē'e chēa eto rajŭ'u; vanisora repau'te
—chinasomu. 16 Jā'aja'ñe chŭ'uuna Saúl neena umupāi David vu'ena mua kaka repau kāisisaivu tŭosiva'una'me chivova'u raña tŭosi'echi'a ũhiñe'te ñaasome. Davita'ni peoasomu.

17 Ũcuarumu Saúl repau mamakoji joreona repao'te rua pe'ruasomu. Jā'ata'ni repao joreko ija'che i'kaasomo:

—David chu'ure, “Mu'upi cho'okaimao kati sanisocu'ache cho'oto vanisoja'mu chu'u mu'ure”, chiisi'kua'mu —chinasomo.

18 Jā'a cho'oto David kati saniso repau'te cho'osi'ere Samuelni peore kuaasomu. David sanisosirumu Saúl jñaara chini ku'ete'easomu repau'te.

1 Samuel 20.1-42

1 Ũcuarumu David repau'te re'oja'che cho'okuni Jonatanni tijñara chini saniasomu. Sani repau'te tijña ija'che sēniasomu repau:

—¿Je'se pa'iana muja'ku chu'ure pe'ruku vanisora chiiku?
—chinasomu.

2 Chikuna,

—Mu'ure vanisora chiima'mu repau —chinasomu.

3-42 Jā'ata'ni David ija'che i'kaasomu repau'te:

—Muja'ku chu'ure cho'ora chiiche masimu chu'u. Jā'ata'ni mu'ure kuama'mu repau, chu'ure re'oja'che cho'okujekuna masiku —chinasomu. Jā'aja'ñe i'kacuha Jonatanre puka'kuni masi sēniasajani rani kuaa'ku chini sēniasomu David. Sēkuna Jonatán repau David asa masira chiiche'te sēniasajani rani

kuara chini, “Jau”, chinasomu.

Ūcuarumu Jonatán, “Jau”, chiisi'kujeku puka'ku Saúl pa'ichejana sani repau i'kache'te asa masi, “Davire vanisore-para chiimu iku”, chinasomu. Jã'ajekuna pãipi chekunapi ñaju chini ñoma'ñe sani Davini kuaasomu repau. Jã'aja'ñe cu'ache cho'ocojñokuta'ni, “Sãine si'arumu re'oja'che cho'oju mai majapãijẽ'e sãinechi'a cho'okaiju pañu mai”, chinasomu repau. Jã'aja'ñe i'kacuha David, repau'te Saúl vanisora chiiche'te Jonatanpi kuauna asa sanisoasomu. Repau Jonatanta'ni repau pa'ijooona co'iasomu.

**Saulpi pãi chũ'ukuji vanisora chiuna
David kati saniso pa'iuna repauni
chiiju pãi jovosi'ere kuamu**

1 Samuel 21.1-13

Mt 12.3-4; Mr 2.25-26; Lc 6.3-4

1 Repau David Saulre kati saniso ku'iu phairipãiu Ahimeleni ñara chini saniasomu. Repauji sani tĩ'akuna Ahimelec ña ñano repau'te eta tijña ija'che i'kaasomu:

—¿Je'se pa'iuna ja'me ku'inarejẽ'e peou te'eu raiku mu'u? —chinasomu.

2 Chikuna David joreku ija'che i'kaasomu:

—Pãi chũ'ukuji chũ'u raouna chu'ore kuakasa chini raimu chu'u. Repau chu'ure, “Pãi te'eujẽ'e mu'u ku'ichena'me chu'u chũ'usi'e chu'o asa masimanea'ju”, chiisi'kua'mu. 3 Jã'ajekuna pã cincorepauã ïsijũ'u chu'ure. Jã'apãani mu'u paanukoru ïsijũ'u chu'ure —chinasomu.

4-8 Chikuna phairi,

—Pã chu'u paache Diore ïsisipuãa'me. Jã'ata'ni ũcua mu'uni ïsija'mu chu'u —chinasomu. (Repauã pãpuã Dios vu'e sa'navu pa'iko'a mesako'a tuhisipuã paniasomu. Ūcuachi'a phairipãi-chi'a ãapu chini jo'kasipuã paniasomu repauã.)

Jã'aja'ñe ïsiuna David Ahimele'te ija'che i'kaasomu:

—¿Cunaruna'me va'ti paaku mu'u? —chinasomu.

9 Chikuna Ahimelec,

—Jũju, Goliat paasiva'tire paamu chu'u —chini Davire ũcuava'ti repau Goliare vaniso tuasiva'ti mini ïsiasomu.

10 Repamajñaruã koo David eta sanisoasomu. Charo David

1 Samuel 21, 22

filisteopāi vu'ejooona Gat vu'ejooona saniasomu. **11** Jā'ata'ni repacheja cana pāi repau'te űa masiju ija'che i'kaasome:

—Davia'mu iku. Repau pa'icheja canare chũ'uku'te Saulre cho'okaiku'mu. Iku cho'osi'ere Israel romi pojoju ujaju cha'iju ija'che i'kaasome: “Saũl repau'te cuhenare milrepanare vanisosi'kua'mu. Davita'ni diez milrepanare na'a jainukore vanisosi'kua'mu”, chiiju ujaasome repana romi —chiniasome.

12 Repana i'kache'te asa David, “Repanare chũ'uku vanisoja'mu chu'ure”, chini cuasa kukusoasomu. **13** Jā'ajekuna repana űaju'te vė'veu cho'ocheja'che cho'oku chu'opo coo cho'okuna seevuvuji meniasomu repau'te.

1 Samuel 22.1-23

1 Jā'aja'ne cho'o David repacheja eta saniso Adulam cheja pa'icoje aikũti tėtoche pa'icojere sani paniasomu. Ūcuachejare sani pa'iuna repau puka'kupāi majaa'chupāina'me repau maja-pāi peore asa sani ũcuauna'me chi'i paniasome. **2** Chekuna ũcuachi'a Saulre pōsero'i paanana'me repanare chũ'unare cuhena ũcuanuko sani Davini jovoasome. Repauni chiiju sani jovo pa'iju Davire repanare chũ'uku'te jo'kaasome repana. Repau'te jovo ja'me pa'isina umupāi chekurumu cuatrocien-torepana paniasome.

3 Ūcuachejapi eta repau'te jovosinana'me David Moab cheja pa'ijooopo Mizpa vu'ejooona saniasomu. Repajoopo sani tĩ'asirumu David repacheja pa'inare chũ'uku'te ija'che i'kaasomu:

—Chu'u ja'kupāipi Dios chu'ure cho'ojache kuarumu-jatu'ka musanukonana'me paapu chini sėemu chu'u mu'ure —chiniasomu. **4** Chikuna pāi chũ'ukuji, “Jau”, chikuna David puka'kupāi ũcuachejare pa'iju paniasome. Davita'ni reparumu tũichejana sani kati paniasomu.

5 Ūcuarumu Gad Dios chu'o kuakaiku Davire ija'che i'kaasomu:

—Icheja pa'ima'ne saniso Judavāju pa'ichejare pa'ijũ'u —chiniasomu.

6-8 Reparumu Saũl Davini jńaa vanisorepara chini si'arumu pė'jeku paniasomu. Jā'ata'ni cho'ocu'aasomu repau'te. Reparumu Saũl repau'te ja'me chũ'ukainapi Davina'me Jonatán sāińe re'oja'che cho'uju pa'iche'te te'eujė'e kuamapuna pe'ruasomu repanare.

9 Jǎ'ata'ni pǎiu Edom cheja caku Dios vu'e va'i ca'ni vu'e sa'navu'te pa'iu David pǎna'me va'ti Ahimele'te sēni koorumu ñasi'ku ija'che i'kaasomu Saulre:

—Davire Isaí mamaku'te Ahimeleni cutura chini repau Nob cheja saisirumu ñasi'kua'mu chu'u. **10** Repauji sani sēeuna Ahimelec pǎna'me Goliat paasiva'ti mini ñisisi'kua'mu repau'te —chinasomu.

11-17 Jǎ'aja'ne kuauna asa Saúl repauni Ahimeleni miiyani raa'ju chini chǎ'uasomu. Rarena Saúl rua pe'ruasomu repau'te, Davire cho'okaisi'kujekuna. Pe'rukuna Ahimelec repauji vaniso-manea'ku chini pǎi chǎ'uku'te, “Mu'ure cho'okaikujekuna Davire cho'okaisi'kua'mu chu'u”, chiiu rua sēeku'teta'ni ũcu repau'te vanisoche chǎ'uasomu. Ũcuachi'a repau majapǎi phairipǎijejuna vanisoche chǎ'uasomu repau. Chǎ'usi'eta'ni repau neena sōtaopǎi phairipǎijejuna repanare vanisovajuchuasome.

18-19 Cho'ovajuchujuna pǎi chǎ'ukuji Edom cheja cakure, “Mu'upi repanare vanisojǎ'u”, chinasomu. Chikuna repanare vanisoasomu repau. Ũcuachi'a chekunare Ahimelec pa'icheja canare phairipǎi peore, repau majapǎi, chǎiva'nare, jo'chava'nare repana paasinare peore vanisoasome repana. **20** Jǎ'ata'ni repanare vanisorumu Ahimelec mamaku'te'eu kati vu'vuso David pa'ichejana saniasomu. **21** Sani tǎ'a, “Saulpi chǎ'uuna phairipǎi peore chuenisosinaa'me”, chiiu Davini kuaasomu repau.

22-23 Repauji kuauna asa David ija'che i'kaasomu:

—Vajuchuma'ne chu'una'me canuka pa'ijǎ'u. Mu'ure vanisora chiimu repau. Chu'ure ũcuachi'a repau vanisora chiimu. Jǎ'ata'ni repau maire vanisomaneja'mu —chinasomu.

1 Samuel 23.1-28

1-11 Repaumucujña filisteopǎi Keila vu'ejoopo pa'inani Israelpǎire cavaju paniasome. Jǎ'ata'ni reparumu David repanare Israelpǎi ja'me cavakaiu repauni Diopi cho'okaiuna filisteopǎi cava cajejani peore vanisoasomu. Repau David Keila vu'ejoopo pa'iche'te chekunapi kuarena asa Saúl ija'che cuasaa-somu: “Churata'ni Dios chu'upi Davini vanisoa'ku chini cho'okaimu. Jǎ'ajekuna vu'ejoopo sa'navu'te kaka pa'iu eta saichejē'e peoche repajoopo kakasa'ñaroã jeo tachosocojñosi'ku pa'imu”, chiiu repauni sani vanisora chini care'vaasomu.

1 Samuel 23

Ūcuarumu David repau'te Saúl, “Vanisojasa”, chiiche'te asa Dioni ija'che sēniasasomu:

—¿Saúl chu'ure ku'eku rajja'u? Chu'ure Paaku, mu'upi kuaa'ku chini sēemu chu'u —chiniasomu.

Chikuna Dios,

—Jūju, rajja'mu Saúl —chiniasomu.

12 Jā'aja'ñe i'kauna David jo'e ija'che sēniasomu:

—¿Ijooopo Keila vu'ejoopo canapi chukuna'te chu'una'me chu'u neenare chēa Saulni ĩsijanaa'ñe? —chiniasomu.

Chikuna Dios,

—Jūju, musanukonare chēa ĩsijanaa'me —chiniasomu.

13 Repau'te cho'ojachere Diopi kuauna asa David repau neenana'me ūcuajooopoji kati eta saniso ūcuauachejña ku'iju paniasome. Repau David eta sanisosi'ere asa Saúl repajooopo saimaneasomu. **14-15** Jā'aja'ñe eta saniso David repau neenana'me pāi peochejare paniasomu. Jā'a cho'oto repau Saúl ūcua cuhama'ñe Davini ku'eku paniasomu. Jā'ata'ni Diopi ūsekuna repau'te jñaamaneasomu repau.

16-17 Reparumu Jonatán Saúl mamaku repau'te re'oja'che cho'okuni Davini ñara chini sani ija'che i'kaasomu:

—Vajuchuma'ñe pa'ijū'u. Chu'u ja'ku Saúl mu'ure jñaama-neja'mu. Na'a pa'isirumu mu'u Israelpāi chū'uku pa'ija'mu. Chu'uta'ni mu'ure cho'okaiu pa'ija'mu. Chu'u ja'ku ūcuachi'a masimu jā'a —chiniasomu.

18 Jā'aja'ñe i'kacuha repana Davina'me Jonatán jo'e repana sāiñechi'a si'arumu re'oja'che cho'uju pa'ijachere i'kaasome. I'ka pi'ni Jonatán repau vu'ena co'iasomu. Davita'ni co'ima'ñe pa'iu pāi peochejare kati ku'iu paniasomu. **19-26** Jā'ata'ni repacheja kueñe pa'ina pāi repana chejare Davipi sani kati pa'iuña ña pāi chū'uku Saulni kuajianasome, sani repauni chēa vanisoa'ku chini.

Ūcuarumu Saúl raiche'te chekunapi kuarena asa David repau neenana'me repacheja pa'isinapi eta sanisoasome. Jā'ata'ni Saúl repau sōtaopāina'me sani tī'ara'aasome repa-nare. **27** Chuta'a ku'enani pāiu Saulni chu'ore kuara chini saniasomu. Sani repau'te ija'che i'kaasomu:

—Mu'u neenare Israelpāi filisteopāipi cavaju pa'ime —chiniasomu. **28** Jā'aja'ñe i'kauna asa Saúl repau sōtaopāina'me Davire ku'eche cuha filisteopāire cavara chini co'isoasomu.

**David repau'te cuheku'teta'ni Saulre
vanisocuhesi'ere kuamu**

1 Samuel 23.29

Reparumu David En-gadi chejana saniasomu ũcuachejare pasa chini.

1 Samuel 24.1-22

1 Jā'ajekuna Saulre filisteopāi cavara chini saisi'kupi co'iuna David En-gadi cheja pa'iche kuaasome. 2 Jā'are asa Saúl tres milrepanare umupāi chēa Davini ku'era chini saniasomu.

3 Jā'a cho'oto David repau neenana'me repacheja pa'icoje aikūti tētoche pa'icoje rua sa'navuna kaka kati paniasome.

Ūcuarumu Saúl repauni ku'eku ku'iuna cone asikuna ũcuacojena conera chini kakaasomu. 4 Repauji kakauna David neena ija'che i'kaasome:

—Iumucuse Dios mu'ure, “Cho'okaija'mu”, chiisi'e ũcuarepa ti'jñecuhamu, Repau, “Chu'upi cho'okaiu jo'kaja'mu, mu'ure cuhekuni mu'ure uache cho'oa'ku”, chiisi'e —chiniasome.

Ūcuarumu David repajē'e asoma'ñe vuni sani cone ku nuka-kuni repau sē'sevu ju'ikāa jmase'reru chuto tuaasomu.

5-6 Jā'ata'ni repakāa chuto tuasirumu, “Cu'ache cho'omu chu'u”, chini cuasa repau neenare ija'che i'kaasomu repau:

—Dios chēa jo'kacojñosi'kujeku pāi chū'uku'mu repau. Jā'ajekuna chu'upi repauni vanisomanea'ku chini Diopi ũsekaau —chiniasomu.

7-10 Repau Saúl cone pi'ni repacoje eta saiuna David cho'jepi eta cuiku ija'che i'kaasomu:

—;Chukuna'te chū'uku! —chiniasomu.

Chikuna Saúl churi ñaasomu. Ñato David repauni ña kuku repau chia chejana ti'iku'te meñe sime ñu'iu ija'che i'kaasomu:

—Dios chu'ure iumucuse cho'okaiu mu'ure icojena raosi'kua'mu. Jā'ata'ni chu'u mu'ure vanisocuhesi'kua'mu.

11 Ñaku chu'u cājiñe. Mu'u sē'sevu ju'ikāa chu'u chuto tuasise'recho'me ie. Jā'api chu'u mu'ure cu'ache cho'oche cuasama'ñe pa'iche ña masire'omu. Mu'uta'ni chu'uni vanisora chini ku'emu. 12-15 Jā'ajekuna mu'u chu'ure vanisora chiiche ro'i Diopi mu'ure cu'ache ti'jñeñe cho'oa'ku —chiniasomu.

16-19 David i'kache'te suma'ñe asa Saúl ija'che i'kaasomu:

—David, mu'u cu'ache cho'oma'kua'mu. Chu'uta'ni tiiñe cua-saku mu'ure rua cu'ache cho'oku pa'imu. Pāi te'eujē'e repanare cuhenare tijña vanisoma'ñe vajuu'te saona peome. Jā'ajekuna mu'u chu'ure iumucuse vanisomau re'oja'che cho'osi'e ro'i Diopi ro'iku re'oja'chere cho'okaau mu'ure. **20** Mu'u Israelpāi chū'uku pa'ijache masimu chu'u. Mu'upi chū'ukuna Israelpāi vaju-chuma'ñe cava koka paajanaa'me. Ūcuachi'a mu'upi chū'ukuna re'oja'che pa'ijanaa'me repana. **21** Jā'ata'ni mu'upi chu'u maja-pāire cu'ache cho'oma'ñe si'arumu re'oja'che cho'okaiu paau chini i'kamu chu'u —chiniasomu.

22 Chikuna David, “Jau”, chiniasomu repau i'kache. Ūcuarumu Saúl repau ku'esi'kure Davire tijña jā'aja'ñe cho'ocojño vu'ena co'isoasomu. Davita'ni co'ima'ñe canuka repau neenana'me repana pa'isichejare co'i kati pa'iju paniasome.

1 Samuel 25.1-44

1 Repana jā'aja'ñe cho'o jmamakarū pa'itona Dios chu'o kua-kaisi'ku Samuel jūnisosomu. Repauji jūnisouna Israelpāi

ūcuanuko chi'i oniasome.

2-8 Reparumu pāiu Nabal rua kuriu paniasomu. Repau neenani ovejava'nani rañare tu'kara chini sanisosi'ku paniasomu repau. Jā'ajekuna David repau neenare umupāi te'enare chēa chū'u saoku, “Nabal'te sani ija'che i'kajū'u”, chiniasomu:

—David mu'ure ija'che chu'o raomu: “Chukuna icheja Carmel vu'ejoopo pa'irumu mu'u neenare oveja kuirakaina chukuna'te ja'me pa'isi'e masimu mu'u. Repanare chukuna ja'me pa'irumu jmakarujē'e cu'ache cho'omapu repana neemajñaruājē'e tutesokaimanesinaa'me chukuna. Jā'ajekuna chu'una'me chu'u neena āucuhava'na pa'inani mu'upi ūcuauache'te mu'u paache ĩsia'ku chini sēemu chu'u mu'ure', chiiu”, chiijū'u —chiniasomu repau.

9-11 Ūcuarumu repana umupāi David neena sani Nabal'te jā'aja'ñe kuaasome. Jā'ata'ni Nabal repana kuache'te asa cu'ache i'kaku cu'amajñaruā te'emakarujē'e ĩsimaneasomu repanare.

12 ĩsimaneuna repana peona co'i Nabal i'kasi'ere kuarena asa pe'ruasomu David. **13** Jā'ajekuna repauni sani vanisora chini David repau neenare umupāi jainukore care'vache chū'uasomu.

14-24 Repau Nabal rūjore Abigail ve'ekoni paaasomu. Rua re'oja'ioji rua masio paniasomo repao. Repao ūju, Davini sa kuaa'ju chini i'kasi'ere repau'te cho'оче cho'okaikuji kuauna asarumu ija'che cuasaasomo: “Davini rupu ĩsimajñaruāre saoto re'omu”, chini cuasaasomo. Jā'aja'ñe cuasa āu rua chi'i burrova'nani repaū ve'o repao'te cho'оче cho'okainare ija'che i'kaasomo:

—Iere musanukonapi charo sajū'u. Chu'u na'a pani tuhara —chiniasomo.

Repao cho'оче ūjure jmakarujē'e kuama'ñe repao Abigail burrova'ure muni tuni ñoma'ñe kati sani Davire tijñaasomo. Repau'te tijñasarumu Abigail sime ñu'io ija'che i'kaasomo:

—Chu'u mu'ure cutuche kuhema'ñe asaa'ku chini sēemo chu'u mu'ure. **25** Repau Nabal i'kasi'ere asa, “Cu'ache cho'ora”, chii maneju'u mu'u. Cu'akujeku jā'aja'ñe i'kasi'kua'mu repau.

26 Repau'te vanisojache ūsemu Dios mu'ure. **27** Mu'upi iere chu'u rupu ĩsira chini rasi'ere mu'u neenani va'te ĩsia'ku.

28-44 Ūcuachi'a, “Chu'u cho'оче pe'ruma'ñe jo'e cuasamaneju'u”, chiio sēemo chu'u —chiniasomo.

1 Samuel 25, 26

Chikona David repauji cu'ache cho'omanea'ku chini Abigail i'kache'te asa masi repao rupa isiche kooasomu. Jā'aja'ñe cho'o chuta'a quincerepaumucujña caraimarumuna repao ũju Nabal jūnisoasomu. Repau jūnisi'ere asa David ija'che i'kaasomu:

—Dios, chu'u cu'ache cho'ora chiiche ũsekaisi'ku re'oja'che i'kacojñoku paau. Ũcuachi'a chu'uni cu'ache cho'oche'te ũseku Dios Nabal'te cu'ache ti'jñeñe cho'osi'kua'mu, repauji jūnisoa'ku chini —chiniasomu.

Ũcuarumu David repaoni vejara chini Abigailre chu'o soaasomu. Repau i'ka saosi'ere repaoji, “Jau”, chini sakona repao'te vejaasomu repau. Chekore ũcuachi'a Ahinoam ve'eko'te vejaasomu repau. Aperumu Saúl repau mamako'te charo David rūjo pa'isi'kore Mical'te umuu'te chekuni isisoasomu.

1 Samuel 26.2-25

2 Ũcuarumu Saúl jo'e cu'ache cuasa Davini vanisora chiniasomu. Jā'ajekuna sōtao repau neenare tres milrepanare chi'i Davini ku'e vanisora chini saniasomu repau. 3-8 Jā'are chekunapi kuarena asa David repau neenare umupāi chēa soaasomu, Saúl repau neena sōtaopāina'me canuka kāichejare ku'e ñajani rani kuaa'ju chini. Chū'u saouna ñajani co'i repana ñasi'e Davini kuaasome repana. Repanapi kuarena asa David ũcuaña-mipi Saúl pa'iraripuna repau'te cho'okaiku Abisaina'me saniasomu. Repana sani ti'a ñato Saúl kāni ũhiu paniasomu. Repau sījopu caru'rure cunarū chejana tota nuko paaasomu repau. Repau vaiche kuirakaiku Abnena'me sōtaopāi repau Saúl ũhicheja pa'iche rūhiso'koro ume pachu kāni ũniasome.

Jā'ajekuna Abisai repau'te paakuni Davini ija'che i'kaasomu:

—Irumu Dios mu'upi ikuni mu'ure ku'ekuni vanisoa'ku chini cho'okaiu jo'kamu. Jā'ajekuna chu'upi chura repau'te Saulre ũcuau cunarūji mini tota vēasora. Ũsemanejū'u mu'u —chiniasomu.

9-11 Jā'ata'ni David ija'che i'kaasomu:

—Vanisomanejū'u. Pāiu ũcuauakuji ikure Dios chēa jo'kasi'kuni pāi chū'uku'te vanisora chini vaito repau cu'ache cho'osi'e ro'iche pa'ija'mu repau'te. Vanisoma'ñe repau sījopu caru'ru pa'iru cunarūna'me repau oko kuhaku ũkura'puru miijū'u; sañu —chiniasomu.

12 Repana cho'oche te'eujē'e ñamapu repajē'e asamaneasome.

Ūcuachi'a te'eujē'e jñano vuimaneasome repana. Diopi repanani uokuache cho'ouna ūcuanuko rua masi kānisosina paniasome repana. 13 Jā'ajekuna repamajñaruã mini ūcuachejapi re'ojarevaji chekukã'kona jēni na'a so'o sani aikūtina muni nukaasome repana.

14-25 Ūcuarumu David ūcuachejapi ūjachu'opi ija'che i'kaku Abnena'me sōtaopāire soniasomu:

—Abner, chu'u soi'u i'kache sãine i'kajũ'u. ¿Je'se pa'iana mu'ure paaku'te Saulre kuiramaneu mu'u? Repau cunaruna'me okopu repau sijopu caru'ru pa'isi'e ku'e jñaajũ'u —chiniasomu.

Jā'aja'ne i'kaku soiuna Saúl jñano vuni David chu'ore asa masi ija'che i'kaasomu:

—¿Davida'u mu'u? —chiniasomu.

Chikuna David,

—Jũju, ūcuau'mu chu'u. ¿Je'se pa'iana mu'ure cho'okaiku'teta'ni chu'ure vanisora chini ku'eku mu'u? ¿Ûquere mu'ure cu'ache cho'okate chu'u? —chiniasomu.

Jā'aja'ne i'kauna asa Saúl ija'che i'kaasomu:

—David, chu'u mu'ure cu'ache cho'оче masimu chu'u. Mu'ure jo'e cu'ache cho'ora chini ku'emaneja'mu chu'u. Ūcuare mu'u chu'ure vanisocuheche iumucusena cho'o ñocuhasi'kua'mu mu'u chu'ure —chiniasomu.

Chikuna David ija'che i'kaasomu:

—Ichejare mu'u cunaru pa'imu. Mu'ure cho'оче cho'okainapi te'eu rani mini saa'ku reparu. Chu'u mu'ure iumucuse vanisocuhecheja'che Diopi chu'ure vanisomanea'ku chiimu chu'u. Ūcuachi'a chu'ure cu'ache ti'jñeñe peore ūsekaiu paau chiimu chu'u —chiniasomu.

Ūcuarumu Saúl repau'te vanisora chini ku'esi'ku Davipi jā'aja'ne cho'ouna vu'ena co'iasomu. Repau Davita'ni jo'e tũichejana sanisoasomu.

1 Samuel 27.1-12

1 Jā'ata'ni David ija'che cuasaasomu: “Chu'u cuasato Saúl chu'ure vanisoja'mu. Jā'ajekuna chu'upi icheja pa'ima'ne filisteopã pa'ichejana saito na'a re'ocosomu, Saulpi chu'uni icheja Israelpã cheja peore ku'eku ku'iu pa'imanea'ku chini”, chiiu cuasaasomu. 2-3 Jā'aja'ne cuasa David Gat vu'ejoopona sanisoasomu, repau rñjoromina'me repau neena umupã

1 Samuel 27, 28

seiscientorepana. **4** Repau David Gat vu'ejoopo sanisosi'ere chekunapi kuarena asa Saúl repau'te vanisora chini ku'esi'e cuhasomumu.

5 Ũcuarumu David repacheja sani tĩ'asirumu filisteopāi chũ'uku Aquini repau pa'ijachejare ĩsia'ku chini sani sēniasomumu. **6** Sēeuna filisteopāi chũ'uku Davire vu'ejoopo Siclag vu'ejoopo'te ĩsiasomumu, paau chini. **7** Ũcuajoo'po'te David te'eūsurumu jo'e ũcuaka'chapapāimia paniasomumu. **8** Repajoopo pa'irumu David repau neena umupāina'me ku'iu Israelpāi cuhenani cavaju paniasome. **9** Jā'aja'ñe ku'iju cavaju repanare pāi vaniso repana paasi'e kāñana'me cu'ava'nare sa paaasome repana. Jā'aja'ñe cho'ocuhasirumu David Aquis pa'ichejana saniasomumu. **10-12** Sakuna Aquis repau'te ija'che sēniasomumu:

—Iumucuse musanukona, ĳãquevu'ejoopo canani cavare?
—chiniasomumu repau.

Jā'aja'ñe sēniasakuna David repau'te joreku ija'che i'kaasomumu:

—Judá cheja pa'ijoopoã Israelpāi pa'ijoopoãna'me repanare chiina pa'ijoopoã canani cavaju vanisosinaa'me chukuna —chiniasomumu. Jā'aja'ñe i'kakuna Aquis filisteopāi chũ'uku ija'che cuasaasomumu: “Churata'ni Israelpāi Davire cuhecosome”, chiiu cuasaasomumu.

Israelpāi chũ'uku Saúl repau mamakuna'me chekunani cavaku chuenisosi'ere kuamu

1 Samuel 28.1-20

1 Reparumu filisteopāi Israelpāire cavañu chini repana neenare sōtaopāi chi'iasome. Jā'aja'ñe cho'oku Aquis filisteopāi chũ'uku Davire ija'che i'kaasomumu:

—Chu'u mu'ure, “Mu'u neenana'me chu'u sōtaopāire ja'me sani Israelpāire cavañu”, chiimu —chiniasomumu.

2-6 Chikuna David,

—Jau, re'omu jā'a. Chu'upi mu'ure cho'okaikuji ja'me sani cho'okuna ña chu'u cavamasiche masija'mu mu'u —chiniasomumu.

Repana filisteopāi David neenana'me Israelpāire cavapi'raju chi'ito Saúl ũcuachi'a repanani cavara chini repau neenare sōtaopāi chi'iasomumu. Jā'ata'ni filisteo sōtaopāipi jairepanuko chi'irena ña rua kukusoasomumu repau. Jā'ajekuna repau'te ti'ñejañere

kuaa'ku chini Dioni sēniasomu repau. Jā'ata'ni Dios jmamakarujē'e kuamaneasomu repau'te. Repau kāirumujē'e kuamau catara'karuā repau cho'ojachere masira chini tochasicaāpi cho'otojē'e kuamau Repau chu'o kuakainajē'e kuamaneasome repau'te.

7 Jā'ajekuna Saúl repau'te cho'okainare ija'che chū'uasomu:

—Romio'te jūnisosinare soni rao sēniasamasikoni ku'e jñaajū'u. Sani chu'u cho'ojachere repaoni sēniasa masira —chiniasomu.

Chikuna repau'te cho'okaina ija'che i'kaasome:

—Endor vu'ejoopo'te romio jūnisosinare soni rao sēniasamasiko pa'imo —chiniasome.

8 Jā'ana asa Saúl pāipi repauni ña masimanea'ju chini kāña tiikāñapi sa'che repau'te ja'me saijanare sōtaopāi ka'chanare chēa ñamipi repaoni ñara chini saniasomu. 9 Jā'ata'ni repau sani sēñe, “Saul'mu iku”, chiimao jū'isi'kure soni rao sēniasakaicuheasomo repao, repao cho'oche'te Saulpi asa, jūnisosinare soni raomasinare ku'ekujeku repaoni vanisoche'te chū'uku chini vajuchuko. 10 Jā'ata'ni Saúl repao'te,

—Cu'ache ti'jñemaneja'mu mu'ure —chiniasomu.

11 Jā'aja'ñe i'kauna repao ija'che i'kaasomo:

—“¿Neeni soni raojū'u”, chiiku mu'u? —chiniasomo.

Chikona Saúl,

—Samuelni soni raokajū'u —chiniasomu.

12 Chikuna repao jūnisosi'kure Samuelre teana ña te'echo cuicuha Saulre ija'che i'kaasomo:

—¿Je'se pa'iuna mu'u chu'ure Saulpi tiiuja'iu cho'o caveso joreu? —chiniasomo.

13-15 Chikona,

—Chu'ure vajuchumanējū'u —chiniasomu repau.

Ūcuaramu Samuel repao eto raosi'ku Saulre ija'che sēniasomu:

—¿Je'se pa'iuna chu'ure soni rao mu'u? —chiniasomu.

Chikuna Saúl,

—Chu'ure ti'jñejañere suma'ñe cuasaku rua oimu chu'u.

Filisteopāi chukunani cavapi'rame. Jā'ata'ni Dios chu'u cho'ojache kuama'mu. Jā'ajekuna mu'upi chu'u cho'ojachere kuaa'ku chini soisi'kua'mu chu'u mu'ure —chiniasomu.

1 Samuel 28, 29, 30

16 Jā'ata'ni Samuel ija'che i'kaasomu:

—¿Je'se pa'iuna jā'a chu'uni sēeku mu'u? Dios mu'ure chura re'oja'che cho'okaima'mu. **17-18** Repau mu'ure, “Amalecpāi peore vanisojū'u”, chiiu chū'usi'ere mu'upi jachaku cho'omaneuna Dios mu'ure chura cuhemu. Jā'ajekuna Repau mu'ure pāi chū'uku pa'iche tuasoja'mu. **19** Che'ro filisteopāipi musanukonare Israelpāire cavaju cajejajanaa'me. Jā'ajekuna mu'uchīina'me chuenisoja'mu mu'u —chiniasomu. **20** Samuelpi jā'aja'ñe i'kauna asa kukucajejaniso Saúl ai jūniasomu.

1 Samuel 29.1-11

Repana filisteo sōtaopāi peore chi'isirumu chekuna filisteopāi chū'una Gat vu'ejoopo canare chū'uku'te Aquire ija'che i'kaasome:

—Davire repau neenana'me maire jovo chekunani Israelpāire ja'me cavañu chini saiche ũsejū'u repau'te —chiniasome. (Davipi repana cavarumuna joopo cavaku cuha Israelpāire cavakaiu ũcuanani vanisoku chini vajachuju jā'aja'ñe i'kaasome repana.)

Jā'ajekuna Aquipi repauni ja'me cavache ũseuna David jo'e apeñatato repau neenana'me Siclag vu'ejoopona co'isoasomu.

1 Samuel 30.1-31

1-8 Choteumucujña saikuji David repau neenana'me Siclag vu'ejoopona tī'aasomu. Sani tī'a ñato repajoopo pa'inare Israelpāi, repau David neenare amalecpāipi rani cavaju cajejani repau cu'amajñaruāna'me rūjoromina'me mamachīina'me chekunare repau paasinare pāi peore sasoasome. Repau vu'ña ũcuachi'a peore uosokaniasome repana.

Ūcuarumu David jā'are ña Dioni ija'che sēniasaasomu:

—¿Tuhaja'che chu'u repanare, chu'u nee ñaa sasosinare? ¿Repanare tuha tī'are'oku chu'ure? —chiniasomu.

Chikuna Dios,

—Jūju, tuhajū'u. Tuha tī'aja'mu mu'u repanare. Tuha tī'a repanare cava cajejani repana chēa sasinare mu'u neenare peore co'chaja'mu mu'u —chiniasomu.

9-17 Ūcuarumu David repau neenana'me cho'jepi repanare tuha tī'a cavaju repanare peore vanisora'aasome. Jā'ata'ni chekuna amalecita pōsupāi cuatrocientorepana camellos tuhina

1 Samuel 30, 31; 2 Samuel 1-6, 8-10 (1 Crónicas 11-16, 18-20, 26, 27)

vu'vusoasome. **18-31** Jā'aja'ñe cho'o repaña chēa sasinare repau rējoromina'me mamachīina'me jo'chava'nare co'chaasomu repau. Repanare tuha cava cajejani repau neemajñaruã co'cha Siclag vu'ejoopo co'isirumu David, ũcuauvāju pa'inani Judavāju chū'unani rupu ĩsiku jo'chava'nana'me cu'amajñaruã repanani sa ĩsia'ju chini saomasu.

1 Samuel 31.1-5

1 Crónicas 10

1 Jā'a cho'oto filisteopāi repau David charo sani co'isicheja chi'isinapi Israelpaire cavaju cajejani repanare Israelpāi rua jainukore vanisoasome. **2** Ūcuachi'a repanare Israelpāi chū'uku'te Saulre kati vu'vusouna vanisoñu chini ku'eju tuhaasome repaña. Ūcuachi'a repau mamachīire peore vanisoñu chini tuhaasome repaña. Ku'eju tuha repau mamaku'te Jonatanre vanisoju Abinadabna'me Malquisúa'te peore vanisoasome repaña. **3** Saulreta'ni vu'vusokuna rupu asi soaasome repaña. **4** Jā'ajekuna Saúl repau'te cho'okaiu vaiche cājikaiku'te ija'che i'kaasomu:

—Mu'u va'tipi ruta tota vēasojū'u chu'ure, filisteopāi Diore cuasamanapi tuha vanisomanea'ju chu'ure —chiniasomu.

Jā'ata'ni repau'te cho'okaiku vajuchuku vanisocuheasomu repau'te. Jā'ajekuna Saúl repau va'tipi ruta ũcuauji meñe tota jūnisomasu. Repau cu'ache cho'osi'e ro'i Saúl jā'aja'ñe cho'o jūniasomu. (Dios chū'uñe'te jachaku cho'omau cu'ache cho'osi'ena'me romio'te jūnisosinare cutumasikoni sēniasara chini saisi'kujekuna Dios jā'aja'ñe jū'iñe jo'kaasomu repau'te.) **5** Repauji jūnisouna ña repau'te cho'okaisi'ku ũcuachi'a va'ti mini meñe tota jūnisomasu.

Davire pāi chū'uku'te jo'kasi'ere kuamu

2 Samuel 1-6; 8-10; 1 Crónicas 11-16; 18-20; 26.29-27.34

Filisteopāipi cava cajejani repau neenani vanisojuna Saúl kati vu'vu meñe tota jūnisosirumu pāiu Siclag vu'ejoopona sani repaña cho'ocojñosi'e Davini kuaasomu. Saúl repau mamaku Jonatanna'me chuenisisi'e asasirumu David rua suma'ku paniasomu. Jā'ajekuna David repau'te Jonatán re'oja'che

2 Samuel 1-6,8-10 (1 Crónicas 11-16, 18-20, 26, 27)

cho'osi'ena'me repau puka'ku Saúl Israelpāi charo chū'uku pa'isi'ere cuasaku i'kaku uja ujaasomu.

Uja ujacuha David Dioni ija'che sēniasomu:

—¿Judá cheja pa'ijooopā te'ejoopona saiija'che chu'u?
—chinasomu.

Chikuna Dios,

—Jūju, saiche pa'imū mu'ure —chinasomu.

Jā'aja'ñe i'kauna David,

—¿Jeejooopona saiija'che chu'u? —chiiu sēniasomu.

Chikuna Dios,

—Hebrón vu'ejoopona saiijū'u —chinasomu repau'te.

Repajooopō Hebrón vu'ejoopō Judavāju pa'ichejare paniasomu.

Ūcuarumu David repau saiijachejare Diopi i'ka kuauna asa Hebrón vu'ejoopona saniasomu. Repau saisirumu Israelpāi Judavāju umupāi ūcuajooopona sani Davire repau sījopuna u'chape'era'kapi ro Judavājure chū'ua'ku chini jo'kaasome. Jā'aja'ñe cho'orena Abner Saúl neenare sōtaopāi chū'ukaiu pa'isi'kupi Is-bose'te Saúl mamaku'te chuenisomanesi'kure chēa pāi chū'uku'te jo'kaasomu, chekunani Israelpāire ūcuanukore chū'ua'ku chini.

Na'a pa'isirumu David neenare sōtaopāi chū'ukaiku Joab repau chū'unana'me, Is-boset neenare sōtaopāi chū'uku Abner chū'unani cavaasome. Jā'ata'ni David neenare sōtao chū'ukujī Joabpi repau sōtaopāina'me cava cajejaniasomu repanare. Jā'ajekuna repanapi vajuchuju vu'vusojuna David neena sōtaopāi na'isochetu'ka Is-boset neenare tuhaju te'enare vanisoasome. Repanani tuhaju cavajuna Joab cho'jeu'te Asaelre Abnepi vanisoasomu. David neenana'me Is-boset neena rua jeerumu cavaju paniasome. Jā'ata'ni David neenapi si'arumu na'a rua cajejaiju paniasome.

Saúl repau jūnisomarumu romio'te repau vejama'ñe rupu chēa paako'te te'eo'te paaasomu. Jā'aja'ñe Saúl chēa paasi'koni Abnepi cu'a cho'oasomu. Repauji jā'aja'ñe cho'ouna asa Saúl mamaku Is-boset ija'che i'kaasomu Abne'te:

—¿Je'se pa'iuna chu'u ja'ku chēa paasi'koni cu'a cho'ou mu'u? —chinasomu.

Repau cho'osi'ere i'kauna asa jachaku Abner rua pe'ruasomu. Pe'ruku, “Davini jovo pa'iu ja'me cho'okasa”, chini cuasaasomu.

Jā'ajekuna repauni chu'ore kuajaikaau chini pāiu'te chēa ija'che i'ka saosomu:

—Davire repau pa'ichejana sani ija'che i'kajū'u: “Ija'che cho'oñu mai. Chu'u mu'una'me sani jovo pa'iu chu'ure cho'ore'ochetu'ka cho'okaiu pasa, Israelpāipi ūcuanuko mu'uni cho'okaiju paapu”, chiijū'u repau'te —chiniasomu.

Jā'aja'ñe i'ka saouna sani repauni kuauna asa David ija'che i'kaasomu, co'i Abneni kuaa'ju chini:

—Mu'u i'kache, “Jau”, chiimu chu'u. Jā'ata'ni icheja chu'u pa'icheja rani Saúl mamako'te Mical'te peou raimanejū'u —chiniasomu.

Ūcuachi'a Is-boseni sa kuaa'ju chini ija'che i'kaku chu'o saosomu repau:

—Chu'u aperumu veja paasi'kore Mical'te tua raokaijū'u —chiiu chu'o saosomu.

Repau i'kasi'ere jā'aja'ñe rani kuarena asa Is-bosena'me Abner Mical'te umu pa'iko'te tua Davini co'choasome repao'te charo veja paasi'kuni. Jā'aja'ñe cho'o Abner repau Davire ja'me pa'iu cho'okasa chiiche'te Israelpāi ainani ūcuanukore cutuasomu, repanapi ja'me cho'okaapu chini. Benjaminvāju pa'inare ūcuachi'a sani ūcuare cutuasomu repau. Repanare cutu pi'nisirumu Hebrón vu'ejoopo David pa'ijooona saniasomu Abner, repana jovo ja'me cho'okañu chiiche'te ūcuauñi kuara chini. Repana cho'oñu chiiche re'oja'che cuasoasomu Davire. Jā'ajekuna Abne'te re'oja'che saau chini cu'ache cho'oma'ñe co'choasomu repau.

Repau Abner rani ña co'isosirumuna Joab chekujoopo canare cavara chini saisi'ku co'iasomu. Co'i David Abne'te cu'ache cho'oma'ñe co'chosi'e chekunapi kuarena asa rua pe'ruasomu. Pe'ruku Davire mua ija'che i'kaasomu:

—Chu'ure chū'uku, mu'u cho'ochete peore ña masira chini joreku raisi'kua'mu Abner. ¿Vesuku mu'u jā'a? —chiniasomu.

Repau'te i'ka pi'ni eta mua repau neenare umupāi Abneni tuha kua co'chaa'ju chini Davire kuama'ñe chū'u saosomu repau Joab. Chū'uuna tuha repau'te Abnere co'chasome repana. Repau Abner Hebrón vu'ejoopo co'i tī'asirumu Joab repauni te'eu'te cutura chini repajoopo kakasa'aro jā'achojena etua sa cutuku ūcuachejana vanisoasomu repau'te. Repana

2 Samuel 1-6,8-10 (1 Crónicas 11-16, 18-20, 26, 27)

cavarumu repau cho'jeu'te Asaelre vanisosi'kujekuna sãine vanisoasomu repau.

Repau Joab Abnere soni co'cha vanisosi'ere chekunapi kuarena asa David rua pe'ruasomu. Jã'ajekuna Abner chuenisosi'ere ũcuanuko oapu chini chũ'uasomu repau. Jã'aja'ne chũ'uuna ña Israelpãĩ ũcuanuko David Abnere vanisoche cuhesi'e masiasome.

Ūcuarumu Is-boset repau neenare sõtaopãĩ chũ'ukaiku Abner chuenisosi'ere kuarena asa rua kukuasomu. Jã'aja'ne cho'o jmamakarũ pa'itona repau neena repau'te kãisi'kuni ka'chana vanisoasome. Vaniso repau sijopu tuso Davini sa ĩsiasome repana. Jã'aja'ne cho'oto, "David mai repau'te cuhesi'kure vanisosi'e ña pojoja'mu", chini cuasaasome repana. Jã'ata'ni David repanare satena Is-bosere vanisosi'e ro'ire sãine vanisoa'ju chini repau sõtaopãire chũ'uasomu.

Repau Is-boset chuenisosirumu Israelvãju jainuko Davini Hebrón vu'ejoopo pa'ikuni sani cutuasome. Cutu pi'ni Davire repanani Israelpãire ũcuanukore chũ'ua'ku chini pãĩ chũ'uku'te jo'kaasome. Repana jã'aja'ne cho'orumu repau David Judavã-jure sieterepaũsurumu jo'e chekuũsurumu joopo chũ'ucuhasi'ku paniasomu. Jã'ajanuko chũ'ukuji jo'e Israelpãĩ ũcuanukore treinta y trerepaũsurumu chũ'uku paniasomu repau.

Repau pãĩ chũ'uku Davina'me Israelpãĩ Jerusalén vu'ejoopo repau pãĩ ũcuanukore chũ'uku pa'ijajoopo paau chiniasome. Jã'ajekuna David repau neena sõtaopãina'me Jerusalén vu'ejoopona saniasome, repajoopo pa'inani jebuseopãire cavaju vanisoñu chini. Ūcuajoopo'te jebuseopãĩ repanare cuhenapi kakama-neajũ chini masi cho'o care'vasicheja Sión chiicheja paniasomu. Jã'ata'ni David repau neena sõtaopãina'me sani kaka repanare cavaju cajejani vaniso tuaasome repacheja. Jã'aja'ne cho'o repacheja "David pa'ijooopo", ve'oasome. Repacheja cava tuasirumu ũcuacheja ru'tana vu'ña cho'oasome repana.

Reparumu David repauni Diopi cho'okaiuna si'arumu na'a rua cho'omasiu paniasomu. Jã'ajekuna Hiram, Tiro canare pãĩ chũ'uku Davini cho'okaiu rupu ĩsiku chooko'ñana'me cho'oche cho'onare raoasomu, repau pãĩ chũ'uku pa'ijavu'ere cho'okaapu chini. Repauni jã'aja'ne re'oja'che ti'jñekuna ña cuasa masi David, "Diopi chu'ure cho'okaiu pa'imũ", chiiu cuasaasomu.

Repau David Israelpāi chū'uku pa'iche asasirumu filisteopāi ka'chañoā sani cavaasome repanare Israelpāi. Jā'ata'ni David repau neena sōtaopāina'me repanani Israelpāire Diopi cho'okaiuna cava cajejaniasome repanare filisteopāi.

Jā'aja'ñe cho'osirumu David Jerusalén vu'ejoopona cājovu Dios chū'uñe tochasi'e pa'ivu'te rara chiniasomu. Jā'ajekuna repau neenare sōtaopāi chi'i repavu'te miijañu chini Quiriat-jearim vu'ejoopona saniasome repana. Repajoopo sani tī'asirumu repavu mini etua bueyva'na jñajñusai'va mamasai'vuna tuoasome repana. Dios aperumu repavu, “Cu'ava'na jñajñusai tuo kuhamanejū'u ivu chu'u chū'usi'e tochasi'e pa'ivu”, chiniasomu. Jā'ata'ni repana jā'ajē'e cuasama'ñe bueyva'na jñajñusai'vuna Dios cājovu tuo Jerusalén vu'ejoopona repavu'te co'chaju pojoju cha'iju ujaju co'itona repasai'vu jñajñu rava'na bueyva'na chejana tota tāniasome. Repanapi tāijuna pāiu repasai'vu cho'je raiku Dios cājovuji tuā'imanea'ku chini vu'vu rani chēasomu. Jā'ajekuna Dios repau'te teana ũcuachejana vanisoasomu repavu cājovu chēasi'e ro'i. Diopi jā'aja'ñe cho'ouna David suma'ñe ña Diore rua vajuchuasomu. Jā'ajekuna repavu Dios chū'uñe tochasi'e pa'ivu Jerusalén vu'ejoopo rañu chiisina rama'ñe ũcuacheja kueñe pa'ivu'ena Obed-edom vu'ena sa jo'kaasome repana. Repanapi jo'ka satena repavu ũcuavu'ere chotepāimia paniasomu. Jā'ajekuna Dios Obed-edomre re'oja'che cho'okaniasomu repau majapāi peore.

Ūcuarumu pāi chū'uku David chekunapi repauni Obed-edom majapāi Dios chū'uñe tochasi'e pa'ivu jo'kasi'e ro'i re'oja'che cho'okaiche'te kuarena asaasomu. Jā'are kuarena David asa pojoku Israelpāi chekunana'me sani Obed-edom vu'e pa'isi'vu Dios chū'uñe tochasi'e pa'ivu Jerusalenna raasomu. Reparumuta'ni Dios Israelpāi, “Cho'ojū'u”, chiisi'e cho'oasome repana. Jā'ajekuna Levivājupāi te'ena kuāiju Jerusalenna raasome repavu. Repanapi kuāiju rajuna chekuna Israelpāi Davina'me pojoju ujaju ma'a si'acama'a cha'iju raiju paniasome. Repana Jerusalén vu'ejoopo rani tī'asirumu Dios chū'uñe tochasi'e pa'ivu David chivo rañapi tūsikāña cho'osivu'ena cuaa jo'kaasome repana. Reparumu David pāipi jo'chava'nare rarena vaniso Dioni ĩsiku peore uoasomu. Chekuva'nare jo'chava'nare Diona'me re'oja'che pañu chiina ĩsisiva'nani vani

2 Samuel 1-6,8-10 (1 Crónicas 11-16, 18-20, 26, 27)

uosoasomu repau. Jā'aja'ñe cho'oku David repacheja pa'inare pāi ūcuanukore āure āuasomu. Āu āni pi'nisirumu repana vu'ñana ūcuanuko co'iasome repana.

Jā'aja'ñe cho'o pi'ni David repau vu'e co'isirumu repau rŭjo Mical pe'ruko ija'che i'kaasomo repau'te:

—Vé'veu cho'ocheja'che ujare cha'iku pa'isi'kua'mu mu'u. Pāi chŭ'uku pa'iche pa'imau rupu ūcuauaku cho'ocheja'che cho'omu mu'u —chinasomo.

Chikona David,

—Jŭju, ūcuarepaa'me jā'a. Ujare cha'iku pa'isi'kua'mu chu'u. Jā'ata'ni chu'ure Repau neenani Israelpāire chŭ'ua'ku chini chēa jo'kasi'kuni Dioni pojoku cha'isi'kua'mu chu'u —chinasomu. Repao jā'aja'ñe i'kasi'e ro'i Dios repao'te cu'ache ti'jñeñe cho'oku Mical'te chii paacu'ache jo'kaasomu.

Repau David Dios chŭ'uñe tochasi'e pa'ivu pa'ivu'e kuirajana Levivāju te'ekuanuchi'a jo'kaasomu. Chekunare uja cho'oche'te jo'kaasomu. Chekunare uja ujana paapu chini jo'kaasomu. Jo'e chekunare repavu'e kakacheja pē'jeñe'te chŭ'u jo'kaasomu repau. Saúl chŭ'urumupi vua Gabaón vu'ejoopo'te Moisés pa'irumu va'i ca'nipi cho'osivu'e Dios vu'e paniasomu. Jā'ajekuna David phairipāina'me repanare cho'okainare te'enare ūcuajoo'po'te canuka pa'iju Dios vu'ere kuiraju Dioni pojoku cho'oche'te cho'oju paapu chini chŭ'u jo'kaasomu.

Repau David repau'te cuhenare rua jainukore cavaku paniasomu. Jā'ata'ni repanare peore cava cajejaniasomu repau. Jā'aja'ñe cho'oku repanare Israelpāi ūcuanukore rūhiñe re'oja'che chŭ'uku paniasomu repau. Ūcuachi'a repau'te re'oja'che cho'osi'kure Jonatanre repau, “Cho'okaija'mu”, chiisi'e cuasa repau majapāi oiu re'oja'che cho'okaniasomu. Jā'aja'ñe cho'oku David ija'che sēniasomu:

—¿Saúl majapāiu chuenisomanesi'ku pa'iku? —chinasomu.

Chikuna asa Saulre cho'oche cho'okaisi'ku chekunapi soni raorena rani Davire ija'che i'kaasomu:

—Jonatán mamaku nuka ku'imava'uchi'a te'eu pa'imu —chinasomu. Repau Jonatán mamaku Mefi-boset ve'easomu.

Ūcuarumu David Jonatanre repau, “Re'oja'che cho'okasa”, chiisi'ere ūcuarepa cho'okaiu mamaku Mefi-boseni majacu'eu Saúl paasichejñare peore isiasomu. Ūcuachi'a repau'te ūcuau

pa'ivu'ena si'arumu ja'me pa'iu āure āau chini jo'kaku Saúl nee cho'oche cho'okaiju pa'isinare te'enare repau neere cho'okaapu chini jo'kaasomu repau.

**Dios Davire, “Re'oja'che cho'okaija'mu”,
chiisi'ere kuamu**

2 Samuel 7; 1 Crónicas 17

Mt 1.1; 9.27; 12.23; 22.41-44; Mr 10.47-48; 11.9-10; 12.35-37;

Lc 1.26-33, 69; 2.4, 11; 3.32; 18.38-39; 20.41-44; Jn 7.42;

Hch 2.30-31; Ro 1.3; 2 Ti 2.8

Repau David Israelpāi chū'uku repau vu'e cho'o pi'ni pa'irumu, ūcuachi'a Diopi cho'okaiuna repau'te cuhenare peore cavaku vaniso cavama'ñe re'oja'che pa'iu Dios chu'o kua-kaiku'te Natanre soni ija'che i'kaasomu:

—Mua chooko'ñapi cho'osivu'ere rua re'ojavu'ere pa'imu chu'u. Dios chū'uñe tochasi'e pa'ivuta'ni va'i ca'nipi cho'osivu'eru'te pa'imu. Jā'aja'ñe cuhemu chu'u —chinasomu. (Repau David Diore chi'i pojovu'e rua re'ojavu'e cho'okasa chinasomu, ūcuavu'ena Dios cājovu'te sa jo'kara chini.)

Chikuna Natán ija'che i'kaasomu:

—Mu'u cho'ora chiiche peore cho'ojū'u. Dios mu'ure cho'okaija'mu —chinasomu.

Jā'ata'ni Dios ūcuañamina Natanre ija'che i'kaasomu:

—Chu'u chēa paaku'te Davire sani chu'u mu'ure i'kasi'ere kuajū'u —chinasomu.

Ūcuarumu Natán Diopi repauni i'kauna asa sani Davire ija'che i'kaasomu:

—Dios mu'ure ija'che i'kamu: “Chu'u Dios ñoma'kuta'ni Israelpāi Egipto chejapi eto saosirumupi vua irumajatu'ka va'i ca'nipi cho'osivu'ere repauna ku'ichejña sa nukore'ovu'ere pa'imu. Jā'ata'ni chuta'a jmamakarujē'e, ‘Vu'e mua chooko'ñapi re'ojavu'e cho'okaijū'u chu'ure chekucheja sacu'avu'e’, chiiu chū'uma'kua'mu chu'u. Chu'u Dios mu'ure ovejava'nare kui-raku pa'isi'kuni chēa paamu. Chu'ua'mu mu'ure chēa chu'u neenani Israelpāire chū'ua'ku chini jo'kasi'ku. Jā'ajekuna chu'upi mu'uni ja'me pa'iu cho'okaiuna mu'ure cuhekuanu peore cava cajejaisi'kua'mu, mu'u neena sōtaona'me.

'Cheke mu'ure ija'che cho'okasa chiimu chu'u: Chu'upi

2 Samuel 7 (1 Crónicas 17); 2 Samuel 11

cho'okaiuna rua masiu pa'iu pāi jainuko masicojñoku pa'ija'mu mu'u. Mu'u chū'unare Israelpāi ichejare īsija'mu chu'u, pāi cu'anapi raimapuna repanapi si'arumu re'oja'che paapu chini. Mu'u jojosinare si'arumu Israelpāire chū'uñe jo'kaku pa'ija'mu chu'u. Jā'ata'ni repanapi chu'uni jachaju cu'ache cho'oto pāiu repau mamakuji jachakuna vaicheja'che cho'oku repanare jma-makaru cu'ache ti'jñeñe cho'oku pa'ija'mu chu'u. Mu'u jūnisosirumu mu'u chīipi Israelpāi chū'uku pa'ija'mu. Repau ūcuachi'a chu'upi cho'okaiuna rua masiu pa'ija'mu. Ūcuauji chu'ure chi'i pojovav'u'e chooko'ñapi re'ojav'u'e cho'okaija'mu", chiimu Dios —chiniasomu Natán repau'te Davire Dios i'kasi'ere kuaku.

Ūcuarumu David jā'are asa Dios chū'uñe tochasi'e pa'ivu pa'ivu'ena mua kaka Diore ija'che i'kaku sēniasomu:

—Chu'u majapāina'me chu'u vesuva'nachi'a pa'inaa'me chukuna. Jā'ata'ni chura Israelpāi chū'uku'mu chu'u. Peore jā'a mu'uni uakuna cho'okaichechi'aa'me. Rua cho'omasiku'mu mu'u. Mu'uchi'aa'mu ūcuate'eu Diorepau. Chukuna'te Israelpāi mu'u neenajejuna rua si'ache re'oja'che cho'okaiu pa'imu mu'u. Chukuna'te Egiptopāi chēa paacojñosinare etokaisi'kua'mu mu'u. Ūcuachi'a ichejare chukunapi paapu chini icheja pa'isinare Canaanpāi eto saosokaisi'kua'mu mu'u. Jā'ajekuna mu'u chu'ure, “Cho'okaija'mu”, chiisi'ere ūcuarepa cho'okaau chini sēemu chu'u mu'ure. Mu'upi jā'aja'ñe cho'ouna ñani pāi mu'u peore masiu pa'iche masijanaa'me. Ūcuachi'a mu'u chukuna Israelpāi pojocojñoku Dios pa'iche masijanaa'me repana —chiniasomu David.

David pāi chū'uku rua cu'ache cho'osi'ere Dios jo'e cuasamanesi'ere kuamu

2 Samuel 11.1-27

1 Na'a pa'isirumu David Joare repau neenare sōtaopāi chū'ukaiku'te Amonpāire cavaa'ku chini chū'u saosomu. Repau Davita'ni ja'me saima'ñe sōtaopāichi'a chū'u saoso canuka Jerusalén vu'ejoopo'te paniasomu.

2-4 Reparumu na'ito David repau vu'e sē'sevu pa'iraripu'te muni nuka ku'iu romio'te rua re'oja'ioni cuchakoni ñaasomu. Ūcuarumu David repao mamire sēniasaa'ju chini repau'te cho'okainare chū'u saosomu. Repao'te sēniasajani rani ija'che

kuaasome repana: “Joabna'me Amonpāire cavara chini ja'me saisi'ku Urías rŭjoa'mo jā'o. Betsabea'mo”, chiniasome. Jā'ata'ni David repaoji re'oja'iojekona ruarepa uache ñaku repaoni soijani raa'ju chini chũ'uasomu. Repau vu'e rasirumu David repao'te cu'a cho'oasomu. **5** Jā'aja'ñe cho'ouna pa'io chĩi suni Davire repao'te chĩi paasi'kuni kuako chu'o saomaso repao, masia'ku chini. **6** Jā'ata'ni David repau Urías rŭjore cu'a cho'osi'e pāi te'eujē'e asamanea'ju chiniasomu.

Ūcuarumu David Joare repau'te sōtaopāi chũ'ukaiku'te Uríani chũ'u raoa'ku chini chu'o saomaso, repauji Jerusalenna rani repana Israel sōtaopāi cavaju pa'iche'te kuaa'ku chini. **7** Repau chu'o saosi'ere asa Joab Jerusalén vu'ejoopona Uría'te chũ'u saomaso. Repajoo Urias sani tĩ'asirumu David ija'che sēniasomu repau'te:

—Joab repau neena sōtaopāina'me, ¿je'se pa'iku? Repana cavache, ¿je'se paaku chu'o? —chiniasomu.

8 Repau'te sēniasasirumu repau vu'ena muua'ku chini chũ'uasomu David. Ija'che cuasaku jā'aja'ñe chũ'uasomu repau: “Urías ñamina repau rŭjore cu'a cho'o chĩi paasoja'mu. Jā'aja'ñe cho'ouna pāi ũcuanuko Betsabé chĩire, ‘Urías mamaku'mu’, chiijanana'me. Jā'ajekuna chu'u repao'te cho'osi'e pāi te'eujē'e masimanejanana'me”, chini cuasaku muvoasomu repau. **9** Jā'ata'ni Urías repañami repau vu'e muama'ñe ũcuavu'e kakasa'aro cachejana canuka sōtaopāi káichejana ja'me kāniasomu.

10 Jā'ajekuna jo'e apeñatato chekunapi kuarena David ija'che sēniasomu repau'te:

—¿Je'se pa'iuna vu'e muamaneu mu'u? —chiniasomu.

11 Chikuna Urías ija'che i'kaasomu:

—Cājova Dios chũ'uñe tochasi'e pa'ivu vu'eru va'i ca'nipi cho'osivu'era'te pa'imu. Ūcuachi'a Joab chu'ure chũ'uku chekuna sōtaopāina'me ve'sena ñona káiju pa'ime. Chekuna ũcuanuko jā'aja'ñe pa'ito chu'uchi'a te'eu vu'ena mua kaka áu re'oja'che āni pi'ni chu'u romiona'me káito cu'amu. Jā'aja'ñe cho'ocuhemu chu'u —chiniasomu.

12 Chikuna David repau'te ija'che chũ'uasomu:

—Iumucuse ichejare canuka pa'ijũ'u mu'u. Che'rota'ni sōtaopāi pa'iraripuna co'ijũ'u —chiniasomu. Jā'aja'ñe i'kauna Urías

2 Samuel 11, 12

Jerusalén vu'ejoopo te'eumucuse canuka paniasomu.

13 Reparumu na'ito David repau'te Uriare āure āura chini soniasomu. Soni āuku repau'te cono ūkuaasomu David, repauji conore jū'iu vu'ena muasoaku chini. Jā'ata'ni Urias repañami repau vu'e muama'ne sōtaopāina'me kāniasomu.

14 Jo'e apeñatato repau David Joabni chu'o saoku utija'ovana tocha Uriani saomasu repaja'ova. **15** Ija'che i'kaku tochasi'e paniasomu repaja'ova: “Sōtaopāi chi'i rūhimuā nuka cheja charo nukamuna Uriare jo'kajū'u na'a rua cavache pa'ikā'kona. Jā'aja'ne cho'o jo'kajū'u repau'te, cavaku chuenisoa'ku”, chiniasomu repaja'ova tochasi'e.

16 Repau David chū'uku tocha saosi'ere ña Joab ūcuarepa cho'oasomu. **17-27** Jā'ajekuna Urias cavaku chuenisoasomu. Repao ūjupi chuenisouna Betsabé ota onicuhaumucuse tī'asirumu David repao'te miijani rache chū'uasomu. Repao'te rarena veja paaasomu repau. Paakuna chiiva'ure umuva'uni jñaaasomo repao. Jā'ata'ni Dios repau David cho'osi'e ña pojo-maneeasomu.

2 Samuel 12.1-31

1 Jā'ajekuna Dios Repau chu'o kuakaikuni Natanni chu'o saomasu, Davini kuaa'ku chini. Saouna sani Natán pāi chū'uku'te Davire ija'che kuaasomu:

—Ūmupāi ka'chana paniasome, chuova'u pa'ikuna'me kuriu. **2** Repau kuriu rua jainukore jo'chava'nare paaasomu. **3** Jā'a cho'oto chuova'u pa'iva'uta'ni ovejachiiva'ore repau rua chiiu paava'ore ūcuate'eva'ore paaasomu. Mamava'oreja'che repao'te rua oiu paaasomu repau. **4** Ūcuarumu pāiu kuriuni ñara chini so'opi rianasomu. Jā'ata'ni kuriu repau'te ñara chini raisi'kure repau neenare jo'cha ovejana'me vaca te'eu'terejē'e vani āucuheasomu. Jo'cha jainukore paakuta'ni chuova'u pa'iku neeva'oni ūcuate'eva'ojekona rua oiu paava'oni tuajani ra vaniso repau'te ñara chini raisi'kuni cho'o āu āuasomu repau —chiniasomu Natán.

5 Jā'are asa David rua pe'ruku ija'che i'kaasomu:

—Vanisore'oche cho'osi'kua'mu repau. **6** Chuova'u pa'iva'u neeva'ore tua vanisosi'e ro'ire ro'iku ovejachi ūcuaka'chapanare co'choche pa'imu repau'te —chiniasomu.

7-10 Chikuna Natán Davire ija'che i'kaasomu:

—Mu'ua'mu jā'aja'ñe cho'osi'ku. Diopi chu'ure raosi'kua'mu, mu'uni i'kaa'ku chini. Rūjoromi rua jainukore paamu mu'u. Jā'ata'ni Urías rūjore paara chini chū'usi'kua'mu mu'u, ũcuauji chuenisoa'ku chini. Dioni cu'ache cho'oku repau chū'u jo'kasi'ere jachaku cu'ache cho'osi'kua'mu mu'u. Jā'ajekuna Dios mu'ure cu'ache ti'jñeñe cho'oja'mu. Ũcuauji cu'ache cho'oche ũsekaimauna mu'u majapāi sāiñe cavaju mu'ure cu'ache cho'uju pa'ijanaa'me. **11** Ũcuachi'a Repauji ũsekaimauna romi mu'u neenare pāi'iji umucusena cu'a cho'oja'mu. **12** Mu'u Betsabere rope'e cho'osi'e, “Pāi te'eujē'e asamane'aju chu'u cho'osi'e”, chiimu mu'u. Diota'ni Israelpāi ũcuanuko ñaju'te cu'ache ti'jñeñe cho'oja'mu mu'ure —chiniasomu.

13 Chikuna David ija'che i'kaasomu:

—Dioni jachaku rua cu'ache cho'osi'kua'mu chu'u —chiniasomu.

Chikuna Natán,

—Dios mu'ure rua cu'ache cho'osi'kureta'ni vanisomaneja'mu. **14** Jā'ata'ni mu'upi paauna Betsabé jñaasiva'u chīiva'u jūni-soja'mu —chiniasomu.

2 Samuel 12, 13

15 Jā'aja'ñe kua pi'ni Natán repau vu'ena muasoasomu. Repau kuasi'e jmamakarū pa'itona Betsabé chīiva'u rua jūnia-somu. 16-31 Mamakuji jū'iuna David āu āima'ñe pa'iu Dioni sēeu paniasomu, vasoa'ku chini. Jā'ata'ni seirepaumucujña pa'isirumuna repau chīiva'u jūnisoasomu.

Na'a pa'isirumu David repau neenare sōtaopāi chū'ukaiku Joab pa'ichejana sani chi'iasomu repau neena sōtaopāina'me. Reparumu chuta'a Amonpāire cavaju paniasome repana Israelpāi. Jā'ajekuna Davipi ja'me sani cavakuna Israelpāi repanare Amonpāi peore vanisoasome.

Na'a pa'isirumuna Betsabé chīiva'ure paa Salomon'te ve'oasomo. Ūcuarumu Dios repau Salomon'te chiiche'te puka'ku Davini kuakaau chini Natanre jo'e raoasomu.

Absalón pāi chū'uku pasa chini puka'kuni Davire cu'ache cho'osi'ere kuamu

2 Samuel 13.1-39

1-4 David mamaku Absalón cho'jeo'te rua re'oja'io'te paaasomu. Tamar ve'easomo repao. Cheku repau Absalón majaa'chu Amnón paniasomu. Repana ka'chana Absalonna'me Amnón ūcuate'eo chīi pa'imaneasome. Puka'kureta'ni ūcuate'eu'te paaasome repana. Jā'aja'ñejekuna Amnón repau cho'jeo'teta'ni Tamare romineeku rua chiniasomu. Repau'te re'oja'che cho'oku'te Jonadabni paaasomu Amnón. Repau majapāiu paniasomu repau. Reparumu repau'te re'oja'che cho'oku'jeku Jonadab Amnonre ija'che i'kaasomu:

—¿Je'se cho'ou mu'u? ¿Je'se pa'iuna repaumucujña pa'iche na'a rua sumava'u pa'iku mu'u? ¿Kuamaneja'u mu'u chu'ure? —chiniasomu.

Chikuna Amnón ija'che i'kaasomu:

—Chu'u cho'jeu Absalón cho'jeoni Tamani chiiu suma'ku pa'imū chu'u —chiniasomu.

5 Chikuna Jonadab,

—Ija'che cho'ojū'u: Jū'iñeja'ñe cho'oku mu'u kāisavuna kaka ūhijū'u. Jā'aja'ñe pa'iuna muja'kupi mu'uni ñara chini satu, “Tamani raojū'u”, chiiijū'u repau'te —chiniasomu.

6 Repau Amnón jā'aja'ñe cho'o pa'itona puka'ku David repauni ñara chini rianasomu. Jā'ajekuna Amnón repau chiikoni Tamani

raoa'ku chini puka'ku Davini sēniasomu. **7** Sēkuna David, “Jau”, chini Tamare chū'u saomasu, repauni mua ñaa'ko chini.

8-14 Jā'ajekuna repau vu'ena mua kaka ūcuaua'me te'eo pa'iona repau'te cava cu'a cho'oasomu repau. **15-22** Repau'te cho'o pi'ni ūcuachejapi repau'te eto saomasu repau. Repau cho'jeo'te Amnón cu'a cho'osi'e asasirumu David pe'rukuta'ni i'kamaneasomu repau'te, charo cakujekuna. Absalonta'ni repau cho'jeo'te cu'a cho'oche asasirumupi rua cuheasomu Amnonre.

23-38 Jā'aja'ñe cho'o ka'chaūsurumu pa'isirimuna Absalón fiesta'te cho'oku repau majaa'chupāina'me cho'jehii ūcuaukore soniasomu. Cheko chii ūcuachi'a majaa'chupāijejuna peore soniasomu repau. Repanare ūcuaukore soni chi'i fiesta cho'oku repau'te cho'okainare ija'che chū'uasomu repau:

—Amnón cono jū'itona chu'upi, “Vanisojū'u repau'te”, chiito vanisojū'u. Jā'aja'ñe cho'oche vajuchumanejū'u. Chu'u chū'uñe'me jā'a —chiniasomu. Jā'ajekuna repana repau chū'usi'e cho'uju Amnonre vanisoasome.

Ūcuarumu chekuna David mamachii Amnonni vanisorena ña vajuchuju vuni eta repana burrova'napi tuni vu'vusoasome. Absalón ūcuachi'a repau'te vanisoche chū'usi'kujeku puka'ku Davipi repauni pe'ruku cu'ache cho'oku chini masiku Israelpai pa'icheja eta sanisoasomu. Saniso choteūsurumu majacu'euni ja'me pa'iu paniasomu repau. **39** Repau David mamaku'te chuenisosi'kure onicuhasirumu Absalonni jo'e rua ñauache cuasasomu. Jā'ata'ni soni raomaneasomu repau. Repauji suma'ku pa'iuna Joab, “Absalonni soijaikasa”, chiniasomu repau'te.

2 Samuel 14.21-33

Chikuna David Joare ija'che i'kaasomu:

—Soijaijū'u Absalon'te, co'ia'ku —chiniasomu.

Chikuna Joab, “Jau”, chini teana saniasomu Absalonni soijani Jerusalenna rara chini. Jā'ata'ni repau David mamakuji rani tī'ani repau'te tī'a ñama'ñe te'erūhiñe ūcuau vu'ena sani paau chini chū'u jo'kaasomu. Jā'aja'ñe chū'usi'jekuna Absalón repajoo po raisi'kuta'ni ka'chaūsurumujatu'ka puka'kure mua ñama'ñe paniasomu. Jā'ajekuna Joabpi mua i'kakaiuna puka'ku repauni soijani raa'ju chini chū'u saomasu. Repau'te sonijani rasirumu Absalón puka'kuni ña kuku chia chejana tī'iku'te meñe sime ñuniasomu. Jā'ata'ni puka'ku repau'te chūsu pojoasomu.

2 Samuel 15.1-37

1-2 Repau Absalón rua re'oja'iujekuna Israelpāi ũcuanuko re'oja'che i'kaasome repau'te. Jā'ajekuna na'a pa'isirumu Absalón repauji Israelpāi chū'uku pasa chini puka'kuni cu'ache cho'ora chiniasomu. Jā'are chini umupāi cincuentarepanare repau'te ja'me cho'okainare chi'i rani Jerusalén vu'ejoopo je'na pachusi'pa kakasa'aro cachejare si'aumucujña nukaju paniasome repana. **3** Ūcuachejare si'aumucujña repau neenana'me pa'iu pāi chekuchejña canare Davini ñaju repana cu'achu'ore kuarena asa care'vakaau chini rainare joreku, “Pāi chū'uku musanukona cu'achu'o asacuheja'mu. **4-6** Chu'upi pāi cho'ochete cu'achu'ore asaku care'vakaiu paau chini jo'kacojñosi'ku panita'ni musanukonare ũcuanukore re'oja'che cho'okaiu rūhiñe cho'ora'amu”, chiniasomu. Repau Absalón pāi ũcuanukore jorekuta'ni re'oja'che cho'okaiu paniasomu. Jā'aja'ñe cho'okuna pāi ũcuanuko puka'ku Davire chiisinata'ni repauni na'a rua chiniasome.

7-9 Jā'aja'ñe cho'o ũcuaka'chapaūsurumu pa'isirumuna repau Absalón puka'kure ija'che i'kaasomu:

—Ja'ku, mu'upi chu'uni Hebrón vu'ejoopo saiche'te ũsema-nea'ku chini sēemu chu'u. Diore chu'u “Cho'okaija'mu”, chiisi'ere ũcuarepa sani cho'ora chiimu chu'u —chiniasomu.

Chikuna David,

—Jau, saiñū'u —chiniasomu.

Ūcuarumu Absalón puka'kupi, “Jau”, chikuna pojoku Hebrón vu'ejoopona saniasomu. Jā'ata'ni repau Absalón ũcuarepare i'kamaneasomu puka'kure. Repau cho'ora chini saiche ija'che paniasomu: Hebrón vu'ejoopo canapi repauni pāi chū'uku'te jo'kaa'ju chini saiū jā'aja'ñe i'kaku joreasomu repau.

10-12 Repau saisirumu Israelpāi rua jainuko repau'te jovoasome. Davire ja'me pa'iu chu'vaku Ahitofel ũcuachi'a sani ja'me jovoasomu. Repau Ahitofel rua masiu paniasomu. David rūjo Betsabé majacu'eu paniasomu repau.

13 Repanapi chi'i pa'ijuna ña pāiu repana cho'ochete Davini sani ija'che kuaasomu: “Israelpāi jainuko Absalonna'me mu'uni pāi chū'ukuni etoñu chini chi'i pa'ime”, chiniasomu repau. **14-29** Ūcuarumu David jā'are asa kukuso repau'te

ja'me chũ'unare repauna'me Jerusalén vu'ejoopo pa'inare ũcuanukore ija'che i'kaasomu:

—Chura maipi teana saima'to Absalón rani vanisoja'mu maire; pesa sañu —chiniasomu.

Ūcuarumu David repau majapãina'me repau'te ja'me chũ'una Jerusalén vu'ejoopo eta saniasomu. Repau neena sōtaopã ũcuachi'a peore ja'me saniasome. Romi repau chēa paanareta'ni repau pa'iu pã chũ'uku pa'isivu'ere kuiraju paapu chini dierepanare jo'ka saniasomu repau. Repau David Jerusalén vu'ejoopo eta saitona phairipã Sadona'me Abiatar chekuna Levivājupã te'ena sani tijñasome repau'te. Cājovu Dios chũ'u jo'kasi'e tochasiko'ña pa'ivu kuãiju rania-some repana, ũcuauna'me sañu chini. Jã'ata'ni David Sado'te ija'che i'kaasomu:

—Jo'e vu'ejoopona co'cha jo'kajũ'u repavu Dios cājovu. Diopi chu'uni re'oja'che cho'okaiu ichejana jo'e co'choru co'i jo'e ñaja'mu chu'u repavu. Ūcuachi'a repavu pa'ivu'eru co'i ñaja'mu chu'u —chiniasomu. Pã chũ'ukuji Davipi jã'aja'ñe i'kauna asa Sadona'me Abiatar repavu Dios cājovu jo'e co'cha repavu ũhisivu'eruna jo'kaasome.

30 Ūcuarumu David repau neenana'me saniso Olivo aikũtina oiu muniasomu. **31** Repachejare sani kati pa'iana pã ija'che kuaasome repau'te:

—Mu'ure ja'me chũ'ukaisi'kupi Ahitofelpi ja'me cho'okaimu Absalon'te —chiniasome. Jã'ajekuna David Dioni sēniasomu, repauji Ahitofel cho'ora chiiche'te ũsekaau chini.

32-37 Repau David aikũti sē'sevu muni tĩ'asirumu repau'te re'oja'che cho'oku Husai tijñasomu repau'te. Tijñauna David repau'te ija'che i'kaasomu:

—Jerusalén vu'ejoopona co'i Absalon'te ũcuajoopo co'isi'kure joreku ija'che i'kajũ'u: “Chu'u mu'uni cho'okaiu pasa, muja'kure aperumu cho'okaiu pa'isi'eja'che”, chiijũ'u repau'te. Ūcuachi'a Ahitofel cho'ora chiiche asa peore repa mu'u asasi'e phairipãire kuajũ'u Sadona'me Abiatare, repanapi chu'uni repau cho'ora chiiche'te rani kuaa'ju —chiniasomu. Chikuna Husai repau chũ'uñe, “Jau”, chini Jerusalén vu'ejoopona saniasomu.

**Absalón cu'ache cho'ora chiiche'te
Diopi cho'oũsekuna cho'omanesi'ere kuamu**

2 Samuel 16.15-22

15 Reparumu Absalón repau'te chiinana'me Ahitofel Jerusalen vu'ejoopona rani tĩ'aasome. 16 Repauji rani tĩ'akuna ña Husai David raosi'ku sani Absalon'te tijña ija'che i'kaku cuiasomu:

—¡Ikupi Israelpái si'arumu chũ'uku paau! ¡Ikupi Israelpái si'arumu chũ'uku paau! —chinasomu.

17 Jã'aja'ñe i'kakuna Absalón ija'che sēniasomu repau'te:

—¿Je'se pa'iana Davire mu'ure re'oja'che cho'oku'te ja'me saimaneu mu'u? —chinasomu.

18 Chikuna Husai joreku ija'che i'kaasomu:

—Mu'una'me pasa chiimu chu'u, Diona'me Israelpái ũcuanuko chiiju chēa jo'kasi'kuni. 19 Jã'ajekuna chu'u muja'kure cho'okaisi'ēja'che mu'uni cho'okaiu pa'ija'mu chura —chinasomu.

20 Jã'aja'ñe cho'o na'a pa'isirumu Absalón Ahitofelre ija'che sēniasomu:

—¿Ëquere cho'oa'ku chini chu'vaku mu'u chu'ure? —chinasomu.

21 Chikuna Ahitofel ija'che i'kaku cu'ache cho'ochete chu'vaasomu repau'te:

—Romi muja'ku chēa paanani repau pa'iu pã chũ'uku pa'ivu'ere kuiraa'ja chini jo'ka saisinani ũcuanukore cu'a cho'ojũ'u. Mu'upi jã'aja'ñe cho'oto Israel cheja pa'ina ũcuanuko muja'kure mu'u cuheche masijanaa'me —chinasomu.

22 Repau cu'a chu'vache'te, “Jau”, chini chũ'uuna repau Absalón neena sōtaopãi puka'ku pa'iu pã chũ'uku pa'ivu'e sē'sevu pa'iraripuna chivo raña tũosikãñapi vu'eru cho'oasome. Repanapi cho'o pi'nirena ũcuvu'eruna puka'ku paanare romi sa jainukore cu'a cho'oasomu repau. Absalonpi puka'ku romire jã'aja'ñe cho'ouna Israelpái jainuko masiasome repau cho'osi'e.

2 Samuel 17.1-24

1 Jã'aja'ñe cho'osirumu Ahitofel jo'e Absalonre ija'che i'kaasomu:

—Chu'upi sōtaopãi doce milrepanare chēañe ũsemanejũ'u.

Repanare chéacuha ūcuanana'me Davini ku'e vanisora chini tuhaja'mu chu'u. 2-4 Chu'upi repauni tuhato David saiu ca'nasosi'kujeku ña kukusojam'u. Jā'ajekuna sōtaopāi repau'te ja'me pa'ina ūcuanuko vu'vusojanaa'me. Jā'aja'ñe cho'orena sōtaopāi chekunare vanisoma'ñe muja'kure Davirechi'a vanisojam'u chu'u —chiniasomu.

Repau Ahitofel cho'ora chiiche re'oja'che cuasoasomu Absalon'te. Israelpāi ainare ūcuachi'a ūcuanukore re'oja'che cuasoasomu repa. 5 Jā'ata'ni Absalón Husaini soijani raa'ju chini chū'uasomu, repau cuasache'te i'kakuna asara chini.

6 Repau'te Husaire soni raorena rani repau ti'jñe'ne'te nukakuna Absalón repau'te Ahitofel i'kasi'ere kuaasomu.

7-14 Repau kuache'te asa Husai ija'che i'kaasomu:

—Chu'u cuasato Ahitofel masi cuasamau jā'aja'ñe i'kasi'kua'mu. Muja'ku jā'u sōtaopāiujeku sōtaopāi pa'iche rua masiku'mu. Jā'ajekuna ñami repau neena sōtaopāina'me pa'imacosomu repau. Sōtaopāi repau neena ūcuachi'a rua pāi vaimasinaa'me. Jā'ajekuna mu'u neenapi Davini ku'eñu chini sato mu'u neenare sōtaopāi te'enare vanisojanaa'me repana. Jā'aja'ñe cho'osi'ere pāipi asani, “Musanukona, pāi chū'uku'te vanisoñu chiisina cho'ote'easome”, chiijanaa'me. Jā'ajekuna ija'che cho'oto'te re'oja'che cuasomu chu'ure: Mu'upi icheja pa'inare Israelpāi ūcuanukore soni chi'i ūcuanana'me sōtaopāire jovo'jū'u. Jainuko jovo sani David neenani peore vanisojū'u —chiniasomu.

Jā'aja'ñe i'kauna asa Absalonna'me cu'ache cho'oñu chini ja'me pa'ina ūcuanuko Husai chu'vasi'epi, “Na'a re'oja'imu”, chiiju cuasaasome. Jā'ata'ni Husai chu'vasi'e ūcuarepama'ñeje-kuna Ahitofel chu'vasi'epi na'a re'ojaniasomu ūcuarepajeku. Jā'ata'ni Diopi Absalonn'i cu'ache ti'jñe'ne cho'ora chini repa-nani ūsekuna ūcuarepa asamasimaneasome repana. Jā'ajekuna Absalón repau neena sōtaopāina'me ūcuarepama'ñere, “Husai chu'vasi'ere cho'oñu”, chiniasome.

15-22 Ūcuarumu Husai jā'aja'ñe i'kacuha sani Ahitofel Absalon'te chu'vasi'ena'me repau chu'vasi'e phairipāire kuaasomu Sadona'me Abiatare. Husai kuauna asa phairipāi teana rua na'mi Davire chu'o saosome, repauji sōtaopāina'me Jordán chiacha chekukā'kona jēni chuenisomanea'ju chini. Kuarena

2 Samuel 17, 18

asa repana sani Jordán chiacha chekukā'kona jēnisoasome.

23 Jā'a cho'oto Ahitofel repau chu'vasi'ere Absalón cuheku repau neena sōtaopāina'me cho'omanejañere masiku suma'ñe cuasa repau vu'ena mua ũcuauji meñe vanisoasomu.

24 Ũcuarumu Absalón repau puka'kuni Davini tuha cavaku vanisora chini repau neenare sōtaopāi chi'iasomu. Jā'a cho'oto David rua so'ore Mahanaim vu'ejoopo'te sani paniasomu.

2 Samuel 18.1-33

1-4 Ũcuachejana sani tī'a repau neenare sōtaopāi cavara chini rorepa care'vaasomu repau. Repau neena sōtaopāi ja'me sani cavache ũseasome Davire. Jā'ajekuna saima'ñe canuka Mahanaim vu'ejoopo'te paniasomu repau. **5** Cavaju sani-sopi'ranareta'ni David repau mamaku'te Absalonre rua chiiku-jeku repauni vanisomaneaju chini chū'uasomu.

6 Ũcuarumu Absalón sōtaopāi tuha tī'a David neenana'me cavaasome. **7-9** Jā'ata'ni David neenapi cava cajejani Absalón sōtaopāi veinte milrepanare vanisoasome. Repanapi vaniso-juna Absalón burrova'upi muni tuni kati vu'vusoche David sōtaopāi te'ena ñaasome. Jā'ata'ni burrova'u repau tuhiu vu'vava'u sūkiñu kapu vu'evuji vu'vu caraniasomu. Jā'ajekuna Absalón repau sījopu sūki saravana vu'vu ve'ejani pioso ũcuachejare rueniasomu. Jā'a cho'oto burrova'u repau tuhiu vu'vusi'ku kuhama'ñe vu'vusoasomu. **10** Repau Absalón chuta'a sarava rueeu pa'ikuni David sōtaopāi te'eu vu'vu tuha ña Joabni ija'che kuaasomu:

—Absalon'te sūkiñu rueekuni ñasi'kua'mu chu'u
—chiniasomu.

11 Chikuna Joab,

—¿Je'se pa'iana mu'u repau'te vanisomaneu? —chiniasomu.

12-13 Pāi chū'uku David, “Vanisomanejū””, chiisi'ejekuna sōtaopāiu vanisomaneasomu repau'te. **14-33** Jā'ata'ni Joab repauji kuauna asa sani chuta'a vajuu sūkiñu rueekuni Absalon'te choteñoã auni totaasomu. Repau'te vanisojani co'i repau'te ja'me cavanare sōtaopāi, “Cava pi'nicuhamē mai”, chiiu kuaasomu repau. Ũcuarumu David repau neena sōtaopāi cava cajejani repau mamaku'te vanisosi'ere asa oiū rua suma'ku paniasomu.

2 Samuel 19.5-43

5-7 Repauji jā'aja'ñe pa'iuana Joab mua ija'che i'kaasomu repau'te:

—Mu'upi etama'ñe oiū pa'iu chukuna'te mu'uni ũseju cavakaisinare rua cu'ache cho'oku pa'imū. Ũcuachi'a mu'ure cho'okaisinare chukuna'te mu'ure cuhenare cho'ocheja'che cho'omu mu'u. Chu'u cuasato mu'u chukuna'te, “Inapi ũcuauku chuenisorena chu'u chīpi Absalonpi te'eu vajuu pa'ito na'a re'ora'amu”, chiiu cuasacosomu. Jā'ajekuna mu'u oima'ñe pa'iche'te pāire mu'ure chiinani eta cho'o ñoto na'a re'omu. Mu'upi jā'aja'ñe cho'oma'to pāi ũcuauku cuheju jo'kasojanaa'me mu'ure —chiniasomu.

8-43 Ũcuarumu David repauji jā'aja'ñe i'kauna asa mama-kuni oiū suma'ku pa'iu etamanesi'kupi eta vu'ejoopo kakasa'aro kueñe cachejare mua puu ñu'iu repau neena sōtaopāipi pojoju paapu chini i'kaasomu. Jā'aja'ñe cho'o jmamakarū pa'itona Judavāju umupāi Davire Jerusalén vu'ejoopona co'ia'ku chini chu'o saosome. Saouna jā'are asa David, “Jau”, chini repau neenana'me co'iku Jordán chiachana saniasome repajoopona jēñu chini. Repacha tī'asirumu repana Judavāju pa'ina ũcuachejana sani tijña repanare chekukā'kona jēasome. Jā'ata'ni Judavāju cho'osi'ere asa chekuvāju rua cu'a vanuosome.

2 Samuel 20.1-22

1 Jā'ajekuna repana te'euji Sebapi rua cu'akujeku David chū'uñe'te cuheku repauni vanisora chini pāi jainukore ija'che i'kaasomu: “Davina'me repau chiinare ja'me pa'imaneñu mai”, chiniasomu. 2-19 Jā'ajekuna Israelpāi co'covu pa'ina ũcuauku Davire cuheju jo'kasoasome Sebana'me pañu chini. Judavājuta'ni repanare chū'uku'te Davire ũcu re'oja'che paniasome. Jā'aja'ñe cho'o repau Seba ũcuacheja pa'ijooopo'te vu'ejoopo kati paniasomu. Jā'ajekuna Joab repau neena sōtaopāina'me David neenare sōtaopāi chū'ukaiku Sebani ku'e cavaku vanisora chini repau kati pa'ijooopona saniasomu.

Ũcuarumu romio repajoopo pa'iko rua masio Joab'te ija'che i'kaasomo repau cho'ora chini saisi'ere masiko:

—Ijoopo cana chukuna Israelpāi chekunare chiiju cavama'ñe pa'ime. Jā'ata'ni mu'u neena sōtaopāina'me ijoopo

2 Samuel 20, 24 (1 Crónicas 21-26, 28-29)

canani pãire cavaku ijoopo'te ñañosora chini raimu mu'u. ¿Je'se pa'ïuna Dios neejoopota'ni ñañosora chiiku mu'u? —chinasomu.

20 Chikona Joab,

—Chu'u ijoopo ñañosora chiima'mu. **21** Pãi chũ'uku'te Davire cuhekuni Sebani ku'eku raimu chu'u. Jã'a pa'ito mu'upi repau'techi'a te'eu'te jo'kajũ'u chu'ure. Mu'upi jã'aja'ñe cho'oto cavaku ñaño'ma'ñe ũcua ichejapi co'isoja'mu chu'u —chinasomu.

22 Joabpi jã'aja'ñe i'kauna asa repao romio vu'ejoopo canare pãi ũcuanukore i'kaasomo, Sebani chëa vanisoa'ju chini. Repau'te vaniso sïjopu tuso Joab nukachejana vu'ejoopo je'na pachusi'pa jã'acho'jena su'a casojani tōa'ju chini chũ'uasomo repao. Jã'ajekuna repanapi Sebare vaniso sïjopu'te tuso ũcua nukachejana su'a casojani tōrena ñaasomu Joab. Jã'aja'ñe cho'orena Joabpi chũ'uuna sōtaopãiu cava pi'nisi'ere kuaku trompetavu jukuna asa Israel sōtaopãi repana vu'ñana co'iasome. Joabta'ni Jerusalén vu'ejoopona co'iasomu pãi chũ'uku'te Davini i'kara chini.

Pãi chũ'uku David Diore chi'i pojovu'e cho'okasa chini care'vasi'ere kuamu

2 Samuel 24; 1 Crónicas 21.1-26.28; 28.1-29.22

Hch 7.46-48

Repau David rua jeerumu Israelpãi chũ'ukuji Dios chiima'ñere repanani kuëkue ñara chini mami tochache chũ'uasomu. Jã'ajekuna Dios repau'te Davire rua pe'ruasomu. Pe'ruku repau neenare Israelpãi cu'ache ti'jñe'ne cho'oku ravu cho'ouna rua jainuko setenta milrepana jūnisoasome. Ũcua-chi'a repana pa'ijoopo'te Jerusalén vu'ejoopo'te ñañosoa'ku chini Diopi raouna ángel, pãi te'enare vanisoasomu. Repau ángel jebuseopãiu si'arumu trigo po'techejare canuka paniasomu. Ũcuacheja pa'ikuni David repau'te ángel'te ña Diore ija'che i'kaasomu:

—¿Je'se pa'ïuna inare cu'ache cho'omanesinare cu'ache cho'oku mu'u? Chu'ua'mu cu'ache cho'osi'ku, pãi kuëkueche chũ'usi'kujeku. Jã'ajekuna chu'una'me chu'u majapãichi'a cu'ache cho'ojũ'u —chinasomu.

Ũcuaumucusena pãiu Gad ve'eku repaumi Diopi chũ'uuna

Davire jebuseopāiu Arauna ve'eku trigo po'techejana sani Diore ĩsimajñaruā tuo uokuanupu'te catapi ñekuaa'ku chini chũ'uasomu. Jā'aja'ñe chũ'uuna David ũcuare cho'ora chini saniasomu. Sani tĩ'auna repau jebuseopāiu so'opi ña sani tijña ro're puu ñu'iu Davire ija'che i'kaasomu:

—¿Je'se pa'iuana mu'u chukuna'te chũ'ukuji chu'uni ñara chini raiku? —chinasomu.

Chikuna,

—Ichejare mu'u trigo po'techejare koorā chiimu chu'u, ũcuachejana Diore ĩsimajñaruā tuo uokuanupu'te ñekuara chini —chinasomu.

Jā'ata'ni repau jebuseopāiu,

—Repachejana'me torova'nare rupu ĩsira —chinasomu.

Jā'aja'ñe i'kauna David ija'che i'kaasomu:

—Re'orepamu. Jā'ata'ni chu'u mu'ure repachejana'me torova'nare kuripi kooja'mu. Diore repajē'e ro'imanesi'ere ĩsiche cuhemu chu'u —chinasomu. Jā'aja'ñe i'kauna asa repacheja paaku, “Jau”, chinasomu. Jā'ajekuna David repacheja kuripi kooasomu.

Repacheja koosirumu David ũcuachejana Diore ĩsimajñaruā tuo uokuanupu catapi ñekuaasomu. Ñekua pi'ni jo'chava'nare ra vaniso Dioni ĩsiku uora chini ũcuakuanupuna tuoasomu repau. Jā'aja'ñe cho'ouna Dios David Repau'te peore ĩsicheji uuso'a'ku chini cunaumupi toa casoasomu. Repau David cheku-nare jo'cha vaniso Dioni ĩsiku joopoji vato uosoasomu. Jā'aja'ñe cho'ouna ña Dios ángel'te ija'che i'kaasomu:

—Re'omu. Ũcuamakaru cu'ache cho'ojũ'u repanare —chinasomu.

Reparumu Dios vu'e Moisés pa'irumu cho'osivu'e Gabaón vu'ejoopo'te paniasomu, Dioni ĩsiju jo'chava'nare vani tuo uoko'a ũcuachi'a. Jā'ata'ni reparumu David Diopi ravu cho'ouna pāipi jūnisorena ña vajuchuku repavu'e pa'icheja so'orepajekuna jo'e saivajuchuasomu. Jā'ajekuna David ija'che i'kaasomu:

—Icheja chu'u Diore ĩsimajñaruā tuo uokuanupu ñekuasi-cheja chu'u chĩi Dios vu'e cho'ojachejaa'me —chinasomu.

Aperumu Davire Dios Repau vu'ere cho'oũseku ija'che i'kaasomu:

2 Samuel 24 (1 Crónicas 21-26, 28-29)

—Mu'upi chu'u vu'e cho'okaimaneja'mu —chinasomu.

Repau vu'ere cho'oũseku Dios jā'aja'ñe i'kasi'eta'ni David repau mamakuji cho'oa'ku chini repavu'e cho'ojamajñaruã chi'ikanasomu repau. Jā'aja'ñe cho'oku Jerusalén vu'ejoopo canare chekuchejña rani pa'inare repavu'e jatipaã je'najañere catare ũni ru'te care'vaa'ju chini chũ'uasomu repau. Cheke pachokuri cata, pokuri, cunarepa, bronce cunana'me mua chooko'ña chi'iasomu repau. Phairipāi ũcuachi'a ũcuauji sokuna peore chi'iasome. Repanare ja'me cho'okaijanare ũcuachi'a te'ekuanuchi'a vatoasomu repau. Repanare te'ekuanuchi'a vato repakuanu pa'iche tiiñechi'a cho'оче jo'kaasomu repau. Te'ekuanupu repana cho'ojavu'e Dios vu'e pa'imajñaruã meno tu'neñena'me repavu'e pa'iche care'vachena'me Diore ĩsimajñaruã care'vache chũ'u jo'kaasomu. Chekukuanupuji repavu'e kakajasa'aro pē'jeñe'te jo'kacojñoasome. Chekukuanupuji Dioni pojoju uja cho'omajñaruã cho'оче'te chũ'u jo'kacojñoasome.

Jā'aja'ñe cho'ocuha David repau mamaku Salomon'te soni ija'che i'kaasomu:

—Jmava'u, Diore Repau'te chi'i pojovu'e cho'okasa chiisi'kua'mu chu'u. Jā'ata'ni Dios chu'ure ija'che i'kasi'kua'mu: “Mu'u chekunani cavaku ruarepa pāi vanisosi'kua'mu. Jā'ajekuna mu'upi chu'ure chi'i pojovu'e cho'okaiche cuhemu chu'u. Jā'ata'ni chĩire jmamakarujē'e chekunare cavama'kuni paaja'mu mu'u”, chiisi'kua'mu. Jā'ajekuna chura mu'uni Diopi ja'me pa'iu cho'okaiuna Repau'te chi'i pojovu'ere mu'upi cho'okaijũ'u. Ūcuachi'a Repau Dios chũ'u jo'kasi'e jachama'ñe cho'oku pa'ijũ'u —chinasomu.

Ūcuarumu David repau mamaku'te jo'e ija'che i'kaasomu:

—Ñaku, jmava'u. Chu'u rua cho'оче cho'oku repavu'e cho'ojamajñaruã chi'isi'kua'mu, pachokuri cata, pokuri, bronce cuna, cunarepana'me mua chooko'ña Dios vu'e cho'ojache. Ūcuachi'a repavu'e cho'ojanare chēasi'kua'mu chu'u, chooko'ñapi cu'amajñaruã cho'omasinare. Chekunare umupāi, cho'оче si'ache cho'ojanare chēasi'kua'mu chu'u Dios vu'e cho'ojanare —chinasomu.

Jā'a i'kacuha David repau mamaku'te Salomon'te pōsurepava'ujekuna repauni Dios vu'ere ja'me cho'okaiju paapu chini Israelpāi ainare ũcuanukore chũ'ukanasomu. Jā'ajekuna David repau'te ja'me chũ'ukaina ũcuanuko ñaju'te Dioni ija'che i'kaku sēniasomu repau:

—Dios, peore cho'omasiku'mu mu'u. Cheja pa'imajñaruã peore

mu'u neea'me jā'a. Mu'ua'mu, chukuna chiiche peore isiku. Chukuna'te mu'u isicheji jmamajñaruã cho'okaiju pa'ime chukuna mu'ure. Chukuna rekoñoã cuasache masimu mu'u. Chu'u mu'u vu'e cho'ojamajñaruã pojoku isisi'e masimu mu'u. Ina pãi icheja chi'i pa'ina ũcuachi'a cho'ome chura. Mu'ure si'arumu pojoju pa'imasiche cho'okaijũ'u chukuna'te. Ũcuachi'a Salomon'te chu'u chũire cho'okaijũ'u, mu'u chũ'uñe'te jachama'ne cho'oku paau. Cheke mu'u vu'ere masi cho'okaiju paau —chiniasomu.

Jã'aja'ne Diore sēnicuha David pãi ũcuanukore ija'che i'kaasomu:

—Diore pojoju pa'ijũ'u —chiniasomu.

Chikuna pãi ũcuanuko ro're puu Diore pojoju paniasome. Jo'e ñatato Dioni pojoju isiju jo'chava'nare rua jainukore vani uososome repaña. Jã'aja'ne cho'uju rua fiesta cho'oasome repaña.

**Pãi chũ'uku David Diore pojoju ujache'te
uja rua tochasi'ere kuamu**

2 Samuel 22.1-23.7; 1 Crónicas 16; Salmos 18; 96; 105.1-15

Repau David arpavu rua cho'omasiasomu. Ũcuachi'a arpavuji cho'oku rua ujache chiniasomu repau. Ũcuachi'a uja ũcuauji cuasaku ujaku paniasomu repau. Uja te'emajñaruã repau cuasaku ujache Diore pojoju ujache paniasomu.

Repau David Saúl repau'te vanisora chiiche ũsekaisi'ere Dioni pojoku, “Re'orepamu”, chiiu ujache'te uja tochaasomu. Repauja repau tochasi'e ija'che chiimu:

Dios chu'uni tã'takaiu chu'ure cuhenare
vanisokaiku'mu.

Pãi ũcuanuko pojoju pa'iche pa'imu Repau'te.
Chu'u Repau'te Diore si'arumu sēu pa'ija'mu, chu'uni
cu'ache ti'jñeto Ũcuauji cho'okaau chini.
Jã'ajekuna Repau si'arumu cho'okaiju pa'ija'mu
chu'ure.

Chu'ure cuhena, “Vanisojanaa'me chu'ure”,
chiiu cuasarumu Dioni sēesi'kua'mu chu'u,
cho'okaau chini.

Chu'upi sēeuna asa cho'okaiju chu'ure cuhenare
pe'rusi'kua'mu Repau.

Jã'ajekuna Repau Dios chu'uni cho'okaiju repañare
chu'ure cuhenare rua cava masinaretani vaniso-
kaisi'kua'mu.

2 Samuel 22-23 (1 Crónicas 16; Salmos 18, 96, 105)

Chu'ure Repau chũ'uñe si'arumu jachama'ñe cho'oku
re'oja'che pa'ikujekuna chu'ure cu'ache
cho'omanesi'kuni repana cu'ache cho'oche
masisi'kua'mu Dios.

Jã'ajekuna chu'ure cho'okaisi'kua'mu Repau.

Repau Dios pãi re'oja'che cho'uju pa'inare re'oja'che
cho'okaiku'mu.

Jã'ata'ni pãi cu'ache cho'onare cu'ache cho'omu
Repau.

Jã'aja'ñe cho'oku'mu Dios. Ûcuachi'a Repau Dios
chu'ure cho'okairepasi'kua'mu.

Ûcuachi'a Repau cho'ora chiiche Dios si'arumu
jorema'ñe ùcuarepa cho'oku'mu.

Repauni cuasaju, “Diopi cho'okaija'mu”, chiiju
cuasanani cu'ache ti'jñeto tã'takaiku'mu Dios.

Repau Dios chu'ure cuhenani ùcuanukore
vanisoa'ku chini cho'okaisi'kua'mu.

Jã'ajekuna Diore si'arumu, “Re'orepamu”, chiiu pa'ija'mu
chu'u.

Ûcuachi'a si'arumu Repauni pojoku ujaku pa'ija'mu chu'u,
chiimu repau tocha ujaku pa'isi'e.

Repau pãi chũ'uku David jo'e cheke uja tochaasomu cãjovu
Dios chũ'uñe tochasiko'ña pa'ivu Jerusalén vu'ejoopo rasiyumucu-
sere cuasaju Diore pojoju ujache'te. Ija'che chiimu repauja:

Diore, “Re'orepamu”, chiiju pañu. Repau cho'osi'e
pãi ùcuanukore kuaju pañu.

Dios masiu pa'iche'te i'kaju ujaju Repau re'oja'che
cho'osi'ere cuasañu.

Repau, “Abrahamre cho'okaija'mu”, chiisi'e
cavesumanesi'kua'mu Dios.

Ûcuachi'a, “Isaana'me Jacore repana jojosingare
Canaán chejare ïsija'mu”, chiisi'e Dios maini
ïsisi'kua'mu repacheja.

“Dios cheja pa'iche peore cho'osi'kua'mu”, chiiju
pãire ùcuanukore kuaju pañu.

Pãi rupu tũosiva'nani, “Dioa'mu iku”, chiinare,
“Vajunama'me jã'ana”, chiiju masime mai.

Pãi ùcuanuko Diore cuasaju, “Peore masiku'mu
mu'u”, chiiju pojoju paapu.

Dioa'mu, maire pāi ūcuanukore cho'osi'ku.
 Jā'ajekuna pāi ūcuanuko si'arumu pojoju paapu
 Diore, chukuna Israelpāi cuasaju pojoku'te,
 chiimu.

Repau jūnisoche jmamakarū karatona jo'e cheke uja tochaasomu David. Ija'che chiimu repa:

Chu'u Davia'mu. Dios Israelpāire chū'ua'ku chini
 jo'kacojñosi'kua'mu chu'u.

Chu'ua'mu, Diore pojoku ujaku. Chu'upi chu'o
 re'oja'chere i'kaa'ku chini Dios Rekochoji
 cho'okaimu chu'ure.

Pāi chū'ukuji Dios chū'uñe'te cho'oku Repau neenani
 pāire re'oja'che cho'okaiu pa'ito repa ūcuanuko
 pojoju re'oja'che pa'ime.

Jā'ata'ni Dios chū'uñe jachaju cho'omana pāi
 cu'ache pa'ime.

Jā'ajekuna Dios repanare cu'anajejuna sējoku vati
 toana saoja'mu,

chiimu repau tocha ujaku pa'isi'e.

**David aiva'ujeku repau mamaku'te Salomon'te
 Israelpāire chū'ua'ku chini jo'kasi'ere kuamu**

1 Reyes 1.5-53

5-6 Repau David pāi chū'uku rua aiva'u pa'irumuna repau mamaku charo caku Adonías chuta'a vajū paniasomu. Rua re'oja'iu paniasomu repau. Jā'ata'ni puka'ku repau'te chīrumupi vua cu'ache cho'оче jmamakarūjē'e ūsema'ñe jojaku paniasomu. Jā'aja'ñe pa'ikuji puka'ku aiva'ujeku koka peova'u pa'iche'te masiku Adoníapi pāi chū'uku pasa chiniasomu. 7 Jā'aja'ñe cho'ora chiiuna pāi jainuko repauni chiiju jovo ūcuaua'me paniasome. Repauni ja'me cho'okaau chini Joab'te David sōtaopāi chū'ukaiku'te ūcuachi'a i'kaasomu, ūcuaua ni ja'me jovoa'ku chini. Phairipāiu Abiatar ūcuachi'a repauni ja'me pa'iu cho'okasa chini jovoasomu. 8 Jā'ata'ni chekunapi Adonía'te ja'me cho'okaicuheasome. Phairipāiu Sadona'me Dios chu'o kuakaiku Natanna'me cheku David sōtaopāi chū'ukaiku Benaíana'me David neena sōtaopāi cuheasome Adonía'te.

9 Ūcuarumu Adonías repau'te jovosinani pāire jainukore āure āura chini oko eacoje Rogel ve'ecoje cachejana jo'chava'nare rua jainukore vaniasomu. Jā'aja'ñe cho'o care'vacuha Judavājupāi

1 Reyes 1

chũ'unare ũcuanukore soniasomu repau. Repau cho'jechĩi ũcuachi'a ũcuanukore soniasomu. **10** Jã'ata'ni Natanna'me Benaíare soimaneasomu repau. Ũcuachi'a puka'ku David neenare sôtaopãi te'eu'terejê'e soimaneasomu. Salomon'te ũcuachi'a soimaneasomu repau.

11-16 Jã'ata'ni Natán chekunapi kuarena Adonías pãi chũ'ura chini cho'oche asaasomu. Jã'ajekuna sani Salomón puka'koni Betsabeni ija'che kuaasomu repau:

—¿Adonías pãi chũ'uku pasa chini cho'oche vesuko mu'u? Mu'ure paaku David vesumu repau cho'oche. Jã'ajekuna repau'te kuajaijũ'u —chiniasomu.

Jã'aja'ñe kuauna asa Betsabé repao ũju, pãi chũ'uku pa'ichejana mua repauni ña kukuko chia chejana tĩ'iku'te sime ñuniasomo. Repaoji sani jã'aja'ñe cho'oona pãi chũ'uku ija'che sēniasomu:

—¿Je'se cho'oo mu'u? —chiniasomu.

17-50 Chikuna repao ija'che i'kaasomo:

—Mu'u aperumu Dioni roiu ija'che i'kasi'kua'mu: “Chu'u pãi chũ'ucuhasirumu mai chĩi Salomonpi pãi chũ'uku pa'ija'mu”, chiisi'kua'mu mu'u. Jã'ata'ni Adonías repauji pãi chũ'uku pasa chini pãi jainukore jovo pa'iuasomu. Jã'a cho'oto mu'u repau cho'oche vesumu —chiniasomo. Adonías cho'oche peore kuaasomo repao.

Repao chuta'a ũjure cututona Natán Dios chu'o kuakaiku rani, “Iko kuasi'e ũcuarepaa'me”, chiniasomu. Jã'aja'ñe cutusirumu Natanna'me Betsabé eta muaasome. Rua jeerumu pa'ima'tona pãi chũ'uku Davipi rũjore Betsabere soni raoa'ju chini chũ'uasomu. Rani kakaona repao'te ija'che i'kaasomu repau:

—Chu'u jūnisosirumu mai chĩi Salomonpi pãi chũ'uku pa'ija'mu —chiniasomu. Jã'aja'ñe i'kasirumu Natanna'me Betsabé eta muaasome.

Ũcuarumu repau pãi chũ'uku inani soni raoa'ju chini chũ'uasomu, phairipãiu Sadona'me Dios chu'o kuakaiku Natanna'me repau'te sôtaopãi chũ'ukaiku Benaía'te. Repanapi rani chi'irena David ija'che i'kaasomu:

—Salomon'te chu'u burrova'uni tuo sajũ'u Gihón oko puniu pa'ichejana. Ũcuachejana sani Sadona'me Natán chu'u chĩi Salomón sĭjopuna u'chape'era'ka roju, “Ikupi Israelpãi chũ'uku pa'ija'mu”, chiapu —chiniasomu.

Chikuna Sadona'me Natán Benaiana'me sani repau David

chũ'usi'e cho'oasome. Jã'ajekuna pãï repanare chũ'ujature u'chape'era'ka roche'te ñaņu chini ja'me saisina ija'che i'kaju cuiasome: “¡Ikupi Israelpãï si'arumu chũ'uku paau!” , chiniasome.

Jã'a cho'oto Adonías repau'te chiiju jovosinana'me ãu ãni pi'ni repana rua asoche cho'oju cuiche asaasome. Repana jã'aja'ñe cho'oche asatona Abiatar mamaku rani t'i'a, “David repau mamaku'te Salomoni pãï chũ'uku'te jo'kacuhasi'kua'mu” , chiiu kuaasomu.

Jã'aja'ñe kuauna asa pãï Adoniana'me jovo pa'iju ãu ãisina ũcuanuko kukuasome. Jã'ajekuna vajuchuju ũcuanuko repana vu'ñana vu'vuasome repana. Adoniatana'ni repau vu'e saima'ñe Dios vu'ena vu'vu kaka Diore ĩsimajñaruã tuo uoko'a ko'icatu e'chosē'ñajatuuna chēaasomu. (Reparumu Israelpãï repana cu'ache cho'osi'e ro'ire chekunapi vanisomaneaja'ju chini na'mi Dios vu'ena vu'vu kaka repau'te ĩsimajñaruã tuo uoko'a ko'icatuuna chēa suniasome. Pãï cu'ache cho'osinapi jã'aja'ñe cho'oto vanisocu'aasomu repanare. Jã'ajekuna Adonías chuenisocuheku jã'aja'ñe cho'oasomu, puka'ku chũ'umanesi'ere ũcuauji pãï chũ'uku pasa chini cu'ache cho'osi'kujeku.)

51 Jã'aja'ñe cho'ouna pãiu te'eu sani Salomon'te ija'che kuaasomu:

—Adonías mu'uni vajuchuku chuenisomanera chini Diore ĩsimajñaruã tuo uoko'a ko'icatuuna chēa su'imu. Mu'u repau'te vanisomanejañere churana mu'upi Dioni roiu, “Vanisomaneja'mu chu'u” , chiau chini sēemu repau —chiniasomu.

52 Chikuna Salomón ija'che i'kaasomu:

—Ija'che sa kuajũ'u repau'te: “Mu'upi jo'e cu'ache cho'oma'ñe re'oja'che pa'ito cu'ache cho'oche peoja'mu. Jã'ata'ni mu'upi jo'e cu'ache cho'oto vanisoche chũ'uja'mu chu'u mu'ure” , chiijũ'u repau'te —chiniasomu.

53 Jã'aja'ñe i'kacuha Salomón Adonía'te Diore ĩsimajñaruã tuo uoko'a ko'icatu chēa su'ikure chēa raajju chini chũ'u saomasomu. Repanapi sarena Adonías Salomón ti'jñeñena sani repauni ña kuku repau chia chejana ti'iku'te meñe sime ñuniasomu. Repauji jã'aja'ñe cho'ouna Salomón repau majaa'chure, “Mu'u vu'ena saijũ'u” , chiiu chũ'uasomu.

1 Reyes 2.1-12

1-9 Ũcuarumu David rua aiva'ujeku, “Churepara jũnisoja'mu chu'u” , chini masiku mamaku Salomon'te te'emajñaruã cuhacho chu'vaku ija'che i'kaasomu:

1 Reyes 2

—Chu'u churepara jūnisoja'mu. Masimu chu'u jā'a. Jā'aje-kuna pa'i masijū'u mu'u. Mu'upi Dios chū'uñe'te jachama'ñe si'arumu cho'oku pani re'oja'che pa'ija'mu. Mu'upi jachama'ñe cho'oku pa'ito Dios Repau chu'ure, “Mu'u jojosiñachi'a Israelpāire si'arumu chū'uju paapu chini cho'okaija'mu chu'u”, chiisi'e ũcuarepa cho'okaija'mu. Ũcuachi'a sōtaopāi chū'unare Abnena'me Amasare vanisosi'e ro'i Joab'te vanisoche chū'ujū'u —chiniasomu.

10-11 Repau David Israelpāi cuarentarepaūsūrumu chū'uku pa'isi'kupi jūnisoasomu. **12** Repau jūnisosirumu mamaku Salomonpi Diopi repauni re'oja'che cho'okaijana Israelpāi rua masi chū'uku paniasomu.

Salomón Israelpāi chū'uñe'te kuamu

1 Reyes 2.13-46

2 Crónicas

13-21 Repau David jū'isi'e jeerumu pa'ima'tona repau mamaku Adonías Betsabere Salomón puka'koni ñara chini mua ija'che i'kaasomu:

—Mu'upi sunamitapāioni Abisani chu'u cho'jeu'te Salomonni sēkakona veja paara chini sēemu chu'u mu'ure —chiniasomu. (Repao romichīio Abisag pāi chū'uku David jūnisopi'rarumu kuirako ja'me pa'isi'ko paniasomo.)

Ũcuarumu Betsabé repauji jā'aja'ñe sēkuna asa mua mamaku'te Salomon'te ija'che i'kaasomo:

—Mu'upi cho'okaaui chini sēsa chiimo chu'u. Abisa'te sunamita romichīio'te mua'chupi veja paaa'ku chini īsiche ũsemanejū'u —chiniasomo.

22-25 Chikona Salomón asa rua pe'ruku ija'che i'kaasomu:

—¿Je'se pa'iuna Adoníapi paaa'ku chini Abisa'te sēkaiko mu'u chu'ure? Chu'u a'chujekuna chu'u pāi chū'uku pa'iche'te repauni jo'kaa'ku chini sēeñechi'a karamu mu'ure —chiniasomu. Repau Salomón Adonías jo'e jā'aja'ñe cho'очеji repau pāi chū'uku pa'iche tua ũcuauji pasa chini Abisa'te David paasi'koni vejara chiiche masiasomu. Jā'ajekuna repau Salomón rua pe'ruku repau neenare sōtaopāi te'eu'te Adoníani vanisoa'ku chini chū'uasomu.

26 Repau'te vanisosirumu Jerusalén vu'ejoopo cakure phairi-

pāiu'te Abiatare Adonías pāi chū'uku pasa chini charo cho'orumu ja'me cho'okaisi'kujekuna cuheku repau aperumu pa'isijoo'po'te sani paau chini chū'uasomu Salomón. Repau puka'kure Davire ja'me cho'okaisi'kujekuna Abiatare vanisoche chū'umaneasomu repau. **27** Jā'ata'ni repau'te phairipāiu pa'iche ũseasomu. Aperumu pa'isi'ku phairipāiu Elí jojosi'kureta'ni ũcua jā'aja'ñe cho'oasomu repau. Repauji jā'aja'ñe cho'ouna aperumu Dios Elí majapāire pe'ruku, “Mu'u jojosinare phairipāi pa'iche ũseja'mu chu'u”, chiisi'epi ũcuarepa ti'jñeasomu.

28 Ūcuaramu David sōtaopāi chū'ukaiku Joab Salomonpi chū'uuna Adonía'te vanisosi'ena'me Abiatare cho'osi'ere asa kukusoasomu. Jā'ajekuna chuenisomanera chini Dios vu'ena vu'vu kaka Diore ĩsimajñaruā tuo uoko'a ko'icatuuna chēaasomu repau. Aperumu Adonías pāi chū'uku pasa chini cho'orumu ja'me cho'okaiu cu'ache cho'osi'kujeku vajuchuku repauni vanisomanea'ju chini jā'aja'ñe cho'oasomu.

29-46 Jā'ata'ni Salomón repau neenare sōtaopāi chū'uku'te Benaía'te Joabni teana ũcuachejana vanisojaau chini chū'uasomu, sōtaopāi chū'unare Abnena'me Amasa'te vanisosi'kujekuna. Jā'aja'ñe chū'uuna repau Benaía Dios vu'ena mua Joare vanisoasomu. Repau puka'ku David pāi chū'uku vajau pa'irumu chū'u jo'kasi'jekuna jā'aja'ñe cho'oche chū'uasomu repau. Jā'arumupi vaa repau pāi chū'uku pa'iche tua pañu chini cu'ache cho'ona peoasome Salomon'te. Israelpāi ũcuanuko repau pāi chū'uku pa'iche chiniasome.

1 Reyes 3.4-28

2 Crónicas

4 Na'a pa'isirumu pāi chū'uku Salomón repau'te Israelpāi ja'me chū'ukainare ũcuanukore soni chi'iasomu. Repanare pāi chi'i ũcuanana'me Dios vu'e pa'ichejana Gabaón chejana saniasomu. Repau Salomón ũcuachejana Dioni ĩsiku peore uoanare jo'cha milrepanare vanisoasomu. **5** Reparumu ñami Dios Salomon'te ija'che sēniasaasomu:

—¿Ëquere, “Cho'okaijũ'u”, chiiku mu'u chu'ure? Mu'ure uache sējũ'u chu'ure; ĩsira —chiniasomu.

6-10 Chikuna Salomón ija'che i'kaasomu:

—Chu'u ja'ku David pa'isi'ēja'che paau chini chu'ure pōsuu-jeku jā'aja'ñe cho'oche vesuku'teta'ni pāi chū'uku'te

jo'kasi'kua'mu mu'u. Jā'ajekuna mu'upi cho'okaijū'u chu'ure, masiu pa'iu re'oja'che pa'iche'te masia'ku chini, ūcuachi'a cu'ache pa'iche'te masikuta'ni cho'oma'ñe paau chini. Jā'aja'ñe pani mu'u neenare pāi re'oja'che chū'ukaiu pa'ija'mu chu'u —chinasomu. Repauni masiu'te cho'okaau chini Salomón sēēne asa pojoasomu Dios.

11-17 Jā'ajekuna ija'che i'kaasomu:

—Chekuna pāi chu'ure repanare cuhenare vanisoche'te cho'okaau chini sēenaa'me. Jā'apāani pesa jūnisoma'ñe jee-rumu pa'iche'te cho'okaau chini sēenaa'me chu'ure. Jā'apāani kurina pa'ichena'me repana pa'iche pāi jainuko asa masico-jñoñe cho'okaau chini sēenaa'me. Mu'uta'ni chu'ure jā'aja'ñe sēema'ñe re'oja'che pa'iche masiu'te cho'okaau chini sēemu. Jā'ajekuna mu'u chu'ure sēesi'e cho'okaija'mu chu'u mu'ure. Jā'ata'ni cheke cu'amajñaruā ūcuachi'a īsija'mu chu'u mu'ure. Mu'upi pāi chū'ukuji chekunare na'a rua kuriu pa'iu pāi ūcuau-nuko asa masicojñoku paau chini cho'okaija'mu chu'u mu'ure —chinasomu.

Na'a pa'isirumu sī'uromi ka'chana sani te'eo Salomon'te ija'che i'kaasomo:

—Chukuna ūcuate'evu'e pa'ime. Jā'aja'ñe repaona'me pa'ikoji chīiva'ure jñaasi'koa'mo chu'u. **18** Repava'ure chīiva'ure chu'u jñaasi'e choteumucujña pa'itona iko ūcuachi'a chīiva'ure jñaasi'koa'mo. Jā'ajekuna chukuna ka'chana chīi paanachi'a te'ena pa'isinaa'me. **19** Jā'ata'ni reparumu ñami iko kānisosi'kopi ponu ume vēasocosomo chīiva'ure. **20** Jā'ajekuna repao chu'u kānisosirumuna vuni chu'u chīiva'ure mini sa repao kāsaiyvuna ūha repao chīini jūnisosi'kuni chu'u ūhichejana ra ūhacosomo, chu'upi ña, “Iku chu'u chīi jūnisosi'kua'mu”, chiao chini. **21** Jā'ajekuna chu'u vuni ñato chīi jūnisosiva'u ūhisi'kua'mu. Jā'ata'ni repau chīi chu'u neeva'u pa'imanesi'kua'mu. Jā'ata'ni repao chu'ure, “Mu'u chīia'mu jā'u”, chiisi'koa'mo —chinasomo.

22-25 Chikona cheko,

—Joremo mu'u. Chu'u chīia'mu vajuva'u. Mu'u chīia'mu jūnisosi'ku —chinasomo. Pāi chū'uku ti'jñeñe'te nukaju ka'chana sāiñechi'a jā'aja'ñe cutuasome repana.

Repana cutuche'te asa pāi chū'uku repau'te cho'okainare,

—Va'ti mini rajū'u —chiiu chū'uasomu.

Repava'ti rarena ija'che chū'uasomu repau:

—Chīire vajuuni joopoji ka'chakā'jño chuto vato repanare romi te'ekā'jñoche'ia īsijū'u —chiniasomu.

26 Chikuna repanapi jā'aja'ñe cho'opi'rajuna ña chīiva'u puka'korepao ija'che i'kaasomo:

—Jā'aja'ñe cho'oma'ñe ikoni īsijū'u repava'ure —chiniasomo. Mamava'uni oio jā'aja'ñe i'kaasomo repao, repava'uni vanisoma'ñe co'chorena chekopi paa'ko chini.

Jā'ata'ni cheko ija'che i'kaasomo:

—¡Iva'ure chīiva'ure chu'urejē'e īsimapu ikorejē'e īsima'ñe joopoji vatojū'u! —chiniasomo. (Ūcuaoni chīiva'uni paacu'akuna chekojē'e ūcuachi'a repava'ure paamanea'ko chini jā'aja'ñe i'kaasomo repao.)

27 Ūcuaramu Salomón ija'che i'kaasomu:

—Repava'ure chīiva'ure vanisoma'ñe repava'ure oiko puka'korepaoni co'chojū'u —chiniasomu. Chikuna repau chū'uñe

1 Reyes 3, 4, 5-7 (2 Crónicas 2-5)

cho'uju chíiva'ure puka'koni co'choasome repana. 28 Pāi chū'uku Salomón jā'aja'ñe cho'osi'ere asa Israelpāi ūcuanuko, “Repau'te Dios masiche ĩsirepasi'kua'mu”, chíiju masiasome.

1 Reyes 4.20-34

2 Crónicas

Repau Salomón chū'urumu Israelpāi cavama'ñe re'oja'che paniasome. Pāi chekuchejña pa'ina repana pa'icheja kueñe pa'ina rua jainuko repana pa'iche ro'i kuri ro'iju paniasome repau'te. Jā'ata'ni repanare Israelpāi te'eujē'e cavamaneasome. Jā'aja'ñe cho'oku repau pāi chū'uku rua kuriu paniasomu. Kavacho rua jainukore paaasomu repau. Kavacho jñañu-saina'me āu rua paaasomu repau. Repau Salomón pāi chū'urumu Israel cheja pa'ina pāi peore re'oja'che paniasome. Cheke repau Salomón rua masiu paniasomu. Jā'ajekuna repau cuasache rua tochaasomu repau. Uja ūcuachi'a rua tochaasomu repau. Airo sūki pa'ichena'me airo cu'ava'na pa'iche peore masiasomu. Repau masiu pa'iche'te pāi ūcuanukore asa masiju rua so'ña pa'inajē'e repau i'kache'te asañu chini raina pāi ūcuanuko cu'amajñaruā ra rupu ĩsiasome repau'te.

Dios vu'e re'ojavu'e pāi chū'uku Salomón cho'okaisi'ere kuamu

1 Reyes 5-7; 2 Crónicas 2.1-5.1

Hiram, Tiro vu'ejoopo canare pāi chū'uku Davire re'oja'che cho'oku pa'isi'ku paniasomu. Jā'ajekuna David jūnisosirumu Salomón pāi chū'uku mamau pa'iche'te repau asa pojoche'te kuaa'ju chini umupāi te'enare saomasomu repau.

Ūcuaramu Salomón repanare jo'e chū'u co'choasomu, repau sēeñe'te co'i Hiramni ija'che kuaa'ju chini:

—Je'se cho'oma'ñe mu'ure cho'oche cho'okainare saojū'u, Dios vu'e cho'ojachere mua sūkire kueekaapu. Chu'u neenare te'enare saoja'mu chu'u, mu'u neenani ja'me cho'oa'ju chini —chinasomu.

Jā'aja'ñere asa pojoku Hiram ija'che i'kakaapu chini umupāi chū'u raoasomu:

—Mu'u i'ka raosi'e chu'o asasi'kua'mu chu'u. Repa mu'u sēesi'e ūcuarepa cho'okaija'mu chu'u —chinasomu.

Jā'ajekuna Salomón repau neenare umupāi Hiram saosinani umupāire cho'ochete ja'me cho'oa'ju chini chū'u saosomu. Ūcuachi'a āu Hiram āijañena'me repau raosina cho'ochete cho'ona āijañe saosomu repau. Reparumu repavu'e cho'ojamañaruā David repau mamaku Salomonpi cho'oa'ku chini jñaa-kaisimajñaruā paniasomu. Repau Salomón ūcuachi'a Dios vu'e cho'ojamajñaruā cheke ūcuarepauji na'a rua jñaa care'va paaasomu.

Repau ūcuaka'chaparepaūsurumu pāi chū'uku pa'irumuna Salomón Dios vu'e apecho'oasomu. Jā'a cho'oto reparumu Israelpāi Egipto cheja pa'isinapi Diopi cho'okaiuna eta rasi'e cuatrocientos ochentarepaūsurumu caranicuhasi'e paniasomu. Reparumu Salomón repau puka'ku David aperumu Diopi ravu cho'okuna pāi jainuko jūnisorumu Diore isimajñaruā tuo uokuanupu ñekuasichejana Dios vu'e cho'oasomu. Repavu'e Dios vu'e veintisiete metros repacuecho paniasomu repaā'capu'te nueve metros. Repaumure trece metros jo'e chekumetro joopo paniasomu repavu'e. Repavu'e tijñapa cachā'tiro'te pāi kaka charo pa'icheja nueve metros repacuecho paniasomu. Repaā'capu'te ūcuaka'chapametros jo'e chekumetro joopo paniasomu.

Repavu'e sa'navu ka'charuu vatosi'e paniasomu. Reparuu te'erupu pāi kaka, charo pa'ichejare rū'uñe paniasomu, phairipāichi'a kaka pa'iruupu. Dieciocho metros repacuecho paniasomu reparuupu. Chekuruupu na'a sa'navu caruupu phairi airechi'a kakare'oruupuji repacuechona'me repaā'capuna'me repaumu ūcuajanuko metrochi'a paniasomu, nueve metrochi'a. Ūcuaruupu'te Dios cājovu Repau chū'uñe tochasiko'ña pa'ivu paniasomu. Repavu sē'sevu'te repakā'jño pa'iche angelejavana

cue'chaka paana jē'jo nukosina nukaasome, pachokuripi rupu tāosina.

Ūcuachi'a reparuu jeo ta'pisikāa paniasomu. Repavu'e Dios vu'e ve'se cakā'jñona cu'amajñaruā

1 Reyes 5-7 (2 Crónicas 2-5); 1 Reyes 8-9 (2 Crónicas 5-7)

care'vajaruu jmaruuruã cho'osi'e paniasomu. Sē'sevuã catapi je'nasivu'e paniasomu repavu'e. Repavu'e sa'navuta'ni mua chooko'ñapi cata je'nasi'pana jepo je'na pachokuripi peore repako'ña je'na ta'pisisi'e paniasomu.

Ūcuachi'a repavu'e sa'navu'te ma'ña uoko'a paniasomu. Mesako'a ūcuachi'a pã Diore ĩsisipuã tujñako'a paniasomu. Uoñoã pa'isaivuã ūcuachi'a dierepasaivuã paniasomu. Cheke Diore ĩsijamajñaruã choache oko pa'ire'a pachokuripi cho'osi'e dierepare'a paniasomu.

Pãiu cu'amajñaruã si'ache cho'omasiku Hiram ve'eku bronze cunapi uo ko'si ūcuapi cunare'ava ūjare'ava je'naasomu. Ūcuachi'a phairipã jũjña choajache oko pa'ijare'a jñajñu kuhacaña pa'ire'a dierepare'a cho'oasomu repau. Ūcuachi'a Diore ĩsiva'nare jo'chava'nare vaniso tuo uoko'a cho'oasomu repau. Ūcuachi'a tuu bronze cunapi ūjatuu cho'ouna Dios vu'e kaka-chejana repakã'jño pa'iche te'etuuchi'a nu'keasome repana.

Repavu'e Dios vu'e sieterepaũsurumu cho'oju paniasome repana. Repavu'e cho'o pi'nisirumu Salomón ūcuavu'e caruuna pachokuri cho'osimajñaruãna'me pokuri cho'osimajñaruãre cuaa care'vaasomu puka'ku David Diore ĩsiku pa'isi'e. Jã'a cho'o pi'nisirumu Salomón repau pa'iu pã chũ'ujavu'ere Jerusalén vu'ejoopona cho'okaapu chini chũ'uasomu.

**Dios vu'e cho'o pi'nisi'ere
pojoju cho'osi'ere kuamu**

1 Reyes 8.1-9.9; 2 Crónicas 5.2-7.22

Reparumu Israelpã pũti kapi vu'ñaruã cho'o ūcuavu'ñare pa'iju repana Israelpã Egipto chejapi eta Canaán chejana raiju chivo raña tũosikãña cho'osivu'ñaruã nu'ke pa'isi'ere cuasaju fiesta cho'oasome. Jã'aja'ñe cho'orumuna pã chũ'uku Salomón Dios vu'e cho'o pi'nisi'ere pojoku fiesta cho'ora chini Israelpã ainana'me repavãju chũ'unana'me chekunare na'a rua pa'inare Jerusalén vu'ejoopona soni ch'iasomu. Jã'aja'ñe cho'oku Dios cãjovu Repau chũ'u jo'kasi'e tochasiko'ña pa'ivu ūcuavu'ena ra jo'kara chiniasomu repau, puka'ku David pã chũ'usi'ku chivo raña tũosikãapi cho'osivu'eru pa'ivu.

Jã'ajekuna repanapi fiesta cho'orumuna ūcuauji chũ'uuna Levivãjupã phairipã cho'oche cho'okainapi Dios cãjovu kuãa

raasome. Jā'a cho'oto Israelpāi chū'uku Salomon'te ja'me chi'i pa'ina ūcuanuko Dioni īsiju jo'chava'nare ovejana'me torova'nare kuēkuecu'ache jainukore vani uoju paniasome. Jā'aja'ñe cho'o pi'nisirumu phairipāipi repavu'e na'a sa'navu caruupuna phairi aichi'a Diore kaka i'kajaruupuna Dios cājovu'te cuaa ángelejava'na jē'jo nukocojñosiva'na vu'evuna jo'kaasome.

Repavu Dios cājovu jo'ka co'isirumu phairipāi repanare cho'оче cho'okainana'me trompetavuā juhiju chekumajña-ruāna'me asoche cho'oja Dioni pojoju, “Re'orepamu”, chiju ija'che i'kaju ujaasome repana:

Dios rua re'oku'mu. Jā'ajekuna Repau'te pojoju re'oja'che i'kaju pa'ijū'u.

Repau pāi oiu pa'iche si'ama'ñe ai pa'iche'me, chiju ujatona Dios okomaka rua ko'sija'che miamakapi ūcuvu'ena cajeasomu. Repamakapi ruarepa miakuna phairipāi repavu'e Dios vu'e na'a jeerumu pa'imaneasome.

Ūcuarumu pāi chū'uku Salomón ija'che i'kaasomu:

—Dios rua re'oku'mu. Repau Dios Jerusalén vu'ejoopo Israelpāi maini Repau'te pojojoopo paau chini chēa jo'kasi'kua'mu. Chu'u ja'kure Davire ūcuachi'a pāi chū'uku paau chini chēa jo'kasi'kua'mu Repau. Repau Dios ja'kure Repau vu'ere cho'okasa chiiuna ija'che i'kaasomu: “Mu'u chu'uni vu'ere cho'okasa chini cuasaku re'oja'che cuasamu. Jā'ata'ni mu'uma'mu, chu'ure repavu'e cho'okaijau. Mu'u chīipi cho'okaija'mu chu'ure repavu'e”, chiniasomu. Chura Dios Repau cho'okasa chiisi'e ūcuarepa cho'ocuhasi'kua'mu. Jā'ajekuna chu'u chura Israelpāi chū'uku pa'iu Repau vu'e cho'okani chu'upi chū'uuna ūcuvu'ena Repau cājovu ra jo'kasinaa'me —chiniasomu.

Jā'aja'ñe i'kacuha Salomón Dioni ija'che i'kaasomu:

—Te'euje'e rupu tōosiva'na pāi, “Dioa'me ina”, chiicojñona mu'u Diorepau cho'очеja'che cho'omanaa'me. Mu'u neenare pāi mu'u repanare, “Cho'oñu”, chiiche ūcuarepa cho'oku'mu mu'u. Chura mu'u chu'u ja'ku Davire, “Mu'u chīipi chu'u vu'ere chookaau chini cho'okaija'mu chu'u”, chiisi'ere ūcuarepa cho'ouna ñacuhame chukuna. Ūcuachi'a chu'u ja'kure ija'che i'kaasomu mu'u: “Mu'u jojosinapi chu'u chū'uñe'te jachama'ñe

1 Reyes 8-9 (2 Crónicas 5-7)

cho'oju pāni si'arumu repanachi'a Israelpāi chū'uju pa'ijanaa'me", chinasomu. Jā'ajekuna chura mu'u, "Cho'okaiu pa'ija'mu chu'u", chiisi'ere mu'upi ūcuarepa cho'oa'ku chini rua sēemu chu'u mu'ure.

'Chu'u mu'u vu'e cho'okanicuhasi'kua'mu. Jā'ata'ni, chukuna pāi cho'okaisivu'e, ¿pa'ire'oku mu'ure? Mu'u peore masiu pa'iche ūcuanuko masime chukuna. Ūcuachi'a mu'u si'achejña pa'iche masime chukuna. Jā'ajekuna pāi mu'u neenapi ivu'ena mu'u vu'ena rani mu'ure rua so'o cunaumu pa'iku'teta'ni repana sēeñe'te asa cho'okaiu paau chini sēemu chu'u mu'ure.

'Ūcuachi'a mu'u neena Israelpāipi mu'uni jachaju cu'ache cho'osi'e ro'ire mu'upi ūsemauna repanare cuhenapi ūcuanani cava cajejatena, "Cu'ache cho'osinaa'me mai", chini repanapi jo'kaso jo'e cu'ache cho'oma'ñe pa'iju mu'uni sēeto repana sēeñe asa repana cu'ache cho'osi'e tanoso jo'e cuasamanea'ku chini sēemu chu'u mu'ure. Ūcuachi'a repanapi cu'ache cho'orena mu'upi ūsekaimauna repanare cuhenapi rani cava cajejani repanare chēa tīichejana so'ona sasorena oiju, "Cu'ache cho'osinaa'me mai", chini cuasa mu'uni Dioni cuasaju sēeto asa repana cu'ache cho'osi'e tanoso jo'e cuasamanea'ku chini sēemu chu'u mu'ure. Ūcuachi'a ina pāi mu'u neenapi mu'uni jachaju cu'ache cho'osi'e ro'i okopi ramau oko si'asouna oiju repana cu'ache cho'osi'ere jo'kaso mu'uni sēeto repana cu'ache cho'osi'e jo'e cuasamanejū'u.

'Ūcuachi'a mu'u re'oja'che cho'okaiche'te tīipāi'uji asa mu'uni ichejana rani sēetojē'e repau sēeñe asa cho'okaau chini sēemu chu'u mu'ure. Mu'upi jā'aja'ñe cho'oto pāi ūcuanuko mu'u pa'iche masiju cuasa kukuju pa'ijanaa'me —chiiu Diore sēniasomu repau.

Repau Salomón Repau'te jā'aja'ñe sēnicuhasirumu Dios cunaumupi toa casoasomu, Repauni īsiju peore uosoñu chini jo'kasi'epi uuso'a'ku chini. Diopi jā'aja'ñe cho'ouna ña pāi ūcuanuko ro're puu ñu'iju, "Re'orepamu", chinasome Repau'te. Jā'aja'ñe cho'ocuha pāi chū'uku Salomón repau neenana'me Dioni īsiju ovejachīina'me torova'nare rua jainukore jo'e vaniasome. Repana pūti kapi vu'ñaruā cho'o pa'iju fiesta cho'o pi'nisirumu pāi ūcuanuko repana vu'ñana co'isoasome. Repana pāi ūcuanuko Dios pāi chū'usi'kure Davire re'oja'che cho'okaisi'ere

cuasaju pojoju co'iasome. Ũcuachi'a pāi chū'uku Salomon'te re'oja'che cho'okaichena'me repanare Israelpāi ũcuanukore Dios re'oja'che cho'okaiche'te cuasaju pojoju co'iasome repana.

Jā'aja'ñe cho'o jeereparumu pa'ima'tona Salomón uokāisirumuna Dios ija'che i'kaasomu:

—Mu'u chu'ure sēñe asasi'kua'mu chu'u. Pāi irumuna vua chu'ure ĩsimajñaruā chu'u vu'e re'ojavu'ena saju paapu. Repana Israelpāi chu'ure sēñe asaku cho'okaiu pa'ija'mu chu'u. Ũcuachi'a repanapi chu'ure cuasanapi cu'ache cho'oto jo'e cuasamaneja'mu chu'u, repanapi, “Cu'ache cho'osinaa'me mai”, chini cuasa jo'e cho'oma'ñe jo'ka jo'e cho'oma'ñe pa'ito.

'Mu'upi chu'u chū'uñe'te jachama'ñe cho'oku pa'ito mu'u jojosi'nachi'a si'arumu Israelpāire chū'uju paapu chini cho'okaija'mu chu'u. Jā'ata'ni musanukona Israelpāipi chu'u chū'uñe'te jachasoju chekunani diomanani rupu tōosi'ere cuasaju pojoju pa'ito chekuchejñana so'ñana chēa sasorena te'ena-chi'a pa'iju paapu chini ũsekaimaneja'mu chu'u. Ũcuachi'a chu'u vu'e chu'ure mua i'kavu'e pa'imanea'ku chini cuheku chu'upi ũsemauna pāi tīichejña pa'inapi rani ñañosojanaa'me repavu'e. Jā'aja'ñe repavu'ere ñañosoto pāi ũcuauana repavu'e peoche'te ña jñanosojanaa'me: “¿Je'se pa'iuna Dios Repau vu'e jā'aja'ñe cho'oche ũsemane'u?”, chijijanaa'me. Jā'aja'ñe i'kato pāi ija'che i'kajanaa'me: “Israelpāipi repana aipāi Cuasaku'te Diore repanare Egipto cheja pa'inare eto saosi'kure cuasache'te jo'kaso diomanani cuasaju pojoju'na Dios repanare rua cu'ache ti'jñeñe cho'osi'kua'mu”, chijijanaa'me —chiniasomu Dios.

**Israelpāi chū'uku Salomón
rua masiu pa'isi'ere kuamu**

1 Reyes 9.10-10.29; 2 Crónicas 8.1-9.29

Mt 12.42; Lc 11.31

Repau pāi chū'uku Salomón chū'uuna Dios vu'ena'me repau chū'uku pa'ivu'e veinterepaūsurumu cho'uju paniasome pāi. Repa cho'oche ũcuauji chū'ukuna tiipāipi ja'me cho'okaiju paniasome repau'te. Ũcuauji chū'uuna Jerusalén vu'ejoopo rūhiso'koro je'na pachuasome repana. Ũcuachi'a repauji chū'uuna Israelpāi vu'ñajooopā ruarepajooopā cho'oasome.

1 Reyes 9-10 (2 Crónicas 8-9)

Repau Salomón Tiro vu'ejoopo canare pāi chū'uku Hiramna'me barcovuā ruarepavuā saosome, chekunapi pachokurire miiyani raa'ju chini. Saorena repa pachokurina'me cata rua ro'ira'karuāna'me chooko'ñaruā rua ro'ichena'me cheke cata rua jujachena'me airo jo'chava'nare raasome repana.

Ūcuarumu Sabá cheja canare pāi chū'uko Salomón rua masiu pa'iche'te pāipi cutujuna asa repauni rua vesache'te sēniasako ñara chini saniasomo. Repao sani sēñe Salomón peore kuaasomu. Repau pāi chū'uku Salomón pa'ivu'e re'oja'chena'me repavu'e rua ro'imajñaruā pa'iche'te ña ija'che i'kaasomo repao:

—Pāipi mu'u pa'iche'te kuato ūcuarepa cuasomanesi'kua'mu chu'ure. Jā'ata'ni chura chu'urepaoji ña masi, “Repana pāi joo-pojē'e peoche kuasinaa'me”, chiio cuasamo chu'u. Mu'u maja-pāina'me mu'ure ja'me chū'una rua pojoku pa'icosome. Mu'u Cuasaku Dios rua re'oja'che cho'okaiu mu'ure Israelpāi chū'uku'te chēa jo'kasi'kua'mu —chiniasomo.

Jā'aja'ñe i'kacuha repau'te pachokurina'me cata rua ro'ira'karuāna'me ma'ña rupu ĩsiasomo repao. Repau Salomón ūcuachi'a Sabá cheja canare pāi chū'uko sēñena'me repau'te ĩsiuache peore ĩsiasomu repao'te. Jā'aja'ñe cho'o pi'nisirumu repao vu'ena co'iasomo.

Repau Salomón repaūsurumu pa'iche tiipāina'me Israelpāire repana pa'iche ro'ire ro'ijuna kuri rua kooku paniasomu. Repau chū'uku ñu'isaivu marfil cata rua jujacheji cho'o pachokuripi si'acasaivu je'nasisaivu'te paaasomu repau, repau-chi'a ñuhau chini cho'osisaivu. Repasaivu muicheja seirepañu'ka paniasomu. Ūcuachi'a repasaivu kā'ka repau jūñña tuo ñu'ichejña león chaijava'nare tūosi'e repakā'jño pa'iche te'enachi'a paniasome. Repasaivu muicheja ūcuachi'a repakā'jño pa'iche te'enachi'a paniasome. Repau Salomón si'arumu pachokuri cunaro'rovaji ūkuku paniasomu. Ūcuachi'a kavacho carosaivuā jñajñunare rua jainukore rupu tuhinarejē'e rua jainukore paaasomu repau. Jā'ajekuna kavacho'te jairepanukore paaku ūcuauji chū'uuna pāipi vu'ñajoopoā ruarepajoopoā cho'orena ūcuajoopoāre kavachova'nare paaasomu repau. Repau pāi chū'uku Salomón chekunare ūcuanukore na'a rua kuriuji rua masiu paniasomu.

**Pāi chū'uku Salomón repau aiva'u
pa'irumu Dios chū'uñe'te jachaku
cu'ache cho'osi'ere kuamu**

1 Reyes 11; 2 Crónicas 9.30-31

Repau Salomón Egipto cheja canare pāi chū'uku mamakoni vejaasomu. Dios Israelpāipi cho'omaneaju chini ūseku, “Romi chekuchejña canare veja paamanejū'u”, chiiu chū'usi'eta'ni romire ruarepa chiiu rūjoromi chekuchejña canare rua jainu-kore veja paaasomu. Repana romi tūichejña cana ūcuanuko rupu tūosiva'nare cuasaju pojona pa'ichejña canachi'a paniasome. Jā'aja'ñe cho'ochejña pa'inajeju Salomon'te repau aiva'u pa'irumuna repana cuasaju pojonani rupu tūosinani ja'me pojoa'ku chini rua i'kaasome repana. Repau Salomón rūjoromi rua chiiu paakujeku, “Jau”, chini Diorepau'te pojochēja'che ja'me pojoku paniasomu. Jā'ajekuna rūjoromi ūcuanuko repana cuasanare diova'nare rupu tūosinare pojoku isimajñaruā tao uosojukanupu Jerusalén vu'ejoopo kueñena ñekuaa'ju chini chū'uasomu repau.

Jā'aja'ñe cho'okuna Dios pe'ruku ija'che i'kaasomu:

—Mu'u chu'u chū'uñe'te jachaku cu'ache cho'omu. Jā'ajekuna mu'u jojosingapi Israelpāi peore chū'uju pa'iche ūseja'mu chu'u. Pāi te'eva'nare Judavāju pa'inana'me Benjaminvāju pa'inare chū'uju pa'iche'te jo'kaja'mu chu'u repanare. Muja'ku Davire, “Chu'upi cho'okaiuna mu'u jojosingachi'a si'arumu Israelpāi chū'uju pa'ijanaa'me”, chiisi'kujeku jā'aja'ñe cho'oche jo'kaja'mu chu'u. Chekunare Israelpāi dierepavāju pa'inareta'ni mu'ure cho'oche cho'okainare chū'ukaikujū chū'uku paau chini jo'kaja'mu chu'u —chiniasomu.

Ūcuamucusepi vaa repacheja kueñe cachejña pa'ina pāi Israelpāire cu'ache cho'uju paniasome. Reparumu pāiu Efrainvāju Salomon'te cho'oche cho'okainare chū'ukaiu pa'isi'ku Jeroboam paniasomu. Ūcuarumu Jeroboam Jerusalén vu'ejoopoji eta ma'a saiu Dios chu'o kuakaikuni Ahiani tijñaa-somu. Ūcuachejare tijña te'ena pa'iju Ahías repau sē'sevu ju'ikāa tīto docerepase're che'reasomu.

Jā'aja'ñe cho'o Jeroboam'te ija'che i'kaasomu repau:

—Ie chu'u sē'sevu ju'ikāa che'resi'e dierepase're miijū'u. Dios mu'ure Israelpāi dierepavāju pa'inani chū'ua'ku chini pāi

1 Reyes 11 (2 Crónicas 9); 1 Reyes 12 (2 Crónicas 10-11)

chũ'uku'te jo'kara chiimu. Salomón diomanani rupu tũosi'ere cuasaku pojoku pa'imũ. Jã'ajekuna Dios David jojosingapi Israelpãĩ ũcuanukore chũ'uju pa'iche ũseja'mu. Jã'aja'ñe cho'ocheji Dios repanare cu'ache ti'jñeñe cho'oja'mu. Jã'ata'ni repanare ai si'arumu cu'ache ti'jñeñe cho'omaneja'mu Repau. Jã'ajekuna David jojosingare pãĩ chũ'uñe Israelpãĩ te'eva'nare chũ'uju pa'iche'te jo'kaja'mu Repau —chinasomu.

Repau Jeroboam rua cho'oche cho'oku paniasomu. Jã'ajekuna Salomón Efrainvãjuna'me Manasevãju repauni cho'oche'te cho'okaiju paapu chini chũ'u jo'kaasomu. Jã'ata'ni Jeroboam repau majapãire Salomonpi cho'oche ruarepa cuaja pa'iche'te cho'oa'ju chini chũ'u jo'kauna pe'ruku repau'te pãĩ chũ'uku pa'iche'te cuheku vanisora chiniasomu. Jã'ata'ni cho'ote'easomu repau. Jã'aja'ñe cho'ora chiiuna Salomón repau'te vanisora chiniasomu. Jã'ajekuna Jeroboam kati vu'vuso Egipto chejare sani Salomón jũnisochetu'ka paniasomu.

Repau Salomón Israelpãĩ cuarentarepaũsurumu chũ'uku paniasomu. Repau jũnisosirumu mamaku Roboampi Israelpãĩ chũ'uku paniasomu.

Israelpãĩ ka'chakuanu va'ta pa'isi'ere kuamu

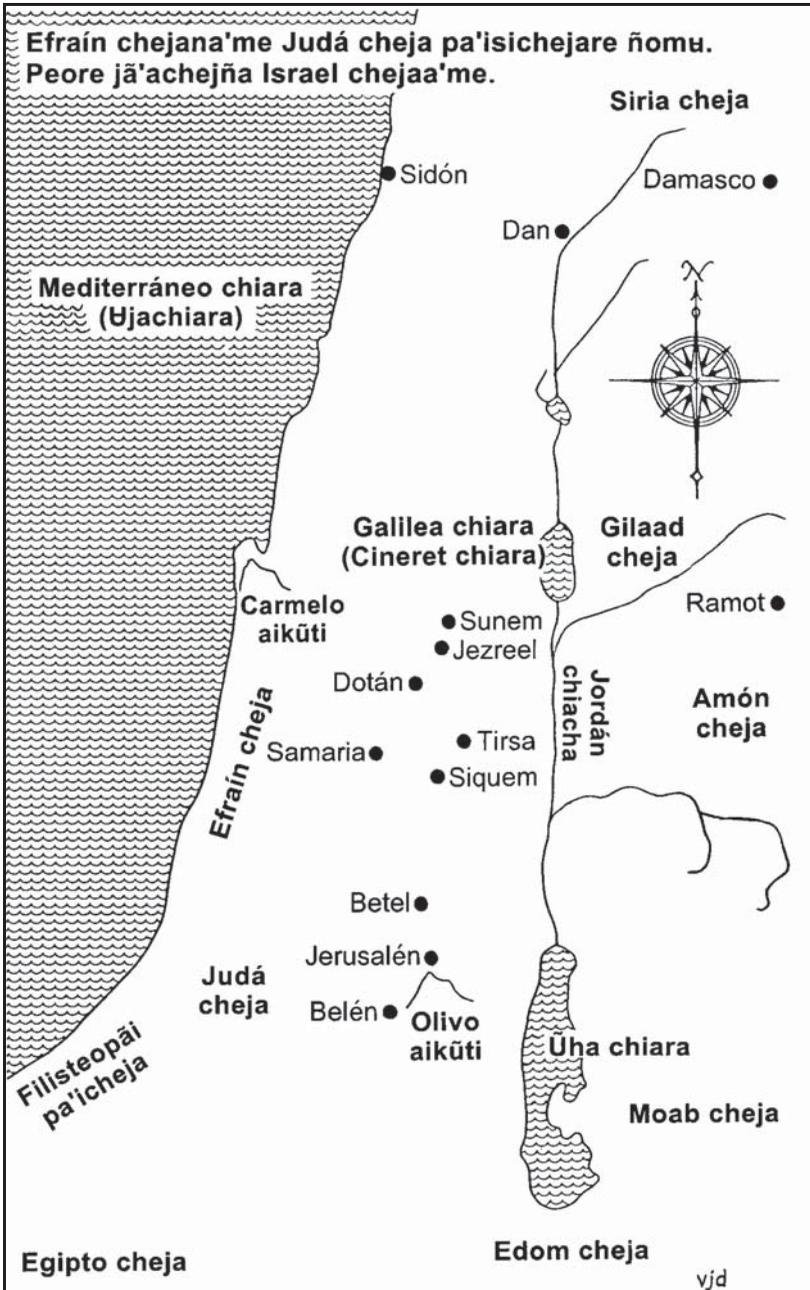
1 Reyes 12.1-24; 2 Crónicas 10.1-11.4

Salomón jũnisosirumu repau mamaku Roboam Siquem vu'ejoopona saniasomu. Israelpãipi pãĩ chũ'ukuni chẽa jo'kañu chini ũcuanuko repajoopo'te chi'i pa'ijuna saniasomu repau. Reparumu Jeroboam chuta'a Egipto chejare paniasomu, Salomonpi repauni vanisora chiiuna kati saisichejare. Ũcuarumu Israelpãĩ co'cova cakã'ko cana Jeroboamni, Salomón jũnisosi'ere kuaju, “Co'ire'omu mu'ure chura”, chiiju soijaapu chini chũ'u saosome. Repana soiche'te asa Jeroboam kati sanisosi'ku co'iasomu. Repau co'isirumu Israelpãĩ Roboamni cutuñu chini rua jainuko Jeroboamna'me sani ija'che i'kaasome:

—Muja'ku pãĩ chũ'uku pa'irumu chukuna'te pa'iche ro'i ruarepa ro'iche chũ'uku pa'isi'kua'mu. Jã'ajekuna mu'upi chukuna pa'iche ro'ire na'a ka'charu sêto mu'ure pãĩ chũ'uku pa'iche, “Jau”, chiijanaa'me chukuna —chinasome.

Chitena Roboam ija'che i'kaasomu:

—Musanukona co'ijũ'u. Choteumucujña pa'isirumuna jo'e

1 Reyes 12 (2 Crónicas 10-11)

rani cutujū'u chu'ure —chinasomu. Jā'aja'ñe i'kauna asa repana pāi co'isoasome.

Ūcuarumu Roboam repau puka'kure Salomon'te chu'vaju pa'isinani ainani ñara chini sani ija'che sēniasomu:

—Repana pāi chu'ure sēesi'e, ¿ūquere i'kaa'ku chini chu'vajanaa'ñe musanukona chu'ure, chu'u repanare i'kajache? —chinasomu.

Chikuna,

—Repana sēeñe cho'ojū'u —chinasome repana.

Jā'ata'ni Roboam repana aina chu'vache asa jachaku cho'oma'ñe repaujanani pōsupāire repau cho'ojachere chu'vaa'ju chini ija'che sēniasomu:

—Repana pāi chu'ure sēesi'e, ¿ūquere i'kaa'ku chini chu'vajanaa'ñe musanukona chu'ure? ¿Repana pa'iche ro'i ro'inuko na'a ka'charu ro'iche chū'uja'ñe chu'u? —chinasomu.

Chikuna repana pōsupāi ija'che i'kaasome:

—Pāajū'u. Jā'aja'ñe cho'oma'ñe ija'che i'kajū'u repanare: “Musanukona pa'iche ro'i na'a rua sēeja'mu chu'u”, chiijū'u —chinasome. Repana pāi sēesi'e repau, “I'kaja'mu”, chiisiumucusepi tī'auna repau i'kache'te asañu chini pāi rua jainuko Jeroboamna'me rianasome.

Ūcuarumu Roboam repanare pāi ija'che i'kaasomu:

—Musanukona pa'iche ro'i na'a rua kuri ro'ija pa'ijū'u —chinasomu. Peore jā'a Dios chu'o kuakaiku Ahías Diopi i'kauna Jeroboamni kuaa'ku chini chu'o raoku, “Israelpāi docerepavāju pa'inare Jeroboampi chū'uku pa'ija'mu”, chiisi'epi ūcuarepa ti'jñeasomu.

Repana Israelpāi co'covu cakā'ko pa'ina repau i'kache asa ija'che i'kaasome:

—David majapāi ūcuamakarū ja'me cho'okaiju pañu mai. ¡Sani maire uache cho'uju pañu! —chinasome. Jā'aja'ñe i'ka ūcuanuko repana vu'ñana co'isoasome repana.

Reparumu repau Roboam Israelpāi Judavājuna'me Benjaminvāju chū'uku paniasomu. Chekunata'ni Israelpāi ūcuanuko Roboampi repanare chū'uñe cuheasome. Jā'ajekuna Roboam chū'uñe'te cuheju repau pāire kurire sēni kookaau chini chū'u saosi'kure catapi su'a vēasoasome repana.

Ūcuarumu Roboam repanapi cuheju jā'aja'ñe cho'ojuna

Judavājuna'me Benjaminsvāju sōtaopāi chī'iasomu, chekuna Israelpāire cavaku vanisora chini. Repanapi jo'e ūcuatē'eujakuanupu jovo paapu chini cuasaku jā'aja'ñe cho'oasomu repau. Jā'ata'ni Dios Repau chu'o kuakaiku'te Semaía'te ija'che i'kaku chū'uasomu:

—Mu'upi sani Roboamre ija'che i'kajū'u: “Dios mu'ure ija'che i'kamu: ‘Mu'u majapāi Israelpāi cavama'ñe pa'ijū'u. Ūcuanuko musanukona vu'ñana co'isojū'u. Chu'upi repanare Israelpāi te'ekuanuchi'a va'ta pa'iche jo'kasi'kua'mu', chiimu Dios”, chiijū'u —chiniasomu.

Jā'aja'ñe i'kauna asa sani Semaías Dios repau'te i'kasi'ere Roboamni kuaasomu. Repau kuache'te ūcuanuko asa Roboam neena sōtaopāi peore repana vu'ñana co'isoasome.

**Pāi chū'uku Jeroboam Israelpāi co'covu
cakā'ko canare dierepavāju pa'isinare
chū'uku pa'isi'ere kuamu**

1 Reyes 12.25-32

Repana Israelpāi te'ekuanuchi'a va'tasirumu Jeroboampi co'covu cakā'ko canare dierepavāju pa'inani chū'uku paniasomu. Reparumupi vua repacheja canani pāire Jeroboampi Efrainvājuuji chū'ukuna Efraín cheja ve'easomu.

25 Jā'ajekuna Jeroboam repauvāju pa'icheja cajoopo Siquem vu'ejoopoji repau pāi ūcuanukore chū'uku pa'ijooopo paau chini jo'kaasomu. **26-27** Reparumu Jeroboam ija'che cuasaasomu: “Chekurumu ina pāi Jerusalén vu'ejoopona Dioni pojoju isimajñaruāre Repau vu'ena si'areparumu sani repacheja canare pāi chū'uku Roboamna'me pa'iuache cuasajanaa'me. Chekurumu repanapi jā'aja'ñe cuasani chu'ure vaniso repauni sani jovo pa'ijanaa'me”, chiiu cuasaasomu. **28** Jā'aja'ñe cuasa repauji chū'uuna vacajanare pachokuripi ka'chanare je'narena pāire ija'che i'kaasomu repau:

—Musanukona chura Dioni pojoñu chini Jerusalén saimanejū'u. Inaa'me dios musanukona cuasajana, Egipto cheja musanukonare etua rasina —chiniasomu.

29 Repanare pāi jā'aja'ñe i'ka pi'ni, “Betel vu'ejoopona te'eu'te sa jo'kajū'u. Chekuni Dan vu'ejoopona sa jo'kajū'u”, chini chū'uuna cho'oasome repana. **30** Repauji Dios chū'uñe'te jachaku

1 Reyes 12, 13, 14

cu'ache cho'oku jā'aja'ñe cho'ouna Efraín cheja cana Israelpāi diomanani rupu t̄ōsi'ere cuasaju pojoju Diorepau ch̄ū'uñe cho'oma'ñe paniasome. **31** Ūcuachi'a repau Jeroboam phairipāi pa'ijanare Levivāju peonani ūcuauavāju pa'inani ch̄ēa jo'kaasomu phairipāi pa'iche jo'kacojñomanesinani. **32** Ūcuachi'a, “Ūsurumu kaka raisi'e sieterepapāimia pa'isirimuna rupu t̄ōsiva'nani pojoju fiesta cho'oñu”, chiniasomu repau.

1 Reyes 13.1-33

1-2 Na'a pa'isirimu repau Jeroboam vacaja'iu'te pachokuripi t̄ōsi'kuni pojoku vi'toma'ñana'me jo'chava'nare uokuni Dios chu'o kuakaiku Judá cheja raisi'ku ija'che i'kaasomu repau'te:

—¡Asarepajū'u! David jojosiñapi te'eu Josiapi rani ikuanupu rupu t̄ōsi'kure ĩsimajñaruā tuo uoju pa'isinare phairipāi peore vaniso ūcuakuanupuna tuo uosoja'mu. **3** Chu'u i'kache ūcuarepa-jekuna cho'o ñoku Dios ikuanupu teana iumucusena ñaño-soja'mu. Jā'ajekuna repakuanupu pāi te'eu'terejē'e jo'chava'nare vaniso ūcuakuanupuna jo'e tuo uocu'aja'mu —chiniasomu.

4 Jā'aja'ñe i'kauna asa pe'ruku Jeroboam repakuanupu cachejapi nukaku repau jūtupi ñu'oku repau'te cho'okainani ija'che i'kaasomu:

—¡Ikure ch̄ējū'u! —chiniasomu. Jā'ata'ni repauji ñu'o kuara chini saukuna jūtu teana cho'ocu'ajūtu kuenesoasomu repau'te. **5** Repau t̄ōsiva'nare pojoku ĩsimajñaruā tuo uokuanupu ūcuachi'a peore ñañaasoasomu.

6-33 Diopi repauni jā'aja'ñe cho'ouna Jeroboam Dios chu'o kuakaiku'te ija'che i'kaasomu:

—Mu'u Cuasakuni Dioni s̄ēekajū'u chu'ure, jūtupi chu'uni jo'e care'oa'ku —chiniasomu.

Chikuna Dios chu'o kuakaikuji s̄ēekakuna pāi ch̄ū'uku jūtu jo'e aperumu pa'icheja'che re'ojajūtu care'oasomu. Jā'ata'ni repau Jeroboam cu'ache cho'oche jo'kasoma'ñe ūcu cho'oku paniasomu. Cheke si'ache cu'ache cho'oku phairipāi Levivāju-manani ch̄ēa jo'kaku paniasomu repau.

1 Reyes 14.1-20

1-5 Jā'aja'ñe cho'o jeereparumu pa'ima'tona repau mamaku Abías ravuna jūniasomu. Jā'ajekuna pāi ch̄ū'uku Jeroboam repau ch̄iire ti'ñejañere masira chini Dios chu'o kuakaiku

Ahías pa'ichejana rŭjoni saomasu, repauji kuauna ra kuaa'ko chini. Repau Dios chu'o kuakaiku Ahías Jeroboam'te, “Pāi chŭ'uku pa'ija'mu mu'u”, chiisi'ku paniasomu. Jā'ata'ni Ahías reparumu rua aiva'ujeku na'aso ñakocaã masi ñamava'u paniasomu. Jā'ajekuna pāi chŭ'uku rŭjo Ahíani ñara chini saipi'rako pāi chŭ'uku rŭjojeko re'ojakāña ju'isi'ko tito chekukāñapi tŭioja'io ñoñe sa'cheasomo, ũjupi, “Jā'aja'ne cho'o saijũ'u”, chikuna. Jā'ata'ni Ahías Diopi kuauna repao chuta'a tŭamarumuna repao tŭioja'io cho'o saiche masiasomu. **6** Jā'ajekuna repau vu'e jatisa'arona tŭ'a repaoji asoche kakakona asa ija'che i'kaasomu repau:

—|Kakajũ'u, Jeroboam rŭjo! ¿Je'se pa'iana mu'u tŭioja'io cho'o raiko? Raijũ'u; chu'o cu'ache'te kuache paamu chu'u mu'ure. **7-8** Dios i'kache muũju pa'ichejana co'i ija'che kuajũ'u: “Dios ija'che i'kamu: ‘Chu'upi mu'ure pāi chŭ'uku'te jo'kasi'kua'mu, Efraín cheja canani pāire chŭ'uku paau chini. Jā'ata'ni mu'u chu'u chŭ'uñe'te jachasoku rua cu'ache cho'oku pa'imu. **9** Mu'u aperumu pa'iju pāi chŭ'usinare na'a jā'acho'je cu'ache cho'oku pa'imu mu'u. Chu'u repanare cu'ache ti'jñeñe cho'osi'e cuasamau rupu tŭosinani pojoku pa'imu mu'u. **10-14** Jā'ajekuna chu'upi cho'okuna mu'u chŭi jŭnisoja'mu. Ũcuachi'a mu'u jojosinare umupāi te'eu'terejē'e jujama'ne vanisoche chŭ'uja'mu chu'u', chiimu Dios”, chiijũ'u.

'Chura mu'u vu'ena co'ijũ'u. Mu'u co'i tŭ'ato ũcuapa'ruva mu'u chŭi jŭnisoja'mu. Dios i'kasi'epi ũcuarepa ti'jñekuna charo jŭnisoja'mu repau. Jā'aja'ne cho'osirumu Dios Efraín cheja canare pāi chŭ'ujaure chekuni jo'kaja'mu. Ũcuauji repacheja pa'inare muũju majapāi peore vanisoja'mu. **15-16** Na'a pa'isirumu Dios Efraín cheja canare pāi repana Jeroboampi chŭ'ukuna cho'osi'ere cuhasoma'ne ũcua cu'ache cho'oju pa'iche ro'i, cu'ache ti'jñeñe cho'ouna chekunapi chēa chekuchejñana so'ñana sasojanaa'me repanare —chiniasomu.

17-20 Chikuna pāi chŭ'uku Jeroboam rŭjo repao vu'ena co'isoasomo. Repao co'i tŭ'ato mamaku ũcuapa'ruva jŭnisoasomu. Repau puka'ku Jeroboam Efraín cheja canare pāi veintidorepaũsurumu chŭ'ukuji paniasomu. Repau jŭnisosirumu repau mamaku chekupi Nadab ve'ekuji pāi chŭ'uku paniasomu.

**Israelpāi te'ekuanuchi'a vatosirumu
repanare chū'usina mamia'me**

Suripa cakā'ko
Judá cheja canare
chū'usinaa'me ina

Co'covu cakā'ko
Efraín cheja canare
chū'usinaa'me ina

Roboam (1 Reyes 12)
Abiam (1 Reyes 15)
Asa (1 Reyes 15)

Jeroboam (1 Reyes 12-14)
Nabad (1 Reyes 15)
Baasa (1 Reyes 15,16)
Ela (1 Reyes 16)
Zimri (1 Reyes 16)
Omri (1 Reyes 16)

Josafat (1 Reyes 22)

Dios chū'o
kuasina mamia'me

Joram (2 Reyes 8)
Ocozías (2 Reyes 8)

Elías

Acab (1 Reyes 16-22)
Ocozías (1 Reyes 22;
2 Reyes 1)

Atalía (2 Reyes 11)

Eliseo

Joram (2 Reyes 1-8)
Jehú (2 Reyes 9-10)

Joás (2 Reyes 12)

Joacaz (2 Reyes 13)

Amasías (2 Reyes 14)
Azarías/Uzías (2 Reyes 15)

Amós

Joás (2 Reyes 13)
Jeroboam (2 Reyes 14)

Jotam (2 Reyes 15)
Acaz (2 Reyes 16)

Oseas

Zacarías (2 Reyes 15)
Salum (2 Reyes 15)
Manahem (2 Reyes 15)
Pekaía (2 Reyes 15)
Peka (2 Reyes 15)

Miqueas
Isaías

Ezequías (2 Reyes 18-20)

Oseas (2 Reyes 17)

Israelpāi Oseas chū'urumuna Asiriapāi chū'uku repau sōtaona'me rani Efraín cheja canare cava cajejani chueniso-manesinare ũcuanukore chēa repa pa'ichejana sasoasome.

Repanare sasirumu Israelpāi suripu cakā'ko Judá cheja canare chū'usina mamia'me:

	Dios chu'o kuasina mamia'me
Manasés (2 Reyes 21)	
Amón (2 Reyes 21)	
Josías (2 Reyes 22)	Sofonías
Joacaz (2 Reyes 23)	Nahúm
Joacim (2 Reyes 23)	
Joaquín (2 Reyes 24)	
Sedequías (2 Reyes 24)	Jeremías

Sedequías chū'urumuna Babilonia cheja chū'uku Nabucodonor repau sōtaopāina'me sani Israelpāi Judá cheja canare cavaju Dios vu'e uosoasome. Ūcuachi'a Israelpāi jainukore repa pa'ichejana chēa sasoasome. Reparumu Dios chu'o kua-kaisi'ku Habacupi Israelpāi Judá cheja pa'isinare Babilonia cheja sacojñosinani Dios chu'ore chu'vaasomu. Repanare ja'me sacojñosi'ku paniasomu repau. Na'a pa'isirumu chekupi Ezequielpi ūcuachi'a repanare chu'vaasomu.

**Efraín cheja canare Israelpāi Nadabna'me Baasa
Ela Zimrina'me Omri chū'uju pa'isi'ere kuamu**

1 Reyes 15.25-34

25 Reparumu Nadab Efraín cheja canare Israelpāi chū'uku paniasomu. **26** Repau Nadab Dios chū'uñe'te jachaku puka'ku Jeroboam cho'osi'ēja'che peore cu'ache cho'oku paniasomu. **27-28** Repau filisteopāi cavarumuna repau neenare sōtaopāi chū'ukaiku Baasa ūcuauuni cuheku jo'kasoasomu. Jā'aja'ñe cho'o na'a jeerumu pa'iu repau'te vaniso ūcuauji pāi chū'uku paniasomu repau. **29-34** Jā'aja'ñe cho'o pāi chū'uku pa'iu umupāi Jeroboam majapāi ūcuanukore vanisoasomu repau. Diopi kuauna Ahías i'kasi'epi ūcuarepa ti'jñekuna Jeroboam majapāi te'eu'terej'e jujama'ñe vanisoasomu repau. Repau Baasa Efraín cheja canare pāi chū'ukuji Efraín cheja pa'ijoopo canare pāi ūcuanukore repau chū'uku pa'ijoopo paau chini Tirsa vu'ejoopo'te chēa jo'kaasomu. Jā'ata'ni Jeroboam

1 Reyes 15, 16

cho'osi'eja'che rua cu'ache cho'oku paniasomu repau. Ūcuachi'a Dios chū'u jo'kasi'e jachaku paniasomu repau.

1 Reyes 16.1-29

1-10 Reparumu Dios Repau chu'o kuakaiku'te Jehure pāi chū'uku Baasani sa kuaa'ku chini chu'o i'kaasomu. Dios i'kasi'ere asa Jehú sani Baasare ija'che i'kaasomu:

—Dios mu'ure ija'che i'kamu: “Chu'upi mu'ure Efraín cheja canare pāi chū'uku pa'iche jo'kasi'kua'mu. Jā'ata'ni mu'u Jeroboam cho'oku pa'isi'eja'che cu'ache cho'oku pa'imu. Jā'ajekuna mu'u Jeroboam majapāi vanisosi'eja'che mu'u majapāire ūcuauakuji vanisoa'ku chini ūsekaimaneja'mu chu'u”, chiimu Dios —chiniasomu.

Repau Baasa Israelpāi Efraín cheja canare veinticuatrorepaūsurumu chū'ukuji jūnisoasomu. Repau jūnisosirumu mama'kuji Elapi pāi chū'uku paniasomu. Repau Ela neenare sōtaopāi chū'ukaiku Zimri ve'ekūji repau'te ka'chaūsurumuchi'a chū'ukuni vaniso ūcuauji pāi chū'uku paniasomu. **11-23** Ūcuarumu repau Zimri ūcuachi'a Baasa majapāi peore vanisoasomu. Repau Zimri pāi chū'uku'te vanisosi'ere chekunapi kua'ena asasirumu Efraín cheja cana sōtaopāi repanare chū'ukuni Omrini pāi chū'uku'te jo'kañu chiniasome. Jā'ajekuna Zimrini chēa vanisoñu chini saniasome repana. Jā'ata'ni repana cho'oñu chini saiche'te masiku pāi chū'uku pa'iu chū'uvu'e toapi chño ūsoasomu repau. Repau ūcuachi'a etama'ñe repav'u'e sa'navu'te pa'iu uu jūnisoasomu. Repau Zimri Efraín cheja canare pāi te'esemanachi'a chū'uasomu.

Jā'aja'ñe cho'ocuhasirumu ūcuauuni pāi chū'uku'te jo'karena Omri Efraín cheja canare pāi chū'uku paniasomu. **24** Aikūti Samaria ve'ekūtire koo repau pa'iu Israelpāi Efraín cheja canare ūcuaukore chū'uku pa'ijajoopo'te cho'oa'ju chini chū'uasomu. Repajoopo cho'o pi'nirena Samaria ve'oasomu repau. **25-29** Aperumu pāi chū'usinare ūcuauanare na'a jā'acho'je cu'ache cho'oku paniasomu repau, pāipi diomananirupu tōosi'ere cuasaju pojoju paapu chini chū'uku. Repau Omri Efraín cheja canare docerepaūsurumu chū'ukuji jūnisoasomu. Repau jūnisosirumu mamaku Acapi pāi chū'uku paniasomu.

**Judá cheja canare Israelpāi Roboam chū'usi'ena'me
Abiamna'me Asa ve'ekuna'me chū'usi'ere kuamu**

1 Reyes 14.21-15.24; 2 Crónicas 11.5-16.14; 17.1

Mt 1.7-8

Israel cheja suripu cakā'ko cacheja Judá cheja canare pāi Salomón mamakuji Roboampi charo chū'uku paniasomu. Repau Roboam charo si'ache cho'oasomu, repau pāi chū'uku pa'iche'te chekunapi te'eujē'e tuasomanea'ku chini. Ũcuauji chū'uuna vu'ñajooopō ruarepajooopō rūhipaā je'na pachuasome pāi. Repapaā rua jujache je'nañe chū'uasomu repau, pāipi rani repapaāpi ñañoso kakamanea'ju chini. Jā'aja'ñe cho'o repajooopō pa'iche pāi vaichena'me āu care'va paaasomu repau.

Repau Roboam Judá cheja canare chū'urumu phairipāina'me repanare ja'me cho'okaina Efraín cheja pa'isinapi Judá chejana raniasmine pañu chini. Repacheja canare pāi chū'ukuji Jero-boampi Dios chū'uñe cho'oju pa'iche'te ũsekuna raniasmine repana. Repau Jeroboam pachokuripi repau vacajava'nare cho'osinani kuiraju pojoju paapu chini phairipāi jo'e chekunani chēa jo'kaasomu. Jā'ajekuna Efraín cheja cana pāi Diorepau'techi'a cuasaju pojoñu chiina ũcuachi'a Judá chejana ũcuanuko raniasmine, ũcuachejare pa'iju Jerusalén vu'ejoopo cavu'ena Dios vu'ena jo'chava'nare sa Ũcuauni pojoju isiju pañu chini.

Repana pāi repacheja sani jovosi'ejekuna Judá cheja chū'uku Roboam na'a rua chū'u koka paaasomu. Repau Roboam Dios chū'uñe choteūsurumu jachama'ñe cho'oku paniasomu, repau charo pāi chū'urumu. Jā'ajekuna Dios repau'te Judá cheja canani pāire masi chū'uku paau chini cho'okaniasomu.

Jā'ata'ni pāi chū'uku Roboam Dios chū'uñe jachama'ñe cho'oku pa'isi'e cuhasoasomu. Jā'ajekuna Judá cheja cana pāi ũcuanuko rupu tūosinare ĩsimajñaruā tuo uokuanu ñekua ũcua-kuanuna diomanani pojoju paniasome. Repanare pojoju umupāi repakuanu pa'iche ña te'enachi'a nukaasome, tūosinare ĩsijama-ñaruā sanani umupāire ũcuajanani cu'a cho'oñu chini. Repacheja Canaán cheja pa'isinare Dios eto saosina cho'oju pa'isi'e peore ũcuaja'che cu'ache cho'oju paniasome repana Judá cheja cana pāi. Jā'ajekuna Diopi cho'ouna repau Roboam Judá cheja canare pāi cincorepaūsurumu chū'uku pa'itona Egipto cheja canare pāi chū'uku Sisac repau neenare sōtaopāi chi'i rani Judá

1 Reyes 14-15 (2 Crónicas 11-16, 17)

cheja canare jainukore cavaju vanisoasome. Repana Egipto sōtao-pāi Roboampi chū'una rua jajapaã je'nasi'e pa'ijoo-poãta'ni ūcua kaka peore tua paaasome. Jã'aja'ñe cho'oju Jerusalén vu'ejoopona sani ti'aasome repana.

Ūcuarumu Dios Repau chu'o kuakaiku'te Semaía'te Repau i'kache'te Roboamna'me repau'te ja'me chū'unani kuaa'ku chini saomasomu. Saouna ija'che i'kaasomu repau:

—Dios musanukonare, “Chu'ure cuasaju pojochete jo'kasorena cu'ache ti'jñemu musanukonare chura”, chiimu —chinasomu.

Repauji kuauna Roboamna'me repau'te ja'me chū'una suma'ñe asa ija'che i'kaasome:

—Mai Repau'te jachache ro'ire cho'omu Dios —chinasome.

Jã'aja'ñe i'kacuha repau Semaías jo'e Dios i'kasi'ere ija'che kuaasomu repanare:

—Musanukona i'kache, “Repau'ni jachaju cu'ache cho'onaa'me mai”, chiiche masimu Dios. Jã'ajekuna Egipto cheja canare pāi chū'uku repau neena sōtaopāina'me musanukonare Jerusalén vu'ejoopo pa'inare ūcuanukore vanisoche ūsekaija'mu Repau. Jã'ata'ni musanukonare Egipto cheja pāi chū'ukuni musanukona pa'iche ro'i kuri ro'ija pa'iche'te jo'kaja'mu Repau —chinasomu.

Ūcuarumu Egipto cheja pāi chū'uku repau neena sōtao-pāina'me rani Jerusalén vu'ejoopo canare pāi cavaju cajejani pāi chū'uku pa'isivu'e pa'ichena'me Dios vu'e pa'iche cu'amajñaruã pachokuripi cho'osimajñaruã peore tua sasoasome. Jã'aja'ñe cho'orena Roboamre jo'e ūcuajamajñaruã cho'oche paniasomu. Jã'ata'ni bronce cunapi chū'uasomu repau, cho'oa'ju chini. Repau Roboam Judá cheja canare pāi diecisieterepaūsurumu chū'ukuji jūnisoasomu. Repau jūnisosirumu mamaku Abiampi pāi chū'uku paniasomu.

Repau Abiam pāi chū'urumu Dios chū'ũne jachaku peore cho'omaneasomu. Jã'ata'ni Dios repau'te pāi chū'uku pa'iche ūsemaneasomu Davire repau majacu'eu puka'kure, “Chu'upi cho'okaiuna mu'u jijosinachi'a Israelpāi chū'uju pa'ijanaa'me”, chiisi'kujeku. Repau David si'arumu Dios chū'ũne jachama'ñe cho'oku paniasomu. Jã'ata'ni te'echo Uriare repau vanisoche chū'usi'eta'ni repau rājoni tua paara chini cho'oku Dios chū'ũne'te jachaku cu'ache cho'osi'kua'mu repau.

Repau Abiam Judá cheja canare pāi chū'urumu repau sōtao-pāina'me Efraín cheja canare pāi chū'uku'te Jeroboamre sōtao-pāina'me si'arumu cavaku paniasomu. Jā'ata'ni Abiam, “Dios chu'ure cho'okaija'mu”, chiiu cuasakujekuna repau'te cho'okania-somu Dios, Judá cheja canapi cava cajejaapu chini. Jā'aja'ñe cho'oju Judá cheja cana Efraín cheja cana vu'ñajooopā te'ejoopoā tua ūcuajooopāre paniasome. Repau Abiam choteūsurumu pāi chū'ukuji jūnisoasomu. Repau jūnisosirumu mamaku Asapi pāi chū'uku paniasomu.

Repau Asata'ni pāi chū'uku rua re'oku paniasomu. Dios chū'uñe jachama'ñe cho'oku paniasomu repau. Ūcuachi'a pāi diomanare pojoju īsimajñaruā tuo uokuanu repana cho'o paache ūcuauji chū'uuna peore ñañosoasome. “Diorepauni cuasaju pojoju Repau chū'uñe'te cho'oju pañu”, chiiu chū'uasomu repanare pāi.

Repau Asa charo pāi chū'urumu dierepaūsurumu Judá cheja cana pāi te'echojē'e cavama'ñe paniasome. Reparumu ūcuauji chū'uuna Judá cheja cajoopoā je'nasipaā na'a rua jujapaā je'naasome pāi. Ūcuachi'a sōtaopāi rua jainukore chēa paaasomu repau Asa.

Na'a pa'isirumu Etiopíapāi Cus ve'echeja canapi Israelpāire Judá cheja canani cavañu chini ranciasome. Jā'ajekuna Asa repacheja canare chū'uku Dioni ija'che sēniasomu, cho'okaau chini:

—¡Dios, cho'okaijū'u chukuna'te! Mu'ure, “Cho'okaija'mu Repau”, chiiju cuasanaa'me chukuna —chiniasomu.

Jā'aja'ñe chiiju cuasanajeju Judá cheja cana Diopi cho'okaiuna cavaju cajejaniasome. Repana Judá cheja cana Cus cheja canare cava cajejaisirumu Dios chu'o kuakaiku Azarías eta tijña Asa'te ija'che i'kaasomu:

—Dios Repau chū'uñe mu'upi cuhama'ñe cho'oku paau chiimu. Jā'aja'ñe cho'oto Dios mu'ure si'arumu re'oja'che cho'okaiu pa'ija'mu —chiniasomu.

Jā'ajekuna repau Asa Judá cheja cana pāijanare tōosi'ere cuhama'ñe ñañosoa'ju chini chū'uasomu. Ūcuachi'a repau majacu'eo Maaca pāi chū'uñe'te ūseku pāire chū'uasomu repau, “Dioa'mu iku”, chiiva'ure tōoñe chū'usi'kojekona. Ūcuachi'a repaoji chū'uona tōosiva'ure

1 Reyes 14 (2 Crónicas 11-16, 17)

uosoaj'u chini chũ'uasomu repau. Repau Asa chũ'urumu Efraín cheja cana pã rua jainuko eta Judá chejare pañu chini saniasome, Dios repacheja canare re'oja'che cho'okai-che'te masiju.

Ruarepaũsurumu pa'isirimuna Efraín cheja canare pã chũ'uku Baasa repau neena sōtaopãina'me Judá cheja canani cavara chini saniasomu. Ūcuarumu Asa repacheja canare pã chũ'uku Dios vu'equee kuri mini repau kurina'me jovo repauni ja'me cavakaapu chini Siria cheja canare pã chũ'ukuni Ben-adani sa ĩsia'ju chini saomasu. Jã'ajekuna Ben-adad, “Jau”, chini Asani cho'okaiu repau neena sōtaopãina'me rani Efraín cheja canani cavaasomu. Jã'ajekuna Efraín cheja cana Israel sōtaopã Judá cheja canare cavache cuhaasome, Siria sōtaopãire cavañu chini. Jã'ata'ni Dios Asa'te pe'ruasomu, Ūcuauni, “Cho'okaijũ'u”, chiima'ñe Siria cheja canare pã chũ'ukuni cho'okaiche sēkuna.

Jã'ajekuna Dios Repau chu'o kuakaikuni Hanani saomasu, Asani ija'che kuaa'ku chini:

—Dios ija'che i'kamu mu'ure: “Mu'u chura chu'ure, 'Cho'okaija'mu Dios chu'ure', chiimanesi'kua'mu. Mu'upi, 'Chu'uni cho'okaija'mu Repau', chini cuasani chu'upi cho'okaiuna mu'u Cus cheja sōtaopã cavaku vanisosi'ēja'che cho'okaira'asi'kua'mu chu'u mu'ure. Pã cho'oju pa'iche peore ñaku'mu chu'u. Jã'ajekuna chu'ure cuasaju, 'Peore masiku'mu mu'u', chiiju pojonare cho'okaiu pa'iku'mu chu'u. Jã'ata'ni chu'u mu'u masi cuasamau cho'oku Siria cheja canare pã chũ'ukuni cho'okaiche'te sēeuna ñasi'kua'mu. Jã'ajekuna irumupi vua na'a rua cavaku pa'ija'mu mu'u jachasi'e ro'i”, chiimu —chiniasomu.

Jã'aja'ñe kuauna asa pe'ruku repau Asapi chũ'uuna sōtaopã Hanare pã chēavu'ena cuaoasome. Jã'aja'ñe cho'o na'a jeerumu pa'ima'ñe Asa cū'ana jūniasomu. Jã'ata'ni Diore ūcua cho'okaiche sēema'ñe ūko cho'omasinani cho'okaiche'te sēniasomu repau. Jã'ata'ni repanare cho'o vasocu'aasomu repau'te. Ka'chaũsurumu jũ'iu pa'iu jūnisoasomu repau, Judá cheja canare pã cuarenta y un años chũ'ukuji. Repau jūnisosirumu mamaku Josafapi pã chũ'uku paniasomu.

**Efraín cheja canare pãi chũ'ukuji
Acabpi cu'ache cho'okuna Elías Dios chu'o
kuakaiku cho'osi'ere kuamu**

1 Reyes 16.29-19.21

Lc 4.25-26; Ro 11.2-4 Stg 5.17-18; Ap 2.20

Judá cheja canare Asa treinta y ochorepaūsurumu chũ'uku pa'irumuna Omri Efraín cheja canare Israelpãi dierepavāju pa'inare chũ'ukuji jūnisoasomu. Repau jūnisosirumu mamaku Acabpi chũ'uku paniasomu repanare. Repau pãi chũ'uku Acab aperumu pãi chũ'uju pa'isinare ũcuanukore na'a jā'acho'je cu'ache cho'oku paniasomu. Jā'aja'ñe cho'oku romio'te tīipãioni Jezabelre Sidón vu'ejoopo canare pãi chũ'uku mamakoni veja paaasomu repau. Repana Sidón vu'ejoopo cana pãi ũcuanuko dioma'kuni Baal ve'ekuni cuasaju pojoju paniasome. Ũcuau'te cuasako pojokojeko Jezabel repao ũjure Acab'te ũcuau'ni ja'me pojoku paau chini si'arumu i'kako paniasomo. Ũjure repau pãi ũcuanukore Efraín cheja canare chũ'uku pa'ijooona Samaria vu'ejoopona dioma'kure chi'i pojovu'e cho'oche'te chũ'ua'ku chini si'arumu i'kako paniasomo repao. Cheke repao Jezebel Diorepau chu'o kuakainani ũcuanukore vanisoche chũ'uasomo. Jā'ajekuna Abdías Acab vu'e pa'iche care'vakai'che jo'kaco-jñosi'ku Diorepau'te cuasakujeku Dios chu'o kuakainare cienrepanare aikūti tētoche pa'icojñana chave paaku āu repanare sa āuku paniasomu.

Reparumu Efraín chejare Dios chu'o kuakaiku Elías paniasomu. Ũcuauji repacheja canare chũ'uku'te Acab'te sani ija'che i'kaasomu:

—Chu'u Diorepau'te cho'oche cho'okaiu pa'iku'mu Repau chēa paacojñokujeku. Jā'ajekuna chu'u i'kache chu'o ũcuarepajeku chu'u, “Jo'e oko raja'mu”, chiirumujatu'ka icheja Efraín cheja jo'e oko ramaneja'mu —chiniasomu.

Ũcuarumu Dios Elía'te ija'che i'kaasomu:

—Saniso Querit chiara'charu kueñere kati pa'ijũ'u. Ũcuachejare pa'iu oko ũcuara'charuqueere ũkuku pa'ija'mu mu'u. Ũcuachi'a pĩ'ava'napi mu'uni āure sa āuju paapu chini chũ'umu chu'u —chiniasomu.

Chikuna Elías ũcuachejare sani kati pa'iu pĩ'ava'napi

1 Reyes 16-19

sajuna pāna'me va'i āiu paniasomu. Apeñataroāna'me na'iroā pāna'me va'i sa āuju paniasome repa. Okota'ni chīi-chiara'charuqueere ūkuku paniasomu repau. Ūcuarumu Acab Elīani vanisora chini rua jeerumu ku'ekuta'ni repau'te jñaama-neasomu. Ku'ekuna Elías saima'ñe ūcuate'echeja paniasomu. Jā'ata'ni repachejapi jeereparumu okopi ramauna repau sani kati pa'icheja cara'charu chiara'charu pecheja veasoasomu.

Ūcuarumu Dios Elía'te ija'che i'kaasomu:

—Sarepta vu'ejoopona saijū'u, Sidón vu'ejoopo kueñe pa'ijoo-pona —chiniasomu.

Chikuna Elías repajooopo sani tī'a va'jeva'ore jēka siakoni ña ija'che i'kaasomu:

—Oko jmara'karu miiyani rajū'u chu'ure; ūkura —chiniasomu.

Chikuna repaoji, “Jau”, chini saiona ña Elías jo'e soni ija'che i'kaasomu repao'te:

—Pā ūcuachi'a jmamakarū rajū'u chu'ure; āsa —chiniasomu.

Chikuna repao ija'che i'kaasomu:

—Pā posi'ejē'e peomo chu'u. Harinachi'a jmamakarū paamo chu'u, u'chape'e ūcuachi'a. Chura ūcuare pāra'puru cho'o po chu'u chīiva'una'me āsa chini jēkare veromo chu'u. Repama-karū'te cho'o āniso pa'iju āucuhana jūnisojanaa'me chukuna —chiniasomo.

Chikona Elías,

—Mu'u i'kasi'e vajuchuma'ñe cho'ojū'u. Jā'ata'ni charo chu'uni mu'u paanukoruji harina pāra'puru cho'o rakaijū'u. Jā'aja'ñe cho'ocuha mu'u āijara'puruna'me mu'u chīi āijara'puru cho'ojū'u. Mu'upi chu'u i'kache'te cho'oto Diopi cho'okaiuna harinana'me u'chape'e mu'u paache jmanukoruta'ni ūcuā si'ama'ñe paaja'mo mu'u, jo'e oko rarumujatu'ka —chiniasomu.

Ūcuarumu repao va'jeva'o vu'ena sani Elīani sa āura chini pā jmara'puru cho'o poasomo. Jā'aja'ñe cho'o reparumu harinana'me u'chape'era'karū rua jmanukoruta'ni Diopi cho'okaiuna si'ama'ñe paako āio paniasomo repao.

Na'a pa'isirumu repao va'jeo mamava'u ravuna jūnisoasomu. Jā'ajekuna puka'ko Elía'te cho'okaau chini i'kaasomo. Repaoji i'kaona Elías chīiva'ure jū'isiva'ure cajo repau kāiruupuna umu

caruupuna mua ũha repava'u sê'sevuna choteñoã umeku Dioni sēniasomu, vasoa'ku chini. Jā'aja'ñe cho'ouana Diopi vasokuna repava'u chīiva'u vajurani chu'easomu. Vajurakuna repava'ure cajo casa puka'koni ĩsiku i'kaasomu.

—Ñako; mu'u chīiva'u vajuranicuhasi'kua'mu —chinasomu.

Chikuna ña va'jeva'o Elía'te ija'che i'kaasomo:

—Mu'u, Dios chēa paacojñorepaku pa'iche masimo chu'u chura. Ũcuachi'a mu'u i'kache Dios chu'ojeku ũcuarepaa'me —chinasomo.

Jā'ajekuna repau i'kasi'e choteūsurumu oko rama'ñe pa'iana Efraín cheja Israelpāi dierepavāju pa'ichejapi āiñeji peokuna na'a rua āucuha jūniasome pāi. Jā'a cho'oto Acab repacheja canare chū'uku chuta'a cuhama'ñe Elía'te si'achejña ku'eku paniasomu. Ũcuarumu Dios Elía'te ija'che i'kaasomu:

—Sani Acab'te ti'jñeñe nukaku ñojū'u. Okopi raa'ku chini chū'uja'mu chu'u —chinasomu.

Chikuna asa Elías repauni ñara chini saniasomu. Repau Acab Elía'te sakuna ña ija'che i'kaasomu:

—Mu'ucosomu cu'ache cho'osi'ku. Jā'ajekuna icheja chukuna pa'icheja rua cu'ache ti'jñemu —chinasomu.

Jā'ata'ni Elías repau'te ija'che i'kaasomu:

—Chu'u cu'ache cho'osi'e ro'ipi cu'ache ti'jñema'mu icheja. Mu'upi Dios chū'uñe'te jachaku Baalni rupa tōosi'kuni cuasaku pojoku cu'ache cho'оче ro'i cu'ache ti'jñemu icheja. Jā'ajekuna chura mai cuasana Diona'me Baal cho'omasiche'te cho'o ñañu. ¿Kaua'u Diorepau? Pāi ũcuanukore Carmelo aikūtina sani chi'ia'ju chini chū'ujū'u. Ũcuachi'a Baal pa'iche kuanare ũcuanukore sajū'u —chinasomu.

Jā'aja'ñe i'kauna Acab pāi chi'i Baal pa'iche kuanare ũcuanukore saasomu. Repana ũcuanuko sani chi'isirumu Elías ija'che i'kaasomu:

—Musanukona te'eñoã Diore pojoju te'eñoã Baal'te pojoju pa'ime. Jā'ata'ni ũcuate'eu'te Diorepau'techi'a pojoto na'a re'omu. Jehovaji Diorepau pa'ito, Ũcuau ni cuasaju pojoju pa'ijū'u. Jā'ata'ni Baalpi Diorepau pa'ito ũcuau ni pojoju pa'ijū'u —chinasomu.

Chikuna repanapi te'eujē'e i'kamapuna Elías jo'e ija'che i'kaasomu repanare:

1 Reyes 16-19

—Chu'uchi'a te'eu chuenisoma'ñe pa'imu Jehová Dios chu'o kuakaiku. Ichejata'ni Baal pa'iche kuana cuatrocientos cincuentarepana chi'isina pa'ime. Jā'ajekuna chura mai cuasana dios cho'omasiche'te cho'o ñañu. ¿Kaua'u Diorepau? Ija'che cho'oñu: Torochiire ka'chanare rakaijū'u. Musanukona Baal pa'iche kuanapi repau'te ĩsimajñaruã tuo uojakuanupuna jēka tujña torova'ure te'eu'te vaniso ũcuakuanupuna tuoju'u. Chu'u ũcuachi'a Diore ĩsimajñaruã tuo uojakuanupu jeerumu ñañosokuanupu'te jo'e ñekua pi'ni jēka tujña chekuvare vaniso tuora. Jā'ata'ni toajē'e chūomaneñu repakuanu. Jā'aja'ñe cho'o jo'ka mai cuasanani sēejuna Diorepauji cunau-mupi toa casouna torova'u uusoak'ku —chiniasomu.

Chikuna pāi ũcuanuko,

—jRe'omu jā'a! jJā'aja'ñe cho'oñu! —chiniasome.

Ūcuarumu Elías Baal pa'iche kuanare ija'che i'kaasomu:

—Torochiire musanukonare uakuni chēa vaniso Baalre ĩsimajñaruã tuo uokuanupuna sa tuoju'u. Jā'ata'ni repacheja toa chūoma'ñe musanukona cuasakuni sēejū'u, toare raoak'ku —chiniasomu.

Jā'aja'ñe i'kauna repana torochiire chēa vaniso Baalre ĩsimajñaruã tuo uokuanupuna sa tuoasomu. Ūcuarumu repana apeñatatoji vaa nukarepaujatu'ka Baalni sēeju cuiju paniasome, toare raouna repana vanisosiva'upi uusoak'ku chini. Jā'ata'ni repana sēeñe dioma'kujeku cho'okaimaneasomu repau.

Jā'ajekuna Elías nukarepau su'itona repanani pāisoku ija'che i'kaasomu:

—Na'a rua cuijū'u asaa'ku. “Dioa'mu repau”, chiime musanukona. Chekurumu repau cho'oche'te cho'ocosomu. Jā'apāani so'ona sanisocosomu repau. Chekurumu kāiu pa'icosomu. Jā'ajekuna vuoche pa'imu repau'te —chiniasomu.

Jā'aja'ñe i'kauna Baal pa'iche kuana na'a rua cuiju sēniasome. Ūcuachi'a Baalpi toare raorepaa'ku chini repana ca'nivuāna cunaruāna'me va'jña asimajña chutoju sēniasome repana. Jā'aja'ñe cho'oju vē'venaja'ñe cuiju sēeju pa'inareta'ni jmamakarujē'e cho'okaimaneasomu repau.

Ūcuarumu Elías Diore ĩsimajñaruã tuo uokuanupu ñañasosikuanupujekuna jo'e masi ñekuaasomu. Cho'o pi'ni Diore ĩsimajñaruã tuo uokuanupu pa'iche rūhicho'rova ũni pachuasomu.

Jā'aja'ñe cho'o jēka ūcuakuanupu sē'sevuna tuo torochiire vaniso sē'sevuna tuoasomu repau. Tuo pi'ni rua oko ro jēkana'me torochiire chūasomu. Rokuna repau ūni pachusicho'rova okopi timu-soasomu. Jā'aja'ñe cho'o pi'ni na'ito Diore īsimajñaruā repau si'arumu īsirumuna Elías ūjachu'opi i'kaku Diore ija'che sēniasomu:

—Jehová iumucuse mu'u Diorepau pa'iu cho'omasiche'te inare Efraín cheja canare pāi ūcuanukore cho'o ñojū'u, masia'ju. Ūcuachi'a chu'u mu'u chēa paacojñoku pa'iche'te masia'ju —chiniasomu.

Chikuna Dios cunaumapi toa caso Elías Repauni īsiku vaniso tuosi'ku toro peore uusoasomu. Ūcuachi'a Repau'te īsimajñaruā tuo ūokuanupu okona'me peore uusoasomu.

Ūcuarumu pāi jā'aja'ñe cho'oche'te ña repana chiña chejana tī'iku'te meñe sime ñu'iju ija'che i'kaasome:

—;Jehovaa'me Diorepau! —chiniasome.

Jā'aja'ñe cho'o Elías ija'che i'kaasomu:

—Baal pa'iche kuanare ūcuanukore chēajū'u. Te'eujē'e kati sanisomanea'ju —chiniasomu.

Chikuna pāipi repanare peore chēarena Elías ūcuauumucusena repanare peore vanisoche chū'uasomu. Repanare vanisiorumu Elías Acab'te ija'che i'kaasomu:

—Mu'u vu'ena saijū'u. Oko rapi'ramu ie —chiniasomu.

Chikuna repau vu'ena co'iasomu. Repau jā'aja'ñe i'karumu cunaumu okomakarujē'e peoumu paniasomu. Jā'ata'ni repaumucuse oko teana rua raasomu. Repau Acab vu'e sani tī'asirumu repau rūjo Jezabelre Baal pa'iche kuakaisinare Elīapi chū'uuna ūcuanukore vanisosi'e kuaasomu. Repauji kuauna asa rua pe'ruasomo repao. Jā'ajekuna Elīani kuaa'ju chini ija'che i'kako chu'o saomasomo repao, “Che'ro apeñatato chu'upi chū'uona pāiu sani vanisoja'mu mu'ure”, chiio. Repao i'kasi'ere chekunapi kuarena asa Elías suripu cakā'kona sani Judá chejapi jēni na'a suripu cachejana Sinaí aikūtijatū'ka saniasomu. Ūcuachejana aikūti tētoche pa'icoje jñaa ūcuacojena kakaasomu repau kāsa chini.

Ūcuarumu Diopi repau vajuchuku saisi'ere sēeuna ija'che i'kaasomu repau:

—Chu'uchi'aa'mu mu'ure cuasaku pojoku te'eu chuenisoma'ñe

canukasi'kuni vanisoñu chini ku'ecoñoku —chiniasomu.

Chikuna Dios ija'che i'kaasomu:

—Efraín cheja siete milrepana Baal'te jmamakarujē'e cua-saju pojomana pa'ime. Chura co'covu cakā'kona jo'e co'i Eli-seo'te ija'che i'kajū'u: “Dios mu'ure, ‘Chu'u chu'o kuakaiku pa'ija'mu', chiimu”, chiijū'u repau'te —chiniasomu.

Chikuna Elías co'i Eliseo'te tijña repau sē'sevu ju'ikāapi tāta-vana tuoasomu. Jā'aja'ñe cho'osirumuna Eliseo Elíana'me pasa chini sanisoasomu, pa'ia repauni cho'okaiu pasa chini.

**Pāi chū'uku Acabpi cu'ache cho'okuna
Elías repau'te, “Dios mu'ure cu'ache ti'jñeñe
cho'oja'mu”, chini kukosi'ere kuamu**

1 Reyes 20.1-43

1-25 Acab Israelpāi Efraín cheja canare pāi chū'urumu Ben-adad Siria cheja canare chū'ukuji repau neena sōtaona'me sani Samaria vu'ejoopo canani cavaasomu.

Ūcuarumu Dios Repau chu'o kuakaiku'te Efraín cheja canare pāi chū'uku Acabni Repau i'kache'te kuaa'ku chini saoa-somu. Saouna sani,

—Dios mu'ure ija'che i'kamu: “Mu'upi chu'ure, ‘Mai ūcuanu-kore Paaku Dios peore masiku'mu', chiiu masia'ku chini mu'u neenare sōtao cavaju cajejaapu chini cho'okaija'mu chu'u”, chiimu —chiniasomu. Jā'ajekuna repana Efraín cheja cana sōtaopāi Diopi cho'okaiuna cavaju cajejaniasome. Repau chu'o kuakaiku i'kasi'e cho'oasome repana.

26-28 Jā'ata'ni te'eūsuru mu pa'isirumu Siria sōtaopāi jo'e Efraín cheja canani cavañu chini rianasome. Reparumu Dios chu'o kuakaiku jo'e rani Acab'te ija'che i'kaasomu:

—Dios mu'ure ija'che i'kamu: “Jo'e cho'okaija'mu chu'u, mu'u neenapi sōtaopāipi Siriapāire cavaju cajejani vanisoa'ju chini”, chiimu —chiniasomu.

29 Repau i'kasi'epi ūcuarepa ti'jñekuna Efraín cheja cana jo'e cava cajejani vanisoasome repanare. Jā'ata'ni reparumu Siria sōtaopāi rua jainuko kati vu'vusoasome. **30-43** Ben-adad repanare chū'uku ūcuachi'a vu'vu katisoasomu. Repauji vu'vu katiso pa'iana repau'te ja'me chū'ukaina Efraín cheja canare chū'uku Acab ti'jñeñena sani nukaju ija'che i'kaasome:

—Ben-adad mu'ure repauni vanisomanea'ku chini sēemu —chinasome. Chitena Acab, “Jau”, chini Ben-adare soijani raa'ju chini chū'u saomasumu repanare.

Soijani rasirumu Ben-adad ija'che i'kaasomu repau'te Ahab'te:

—Vu'ñajooopõ chu'u ja'ku muja'kure tuasijooopõre co'choja'mu chu'u mu'ure. Jã'ajekuna mu'u Damasco vu'ejoopo'te pa'iu põse ïsiche paaku chekunani ïsikaiche chū'uku pa'ijū'u, ja'ku Samaria vu'ejoopo cho'osi'ēja'che —chinasomu. Jã'aja'ñe i'kauna Acab repau'te ija'che i'kaasomu: “Mu'upi jã'aja'ñe cho'oto mu'ure vanisoche chū'uma-neja'mu”, chini repau'te saomasumu.

Ūcuarumu Dios Acab'te rua pe'ruasomu Ben-ada'te vanisoche chū'umanesi'e ro'i. Pe'ruku repauni ija'che i'kaa'ku chini Repau chu'o kuakaikuni saomasumu:

—Dios mu'ure ija'che i'kamū: “Mu'u Siriapāi chū'uku'te vanisomanesi'e ro'i mu'upi jūnisoja'mu, repau jūnisora'asi'e”, chiimu —chinasomu. Jã'are asa rua pe'ruku Acab repau vu'ena sanisoasomu.

1 Reyes 21.1-28

1 Na'a pa'isirumu Jezreel vu'ejoopo pa'ivu'e Acab pa'iu pāi chū'uku vu'e kueñere pāiu Nabot ve'eku cheja paaasomu. Repacheja Josué chū'urumu Canaán cheja Israelpāi docerepavāju vato ïsirumupi Nabot majapāi neecheja paniasomu. 2 Pāi chū'uku Acab ūcuachejare koora chini Nabo'te ija'che i'kaasomu:

—Mu'u chejare ïsijū'u chu'ure; ãiñe'te tãra. Mu'upi chu'uni repachejare jo'kauna sãiñe mu'uni na'a re'ojachejare ïsira. Jã'apāani mu'upi chiito repacheja ro'inuko kuripi ro'ira —chinasomu.

3 Jã'ata'ni Nabot repacheja ïsicuheasomu. 4 Repauji ïsicuhekuna Acab pe'ruku repau vu'e co'isirumu āu āicuheasomu.

5 Repauji suma'ku pa'iuana Jezabel repau rūjo ija'che sēniasaasomo:

—¿Je'se pa'iuana ruarepa suma'ku pa'iu āu āicuheku mu'u? —chinasomo.

6 Repaoji jã'aja'ñe sēeona ija'che kuaasomu repau:

—Nabot chejare koora chiimu chu'u. Jã'ata'ni repacheja

1 Reyes 21

ĩsicuhemu repau —chinasomu.

7 Jã'aja'ñe kuauna asa repao ija'che i'kaasomo:

—Mu'ure icheja canare pã chũ'ukujekuna mu'ure uache cho'oku mu'u chii'che ũcuauache paare'omu. Jã'ajekuna mu'u pe'rusi'e churuso ãure ãijũ'u. Chu'upi mu'ure Nabot cheja jñaã ĩsira —chinasomo.

8-10 Jã'ajekuna Jezreel vu'ejoopo canani chekunare na'a rua pa'inani saora chini utija'ovana ija'che i'kache tochaasomo repao: “Āu ãima'ñe pa'iju Nabote repajoopo cana pã ti'jñeñena sa nuko repau cho'omanesi'ere i'kaju jorejanare ka'chanare ra repau ti'jñeñena nukojũ'u. Repau'te jorechu'o kuajanare ija'che i'kajũ'u: 'Iku Nabot Diorejẽ'e cu'ache i'kaku pã chũ'uku'te ũcuachi'a cu'ache i'kasi'kua'mu', chii'jũ'u, pãire joreja kuaa'ju.

Jã'aja'ñe cho'ocuha repau'te etua sa catapi su'a vēaso'jũ'u”, chii'che tochaasomo repao. Repa tocha pi'ni ũju, pã chũ'uku anillocava mami pa'icavapi repao tochasija'ovana sello cho'o je'na saomaso. Repare ña, “Pã chũ'uku tochasi'ea'me ie”, chiapu chini jã'aja'ñe cho'oasomo repao. **11-14** Jã'aja'ñe cho'oona repao chũ'usi'e ũcuarepa cho'uju Nabote vanisoasome repana. Repau'te vanisorena umupã sani Jezabelre kuaasome.

15 Ūcuarumu Jezabel repao ũjure pã chũ'uku'te ija'che i'kaasomo:

—Sani Nabot cheja chẽa paajũ'u, mu'ure repau ĩsiũsesicheja. Repau Nabot jũnisocuhasi'kua'mu —chinasomo.

16 Jã'aja'ñe cho'oona Acabpi paaasomu repacheja.

17-26 Ūcuarumu Dios Acabni ija'che i'kaa'ku chini Eliani saomaso:

—Dios mu'ure ija'che chiiu chu'o raomu: “Chuenisoja'mu mu'u. Chuenisouna Nabot chiepi mekuna jamuchai vetososichejana mu'u chie ũcuachi'a mekuna vetosojanaa'me repana. Mu'u cu'ache cho'oku pa'iche ñamu chu'u. Rua cu'aku'mu mu'u. Jã'ajekuna mu'u Jeroboamna'me Baasa majapã vanisosi'ejache mu'u majapã vanisoche chũ'uja'mu chu'u”, chiimu —chinasomu. **27** Jã'are asa Acab repau cu'ache cho'osi'ere cuasa rua suma'ku paniasomu.

28 Ūcuarumu Dios Elia'te ija'che i'kaasomu:

—Acab'te repau cu'ache cho'osi'ere meñe cuasa suma'ñe pa'ũna ñamu chu'u. Jã'ajekuna repauji meñe, “Cu'ache

cho'oku'mu chu'u", chiiu cuasakuna repau chuta'a vajuu pa'irumu repau majapāi cu'ache ti'jñeñe cho'omaneja'mu chu'u. Jā'ata'ni repau mamaku Efraín cheja canare pāi chū'urumuna repanare cu'ache ti'jñeñe cho'oja'mu chu'u —chiniasomu.

Judá cheja canare Josafat chū'usi'ere kuamu

1 Reyes 22.1-50; 2 Crónicas 17.1-21.1

Mt 1.8

Repau Acab Efraín cheja canare Israelpāi dierepavāju pa'inare chū'urumu Josafat, pāi chū'uku Asa mamaku Judá cheja canani Israelpāi ka'chavājuchi'a pa'inani chū'uku paniasomu. Repau Josafapi chū'uuna Judá cheja cajoopoā je'nasipaā na'a rua kujapaā je'naasome, repanare cuhenapi Israelpāi rani ñaño kaka vanisomaneaju chini.

Repau Josafat rua re'oku paniasomu repau charo pāi chū'urumu. Dios chū'u jo'kasi'e jachama'ñe cho'oku paniasomu repau. Ūcuachi'a repau cho'ojache Dioni sēniasaku cho'oku paniasomu repau. Repa Josafat cho'оче Dios ña pojoasomu. Jā'ajekuna Dios repau'te rua kuriu paa chini cho'okaniasomu. Ūcuachi'a repau cho'oku pa'iche pāi jainuko asa masiasome.

Ūcuachi'a Diopi cho'okaiuna si'arumu na'a rua masiu paniasomu repau. Repau Josafapi chū'uuna repana diomanare pojoju isimajñaruā tuo uokuanu te'ekuanu ñañosoasome. Ūcuachi'a repau'te ja'me chū'unare te'enare phairipāina'me repanare cho'okainare Dios chū'uñe tochasi'e pa'ija'ova'te utija'ova isi Judá cheja canani Dios chū'uñe'te che'choaju chini saosomu repau.

Ūcuarumu Josafat repau kuriu pa'iu repau cho'oku pa'iche pāi jainuko asa masirumuna rua cu'ache cho'oasomu. Repau mamaku charo caku Jorampi Efraín cheja canare chū'uku Ahab mamakoni Atalíani vejauna repau puka'kupāire majapāija'ñe ja'me jovo paniasomu. Jā'ajekuna reparumu Judá canana'me Efraín cheja cana pāi te'ekuanuchi'a paniasome. Jā'aja'ñe cho'o na'a pa'isirumuna Josafat Samaria vu'ejoopona saniasomu Acabni ñara chini. Repauni ñara chini sakuna Acab ija'che sēniasomu repau'te:

—¿Chu'una'me sani ja'me cavaku mai aipāi paasijooopu Galaad cheja cajoopo Ramot vu'ejoopo'te tuara chiiku mu'u?

1 Reyes 22 (2 Crónicas 17-21)

—chinasomu.

Chikuna Josafat,

—Jau, mu'una'me mu'u neenare ja'me sani cavakaijanaa'me chukuna. Jã'ata'ni charo Dioni sēniasajũ'u —chinasomu repau.

Ūcuarumu Efraín cheja canare pãi chũ'uku Acab Dios chu'o kuakainare cuatrocientorepanare chi'i ija'che sēniasomu:

—¿Ramot vu'ejoopo, Galaad cheja cajoopo pa'inare pãi cavajaire'oku chukuna'te? Jã'apãani, ¿cavajaicu'aku chukuna'te? —chinasomu.

Chikuna repana,

—Cavajaire'omu. Dios musanukonare repanani vanisoa'ju chini cho'okaija'mu —chinasome.

Jã'ata'ni repana Dios chu'o kuakainata'ni Dios chũ'uñe kuama'ñe ūcuanapi cuasache'te kuaasome. Jã'ajekuna Josafat ija'che sēniasomu:

—¿Jo'e cheku te'eu Dios chu'o kuakaiku peoku icheja? Repauni ūcuaja'che sēniasaũu —chinasomu.

Chikuna Efraín cheja canare Israelpãi chũ'uku ija'che i'kaasomu Josafa'te:

—Jũju, cheku pa'imu. Ūcuauñi sēniasa masiũu. Micaías ve'eku'mu repau. Jã'ata'ni repau'te cuhemu chu'u, chuta'a te'echojẽ'e re'oja'che ti'jñejañe kuama'kupi cu'ache ti'jñejañe-chi'a kuakujekuna —chinasomu.

Jã'ata'ni Josafat,

—Jã'aja'ñe i'kamanejũ'u —chinasomu.

Chikuna Efraín cheja canare pãi chũ'uku teana repau'te cho'оче cho'okaiku'te soni rao Micaíani soijani raa'ku chini chũ'u saoasomu. Repana Dios chu'o kuakaina ūcuanuko, “Cavajaire'omu musanukonare. Ūcuachi'a Diopi cho'okaiuna repanare cavaju cajejajanaa'me musanukona”, chinasome.

Jã'ata'ni Micaías repau raisirumu ija'che i'kaasomu: “Cava cajejaima'ñe chuenisojanaa'me musanukona”, chinasomu. Ūcuachi'a cheke ija'che i'kaasomu repau: “Diopi ūsemauna Repau chu'o kuakaina vatipi chũ'ukuna jorechu'ore kuame, Acabpi asa, ‘Ūcuarepaa'me’, chini sani cavaku chuenisoa'ku chini”, chinasomu repau.

Jã'aja'ñe i'kasi'eta'ni Acabna'me Josafat Ramot vu'ejoopo canani Siriapãire cavaũu chini saniasome. Reparumu Siriapãi

chũ'uku Acab'techi'a vanisoa'ju chini chũ'uasomu. Jã'ajekuna Acab jã'are masiku repau pã chũ'uku ju'ikãña tĩ'te ũcuauaku sōtaoja'iu ñora chini tiikãñapi sa'che saniasomu, Siriapãipi repauni ña masimapu vanisomanea'ju chini. Jã'ata'ni repana cavarumu Josafapi repau pã chũ'uku ju'ikãñare ju'iu cavakuna Siria sōtaopã, “Acabcosomu jã'u”, chini cuasaju vanisoñu chini tuhaasome. Tuhajuna ña Josafat Dioni, “Cho'okaijũ'u chu'ure”, chiiu sēniasomu. Repauji jã'aja'ñe sēeuna Diopi cho'okaiuna repana kueñe tuha ña, “Tĩu'mu iku”, chini repau'te vanisomaneasome.

Repana cavarumu Siria sōtaopãiu repau saochu, “Jã'achejana saoja'mu”, chiima'ñe ũcuauache saomasu. Saokuna repa-cho saochu Acab ju'ikã cunakãa ta'chesicheneru ũcuarepacheneruna chueni etajanasomu. Repaumucuse Acab na'isocuhasi-rumuna chuenisoasomu. Repauji chuenisouna kavachopi jña-jñusaivuna tuo repau'te Samaria chejana sa tãasome. Tãsirumu repasaivu choato repau chie chejana mekuna jamuchaipi vetosoasome. Jã'aja'ñe cho'orena Diopi i'kauna Repau chu'o kuakaiku Elías aperumu repau'te kuasi'epi ũcuarepa ti'jñeasomu Acab'te. Aperumu Elías repau'te ija'che kuaasomu: “Mu'upi chuenisouna jamuchaipi mu'u raosi'e chie vetosojanaa'me”, chiniasomu. Repau Acab Efraín cheja canare pã veintidorepaũsurumu chũ'ukuji jũnisoasomu. Repau jũnisi-rumu mamaku Ocoziapi pã chũ'uku paniasomu. Repau Ocozias puka'ku cho'osi'eja'che rua cu'ache cho'oku paniasomu.

Ūcuarumu ja'me cavara chini saisi'kupi Josafat repau vu'ena Jerusalén cavu'ena co'ikuna Dios chu'o kuakaiku Jehú eta tijña ija'che i'kaasomu:

—¿Je'se pa'iuana cu'ache cho'okujekuna Dios cuhecojñoku'te Acab'te ja'me sani cho'okaku mu'u? Mu'upi jã'aja'ñe cho'ouna Dios mu'ure pe'rumu. Mu'u ija'che cho'ocheta'ni ña pojomu Dios. Mu'u cho'ojache si'arumu Repauni sēniasaku cho'oku pa'iku'mu mu'u. Ūcuachi'a diomanare pojoju isimajñaruã tuo uokuanu ñañososi'kua'mu mu'u —chiniasomu.

Repaui Josafat pãipi repana aipã Egipto chejapi eto rao Canaán cheja isisi'kuni Diorepau'techi'a cuasaju pojoju paapu chini si'arumu repanare pã chu'vaku paniasomu. Ūcuachi'a juezpã chēa jo'ka ija'che chũ'uasomu repanare: “Masi chũ'uju,

1 Reyes 22 (2 Crónicas 17-21)

chekuna cu'ache cho'onapi musanukonapi repana chiiche chũ'ua'ju chini rope'e kuri ro'iñu chiito cuhejũ'u", chiiu chũ'uasomu repau.

Na'a pa'isirimuna Moabpãina'me Amonpãina'me chekuna rani Judá cheja canani cavaasome. Ūcuarumu Josafat repa-cheja canare pã chũ'uku repana cho'oche'te chekunapi kuarena asa Judá cheja canare pã ũcuanukore ãu ãima'ñe Dioni sējeju paapu chini chũ'uasomu. Repanare pã Dios vu'ena chi'i Diore ija'che i'kaku sēniasomu repau:

—Chukuna'te Paaku peore cho'omasiku'mu mu'u. Icheja cheja mu'u chukuna'te, Abraham aperumu mu'ure re'oja'che cho'okaiu pa'isi'ku jojosiñajejuna, ĩsisi'kua'mu. Chukuna aipã pa'isina te'ena ivu'e mu'u vu'e cho'okaniasome, chukunapi ivu'ena rani mu'uni pojore'oa'ku chini, ũcuachi'a pãipi chukunani cu'ache cho'oñu chini raito chukunapi mu'uni cho'okai-che'te sējeju paapu chini. Chukuna aipã icheja raisirumu Amonpãina'me Moabpãina'me Edompãi chejña cavaju tutesoche ũseasomu mu'u. Chura repana chukuna'te cu'ache cho'oju pa'iche ñamu mu'u. Chukuna cho'ojachejẽ'e vesume chukuna. Repana chukuna'te na'a rua kokanaa'me. Jã'ajekuna mu'upi cho'okaau chini sēme —chiiu sēniasomu.

Ūcuarumu Jahaziel phairipã cho'oche cho'okaiku Dios Rekochoji cho'okaiuna pã ũcuanuko chi'isina pa'icheja ija'che i'kaasomu:

—Vajuchumanejũ'u. Diopi musanukonare ja'me cava-kaija'mu repanare. Jã'ajekuna Ūcuauji cho'okaiuna che'ro sani cavaju cajejaijanaa'me musanukona —chinasomu. Chikuna Josafana'me Judá cheja cana ro're puu Dioni pojoasome, phairipã cho'okaina ũcuachi'a.

Jã'aja'ñe cho'o jo'e apeñatato Judá sōtaopã repanare cuhenani tijña cavañu chini eta saniasome. Repau pã chũ'uku Josafat repanare cuhena pa'icheja saipi'rarumu umupã te'enare chũ'uasomu Dioni pojoju charo saiju ujajanare. Repanapi saiju ujajuna Amonpãina'me Moabpãina'me repanare ja'me saisinapi asa kuku Diopi cho'okuna sãĩñechi'a cavaju vanisoasome. Jã'ajekuna Judá sōtaopã repanare cuhenare peore jūnisosinani sani ñaasome. Jã'aja'ñe cho'osi'ere ña repanare cuhena sasi'e peore siaasome repana. Repa cu'amajñaruãpi ruarepaje-

kuna choteumucujña siaju paniasome repa. Repa sia pi'nisirumu repa vu'ñana co'iju Diore, “Re'orepamu”, chiiju pojoju co'iasome repa.

Na'a pa'isirumu repau Josafat Judá cheja canare pãi chũ'u pi'nicuhajaramu jo'e Efraín cheja canare chũ'uku Ocoziana'me jovo paniasome. Jovo repa pãi chũ'una ka'chana Tarsis vu'ejoopona sani pösere rua koo rañu chini barcovuã cho'ochete ja'me chũ'uasome. Jã'ata'ni Dios Josafare pãi chũ'uku cu'ache cho'okuna'me jovo cho'ochete cuheasomu. Jã'ajekuna Repau chu'o kuakaiku'te Eliezeni chũ'u raouna Josafare ija'che i'kaasomu repau:

—Dios musanukona cho'osivuã barcovuã saijuna joni runisoa'ku chini chũ'uja'mu mu'u Ocoziana'me jovo cho'ochete ro'i —chiniasomu. Repau Dios chu'o kuakaiku i'kasi'epi ũcuarepa ti'jñekuna barcovuã saiu joni runisoasomu.

**Acab mamachũ Efraín cheja canare
chũ'uju pa'isi'ena'me Elías kuakaisi'eja'che
Eliseo Dios chu'o kuakaisi'ere kuamu**

1 Reyes 22.51

Josafat Judá cheja canare pãi chũ'urumu Ocozias Acab mamaku Efraín cheja canani chũ'uku paniasomu.

2 Reyes 1.2-17

2 Reparumu Ocozias repau chũ'uku pa'ivu'e umu casa'araji tuãni rua asi cho'oasomu. Jã'aja'ñe cho'okũ, “¿Vajuja'che chu'u?”, chini cuasa repau'te cho'ochete cho'okainare filisteopãi tão paaju pojonani diomanani te'eu'te sēniasajani rani kuaa'ju chini chũ'u saomasu. 3-6 Saouna ña Dios ángel'te Eliani ija'che i'kaa'ku chini raoasomu:

—Dios mu'ure ija'che i'kamũ: “Sani pãi chũ'uku Ocozia'te cho'okainare tijña ija'che i'kajũ'u: ‘¿Je'se pa'iuuna musanukona Diorepauni sēniasama'ñe diomanare sēniasaju pa'iche? Ocozias jūnisopi'ramu', chiijũ'u repanare”, chiisi'kua'mu Dios —chiniasomu ángel. Chikuna Elías sani repanare tijña ángel i'kasi'ere kuaasomu. Jã'ata'ni repa, “Iku Elía'mu”, chiimaneasome. Repauji kuauna asa pãi chũ'uku'te cho'ochete cho'okaina sani repanare chũ'ukuni Ocoziani kuaasome.

7 Repanapi kuarena asa Ocozias ija'che sēniasomu:

—¿Jeeja'iu paku repau, musanukonare tijña jã'aja'ñe

2 Reyes 1, 2

i'kasi'ku? —chinasomu.

8 Chikuna repaña ija'che i'kaasome:

—Repau sē'sevu ju'ikāa jo'chava'na rañapi tūosikāa ju'ikuji corejakāa va'i ca'ni kāare tūisi'kua'mu repau —chinasome.

Jā'are asa Ocozías ija'che i'kaasomu:

—Elía'mu jā'u. Tisbe vu'ejoopo cakua'mu —chinasomu.

9-10 Ūcuarumu Ocozías sōtaopāi chū'ukaiku'te te'eu'te Elíani ku'e chēajani raa'ku chini chū'uku sōtaopāi repau'te ja'me saijanare cincuentarepañare saomasu. Chū'u saouna sani repaña ku'eju repau'te jñaasirumu Elías ija'che i'kaasomu repañare sōtaopāi chū'uku'te:

—Dios chu'o kuakaiku'mu chu'u. Jā'ajekuna cunaumupi toa tuāni mu'una'me mu'u neenare sōtaopāi cincuentarepañare peore uosoa'ku —chinasomu. Chikuna toa teana cunaumupi tuāni uosomasu repañare.

11-12 Jā'aja'ñe cho'osi'eta'ni Ocozías sōtaopāi chū'uku'te jo'e chekuni saoku sōtaopāi jo'e cincuentarepañare saomasu.

13-14 Jā'ata'ni repañare jo'e ūcuaja'che ti'jñeasomu. Jā'ata'ni sōtao chū'uku'te jo'e chekuni saoku sōtaopāi cincuentarepañare saomasu. Repaña'ni sani Elías pa'ichejatu'ka muni repau'te ti'jñeñe ro're puu ñu'iu ija'che sēniasomu:

—Vanisomanejū'u chu'uva'ure, inare cincuentarepañare chu'ure cho'okainare ūcuachi'a. Charo raisinare sōtaopāi chū'unare ka'chanare mu'upi Dioni sēeuna cunaumupi toa tuāni uososi'kua'mu repaña neenare sōtaopāi peore. Jā'ajekuna mu'upi chu'uni oiū jā'aja'ñe ti'jñeñe sēmanea'ku chini sēemu chu'u mu'ure —chinasomu.

15-16 Ūcuarumu Dios Elía'te, “Repañuna'me saijū'u”, chiniasomu. Jā'ajekuna Elías ūcuana'na'me sani pāi chū'uku'te jo'e ija'che i'kaasomu:

—Diorepañu'te sēniasama'ñe rupu tūosi'ere dioma'kuni sēniasaa'ju chini saosi'e ro'i churepara jūnisoja'mu mu'u —chinasomu.

17 Repau Elías i'kasi'e Ocozías na'mi jūnisoasomu. Ka'chañsurumuchi'a pāi chū'ukuji jūnisoasomu repau. Repauji chīi peosi'kujekuna cho'jeu Jorampi pāi chū'uku paniasomu.

2 Reyes 2.1-17

1-9 Ūcuarumu Elía'te Dios cunaumuna sasopi'rarumu Eliseo ūcuana'me ku'iu paniasomu. Vu'ñajoopoã rua repajoopoã

caraiju ku'iju Jordán chiacha tĩ'asirumu Elías repau sē'sevu ju'ikāa tĩto chiachana suĩsoasomu. Repauji jā'aja'ñe cho'ouna chiacha jājuacho vataasomu. Jā'ajekuna repana ka'chana ũcuachejapi chekukā'kona jēniasome. Repau Elías, “Dios chu'ure chu-repara sasojamu”, chini masiku Eliseo'te ija'che sēniasaasomu:

—Irumu chu'u mu'ure chuta'a jo'ka sanisomarumuna, ¿ũquere cho'okaijũ'u chiiku mu'u chu'ure? —chiniasomu.

Chikuna Eliseo ija'che i'kaasomu:

—Dios Rekochoji cho'okaiuna mu'u cho'omasichenuko jo'e ũcuajanuko na'a rua cho'o masira chiimu chu'u —chiniasomu.

10 Chikuna Elías,

—Rua ĩsivesache'te sēemu mu'u chu'ure. Jā'ata'ni mu'u Dios chu'ure sakuna ñato mu'u sēeñe ĩsija'mu Repau —chiniasomu.

11 Repana chuta'a jā'aja'ñe cutuju saitona te'erumu caro-saivu kavachopi jñañu kuhajuna tuhiju pāi vaisaivu toa uucheja'chepe rua ko'sija'che miasaivujji kavachojē'e ko'sija'che miañe ñonapi rua tutachepe rani Elía'te cunaumuna muasoasomu. Jā'aja'ñe cho'ouna Elías rua na'mi cunaumuna munisoasomu. **12** Jā'aja'ñe cho'osirumu Eliseo Elía'te jo'e ñamanea-somu. **13** Repau muiuna tuā'isikāa repau sē'sevu ju'isikāachi'a ũniasomu. Jā'ajekuna Eliseo repakāa mini Jordán chiachana co'i repacha ru'tuvana canukaasomu.

14 Ũcuarumu repau Eliseo ũcuakāapi chiachana sũisoku ija'che i'kaasomu: “Diorepau Elías Cuasacojñoku, ¿mu'u repau'te cho'okaisi'ejache cho'okaija'u mu'u chu'ure?”, chiniasomu.

Jā'aja'ñe i'kaku suĩsouna chiacha rūhiacho vatauna Eliseo ũcuachejapi chekukā'kona jo'e jēniasomu. **15-16** Repau jē'esirumu Jericó vu'ejoopo cana Dios chu'o kuakaina Elías cho'ocojñosi'ere repanani ũcuarepa cuasomauna Eliseo'te ija'che i'kaasome:

—Chukuna'te ja'me pa'ina cincuentarepana vajuchumana pa'ime. Repanapi Elíani ku'ejañu chini saiche ũsemanejũ'u. Chekurumu Dios repau'te mini sa aikũtina jo'kasocosomu. Jā'apāani aikũti chenevuna sa jo'kasocosomu —chiniasome.

Jā'ata'ni repau Eliseo,

—Pāamu. Te'eu'terejē'e saomanejũ'u —chiniasomu.

17 Jā'ata'ni repana Elíani ku'ea'ju chini umupāi te'enare chēa saosome. Jā'ata'ni repana sani choteumucujña ku'enata'ni Elía'te jñaamaneasome, Diopi cunaumuna muasouna.

2 Reyes 3.1-7

1-4 Reparumu Joram Efraín cheja canani Israelpāi chū'uku paniasomu. Repacheja canare docerepaūsurumu chū'uku paniasomu repau. Repau pāi chū'uku rua cu'ache cho'oku paniasomu. Jā'ata'ni puka'ku Acab cho'osi'eja'che ruarepa cu'ache cho'oku pa'imaneasomu repau. Dioma'kure Baalre cuasaku pojoma'kuta'ni pachokuripi vacajanare tōosinare pojoasomu repau. Puka'ku Acab chuta'a vajuu pa'irumu Moab cheja cana pāi repa pa'iche ro'i Israelpāi chū'ukuni kuri ro'iju paniasome. 5 Jā'ata'ni Acab jūniso jeerumu pa'ima'tona Moabpāi chū'uku repa pa'iche ro'i Israelpāi chū'uku'te Joramre kuri ro'i ca'naasomu. 6-7 Jā'ajekuna Joram Judá cheja canare pāi chū'uku'te Josafa'te chu'o ija'che i'ka saomasomu:

—Moabpāi chū'uku cu'ache cho'omu chu'ure. ¿Mu'u chu'ure ja'me cavakasa chiima'ku repau'te? —chiiu chu'o saomasomu.

Chu'o saouna asa Judá cheja canare pāi chū'uku, “Jau”, chiniasomu. “Jau” chini repanapi sani cavajuna ña Moabpāi chū'uku, “Cavaju cajejaimanejanaaname chukuna”, chiiu cuasasomu. Jā'aja'ñe cuasaku repau mamaku'te charo cakuni vaniso repau cuasaku pojokuni dioma'kuni pojoku vu'ejoopo je'na pachusi'pa sē'sevuna mua tuo peore uosoasomu, repanani cho'okaau chini. Sōtaopāi Efraín cheja canana'me Judá cheja cana ña rua pe'ruju repa vu'ñana co'isoasome repa.

Dios chu'o kuakaiku Eliseo Diochi'a cho'omasiche cho'oku pa'isi'ere kuamu

2 Reyes 4.1-34

Lc 4.27

Reparumu pāiu Dios chu'o kuakaiku repau chekure prestasi'e kuri chuta'a co'choma'kupi jūnisoasomu. Jā'ajekuna repau'te kuri prestasi'ku pōse ro'ire sēeu repau mamachiire ka'chava'nare chēa paara chiniasomu, repauni cho'ochete rupu cho'okaiju paapu chini. Jā'aja'ñe cho'ora chiiuna jūnisosiva'u rūjo pa'isi'ko rua sumava'o paniasomo.

1 Ūcuarumu repao Dios chu'o kuakaiku Eliseoni ñara chini sani repau'te ija'che i'kaasomo, repauni cho'okaau chini:

—Chu'u umuu jūnisosi'kua'mu. Jā'ajekuna repau'te kuri

prestasi'ku chura rani pōse ro'ire sēeu chu'u chīiva'nare ka'cha-nare chēa sa paakuna rupu repauni cho'ochē'te cho'okaiju paapu chiimu —chiniasomo.

2 Chikona Eliseo ija'che sēniasomu repao'te:

—¿Ûquere, “Cho'okaijū'u”, chiiko mu'u chu'ure? ¿Ûquere vu'e paako mu'u? Kuajū'u —chiniasomu.

Chikuna repao,

—U'chape'era'ka pa'ira'puru totora'puru te'era'puru paamo chu'u —chiniasomo. Rua chuova'o paniasomo repao.

3-4 Ûcuaramu Eliseo repao'te ija'che i'kaasomu:

—Chura mua mu'ure kueñe pa'inani repana totopuã peopuãre peore prestajū'u. Jā'aja'ñe cho'o mu'u chīina'me vu'ena kaka jatisa'aro jeoso mu'u u'chape'era'karu rua jmara'karuta'ni totopuãna peore ro've timujū'u —chiniasomu.

5 Jā'aja'ñe i'kauna asa mua repao'te kueñe pa'inani totopuã presta ũcuao vu'ena muvaasomo repao. Repapuã muva mama-chīina'me vu'ena kaka jatisa'aro jeoso repao chekunare prestasipuã peore repapuã u'chape'era'karuji ro've timuasome. 6 Repapuã peore ro've timusirumu repao mamachīi te'eu'te ija'che i'kako chū'uasomo repao:

—Chekapu jo'e mini rajū'u; rora —chiniasomo.

Chiito repao mamaku ija'che i'kaasomu:

—Ja'ko, totopuã jo'e peomu —chiniasomu. Repapuã peore ro've pi'nitona u'chape'e ũcuachi'a ũcuapa'ruva si'asoasomu. (Repao u'chape'era'karu rua jmara'karu paaasomo. Jā'ata'ni Diopi cho'okaiuna ũcuara'karuji peore karama'ñe totopuã ro've timuasomo repao.)

7 Jā'aja'ñe cho'ocuha sani Eliseoni kuaona ija'che i'kaasomu repau:

—Chura repa u'chape'e sa īsiso kuri koo muūju pa'isi'ku prestasi'ere co'chosojū'u. Mu'u co'chokona cajejaisi'e mu'u chīina'me āure koo āio pa'ijū'u —chiniasomu.

Reparumu Sunem vu'ejoopo'te romio Eliseo'te, “‘Diore cho'ochē cho'okaiku'mu iku', chiio masiko'mo chu'u”, chiniasomo. 8 Jā'ajekuna Eliseopi repajoopoji caraiuna repao vu'ena mua āure āau chini soniasomo repao. Repajoopo caraiñoā pa'iche Eliseo repavu'e canuka āu āniasomu. 9 Jā'aja'ñe cho'okuna ũjure ija'che i'kaasomo repao:

2 Reyes 4

—Mai vu'e repau rani caraiñoã pa'iche maire kaka ñaku ku'iku, “Dios chu'o kuakaiku'mu jā'u”, chiio masiko'mo chu'u. **10** Jā'ajekuna mai vu'e sē'sevu cararipuna ruupu'te cho'okañu repau'te. Reparupu cho'o pi'ni repau kãijako'ana'me mesako'ana'me ñu'isaivuna'me uocho cho'o jo'kañu reparupu. Jā'aja'ñe cho'o pi'nisirimuna maire ñara chini rani ũcuaruupuna kãija'mu repau —chiniasomo. Chikona, “Jau” chiniasomu repao ũju. Jā'aja'ñe cuasa reparupu cho'osirimuna Eliseo repana vu'ena sani canuka ũcuaruupuna kãiasomu.

11-15 Ũcuarumu Eliseo repau'te cho'oche cho'okaiku'te ija'che i'kaasomu:

—Ivu'e cakore maire jā'areparuã re'oja'che cho'oko'te, ĵũquere cho'okaijanaa'ñe mai repao'te? —chiniasomu.

Chikuna repau'te cho'oche cho'okaiku ija'che i'kaasomu:

—Chii paacu'akuna chii peova'oa'mo repao —chiniasomu.

Chikuna Eliseo,

—Soijaijũ'u repao'te —chiniasomu. Chikuna repau'te cho'oche cho'okaiku, “Jau”, chini soijianasomu repao'te. Jā'ata'ni repao kakama'ñe repau kãiruupu jatisa'aro'te muni canuka nukaasomo.

16 Ũcuarumu Eliseo repao'te ija'che i'kaasomu:

—Chura raiũsurumu ũcua ijarumuna chii'va'ure paaja'mo mu'u —chiniasomu.

Jā'aja'ñe i'kauna repao ija'che i'kaasomo:

—Diore cho'oche cho'okaiku'mu mu'u. Jorema'ñe ũcuarepare i'kajũ'u chu'uva'ore —chiniasomo. Jā'aja'ñe i'ka pi'ni Eliseo jo'ka sanisoasomu.

17-20 Ũcuarumu Eliseo i'kasi'epi ũcuarepa ti'jñeuna chii'pu suni jo'e ũsurumuna chii'va'ure umuva'uni jñaaona aineeasomu repava'u. Jā'ata'ni repau chii aineeku sãjopuna jũ'iu repauni rua-repa asikuna teana ũcuaumucuse jũnisoasomu. **21-33** Jũnisouna puka'ko repava'ure Eliseo kãisiko'ana ũha teana repauni ku'era chini sanisoasomo. Repau'te ku'e soijaisirumu Eliseo rani ti'a ũcuaruupuna kaka chii jũnisosiva'una'me te'eu pa'iu Dioni sēniasomu, chii'va'uni vasokaau chini. **34** Diore sēnicuha chii'va'uni asu cacuora chini repava'u sē'sevuna ume ũniasomu repau. Jā'aja'ñe cho'ouna chii'va'u vajurani repau ñakocaã suka ñaasomu. Vajurakuna Eliseo repau'te chii're vajuva'uni puka'kore co'choasomu.

2 Reyes 5.1-27

1 Reparumu pāiu Naamán paniasomu, Siria cheja canare pāi chū'uku neenare sōtaopāi chū'ukaiku. Asi ravuna jū'iu paniasomu repau. 2 Repau rājore cho'oche cho'okaiko romichīio Efraín cheja cako paniasomo.

3-6 Ūcuarumu romichīio repao'te paako'te Naamán rājore ija'che i'kaasomo:

—Mu'u ūjupi Samaria vu'ejoopo pa'ikuni Dios chu'o kuakai-kuni sani nani repau jū'iñe asi ravu vasocojñoja'mu, repauji vasokuna —chiniasomo.

Ūcuarumu Siriapāi chū'uku Naamanpi sani vasocojñoa'ku chini Efraín cheja saiche ūsemanasomu. Ūsema'ñe Siriapāi chū'uku utija'ovana ija'che i'kaku tochakaniasomu, Israelpāi chū'ukuni Joramni sa ñoa'ku chini: “Ija'ova utija'ova chu'u tochasija'ova'te koo ña chu'u Naamanre chu'u neenare sōtaopāi chū'ukaikuni repau asi ravure mu'upi vasa'ku chini saoch masija'mu mu'u”, chiiche tochaasomu. Repaja'ova tocha pi'ni Naamanni isiasomu repau. Jā'ajekuna Naamán repaja'ova utija'ova saku Samaria vu'ejoopona saniasomu.

7 Ūcuarumu Efraín cheja canare chū'uku Joram Siriapāi chū'uku tocha saosija'ova'te Naamanpi sa isiuna koo repau i'kaku tochasi'ere ña pe'ruku oiū repau kãa rueni che'reku ija'che i'kaasomu:

—Dioma'mu chu'u, pāi vasochena'me jūnisoche cho'omasija-che. Repau Siriapāi chū'uku chu'u cho'ovesuche'te ikure vasochē sēemu, chu'upi repauni vasoma'to ña pe'ruku rani chukunani cavaku vanisora chini —chiniasomu.

8 Ūcuarumu Dios chu'o kuakaiku Eliseo pāi chū'uku Joram utija'ova tocha raosi'ere ña oiū repau ju'ikãa che'resi'ere chekunapi kuarena asa repauni ija'che i'kaa'ju chini chu'o saomasomu: “¿Je'se pa'iuna mu'u ju'ikãa rueni che'reu? Repau jū'iku chu'uni rani ñaa'ku. Rani chu'upi vasouna ña masi sani, 'Israelpāi pa'icheja Dios chu'o kuakaiku pa'imū', chiau” —chiiche chu'o saomasomu.

9 Ūcuarumu Naamán sani Eliseo vu'e kakasa'aro cachejana tī'a canukaasomu. 10 Jā'ata'ni Eliseo repau Naamán sani tī'asirumu repau'te eta ñama'kupi repauni chekupi ija'che i'kaa'ku chini chū'u etoasomu: “Jordán chiachana sani sieterepañoã

2 Reyes 5

vani kakajã'u, mu'u ca'nivuquee asi teana re'ojaca'nivu peore ja'jusoa'ku chini.”

11 Jã'ajekuna repauji eta jã'aja'ñe i'kauna Naamán asa pe'ruku ija'che i'kaku saniasomu:

—“Chu'ure sakuna eta tijña repau Cuasakuji Diopi chu'uni asi ravure vasa'ku chini sēekaija'mu repau”, chiiu cuasaku raisi'kua'mu chu'u. **12** ¿Je'se pa'iuna chu'u pa'icheja cañaã chiañaã Jordán chiacha na'a re'oja'che oko pa'inaãna sani cuchaku vajucu'aku chu'ure? —chiniasomu. Repau Naamán Siria chejana co'ipi'raku paniasomu.

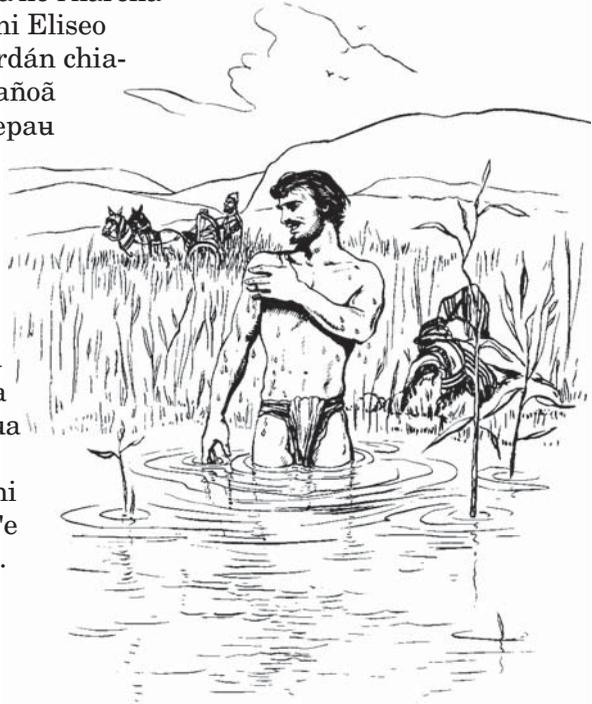
13 Jã'ata'ni repau'te cho'oche cho'okaina ija'che i'kaasome repau'te:

—Asarepajũ'u mu'u. Eliseopi mu'uni rua cuaja pa'iche'te chũ'uto teana cho'oku pa'ira'amu mu'u. Jã'ata'ni repau mu'ure rua vesama'ñere cho'oa'ku chini chũ'usi'kua'mu. Jã'ata'ni, ¿je'se pa'iuna repau chũ'usi'e cho'omaneja'u mu'u? —chiniasome.

14 Repanapi jã'aja'ñe i'karena

Naamán, “Jau”, chini Eliseo chũ'usi'e cho'oku Jordán chia-chana sani sieterepañoã vani kakaasomu. Repau cuhacho vani kakasirumuna repau ca'nivu pōsuu ca'nivuja'ñe care'oasomu.

15-21 Ūcuarumu repau Naamán vaju pojoku Eliseo vu'ena co'i cu'amajñaruã rua ro'iche'te rupu ĩsira chiniasomu. Jã'ata'ni Eliseo te'emakarujẽ'e koocuheasomu repa. Jã'aja'ñe cho'o vaju Naamán repau pa'ichejana Siriana co'isoasomu.

Repau Naamán co'iku chuta'a so'o saima'tona Eliseo'te cho'оче cho'okaiku Giezi ija'che cuasaasomu: “Chu'ure paaku repau'te rupu isira chini Naamán rasi'e te'emakarujē'e, 'Jau', chini kooma'ñe saosocuhamu. Jā'ajekuna chu'upi rua na'mi tuha joreku te'emajñaruã repauni sēni koo paara”, chiiu cuasaasomu. Jā'aja'ñe cuasa repau cho'jepi tuhakuna Naamán repau'te churi ña carosaivu kavachoji jñajñusaivu saiku canuka caje ija'che sēniasaasomu repau'te:

—¿Cu'ache ti'jñeu? —chiniasomu.

22 Chikuna Giezi joreku ija'che i'kaasomu:

—Pāamu. Jā'ata'ni chu'ure paakupi mu'uni ija'che i'kaa'ku chini raomu chu'ure: “Dios chu'o kuakaina pōsupāi ka'chana Efraín cheja aikūjña raina churepara rani tī'ame. Jā'ajekuna repau mu'ure kurire're tres milrepare'rena'me kāña repanare isijache isia'ku”, chiisi'kua'mu —chiniasomu.

23-25 Ũcuarumu Naamán repau sēsi'e peore isiasomu. Repa cu'amajñaruã koo chaveso Eliseo pa'ichejana co'iasomu repau Giezi. Repauji co'iuna ña Eliseo ija'che sēniasomu:

—¿Jeechejapi raiku mu'u? —chiniasomu.

Chikuna Giezi jo'e joreku ija'che i'kaasomu:

—Te'echejajē'e saimanesi'kua'mu chu'u —chiniasomu.

26-27 Chikuna Eliseo,

—Mu'u cho'osi'e masimu chu'u. Dios chēa paacojñokuji chekure re'oja'che cho'okaisi'e ro'ire kuri sēni koo paato cu'amu. Jā'ajekuna Dios mu'u cu'ache cho'osi'e ro'ire cu'ache ti'jñeñe cho'oku Naamán jū'isi'eja'che asi ravure mu'u jūnisochetu'ka jū'iu paau chini jo'kaja'mu —chiniasomu. Eliseopi jā'aja'ñe i'kauna Giezi repau ca'nivu si'acaca'nivu asi ravu etosi'kupi sanisoasomu.

**Israel cheja co'covu cakā'ko Efraín cheja
canare Israelpāi dierepavāju pa'inare
Siriapāi cu'ache cho'ojuna Dios ũsekaisi'ere kuamu**

2 Reyes 6.8-33

8-10 Reparumu Joram Efraín cheja canare Israelpāi chū'uku pa'irumuna Siriapāi chū'uku Ben-adad repau neena sōtaopāina'me rani repacheja canani Israelpāire cavaasomu. Jā'ata'ni repana Siria sōtaopāi cho'oñu chiiche Efraín cheja cana si'arumu masiju paniasome.

2 Reyes 6

11 Jā'ajekuna Ben-adad pe'ruku repau'te ja'me chū'ukainare soni rao ija'che i'kaasomu:

—¿Neepi maire ja'me pa'ina Israelpāi chū'uku'te cho'okaiju pa'iche? —chiniasomu.

12 Chikuna repanare ja'me pa'iku te'eu ija'che i'kaasomu:

—Te'eujē'e cho'okaima'me repau'te. Jā'ata'ni Dios chu'o kuakaikujī Eliseopi kua jñaukuna mu'u rope'e cutuche masimu repau Joram Efraín cheja canare Israelpāi chū'uku —chiniasomu.

13 Jā'aja'ñe i'kauna asa pe'ruku Siriapāi chū'uku ija'che i'kaku chū'uasomu:

—Repau pa'ichejare sēniasa kuajū'u chu'ure. Chu'uni repau'te chēa raa'ju chini umupāire chū'u saora —chiniasomu.

Chikuna repau neena sani sēniasajani co'i kuaasome.

14 Jā'ajekuna Siriapāi chū'uku Ben-adad Eliseo Dotán vu'ejoopo pa'iche asasirumu repau neenare sōtaopāi ñamina saomasomu, repajoopo pa'iche rūhiso'koro pachu nukaju Eliseoni chēa vanisoa'ju chini. 15 Jo'e apeñatato Eliseo'te cho'oche cho'okaiku vu'ejoopo pa'iche rūhiso'koro pachu nukanani ña kukuso vajuchuku ija'che i'kaasomu:

—Chura mai, ¿je'se cho'ojanaa'ñe? —chiniasomu.

16 Chikuna Eliseo,

—Vajuchumanejū'u. Maire vanisoche ũsekaiju cho'okaijana sōtaopāi na'a jainuko pa'ime —chiniasomu.

17 Jā'aja'ñe i'kacuha Eliseo ija'che i'kaku Dioni sēniasomu: “Chu'ure Paaku Dios ikure repau ñakocaã ñoñe cho'okaijū'u, repau'te ñomanesi'ere ñaa'ku”, chiniasomu. Repauji jā'aja'ñe sēkuna repau'te cho'oche cho'okaiku Diopi repau ñakocaãre ñoñe cho'ouna repau'te ñomanesi'e ñato aikūti sē'sevu'te rua jainuko Dios neena sōtaopāi kavacho jñajñusai, pāi vaiju tuhisai-vuã tuhina paniasome. Eliseoni vanisoche'te ũsekañu chini repajoopo pa'iche rūhiso'koro pachu pa'inani ñaasomu repau. (Repau Eliseo'te cho'oche cho'okaiku na'ava'u pa'imaneasomu. Rupa Diopi cho'okakuna repau'te ñomanesinani Dios neenare sōtaopāi aikūti pa'inani ñaasomu repau.)

18 Ūcuarumu Eliseo Siria sōtaopāi repau'te vanisopi'ratona Dioni ija'che i'kaku sēniasomu: “Chu'ure Paaku Dios, na'asoche cho'ojū'u inare”, chiniasomu. Sēkuna Dios

repanare peore na'asoché cho'oasomu.

19 Ūcuarumu Eliseo eta repanare Siria sōtaopāi ija'che i'kaasomu:

—Ima'a musanukona ku'ecojñoku pa'icheja saima'ama'mu. Tīima'aa'me. Ūcuachi'a ijooopo vu'ejooopo musanukona ku'ejooopoma'mu. Chu'una'me rūhimu chēa rajjū'u; musanukona ku'ecojñoku pa'ichejana sara —chinasomu. Chini repanare Efraín cheja canare Israelpāi ūcuanukore chū'uku pa'ijooopona Samaria vu'ejooopona saasomu repau. **20** Repanare ūcuajooopona sa tī'a Eliseo Dioni ija'che sēniasomu: “Chura chu'ure Paaku Dios, inare repana ñakocaã jo'e ñoñe cho'okaijū'u”, chinasomu. Sēkuna repana ñakocaã Diopi cho'ouna ñokuna ñato Samaria vu'ejooopo'te paniasome repana.

21 Ūcuarumu Joram Efraín cheja canare Israelpāi chū'uku repanare ña vanisora chinasomu. **22** Jā'ata'ni Eliseo repau'te ija'che i'kaasomu:

—Mai chekunare cavaju chēa rasinare vanisomanaa'me. Jā'ajekuna repanare vanisoma'ñe āure āu oko ūkuacuha repanare chū'uku Ben-adani co'chojū'u —chinasomu. **23** Jā'aja'ñe cho'orena Siria sōtaopāi Efraín cheja canare Israelpāi jeerumu cavama'ñe paniasome.

24 Jā'ata'ni jeerumu pa'isirumuna Ben-adad Siriapāi chū'uku Efraín cheja canani Israelpāire jo'e cavara chini Samaria vu'ejooopona repau neena sōtaopāina'me sani repajoopo pa'iche rūhiso'koro chi'i paniasome. **25-30** Jā'ajekuna Israelpāi repanapi kakamanea'ju chini repajoopo kakasa'aro jeeso paniasome. Jā'aja'ñe cho'orena repajoopo pa'ina Israelpāipi āuna'me okore si'aso repajoopo je'na pachusi'pa kakasa'aro'te vatarena kaka, repanani chēa sa paaju chū'uju pañu chini ūcuachejare chi'i pa'iju te'eu'terejē'e cuaoma'ñe te'eu'terejē'e etomaneasome repana. Siria sōtaopāipi rani jeereparumu pē'je pa'ijuna Samaria vu'ejooopo cana Israelpāi āu repana paasi'ere peore āni si'aso āucuhana jūnisopi'raasome. Āupi si'asouna jmanukoruji āu rua ro'iasomu. Jā'ajekuna pāio ruarepa āucuhare jū'io repao mamava'uni vani ānisoasomo.

31 Repacheja canare Israelpāi chū'uku Joram jā'aja'ñe cho'oche peore Eliseo'techi'a roniasomu, “Repau cu'ache cho'oche ro'ipi ti'jñemu ie”, chini. Jā'ajekuna Joram Eliseo'te

2 Reyes 6, 7

sijopu'te tuso vēasora chiniasomu. Jā'ata'ni Eliseo repau'te, “Joram ku'e jñaa sijopu'te tuso vēasoja'mu”, chiiche masiasomu. **32** Jā'ajekuna Eliseo Joram raosi'ku Israel sōtaopāiu repau vu'e sani tī'asirumu jatisa'aro vatamaneasomu, repauji kaka repauni chēa saku chini. **33** Jā'aja'ñe cho'ouna Israelpāi chū'uku Joram ūcuarepauji cutura chini teana rua na'mi rani Eliseo'te ija'che i'kaasomu:

—Ie chukuna'te cu'ache ti'jñeñe Dios cho'oche'me
—chiniasomu.

2 Reyes 7.1-20

1 Chikuna Eliseo ija'che i'kaasomu:

—Asarepajū'u, Dios i'kasi'e chu'o. Ija'che i'kamu Repau: “Che'ro ijarumuna ijooopo Samaria vu'ejooopo kakasa'aro cachejana harinana'me cebada ruarepajekuna rua ka'chara ro'inuko isijanaa'me”, chiisi'kua'mu —chiniasomu.

2 Jā'ata'ni pāi chū'uku'te cho'okaiku repau'te ja'me raisi'ku Eliseo i'kache'te asa jachaku ija'che i'kaasomu:

—Diopi cunaumu jatisa'aro vatacheja'che vata āure raotojē'e jā'aja'ñe ti'jñemanera'acosomu —chiniasomu.

Chikuna Eliseo ija'che i'kaasomu:

—Jā'aja'ñe cho'oche mu'urepauji ñaja'mu repa. Jā'ata'ni chu'u i'kache asa jachasi'e ro'i repaū ãimaneja'mu mu'u —chiniasomu.

3-4 Reparumu asi ravu jū'iva'na ūcuaka'chapava'na repajoopo je'na pachusi'pa kakasa'aro cacheja jā'acho'jere paniasome. Asi ravu jū'iva'najeju ve'sere pa'iju āucuhare jū'ija ija'che i'kaasome repana:

—Siria sōtaopāi rani pa'iraripuna sañu mai. Repanapi maini vanisoto chu'ojē'e peomu jā'a. Ūcuare āucuhana jūnisojanaa'me mai —chiniasome.

5 Jā'aja'ñe i'ka aperepa chija'che na'isocuhatona ūcuachejana saniasome repana. **6-7** Chuta'a repacheja sani tī'ama'tona Dios repana Siria sōtaopāipi asa kuku vu'vusoajū chini kavacho jñajñusai, pāi vaiju tuhisaivuã vu'vucheja'che rua asoche cho'oasomu repanare. Jā'ajekuna repana Siriapāi, “Maini cavaju vanisoñu chini sōtaopāipi rua jainuko vu'vujuna asocosomu jā'a”, chini cuasa repana cu'amajñaruã peore ūcuachejana jo'ka vu'vusoasome. Vu'vusosirumu asi ravu jū'ina repararipa sani tī'a ñato Siriapāi te'eujē'e peoasome.

8-9 Ūcuarumu asi ravu jū'iva'na Siria sōtaopāi jo'ka vu'vusosi'ere āu āiju ūku pi'ni kurina'me kāña siaasome. Jā'ata'ni repana teana ija'che sāiñechi'a i'kaasome:

—Maipi chekunani chu'o re'oja'chere mai ñasi'ere kua-jaima'to cu'amu —chiniasome.

10-15 Jā'aja'ñe cutu pi'ni vu'ejoopo kakasa'arona sani repasa'aro pē'jenani kuaasome repana. Kuarena ūcuanapi chekunare kuaasome. Repanapi kuarena asa pāi chū'uku repau neenare sōtaopāi te'enare kavacho tuhinani saomasumu, repachejare masi ñajaapu chini. Saouna sōtaopāi repararipu ñajani co'i, “Repana kuasi'e ūcuarepaa'me”, chiniasome.

16 Ūcuarumu pāi repajoopo cana jainuko eta sani Siria sōtaopāi jo'ka vu'vusosi'e cu'amajñaruā peore siaasome. Dios chu'o kuakaiku Eliseo i'kasi'epi ūcuarepa ti'jñeuna Samaria vu'ejoopo kakasa'aro cachejana harinana'me cebada rua ka'charu ro'inuko ĩsiasome. **17-20** Jā'ata'ni pāi chū'uku'te cho'okaiku Eliseo i'kache asa jachasi'e ro'i pāipi jairepanuko āure kooju chi'i pa'iju vu'ejoopo kakasa'aro cachejana cha'ca vēasoasome. Jā'aja'ñe cho'ouna Dios chu'o kuakaiku Eliseo i'kasi'e ūcuarepa ti'jñeasomu. Israelpāi chū'uku'te cho'okaisi'ku jachaku, “Cho'ocu'ache'me jā'a”, chiiu cuasasi'ku ñaasomu repa cho'osi'e. Jā'ata'ni jachasi'e ro'i repaū āima'ñe jūnisoasomu repau.

2 Reyes 8.7-15

7 Na'a pa'isirumu Eliseo Damasco vu'ejoopo Siria cheja cajoo-pona saniasomu. Jā'arumu Siriapāi chū'uku Ben-adad ravuna jū'iu paniasomu. Reparumu pāi, “Eliseo Dios chu'o kuakaiku raisi'kua'mu”, chiiju kuaasome. **8** Jā'ajekuna repau'te cho'oche cho'okaiku'te Hazaelre ija'che i'kaasomu:

—Rupu ĩsimajñaruā mini Dios chu'o kuakaiku pa'ichejana saijū'u. Sani repau'te i'kajū'u, Dioni sēniasakaau chu'u vajajache —chiniasomu repau. **9** Jā'ajekuna repau Hazael rupu ĩsimajñaruā mini Dios chu'o kuakaikuni ĩsira chini saku saniasomu. Repachejana sani tī'a repamajñaruā ĩsiku ija'che i'kaasomu Eliseo'te:

—Ben-adad, Siriapāi chū'uku chu'uni chū'u raomu, repau vajajachere sēniasaa'ku chini.

10-13 Chikuna Eliseo ija'che i'kaasomu repau'te:

—Sani repau'te vajajachere kuajū'u. Jā'ata'ni na'a pa'isirumuna jūnisoja'mu repau. Jūnisoona mu'upi Siriapāi chū'uku

2 Reyes 8 (2 Crónicas 21-22)

pa'ija'mu —chinasomu repau.

14 Jā'aja'ñe i'ka pi'nisirumu Hazael Ben-adad pa'ichejana co'iasomu. Co'iuna Ben-adad repau'te ija'che sēniasaasomu:

—¿Je'se repau Eliseo i'kau? —chinasomu.

Chikuna Hazael ija'che i'kaasomu:

—“Mu'u jū'ima'ñe vajūja'mu”, chiisi'kua'mu Eliseo —chinasomu.

15 Jā'ata'ni jo'e chekuumucusena Hazael kāa chakukāapi pāi chū'uku Ben-adad chiana pūja ta'pi vēasoasomu. Repau'te pūja vēaso ūcuauji pāi chū'uku paniasomu.

Judá cheja canare Israelpāi ka'chavāju pa'inare Josafat mamaku Joram chū'uku pa'isi'ere kuamu

2 Reyes 8.16-24; 2 Crónicas 21.1-22.1

Mt 1.8

Efraín cheja canare Israelpāi dierepavāju pa'inare Acab mamaku Joram chū'uku pa'irumuna Judá cheja canare Israelpāi chū'uku Josafat jūnisoasomu. Repacheja canare Israelpāi ka'chavāju pa'inare veinticincorepaūsurumu chū'ukuji jūnisoasomu repau. Jā'ajekuna repau mamaku Joram charo cakupi pāi chū'uku paniasomu. Repana pāi chū'una ka'chana Judá cheja canare chū'ukuna'me Efraín canare chū'uku ūcuate'emami Joram ve'easome.

Repau Joram Judá cheja canare chū'uku rua cu'ache cho'oku paniasomu. Jā'aja'ñe cu'ache cho'oku ūcuauji chū'uuna sōtaopāi repau cho'jehiire peore vanisoasome. Ūcuachi'a pāi repau chū'uñe cho'ocuheche ñoñe pa'inare peore vanisoasome repana. Repau Joram rūjo Atalía Efraín cheja canare Israelpāi chū'urumu rua cu'ache cho'osi'ku Acab mamako paniasomo. Jā'ajekuna repau Joram cu'ache cho'osi'ku mamakoni paaku Efraín cheja canare Israelpāi chū'una si'arumu cu'ache cho'uju pa'isi'ēja'che ña chēa peore cho'oku paniasomu. Ūcuauji chū'ukuna Judá cheja cana Israelpāi rupu tūosi'ere diomanani na'a rua cuasaju pojoju paniasome. Repauji jā'aja'ñe cho'okuna Dios Joram'te rua pe'ruasomu. Jā'ata'ni Davire, “Chu'upi cho'okaiuna mu'u jojosinachi'a Israelpāi si'arumu chū'uju pa'ijanaa'me”, chiisi'kujeku te'eu'terejē'e Joramre repau pāi chū'uku pa'iche tua pa'ijanare raomaneasomu Dios, Repau Efraín cheja chū'usinare cho'osi'ēja'che.

Reparumu Edompāi repana pa'iche ro'i Judá cheja canare Israelpāi chū'uku'te kuri ro'iju pa'isina ro'icuheju cu'ache cho'oju repanare chū'ujare chekuni jñaa jo'kaasome. Jā'aja'ñe cho'orena asa Joram repau sōtaopāina'me repanani Edompāire cavañu chini saniasome. Jā'ata'ni Joram cava cajejaimaneasomu. Repau chū'uñe'te jachaku cu'ache cho'oche ro'ire Joramni cu'ache ti'jñeñe cho'ora chini jā'aja'ñe cho'oche ũsekaimaneasomu Dios.

Ūcuachi'a repau Joram Dios chu'o kuakaiku Elías repau chuta'a cunaumu munisomarumu tocha saosija'ova utija'ova koo paaasomu. Ija'che chiiche tochasi'e paniasomu repaja'ova: “Dios mu'ure ija'che i'kamu: ‘Mu'u chu'u chū'uñe'te jachasoku muja'ku Josafana'me mucu'eu Asa chu'u chū'uñe jachama'ñe cho'oju pa'isi'eja'che cho'oku pa'ima'mu. Jā'ajekuna Efraín cheja canare Israelpāi chū'una cho'ocheja'che cu'ache cho'oku pa'imu mu'u. Mu'upi chū'uuna mucu'uchii mu'ure na'a re'oja'che pa'inani vanisosinaa'me. Jā'ajekuna mu'u maja-pāina'me mu'u pa'icheja canare cu'ache ti'jñea'ku chini cho'oja'mu chu'u. Mu'uta'ni ravuna jū'iu jūnisoja'mu', chiimu Dios”, chinasomu repaja'ova tochasi'e.

Jā'aja'ñe cho'o na'a jeerumu pa'itona Diopi ũsekaimauna filisteopāina'me árabepāi rani Judá cheja canani Israelpāire cavaju cajejani Joram pāi chū'uku pa'ivu'e pa'imajñaruāna'me rūjoromina'me repau mamachii peore tua sasoasome repana. Repau Joram mamaku cho'jerepa cakuchi'a canukaasomu. Jā'aja'ñe cho'o pi'nisirumu Diopi cu'ache ti'jñeñe repauni cutarona ravu cho'ouna ka'chaūsurumu pa'isirumuna Joram jūnisoasomu. Israelpāi Judá cheja pa'inare ochorepaūsurumu chū'uku paniasomu repau. Repau Joram jūnisouna tārumu pāi repana jūnisosinare oiju cho'oche jmamakarujē'e cho'omaneasome, cu'ache cho'osi'kujekuna. Repau jūnisosirumu mamaku cho'jerepa caku Ocozíapi Judá cheja canare Israelpāi chū'uku paniasomu.

**Repauni pāi chū'uku'te jo'karena Jehú
Acab majapāi peore vanisasi'ere kuamu**

2 Reyes 8.25-10.36; 2 Crónicas 22.2-9

Reparumu Ocozías Judá cheja canare Israelpāi chū'urumu puka'ko Atalíapi cu'ache chū'ukona rua cu'ache cho'oku

2 Reyes 8-10 (2 Crónicas 22)

paniasomu, Efraín cheja canare chū'usi'ku Acab mamako mamakujeku.

Ūcuarumu Ocozías majacha'chani Efraín cheja canare Israelpāi chū'uku repau'te ja'me jovo cho'okaiu Siria sōtaopāi cavarumu asi chueesi'kuni Joramni ñara chini Jezreel vu'ejoopona saniasomu. Repau Ocozías Jezreel vu'ejoopo sani pa'itona Dios chu'o kuakaiku Eliseo chekunare Dios chu'o kuakainare te'eu'te soni rao ija'che i'kaasomu:

—Mu'u saijache care'vajū'u. Ituopu u'chape'era'ka pa'ituopu mini Ramot vu'ejoopo Galaad cheja cajoopona saijū'u. Repajoopo sani tī'asirumu sōtaopāi chū'uku Jehuni ku'e jñaa'jū'u, Nimsi mamaku Josafat mamakuni. Repau'te ku'e jñaa u'chape'e tuopu mini ija'che i'kaku repau sijopuna u'chape'era'kapi rojū'u: “Dios ija'che i'kamu: ‘Ikupi Israelpāi chū'uku paau’, chiimu”, chijū'u. Jā'aja'ñe i'kacuha jatisa'aro vata eta jmamakarujē'e canukama'ñe vu'vuso'jū'u —chinasomu.

Chikuna Dios chu'o kuakaiku ūcuajooopona sani Jehure ku'e jñaa repau sijopuna u'chape'era'kapi roku ija'che i'kaasomu:

—Dios ija'che i'kamu: “Mu'upi chu'u neenare Israelpāi chū'uku paau. Chū'ura chini Acab majapāi peore vaniso'jū'u. Repau rājo pa'isi'kore Jezabelre ūcuachi'a chu'ure cuasaju pojonare jainukore vanisasi'e ro'ire vaniso'jū'u repao'te”, chiimu Dios —chinasomu. Jā'aja'ñe i'kacuha Dios chu'o kuakaiku jatisa'aro vata eta jmamakarujē'e canukama'ñe vu'vusoasomu.

Ūcuarumu chekuna sōtaopāi chū'una repau'te Dios chu'o kuakaiku i'kasi'ere sēniasaasome asa masiñu chini. Repanapi sētena Jehú, “Diopi jo'kauna chu'u chura Efraín cheja canare Israelpāi chū'uku pa'iuasomu”, chinasomu. Chikuna repana sōtaopāi chū'una ūcuanuko ja'me cho'okaniasome repau'te.

Jā'ajekuna Jehú ūcuanana'me Joram'te cho'oju vanisojache chere cutuju care'vaasome. Repana cho'ojache cutu pi'ni Jehú kavachopi jñajñusai'vūji muni tuni Jezreel vu'ejoopona saniasomu. Reparumu Joram repau Siriapāire cavaku asi chueesi'e vajacuhakujī ūcuajooopo cavu'e repau pāi chū'uku pa'ivu'ere paniasomu.

Ūcuarumu Joram Efraín cheja canare pāi chū'ukuna'me Ocozías Judá cheja canare pāi chū'uku repau sani tī'añe'te ña repana tuhiju cavaju pāi vai carosai te'esaichi'a muni tuni sani

repau ni tijñañu chini saniasome repa. Repau'te Jehure sani tijña Joram ija'che sēniasomu:

—¿Mu'u pa'icheja cana Israelpāipi Siriapāire cavama'ñe re'oja'che pa'iche? —chiniasomu.

Chikuna Jehú,

—Re'oja'che pa'icu'amu chukuna'te. Muja'ko Jezabel rupu tōosi'ere diomanani, “Dioa'me ina”, chiio cuhama'ñe cuasako pojoko rua cu'ache'te cuhama'ñe cho'oko pa'imo. Jā'aja'ñe cho'okona Dios pe'rumu maire. Jā'ajekuna Repauji ūsemauna maire Israelpāi cavama'ñe re'oja'che pa'icu'aja'mu —chiniasomu.

Repauji jā'aja'ñe i'kauna Joram repau chū'uku pa'iche'te tua ūcuauji pasa chini Jehú repau'te vanisora chini raisi'ere asa masi cuiku Ocozía'te, “Vu'vusojū'u; cu'achu'o pa'imū”, chiniasomu. Jā'aja'ñe i'katona Jehú repau'te Joramre saochoji sao vēasoasomu. Ūcuarumu Jehú repau'te cho'okaikuni chū'uuna Joramre mini Nabot chuenisosiva'u paasichejana sa jo'kaasomu. Repau'te vanisouna Ocozías vu'vusosomu. Vu'vusouna Jehú repau sōtaopāina'me tuha repau'te ūcuachi'a vanisoasome. Repanare ka'chanare Acab jojosinajejuna peore vanisoasome. Repana chuenisosirumu repau'te Ocozía'te cho'oche cho'okaisinapi Jerusalén vu'ejoopona sa tāasome repau'te.

Ūcuarumu repau Jehú Jezreel vu'ejoopona co'i tī'a Jezabelre ñaasomu, mamaku Joram pāi chū'uku pa'isivu'e umu casa'aroji nukako ñako pa'ikoni. Ña repavu'e cho'oche cho'okainare ija'che i'kaasomu:

—¡Repao'te chēa ūcuasa'aroji chejana jujo tōjū'u! —chiniasomu. Chikuna repao'te chēa umupi jujo tō vēasoasome repa.

Reparumu Acab jojosina umuchūi setentarepana Samaria vu'ejoopo'te paniasome. Jā'ajekuna Jehú repajoopo chū'unani utija'ova tocha saomasomu, pāi chū'unana'me ainana'me repanare Acab jojosinare che'choju kuirakainare. Repaja'ova utija'ova ija'che i'kaku tochaasomu repau: “Acab jojosinare te'eu'te na'a rua masakuni chēa pāi chū'uku'te jo'kajū'u. Jā'aja'ñe cho'o repauni cho'okaiju chukunani cavajū'u”, chiiche tocha saomasomu.

Ūcuarumu repauna umupāi repaja'ova koo repau chū'uku tochasi'ere ña,

—Maipi jā'aja'ñe cho'oto Jehú repau neenana'me rani maire cavaku vanisoja'mu Joramna'me Ocozía'te cavaju vanisosi'ēja'che

2 Reyes 8-10 (2 Crónicas 22)

—chini repau chũ'usi'e cho'ovajuchuasome repana.

Jã'ajekuna repana sãine ija'che i'kaju tocha saosome, “Te'eu'terejẽ'e pãi chũ'uku'te chẽa jo'kamanejanaaname chukuna”, chiiche. Jã'ajekuna Jehú jo'e repanare umupãi utija'ovana ija'che tocha saosomu: “Musanukonapi chu'uni cho'okañu chini Acab jojosingare vaniso repana sãijo tu'sesojũ'u”, chiiche tocha saosomu. Saouna repaja'ova koo ña, “Cho'oma'to maire ũcuanukore vanisojanaaname repana”, chini Acab jojosingare peore vaniso repana sãijo tu'se ju'ena maña Jehuni sa isia'ju chini saosome repana, repauji ña repanare vanisosi'ere masia'ku chini. Jã'a cho'oto repau Jehú ũcuachi'a Acab majapãi repau'te ja'me cho'okaiju pa'isingare te'eu'terejẽ'e jujama'ne peore repanare vanisoasome. Jã'aja'ne cho'orena Elías Dios chu'o kuakaiku Diopi i'kauna Acab'te kuasi'epi ũcuarepa ti'jñeasomu.

Repau pãi chũ'uku Jehú pãipi repana Baal'te dioma'kure cuasaju pojochete' jo'kasoa'ju chiniasomu. Jã'ajekuna Samaria vu'ejoopo canare ũcuanukore chi'i joreku ija'che i'kaasomu repau:

—Pãi chũ'uku Acab Baal'te ruarepa chi'i pojoku pa'ima-nesi'kua'mu. Chu'uta'ni repau'te na'a rua cuasaku pojoku pa'ija'mu. Jã'ajekuna repau pa'iche kuanana'me repau'te cuasaju pojonana'me repau'te Baal'te isimajñaruã cho'okainare phairipãi te'eu'terejẽ'e jo'kama'ne peore soni raojũ'u. Repauni pojoku isiku jo'chava'nare jainukore vanisora chiimu chu'u. Raimanesinare vanisoche chũ'uja'mu chu'u —chiniasomu.

Jã'aja'ne i'kauna pãi ũcuanuko chi'isirimu Jehú Baal'te cuasanajeju repau'te chi'i pojovu'e kaka pa'inare pãi ija'che i'kaasomu:

—Pãi Diore cuasanajeju Baal'te cuasamana te'eujẽ'e musanukonare ja'me pa'ima'ne etaa'ju; Baal'te cuasanachi'a pa'ijũ'u —chiniasomu.

Repau Jehú jo'chava'nare peore uoanare vani pi'nisirimu repau neenare sãtaopãi ũcuauji chũ'uuna Baal'te chi'i pojovu'e pa'iche rũhiso'koro pachu nukanare ija'che i'kaasomu:

—|Kaka inare te'eu'terejẽ'e saoma'ne peore vanisojũ'u!
—chiniasomu.

Chikuna sãtaopãi kaka repanare pãi Baal'te pojonare peore vanisoasome. Repanare vaniso pi'ni Baal'te chi'i pojosingare

ñañosoasome repana. Efraín cheja canapi Baal'te cuasaju pojochete' te jo'kasoaj'u chini já'aja'ñe cho'oasomu Jehú.

Repau Jehú cho'osi'e Dios ña pojoku ija'che i'kaasomu repau'te:

—Mu'u najechii majanajechiijatu'ka Efraín cheja canare Israelpái chũ'uju pa'ijanaa'me —chinasomu.

Já'ata'ni repau Jehú pachokuripi vacajanare Jeroboam tōosinani cuasaku pojoku cu'ache cho'oku Dios chũ'uñe cho'oku pa'isi'ku jo'kasoasomu. Repau Jehú Efraín cheja canare Israelpái chũ'urumu Dios Siria sōtaopāipi Efraín chejare Jordán chiacha ūsuu muikā'ko cachejare peore tuasoa'ju chini ūsekaimaneasomu. Repau Jehú veinticincorepaūsurumu Efraín cheja canare chũ'ukuji jūnisoasomu. Repau jūnisorumu mamaku Joacapi pāi chũ'uku paniasomu.

**Judá cheja canare Israelpái ka'chavāju pa'inare
Atalíana'me Joás chũ'uju pa'isi'ere kuamu**

2 Reyes 11-12; 2 Crónicas 22.10-24.27

Mt 23.35; Lc 11.51

Judá cheja canare Israelpái ka'chavāju pa'inare chũ'usi'ku Joram rüjo pa'isi'ko Atalía repao mamaku'te Ocoziare repa-cheja canare chũ'uku'te Jehú vanisosi'e asasirumu David jojosi-nani peore vanisora chiniasomo, ūcuaoji pāi chũ'uko pasa chini. “Chu'upi já'aja'ñe cho'oru jo'e te'eu'terejē'e pāi chũ'una pa'icu'akuna chu'upi Israelpái chũ'uko pa'ija'mo”, chini cuasako já'aja'ñe cho'ora chiniasomo repao.

Já'ata'ni repao Atalía ūju jūnisi'ku Joram mamako Josaba repao cho'ora chiiche'te asa majajūtava'ure chiiva'ure Joare chuenisosi'ku Ocozías mamava'ure chēa sa chavesoasomo, majacu'eopi vanisomanea'ko chini. Reparumu Joás chuta'a rua jmava'u paniasomu. Já'ajekuna Josaba repao ūju phairipāi chũ'uku Joiadana'me repava'ure sa romio'te repava'ure kuirajaore jñaaasome. Jñaaasirumu repao repava'ure ruuru Dios vu'e sa'navu caruuruna chave paaasomo. Já'ajekuna repava'ure ūcuaruru'te seirepaūsurumu paako kuirako paniasomo repao. Reparumu Judá cheja canare Israelpái Atalíapi chũ'uko paniasomo.

Repau Joás sieterepaūsurumu pa'irumuna phairipāi Joiada repau cho'ora chiiche ja'me cho'okaijanare na'a jainukore jñaa

2 Reyes 11-12 (2 Crónicas 22-24)

jovo Joani repanare chũ'ujaure, “Chêa jo'kañu”, chiniasomu. Jã'ajekuna sôtaopãi chũ'unare ũcuanukore chi'i Joare ñoasomu repau. Repau'te ño ũcuanana'me, “Joani maire chũ'ujaure jo'kañu”, chiniasomu repau. Ūcuachi'a phairipãi cho'oche cho'okainare ũcuanukore chi'i Joare majacu'eo vanisora chii-che'te pẽ'je pa'iju ũsekaapu chini chũ'u jo'kaasomu repau. Jã'aja'ñe chũ'uuna pẽ'jeju paniasome repana. Repana cho'oja-che ũcuanuko care'va pi'nisirumu Joiada chekunana'me Joare Dios vu'epi etua pãi chenevuna nuko repauni pãi chũ'uku'te jo'kaju repau sijopuna tuhivu tuorena pãi ũcuanuko repauni pojoju ujaju uja cho'omajñaruã cho'oju pojoju, “Ikupi maire Israelpãi chũ'uku paau”, chiiju cuiasome repana.

Repana cho'oju cuiche asa Atalía Dios vu'ena muaasomo repana cho'oche'te ñara chini. Repao mua tí'a kaka ñato Joapi pãi chenevu'te nukakuna ija'che i'kako cuiasomo repao:

—jChu'ure repanare chũ'uko'te cuheju vanisoñu chiime ina!
—chiniasomo.

Ūcuarumu Joiada phairipãi chũ'uku sôtaopãire ija'che chũ'uasomu:

—jRepao'te chêa ivu'e Dios vu'epi etua vanisojũ'u!
—chiniasomu.

Chikuna sôtaopãi repao'te chêa etua vanisoasome. Repao'te vanisosirumu phairipãi chũ'uku Joiadana'me pãi chũ'uku Joana'me Israelpãi Diore ija'che i'kaasome: “Mu'ure Diorepau'techi'a cuasaju pojoju pa'ijanaa'me chukuna”, chiniasome. Jã'aja'ñe cho'ocuha repavu'e Dios vu'e pa'isina pãi ũcuanuko eta Baal'te cuasaju chi'i pojovu'ena mua Baal'te ñsimajñaruã tuo uoko'ñana'me, “Dioa'mu”, chiicojñova'nare peore ñañoasome. Ūcuachi'a Baalni pojoju pãi ra ñsinare jo'chava'nare vaniso ñsiku uokaiu pa'iku'te phairipãiu'te vanisoasome repana. Repau'te vanisosirumu phairipãi chũ'uku Joiada Dios vu'e cho'omajñaruã cho'oju pa'ijanare phairipãi chêa jo'kaasomu. Ūcuachi'a repanare cho'okaiju pa'ijanare chêa jo'kaasomu repau, ũcuanapi Dios Moise'te, “Ija'che cho'ojũ'u”, chiisimajñaruãre peore cho'oju paapu chini. Jã'aja'ñe cho'orena Joapi Judá cheja canare Israelpãi chũ'uku paniasomu. Phairipãi chũ'uku Joiada ruarepaũsurumu repauji Diorepauni cuasaku pojoku paau chini cho'okaiu paniasomu repau'te.

Na'a pa'isirumu Joiada pāi chū'uku Joás paajanare romi ka'chanare chēa ĩsiasomu, veja paaa'ku chini. Repanare romi veja paaku chīi paaasomu Joás. Repau Joás repau neenare pāi kuri sēeu paniasomu kurire chi'i Dios vu'ere care'vara chini. Jā'aja'ñe cho'o chū'ukuna repana pāi Dios vu'e care'vaasome. Phairipāi chū'uku Joiada jūnisosirumu repacheja cana Joare ja'me chū'ukaina si'arumu repau'te cu'ache chu'vaju paniasome, Diorepau'te cuasache jo'kaso rupu tūosi'ere diomanani cuasaku pojoku paau chini. Repanapi jā'aja'ñe chu'vajuna Joás asa chēa cho'oku repau Diorepau'te cuasaku pojosi'e jo'kaso rupu tūosi'ere diomanani cuasaku pojoku paniasomu. Repauji jā'aja'ñe cho'okuna Dios si'arumu Repau chu'o kuakainare te'enarechi'a saomasomu. Repana ũcuanuko ũcuate'ere ija'che i'kaasome repacheja saisirumu:

—Dios ija'che i'kamu musanukonare: “Diomanare pojoche jo'kaso chu'ure Diorepau'techi'a cuasaju pojoju pa'ijū'u. Jā'ata'ni repanare cuasache jo'kasoma'to musanukona chu'ure cuasache jo'kasosi'aja'che chu'u ũcuaja'che musanukonare ja'me pa'iche jo'kaso jo'e pa'imaneja'mu”, chiimu —chiniasome. Jā'ata'ni repacheja pa'ina te'eujē'e, “Jau”, chiimaneasome repana i'kache.

Reparumu Dios chu'o kuakaiku te'eu Joiada mamaku Zacarías Diopi chū'uuna pāire ija'che i'kaasomu:

—Dios ija'che i'kamu musanukonare: “Musanukona pāi chu'u chū'uñe'te jachasoju cu'ache cho'oju pa'ime. Jā'aja'ñe cho'oche ro'i chekurumu cu'ache ti'jñecoñojanaa'me. Musanukona chu'ure cuasache jo'kasosi'aja'che chu'u musanukonare ja'me pa'iche jo'kaso jo'e pa'imaneja'mu”, chiimu —chiniasomu.

Jā'aja'ñe i'kauna pāi chū'uku Joás asa rua pe'ruasomu. Jā'ajekuna pāipi repauni catapi su'a vēasoa'ju chini chū'uasomu repau. Jā'aja'ñe chū'uuna pāi Zacarías'te Dios vu'e sa'navu cararipuna etua catapi su'a vēasoasome. Repau pāi chū'uku Joás repau'te re'oja'che cho'okaisi'ejē'e cuasama'ñe Joiada mamakuni Zacarías'te vanisoasomu.

Jā'ajekuna Dios Zacarías'te vanisosi'e ro'i Joani cu'ache ti'jñeñe cho'oku Siria sōtaopāipi Judá cheja canani Israelpāire cavaju cajejani vanisoa'ju chini ũsekaimaneasomu. Jā'aja'ñejekuna Siria sōtaopāi Judá cheja canare chū'unare peore vanisoasome

2 Reyes 11-12 (2 Crónicas 22-24); Joel 1-3

repana. Joareta'ni vanisoma'ñe rupu rua asi vaniasome repaña. Ūcuarumu repau'te cho'ochē cho'okaina Zacarí'a'te repau vanisosi'e ro'i sãĩñe repauni vanisoñu chiniasome. Jã'ajekuna repau chueesi'ere jũ'iu kãisaivu ũhikuni vanisoasome repaña. Repau Joás Judá cheja canare Israelpãĩ cuarentarepaũsurumu chũ'ukuji jũnisoasomu. Repau jũnisosirumu mamaku Amasíapi Israelpãĩ chũ'uku paniasomu.

Dios chu'o kuakaiku Joel Judá cheja canare Israelpãĩ ka'chavãju pa'inare Dios chu'o chu'vasi'ere kuamu

Joel 1-3

Hch 2.16-21

Dios aperumu Judá cheja cana Israelpãĩ tãsi'ere ãu chiñore peore ãnisoa'ju chini pũ'suna'me chekunare cu'ava'nare rua jainukore raoasomu. Jã'ajekuna pãĩ repanapi ãu chiñore ãniso-rena rua jainuko ãure peoju ãucuhana jũ'iju paniasome. Ūcuachi'a Diopi ũsekuna oko ramaneasomu repacheja. Jã'ata'ni Dios Repau chu'o kuakaiku'te Joelni repaña cu'ache cho'osi'e ro'ijekuna repanare cu'ache ti'jñeñe'te kua asoa'ku chini saosomu. Saouna Joel ija'che i'kaasomu repanare:

—Ainana'me chekuna pãĩ ũcuanuko, ie chu'o masi asajũ'u: Musanukona cu'ache pa'iche ro'i rua cu'ache ti'jñeku pa'imu. Musanukona tãsi'e ãu chiño cu'anapi peore ãnisokatena pãĩ iũsurumu ãu tuarumu tĩ'ato ãure poju te'eujẽ'e pojoju pa'imanajanaa'me. Ūcuachi'a mai Diore pojoju iñiju pa'ijache trigo ruajẽ'e peoja'mu. Jã'ajekuna phairipãina'me ainana'me pãĩ ũcuanuko chi'i musanukona meñe, “Cu'ache cho'osinaa'me chukuna”, chini cuasaju ãu ãimairo pa'iju cho'o ñojũ'u. Jã'aja'ñe cho'ocuharena phairipãipi Dioni sėekaijuna Repauji musanukona cu'ache cho'osi'e tu'neso jo'e cuasamanea'ku.

'Musanukonapi Dioni jo'e cuasaju musanukona cu'ache cho'osi'ere suma'ñe cuasaju jo'kasoto musanukona cu'ache cho'osi'e jo'e cuasamaneja'mu Dios. Ūcuachi'a musanukonapi jo'e re'oja'che paapu chini cho'okaija'mu Repau. Dios maire rua oikujeku maipi cu'ache cho'oto na'mi pe'ruma'kua'mu. Rua re'oku'mu Repau. Maire chuova'nare cu'ache ti'jñeñe cho'ocuheku'mu Repau. Jã'ajekuna musanukona cu'ache cho'osi'ere meñe cuasa, “Cu'ache cho'osinaa'me mai”, chiijũ'u.

Jã'ata'ni pãipi musanukonare ña, “Repana cho'oche'te suma'ñe cuasa ũhasoju cho'ome ina”, chiapu chini sē'sevuchi'a cho'oma'ñe musanukona rekoñoãpi re'oja'che cuasaju cho'ojũ'u —chiniasomu.

Repaŷi jã'aja'ñe chu'vauna pãi ũcuarepa cho'oasome. Jã'ajekuna Dios repanani oiũ cho'okaijachere Joelni ija'che i'kaasomu, repanani kuaa'ku chini:

—Dios ija'che i'kamu: “Musanukona tãsi'e ãu ãnisokainare pũ'su si'asoa'ju chini ũsekaija'mu chu'u. Ũcuachi'a chu'upi cho'okaiũna musanukona tãñe ãu re'oja'che ainee rua kũija'mu. Jã'ajekuna musanukona ãure rua paaju chajiche ãu ãiju chu'u cho'okaiche'te cuasaju chu'uni pojoju pa'ijanaa'me. Ũcuachi'a na'a pa'isirumu pãi ũcuanukore ja'me paau chini chu'u Rekocho'te raoja'mu chu'u. Ũcuachi'a chu'upi cho'okuna cunau-muna'me cheja musanukona ñamanesi'ere cho'okuna ña kukuso, ‘Dios cho'oche'me jã'a’, chiiju masijanaa'me. Peore jã'a chuta'a cheja si'asoumucuse chu'u chãa jo'kasiumucuse ti'amarumuna ti'jñejaña'me. Reparumu pãiu ũcuauakuji chuova'u ruarepa cu'ache ti'jñecojñoku pa'iu chu'upi repauni cho'okaau chini sēni cho'okaicojñoja'mu.

’Jã'aja'ñe cu'ache ti'jñekuna pãi rua chuova'na pa'irumu carani jmakaru pa'itona Judá cheja cana Israelpãi ka'chavãju pa'ina te'enachi'a chekuchejñana sasocojñosina chu'upi cho'okaiũna icheja jo'e co'i jovo pa'iju re'oja'che pa'ijanaa'me. Judá cheja canare Israelpãi cu'ache cho'oju pa'inare repana cu'ache cho'oche ro'i cu'ache ti'jñeñe cho'oja'mu chu'u repanare. Ũcuachi'a chu'u cheja si'achejña pa'inare pãi repana cu'achena'me re'oja'che cho'osi'e ro'iche chũ'urumu repana cu'ache cho'oju pa'isi'ere cuasaku peore ro'iche chũ'uja'mu chu'u repanare. Jã'aja'ñe cho'ocuasirumu Jerusalén vu'ejoopo pãi sani chu'ure pojojajoopo paau chini cho'oja'mu chu'u. Ũcuachi'a Judá cheja canare kuiraku pa'ija'mu chu'u”, chiimu Dios —chiniasomu Joel.

**Efraín cheja canare Israelpãi Joacana'me Joana'me
Jeroboam chũ'usi'ena'me chekucheja Judá cheja canare
Amasías chũ'usi'ku pa'isi'ere kuamu**

2 Reyes 13.1-14.24; 15.1; 2 Crónicas 25; 26.1

Efraín cheja canare chũ'uku Jehú jūnisosirumu repau mamaku Joacapi chũ'uku paniasomu repacheja canare. Repau

Joacaz Efraín cheja canare Israelpāi dierepavāju pa'inare dieci-sieterepaūsorumu chū'uku paniasomu. Jā'ata'ni Diorejē'e cuasama'ñe rupu vacajanare pachokuripi tōsinani cuasaku pojoku paniasomu repau, chekuna repacheja charo chū'usina cho'uju pa'isi'ēja'che.

Reparumu Diopi ũsekaimauna Siria cheja pa'inare chū'ukujī Hazaelpi Efraín cheja canani Israelpāire cava cajejani chēa paaku chū'uku paniasomu. Jā'ajekuna Efraín cheja cana Israelpāi repaña pa'iche ro'i ruarepaūsorumu Siriapāi chū'ukuni Hazaelni kuri ro'iju paniasome. Repau Hazael mamaku Ben-adad chū'urumu ũcuachi'a kuri ro'iju paniasome repaña. Reparumu Joacapi Israelpāi chū'ukujī ro'i ca'naso Dioni sēeuna repaña Efraín cheja canare Siriapāi chēa paasinare etoasomu Dios. Repau Joacaz jūnisosirumu repau mamaku Joapi Israelpāi chū'uku paniasomu. Repau Joás Efraín cheja canare Israelpāi dieciseirepaūsorumu chū'ukujī vacajanare pachokuripi tōsinare cuasaku pojoku paniasomu.

Reparumu Joás Efraín cheja canare Israelpāi apechū'uku pa'irumuna cheku Joás Judá cheja chū'uku chuenisouna mamaku Amasíapi Judá cheja canare pāi chū'uku paniasomu. Repau Amasías Judá cheja canare veintinueverepaūsorumu chū'uku paniasomu. Re'okuta'ni te'eñoā cu'ache cho'oku paniasomu repau. Repau pāi apechū'urumu puka'kure vanisosinare ũcuauji chū'uuna vanisoasome. Jā'ata'ni repaña mamachīi te'eu'terejē'e vanisoche ũseasomu repau, Dios chū'u jo'kasi'epi ija'che chū'uñe pa'iuna: “Mamachīipi cu'ache cho'orena puka'kupāire ja'me vanisoto cu'amu. Ũcuachi'a puka'kupāipi cu'ache cho'orena mamachīire ja'me vanisocu'amu. Jā'aja'ñe cho'oma'ñe repaña cu'ache cho'osi'e ro'i cho'osinarechi'a te'enare vanisojū'u”, chiimu repa Dios chū'uñe.

Repanare vanisosirumu Amasías Judá cheja canare chū'uku Edom cheja canani cavara chini repau neenare sōtaopāi chi'iasomu. Ũcuachi'a Efraín cheja canare sōtaopāi repauni ja'me sani cavakaijanare tres mil trescientos kilos rukunuko pokuri ro'iasomu repau. Jā'ata'ni Dios chu'o kuakaiku rani ija'che i'kaasomu repau'te:

—Sōtaopāi Efraín cheja canare Diore masi cuasamanare ja'me chi'imanejū'u mu'u. Repanapi musanukonani ja'me saito

Dios cho'okaimaneja'mu —chinasomu.

Jā'aja'ñe i'kauna Amasías Efraín cheja canare sōtaopāi repau chi'isinare repana pa'ichejana co'chosoasomu. Jā'ajekuna repana pe'ruju co'iju repacheja Judá cheja cajoopoā canani cavaju vaniso repana paasi'ere siaju co'iasome. Ūcuarumu Amasías repau neena sōtaopāina'me sani Edom cheja canani cavaju cajejaniasome. Jā'ata'ni repau Amasías Edom cheja cana, “Dioa'mu iku”, chiiju cuasaju pojonani rupu tōsinani Jerusalén vu'ejoopona raasomu. Repauna'me sōtaopāi Diopi cho'okaiuna repacheja canare cavaku vanisosi'kuta'ni tōsinani mini raasomu repau. Repanare rasirumu ūcuanani pojoku ma'ñare uoasomu repau. Jā'aja'ñe cho'okuna pe'ruku Dios Repau chu'o kuakaikuni saomasomu, Repau pe'ruce'te Amasíani kuaa'ku chini. Saouna sani repau Dios chu'o kuakaiku ija'che i'kaasomu repau'te:

—Dios chu'vasi'ere jachaku jā'aja'ñe cu'ache cho'osi'e ro'i mu'ure vanisoche ūsekaimaneja'mu Repau —chinasomu.

Jā'aja'ñe i'kauna asa pe'ruku pāi chū'uku,

—Mu'upi jo'e jā'aja'ñe i'kato vanisoja'mu chu'u mu'ure —chinasomu.

Jmamaru pa'isirumuna Amasías Judá cheja canare chū'uku Joani Efraín cheja canare chū'ukuni repau'te cho'che cho'okainapi sa isia'ju chini ija'che i'kaku utija'ovana tocha saomasomu: “Mu'u neena sōtaopāi repana vu'ñana co'iju icheja Judá cheja cajoopoā carairumu repajoopoā canare cu'ache cho'oasome. Jā'ajekuna repanare cu'ache cho'osi'e ro'i musanukonani cavañu chiime chukuna”, chiiche tocha saomasomu.

Repau i'kaku tocha raosija'ova'te ña Joás sãñe ija'che i'kaku utija'ovana tocha saomasomu repau'te: “Musanukona masi cuasamapu chukuna'te cavañu chiime. Chukunapi musanukonare cavaju cajejani vanisojanaa'me. Mu'u chukuna'te, ‘Cava cajejaire'omu chu'ure’, chiiu cuasacosomu, Edom cheja canare cava cajejaisi'kujeku”, chiiche tocha saomasomu.

Jā'ata'ni repau Amasías repau i'kaku tocha raosi'e ña jachaku repau neenare sōtaopāi chi'i Efraín cheja canani cavara chini saniasomu. Satena Efraín cheja cana repanare cavaju cajejani sãñe rani Jerusalén vu'ejoopo je'na pachusi'pa ñaño kaka Dios vu'ena'me pāi chū'uku vu'e pa'imajñaruã

2 Reyes 13-14, 15 (2 Crónicas 25, 26); Jonás 1

kurina'me cu'amajñaruã na'a rua ro'isi'echi'a peore sia Samaria vu'ejoopona sasoasome repana. Pãi ùcuachi'a repajoopo pa'isinare te'enare chëa saasome repana. Repau Amasías diomanare cuasaku pojosi'e ro'i jã'aja'ñe cu'ache til'jñeñe cho'oasomu Dios.

Reparumu Dios chu'o kuakaiku Eliseo ravuna jüniasomu. Jünisopi'rache'te masiku Joare ija'che i'kaasomu:

—Diopi cho'okaiuna Siriapãi cavaku cajejaija'mu mu'u —chinasomu.

Dios chu'o kuakaiku Eliseo jünisosirumu Joás Efraín cheja canare chũ'uku repau neena sōtaopaina'me Siriapãi chũ'uku Ben-adad neenare sōtaopãi cava cajejani vanisoasome. Repau Joás jünisosirumu mamaku Jeroboampi repacheja canare pãi chũ'uku paniasomu. Ûcuachi'a Amasías Judá cheja canare chũ'uku chekuna repau'te vanisorumujatu'ka quincerepaũsurumu vajuu paniasomu. Repau jünisosirumu mamaku Uziapi repacheja Judá cheja canare pãi chũ'uku paniasomu. Ûcuachi'a repau mami cheke Azarías ve'easomu.

Repau Jeroboam Joás mamaku Efraín cheja canare Israelpãi cuarentarepaũsurumu jo'e chekuũsurumu chũ'uku paniasomu. Repacheja canare chũ'usina pojoja pa'isinani pachokuripi vacajanare tōosinani cuasaku pojoku paniasomu repau. Jã'ata'ni repau Jeroboam aperumu chekuna pãi repanare Israelpãi tatesichejñare jo'e tua paaku repachejña canare pãi rua jainukore chũ'uku paniasomu.

Dios chũ'uñe'te jachaku Jonás tii'chejana saisi'ere kuamu

Jonás 1.1-17

Mt 12.39-41; Lc 11.29-32

1 Ûcuarumu Dios Amitai mamaku'te Jonare ija'che i'kaasomu:

2 —Nínive vu'ejoopo ujjajoopona saijũ'u mu'u. Repajoopo cana rua cu'ache cho'oja pa'iche asamu chu'u. Jã'ajekuna mu'upi sani ija'che kuajũ'u repanare: “Dios ijooopo musanukona pa'ijooopo ñañosoja'mu”, chijũ'u —chinasomu Dios repau'te.

3 Jã'ata'ni repau Jonás Dios i'kache'te asa jachaku sanisora chini Jope choo juosa'arona caje barcovu Tarsis vu'ejoopona saipi'ravu'te ña repavu saijache kuri ro'i ùcuavuna tuniasomu.

“Já'achejata'ni Dios peocosomu”, chini cuasaku já'aja'ñe cho'oasomu repau.

4 Ūcuarumu repana barcovuji saiju paniasome. Já'ata'ni Dios repauji saiuna rua tutache cho'oasomu. Tutaku ruarepa fa'akuna repana, “Ivu barcovu tuta fa'a chau ruosocuhaja'mu”, chiniasome. 5 Repavu koovu cachejare pa'iju ña kuana kukuso repana cuasanani diova'nani sēniasome, repanani cho'okaapu chini. Repavuji na'a vu'sajaau chini cu'amajñaruã repavu tuhisi'e peore sējosoasome repana. Já'aja'ñe chuta'a tutamarumu Jonás sē'sevu cavu'e pa'isi'ku cu'amajñaruã ūharuupuna vu'evu caruupuna cajeasomu. Ūcuaruupu'te caje pa'iu rua masi kánisosi'ku paniasomu repau.

6 Ūcuarumu repavu chū'uku ruarepa tutaku fa'akuna ūcuaruupuna caje Jonare ija'che i'kaasomu:

—¿Ëquere mu'u já'acheja cho'oku, kái ai? Vuni mu'u Cuasakuni Dioní sēejū'u, cho'okaau. Chekurumu mai Ūcuauji ña oiú cho'okaiuna cho'osomanejanaa'me —chiniasomu.

7 Ūcuarumu repavu koovu pa'ina sáiñechi'a ija'che i'kaasome:

—Catara'karuãpi choovuna su'a ña cu'achu'o paakuni jñaañu mai —chiniasome repana. Já'aja'ñe i'ka su'a ñato, Jonás paniasomu cu'ache cho'osi'ku. 8 Já'ajekuna Jonare ija'che i'kaasome repana:

—¿Neepi cho'ojuna chukuna'te ie cu'ache ti'jñeku? ¿Ëquere cho'ora chini raku mu'u icheja? ¿Jeechejapi mu'u raiku? ¿Jeechejaa'che mu'u pa'icheja? ¿Ëque pāiu'u mu'u? Kuajū'u chukuna'te —chiniasome repana repau'te. 9 Sētena Jonás ija'che i'kaasomu repanare:

—Hebreopāiu'mu chu'u. Diore cunaumu pa'iku'te chiañaña'me cheja cho'osi'kure cuasaku'mu chu'u —chiniasomu repau. (Repana hebreopāi ūcuate'epāipi chotemajñaruã ve'easome judiopāina'me Israelpāi.) 10-11 Ūcuarumu Jonás repau Dios chū'uñe'te jachaku saiche'te kuaasomu repanare. Repauji já'aja'ñe kuauna asa ūcuachi'a chiaraji jo'e na'a rua fa'akuna ña rua kukuso repau'te ija'che sēniasome repana:

—¿Je'se pa'iuuna ija'che cho'oku mu'u? ¿Je'se chukuna mu'ure cho'ojanaa'ñe, ie chiara fa'acheji cuhaa'ku chini? —chiniasome repana.

Jonás 1

12 Chitena Jonás,

—Chu'uni chiarana su'a ruojũ'u, fa'acheji cuhaa'ku. Chu'upi cu'ache cho'ouna ie vajuchuache chiara fa'ache masimu chu'u —chiniasomu repau repanare.

13 Ūcuarumu repavu cho'oche cho'ona chejana ro'a tĩ'añu chini rua kokapi ro'aasome. Jã'ata'ni chiaraji ruarepa fa'aku tutakuna saicu'akuna cheja tĩ'amaneasome repana. 14 Ūcuarumu repana Dioni ija'che i'kaju sēniasome: “Ikure paaku, asajũ'u chukuna sēñe. Chekurumu iku cu'ache cho'omanesi'kua'mu. Chukunapi ikure cu'ache cho'omanesi'kuni vanisoto, ‘Ikure vanisosi'e ro'i ro'iche pa'imu musanukonare’, chii-manējũ'u. Mu'ure uache cho'oku'mu mu'u”, chiniasome repana Diore. 15 Jã'aja'ñe i'kacuha Jonare chiarana su'a ruorena fa'asi'e cuhasoasomu. 16 Jã'aja'ñe cho'ouna ña repavu cho'oche cho'ona, “Dios cho'osi'ea'me ie”, chini kukuso jo'chava'ure vaniso Dioni pojoju ĩsiju uosoasome. Diore, “Mu'u chũ'uñe peore cho'oju pa'ijanaa'me chukuna”, chiniasome repana.

17 Ūcuarumu Dios Jonani rĩosoa'ku chini va'ire rua ujauni raoasomu. Raouna ũcuauji Jonare rĩoasomu. Jã'aja'ñe cho'ouna Jonás va'i sa'navu choteumucujña choteñami paniasomu.

Jonás Diore sēesi'ere kuamu

Jonás 2.1-10

1 Ūcuaramu repau Jonás va'i cutaro sa'navu'te vajuu pa'iu repau'te Paakuni Dioni 2 ija'che i'kaku sēniasomu:

Chu'upi sumava'u pa'iu oia sēemu chu'u mu'ure. Chu'u sēeñe mu'upi asa cho'okaijū'u.

Jūnisovajachuache pa'iu sēemu chu'u mu'ure. Chu'u sēeñe mu'upi asa cho'okaijū'u.

3 Mu'u chu'ure chiara rua ruichejana su'a ruososi'kua'mu.

Mu'upi su'a ruouna mevo ruosi'kua'mu chu'ure. Mu'upi chū'uuna fa'ache rua ūjakūjña chu'u sē'sevuji caraisi'kua'mu.

4 “Mu'u ñamachejana sējocojñosi'kure cuasomu chu'ure. Jā'ata'ni mu'u vu'e jo'e ñaja'mu”, chiiu cuasamu chu'u.

5 Chiara sa'navu'te pa'imū chu'u. Chiara rua ruicheja oko sa'navu'te pa'imū chu'u.

Runisouna chu'ure chiara sa'navu pa'iche pīsipi sījopuna cāvesosi'kua'mu.

6 Chiara rua sa'navu runisosi'kua'mu chu'u. Jā'aje-kuna pāi chēavu'ena ai chēvosi'ku pa'icheja'che pa'imū chu'u.

Jā'ata'ni mu'u, Dios, chu'ure Paaku, jū'īñe ūsekaimu chu'ure.

7 “Jūnisoja'mu chu'u”, chini cuasakuji mu'ure chu'ure Paakuni cuasa mu'uni sēeuna chu'u sēeñe asa cho'okaimu mu'u, jmamakarujē'e cu'achejē'e peocheja Pa'ikūji.

8 Pāi mu'ure cuasache jo'kaso rupu tūosiva'nani diomanani cuasaju pa'ime.

9 Chu'uta'ni mu'uni, “Re'orepamu”, chiiu pojoku jo'chava'nare vaniso mu'uni īsiku uosoja'mu, mu'upi pojoa'ku chini.

Chu'u cho'ora chiiche ūcuarepa cho'oja'mu chu'u.

Mu'uchi'aa'mu, pāi rekoñō re'oja'che cuasaju pa'iche care'vakaiku,

chinasomu Jonás Repau'te Diore. 10 Repauni jā'aja'ñe i'kaku sēeuna Diopi va'ini Jonare rūosi'kure chū'uuna repau'te chiara ru'tuvana sisoasomu.

**Nínive vu'ejoopo cana repana cu'ache cho'oche'te
suma'ñe cuasa ũhaso re'oja'che pa'isi'ere kuamu**

Jonás 3.1-10

1 Ūcuaramu Dios Jonare jo'e ija'che i'kaasomu: 2 “Nínive vu'ejoopo ujjajopona saiijũ'u mu'u. Sani chu'u i'kasi'ere kuajũ'u repajoopo canare”, chiniasomu Dios repau'te. 3-4 Diopi jã'aja'ñe chũ'uuna asa Jonás, churata'ni Nínive vu'ejoopona saniasomu Dios i'kasi'ere kuara chini. Nínive vu'ejoopo ujjarepajoojoku cho-teumucujña pachu ku'iche chiijoopona saniasomu repau Jonás. Repajoopo sani tĩ'a te'eumucuse rua ujjachu'opi ija'che i'kaku ku'iu paniasomu repau:

—Dios ijoopo Nínive vu'ejoopo cuarentarepaumucujña tĩ'amarumuna ñañosoja'mu —chiniasomu Jonás repanare pãi.

5 Jã'aja'ñe kuaku ku'iuuna asa repajoopo cana pãi ainana'me chii Diore cuasaju jovoasome. Jã'ajekuna repana cu'ache pa'isi'ere suma'ñe cuasa ãu ãima'ñe pa'ija kãña vãkiniokãñare sa'che juniasome repana, chekunapi ña repana cu'ache cho'osi'ere meñe suma'ñe cuasache'te masia'ju chini. 6 Repanare chũ'uku ũcuaja'che repana cho'oche'te asa, repau pãi chũ'uku ñu'isaivu vuni kuñu, repau pãi chũ'uku ju'ikãña rua re'ojakãña tĩ'teso vãkiniokãña sa'che, chejare puu ñuniasomu.

7 Jã'aja'ñe cho'o repau pãi chũ'uku repau'te ja'me chũ'unana'me Nínive vu'ejoopo canare pãi ũcuanukore ija'che chũ'uasomu:

—Te'eujẽ'e ãu ãima'ñe okojẽ'e ũkumanejũ'u. Ūcuachi'a vacava'nare ãu ãumanejũ'u. Ovejava'nare ũcuaja'che ãu ãumanejũ'u. Ūcuachi'a okojẽ'e ũkumanejũ'u repava'nare. 8 Ūcuanuko musanukona cu'ache cho'oche'te meñe cuasa oiju kãña vãkiniokãñare sa'che ju'iju pa'ijũ'u. Jã'aja'ñe cho'o Dioni rua sãeju pa'ijũ'u musanukona. Irumuna musanukona cu'ache cho'oju pa'iche ũhasojũ'u, pãi vaiche, peore. 9 Maipi jã'aja'ñe cho'oto chekurumu Dios maire oiu mama cuasa Repau pe'rusi'e cuhasoja'mu. Repauji maire pe'rusi'e cuhasoto cho'osomanejanaa'me mai —chiniasome repana.

10 Repanapi cu'ache cho'oju pa'isi'ere jo'kasorena ña Dios repanare cu'ache ti'jñeñe cho'ora chiisi'kuta'ni jo'e cuasa, “Cu'ache cho'omaneja'mu chu'u repanare”, chiniasomu.

Jonás pe'rusi'ere kuamu

Jonás 4.1-11

1 Diopi Repau i'kasi'e ũcuarepa cho'omauna Jonás rua pe'ruasomu. 2 Jã'ajekuna Diore ija'che i'kaku sãniasomu repau:

—Chu'ure Paaku, mu'u, “Nínive vu'ejoopo ñañosora chiimu chu'u”, chiisi'ere asa chu'u pa'icheja pa'irumu, “Cho'omaneja'mu Repau”, chini cuasasi'kua'mu chu'u. Jã'ajekuna repanani sani chu'vacuheku teana Tarsis vu'ejoopona sanisora chini choovu tuhisi'kua'mu chu'u. Pãi ũcuanukore Oikujeku na'mi pe'ruma'kua'mu mu'u. Jã'ajekuna mu'u, “Repanare cu'ache ti'jñeñe cho'oja'mu”, chiisi'kuta'ni repanani oiu cho'oma'mu. Masimu chu'u jã'a. 3 Jã'ajekuna chu'ure Paaku, mu'upi chu'ure jũ'iñe chũ'ujũ'u; jũnisora. Chu'upi jũnisoto na'a re'omu —chiniasomu Jonás.

4 Jã'ata'ni Dios repau'te ija'che i'kaasomu:

—¿Mu'ure jã'a pe'ruche re'oja'chea'che? —chiniasomu.

5 Ūcuarumu Jonás repajoojopi eta ũsuu muikã'kona sani canuka ũcuachejana vu'eru cho'o, ja'opi pũ'je puuasomu chu'rujavu'evuna. Vu'ejoopo ñañañe'te ñara chini puu ñu'iu cha'aasomu repau. 6 Ūcuarumu Dios repau ñu'ichejana ricino sũkiñu aineea'ku chini chũ'uasomu, ũcuara'ñuruji Jonás sũjopuna ũsuu asu chuvoche'te chu'rujache tã'taa'ku chini. Repañuji aineeuna ña Jonás rua pojosoasomu repañu. 7 Jã'ata'ni jo'e ape-

ñatato Diopi chũ'uuna repara'ñuru añapi rani kũkuuna jũnisoasomu. 8 Jã'aja'ñe cho'o Dios jo'e apeñatato ũsuu raichejapi rua asuche tuta'che'te raoasomu. Jã'ajekuna ũsuu asucheji Jonás sũjopuna chueeuna ai jũ'iuache paniasomu repau'te. Repau sũjopuji vēaua-kuna,

—Jũnisora. Chu'upi jũnisoto na'a re'omu —chiniasomu repau.

9 Jã'ata'ni Dios ija'che i'kaasomu repau'te:

—¿Mu'ure jã'a

re'oja'chea'che ricinoñuji jūnisouna mu'u pe'ruche? —chiniasomu. Chikuna Jonás ija'che i'kaasomu Diore:

—Jūju, re'oja'chea'me jā'a chu'ure. Jū'iuache teamu chu'ure —chiniasomu repau. **10** Repauji jā'aja'ñe i'kauna Dios ija'che i'kaasomu repau'te:

—Repañu ricinoñu rua oimu mu'u. Jā'ata'ni repañu mu'u tāsi'ñuma'mu. Ūcuachi'a mu'u repañuji ainee'ku chini chū'usi'kuma'mu. Te'eñami ainee chekuñamina jūnisi'kua'mu repañu. Jā'ata'ni mu'u repañu rua oimu. **11** Chu'u ūcuachi'a Nínive vu'ejoopo canare pāi na'a rua oimu. Jā'ajekuna mu'u chu'upi repanani oiuna pe'rumanejū'u chu'ure. Nínive vu'ejoopo ūjajoopo cana pāi re'oja'che pa'ivesuna ciento veinte milrepana na'a jeecho'je pa'ime. Ūcuachi'a cu'ava'na rua jainuko pa'ime repajoopo. Jā'ajekuna repanare oiu cu'ache ti'jñeñe cho'omaneja'mu chu'u —chiniasomu Dios repau'te Jonare.

**Dios chu'o kuakaiku Amós Efraín cheja canare
Israelpāi dierepavāju pa'inare Dios chu'o
chu'vasi'ere kuamu**

Amós 1-9

Hch 7.42-43

Efraín cheja canare Israelpāi dierepavāju pa'inare Jeroboam chū'uku pa'irumu Dios Repau i'kache'te repacheja canani pāire kuaa'ku chini Repau chu'o kuakaikuni Amoni saosomu. Saouna sani repanare ija'che i'kaasomu repau:

—Dios musanukonare Israelpāi ija'che i'kamū: “¡Asarepajū'u! Chu'upi musanukona aipāire Egipto chejapi ichejana etua rasi'kua'mu. Ūcuachi'a musanukonare Israelpāichi'a chēa paara chini chekunare pāi chēamanesi'kua'mu chu'u. Jā'ata'ni musanukonapi chu'u chū'uñe'te jachasoju cu'ache cho'oche ro'i cu'ache ti'jñeñe cho'oja'mu chu'u musanukonare. Chu'u cho'ojache chu'u chu'o kuakainani kuamu chu'u, repare masiju ūcuapani kuajuna asa musanukonapi, 'Diopi cho'okuna peore cu'ache ti'jñemu ie', chiiju masia'ju chini. Chu'upi cho'okuna okopi ramauna ūcuachi'a cu'anapi musanukona tāsi'e ānisojuna āujē'e peoju āucuhana jū'iju ūcuachi'a ravuna jū'iju pa'ime musanukona. Jā'aja'ñe cho'ocojñonata'ni chu'u chū'uñe ūcuasa jachanajeju cho'ocuheme musanukona. Jā'ajekuna chu'u

musanukonare na'a rua cu'ache ti'jñeñe cho'oja'mu", chiimu Dios —chiniasomu.

Jã'aja'ñe i'kacuha Amós Efraín cheja canare Israelpãi jo'e ija'che i'kaasomu:

—Repau Dios cheke ija'che i'kamu: “Musanukonapi re'oja'che pañu chini chu'urechi'a cuasaju pojoto re'omu. Musanukona, ‘Dioa'mu iku’, chiiju cuasanare rupu tũocojñosinajeju cho'omanare cuasamaïro pa'ijũ'u. Musanukonare re'oja'che cho'omanare cuheku pe'rumu chu'u, cu'anajeju joreju chu'o ũcuarepare cutumanare.

’Ũcuachi'a pãi chekunare cu'ache cho'onare repaña cu'ache cho'osi'e ro'i ro'iche chũ'uma'me musanukona. Musanukona kurire rua paauakuna chuova'na pa'inare cu'ache cho'uju repaña paache'te joreju tua paanaa'me. Jã'ata'ni musanukona cho'oche masimu chu'u. Jã'ajekuna chu'upi cu'ache ti'jñeñe cho'ouna musanukona chuova'na pa'inare joreju tutesi'e kuri paaju pojomanejanaa'me. Ũcuachi'a musanukona chu'upi pojoa'ku chini ïsiju jo'chava'nare vaniso uosome. Jã'ata'ni repa chu'ure cuasaju pojomana ïsichejekuna cuheku'mu chu'u. Musanukonapi chu'ure cuasaju pojorepaña pañu chini chekunare re'oja'che cho'uja ũcuanukore rũhiñe cho'okaiju pa'ijũ'u. Si'arumu diomanani cuasaju pojoju pa'ime musanukona. Jã'ajekuna musanukonare icheja pa'inare chu'upi cuheku cu'ache ti'jñeñe cho'okuna chekucheja canapi rani chẽa so'ona sasojanaa'me. Jã'ata'ni chekunani joreju tutecheji kurinapi charo chẽa sacojñojanaa'me. Ũcuanapi meñe cuasaju, ‘Chekunare na'a rua masinaa'me chukuna’, chiiju cuasanare cuhemu chu'u. Jã'ajekuna repanare rua cu'ache ti'jñeñe cho'oja'mu chu'u repaña cu'ache cho'oche ro'i.

’Ũcuachi'a Jeroboamna'me repau majapãi peore vanisoja'mu chu'u. Repaña rupu tũosi'ere diomanani pojoju ïsinare jo'chava'nare vani tuo uochejña peore ñañosoja'mu. Jã'aja'ñe cho'ouna pãi raimacheja jo'kasosichejña pa'ija'mu repachejña”, chiimu Dios —chiniasomu repau Amós.

Amopi jã'aja'ñe i'kauna asa phairipãiu Amasías Betel vu'ejoopo'te pa'iu pachokuripi vacaja'iu'te tũosiva'uni pãi pojoju ra ïsimajñaruã uosokaiku Israelpãi chũ'ukuni Jeroboamni sa kuaa'ju chini ija'che chu'o saomasomu:

Amós 1-9

—Amós Israelpāipi asa mu'uni cuheju vanisoa'ju chini cu'ache i'kaku ku'imū. Ija'che i'kamū repau: “Jeroboamre va'tipi vanisojanaa'me. Jā'a cho'oto Israelpāi ūcuanuko cheku-chejñana chēa sasocojñojanaa'me”. Jā'aja'ñe i'kaku ku'imū —chiiu chu'o saomasomu.

Ūcuarumu repau Amasías ija'che i'kaasomu Amore:

—Icheja pa'ima'ñe eta mu'u pa'ichejana Judá chejana co'i pāi ti'jñecojñojañere kuaku kuri kooku pa'ijū'u. Ūcuamakaru icheja canare chu'vajū'u mu'u —chiniasomu.

Chikuna Amós ija'che i'kaasomu:

—Ovejavnare kuiraku pa'isi'kua'mu chu'u. Jā'ata'ni Dios chu'ure Efraín cheja canani Israelpāire Repau chu'ore kuakaau chini chū'usi'kua'mu. Jā'ata'ni mu'u chu'ure, “Israelpāi Diopi cho'okuna cu'ache ti'jñecojñojañe ūcuamakaru kuaku pa'ijū'u”, chiiimu. Iere asa masijū'u: Mu'u chíi chuenisojanaa'me. Mu'u rājota'ni chēa sa chū'u jo'karena sī'uromio pa'ija'mo. Chejña mu'u paachejña pāi chekuchejña cana vato paajachejñaa'me. Mu'u ūcuachi'a chēa sasocojño tíipāi pa'ichejana chuenisoja'mu. Efraín cheja canare Israelpāi ūcuanukore cu'ache ti'jñeñe cho'oku chēa so'ona sasocojñoa'ju chini ūsemaneja'mu Dios —chiniasomu.

Ūcuarumu Amós Diopi jo'e ija'che i'kauna kuaasomu:

—Dios musanukonare ija'che i'kamū: “Pāi, trigora'karuā īsinare chu'upi fiestaumucujñana'me puaumucujña trigo īsiche'te ūsekuna, ‘Diopi jā'aja'ñe cho'oche ūsekuna rua vesamu maire’, chiime. Jā'ajekuna repana puaumucujña chu'ure masi cuasamapu rupu repacaāre īsiju kurire kooñu chini īsire'oumucujñachi'a cuasaju cha'aju pa'ime repana. Ūcuachi'a trigocaāre na'a ka'charu rukunuko rueo īsiñu chini rueomajña paame repana. Ūcuachi'a pāi trigocaāre kooju repanare ro'iche kuri chekumajñapi ruesome repana, rukuchejē'e vu'saja'che ñoñe ruesomajñapi. Jā'aja'ñe cho'oju kuri rua koome repana. Ūcuachi'a jā'aja'ñe cho'oju pāi chuova'na pa'inare cu'ache cho'ome repana”, chiiimu Dios —chiniasomu. (Reparumu pāi cu'amajñaruā kooni kurire'rena'me kurija'opi kuēkue ro'imaneasome. Rupu kuricatapi rukunukore rueo ña ro'iasome pāi.)

Ūcuarumu Amós jo'e Diopi i'kauna ija'che kuaasomu:

—Dios musanukonare ija'che i'kamū: “Na'a pa'isirumu Efraín

cheja cana Israelpāi chu'u chu'o masiñu chini chu'ure sēēja-naa'me, kuaa'ku chini. Jā'ata'ni jmamakarujē'e kuamaneja'mu chu'u, diomanare repaña cuasaju pojosi'e ro'i. Cu'ache tijñekuna te'echejajē'e kati sani pa'ijachejajē'e jñaacu'aja'mu repañare. Jā'ata'ni repañapi peore chuenisoa'ju chini cu'ache til'jñeñe cho'ojauta'ni ũcuarepañuko chuenisoche ũseja'mu chu'u. Pāi cu'ache pa'iju chu'u repañare, 'Cu'ache til'jñeñe cho'oja'mu', chiisi'ere jachaju cuasamanesina ũcuanuko chuenisojanaa'me. Jā'ata'ni te'enare chuenisomanea'ju chini ũsekaija'mu chu'u. Chu'upi jā'aja'ñe cho'ouna David jojosiñapi jo'e Israelpāi chũ'ujju pa'ijanaa'me. Reparumu Efraín cheja canare Israelpāi tiicheja ña chēa sasocojñosinare ũcuanukore repaña pa'ichejana co'choja'mu chu'u. Jā'aja'ñe cho'ouna jo'e Israel chejare re'oja'che pa'ijanaa'me repaña. Ũcuachi'a repañare Israelpāi jo'e jmamakarujē'e repaña pa'ichejapi eto chekuchejña saomaneja'mu chu'u", chiimu Dios —chinasomu.

**Uzías Israelpāi Judá cheja canare
chũ'uku pa'isi'ere kuamu**

2 Reyes 15.1-7; 2 Crónicas 26

Mt 1.9

Chuta'a Jeroboam Efraín cheja canare Israelpāi chũ'uku pa'irumuna Amasías mamaku'te Judá cheja cana repañani chũ'ua'ku chini Uzíare chēa jo'kaasome. (Ũcuachi'a Uzías repau mami cheke Azarías ve'easomu.) Jā'aja'ñe chēa jo'karena repañare cincuenta y dorepaũsurumu rua re'oja'che chũ'uku paniasomu repau. Repau pōsuu pa'irumu Dios chũ'uñe jachama'ñe cho'oku Ũcuauji cho'okaiuna repau'te cuhenare repau sōtaopāina'me ruarepañoa cava cajejaiu paniasomu repau. Jā'ajekuna ũcuauji chũ'uuna repau'te cuhenare cavaju pāi vaijasai-vuã cho'o Jerusalén vu'ejoopo cavu'ña umu nukavu'ñana mua tuoasome. Ũcuachi'a chekusaivuã repajoopo je'na pachusi'pa na'a umu pa'ichejñana mua jo'kaasome, ũcuasaivuãpi repañare cuhenare saopi jā'apāani catapi chueo vēasoñu chini.

Jā'ata'ni repau cavavajuchuma'ñe repau sōtaopāina'me repau'te cuhenare vaniso tuteku kuri rua jñaasirumu, "Chekunare na'a rua masiu'mu chu'u", chini cuasaku rua cu'ache ija'chere cho'oasomu repau: Dioni isiku ma'ñare uora chini Repau'te chi'i pojovu'ena kakaasomu. Repauji kaka ma'ñare

2 Reyes 15 (2 Crónicas 26); Oseas 1-14

uopi'rakuna ña phairipāi repauji cho'omanea'ku chini ija'che i'kaasome:

—Chukuna'te chū'uku, mu'upi cho'oa'ku chini jo'kama-nesi'ea'me jā'a, Diore īsiju ma'ña uoche. Chukuna Aarón jojo-sina phairipāichi'a cho'uju paapu chini Dios chukuna'te chēa jo'kasi'ea'me jā'a —chiniasome repana.

Jā'ata'ni Uzías repana i'kache asa jachaku rua pe'ruasomu repanare. Jā'ajekuna Dios repauni cu'ache ti'jñeñe cho'oku phairipāi ñaju'te repau chiapuna asi ravu etache cho'oasomu. Repau chiapu asi etauna ve'sena vu'vu etaasomu. Jā'ajekuna repau jūnisochejatu'ka asi ravu paaku Diopi ūsekuna jo'e jma-makarujē'e repavu'e kakamaneasomu repau. Dios chū'u jo'kasi'ejekuna pāiu'te ūcuauaku'te repau ca'nivu asi ravu jū'iku'te Repau vu'e kakache ūseasome Israelpāi.

Jā'aja'ñejekuna Uzías repauni ja'me pāina'me jovo pa'icu'akuna repau pāi chū'uku pa'iche repau mamakuni Jotamni chū'u jo'kaasomu, ūcuauji chū'ukaiu paau chini. Jā'ajekuna repau Jotam puka'ku chuta'a vajuu pa'irumuna repau jūnisosirumu ūcuauji chū'uku paniasomu.

Dios chu'o kuakaiku Oseas Efraín cheja canana'me Judá cheja canare Israelpāi Dios chu'o chu'vasi'ere kuamu

Oseas 1-14

Mt 9.13; 12.7; Ro 9.25-26

Jeroboam Efraín cheja canare Israelpāi chū'urumu Uzías Judá cheja canani chū'uku paniasomu. Reparumu Dios Osea'te Repau chu'o kuakaikuni saomasomu, repachejña canani Efraín cheja canana'me Judá cheja canani Israelpāire Repau chu'ore chu'vaa'ku chini. Repau Oseas ruarepaūsurumu Dios chu'o chu'vaku paniasomu. Judá cheja canare Israelpāi Ezequías chū'urumujatu'ka Dios chu'o chu'vaku paniasomu repau.

Reparumu Dios Osea'te ija'che chū'uasomu:

—Romio'te sī'uromioni veja paajū'u, Israelpāire repao pa'icheja'che cu'ache pa'iju repana chu'ure cuasama'ñere cho'o ñora chini —chiniasomu.

Diopi jā'aja'ñe chū'uuna Repau chu'o kuakaiku Oseas romio'te sī'uromioni Gomer ve'ekoni veja paaasomu. Repao'te

paaku chīi paauna chīipu suni umuva'uni chīire jñaaasomo repao. Repava'ure jñaaasirumu Dios Osea'te ija'che i'kaasomu:

—Mu'u chīiva'ure Jezreel'te ve'ojū'u, Jeroboam majacu'eu puka'ku Jehú Jezreel vu'ejoopo canare Israelpāi jainukore vanisosi'e ro'i ro'iche chu'upi chū'upi'rakuna. Chu'upi chū'uuna Jeroboam mamaku chū'urumu repau majapāi peore vanisojanaa'me pāi. Efraín cheja canare Israelpāi chu'upi cuhekuna repana pa'iche si'asoja'mu —chinasomu.

Na'a pa'isirumu Oseas rūjo jo'e chīire romiva'oni paaasomo. Repava'ore jñaaasirumu Dios Osea'te jo'e ija'che i'kaasomu:

—Mu'u chīiva'ore Lo-ruhama'te ve'ojū'u, chu'u Efraín cheja canare Israelpāi jo'e ña oiu cho'okaimanejañekuna. Repana cu'ache cho'osi'e cavesuma'ñe cu'ache ti'jñeñe cho'oja'mu chu'u. Judá cheja canareta'ni jā'aja'ñe cho'oma'ñe oiu re'oja'che cho'okaija'mu chu'u —chinasomu. (“Lo-ruhama” chini “Chu'u oicojñoma'ko” chiimu.)

Lo-ruhama'te oje tuasirumu repau rūjo Gomer jo'e chīi suni chīiva'ure jñaaasomo. Jñaaona Dios Osea'te jo'e ija'che i'kaasomu:

—Mu'u chīiva'ure Lo-ami ve'ojū'u, chu'upi musanukonare Israelpāi cuheku jo'kasouna chu'u neena pa'imanejanajejuna —chinasomu. (“Lo-ami” chini “Pāi chu'u paamana” chiimu.)

Cheke Dios Osea'te jo'e ija'che i'kaasomu:

—Na'a pa'isirumuta'ni Israelpāipi jainuko pa'ijuna ija'che i'kaja'mu chu'u repanare: “Musanukona chu'u Dios Si'arumu Pa'iku chīia'me”, chiija'mu. Reparumu Israelpāi Judá chejana'me Efraín cheja cana ũcuanuko Jerusalén vu'ejoopona co'i ũcuate'ejakuanupu pa'ijanana'me. Chu'upi jā'aja'ñe cho'ouna jo'e ũcuate'echeja pa'iju rua re'oja'che pa'iju repanare chū'ujaure chēa jo'kajanaa'me —chinasomu.

Ūcuachi'a cheke ija'che i'kaasomu Dios:

—Irumu Efraín cheja canare Israelpāi cu'ache ti'jñeñe cho'omu chu'u, repana chu'ure cuasaju pojoruja'chere rupu tñosinani diomanare cuasaju pojoche ro'i. Romio ũjure, repao'te re'oja'che paaku'teta'ni repau re'oja'che paachejē'e cuasama'ñe te'eo eta sani ku'io umupāi chekunani repao uache ñanani cu'a cho'okoja'che pa'ime repana. Ūcuachi'a repao vajuchuachejē'e cuasama'ñe cu'a cho'oko pa'icheja'che pa'ime repana. Jā'ata'ni

Oseas 1-14

na'a pa'isirumu Efraín cheja canare Israelpāi chu'u repanare cu'ache ti'jñeñe cho'oku pa'isi'e jo'kaso repanapi re'oja'che paapu chini cho'okaija'mu chu'u. Chu'upi jā'aja'ñe cho'okuna diomanare jo'e pojoma'ñe chu'urechi'a cuasaju pojoju pa'ija-naa'me repana —chiniasomu.

Dios chu'o kuakaiku Oseas rŭjo Gomer ũjure re'oja'che pa'ima'ko paniasomo. Jā'ajekuna ũjure jo'ka saniso repao sī'uro-mio pa'io cho'oko pa'isi'ere cuhasoma'ñe chekunani umupāi cu'a cho'oko paniasomo repao. Jā'ata'ni Dios Osea'te ija'che chŭ'uasomu:

—Mu'u rŭjore miiyani jo'e mu'u vu'ena ra paajŭ'u. Chekure cu'a cho'osi'koreta'ni oi'u paajŭ'u repao'te, Efraín cheja canapi Israelpāipi ña chu'u Dios repanare diomanani chekunare cuasaju pojoju pa'inareta'ni oi'u paache'te ña masia'ju —chiniasomu.

Ūcuarumu Oseas Diopi jā'aja'ñe i'kauna rŭjore miiyani ra vu'ena cuaa repaoni jo'e chekunani umupāire te'eu'terejē'e cu'a cho'oche ũseku paaasomu. Cheke repau Oseas Efraín cheja canare Israelpāi repana cu'ache cho'oju pa'iche Dios cuheche'te ija'che kuaasomu:

—Dios musanukonare, “Rua cu'ache cho'onaa'me repana”, chiimu. Ūcuachi'a ija'che i'kamu Repau: “Musanukona, ‘Cho'ojanaa'me’, chiisi'e ũcuarepa cho'omanaa'me. Pāi vanisoju, chekuna nee cu'amajñaruā ñaasonaa'me musanukona. Ūcuachi'a chekuna rŭjoromi cu'a cho'oju pa'inaa'me musanukona”, chiimu Repau. Jā'ajekuna Dios musanukonare cu'ache ti'jñea'ku chini cho'oja'mu. Musanukona te'ena, “Phairipāia'me chukuna”, chiime. Chekunapi, “Dios chu'o kuakainaa'me chukuna”, chiime. Jā'ata'ni Dios chŭ'u jo'kasi'ere vesuju jmamakarujē'e chekunare che'chomanaa'me repana.

'Musanukona ũcuauko diova'nare chooko'ñapi tē'tosinani cuasaju pojoju pa'ime. Ūcuachi'a repanare, “Dioa'mu iku”, chiicojñonare pojoju isimajñaruā tao uoko'ña cho'oche cho'okainani umupāi ũcuajanani cu'a cho'oju pa'inaa'me musanukona. Judá cheja cana ũcuachi'a musanukona cho'ocheja'chere cu'ache cho'oju pa'ime. Jā'ajekuna repana ũcuachi'a cu'ache ti'jñeñe cho'ocojñojanaa'me. Ūcuachi'a musanukona Efraín cheja canana'me Judá cheja cana pa'ichejña chekunapi rani musanuko-

nani cu'ache cho'oto Diore sēeruja'chere Asiriapāi chū'ukuni sani cho'okaiche'te sēesinaa'me musanukona, ūcuauji cho'okaau chini —chinasomu Oseas.

Cheke ūcuachi'a Oseas ija'che i'kaasomu:

—Dioni ija'che i'kañu mai: “Chukuna cu'ache cho'oju pa'iche'te meñe peore cuasa masi, cu'ache cho'onajeju sumana pa'ime chukuna”, chiñu. Ūcuachi'a Repau chū'uñe'te jachama'ñe cho'omasi-che'te sēñu mai, Repauji cho'okaau —chinasomu.

Jā'aja'ñe i'kacuha Oseas jo'e ija'che i'kaasomu:

—Dios ija'che i'kamu: “Musanukona Israelpāi Efraín cheja canana'me Judá cheja canapi chu'ure cuasache okopi susuku co'cosi'e apeñataroã na'mi kuenesocheja'che na'mi jo'kasosinaa'me. Musanukonani chu'vaa'ju chini chu'u chu'o kuakainare saoku'mu chu'u. Jā'ata'ni repaña chu'vache'te jachaju ija'che cuasanaa'me musanukona: ‘Maipi jo'chava'nare jainukore Dioni ñsiju vaniso uosoto pojoja'mu Repau maire’, chiiju cuasame. Jā'ata'ni tī'ama'mu jā'a musanukona cho'oche. Re'oja'che pa'iju chu'uni na'a rua masi cuasaju pa'iche'te chiimu chu'u. Musanukona Efraín cheja canare re'oja'che paapu chini cho'okaire'omu chu'ure. Jā'ata'ni musanukonapi ruarepa cu'ache cho'ojuna cho'okaimaneja'mu chu'u. ‘Mai cho'oche peore ñama'mu Dios’, chiiju cuasame musanukona. Jā'aja'ñe cuasana-reta'ni musanukona cho'oche peore ñakujeku cu'ache ti'jñeñe cho'oja'mu chu'u musanukonare.

‘Charo Israelpāi chū'usina chu'uni cuasamapu cu'ache cho'ojuna chu'u repañare cuheku sējoñe ñasinata'ni musanukona irumu pa'iju Israelpāi chū'una jmamakarujē'e chu'ure cuasaju pojoju pa'iche che'chema'me. Chekunapi musanukonani cu'ache cho'oñu chini raito chu'ure sēema'ñe si'arumu chekuchejña canani rupu tūsiva'nare cuasaju pojonani sani cho'okaiche'te sēeme musanukona. Jā'aja'ñe cho'oju chu'u cuheche'te cho'ome musanukona. Jā'aja'ñe cho'onata'ni musanukona cu'ache cho'ochejē'e cuasamapuna pī'ava'ure pī'a chēaruji na'mi chēañeja'ñe chu'upi cho'okuna rua na'mi cu'ache ti'jñeja'mu musanukonare”, chiimu Dios.

‘Cheke Dios ija'che i'kamu musanukonare: “Musanukona Efraín cheja cana Israelpāi cuasaju pojoku'te pachokuripi vacachīija'iu'te tūsosi'kure pojoche cuhemu chu'u. Dioma'mu repau.

Oseas 1-14

Rupu pāi tūosi'ea'me jā'a. Musanukona chu'uni cuasacuheju diomanare pojoju īsimajñaruā tuo uoko'ña si'achejña cho'o paako'ña pojosi'e ro'i cu'ache ti'jñeñe cho'oku chekuchejña canani chū'uja'mu chu'u, musanukonani cu'ache cho'oa'ju chini. Jā'ajekuna pāi chekuchejña canapi rani musanukonare chēa tīichejñana sasojanaa'me. Musanukona chīita'ni sama'ne vaniso-kaijanaa'me repana”, chiimu Dios —chiniasomu Oseas Dios chu'o kuakaiku repacheja canare pāi.

Na'a pa'isirumu repau Oseas Israelpāi jo'e ija'che i'kaasomu: —Dios musanukonare ija'che i'kamū: “Musanukona si'arumu na'a rua kurina'me cu'amajñaruāre koo paaju ūcuaja'che rupu tūsiva'nare diomanani pojoju īsimajñaruā tuo uoko'ña na'a rua re'ojako'ña care'vaju pa'ime. Jā'ajekuna musanukonare cu'ache ti'jñeñe cho'oja'mu chu'u. Jmamakaru pa'isirumuna Asiria cheja canapi rani musanukona cuasaju pojoku'te pachokuripi vacachīija'iu'te tūosi'e repana pa'ichejana sasojanaa'me. Jā'aja'ne cho'o Asiria cheja canare pāi chū'uku repa pachokuri repau neenana'me jovo na'a rua paaja'mu. Repana Asiriapāi musanukonare ūcuachi'a ūcuanukore chēa repana pa'ichejana sasojanaa'me. Musanukona, 'Dioa'mu iku', chiicojñonare pojoju īsimajñaruāre tuo uoñu chini cho'osichejña repapani peore ñañojanaa'me. Repachejña miu sūkipi aineeja'mu.

'Jā'ata'ni musanukonapi re'oja'chechi'a rūhiñe cho'oju pa'ito re'oja'che cho'oche ro'i re'oja'che paapu chini cho'okaira'amu chu'u. Chu'uni sēeju pa'ijū'u, chu'upi musanukonani cho'okaiuna chu'u Dios pa'iche'te masiñu chini. Ūcuachi'a re'oja'chere chu'u ña pojochechi'a cho'oju pa'ijū'u. Jā'aja'ne cho'oju pa'ito si'ache re'oja'che cho'okaija'mu chu'u musanukonare. Jā'ata'ni musanukona chu'urejé'e cuasama'ne, 'Mai neena sōtaopāipi cho'okaijanaa'me maire', chiiju cuasanajeju chekunare cavarumu cava cajejaicojñojanaa'me musanukona”, chiimu Dios —chiniasomu.

Jā'aja'ne i'kacuha Oseas jo'e ija'che i'kaasomu: —Dios musanukonare ija'che i'kamū: “Musanukona aipāi chu'u repanare Egiptopāi chēa paacojñosinani eto raosirumu repapani re'oja'che paapu chini rua re'oja'che cho'okaisi'-kua'mu. Puka'ku mamava'ure oiu paaku āu āuku repava'ure

nukaku'iche che'chocheja'che re'oja'che cho'okaisi'kua'mu chu'u repanare. Musanukonata'ni irumu cana chii puka'kupai jachaku cu'ache pa'icheja'che pa'iju chu'ure, 'Re'orepamu', chiiju pa'imanaa'me. Jā'ajekuna musanukonare chēa Egipto chejana'me Asiria cheja sasojache ūsekaimaneja'mu chu'u, ūcuachejñare sani paapu chini. Peore jā'aja'ñe cho'ojauta'ni oimu chu'u musanukonare. Jā'ajekuna musanukonare peorepare vanisoche ūseja'mu chu'u.

'Na'a pa'isirumu musanukonare sasosirumu jo'e ichejana musanukona pa'ichejana co'choja'mu chu'u. Jā'aja'ñe cho'ouna musanukona chu'uni jo'e cuasaju re'oja'che pa'ijū'u. Musanukona aipai Egiptopai chēa paajuna chuova'na pa'irumu chu'ure si'arumu cuasaju pojoju pa'isinaa'me. Jā'ata'ni kurire na'mi jñaa karama'ñe paaju si'ache cho'uju, 'Chekunare na'a rua masinaa'me chukuna', chini cuasaju chu'ure cuasache cavesusosinaa'me repana. Musanukona irumu cana repana cho'uju pa'isi'eja'che chu'ure cuasama'ñe cu'ache cho'uju pa'ime.

'Jā'ajekuna musanukonare cuhenapi rani cu'ache cho'oa'ju chini ūsekaimaneja'mu chu'u. Jā'aja'ñe cho'orena Samaria vu'ejoopo Efraín cheja canare ūcuanukore chū'uku pa'isijoopo pai pejoopo pa'ija'mu", chiimu Dios —chiniasoma.

Repau Oseas cheke ija'che i'kaasomu:

—Diore ija'che sēeju pa'ijū'u musanukona: "Chukuna mu'u chū'uñe'te jachaju cu'ache cho'uju pa'ime. Ūcuamakaruru ruu tōosiva'nare cuasaju pojoñu chiime chukuna", chiijū'u. Cheke Dios musanukonare ija'che i'kamu: "Na'a pa'isirumu musanukonare Efraín cheja canare Israelpai cho'okaiuna musanukona jo'e chu'uni cuasaju re'oja'che pa'ijanaa'me. Reparumu musanukona jo'e jmamakarujē'e tōosinare cuasaju pojomanejanaa'me", chiimu Dios.

'Chu'u musanukonare i'kache chu'o masi asajū'u. Diore cuasaju pa'iche ma'a re'ojama'a saicheja'che si'arumu re'oja'che cho'uju pa'iche'me. Jā'ajekuna pai Diore cuasana re'oja'che cho'uju pa'ime. Ūcuachi'a pai Dios chū'uñe jachama'ñe cho'uju pa'inare Ūcuaji cho'okaiuna re'oja'che ti'jñemu repanare. Jā'ata'ni pai cu'ache cho'uju pa'ina ma'a cu'ama'api sainaja'ñe pa'ime. Jā'ajekuna Diopi chū'uuna cu'ache ti'jñemu repanare —chiniasomu repau Oseas.

**Dios chu'o kuakaiku Isaías Judá cheja canare
Israelpái chu'vasi'ere kuamu**

Isaías 1-6

*Mt 13.14-15; 21.33; Mr 4.12; 12.1; Lc 8.10; 20.9;
Jn 12.39-40; Hch 28.25-27*

Uzias Judá cheja canare Israelpái ruarepaūsurumu chũ'uku pa'isirumuna Dios Repau chu'o kuakaiku'te Isaíani saosomu, Judá cheja canani Israelpáire Repau chu'ore chu'vaku repa-cheja kueñe pa'ichejña canani ja'me chu'vaa'ku chini. Saouna sani Isaías Judá cheja canare Israelpái ija'che i'kaasomu:

—Dios musanukonare ija'che i'kamú: “Musanukona ũcuauku cu'ache cho'onachi'aa'me chu'u chũ'uñe'te jachaju cho'ocuheju. Puka'ku re'oku mamachi re'oja'che paacheja'che musanukonare re'oja'che paaku'teta'ni chu'ure chi puka'kure cu'ache i'kakuja'che cu'ache cho'uju pa'inaa'me musanukona. Jã'ajekuna rua si'ache cu'ache ti'jñeñe cho'omu chu'u musanukonare. Chu'upi cho'okuna pái chekuchejñapi rani musanukona pa'ijooopã ñañososinaa'me. Jã'ata'ni chuta'a Jerusalén vu'ejoopochi'a te'ejoopo pa'imu jujasijoopo. Jã'aja'ñe cho'okuna ñanata'ni chu'u chu'o asacuheme musanukona.

'Jã'ajekuna musanukona chu'uni isiñu chini ramajñaruã cuhemu chu'u. Puaumucujñana chu'uni pojoju jainuko chi'i pa'ija jã'aja'ñe cho'otojẽ'e cuhemu chu'u. Ũcuachi'a musanukona chu'ure sêeñejẽ'e asacuhemu chu'u, musanukonapi cuhasoma'ñe cu'ache cho'uju pa'ijuna. Iere chiimu chu'u: Musanukona cu'ache cho'uju pa'iche'te jo'kaso re'oja'chere cho'uju pa'ijũ'u. Chuova'na pa'inare oiju re'oja'che cho'okaiju pa'ijũ'u.

'Si'ache cu'ache peore cho'uju pa'inata'ni cu'ache cho'ochete jo'kaso chu'u chũ'uñe'te jachama'ñe cho'uju pani chu'upi cho'okaiuna rua re'oja'che pa'ijanaa'me musanukona. Jã'ata'ni musanukonapi chu'u chũ'uñe'te jachaju cho'ocuheju ũcu cu'ache cho'uju pa'ito rua cu'ache ti'jñeja'mu musanukonare. Jerusalén vu'ejoopo cana Israelpái aperumu chu'uni cuasaju si'arumu re'oja'che cho'uju pa'isinaa'me. Jã'ata'ni chura pái vaina carũnisosinaa'me repana. Ũcuachi'a pái chekunare cu'ache cho'oñu chini ro'iche kuri, 'Jau', chini koo repanare kuri ro'isinani cho'okaiju, “Cu'ache cho'omanesinaa'me ina”, chiinaa'me repana. Jã'ajekuna

repanapi chu'uni cuasaju re'oja'che pa'iche'te che'chea'ju chini rua cu'ache ti'jñeñe cho'oja'mu chu'u repañare”, chiimu Dios —chiniasomu Isaías.

Repau Isaías jo'e ija'che i'kaasomu:

—Dios musanukonare ija'che i'kamu: “Na'a pa'isirumu pãi cheja si'achejña pa'ina ũcuanuko chu'u vu'ena rani chi'i pa'iju chu'u pa'iche kuachu'ore asa na'a rua masirumu ti'aja'mu. Jã'ajekuna pãi reparumu jo'e jmamakarujẽ'e cavama'ñe pa'ijanaa'me. Jã'ata'ni chuta'a jã'aja'ñe ti'jñemarumu Judá cheja cana Israelpãi repaña rupu tãosinare, 'Dioa'mu iku', chiicojño-nare cuasaju pojoju pa'isi'e ro'i cu'ache ti'jñecojñoju rua chuova'na pa'ijanaa'me. Repanani ruarepa cu'ache ti'jñekuna katiñu chini vu'vusoju repaña cuasaju pojónare rupu tãosinare ũcuate'erumu sėjosojanaa'me repaña.

'Jerusalén vu'ejoopo canana'me Judá cheja cana Israelpãi ũcuanuko Sodoma vu'ejoopo pa'isina cho'osi'eja'che rua cu'ache cho'oju pa'ime. Repañare chũ'una chekunare ũcuanukore na'a jã'acho'je cu'ache cho'onaa'me pãi chuova'na pa'inare cu'ache cho'oju pa'inajeju. Ũcuachi'a pãi ũcuanukore cu'ache cho'oa'ju chini chũ'uju pa'inaa'me repaña. Jã'ajekuna chu'u Judá cheja canare Israelpãi repaña cu'ache cho'ocher ro'i cu'ache ti'jñeñe cho'oja'mu. Jã'ata'ni reparumu chuenisomanesinare chẽa paaku repaña cu'ache cho'oju pa'isi'e peore tanoso jo'e cuasama-neja'mu chu'u. Jerusalén vu'ejoopo ũcuachi'a chu'u Dios nee-joopo pa'ija'mu”, chiimu Dios —chiniasomu.

Jã'aja'ñe i'kacuha Isaías ija'che i'kaasomu:

—Dios musanukonare ija'che i'kamu: “Musanukona Israelpãi Judá cheja cana, pãiu pãsi uche chio tã rua masi kui-raku'teta'ni uche re'oja'che kũimachioja'che pa'ime. Jã'ajekuna repachiopi uchere re'oja'che kũimau paaku'te, 'Cu'ache cho'ora', chiicojñochoja'che pa'ime. Chu'u ũcuachi'a musanukonare rua re'oja'che cho'okaiu pa'imu. Jã'ata'ni musanukona re'oja'che pa'imapu chekunare re'oja'chejẽ'e cho'okaiju pa'ima'me. Repaña chejña tateso paanaa'me musanukona. Ũcuachi'a musanukonare chũ'una juezpãi, pãi chekunare cu'ache cho'oñu chiina ro'iche kuri, 'Jau', chini koo repañare kuri ro'isinani cho'okaiju, 'Cu'ache cho'omanesinaa'me ina', chiinaa'me. Peore jã'a musanukona cu'ache cho'osi'e ro'i, pãi so'ña cachejña pa'inapi rani

Isaías 1-6

musanukonani cavaju vanisoa'ju chini cho'oja'mu chu'u",
chiimu Dios —chiniasomu.

Amasías Judá cheja canare Israelpāi chū'uku jūnisoōsu-
rumu Isaías Dios vu'ena muaasomu Repauni pojora chini.
Ūcuavu'ere pa'iu Dios ñoñe'te ñaku Repau peore masiu pa'iche
ñaasomu. Ūcuachi'a cunaumu Diore kueñe pa'inare ángeles
“serafines” ve'enare ñaasomu repau. Repana ángeles ūcuanuko
seirepakachi'a kue'chaka paaasome. Ka'chaka repana chiñana
ta'pisika paniasomu. Chekuka ka'chakapi repana cū'are ta'pia-
somu. Jo'e chekuka ka'chakapi cāva kūniasome repana. Ija'che
sāiñechi'a i'kaju cāvaasome repana,

Re'oku'mu Dios. Re'oku'mu Dios. Re'oku'mu Dios.

Peore masiu'mu Repau,

chiiju.

Ūcuarumu Isaías jā'are ñaku te'euji ija'che i'kaasomu:

—Rua cu'ache i'kasi'kupi ūcuachi'a pāi rua cu'ache i'kaju
cu'ache cho'onare ja'me pa'ikuta'ni Diore Peore Cho'omasiku'te
ñamu chu'u. Chekurumu Repau chu'ure cu'ache pa'ikujekuna
vanisoja'mu —chiniasomu.

Jā'ata'ni Diopi ángeleva'nani “serafines” ve'enani te'eu'te
chū'uuna Diore isimajñaruā tuo uoko'a uutoaqueepi toato'ovu
mini ra Isaías chu'o'ona noasomu. Jā'aja'ñe cho'o repau ángel
Isaía'te ija'che i'kaasomu:

—Dios mu'u cu'ache i'kasi'ena'me cho'osi'e tanoso jo'e cuasa-
manejamū —chiniasomu.

Jā'aja'ñe i'kacuhauna Dios ija'che i'kaasomu:

—¿Neeni chu'u chu'o kuakajjaure
saoja'che chu'u? —chiniasomu.

Chikuna Isaías,

—Chu'uni saojū'u —chiniasomu.

Chikuna Dios
repau'te ija'che i'kaa-
somu:

—Judá che-
jana sani repa-
cheja canare
Israelpāi
ija'che
i'kajū'u:

Isaías 1-6; Isaías 7-9 (2 Reyes 15-16; 2 Crónicas 27-28)

Dios ija'che i'kamú: “Musanukona chu'u chu'o asaju pa'inata'ni asavesujanaa'me.

Ñanata'ni ñamanesina pa'icheja'che pa'ijanaa'me. Ũcuachi'a ñakocaã chamisinaja'ñe pa'iju chu'upi chũ'uuna tocha jo'kasi'e ñacuheme ina.

Chu'u chu'ore asa chëa repana cu'ache cho'ochete ũhasoto repana rekoñoã re'ojarekoñoã care'vakaija'mu chu'u, repanapi re'oja'che paapu chini”, chiimu,

—chiniasomu.

Cheke Dios Isaía'te ija'che i'kaasomu:

—Chu'u chu'o Judá cheja canare Israelpái repacheja cajoo-poã pái chekuchejña canapi rani ñañosoju repajoopoã canare pái ũcuanukore vanisochetu'ka chu'vaku pa'ijũ'u —chiniasomu.

**Judá cheja canare Jotamna'me
Acaz chũ'usi'ere kuamu**

2 Reyes 15.32-16.20; 2 Crónicas 27-28; Isaías 7.1-9.7

Mt 1.9, 23

Judá cheja canare chũ'uku Uzías jūnisosirumu repau mama-kuji Jotampi pái chũ'uku paniasomu. Rua re'oja'che chũ'uku paniasomu repau. Ũcuachi'a Dios chũ'u jo'kasi'ere jachama'ñe cho'okuna Diopi cho'okaiuna rua masiasomu repau. Já'ajekuna repau neena sōtaopaina'me Amonpāire cavaku cajejaniasomu repau. Ũcuachi'a Jerusalén vu'ejoopo je'na pachusi'pa ũcuauji chũ'uuna na'a rua jujapa je'naasome repana. Repau Jotam Judá cheja canare pái dieciseirepaūsurumu chũ'ukuji jūnisoa-somu.

Repau jūnisosirumu Acaz repau mamakuji pái chũ'uku paniasomu. Repau pái chũ'uku Acaz rua cu'aku paniasomu. Dios chũ'u jo'kasi'e peore jachaku cu'ache cho'oku paniasomu repau. Efraín cheja canare pái chũ'usina cho'ochēja'che cu'ache cho'oku paniasomu repau. Rupu tōsiva'uni dioma'kuni pojoku ĩsiku repau mamachii vani uosoasomu repau. Já'aja'ñe cho'osi'kujekuna Diopi ũsemauna Siria sōtaopaina'me Efraín sōtaopái rani repau Acaz chũ'ucheja Judá cheja cajoopoã canare pái ruarepajoopoã cavaju cajejaniasome repana. Já'aja'ñe cho'uju Efraín cheja cana sōtaopái Judá cheja canare rua jainukore chëa saasome.

Isaías 7-9 (2 Reyes 15-16; 2 Crónicas 27-28)

Ūcuarumu Dios Repau chu'o kuakaiku'te Obe'te repanani ija'che i'kaa'ku chini saomasumu:

—Ina musanukona chēa rasina musanukona majapāia'me. Repanare chēa rasi'e ro'i Dios musanukonare rua pe'rumu. Jā'ajekuna repana vu'ñana co'chojū'u repanare —chiniasomu. Jā'aja'ñe i'kauna asa Efraín cheja cana co'choasome repanare.

Repau Acaz chū'urumu Edompāi ūcuachi'a Judá cheja canare rani cavaasome. Na'a pa'isirumu Siriapāina'me Efrainpāi Judá cheja canani jo'e cavañu chini rani Jerusalén vu'ejoopo pa'iche pachu nukaasome sōtaopāi, repajoopo canapi etamanea'ju chini. Jā'aja'ñe cho'orena Dios Repau chu'o kuakaiku'te Isaiani saomasumu, repacheja canare chū'ukuni Acani ija'che i'kaa'ku chini:

—Siriapāina'me Efraín cheja canare vajuchumanejū'u. Dios ija'che i'kamū: “Jerusalén vu'ejoopo jmamakarujē'e cu'ache cho'ocojñomaneja'mu. Jā'ata'ni Efraín cheja sesenta y cincorepaūsūrumu chuta'a tī'ama'tona repacheja pa'ina chekunapi rani cavaju repanani vanisoju te'enare chēa sasorena repacheja pāi peocheja pa'ija'mu. Na'a pa'isirumu romichijōji chīiva'ure umuva'uni paa Emanuelre ve'oja'mo repava'ure. (“Emanuel” chini “Dios maina'me pa'imū” chiimu.) Repava'u chīiva'u chuta'a re'oja'chejē'e vesuku cu'achejē'e vesurumu Asiriapāipi rani cavaju Siriapāire vanisojanaa'me, Efraín cheja canare ūcuachi'a. Chu'upi cho'okaiuna musanukonare chū'uku pa'ijau David jojosina mamaku pa'ija'mu. Ūcuauji chū'ukuna Judá cheja cana re'oja'che pa'iju cavama'ñe pa'ijanāa'me. Rua re'oja'che cho'okuji re'oku pa'ija'mu repau. Chu'upi cho'okaiuna peore re'oja'chechi'a ti'jñeja'mu repau'te. Ūcuachi'a rua masiu pa'ija'mu repau”, chiimu —chiniasomu.

Jā'ata'ni Acaz repau Isaías kuache asa jachaku cuasamaneasomu. Jā'ajekuna repau Diore cho'okaiche sēema'ñe Asiriapāi chū'ukuni Tiglat-pileseni sani sēniasomu, repauni Siria-pāina'me Efrainpāire ja'me cavakaau chini. Repanapi ja'me cho'okaapu chini kurina'me cu'amajñaruā re'oja'chepi rua ro'iche Dios vu'e pa'iche peore ūcuau ni rupu isiasomu repau. Jā'aja'ñe cho'ouna repau Tiglat-pileser, “Jau”, chini repau sōtaopāina'me sani cavaku cajejani Siria sōtaopāi vaniso repanare chū'uku'te ūcuachi'a vanisoasome. Jā'ata'ni repana Asiriapāi

Judá cheja canare chekuna Siriapaina'me Efrainpái cho'оче na'a rua cu'ache cho'oasome repanare.

Jā'a cho'ocuhasirumu Acaz Damasco vu'ejoopona Siriapāi ūcuanukore chū'uku pa'isijooopona saniasomu, Asiriapāi chū'ukuni Tiglat-pileseni nāra chini. Repacheja sani pa'irumu repana cuasaku'te pojoju jo'chava'nare vani tuo uoko'a rua paauache ñaasomu repau. Jā'ajekuna Urīare phairipāiuni kua-kaapu chini chekunani chū'u saomasomu, Acaz repauji ūcua-jako'a cho'okaau chini. Jā'ajekuna Urías jā'aja'ñe chū'u raosi'ere asa chekunani chū'uuna jo'chava'nare vaniso tuo uoko'a ūcujako'a cho'okaniasome. Repako'a cho'o pi'nisirumu Acaz phairipāipi pāi Diore pojoju isimajñaruāre ūcuako'ana si'aumucujña tuo uoju paapu chini chū'uasomu. Jā'aja'ñe cho'oku aperumu pāi chū'usi'ku Salomonpi chū'uuna cho'osiko'are repanapi jo'e Diore pojoju isimajñaruāre uoma-neaj'u chini chū'uasomu repau. Repau Urías si'arumu Acaz chū'uñe peore, “Jau”, chini cho'oku paniasomu.

Na'a pa'isirumu repau Acaz pāi Diore pojoju isimajñaruāre Dios vu'ena cuaa isiche'te ūseku repavu'e jeosoasomu. Jā'aja'ñe cho'o repana tūosinani, “Dioa'mu iku”, chiinare pojoju isimajñaruā tuo uosokuanu Jerusalén vu'ejoopo si'acajoopo repakuanu ñekuache chū'uasomu repau. Repa cho'o pi'nisirumu diomanani pojoku paniasomu repau repana pāina'me. Repau Acaz dieciseire-paūsurumu chū'ukuji jūnisomasomu. Repau jūnisosirumu mamaku Ezequíapi repacheja canare pāi chū'uku paniasomu.

**Israelpāi Judá cheja canana'me Efraín cheja canare
Isaías Dios chu'o chu'vasi'ere kuamu**

Isaías 9.8-12.6

Ro 9.27

Ūcuarumu Dios Isaía'te Repau chu'o kuakaiku'te i'kaasomu, Efraín cheja canare Israelpāipi cu'ache cho'ojuna Repau cuhe-che'te kuakaau chini. I'kauna asa Isaías ija'che i'kaasomu repa-nare:

—Musanukona Efraín cheja cana, “Diopi cho'okuna chu-kuna'te kuhena rani chukuna vu'ña ñañososinaa'me. Jā'ata'ni rua masinajeju na'a rua re'ojavu'ña cho'o pa'ijanaa'me chu-kuna”, chiime. Musanukona cu'ache cho'оче ro'i Diore cu'ache

cho'ocojñonata'ni kukuma'ñe Repau chũ'uñe ũcua jachaju cho'oma'ñe pa'ime. Jã'ajekuna Ũcuauji cho'okuna musanukona cuasa masi rua vajuchuva'na pa'ijanaa'me. Diopi ũsemauna musanukonare cuhena cava cajejaisinaa'me musanukonare. Jã'aja'ñe cho'ocojñonata'ni ũcua Repau'te cuasaju pojoma'me musanukona. Jã'ajekuna na'a rua cu'ache ti'jñeñe cho'oja'mu Repau musanukonare.

'Ũcuachi'a musanukona pãi chũ'una chũ'uju tocha jo'kasi'e rua cu'ache'me chekunare te'enare joreju cacu'oche ũsema'ñejeku. Jã'ajekuna Dios musanukonani cavaju vanisoa'ju chini Asiriapãi chũ'ukuna'me repau neenare sōtaopãi saoja'mu, musanukona cu'ache cho'uju pa'iche'te peore ro'ia'ju chini. Repau Asiriapãi chũ'uku rua cu'aku'mu. Jã'ata'ni Dios musanukonare Efraín cheja canana'me Judá cheja canare cu'ache ti'jñeñe cho'ora chini ũcuauñi saoja'mu. Ũcuauña'me repau neena sōtaopãi Samaria vu'ejoopo musanukona pa'icheja pa'inare ũcuanukore chũ'uku pa'ijoopo ñañosoju repanare pãi jainukore vanisojanaa'me, Judá cheja canare ũcuachi'a.

'Jã'ata'ni Dios musanukonare Israelpãi cu'ache cho'ocuhasirumu repau'te Asiriapãi chũ'uku'te ũcuachi'a cu'ache ti'jñeñe cho'oja'mu. Repau, “Diopi cho'okaiuna chu'u neena sōtaona'me chekunare cavaku cajejaiku'mu chu'u”, chiiu cuasama'mu. Jã'ata'ni ija'che cuasamu repau: “Rua cavamasikujeku ruarepa-chejña pãi pa'ichejña cava cajejani tutemu chu'u sōtaopãina'me”, chiiu cuasamu repau. Jã'aja'ñe cuasakuna Diopi repauni ravu cho'ouna rua cha'voja'mu repau. Jã'aja'ñe cho'ocuhasirumu Efraín cheja cana Israelpãi chuenisomane-sina chekunare cho'okaiche sēema'ñe Diorechi'a sēeju cuasaju re'oja'che pa'ijanaa'me. Jã'ata'ni aperumu pa'ichenuko jainuko pa'imanejanaa'me repana —chiniasomu.

Jã'aja'ñe i'kacuha Isaías Judá cheja canare Israelpãi ija'che i'kaasomu:

—Musanukona Israelpãi Judá cheja cana Asiriapãi vajuchuma'ñe pa'ijũ'u. Jeerumu pa'ima'tona Dios repanare cu'ache ti'jñeñe cho'okuna chueniso musanukonare jo'e cu'ache cho'omanejanaa'me repana. Na'a pa'isirumu Dios musanukonare chũ'uku pa'ijaure David jojosi'kuni chēa raoja'mu. Repauni Dios Rekochoji cho'okaiuna rua masiũji rua re'oku pa'ija'mu

repau. Ūcuachi'a pāi ūcuanukore re'oja'che cho'okaiu chū'uku pa'ija'mu repau. Reparumu pāi ūcuanuko Dios chū'uñe'te cho'uju chekunare cavama'ñe pa'iju rua re'oja'che pa'ijanaa'me. Ūcuachi'a reparumu pāi te'eujé'e chekunare cu'ache cho'uju vanisona peojanaa'me. Pāi ūcuanuko Dios pa'iche masijanaa'me reparumu. Ūcuachi'a pāi tīichejña pa'ina ūcuanuko saijanaa'me repauni pāi chū'ukuni pojoñu chini. Reparumu Dios Israelpāi so'ñana chēa sasocojñosinare jo'e repana pa'ichejana co'ia'ju chini cho'okaija'mu. Jā'aja'ñe cho'ouna musanukona Israelpāi Efraín cheja canana'me Judá cheja cana ūcuanuko ūcuate'echeja jovo pa'ijanaa'me. Repana ūcuanuko Diore pojoju, “Re'orepamu”, chiiju pa'ijanaa'me Repau cho'okaisi'ere cuasaju —chiniasomu Isaías.

**Dios chu'o kuakaiku Miqueas Judá chejana'me
Efraín cheja canare Israelpāi Dios chu'o
chu'vasi'ere kuamu**

Miqueas 1-7

Mt 2.5,6; Jn 7.42

Jotam Judá cheja canare Israelpāi chū'urumu'pi vua Ezequías repacheja canare chū'urumujatu'ka Dios, Repau chu'o kuakaiku'ji Miqueapi Israelpāire Judá cheja canana'me Efraín cheja canani Repau chu'ore chu'vaa'ku chini chū'u jo'kaasomu. Repau Miqueas ija'che i'kaku chu'vaasomu:

—Dios musanukona cu'ache cho'оче ro'i cu'ache ti'jñeñe cho'ora chiimu musanukonare. Jā'ajekuna chu'u i'kache masi asa chēama'to cu'amū. Musanukonapi diomanani rupu tūosi'ere cuasaju pojojuna Dios Samaria vu'ejoopo Efraín cheja canare pāi ūcuanukore chū'uku pa'ijoo'po ñañosoa'ju chini chū'uja'mu. Jā'ajekuna ñañasikuanuchi'a pa'ija'mu repajoopo pa'isicheja. Repajoopo Samaria vu'ejoopo cana, “Dioa'mu iku”, chiiju pojoju pa'iche rupu tūosi'e peore uu ñañasojachea'me. Jerusalén vu'ejoopo Judá cheja canare chū'uku pa'ijoo'po Dios neejoopo pa'ina ūcuachi'a Samaria vu'ejoopo cana cho'оче ña chēaju pa'ime. Jā'ajekuna repana Jerusalén cana ūcuachi'a rupu tūosinani pojoju pa'ime chura. Repana cu'ache cho'оче ro'i sōtaopāi tīichejña canapi rani Efraín cheja canare Israelpāire cavaju cajejani chēa sasoa'ju

Miqueas 1-7

chini ũsekaimaneja'mu Dios. Ũcuachi'a Jerusalén vu'ejoopo ñañosojanare sōtaopāi raoja'mu Dios. Musanukonapi ruarepa cu'ache cho'ojuna peore jā'a cu'ache ti'jñeja'mu. Ũcuachi'a musanukona chekunare chũ'una re'oja'che cho'ocuheju cu'are cho'oju pojoju pa'inaa'me. Jā'ajekuna Dios musanukona sēeñe cho'okaimaneja'mu —chiniasomu.

Jā'aja'ñe i'kacuha cheke Miqueas ija'che i'kaasomu:

—Musanukonare ja'me pa'ina umupāi rua jainuko, “Dios chu'o kuakainaa'me chukuna”, chiina pa'ime. Jā'ata'ni repana cuasachechi'a i'kanajeju Dios chu'o kuanama'me repana. Jā'ajekuna jorechu'ore kuaju chekunare kuri sēenaa'me repana, ija'che i'kaju, “Dios maina'me pa'imu. Jā'ajekuna jmamakarujē'e cu'ache ti'jñemaneja'mu maire”, chiiju. Jā'ata'ni Dios repanare cho'okaimaneja'mu. Repauji cho'okaimauna chu'o pāi chekunare kuajachejē'e peojanaa'me repana —chiniasomu.

Cheke Miqueas ija'che i'kaasomu:

—Musanukonare chũ'unapi pāi cu'ache cho'osi'ere re'oja'che care'vakaima'ñe, repana cu'ache cho'oñu chini ro'iche'te kuri, “Jau”, chini koo repanare kuri ro'isinarechi'a cho'okaiju pa'ijana Dios Jerusalén vu'ejoopona'me Repau vu'e ñañosoche chũ'uja'mu. Re'oja'che cho'oche cuheja cu'ache cho'oche'te chiinaa'me repana. Phairipāi ũcuachi'a kurichi'a kooñu chini chekunare che'choju pa'ime. Ũcuauarumu musanukona Diore cho'okaau chini sēejanaa'me. Jā'ata'ni Repau musanukona sēeñe cho'okaimaneja'mu —chiniasomu.

Jā'aja'ñe i'kacuha Miqueas Dios repanare Israelpāi cu'ache ti'jñeñe cho'ocuhasirumu rua re'oja'che pa'ijachere kuaku ija'che i'kaasomu:

—Na'a pa'isirumu Dios vu'e pa'ikūti pāi na'a rua saicojño-kūti pa'ija'mu. Pāi cheja si'achejña pa'ina Diorepau jachama'ñe cho'oa'ju chini chũ'u jo'kasi'ere che'cheñu chini raijanaa'me repakūti. Reparumu pāi jo'e cavama'ñe pa'ija ũcuanuko re'oja'che pa'ijanaa'me. Ũcuachi'a reparumu Dios Israelpāi chekuchejña te'enachi'a sasocojñosinare ũcuanukore repana pa'isichejana co'choja'mu. Jā'aja'ñe cho'ocuhasirumu Jerusalén vu'ejoopo repacheja canare pāi ũcuanukore chũ'uku pa'ijoopo pa'ija'mu.

’Irumu chekuchejña pa'ina sōtaopāi rani musanukonani

cavaju pa'ime. Na'a pa'isirumu Caldea cheja cana pāi musanukonani cavaju cajejani chēa repana pa'ichejana sasoñu chini rajanaa'me. Jā'aja'ñe sasocojñosinata'ni na'a pa'isirumuna musanukona pa'irepachejare jo'e co'i pa'iju chekunare na'a rua masina pa'ijanaa'me. Ũcuachi'a chīiva'u Israelpāi ũcuanukore chū'uku pa'ijau Judavāju pa'icheja cajooru Belén vu'ejooru jma-jooruna jñaacojñoja'mu —chiniasomu.

Jā'a i'ka pi'ni Miqueas Israelpāi pa'icheja suripu cacheja Judá cheja pa'inare Israelpāi ija'che i'kaasomu:

—Dios musanukonare, “Chu'ure cuasaju pojoche jo'kaso tñosiva'nani cuasaju pa'ime repana”, chiimu. Ũcuachi'a musanukona Egipto cheja pa'irumu Repau cho'oku etua rasi'ena'me Ũcuauji cho'okaiuna Canaán cheja pa'inare cava cajejani tua pa'iche'te cuasa masia'ju chiimu Repau. Musanukonare Repau chū'uñe jachanapi Repauni ĩsiju jo'chava'nare vanisoto cuheku pojoma'mu Repau. Ũcuachi'a musanukonapi mamachĩire Ũcuauñi ĩsiju vanisoche na'a rua cuhemu. Jā'ata'ni musanukona chekunare ña oiju pa'iche'te chū'umu Repau. Ũcuachi'a Repau chū'u jo'kasi'e jachama'ñe cho'oju re'oja'che pa'iju pāi chekunare cu'ache cho'oma'ñe masi cho'okaiju pa'iche'te chiimu Dios. Jā'ata'ni musanukona cu'amajñaruā ĩsini rueso ĩsichena'me maña ĩsiche rūhiñe cho'oma'ñe ka'charuā ĩsiju pa'inaa'me. ĩsichena'me kooche ũcuajanukoruāchi'a cho'omanaa'me. Musanukona kurina jo'e na'a rua kurire kooñu chiiju chekunare musanukona cu'ache cho'ochejé'e cuasama'ñe cho'oju pa'ime. Ũcuanuko jorenachi'aa'me musanukona.

'Jā'ajekuna Dios musanukonare cu'ache ti'jñeñe cho'oja'mu. Efraín cheja canare Israelpāi chū'usi'ku cu'aku Acab cho'osi'eja'che cu'ache cho'oju pa'iche ro'i cu'ache cho'ocojñojanaa'me musanukona. Jā'ajekuna musanukona cu'ache cho'osi'e peore ro'i pi'niñetu'ka cu'ache cho'ocojñoju paapu chini musanukonare cuhena rani cavaju cajejani musanukonare vanisoche ũsekaimaneja'mu Dios. Jā'aja'ñe cho'o pi'nisirumu repanare musanukonare cuhenare ũcuachi'a cu'ache ti'jñeñe cho'oja'mu Repau. Reparumu Judá cheja jo'e Israelpāi rua jainuko ũcuate'echeja pa'ijanaa'me. Jā'ajekuna pāi chekuchejña cana repachejare sani pa'ijanaa'me —chiniasomu.

Jā'aja'ñe i'kacuha Miqueas Dioni sēeu ija'che i'kaasomu:

—Ja'ku, chukuna'te mu'u neenare Israelpāi ovejava'nare kuiraku ovejachiiva'nare kuiracheja'che rua kuiraku pa'ijū'u. Chekunapi icheja chukuna pa'ichejana rani chukunani cavamanea'ju chini cho'okaijū'u. Ūcuachi'a mu'u cho'omasiche re'oja'che cho'okaijū'u chukuna'te, pāipi chekuchejña canapi mu'uni cuasa kukuju paapu. Rupu tūosina diomana pa'icheja'che pa'ima'ñe chukuna cu'ache cho'che tunoso jo'e cuasama'kua'mu mu'u. Chukuna aipāi Abrahamna'me Jacore mu'u repanare, “Cho'okaija'mu chu'u”, chiisi'ere ūcuarepa cho'oku jo'e re'oja'che cho'okaijache masimu chu'u —chiniasomu.

**Asiriapāi Efraín cheja canare Israelpāi
cava cajejaisi'ere kuamu**

2 Reyes 14.23-29

Efraín cheja canare Israelpāi chū'uku Jeroboam rua masiu paniasomu. Repau'te cuhenare rua jainukore Diopi cho'okaiuna repau neena sōtaopāina'me cava cajejaiu paniasomu repau. Jā'ajekuna repau pa'icheja cana rua re'oja'che paniasome, Diopi cho'okaiuna. Repanare Israelpāi Efraín cheja canare cuarentarepaūsurumu jo'e te'eūsurumu chū'uku paniasomu repau. Repau jūnisosirumu mamaku Zacaríapi pāi chū'uku paniasomu.

2 Reyes 15.8-30

8-28 Repau Zacarías repacheja Efraín cheja canare charo pāi chū'usina cho'osi'eja'che rua cu'ache cho'oku paniasomu. Jā'ata'ni repau seirepapāimia pāi chū'uku pa'itona Salum ve'ekuji repau'te vaniso ūcuauji pāi chū'uku paniasomu. Jā'aja'ñe cho'orena Dios Jehure, “Chu'upi cho'okaiuna mu'u jojosina ūcuaka'chapanachi'a Efraín cheja canare Israelpāire te'enachi'a chū'uju pa'inaa'me,” chiisi'e ūcuarepa ti'jñeasomu. Repau Salum te'epāimiau'te pāi chū'uku pa'itona Manahempi repau'te vaniso ūcuauji pāi chū'uku paniasomu.

Repau Manahem Israelpāi Efraín cheja canare chū'uku rua cu'ache cho'oku paniasomu. Repau chū'urumu Asiria cheja canare chū'uku Pul repau sōtaopāina'me ranciasomu Efraín cheja canani Israelpāire cavara chini. Jā'ata'ni repacheja canare chū'uku Manahem repau'te Pulre kuri ro'iasomu, repa-

nani cavamanea'ju chini. Repau Manahem Israelpāi Efraín cheja canare dierepaūsurumu chū'ukuji jūnisoasomu.

Repau jūnisosirumu mamaku Pekaíapi pāi chū'uku paniasomu. Repau pāi chū'uku Pekaía rua cu'ache cho'oku paniasomu. Jā'ata'ni repau ka'chaūsurumuchi'a pāi chū'uku pa'itona repau neenare sōtaopāi chū'ukaiku Peka ve'ekuji chekuna pāina'me repau chū'uñe'te cuheku vaniso ūcuauji pāi chū'uku paniasomu. (Efraín cheja canare Israelpāi chū'usina ūcuanuko Zacarías chū'usirumapi Peka chū'urumujatu'ka jmacheneruā-chi'a chū'uju pa'irumu Uzías Judá cheja canani pāi chū'uku paniasomu.)

Repau Peka ūcuachi'a rua cu'ache cho'oku paniasomu. **29** Repau Efraín cheja canare pāi chū'uku pa'irumuna Asiriapāi chū'uku Tiglat-pileser repau sōtaopāina'me rani Efraín cheja canare Israelpāi cavaju cajejani repacheja cajoopoā te'ejoopoā pāi peore chēa Asiria chejana sasoasome, repanapi ūcuachejare paapu chini. **30** Repau Peka veinterepaūsurumu pāi chū'uku pa'itona pāiu Oseas ve'eku repau chū'uñe'te cuheku repau'te chiinana'me jovo repau'te vaniso ūcuauji pāi chū'uku paniasomu.

2 Reyes 17.1-33

1 Repau Oseas aperepa Israelpāi Efraín cheja canare chū'uku pa'irumu Acáz Judá cheja canani chū'uku paniasomu. (Aperumu Dios chu'o kuakaisi'ku cho'osi'ere kuama'mu jā'a. Cheku Oseas cho'osi'ere kuamu.)

2 Repau Oseas Israelpāi chū'uku rua cu'ache cho'okuta'ni chekuna repacheja canare charo chū'usina cho'osi'eja'che rua-repa cu'ache cho'oku pa'imaneasomu. **3** Repau Israelpāi chū'uku pa'irumu Asiriapāi chū'uku Salmanasar repau neena sōtaopāina'me rani repacheja Efraín cheja canare Israelpāi cavaju cajejani chēa paaju chū'uasome. Jā'ajekuna Oseare Asiriapāi chū'ukuni si'arumu kuri ro'iche paniasomu. **4** Jā'ata'ni repauni kurire ro'í ca'niso Egiptopāi chū'ukuni cho'okaiche'te sēeu chu'o saomasomu repau. Jā'aja'ñe cho'osirumu repau Oseas Asiriapāi kuri ro'iku pa'isi'e cuhasomasomu. Repau jā'aja'ñe cho'ochete chekunapi kuarena asa Asiriapāi chū'uku Salmanasar repau'te Oseare pāi chēavu'ena cuaoche chū'uasomu. **5-6** Repau'te cuao jo'ka repauna Asiria sōtaopāi repau Oseas

Israelpāi Efraín cheja canare ūcuanukore chū'uku pa'ijoopo Samaria vu'ejoopo canani cavaju vanisoñu chini jainuko rani repajoopo pa'iche chi'i paniasome. Jā'aja'ñe cho'o pa'iju choteũ-surumu cavaju cajejaisirumu repana Israelpāi pa'icheja tua repanare pāi peore Asiria chejana sasoasome repana. Jā'aja'ñe cho'orena Efraín cheja Israelpāi pa'isi'e si'asoasomu. Repau Oseas Efraín cheja canare Israelpāi cuharepacho nueverepaũ-surumu chū'uku paniasomu.

7-15 Repanapi Repau chū'u jo'kasi'ere jachaju cu'ache cho'ojuna Efraín cheja canare Israelpāi cu'ache ti'jñeñe ũsekaimaneasomu Dios. Rupu tūosinani diomanani cuasaju pojoju paniasome repana. Ūcuachi'a repana diomanani pojoju ĩsiju jo'chava'nare vani tuo uojakuanu ruarepakuanu ñekuaju paniasome repana. Repacheja pa'isina Canaanpāi cho'oju pa'isi'e cu'a peore ūcuaja'che cho'oju paniasome Israelpāi. Repana Israelpāi Dios repana cu'ache cho'oche'te jo'kaso jo'e Repau chū'uñe'te jachama'ñe cho'oju re'oja'che pa'iche'te chu'vaa'ju chini Repau chu'o kuakainare raouna repana chu'vache asanata'ni jachaju cu'ache cho'oche jo'kasomaneasome. **16** Jā'ajekuna pachokuripi vacachiĭjanare je'na paaju cuasaju pojoju paniasome repana. **17** Ūcuachi'a dioma'kuni pojoju ĩsiju repana mamachiiva'nare vaniso ūosoasome repana. Ūcuachi'a repanare ti'jñejañe chainani sēniasaju paniasome repana. Repana cho'oju pa'isi'e peore jā'a cu'achechi'ajekuna cuheku pe'ruku cu'ache ti'jñeñe cho'oasomu Dios repanare. **18-24** Reparumu Israelpāi repacheja suripu cakā'ko pa'inachi'a canukaasome, Dios chū'uñe masirepa cho'oju pa'imanata'ni.

Ūcuarumu Asiriapāi chū'uku repau sōtaopāina'me Israelpāi Efraín cheja pa'isinare peore saso, pāi chekuchejña canani ra jo'kaasomu, repana pa'isijoopoãre paapu chini. **25** Repauji ra jo'kauna pa'iju repana pa'isichejña rasinani pāijanare tūosi'ere cuasaju pojoju paniasome repana.

26 Jā'ajekuna Dios repanapi Repauni Diorepauni cuasaju pojomapuna pe'ruku repana pa'ichejana león chaire raoasomu. Raouna chai repanare pāi te'enare kūku vēasoasome. Jā'ajekuna pāi repacheja cana te'ena repanare rasi'kuni Asiriapāi chū'ukuni sani ija'che i'kaasome: “Chukuna Efraín cheja cajoo-poãre paapu chini mu'u sa jo'kasina repacheja pa'isinare

Israelpāi Paaku'te Diore cuasamanaa'me. Jā'ajekuna Repauji pe'ruku chaire raouna chukuna'te te'enare kūku vēasome", chini-asome.

27 Repanapi jā'aja'ñe kuarena asa Asiriapāi chū'uku phairipāiute Israelpāiuni te'eu'te saomasu, repanani Diorepau'te Jehova'te cuasaju pojoju pa'iche'te che'choa'ku chini.

28-33 Jā'ajekuna repana pāi ūcuauji che'chouna che'che Diorepau'te cuasaju pojonata'ni diomanare rupa tūosinare pojochē cuhasoma'ñe ūcu pojoju paniasome. Jā'aja'ñe cho'oju Repau chū'uñe'te jachaju Diore masirepa cuasamaneasome repana. (Reparumu Efraín cheja suripu cakā'ko cacheja Samaria ve'easomu, repacheja canare pāi ūcuanukore chū'usi'ku pa'isi-joopo mami.)

**Ezequías rua re'okuji Judá cheja canare
Israelpāi chū'usi'ere kuamu**

2 Reyes 18-20; 2 Crónicas 29-32; Isaías 36-39

Mt 1.9-10

Reparumu pāi chū'usi'ku Acaz mamaku Ezequías rua re'okuji Israelpāi Judá cheja canare chū'uku paniasomu. Dios chū'uñe jachama'ñe cho'oku paniasomu repau. Repacheja cana diomanani cuasaju pojoju īsiju repana jo'chava'nare tujña vanisoñu chini ñekuasikuanu ūcuauji chū'uuna chekunapi ruarepakuanu ñañosoasome. Repau charo pāi chū'uūsurumu Diore cuasaju cho'oche'te chū'uasomu repau, aperumu repacheja pāi chū'uju pa'isinapi Diore cuasaju cho'oche'te chū'umapuna repacheja canapi cavesusorena. Ūcuachi'a repauji Dios vu'e jatisa'ñaroã jeoko'ña care'vache chū'uuna cho'oasome pāi. Ūcuachi'a phairipāina'me repanare ja'me cho'okaiju pa'inare ūcuanukore soni chi'i ija'che i'kaasomu repau: "Peore re'oja'che rūhiñe cho'oju pa'ijū'u", chini-asomu. Aperumu Dios, Repau'te cuasaju cho'oche masi cho'omapuna repacheja Judá cheja canare Israelpāi rua cu'ache ti'jñeñe cho'oasomu.

Reparumu phairipāi ja'me cho'okaina repana Dios ñaku'te cu'a tunocojñosina pañu chini Repau chū'u jo'kasi'e cho'oasome. Cho'o pi'ni cu'amajñaruã Dios vu'equeema'ñe peore etuasoa-some. Etua repavu'eequee Dios paau chiisimajñaruã peore masi care'va jo'kaasome repana. Peore jā'aja'ñe cho'oche paniasomu

2 Reyes 18-20 (2 Crónicas 29-32; Isaías 36-39)

repanare, aperumu pãi chũ'usi'ku Acapi diomanare cuasaku-jeku chũ'uuna Diorepau'te pojomavu'e pa'iche'te ra cuaa jo'kasi'ejekuna. Repana peore care'va pi'nisirumu pãi chũ'uku Ezequíapi chũ'uuna phairipãi Dioni pojoju jo'chava'nare vaniso Dioni peore isiju uosoasome. Ūcuachi'a pãi repana cu'ache cho'osi'e ro'ire Dioni isiju ra jo'kasiva'nare jo'chava'nare vani uosokaniasome repana. Jã'aja'ñe cho'osirumu repau Ezequías Levivãjupãi te'enare David pãi chũ'urumu pa'isina cho'osi'eja'che phairipãire ja'me cho'okaiju paapu chini chũ'u jo'kaasomu. Jã'aja'ñe cho'o jo'e ũcuavu'ena chi'i Diore pojoju paniasome repana, Dios chũ'usi'ere cho'oju.

Ūcuarumu Ezequías Dios repana aipãi Egipto cheja pa'isinare Israelpãi eto saosi'ere cuasaju pojoju fiesta cho'oñu chini repau chũ'ucheja Judá cheja canana'me Efraín cheja canare ũcuanukore Israelpãi soniasomu. Repa fiesta “pascua” ve'emu. Repana aperumu pojoju cho'osi'eja'cheta'ni repa fiesta na'a rua re'oja'che cho'oasome. Judá cheja cana Israelpãi ũcuanuko rani chi'iasome. Efraín cheja canata'ni rua te'eva'na rani chi'iasome. Chekunata'ni repa pojoju fiesta cho'oche cuheju pãisonajeju raimaneasome.

Repana ũcuanuko chi'i pa'iju pojoju fiesta cho'orumuna pãi repachejña raisina Dioni pojoju isiju jo'chava'nani vanisoñu chini charo repajoopo pa'iche'te Diore pojoju isimajñaruã tuo uokuanure peore ñañojaniasome repana. Dios vu'e sa'navu cararipu pa'iko'a Repau'te pojoju isiju jo'chava'nare vaniso tuo uoko'ata'ni ñañosomaneasome repana. Cheke diomanare repana pojoju ma'ña tuo uosikuanu chiara'charuna sējsoasome repana. Diopi repanani, “Chu'urechi'a cuasaju pojoju pa'ijũ'u. Ūcuachi'a chu'u vu'echi'a sani chi'i pojoju pa'ijũ'u chu'ure”, chiisi'ejekuna jã'aja'ñe cho'oasome. Pãi te'ena repacheja ja'me chi'i pa'ina Dios chũ'u jo'kasi'e masi cho'omanajeju repana rekoñoã cu'ache paaasome. Jã'ata'ni Ezequías repanapi Dioni cuasaju pojoñu chijuna Repauni sēekanasomu, repana cu'ache paache'te tunosokani jo'e cuasamauna repanapi Ūcuauñi jo'chava'nare isire'oa'ku chini. Jã'aja'ñe sēkuna cho'okaniasomu Dios repanare.

Repa fiesta cho'o pi'nisirumu pãi Judá cheja pa'ijooopãna sani repana diomanare pojoju isimajñaruã tujña uosikuanu

repacheja pa'isi'e peore ñañosojani jo'e co'iasome repaña.
Efraín cheja cana ũcuachi'a te'ejoopoã ũcuaja'che cho'oasome.
Jã'aja'ñe cho'ocuha churata'ni vu'ñana ũcuanuko co'isoasome repaña.

Ũcuarumu Israelpã Judá cheja canare chũ'uku Ezequías Dios, “Cho'oju pa'ijũ'u”, chiisi'ejekuna phairipãipi Repau vu'ena mua pã Repau'te pojoju ĩsimajñaruãre cho'okaiju paapu chini chũ'uasomu. Ũcuachi'a repañare ja'me cho'okaijana cho'ojachena'me phairipã cho'oju pa'ijache cho'oche masi care'va jo'kaasomu repau. Repau Ezequías Judá cheja canare Israelpã chũ'uku cho'oche rua pojoasomu Dios. Jã'ajekuna Dios re'oja'che cho'okaniasomu repau'te.

Repau Ezequías Judá cheja canare chũ'urumuna Asiriapã chũ'uku Salmanasar repau sōtaopãina'me sani Efraín cheja canani cavaku repacheja canare ũcuanukore chũ'uku pa'ijooipo Samaria vu'ejoopo peore ñañosoasomu. Repañare cava cajejani repacheja pa'isinare Israelpã peore chẽa sasoasome repaña. Repau Salmanasar jũnisosirumu chekupi Senaquerib ve'ekuji Asiria cheja canare chũ'uku paniasomu. Reparumu Senaquerib repau sōtaopãina'me sani Judá cheja canani Israelpãire cavaju cajejani repacheja pa'ijooipoã vu'ñajooipoã peore tutesoasome. Jerusalén vu'ejoopochi'a pãasome repaña. Jã'aja'ñe cho'orena Ezequías repacheja canare chũ'uku repajoopo'te tuamanea'ju chini kuripi ro'ira chiniasomu Asiriapã chũ'uku'te. Jã'ajekuna repau paachena'me Dios vu'equee kuri peore mini repauni saomasomu repau. Ũcuachi'a Dios vu'e kakasa'ñaroã jeoko'ña je'nasi'e pachokuri peore va'keso ũcuauuni saomasomu, repau, “Ro'ijũ'u”, chiisinukore peore ro'i pi'nira chini. Jã'ata'ni Senaquerib peore jã'a Ezequías repau'te ĩsisi'e pojomaneasomu. Jã'ajekuna repau'te ja'me chũ'ukainare te'enare Jerusalén vu'ejoopona chũ'u saomasomu repau Ezequían chũ'ore kuaa'ju chini.

Saouna sani Ezequíare ija'che i'kaasome repaña:

—Asiria cheja canare chũ'uku Senaquerib ija'che i'kamu mu'ure: “Mu'upi chu'u chũ'uñe'te cuheku mu'u neena sōtaopãina'me cavani jmamakarujẽ'e cava cajejaimaneja'mu. Ũcuachi'a mu'upi Egipto cheja canare chũ'ukuni cho'okaiche'te sēeto repauji, ‘Jau’, chinijẽ'e ũcuarepa cho'okaimaneja'mu mu'ure. Ũcuachi'a mu'u Cuasaku'te Diore pojoju ĩsimajñaruã tuo

2 Reyes 18-20 (2 Crónicas 29-32; Isaías 36-39)

uokuanu ñañososi'ejekuna cho'okaimaneja'mu Repau musanukonare”, chiimu —chiiju kuaasome repana.

Jã'aja'ñe i'kacuhasirumu repanare ja'me saisina te'eu pãi chũ'uku i'kasi'ere Jerusalén vu'ejoopo canani cuiku ija'che i'kaasomu:

—Asarepajũ'u. Asiriapãi chũ'uku ija'che i'kamu musanukonare: “Musanukona chũ'uku'te Ezequía'te, 'Maire cho'okaija'mu repau', chiiju cuasamanejũ'u. Repau musanukonare, 'Mai Cuasaku Diopi cho'okaija'mu maire', chiiku'mu. Jã'ata'ni Dioni cho'ocu'akuna chu'ure cava cajejani tuamaneja'mu Repau musanukonare. Chukuna Asiriapãi chekuchejña ruarepachejña cava tuteju pa'inaa'me. Jã'ata'ni repachejña pa'isina cuasaju pa'isina diova'nare chukuna cho'oche ũsekaicu'asi'kua'mu repanare. Jã'ajekuna musanukonapi chu'uni, 'Mu'upi chukuna'te paaku chũ'uku pa'ijũ'u', chiito chukuna musanukonare chekuchejare paapu chini rani sarumujatũ'ka re'oja'che pa'iju cavamairo pa'ijanaa'me”, chiimu —chiniasomu. Jã'ata'ni repajoopo cana Israelpãi te'eujẽ'e i'kamaneasome, repanare chũ'uku Ezequías cho'oũsesi'ejekuna.

Ūcuarumu Ezequías Dios vu'ena mua Dios chu'o kuakaiku Isaiani chu'o saoku umupãi te'enare chũ'u saomasomu. Repanapi sa kuarena asa Isaías ija'che i'kaasomu repanare:

—Co'i Ezequía'te ija'che kuajũ'u: “Dios mu'ure ija'che i'kamu: 'Asiriapãi chũ'uku cu'ache i'kache asa kukumanejũ'u. Chu'upi cho'okuna repau'te ja'me chũ'ukainare rua cu'ache ti'jñe'ne'te chekunapi kuarena asa repanani cho'okasa chini vu'ena co'isoja'mu repau. Vu'e co'isirumuna ũcuau pa'icheja canapi vanisojanaa'me repau'te', chiimu” chiijũ'u —chiniasomu. Jã'aja'ñe cho'o pi'nisirumu pãi chũ'uku Senaquerib raocojño-sina repana pa'ichejana co'iasome.

Jã'aja'ñe cho'o na'a jeerumu pa'itona Asiriapãi chũ'uku Senaquerib jo'e repau i'kache kuakaijanare Jerusalenna jo'e raoasomu. Jã'aramuta'ni utija'ova tocha chekunani raoasomu repau, Ezequiani ra ĩsia'ju chini. Repaja'ova utija'ova repau rao-sija'ova charo raisina i'kasi'ejachere i'kaku tochasi'e paniasomu. Ūcuarumu Ezequías repaja'ova ra ĩsirena koo Senaquerib i'kaku tochasi'e ñaku i'kacuhasirumu Dios vu'ena mua ija'che i'kaku Diore sēniasomu: “Chukuna'te Israelpãi Judá

cheja co'inare Asiriapāi chū'uku repau neena sōtaona'me rani cavamanea'ju chini ũsekaijū'u, pāipi ũcuanuko mu'u Diorepau pa'iu cho'omasiche'te masia'ju chini", chiiu sēniasomu.

Repauji jā'aja'ne sēkuna asa Dios Repau chu'o kuakaiku'te Isaía'te jo'e ija'che i'kaku chū'uasomu, Ezequíani sani kuaa'ku chini. Chū'uuna sani Isaías ija'che i'kaasomu:

—Dios Israelpāi Cuasaku ija'che i'kamu: “Mu'u chu'ure sēeñe asasi'kua'mu chu'u. Repana Asiria sōtaopāi Jerusalén vu'ejoopo canare Israelpāi cavamanejanaa'me”, chiimu —chiiche raoasomu.

Ūcuañamina Dios Repau neekure ángel'te te'eu'te raouna repanare Asiria sōtaopāi jainukore vanisoasomu repau. Jā'aja'ne cho'ouna te'eva'nachi'a canukaasome. Jā'aja'ne cho'osirumu Senaquerib repau pāi ũcuanukore chū'uku pa'ijooona Nínive vu'ejoopona co'iasomu. Repau ũcuacheja pa'irumuna mamachīipi ka'chana vanisoasome repau'te. Repau'te vanisoserumu repau mamaku chekupi Esarhadón ve'ekuji Asiriapāi chū'uku paniasomu. Jā'aja'ne cho'orena Diopi i'kauna Isaías Ezequíani kuaku chu'o saosi'e ũcuarepa ti'jñesi'kua'mu.

Jā'aja'ne cho'o jeerumu pa'ima'tona Ezequías rua jūniasomu. Ūcuarumu Dios Repau chu'o kuakaikuni Isaíani repauni saomasomu, “Churepara jūnisoja'mu mu'u”, chiau chini. Jā'ata'ni Ezequías repau kuache asasirumu Diore ija'che i'kaku sēniasomu: “Chu'u vajau pa'irumu mu'ure rua masi cuasaku pa'ikujekuna cuasaku cho'okaijū'u chu'ure”, chiiu sēniasomu.

Repauji jā'aja'ne i'kaku sēkuna Dios Isaía'te jo'e co'i Ezequíani ija'che i'kaa'ku chini chū'uasomu, “Mu'u chu'ure sēeñe asamu chu'u. Jā'ajekuna mu'ure quincerepaūsurumu jo'e na'a paau chini jo'kaja'mu chu'u”, chiau chini. Diopi jā'aja'ne i'kauna Isaías co'i kuaasomu repau'te. Jā'ajekuna Ezequías Dios cho'okaijachere asa pojoku repau Diore, “Re'orepamu”, chiiu pojoku ujache'te uja tochaasomu.

Repau Ezequías ravu jū'iñe asasirumu Caldea cheja canare pāi chū'uku Merodac-baladán cu'amajñaruā rupu ĩsiche'te saomasomu repau'te chu'o kuakainani. Repau'te cu'amajñaruā sa ĩsirumu Ezequías chuta'a repana co'imaramuna repau paamajñaruā rua ro'imajñaruā peore ñoasomu repanare.

Ūcuarumu Isaías Dios chu'o kuakaiku Ezequíani ñara chini

2 Reyes 18-20, 21-23 (2 Crónicas 33-35; Jeremías 1-6)

sani ija'che sēniasomu repau'te:

—¿Jeechejapi rate jā'ana umupāi? ¿Ûquere repana mu'ure i'kare? —chinasomu.

Chikuna Ezequías ija'che i'kaasomu:

—So'o cacheja cajoopo Babilonia vu'ejoopo raisinaa'me ina —chinasomu.

Chikuna Isaías jo'e ija'che sēniasomu:

—Mu'u pāi ũcuanukore chū'uku pa'ivu'e, ¿ũquere ñare repana? —chinasomu.

Chikuna Ezequías,

—Repavu'e pa'iche peore ñasinaa'me repana. Chu'u cu'ama-jñaruã te'emajñaruãjē'e chu'u repanare ñomanesimajñaruã peomu —chinasomu.

Jā'aja'ñe i'kauna Isaías repau'te Ezequíare ija'che i'kaasomu:

—Na'a pa'isirumu Caldea sōtaopāipi mu'u paasi'e kuri peore mini Babilonia vu'ejoopo Caldeapāi ũcuanukore chū'uku pa'ijooona sasojanaa'me. Ûcuachi'a mu'u chīi te'ena chēa sasocojño repacheja canare pāi chū'uku'te cho'okaina pa'ijanaa'me —chinasomu.

Jā'ata'ni Ezequías repau vajuu pa'irumujatu'ka cavama'ñe re'oja'che pa'ijachere cuasaku Isaías kuasi'e asa oimaneasomu, repau jūnisosirumu cho'ojachejekuna. Repau Ezequías veinti-nueverepaūsorumu Israelpāi chū'ukuji jūnisoasomu. Repau jūnisosirumu mamaku Manasepi repanare Israelpāi chū'uku paniasomu.

**Manasena'me Amonna'me Josías Judá cheja canare
Israelpāi chū'uju pa'isina cho'osi'ere kuamu**

2 Reyes 21.1-23.30; 2 Crónicas 33-35; Jeremías 1-6

Repau Manasés pāi chū'usi'ku Ezequías mamaku Judá cheja canare Israelpāi chū'uku rua cu'ache cho'oku paniasomu. Jā'ajekuna puka'ku cuheku ñañososikuanu diomanare pojoju ĩsimajñaruã tuo uosokuanu ũcuauji chū'uuna jo'e ñekuaasome. Ûcuachi'a apereparamu Canaán cheja pa'isina cuasaju pojoju pa'isinare diomanare peore pojoku paniasomu repau. Ûcuachi'a repauji chū'uuna Dios vu'e Jerusalén vu'ejoopo pa'ivu'e sa'navuna diomanare pojoju ĩsimajñaruã tuo uoko'ña cho'o jo'kaasome pāi. Jā'aja'ñe cho'oku dioma'kuni rupu tōosi'kuni

pojoku isiku repau mamachĩire vani uosoasomu repau. Ũcuachi'a repau'te ti'jñejañere masira chini chainare pãi chekunare ti'jñejañe cuasa i'kamasinana'me pãi jũ'isinare soni raomasinani sēniasaku paniasomu repau. Repauji peore jā'are Judá cheja canapi Israelpãipi cho'oa'ju chini chũ'ukuna Dios rua pe'ruasomu repau'te.

Repau Manasés Israelpãi Judá cheja canare chũ'ukujji cu'ache cho'oku pa'iuana Dios Repau chu'o kuakainare repacheja canani Repau chu'ore chu'vaa'ju chini te'enarechi'a saomasomu. Saokuna repana ũcuanuko ũcuate'ere i'kaju chu'vaju paniasome ija'che chiiju:

—Repau Manasés icheja apereparumu pa'isina amorreopãi cho'oju pa'isi'e na'a jā'acho'je cu'ache cho'oku'mu. Ũcuachi'a musanukona Israelpãi icheja Judá cheja canapi diomanani pojoju paapu chini chũ'umu repau. Jā'ajekuna Dios ija'che i'kamu: “Icheja musanukona pa'icheja si'achejña cu'ache ti'jñea'ku chini cho'oja'mu chu'u. Jā'aja'ñe cho'oku chu'u neejoope Jerusalén vu'ejoopo ũcuachi'a cu'ache ti'jñeñe cho'oja'mu chu'u. Jā'ajekuna musanukonare cuhenapi rani cavaju cajejani vanisoa'ju chini ũsekaimaneja'mu chu'u. Jerusalén vu'ejoopo ũcuachi'a ñañosoa'ju chini ũsekaimaneja'mu chu'u. Musanukona Judá cheja cana Israelpãi, Egipto cheja chu'u musanukona aipãi eto saorumupi vaa si'arumu cu'ache cho'oju pa'inaa'me. Jā'ajekuna musanukonare rua jeerumu pe'ruku pa'iku'mu chu'u. Jā'ata'ni Manasés repanare ũcuanukore na'a jā'acho'je cu'ache cho'oku pa'iku'mu. Jā'ajekuna repau cu'ache cho'osi'e ro'i rua cu'ache ti'jñeñe cho'oja'mu chu'u”, chiimu Dios —chiiju chu'vaju paniasome repana.

Jā'ata'ni repacheja canapi Dios chu'o kuakaina chu'vache'te te'eujé'e ujama'ñe jachajuna Dios pe'ruku Asiria sōtaopãi chũ'unapi rani Manaseni chēa chekujooona sasoa'ju chini jo'kaasomu. Jā'ajekuna ũcuajoope'te pa'iu rua chuova'u cu'ache cho'ocojñoku paniasomu repau. Jā'aja'ñe cho'ocojñoku oiũ Dioni ija'che i'kaku sēniasomu repau: “Chu'u cu'ache cho'oku pa'isi'ere peore meñe cuasa oiũ suma'ku pa'imu chu'u”, chiũ sēniasomu repau. Repau sēesi'e asaasomu Dios. Jā'ajekuna Dios repauji Jerusalén vu'ejoopona co'i jo'e pãire chũ'ua'ku chini cho'okaniasomu.

2 Reyes 21-23 (2 Crónicas 33-35; Jeremías 1-6)

Jā'aja'ñe cho'ouna Manasés, “Jehová ve'eku Diorepau'mu”, chiiu cuasa masiasomu. Jā'ajekuna repau Jerusalén vu'ejoopo co'isirumu diomanare pojoju isimajñaruã tuo uokuanu repauji chũ'uuna ñekuasikuanu jo'e ũcuauji chũ'uuna peore ñañosoasome pãi. Ũcuachi'a repauji chũ'uuna pãijanare je'nasi'e Dios vu'ena repana sa jo'kasinare peore etuasoasome repana. Jā'aja'ñe cho'ocuha Diore pojoju isimajñaruã tuo uoko'a ñañososiko'are care'va pi'nirena Dioni pojoku isiku jo'chava'nare vanisoasomu repau. Ũcuachi'a jā'aja'ñe cho'oku Judá cheja canare pãi Diorepau'techi'a cuasaju pojoju paapu chini rua chu'vaasomu repau. Ũcuachi'a Jerusalén vu'ejoopo je'na pachusi'pa ũcuauji chũ'uuna na'a rua jujapa je'naasome pãi. Chekujoopoã repacheja pa'ijooopã je'na pachusipaã pa'ijooopãta'ni sôtaopãire saomasomu repau, repapaã sê'sevuãre pa'iju repajoopoãre pějekaiju paapu chini. Repau Manasés Judá cheja canare cincuenta y corepaũsurumu chũ'ukuji jũnisoasomu. Repau jũnisosirumu mamaku Amonpi pãi chũ'uku paniasomu.

Repau Amón ka'chaũsurumuchi'a Judá cheja canare chũ'uasomu. Rua cu'ache cho'oku paniasomu repau. Puka'ku chuta'a chẽa sacojñomarumu, “Dioa'mu iku”, chiiu pojoku pa'isinare pãijanare tãosi'ere peore pojoku paniasomu repau. Jā'aja'ñe cho'oku'te repau'te ja'me chũ'ukaina te'ena repau chũ'uñe'te cuheju cu'ache cho'oju vanisoasome repau'te. Jā'ata'ni Judá cheja cana repau'te vanisosinare ũcuachi'a sãĩne vaniso repau mamakuni Josiani pãi chũ'uku'te jo'kaasome.

Repau Josías ochorepaũsurumuchi'a paakuji pãi chũ'uku paniasomu. Judá cheja canare ochorepaũsurumu chũ'ukuji chuta'a rua põsuvu'upi Diore repau aipãiu'te Davire Paakuni apucasaku paniasomu repau. Jā'ajekuna Jerusalén vu'ejoopo pa'iche diomanare pojoju isimajñaruã tuo uokuanu ũcuauji chũ'uuna peore ñañosoasome. Repacheja Judá cheja pa'ikuanu ũcuachi'a peore ñañosoasome pãi, Efraín cheja pa'ikuanu-jatu'ka. Ũcuachi'a pãi diomanani pojoju ra isiva'nare jo'chava'nare vaniso uosokaiju pa'isinare phairipãi ũcuauji chũ'uuna peore vanisoasome pãi.

Jā'aja'ñe cho'ocuhasirumu Dios vu'ere te'emajñaruã care'vara chiniasomu repau. Jā'ajekuna repau'te ja'me chũ'ukainare te'enare Dios vu'ena chũ'u saomasomu repau, repavu'e

care'vajachere pāipi kurire īsijuna kooju paapu chini. Repauji chū'uuna mua kuri koo pi'nisirumu phairipāi chū'ukuni Hilciani īsiasome repana. Pāi Dios vu'e care'vaju pa'irumu Hilcías utija'ova Dios chū'u jo'kakuna tochasi'e pa'ija'ova'te jñaa Safani īsiasomu, pāi chū'ukuni sa īsia'ku chini. Īsiuna sani Safán pāi chū'ukuji asaa'ku chini tochasi'ere ñaku i'kaasomu. Repaja'ova tochasi'e i'kache'te asa rua suma'ñe cuasa oiu pāi chū'uku repau'te ja'me chū'ukainare te'enare chū'u saopi'raku ija'che i'kaasomu:

—Dios maire rua pe'rucosomu mai aipāi ija'ova utija'ova tochasi'e kuache asacuheju Repau chū'uñejē'e peore cho'omanesi'e ro'i. Jā'ajekuna maire Israelpāi Judá cheja canare ti'jñe-jañena'me Efraín cheja canare ti'jñejañere Dioni sēniasajū'u; Repau cho'ojachere masiñu —chiniasomu. Repau Josías repaja'ova tochasi'ere asa Judá cheja canana'me Efraín cheja cana Dios chū'uñe repaja'ova pa'iche'te asa jachaju cu'ache cho'onajeju repana cu'ache ti'jñecojñoju chuova'na pa'iche cuasa masiasomu.

Ūcuarumu repau'te ja'me chū'ukaina repauji chū'uuna sani, pāi repanare ti'jñejañe Diopi cho'okaiuna kuamasikoni Hulda ve'ekoni sēniasaasome repana. Sētena repaoni Diopi kuauna ija'che i'kaasomo repao:

—Dios ija'che i'kamu: “Icheja pa'inare pāi chu'u chū'uñe'te jachaju diomanani cuasaju pojoju cu'ache cho'оче ro'i cu'ache ti'jñeñe cho'oja'mu chu'u, chuova'na cho'ocojñoju paapu chini. Jā'ata'ni Josías chu'u chū'uñe jachama'ñe cho'oku chu'u chu'ojē'e asaku pa'imu. Ūcuachi'a Judá cheja cana Israelpāi cu'ache cho'uju pa'iche peore cuasa, ‘Cu'ache cho'onaa'me repana’, chiiu cuasa masimu repau. Jā'ajekuna repau vajuu pa'irumujatu'ka cu'ache ti'jñeñe cho'omaneja'mu chu'u repanare”, chiimu —chiniasomo repao.

Ūcuarumu repana pāi chū'uku'te ja'me chū'ukaina repaaji jā'aja'ñe i'kaona co'i Hulda repaoni Diopi kuauna i'kasi'e Josiáni kuaasome. Repanapi jā'aja'ñe kuarena asa pāi chū'uku Josías pāi ūcuanukore Dios vu'ena chi'iasomu. Chi'irena repanare pāi Dios chū'u jo'kasi'ere ñaku ujachu'opi i'kaasomu repau. Ūcuachi'a jā'aja'ñe cho'oku Diore, “Mu'u chū'uñe'te peore cho'oku pasa chiimu chu'u”, chiniasomu repau. Repana pāi

2 Reyes 21-23 (2 Crónicas 33-35; Jeremías 1-6)

ūcuachi'a ūcuanuko, “Dios chū'uñe cho'oju pañu”, chiniasome. Jā'ajekuna pāi chū'uku Josiapi chū'uuna pāijanare tūosi'e ñaño-soasome repaña. Repauji jā'aja'ñe chū'uuna repaña pāi repau vajuu pa'irumujatu'ka jo'chava'nare Diorepau'techi'a pojoju īsiyu paniasome. Repau dieciochorepaūsurumu pāi chū'uku pa'irumuna Josias repaña aipāi Egipto chejapi Dios eto raosi'ere cuasaju pojoñu chini fiesta cho'oku rua re'oja'che cho'oasomu. Repa fiesta pascuaa'me.

Peore jā'aja'ñe re'oja'che cho'oku'teta'ni Judá cheja canare chuta'a rua pe'ruasomu Dios, Manasés peore cu'ache cho'oku pa'isi'e ro'i. Jā'ajekuna Dios Efraín cheja canare cho'osi'eja'che repacheja canare peore vanisoche chū'ura chiniasomu. Jā'aja'ñe repanani pe'ruku Dios chuta'a Josias pāi chū'uku pa'irumuna Repau chu'o kuakaiku'te Jeremiani saosomu, repacheja canani Repau chu'ore chu'vaa'ku chini. Diopi saouna Jeremias ija'che i'kaku chu'vaasomu:

—Dios ija'che i'kamu: “Musanukona Judá cheja cana pāi chu'u chū'uñe'te jachaju cho'omapu rua cu'ache cho'oju pa'ime. Tūosinare rupu musanukona cho'osinani pojoju pa'ime musanukona. Musanukona aipāi chu'u repanare Egipto chejapi eto saosirumu pāi peochejare sani pa'iju si'arumu pojoju pa'isinaa'me chu'ure. Reparumu repanare Israelpāi cuheju cu'ache cho'onare pāi cu'ache ti'jñeñe cho'osi'kua'mu chu'u. Jā'ata'ni chu'u repanare icheja re'ojachejare paapu chini repanare īsisirumu chu'ure pojoju pa'isi'e jo'kasosinaa'me repaña. Chu'u chu'o kuakaiju pa'isina ūcuachi'a chu'ure pojoju pa'isi'e jo'kasosinaa'me. Phairipāi ūcuachi'a chu'ure pojoche jo'kasosinaa'me. Ūcuachi'a chu'ure Diore, ‘Cho'okaija'mu Repau maire’, chiiju cuasama'ñe dioma'ñena'me pāi chekuchejña canani cho'okaiche sēeju pa'ime musanukona.

'Musanukona chu'u cho'okaiche'te cuasama'ñe cu'ache pa'iju te'emajñaruā chuova'na cu'ache ti'jñecojñoju pa'inaa'me. Jā'ata'ni musanukonare cu'ache ti'jñerumuchi'a chu'u cho'okaiche chiinaa'me musanukona. Aperumu Efraín cheja canare chuenisoa'ju chini ūsekaimanesi'kua'mu chu'u. Chu'upi cho'okuna repaña Efraín cheja cana cu'ache ti'jñecojñosi'e ñasinata'ni musanukona Judá cheja cana pāi chu'ure ūcuapojoma'ñe pa'ime. Jā'ata'ni Efraín cheja canapi irumuna

repana cu'ache cho'oche'te cuheju jo'kaso chu'uni jo'e cuasaju pojoto repana cu'ache cho'osi'e tanoso jo'e cuasamau Jerusalén vu'ejoopona jo'e co'choja'mu chu'u repanare. Já'ajekuna musanukona Judá cheja cana pãi chu'ure jo'e mama cuasaju pojoju pa'ijũ'u. Já'aja'ñe cho'oma'to musanukonani cu'ache ti'jñeñe cho'oku sõtaopãi musanukonani vanisoa'ju chini co'covu canani raoja'mu chu'u. Ũcuachi'a musanukonare Judá cheja canare pãi ña oima'ñe musanukona cu'ache cho'osi'e ro'i cu'ache ti'jñeñe cho'oja'mu chu'u. Repana sõtaopãipi musanukona tii-chejana sasorena ũcuachejare paapu chini ũsekaimaneja'mu chu'u", chiimu Dios —chiniasomu repau Jeremías.

Repau Josías Judá cheja canare treintarepaũsurumu jo'e te'eũsurumu cajejaiche chũ'uku pa'itona Egipto cheja canare chũ'uku Neco Asiriapãi chũ'ukuna'me cavakasa chini saiũ repau sõtaopãina'me Judá cheja kueñepi caraniasomu. Caraiuna Josías repau sõtaopãina'me ũcuanani cavañũ chini etaasome. Repau etasirumu Neco cavacuhasomu repau'te. Já'ata'ni Josiãpi cuhama'ñe i'kakuna, "Jau", chini cavaju cajejani Egipto cheja canare chũ'ukuji vanisoasomu repau'te. Já'ajekuna Judá cheja cana Israelpãi repau Josías mamakuni Joacani pãi chũ'uku'te jo'kaasome. Repau Josías chuenisosirumu Jeremías repau pa'isi'ere cuasaku kuaku tocha ujasomu.

**Dios chu'o kuakaiku Nahúm Nínive vu'ejoopo
Asiriapãi ũcuanukore chũ'uku pa'ijooopo
canare Dios chu'o chu'vasi'ere kuamu**

Nahúm 1-3

Ũcuaramu Dios, Repauji chũ'uuna Asiriapãi Efraín cheja canare vanisosirumu ũcuanani chu'vaa'ku chini Repau chu'o kuakaiku'te Nahumre Nínive vu'ejoopona saomasomu. Repau Josías Judá cheja canare chũ'uku paniasomu. Dios reparamu Asiriapãipi Israelpãire jo'e sani cavañũ chiiijuna pe'ruasomu repanare. Pe'ruku ija'che te'eũji cuasaasomu: "Repana Asiriapãi chu'u neenare Israelpãi cuheju cavañũ chiinajeju chu'ure ũcuachi'a cuheme repana", chiiu cuasaasomu.

Já'aja'ñe cuasaku pe'ruku Repau chu'o kuakaiku'te Nahumre Nínive vu'ejoopo canani Asiriapãire chu'vaa'ku chini saomasomu. Saouna Nahúm ija'che i'kaasomu:

Nahúm 1-3; Sofonías 1-3

—Dios rua re'oku'mu. Pāi, “Cho'okaija'mu Repau maire”, chiiju cuasanare cho'okaiku'mu Repau. Jā'ata'ni pāi Repau'te cuhenare vanisoche chū'uku'mu Repau. Jā'ajekuna chura musanukonapi Repauni cuheju Ūcuau neenani Israelpāire cuheju cu'ache cho'oñu chini care'vajuna musanukonare vanisoche chū'uja'mu Repau. Jā'ata'ni Israelpāi musanukona chēa rasi-nare Repau neenajejuna churata'ni cu'ache cho'ochē ūse-kaija'mu Repau. Repana cu'ache cho'osi'e ro'i Ūcuauji repanani cu'ache ti'jñeñe cho'oku ūsemauna musanukona cu'ache cho'onareta'ni jā'aja'ñe cho'o repanare cu'ache ti'jñeñe peore ūsekaija'mu Repau.

’Jā'ajekuna Dios musanukonare cuhenani raoja'mu, musanukonani cavaju cajejani te'enare chēa chekuchejana sasorena repanani cho'ochē'te kuri koomairo rupu cho'okaiju paapu chini.

’Musanukona jā'aja'ñe cho'ocojñosi'ere chekunapi asani rua pojosojanaa'me, musanukonapi ruarepa cu'ache cho'oju pa'isina-jejuna —chinasomu.

Dios chu'o kuakaiku Sofonías Judá cheja canare chu'vasi'ere kuamu

Sofonías 1-3

Josías Judá cheja canare chū'uku pa'irumu Dios Repau chu'o kuakaiku'te Sofoníani saosomu, repacheja canani pāire Repau chu'ore chu'vaa'ku chini. Saouna Sofonías ija'che i'kaasomu:

—Dios ija'che i'kamu: “Musanukona Judá cheja cana rupu tūosinare, ‘Dioa'mu iku’, chiiju pojona pāi chu'upi chū'uuna ūcuanuko chuenisojanaa'me. Ūcuachi'a musanukonare chū'unana'me diomana pa'iche kuanare, diomanare pojoju īsi-majñaruā cho'okainare phairipāi rua pe'rumu chu'u. Musanukonapi asa re'oja'che paapu chini chu'vachu'o chu'u chu'ore asa jachaju ūcuanuko cu'ache cho'oju pa'inaa'me musanukona. Jā'ajekuna musanukonani cu'ache ti'jñeñe cho'oku pōse joreju īsinana'me chekunare pāi cu'ache cho'oju pa'inare ūcuanukore cu'ache ti'jñeñe cho'oja'mu chu'u.

’Ūcuachi'a pāi rua cu'ache cho'onata'ni repana cho'osi'e ro'i, ‘Cu'ache ti'jñeja'mu maire’, chiiju cuasama'ñe pa'iju ūcuanapi meñe, ‘Dios maire re'oja'chejē'e cho'omau cu'achejē'e cho'omaneja'mu’, chiinare pāi peore cu'ache ti'jñeñe cho'oja'mu chu'u.

Ūcuachi'a musanukonare cuhenapi rani cavaju musanukonani rua jainukore vanisoa'ju chini ūsekaimaneja'mu chu'u. Ūcuachi'a chuenisoma'ñe vajuna canukasinare repanapi chēa sasorena chekuchejare paapu chini ūsekaimaneja'mu chu'u.

'Musanukona ūcuanuko chu'uni cuasaju pa'ijū'u. Ūcuachi'a musanukona cu'ache cho'oju pa'iche'te jo'kaso re'oja'che pa'iju rūhiñe cho'oju pa'ijū'u. Musanukonapi jā'aja'ñe cho'oju pa'ito musanukonare cuhena rani cavani chu'upi ūsekaiuna musanukonare ūcuanukore vanisomanejanaa'me repana.

'Na'a pa'isirumu chu'u musanukonare cu'ache ti'jñeñe cho'ocuhasirumu musanukonare cu'ache cho'osina pa'ichejña te'echejña pa'ina chu'upi cho'okuna chuenisojanaa'me. Jā'aja'ñe cho'o Israelpāi repachejña chēa sasocojñosinare Judá chejana jovo co'choja'mu chu'u. Ūcuachi'a chu'u reparumu musanukonare cuhena pa'ichejñare te'echejña tua ĩsija'mu musanukonare, chu'u neenajejuna. Reparumu pāi Israel cheja co'covu cacheja Efraín cheja pa'inana'me suripu cacheja Judá cheja pa'ina cu'achu'ojē'e peoche re'oja'che pa'ijanaa'me. Jo'e cu'ache cho'oma'ñe pa'ijanaa'me repana. Ūcuachi'a chu'uni, 'Cho'okaija'mu Repau', chiiju cuasaju pojoju pa'ijanaa'me repana, chu'upi repanani jo'e aperumu cho'okaisi'ēja'che re'oja'che cho'okaiuna", chiimu Dios —chinasomu repau Sofonías.

Dios chu'o kuakaiku Habacuc Judá cheja canare chu'vasi'ere kuamu

Habacuc 1.1-3.18

Ūcuarumu Dios Repau chu'o kuakaiku'te Habacuni saosomu, Judá cheja canani pāire Repau chu'ore chu'vaa'ku chini. Saora chiiuna Habacuc Diore ija'che i'kaasomu:

—¿Je'se pa'iuna Judá cheja canare jā'areparuā cu'ache peore cho'oju pa'inareta'ni cu'ache ti'jñeñe cho'oma'ku mu'u repanare? Mu'u chū'uñe ūcuanuko asa jachaju pa'inaa'me repana. Ūcuachi'a repanare te'evanare chū'una pāipi repanare chekuna cu'ache cho'osi'ere ūcuanapi care'vakaapu chini ra kuache masi care'vakaimanaa'me repana. Ūcuachi'a re'oja'che cho'onare Israelpāi re'oja'che ti'jñemu. Jā'ata'ni cu'ache cho'onare na'a rua re'oja'che ti'jñeku pa'imu —chinasomu Repau'te. (Reparumu repana pāi jainuko paniasome. Jā'ata'ni Dioni jachajuna

Habacuc 1-3

na'a pa'isirumu cu'ache ti'jñekuna te'enachi'a jüni si'asoasome, Diopi chũ'ukuna.)

Repauji jā'aja'ñe i'kauna Dios ija'che i'kaasomu:

—Judá cheja canani cu'ache cho'oa'ju chini Caldeapãire saoja'mu chu'u. Repana Caldeapãi rua kokanapi rua cu'anajeju Judá cheja canare pãi rua jainukore vanisojanaa'me —chiniasomu. (Repana Caldeapãi cheke mami Babiloniapãi ve'easome. Repana pa'icheja ũcuachi'a mami ka'chamajña ve'easomu Caldeana'me Babilonia. Repacheja canare pãi ũcuanukore chũ'uku pa'ijooopo ũcuachi'a Babilonia ve'easomu.)

Jā'aja'ñe i'kauna Diore ija'che sēniasaasomu:

—¿Je'se pa'iuna mu'u re'okujeku cu'ache cuhekuta'ni Judá cheja canare cu'ache ti'jñeñe cho'ora chini Caldeapãire chũ'uja'u mu'u? Repanare na'a jā'acho'je cu'ache cho'oju pa'inaa'me repana Caldeapãi —chiniasomu.

Chikuna Dios ija'che i'kaasomu:

—Jā'achi'ama'mu peore chu'u cho'ojache. Repanare jā'aja'ñe cho'ocuhasirumu chekunare pãi Caldeapãi pa'icheja'che cu'ache cho'oju pa'inare peore cu'ache ti'jñeñe cho'oja'mu chu'u. Ũcuachi'a chu'upi cho'okuna pãi chekuchejña canapi rani repana chekunare cho'oju pa'isi'eja'che cu'ache cho'ojanaa'me repanare. Reparumu pãi cu'ache pa'inare cho'ochejē'e peoche cu'ache ti'jñeja'mu. Jā'ata'ni pãi chu'ure, “Cho'okaija'mu Repau maire”, chiiju cuasanachi'a chuenisoma'ñe pa'ijanaa'me. Jā'aja'ñe cho'orumu pãi ũcuanuko chu'u Dios peore cho'omasu pa'iche masijanaa'me.

Jā'ajekuna pãi, “Tũosiva'napi cho'okaijanaa'me maire”, chiiju cuasana masi cuasama'me. Ũcuana tũosinapi cho'okaapu chini cha'aju pa'ime repana. Jā'ata'ni repana tũosina vajumanajeju jmamakarujē'e cho'okaimanejanaa'me repanare. Jā'a cho'oto chu'u Diorepaujeku repana pa'icheja'che pa'ima'kua'mu. Vu'e pãi chi'i chu'ure pojovu'ere ñoma'kuta'ni pa'iku'mu chu'u. Jā'ajekuna pãipi ũcuavu'ena rani chi'i pani chu'uni cuasa kukuju ũcuanuko rua i'kama'ñe pa'iche'te chiiku'mu chu'u —chiisi'kua'mu.

Jā'aja'ñe i'kauna Repau'te Diore jo'e ija'che i'kaasomu repau:

—“Mu'u rua masiujeku pãi cu'ache pa'inare cu'ache ti'jñeñe cho'omasiku'mu”, chiiu masimu chu'u chura. Jā'ata'ni mu'u neenare pãi repana cu'ache cho'osi'e tunoso, “Jo'e cuasamaneja'mu chu'u”, chiiku'mu mu'u. Jā'ajekuna chukuna'te

cu'ache ti'jñeñeta'ni mu'upi cho'okaiuna mu'ure cuasache
cuhasoma'ñe ũcua cuasaku pojoku pa'ija'mu chu'u
—chinasomu.

**Joacana'me Joacim Judá cheja canare
chũ'uju pa'isi'ere kuamu**

**2 Reyes 23.30-24.7; 2 Crónicas 36.1-8;
Jeremías 22.11-12; 25-26; 31; 36**

He 8.8-12

Josías repau sōtaopāina'me Egipto sōtaopāire cavaku chue-
nisisirumu repau mamaku Joacapi pāi chũ'uku paniasomu.
Jā'ata'ni repau Joacaz Egipto cheja canare chũ'ukuji Necaopi
Judá cheja canani repa pa'iche ro'ire kuri ro'iche'te chũ'uku
repauni chēa Egipto chejana sasorena chotepāimiachi'a pāi
chũ'uku paniasomu. Repau Neca ũcuau pa'ichejana Joacare
chēa sa jo'kasirumu Eliaquimni Judá cheja canani chũ'ua'ku
chini chēa jo'ka repau mami chekere saño Joacim'te ve'oasomu.
Repau Joacim Joacaz cho'jeu paniasomu. Ũcuarumu Dios chu'o
kuakaiku Jeremías ija'che i'kaasomu:

—Repau Joacaz icheja Judá cheja jmamakarujē'e jo'e
co'ima'ñe pa'iu ũcuachejana jūnisoja'mu —chinasomu. Repau
i'kasi'e ũcuarepa ti'jñeasomu repau'te. (Dios chu'o kuakaiku
Jeremías tocha jo'kasiphuro repau Joacaz mami cheke Salum
ve'easomu.)

Repau pāi chũ'usi'ku Joacaz cho'jeu Joacim Dios chũ'uñe rua
jachaku paniasomu. Repau aperepa pāi chũ'urumu Dios chu'o
kuakaiku Jeremías Judá cheja canare Israelpāi ija'che i'kaasomu:

—Dios ija'che i'kamu: “Musanukonapi chu'u chũ'uñe'te
jachaju chu'u chu'o kuakaina chu'u saona chu'vachejē'e asa
jachaju re'oja'che pa'imapuna ijoopo Jerusalén vu'ejoopo ñaño-
soche chũ'uja'mu chu'u”, chiimu Dios —chinasomu.

Repau Jeremías Dios repau'te i'kaa'ku chini chũ'usi'e
i'kacuasirumu asa pe'ruju phairipāina'me Dios chu'o kuakai-
nana'me chekuna pāi repau'te chēa ija'che i'kaasome: “Mu'uni
vanisoa'ju chini chũ'ujanaa'me chukuna”, chinasome.

Jā'aja'ñe cho'orena repacheja Judá cheja canare pāi te'enare
chũ'una repa cho'ochete asa pāi chũ'uku pa'iu chũ'uvu'epi
eta Dios vu'ena repa nipi mua ñu'ijuna phairipāina'me Dios

chu'o kuakaina ija'che i'kaasome repanare chekunare pãi repavu'e chi'i pa'inare peore:

—Ikure ijoopo vu'ejoopo Dios neejoopo'te cu'ache i'kasi'kujekuna vanisoche pa'imũ. Repau i'kache asasinaa'me mai —chiniasome.

Jã'aja'ñe i'karena Jeremías repanare pãi te'enare chũ'unana'me chekunare pãi ija'che i'kaasomu:

—Dioa'mu, chu'ure jã'aja'ñe i'kaa'ku chini chũ'u raosi'ku. Jã'ajekuna musanukona pa'iche na'a re'oja'che pa'ijũ'u. Dios chũ'uñe'te jachama'ñe cho'uju pa'ijũ'u, Repauji musanukonani chu'u chura kuasi'ere cu'ache ti'jñeñe cho'omanea'ku. Jã'are peore masi kuaa'ku chini Diopi raosi'kua'mu chu'ure. Jã'ajekuna musanukonapi chu'uni cu'ache cho'omanesi'kuni vanisoni Diopi chũ'uuna cu'ache ti'jñecojoñojanaa'me —chiniasomu.

Jã'aja'ñe i'kauna pãi te'enare chũ'unana'me pãi repacheja chi'i pa'ina repanare phairipãina'me Dios chu'o kuakainare ija'che i'kaasome:

—Ikure cu'ache cho'omanesi'kujekuna vanisocu'amu. Repau i'kasi'e Diopi chũ'u raouna i'kasi'ea'me —chiniasome.

Jã'aja'ñe i'karena aina te'ena vuni nukaju repavu'e chi'i pa'inare pãi ija'che i'kaasome:

—Aperumu Ezequías Judá cheja canare pãi chũ'uku pa'irumu Dios chu'o kuakaisi'ku Miqueas ija'che i'kaasomu: “Jerusalén vu'ejoopo ñañosocojoña'mu”, chiniasomu. Jã'aja'ñe i'kasi'kureta'ni pãi reparumu pa'isina vanisomaneasome repau'te. Jã'ata'ni chura ikure Jeremía'te aperumu Miqueas i'kasi'ēja'che i'kauna vanisoñu chiime musanukona —chiniasome. Repanapi jã'aja'ñe i'karena asa repana pãi Jeremía'te vanisomaneasome.

Joacim Judá cheja canare choteũsurumu chũ'usirumuna Jeremías repacheja canare pãi ũcuanukore jo'e ija'che i'kaasomu:

—Musanukonare veintitrerepaũsurumu Dios chu'o te'eñoã chu'vaku pa'imũ chu'u. Jã'ata'ni musanukona chu'u kuaku pa'iche Dios chu'o ruarepa jachaju pa'ime. Musanukonapi asa chẽa re'oja'che paapu chini Dios Repau chu'o kuakainare jainukore raocheta'ni repana chu'vache'te asa jachaju cu'ache pa'inaa'me musanukona. Repana i'kasi'ēja'che ija'che i'kaku

pa'imu chu'u: “Musanukona cu'ache cho'uju pa'iche jo'kasojũ'u. Jã'aja'ñe cho'oto Dios musanukona Israelpãi si'arumu paapu chini ĩsisicheja pa'ire'oja'mu musanukonare. Ũcuachi'a chekuna, ‘Dioa'mu iku’, chiicojñova'nare cuasaju pa'imanejũ'u”, chiiku'mu.

‘Dios ija'che i'kamu musanukonare: “Musanukonapi chu'u chu'ore asa jachasoju cu'ache pa'ijuna Caldea cheja canare chũ'uku Nabucodonosopi repau sōtaopãina'me rani cavaku cajejani vanisoa'ku chini jo'kaja'mu chu'u. Icheja musanukona pa'icheja cajoopoã vu'ñajoopoã peore ñañosocojñoja'mu. Ũcuachi'a musanukona cu'ache cho'oche ro'i repanapi chēa sasorena repana pa'ichejare setentarepaũsurumu pa'ijanaa'me musanukona. Ũcuachi'a musanukona pa'icheja Judá cheja kueñe cachejña peore Nabucodonosopi repau sōtaopãina'me repachejña canani cavaku peore vanisoa'ku chini ũsemanejaja'mu chu'u. Repana jã'aja'ñe cho'o setentarepaũsurumu pa'isirimuna chu'u repanare Caldeapãi musanukonare cu'ache cho'osi'e ro'i sãĩne cu'ache ti'jñeñe cho'oja'mu. Jã'ajekuna repana pa'icheja pãi te'eujẽ'e pa'imanejanaa'me”, chiimu Dios —chiniasomu.

Na'a pa'isirimu Jeremías jo'e ija'che i'kaasomu:

—Dios cheke ija'che i'kamu: “Chu'u musanukonare Israelpãi mamare, ‘Ija'che cho'oñu’, chiirumu ti'aja'mu. Jã'ata'ni reparumu chu'u musanukona aipãi Egipto chejapi eto saosirumu chu'u repanare, ‘Ija'che cho'oñu’, chiisi'ere ũcuarepa cho'omane-rena repanare cu'ache cho'osi'eja'che cho'oma'ñe cheke cho'okaija'mu chu'u musanukonare. Repa mama cho'oñu chii-che, chu'u musanukonare cho'okaijache ija'che pa'ija'mu: Musanukona rekoñoña chu'u chũ'uñe'te jo'kaja'mu chu'u. Jã'aja'ñe cho'oña musanukona chu'u neena pa'ijanaa'me. Ũcuachi'a musanukona cu'ache cho'uju pa'isi'e tanoso jo'e cuasamaneja'mu chu'u reparumu”, chiimu Dios —chiniasomu.

Na'a pa'isirimuna Dios Jeremía'te jo'e ija'che i'kaasomu:

—Utija'ova mini Israelpãina'me chekuchejña cana cu'ache cho'ocojñojañe chu'u i'kasi'ere peore ũcuaja'ovana tochajũ'u. Pãi chũ'uku Josías pa'irumu i'kasi'epi vaa irumujatu'ka chu'u i'kache peore kuaku tochajũ'u. Repanapi cu'ache cho'oche'te jo'kasoto repana cho'osi'e tanoso jo'e cuasamaneja'mu chu'u —chiniasomu.

Ūcuarumu Jeremías Diopi jā'aja'ne chū'uuna Baruni soni rao repau i'kache'te tochakaau chini chū'uasomu. Jā'ajekuna Baruc repauji Dios i'kasi'ere peore kuakuna asaku utija'ovana peore tochaasomu.

Repau tocha pi'nisirumu Jeremías ija'che i'kaasomu Barute:

—Chura mu'u Dios vu'ena mua ija'ova pa'iche chu'upi kuakuna mu'u tochasi'ere ñaku i'kajū'u, repavu'e mua chi'i pa'inapi Judá cheja canapi ūcuanuko Dios repanare i'kachū'ore asaa'ju. Jā'aja'ne cho'oto chekurumu asa repana cu'ache cho'oche'te jo'kaso Dioni jo'e cuasaju sēeju pa'ijanaa'me —chiniasomu.

Chikuna Baruc Dios vu'ena mua pāi asaju'te repau tochasi'e Dios chu'o peore ñaku i'kaasomu. Repau peore ñaku i'ka pi'nisirumu pāi chū'uku'te ja'me chū'ukaina te'ena Baruc ñaku i'kasi'ere repanare chū'ukuni kuañu chini repau pa'iu pāi chū'uvu'ena muaasome. Repanapi mua kuarena asa pāi chū'uku repaja'ova'te miiyani raa'ju chini chū'uasomu. Jā'ajekuna pāiu te'eu repaja'ova miiyani ra, pāi chū'ukuna'me chekuna repau'te ja'me chū'ukaina ūcuanuko ti'jñe'ne'te nukaku repaja'ova pa'iche'te Dios chu'ore ñaku i'kaasomu. Jā'ata'ni pāi chū'uku Joacim Dios chu'o asasirumu repau si'ache cu'ache

cho'oku pa'iche jo'kasoma'ne utija'ova Jeremías i'kache'te Baruc tochasija'ova uosoasomu.

Jā'aja'ne cho'ocuasirumu Dios Jeremía'te jo'e ija'che i'kaasomu:

—Utija'ova chekuja'ova mini mu'u charo tochasija'ova Judá cheja canare chū'uku Joacim uososija'ova pa'isi'ere chu'o jo'e ūcuare peore kuaku ūcuaja'ovana tochajū'u. Repaja'ova tocha pi'ni ija'che i'kajū'u repau'te: “Dios ija'che i'kamu: ‘Mu'u cu'ache cho'oche ro'i chu'upi cho'okuna jūnisoja'mu mu'u.

Jūnisosirumu pāi tāmānejanāa'me mu'ure', chiimu Dios" chiijā'u —chinasomu.

Diopi jā'aja'ne i'kauna Jeremias utija'ova chekuja'ova mini Baruni isiasomu. Ūcuauji pāi chū'uku Joacim uososija'ova tochasi'e peore jo'e ūcuare i'kaku tochaasomu. Cheke Jeremiasipi i'kakuna asaku na'a rua tochaasomu repau.

Repau Joacim Judá cheja canare apechū'urumupi vaa Egipto cheja canare chū'ukuni Necaoni kuri ro'iku paniasomu. Jā'ajekuna repau'te ro'ijachere kurire chi'ira chini repau chū'unare pāi repāna pa'iche ro'i kurire rua ro'ia'ju chini chū'uasomu repau. Jā'aja'ne cho'otona Caldea cheja canare chū'uku Nabucodonosor repau sōtaopāina'me sani Egipto cheja canani cavaju cajejaniasome. Jā'aja'ne cho'orena Joacim repauna'me repau neena pa'iche ro'i Nabucodonosoni kuri ro'iku paniasomu. Jā'ata'ni repauji choteūsurumu pa'isirimuna repau kuri ro'iku pa'iche'te ro'i ca'nasouna Dios chekuchejña canapi sōtaopāi rani Judá cheja canani cavaa'ju chini jo'kaasomu.

Repāna cavacuhāsirumu Nabucodonosor repau sōtaopāina'me rani Judá cheja canani cavaku cajejani repacheja canare chū'uku'te Joacimre vanisoasome repāna. Ūcuachi'a repacheja Judá cheja canare pāi jainukore chēa Caldea chejana sasoasome repāna. Ūcuachi'a Dios vu'equee coparo'rona'me chekuro'ro ujaroro mini sa repau Caldea cheja canare ūcuanukore chū'uku pa'ivu'ena jo'kaasome repāna. Repau Joacim jūnisosirumu mamaku Joaquinpi Judá cheja canare pāi chū'uku paniasomu.

Pōsuu Daniel pa'isi'ena'me chekuna chotena pōsupāi ūcuaua'me Caldea cheja pa'iju cho'osi'ere kuamu

Daniel 1.2-19

He 11.32-38

Repau Nabucodonosor Caldeapāi chū'uku Joacimre vanisosirumu repau chēa repacheja sasinare ja'me pa'ina ūcuaka'chapanā pōsupāi Judá cheja cana paniasome. Repāna mamia'me ie: Daniel, Sadrac, Mesacna'me Abed-nego. Repāna pōsupāi rua masinajejuna repau Nabucodonosor Caldea cheja canani repauni ja'me chū'ukaina paapu chini chēacojñosinare ja'me

Daniel 1, 2

pa'ina paniasome. Repanare pōsupāi ūcuaka'chapanare rua masia'ju chini cho'okaniasomu Dios. Jā'ajekuna Daniel te'eujji Diopi cho'okaiuna pāi uokāni űnasi'e ti'jñejañe kuamasiku paniasomu. Repau Nabucodonosor repanare pōsupāi rua masinajejuna rua pojoasomu. Jā'ajekuna repanare repau'te chu'vakainana'me paasomu repau.

Daniel 2.1-44

1 Repau ka'chaűsurumu pāi chű'uku pa'irumuna Nabucodonosor ruarepañoā uokāni űnasomu. Ūcuare ruarepa cuasaku pa'ina uokāicu'aasomu repau'te. 2-3 Ūcuarumu repau kāni űnasi'e kuama'kuta'ni repau'te chu'vakainare te'enare ūcuare cuasa kuacuha repa pa'iche'te kuaa'ju chini sēniasomu repau. 4-13 Jā'ata'ni repana ija'che i'kaasome repau'te:

—Mu'upi repare, mu'u uokāni űnasi'ere chukunani kuama'to mu'u kāni űnasi'e pa'iche kuacu'amu chukuna'te —chinasome.

Jā'aja'ñe i'karena asa pe'ruku repau'te chu'vanare repacheja Caldea cheja pa'inare ūcuaukore vanisoa'ju chini chű'uasomu repau. Jā'ajekuna Danielna'me pōsupāi repau'te ja'me pa'inare ūcuachi'a ūcuanaana'me pa'inajejuna ja'me vanisoñu chini ku'easome repana.

14-15 Jā'aja'ñe cho'ojuna Daniel sōtaopāi chű'uku'te Ario'te ija'che sēniasaasomu:

—¿Je'se pa'ina pāi chű'uku ija'che cho'oche chű'uu mu'ure? —chinasomu. Chikuna Arioc pāi chű'uku cho'oche na'a masi kuaasomu repau'te.

16 Ūcuarumu Daniel repauji kuauna asa mua pāi chű'uku'te ija'che i'kaku sēniasomu: “Jmamaru na'a pa'iche jo'kajű'u chukuna'te. Chu'upi mu'u uokāni űnasi'ena'me repa mu'u kāni űnasi'e pa'iche kuara”, chinasomu. Repauji jā'aja'ñe i'kauna pāi chű'uku, “Jau”, chini repanare vanisoma'ñe jmamaru na'a pa'iche jo'kaasomu.

17-18 Jā'aja'ñe i'kacuasirumu Daniel repau vu'ena co'i chekunare pōsupāi repau'te ja'me pa'inare ija'che i'kaasomu: “Dioni sēejű'u, maini cho'okaau. Repauji cho'okaiuna pāi chű'uku'te chu'vana masinana'me chuenisomaneñu mai”, chinasomu. Jā'aja'ñe i'kauna ūcuauko Dioni sēeju paniasome repana.

19-20 Ūcuañamina Dios Danielre pāi chű'uku uokāni

ñasi'ena'me repau kāni ñasi'e pa'iche kua jñauasomu. Jā'aja'ñe cho'ouna Daniel pojoku Diore ija'che i'kaasomu:

Mu'uchi'aa'mu chukuna'te pāi masiche īsiku. Jā'ajekuna pāipi si'arumu mu'ure pojoku re'oja'che i'kaju paapu. **21-23** Mu'ua'mu umucujña sa'ñeku. Ūcuachi'a mu'ua'mu pāi chū'una pa'iche jo'kaku. Jā'ajekuna chekurumu pāi chū'una pa'iche'te ūseuato tua chekunani jo'kaku'mu mu'u. Jā'ajekuna pojoku, “Re'orepamu”, chiimu chu'u mu'ure, chu'uni masiche'te īsiuna. Chura chukuna masiñu chini sēesi'e kuacuhasi'kua'mu mu'u. Pāi chū'uku uokāni ñasi'e repau kuamanesi'ere masia'ku chini kuasi'kua'mu mu'u,

chinasomu.

24 Jā'ajekuna Daniel sōtaopāi chū'ukuni Arioni ñara chini sani ija'che i'kaasomu:

—Pāi chū'uku'te chu'vanare masinare vanisomanejū'u. Repau pāi chū'uku ti'jñeñena sa nukojū'u chu'ure. Repau uokāni ñasi'ere kuara —chinasomu.

25-33 Chikuna Arioc teana Danielre pāi chū'uku Nabucodonsor ti'jñeñena sa jo'kaasomu. Repauji sa jo'kauna Daniel ija'che i'kaasomu repau'te:

—Pāi te'eujē'e rua masiu panijē'e kuacu'ache'me jā'a mu'u kāni ñasi'e. Jā'ata'ni chukuna Cuasaku Diorepau mu'upi masia'ku chini mu'ure ti'jñejañere kuara chiimu. Jā'ajekuna Ūcuauji cho'okaiuna kuaja'mu chu'u. Ija'chea'me repa mu'u kāni ñasi'e: Mu'u uokāisirumu rupu tūosi'kure rua ujauni ñasi'kua'mu. Repau sījopu pachokuripi je'nasisījopu pa'isi'kua'mu. Repau ā'capuna'me jūjña pokuripi je'nasi'e pa'isi'kua'mu. Repau cutapuna'me toapuā bronze cunapi je'nasi'e pa'isi'kua'mu. Repau cū'a jujacunapi je'nasicū'a pa'isi'kua'mu. Repau cū'achaa te'echejña cha'ona'me jujacuna je'nasichaa paasi'kua'mu repau.

34 Ūcuarumu aikūtipi catapu jujo tōnajē'e peochejapi te'epuji po'nu ku'iu tuāni caje ūcuau cū'achaana ve'ejaisi'kua'mu. **35** Repapuji ve'ejakuna repau'te je'nasi'e jujacuna, cha'o, bronze cuna, pokurina'me pachokuri peore teana te'erumu rūhipo carūnisouna tutupi repapo tuta saososi'kua'mu. Jā'a cho'oto catapu repau'te ve'ejaisi'pu aikūti rua

ujakūti carūni cheja si'acacheja pa'isi'kua'mu.

36 'Jā'aja'nea'me mu'u uokāisirumu nāsī'e. Ūcuachi'a ija'chea'me repa mu'u kāni nāsī'e pa'iche: 37-38 Tūosi'ku sījopu pachokuripi je'nasi'e pa'icheja'che pa'imu mu'u. Repa sījopu je'nasi'e pachokuripi chekumajñaruā na'a re'oja'imu. Ūcuaja'che mu'u chekunare chū'unare na'a rua masiujeku cheja pa'inare pāi ūcuanukore chū'uku pa'imu mu'u.

39 'Jā'ata'ni jeereparumu pa'ima'tona repa pokuri na'a jmakaru re'oja'icheja'che na'a jmamakarū masinapi pāi chū'una ka'chana te'echejñachi'a chū'unapi jovo rani mu'u chū'uñe tua-sojanaa'me. Jā'ajekuna ā'capuna'me jūjña ka'chamajña je'nasi'e pa'icheja'che ūcuanapi mu'u chū'usichejña canare pāi ūcuanukore sa'ñeju chū'uju pa'ijanaa'me.

'Ūcuachi'a cutapu bronze cuna je'nasi'e pa'icheja'che na'a pa'isirumuna chekucheja canare chū'ukuji repau sōtaopāina'me rani repa chū'uju pa'isichejña canare cavaju cajejani tua ūcuauji chū'uku pa'ija'mu repachejña canare.

40-44 'Ūcuachi'a cū'a jujacuna je'nasi'e pa'icheja'che na'a pa'isirumu jo'e chekucheja canare chū'uku rua masikuji repau sōtaopāina'me rani repau chū'uku pa'isichejña canare cavaju cajejani tua ūcuauji chū'uku pa'ija'mu repachejña canare.

'Jā'a cho'oto cū'achaa jujacunana'me cha'o je'nasi'ēja'che na'a pa'isirumu repau chū'uchejña cana pāi ūcuate'e cuasamapu te'ekuanuchi'a vatosojanaa'me. Jā'aja'ñe cho'o te'ekuanupu rua masina pa'ijanaa'me repa. Chekukuanupuji vesuva'na pa'ijanaa'me.

'Jā'aja'ñe cho'orumuna Dios pāi ūcuanukore chū'ua'ku chini chēa raosi'ku rani cuhasoma'ñe si'arumu chū'uku pa'ija'mu. Ūcuachi'a repauji chū'ukuna pāi ūcuanuko re'oja'che pa'ijanaa'me —chiniasomu Daniel pāi chū'uku'te.

Daniel 3.1-29

1-6 Na'a pa'isirumuna pāi chū'uku Nabucodonosopi chū'uuna pāi pachokuripi rua ujaute je'naasome “Dioa'mu iku”, chiico-jñoku'te. Repau'te je'na pi'nisirumu vu'ejoopo pa'inare na'a masinare ūcuanukore soniasomu repau, repanapi sani chi'ia'ju chini. Repana ūcuanuko chi'i pa'irumuna pāiu te'eu ija'che i'kaasomu repanare pāi: “Musanukonapi uja cho'oche'te asani pāi chū'uku Nabucodonosopi chū'uuna pachokuripi je'nasi'kure,

‘Dioa’mu iku’, chiicojñoku’te ro’re puu ñu’iju pojojã’u. Jã’aja’ñe cho’oche’te jachaju repau’te ro’re puu ñu’iju pojomanesina ũcuanuko teana toana cuao uosocojñojanaa’me”, chiniasomu.

7-12 Jã’aja’ñe i’kasi’ejekuna repana pãi uja cho’oche’te asa ũcuanuko ro’re puu ñu’iju dioma’kuni rupu je’nasi’kuni pojoasome. Jã’ata’ni Sadrana’me Mesacna’me Abed-nego ro’re ñu’imapu repau’terejẽ’e pojomanesome. Jã’ajekuna umupãi te’ena pãi chũ’ukuni mua repana cho’osi’e ija’che kuaasome:

—Judiopãi te’ena pachokuripi je’nasi’kure pojomanesina pa’ime Sadrana’me Mesacna’me Abed-nego —chiniasome.

13-15 Repana kuache’te asa Nabucodonosor rua pe’ruasomu. Jã’ajekuna repanani pōsupãire repau ti’jñeñena ra nukoa’ju chini chũ’uasomu repau. Repanare rasirumu ija’che sēniasomu repau:

—¿Chu’upi chũ’uuna pachokuripi je’nasi’kure diova’ure pojomanere musanukona?

Je'nasi'kuni pojome.

Daniel 3

Repanapi jo'e uja cho'оче'te asani, ¿repau'te diova'ure ro're puu ñu'iju pojोजनाa'ñe musanukona? Musanukonapi repau'te pojomaneni churana toana cuaocojñोजनाa'me. Jā'aja'ñe cho'oto musanukona Cuasaku'te Diore musanukona jū'ñe ūse-kaicu'aja'mu. Diova'na jā'aja'ñe cho'omasina te'eujē'e peome —chinasomu.

16 Chikuna repana ija'che i'kaasome:

—Jā'aja'ñe cho'оче na'a rua cutuche chiima'me chukuna.

17 Chukuna cuasaju pojocojñoku Dios toa uuche ūsekaija'mu chukuna'te. Ūcuachi'a mu'u chukuna'te cu'ache cho'ora chiiche peore ūsekaija'mu Repau. **18** Jā'ata'ni Repauji chukuna'te jā'aja'ñe cho'okaima'tojē'e pachokuripi tūosi'kure pojomanejanaa'me chukuna —chinasome.

19-20 Repanapi jā'aja'ñe i'karena asa Nabucodonosor rua pe'ruku repanani uosoa'ju chini repau'te cho'okainare toare na'a ujatao suhaa'ju chini chū'uasomu. **21** Jā'aja'ñe chū'uuna toa na'a ujatao suha repanare pōsupāi chēa vēe toana su'a cuaoasome repana. **22-24** Pāi chū'ukuji, “Teana cho'ojū'u”, chiisi'ejekuna cho'oju sōtaopāi uu jūnisoasome ujurepatoajekuna.

Ūcuarumu Nabucodonosor jā'aja'ñe cho'ojuna ña na'mi vuni nukaku rua kukusosi'kupi repau'te chu'vanani ija'che i'kaasomu:

—¿Umupāi chotenare chēa vēe toana cuaosinaa'ñe mai? —chinasomu.

—Jūju, jā'aja'ñe cho'osinaa'me —chinasome repana.

25 Chitena repau ija'che i'kaasomu:

—Jā'ata'ni repatoa umupāi repanare vēesi'e josesosinapi ūcuaka'chapana repajē'e uusoma'ñe ūcuatoa sa'navuji nuka ku'ijuna ñamu chu'u. Repana umupāi te'eu ángelja'iu ñomu —chinasomu.

26 Jā'aja'ñe i'kaku Nabucodonosor toana kueñe sani cuiku ija'che i'kaasomu:

—¿Sadrac, Mesac, Abed-nego, Dios Peore Masiu neena eta ichejana rajjū'u! —chinasomu. Chikuna repana umupāi chotena toa sa'navu pa'isina etaasome.

27 Repanapi etarena pāi chū'uku'te ja'me chū'ukaina repa-nani ñañu chini na'a kueñe rianasome. Ñato repana ca'nivuā uumanesica'nivuā paniasomu. Ūcuachi'a uusi'ejē'e vuomanea-some repana.

28 Jā'aja'ñe cho'orena ña Nabucodonosor ija'che i'kaasomu reparamu:

—¡Sadrana'me Mesacna'me Abed-nego Cuasacojñoku Dios pojocojñoku paau! Chu'u chū'uñe'te cho'ocuheju repaña cuasama'kujekuna pojocuheju chuenisoñu chiinani Repau neenare jū'iñe'te ũsekaiu ángelni raosi'kua'mu Repau. 29 Jā'ajekuna chura ija'che chū'umu chu'u: Pāiu ũcuauaku ina pōsupāi Cuasaku'te Diore cu'ache i'kaku vanisocojñoja'mu. Repau majapāi ũcuachi'a peore vanisocojñojanaa'me —chiniasomu.

Judá cheja canare Joaquin chū'uku pa'isi'ere kuamu

**2 Reyes 24.8-17; 2 Crónicas 36.9-10;
Jeremías 22.24-30; 29.1-14**

Mt 1.11

Repau Joaquin pāi chū'usi'ku Joacim mamaku Judá cheja canare chotepāimiachi'a chū'uku paniasomu. Dios chū'u

2 Reyes 24 (2 Crónicas 36, Jeremías 22, 29)

jo'kasi'e asa jachaku cu'ache cho'oku paniasomu repau. Jã'ajekuna Dios Repau chu'o kuakaiku'te Jeremíani saoasomu, repauni i'kaa'ku chini. Saouna Jeremías repau'te Joaquinre ija'che i'kaasomu:

—Dios ija'che i'kamú mu'ure: “Caldea chejana chëa sasocojño ũcuachejana jūnisoja'mu mu'u”, chiimu —chiniasomu. (Jeremías tocha jo'kasiphuro repau Joaquín mami cheke Jecónías ve'emu.)

Jã'ajekuna reparumu Diopi ũsemauna Caldea sōtaopāi rani Jerusalén vu'ejoopo canani cavaasome. Repana cavaju pa'irumuna Caldeapāi ũcuanukore chũ'uku Nabucodonosor rani tĩ'aasomu. Ũcuarumu Joaquín Judá cheja canare Israelpāi chũ'uku repauni ña kuku, “Chukuna'te vanisoma'ñe paaku chũ'uku pa'ijũ'u”, chiniasomu. Ũcuarumu Nabucodonosopi chũ'uuna repau'te chëa Babilonia vu'ejoopona repau pa'iu Caldeapāi ũcuanukore chũ'uku pa'ijooopona sa pāi chëavu'ena cuaasome repana.

Repaute ja'me chũ'ukaiju pa'isinare ũcuachi'a peore chëa sasoasome repana. Ũcuachi'a cu'amajñaruã tūomasinana'me sōtaopāi repacheja canare na'a rua masinarechi'a chëa saasome repana. Chuova'na pa'iva'narechi'a jo'kaasome repana. Ũcuarumu Caldeapāi chũ'uku repanare chëa sa Joaquín puka'ku majaa'chuni Mataníani pāi chũ'uku'te jo'kaasomu. Ũcuachi'a repau mami chekere saño Sedequía'te ve'oasomu repau.

Reparumu Jeremías utija'ova tocha Nabucodonosor chëa Caldea cheja sasina Israelpāire Judá cheja canani sa ĩsia'ju chini saoasomu. Repaja'ova utija'ova ija'che i'kaku tochasija'ova paniasomu:

Dios musanukonare Jerusalén vu'ejoopoji Babilonia vu'ejoopona chëa sacojñosinare ũcuanukore ija'che i'kamú: “Repacheja setentarepaũsurumu pa'ijanaa'me musanukona, chu'u chuta'a musanukonare Judá cheja co'chomarumu.

Jã'ajekuna repacheja rua jeerumu pa'ijanajeju vu'ña cho'o pa'ijũ'u.

Ãu chiño musanukona ãiju pa'ijache tãjũ'u. Romi veja paaju chíiva'nare paajũ'u”, chiimu Dios, chiniasomu repau tocha saosi'e.

**Dios chu'o kuakaiku Ezequiel Judá cheja canare
chêa sasocojñosinajeju Babilonia vu'ejoopo
Caldeapái ũcuaukore chũ'uku pa'ijooopo canare
Dios chu'o chu'vasi'ere kuamu**

Ezequiel 1-24

Caldea cheja canare chũ'uku Nabucodonosor Judá cheja canare chũ'uku'te Joaquinre Babilonia vu'ejooopona sarumu ja'me chêa sacojñosikuanupu'te páiu Ezequiel ve'eku paniasomu. Repau Ezequiel ũcuacheja pa'irumuna Dios ñoñe'te ñaku Repau Dios peore masiu pa'iche ñaasomu. Jã'aja'ñe ñakuna Dios ija'che i'kaasomu repau'te:

—Mu'ure icheja Caldea cheja racojñosinani Judá cheja canani chu'u chu'ore chu'vaa'ku chini saomu chu'u. Repana rua cu'ache cho'uju pa'inajeju mu'u chu'vache asacuhejanaa'me. Jã'ata'ni chu'u repana cu'ache cho'uju pa'iche ro'ire cu'ache ti'jñeñe cho'ouna repana chuova'na cho'ocojñoju pa'ijachere kuaku chu'vajũ'u repanare. Ũcuachi'a mu'upi repanani chu'u cu'ache ti'jñeñe cho'ojachere kuamaneuna repanapi vesuju ũcua cu'ache pa'iju cho'ocojñoni mu'u kuamanesi'e ro'ia'me. Mu'u chu'o paamu. Jã'ata'ni mu'upi chu'u repanare cu'ache ti'jñeñe cho'ojachere kuauna asa jachaju cu'ache ti'jñecojñoni repana jachache ro'ia'me. Repanapi chu'o paame.

Ũcuachi'a mu'upi páiu'te re'oja'che pa'iu cu'ache cho'oma'kuni repare kuaku chu'vama'to cu'ache cho'oma'ñe pa'isi'kuta'ni cu'ache cho'oni chuova'u cu'ache ti'jñecojñoja'mu repau cu'ache cho'osi'e ro'ina'me mu'u repau'te chu'vamanesi'e ro'i. Ija'chea'me: Mu'upi repau'te chu'varu chekurumu jachama'ñe re'oja'che pa'iu cu'ache cho'omau chuova'u cu'ache ti'jñecojñomaneja'mu repau. Mu'u ũcuachi'a pái chu'vamanesi'e ro'i cu'ache ti'jñecojñoja'mu. Jã'aja'ñe mu'upi páire chu'vani chu'u mu'ure, “Cho'ojũ'u”, chiisi'e cho'oja'mu mu'u —chiniasomu.

Ũcuarumu Ezequiel Dios chu'o kuakaiku Judá cheja canare ija'che i'kaasomu:

—Dios Caldea sôtaopáipi sani Jerusalén vu'ejoopo'te ñaño-soju repajoopo canani páire jainukore vanisoa'ju chini ũsemaneja'mu. Repacheja cana te'ena āucuhana jūnisojanaa'me. Chekunapi ravuna jūnisojanaa'me. Chekunata'ni so'ña cachejñana ruarepachejña te'enachi'a sasocojñojanaa'me. Jã'aja'ñe cu'ache

Ezequiel 1-24

ti'jñeñe cho'oja'mu Dios repanare, Repau chũ'uñe'te ruarepa cuheju cu'ache cho'uju pa'isi'e ro'i. Rupu tũosinani pojoju pa'ijua-some repana. Jã'aja'ñe cho'uju Dios vu'e sa'navujatu'ka rupu tũosinare cuaa paaju pojoju pa'ijuasome repana. Jã'aja'ñe cho'oche ro'i chuenisomanesinare Caldeapãipi chëa ũcuana pa'ichejana rasoaju chini ũsekaimaneja'mu Dios. Sedequías ũcuachi'a rua katikuta'ni icheja Caldea chejana racojñoja'mu. Jã'ata'ni icheja rasirumu ñamaneja'mu repau. Reparumu chuenisomanesina pãi Judá cheja te'eva'na pa'ijanana'me. Ūcuanapi repana ñasi'e chekunare kuajanaa'me. Ūcuachi'a Diorepau pa'iche masijanaa'me repana —chinasomu. (Repau Sedequías chuta'a Caldea cheja samarumuna repau ñakocaäre ru'teso-rena ñamaneasomu repacheja.)

Jã'aja'ñe i'kacuha Ezequiel repanare jo'e ija'che i'kaasomu:
—Dios musanukonare Israelpãi ija'che i'kamu: “Chu'u musa-nukona aipãi aperumu pa'isinare ũju rũjore paacheja'che paasi'kua'mu. Chu'u repanare jñaa chëarumu rekoñoã cu'ache cuasaju cu'ache cho'uju pa'inajeju kãña peova'napi si'sinaja'ñe pa'isinaa'me repana. Jã'aja'ñe pa'inani chu'u repanare chëa paaku kãña re'ojakãñapi sa'checheja'che re'oja'che cho'okaiu paasi'kua'mu. Jã'ata'ni repana chu'upi cho'okakuna re'oja'che pa'ija ũcuanapi meñe, ‘Masija chekunare na'a re'oja'che pa'inaa'me chukuna’, chiija cuasa chu'ure cuasache jo'kaso chekunani rupu tũosinani pojoju pa'isinaa'me. Jã'aja'ñe cho'uju romio repao ũjure re'oja'che paaku'teta'ni jo'ka saniso umupãi chekunani cu'a cho'oko pa'icheja'che cho'uju pa'isinaa'me repana.

Ūcuachi'a repanapi cu'achu'o paani chu'ure sëeruja'chere chekuchejña canani cho'okaiche sëeju pa'isinaa'me repana. Musanukona irumu cana ũcuachi'a repana cho'osi'ēja'che cu'ache cho'uju pa'ime. Jã'ajekuna musanukonare cu'ache ti'jñeñe cho'oja'mu chu'u. Ūcuachi'a pãiu'te repau puka'ku cu'ache cho'osi'e ro'ire jã'apãani mamaku cho'osi'e ro'ire cho'oma'ñe ũcuau cu'ache cho'osi'e ro'ire cu'ache ti'jñeñe cho'oja'mu chu'u. Jã'ata'ni pãiu'ji cu'ache cho'oku pa'ikuji repau cu'ache cho'oche'te jo'kaso re'oja'chere cho'oku pa'ito repau cu'ache cho'osi'e tunoso jo'e cuasamaneja'mu chu'u. Ūcuachi'a pãiu cu'ache pa'ikuji repau cu'ache cho'oche'te jo'kaso re'oja'che pa'iu cu'ache ti'jñecojño'ma'to na'a re'omu. Jã'ata'ni pãiu

re'oja'che cho'oku pa'ikuji jo'kaso cu'ache cho'oku pa'iku'teta'ni repau re'oja'che cho'oku pa'isi'ejé'e cuasama'ñe cu'ache ti'jñeñe cho'oja'mu chu'u.

'Musanukona Israelpāi chu'u Egipto chejapi eto saorumupi vaa irumujatu'ka chu'u chū'uñe'te jachaju cu'ache cho'uju pa'ime. Israel cheja co'covu cacheja Efraín cheja cana majaa'choja'che pa'ime. Jā'a cho'oto musanukona suripu cacheja Judá cheja cana cho'jeoja'che pa'ime. Musanukonare pāiu romio'te chekunare cu'a cho'oko pa'iko'teta'ni ūcua chiiu veja paakuna cuhasoma'ñe ūcua chekunare umupāi cu'a cho'oko pa'icheja'che rua cu'ache cho'uju pa'inareta'ni chēa paaku'mu chu'u. Jā'ata'ni musanukonare cu'ache ti'jñeto chu'ure Diore sēemairo chekuchejña canani cho'okaiche sēenaa'me musanukona.

'Majaa'chopi cho'okona cho'jeo ña chēa ūcuaja'che cho'oko pa'icheja'che Efraín cheja cana co'covu pa'isina cho'osi'ēja'che musanukona Judá cheja cana cu'ache cho'uju pa'ime. Ūcuachi'a co'covu cana cu'ache pa'iche ro'i chu'upi jo'kauna Asiriapāi rani repanare jainukore vanisosi'e asasinaa'me musanukona. Jā'ata'ni repanare cu'ache ti'jñesi'e asa kuku re'oja'che pa'iche che'chema'ñe ūcua cu'ache cho'uju pa'ime musanukona. Jā'ajekuna musanukonare Judá cheja canani Caldeapāipi sani vanisoa'ju chini jo'kaja'mu chu'u", chiimu Dios —chiniasomu Ezequiel.

Jā'aja'ñe i'ka pi'ni repanare pāi ija'che i'kaasomu repau:

—Chu'u i'kache chu'o ūcuarepajekuna churepara Nabucodonor jo'e chekukuanupu Israelpāi Judá cheja canare raja'mu —chiniasomu.

**Caldea cheja canare chū'uku Nabucodonosor
repau sōtaopāina'me Jerusalén vu'ejoopo
ñañososi'ere kuamu**

**2 Reyes 24.18-25.21; 2 Crónicas 28.17; 36.11-20;
Jeremías 21; 24; 27.12-28.17; 32-35; 37-39; Ezequiel 17.11-18**

Hch 7.52

Repau Sedequías pāi chū'uku pa'isi'ku Joaquín majau'chau Judá cheja canare pāi oncerepaūsurumu chū'uku paniasomu. Repau ūcuachi'a Dios chū'uñe jachaku cu'ache cho'oku paniasomu. Jā'ajekuna Nabucodonoso'te Caldeapāi chū'uku'te repau aperumu cho'oñu chiisi'e cho'ocuheasomu repau. Ūcuarumu

Ezequiel 17

Nabucodonosor repau sōtaopāina'me sani Jerusalén vu'ejoopo pa'iche rūhiso'koro chi'i ka'chaūsurumu paniasome. Repanapi chi'i pa'ijuna Israelpāi repajooopō kakasa'ñaroā jeeso etama'ñe paniasome. Jā'ajekuna Caldeapāi repajooopō canare Israelpāi te'eu'terejē'e cuaomapu te'eu'terejē'e etomaneasome, repanapi āuna'me okore si'aso chiñoqueere āure miiyani ra āñu chini repajooopō kakasa'ñaroāre vatarena kaka repanani chēa ũcuana pa'ichejana sasoñu chini. Jā'ajekuna pāi chū'uku Sedequías Dios chū'o kuakaikuni Jeremíani ũcuajooopō cakuni ija'che kuakaapu chini umupāi te'enare muvoasomu:

—Pāi chū'uku Sedequías ija'che chiiu chū'o raomu mu'ure: “Caldeapāi chū'uku Nabucodonosor repau sōtaopāina'me maini ijoopo pa'inani cavara chini rani pa'imu. Jā'ajekuna Dioni sēekaijū'u cho'okaau”, chiimu —chiapu chini.

Repanapi mua jā'aja'ñe i'karena asa Jeremías Diopi repauni kuauna asa Sedequías muvosinare ija'che i'kaasomu:

—Co'i Sedequía'te ija'che kuajū'u: “Dios ija'che i'kamu: ‘Chu'upi pe'ruku chū'uuna musanukonare cavaju vanisojanaa'me repana. Ũcuachi'a chu'upi ũsekaimauna Nabucodonosor mu'ure chēa Caldea cheja cajooopō Babilonia vu'ejoopona sasojamu. Ũcuachejana aireko jūnisojamu mu'u', chiimu”, chiiijū'u —chiniasomu.

Chikuna repana co'i Jeremías i'kasi'e kuaasome repau'te. Jā'ata'ni Sedequías, Jeremías i'kasi'e asa jachaasomu. Reparumu umupāi, “Dios chu'o kuakainaa'me chukuna”, chiinata'ni jorechu'o kuana te'ena Sedequía'te ija'che i'kaasome: “Dios Nabucodonoso'te ijoopo Jerusalén vu'ejoopo cavaku cajejani tua paache jo'kamanejumu. Ũcuachi'a churepara Dios vu'equee repana sasosi'e Ũcuajūi cho'okaiuna cavaju cajejani coparo'rona'me chekuro'ro cho'ojanaa'me musanukona”, chiniasome.

Jā'ata'ni Jeremías ija'che i'kaku jo'e chu'o saomasomu Sedequía'te:

—Repana kuache asa jachaku cuasamanejū'u mu'u. Jorechu'oa'me jā'a. Dios repanare chū'u raomanesi'kua'mu. Rupu ũcuana cuasache'te joreju, “Diopi chū'u raouna i'kame chukuna”, chiime repana —chiniasomu.

Jā'aja'ñe i'kaku chū'o saosirumu phairipāina'me pāi repajooopō canare ija'che i'kaasomu repau:

—“Dios chu'o kuakainaa'me”, chiina musanukonare, “Dios

vu'equee coparo'rona'me chekuro'ro Caldeapāi repana pa'icheja sasosi'e churepara co'chajanaa'me", chiiche jorechu'oa'me. Repana i'kache asa jachajū'u —chiniasomu.

Jā'aja'ñe i'kaku'teta'ni Sedequías ūcua jachaku cuasamanea-somu repau i'kache. Jā'ata'ni Jeremías cuhama'ñe ija'che i'kaku paniasomu, "Caldeapāi chū'uku Nabucodonosor repau saku jujasi'e Dios vu'equee cu'amajñaruā jo'e peore Babilonia vu'ejoopona saso paaja'mu Dios repamajñaruā jo'e co'charumu-jatu'ka", chiiu.

Repau Sedequías Dios chu'o kuakaina chu'vachu'o Jeremías i'kache'te ūcuarepare cuasaruja'chere jorechu'o kuana i'kache'te cuasaasomu. Jā'ajekuna Nabucodonosor repau'te, "Ija'che cho'oñu", chiisi'ere cho'ocuheku Egipto cheja canare chū'ukuni cho'okaiche'te sēniasomu.

Repauji jā'aja'ñe cho'ouna pe'ruku Dios Nabucodonosopi repau sōtaopāina'me jo'e rani Jerusalén vu'ejoopo pa'iche rūhiso'koro chi'i paapu chini jo'kaasomu. Jā'ajekuna repajoo-pona rani te'eūsurumu jo'e chekuūsurumu joopo chi'i paniasome repana. Reparumu Sedequías Dios chu'o kuakaikuji Jeremíapi cuhasoma'ñe, "Ijoopo Jerusalén vu'ejoopo Caldeapāipi ñañosojanaa'me", chiiuna pāi chēavu'ena cuaoasomu. Jā'ata'ni Jeremías repau'te etosirumu jā'aja'ñe cu'ache cho'ocojñokuta'ni Dios chu'o ūcuarepa cuhasoma'ñe kuaku paniasomu, pāi chū'uku'te chekunare pāi ūcuachi'a. Reparumu pāi chū'uku Jeremíani soijani raa'ju chini chū'uasomu. Repau'te soijani rarena ija'che sēniasomu repau:

—¿Je'se cho'oja'che chu'u? —chiniasomu.

Chikuna Jeremías jo'e ūcuare ija'che i'kaasomu:

—Caldeapāi chū'uku Nabucodonosor chū'uñe jachama'ñe cho'oku pa'ijū'u —chiniasomu. Jā'ata'ni Sedequías cho'ovajuchuasomu repau i'kache.

Jā'a cho'oto repajoopo Jerusalén vu'ejoopo cana pāi Nabucodonosopi repau sōtaopāina'me rani repajoopo pa'iche rūhiso'koro chi'i pa'ijuna āure si'aso āucuhare jū'iju paniasome. Jā'ajekuna Sedequías repau'te ja'me chū'ukainana'me ñamipi vu'ejoopo kati eta vu'vusoñu chiniasome. Jā'ata'ni Caldea sōtaopāi repanare vu'vunani ña tusu chēaasome. Repanare chēasirumu pāi chū'usi'kure Sedequía'te ñakocaã ru'teso ñamava'uni Babilonia vu'ejoopona sasoasome repana.

Ezequiel 17; Lamentaciones 1-5

Jā'aja'ñe cho'orena Dios chu'o kuakaina Jeremiana'me Ezequiel ija'che i'kasi'epi ũcuarepa ti'jñesi'kua'mu, “Sedequías Babilonia vu'ejoopona chēa sasocojñoja'mu”, chiisi'epi. Ũcuarumu Caldea sōtaopāi Dios vu'ena'me pāi chū'uku pa'iu chū'usivu'ena'me cu'amajñaruã re'ojamajñaruãna'me vu'ejoopo je'na pachusi'pa peore ñañosoasome. Ũcuachi'a pāi rua jainukore vanisoasome repaña. Jā'ata'ni chuenisomanesinare na'a jainukore Babilonia vu'ejoopona sasoasome repaña. Chekuna-reta'ni ũcuachejana te'eva'nare jo'ka saniasome repaña.

Jerusalén vu'ejoopo ñañososi'ere pāiu cuasaku oiũ tochasi'ere kuamu

Lamentaciones 1-5

Iphuro tochasi'kupi Jerusalén vu'ejoopo ñañosi'ena'me repajoopo cana cu'ache cho'ocojño'ere cuasaku oiũ kuaku ija'che tochaasomu:

—Jerusalén vu'ejoopo si'arumu pāi jainuko pa'isinaa'me.

Jā'ata'ni chura repajoopo pāi rua te'eva'na pa'ime. Chukuna'te cuhenapi rani chēa etua chekuchejana sa paajuna chura ijoopo pa'isina Israelpāi jainuko repanani cho'ochete rupu cho'okaiju pa'ijuasome. Repaña chukuna'te cuhena ũcuanuko cu'ache cho'oju pa'ime. Jā'ata'ni te'eujē'e cho'okaina peoju te'eujē'e chukuna cu'ache cho'ocojñoju oiche churonajē'e peome chukuna'te. Peore ie cu'a mai Israelpāi cu'ache cho'oju pa'isi'e ro'ipi ti'jñemu —chiniasomu.

Jā'aja'ñe i'kaku repau iphuro tochasi'ku Dioni ija'che i'kaasomu:

—Chukuna'te Paaku, ñajū'u, chukuna jā'arepa rua cu'ache cho'ocojñoju pa'iche. Chukuna mu'u chū'uñe'te cho'ocuheju cu'ache cho'osi'e ro'i ija'che ti'jñeñe cho'oku rūhiñe cho'omu mu'u. Jā'ajekuna chukuna'te cuhena mu'upi ũsemauna chukunani chuova'nare cu'ache cho'oju ũcuanuko pojosome. Jā'ata'ni repaña chukuna'te cu'ache cho'osi'e ro'i mu'upi cho'okuna repaña cu'ache ti'jñecojñojarumu na'mi tī'aa'ku.

'Mu'upi ũsemauna chukuna'te Israelpāi Judá cheja canare cu'ache si'ache peore ti'jñemu. Ũcuachi'a mu'upi ũsemauna chukuna'te cuhenapi rani mu'u vu'e ñañosinaa'me. Jā'ajekuna irumu Judá cheja pāiu te'eujē'e puamucuse tī'aru puama'me repaumucuse pa'iche'te vesuju. Ũcuachi'a mu'ure

cuasaju pojoju pāi jainuko chi'i pa'iju fiesta cho'osi'e cho'oma'me. Icheja phairipāijē'e peoju pāi chū'ukujē'e peokuna mu'u chū'u jo'kasi'e cho'onajē'e peome. Chukuna Israelpāi ūcuanuko rua sumava'na pa'ime cu'ache ti'jñeco-jñoju. Jā'ajekuna chu'u majapāiva'napi cu'ache ti'jñeuna chuova'na pa'iche'te cuasaku rua oiu pa'imū chu'u. Repana sumava'na pa'iju oiju pa'iche churocu'amu chu'ure. Repanani, “Dios chu'o kuakainaa'me chukuna”, chiinapi ūcuana cuasachechi'are jorechū'ore kuajuna asaju repana cu'ache cho'oju pa'iche cuasamasimapu, “Cu'ache cho'orepanaa'me mai”, chii-manesinaa'me repana. Jā'ajekuna repana cu'ache cho'oju pa'iche jo'kaso re'oja'che pa'imatesi'e ro'i repanare ti'jñesi'e cu'a ūsecu'asi'kua'mu repanare.

'Chukuna'te kuhena Jerusalén vu'ejoopo chukuna pa'isijoope re'ojajoopeji pāi jainuko peojuna ña pāisoju pa'ime. Peore jā'a chukuna'te cu'ache ti'jñesi'e mu'u, “Cho'oja'mu”, chini cuasasi'ere cho'osi'kua'mu mu'u. Chukuna'te Paaku, cavesuma'ñe cho'okaijū'u chukunava'nare —chiniasomu.

Chini jo'e ija'che i'kaasomu repau:

—Jā'ata'ni chukuna'te oikujekuna Repau cho'okaijachere masiku Repauji cho'okaau chini cha'a ca'nasoma'ñe cha'aku pa'ija'mu chu'u. Ūcuachi'a re'okujeku chukuna'te chuta'a oiu cho'okaija'mu Repau. Ūcuachi'a chukuna'te ai si'arumu cuheku pa'imaneja'mu Repau. Chukuna cu'ache cho'osi'e ro'i chura rua cu'ache ti'jñe'ne cho'okuta'ni na'a pa'isirumu ña oiu cho'okaija'mu Repau, chukuna'te rua oikujeku —chiniasomu.

Chini jo'e Diore ija'che i'kaasomu repau:

—Chukuna'te Paaku, cavesuma'ñe cho'okaijū'u chukuna'te cu'ache ti'jñesi'e. Chuova'na cu'ache cho'ocojño'me chukuna. Pāi ūcuanukore si'arumu chū'uku pa'iku'mu mu'u. Jā'ajekuna cavesuma'ñe cho'okaijū'u chukuna'te. Cho'okaiuna mu'uni jo'e cuasaja pojoju pañu chiime chukuna —chiniasomu repau.

**Dios chu'o kuakaina Ezequielna'me Abdías
Edom cheja cana cho'ocojñojañere kuame**

Ezequiel 25; Abdías 1

Nabucodonosor repau sōtaopāina'me rani Jerusalén vu'ejoopo ñañososi'e jeerumu pa'ima'tona Dios, Repau chu'o kuakaiku'te Ezequielre Edom cheja cana cho'ocojñojañere kuaasomu. Repauji

Ezequiel 25; 2 Reyes 25 (Jeremías 40-44; Ezequiel 29-32)

kuauna Ezequiel utija'ovana ija'che i'kaku tochaasomu: “Dios ija'che i'kasi'kua'mu: ‘Edom cheja cana cu'ache cho'osi'e ro'i cu'ache ti'jñeñe cho'oku Israelpāipi vanisoa'ju chini jo'kaja'mu chu'u. Caldeapāi Judá cheja canare jainukore vanisorumu repana ja'me vanisosi'e ro'i jā'aja'ñe cho'oja'mu chu'u repanare. Repana pa'ichejapi te'eujê'e pa'imanea'ju chini peore vanisoche jo'kaja'mu chu'u’, chiisi'kua'mu Dios”, chiiche tochaasomu Ezequiel.

Ūcuachi'a reparumu Dios Repau chu'o kuakaiku'te Abdíare Edom cheja cana cho'ocojñojañere kuaasomu. Repauji kuauna Abdías utija'ovana ija'che i'kaku tochaasomu: “Repana Edom cheja cana, Caldeapāi rani Judá cheja canare vanisoju Jerusalen vu'ejoopo ñañososi'e asasirumu rua pojosinaa'me. Jā'ajekuna repana saju jujasimajñaruäre sani sia paame repana. Ūcuachi'a repanapi cavaju vanisojuna kati vu'vusova'nare te'enare vanisosinaa'me repana. Jā'ajekuna Dios na'a jeerumu pa'ima'tona repanare cho'osi'eja'che cu'ache cho'oja'mu repanare. Israelpāi Diopi cho'okaiuna jo'e re'oja'che pa'ijanaa'me. Edompāita'ni ruarepa meñe, ‘Masiju chekunare na'a re'oja'che pa'inaa'me chukuna’, chiiju pa'isi'e ro'i, Diopi cu'ache ti'jñeñe cho'ouna peore chuenisojanaa'me”, chiiche tochaasomu.

(Repana Edompāi Jacob majaa'chu Esaú jijosina paniasome. Ūcuachi'a repau Jacob cheke mami Israel ve'easomu. Jā'ajekuna repana Israelpāi majapāi paniasome. Jā'aja'ñe majapāita'ni cu'ache cho'orena Dios pe'ruku cu'ache cho'oasomu repanare.)

Judá cheja canukasina Israelpāi Egipto chejana saisi'ere kuamu

2 Reyes 25.22-26; Jeremías 40-44; Ezequiel 29-32

Ūcuarumu Nabucodonosor Caldeapāi chū'uku Judá cheja canare chū'uku'te repau chēa sasosirumu jo'e chekuni Gedaliāni repacheja canani chū'ua'ku chini chēa jo'kaasomu. Dios chu'o kuakaiku Jeremías ūcuachi'a Caldea sōtaopāi chū'ukuji jo'kauna Judá chejare canuka paniasomu.

Reparumu Gedaliās pāi chū'uñe jo'kacojñosi'kujeku pāire ija'che i'kaasomu:

—Nabucodonosor chū'uñe vajuchuma'ñe cho'oju pa'ijū'u.

Repau chũ'uñe'te jachama'ñe cho'uju pani re'oja'che pa'ijanaa'me musanukona —chiniasomu.

Jã'ata'ni pãiu Ismael ve'eku umupãi repau neenana'me Gedalía'te vanisoasome. Repau'te ja'me pa'inare Israelpãina'me Caldeapãi ũcuachi'a vanisoasome repana. Repanapi jã'aja'ñe cho'orena Israelpãi, “Ina cho'osi'e Caldeapãipi asani, ‘Musanukona cho'osi'ea'me’, chini rani maini vanisojanaa'me”, chini cuasaju rua kukusoasome. Jã'ajekuna repana, “Egipto chejana repanare ñoma'ñe kati sanisoñu mai”, chiniasome.

Jã'ata'ni Israelpãi chũ'una Egipto cheja chuta'a saimaru-muna Jeremía'te sani ñaju ija'che i'kaasome:

—Chukuna cho'ojache Dioni sēniasa kuajũ'u —chiniasome.

Chitena Jeremías ija'che i'kaasomu:

—Musanukona sēñe Dioni sēniasakasa. Ũcuauji chu'uni kuauna Repau i'kasi'e peore musanukonani kuauna asa masijũ'u —chiniasomu.

Chikuna Jeremía'te ija'che i'kaasome repana:

—Dios chukuna'te, “Cho'ojũ'u”, chiiche'te cho'ojanaa'me chukuna —chiniasome. Jã'ata'ni repanapi ũcuare Egipto chejana sañu chiinajejuna Dios, “Cho'ojũ'u”, chiiche asamasiche chiimaneasomu repanare.

Ũcuarumu Jeremías repana cho'ojachere asa masira chini Dioni sēniasomu. Repauji sēkuna Diopi repauni kuauna Jeremías ija'che kuaasomu repanare:

—Dios ija'che i'kamũ: “Musanukona saima'ñe Judá chejare ũcua canuka pa'ijũ'u. Ũcuachejare pa'ito musanukonapi re'oja'che paapu chini cho'okaija'mu chu'u. Nabucodonosor chũ'uñe vajuchuma'ñe pa'ijũ'u. Musanukonare cu'ache cho'оче jo'kamaneja'mu chu'u. ‘Egipto cheja sani re'oja'che pa'ijanaa'me mai’, chini cuasa saimanejũ'u. Repacheja sani re'oja'che pa'ima'ñe chekuna āucuhana jūnisojanaa'me musanukona. Chekunapi cavaju chuenisojanaa'me. Ũcuachi'a Egipto cheja sani icheja jo'e co'i ñamanejanaa'me musanukona”, chiimu Dios —chiniasomu.

Jeremíapi jã'aja'ñe kuauna asa repana Israelpãi chũ'una jachaju cho'ocuheasome. Jã'ajekuna Jeremías ija'che i'kaasomu repanare:

—Chu'ure musanukona Dioni sēniasakaau chini chũ'uju

ija'che i'kasinaa'me: “Dioni sēekaijū'u chukuna'te. Ūcuauji kuauna Repau, 'Cho'ojū'u', chiiu chū'uñe peore mu'upi chukunani kuauna cho'oñu chiime chukuna”, chiisinaa'me. Chura chu'u musanukonare Dios i'kasi'ere kuacuhasi'kua'mu. Jā'ata'ni musanukona Dios chū'uñe jachaju cho'ocuheme. Jā'ajekuna Dios musanukonare cu'ache ti'jñeñe cho'oja'mu —chinasomu.

Repau Jeremías jā'aja'ñe i'kache asasinata'ni pāi chū'una jachasoju pāi ūcuanukore saju Egipto chejana saniasome. Jeremía'te ūcuachi'a repanani ja'me saau chini chū'uasome repana. Jā'ajekuna repacheja ja'me saniasomu repau. Repana Egipto cheja sani pa'irumuna Dios Jeremía'te Judá cheja canani pāire kuaa'ku chini i'kaasomu. Diopi i'kauna Jeremías ija'che i'kaasomu:

—Dios ija'che i'kamu: “Jmamakaru pa'isirimuna Nabucodonosor repau sōtaopāina'me rani Egipto cheja canare cavaku cajejani tuasoja'mu repacheja. Jā'ajekuna Judá cheja cana repacheja sani pa'ina chu'u chū'uñe'te jachaju diomanare cuasache ro'i chuenisojanaa'me”, chiimu —chinasomu Jeremías.

Jā'a cho'oto chekunare Nabucodonosor chēa sa Babilonia vu'ejoopo paanare Judá cheja canare Israelpāi cheku Dios chu'o kuakaikuji Ezequielpi ija'che i'kaku chu'vaku paniasomu:

—Caldeapāi churepara Egipto cheja canare cavaju cajejani tuasojanaa'me repacheja —chiiu chu'vaasomu.

Cheke ija'che i'kaasomu repau:

—Dios ija'che i'kamu: “Chu'upi cho'okuna Egiptopāi chekuchejñana sasocojñojanaa'me. Jā'ajekuna Egipto cheja cuarenta-repaūsurumu pāi te'eujē'e pa'imanejanaa'me. Ūcuachi'a chu'upi jo'kauna Caldea cheja chū'uku Nabucodonosor repau sōtaopāina'me repacheja canare pāi cavaju rua jainukore vaniso repacheja pa'isi'e cu'amajñaruā re'ojamajñaruāna'me kuri peore Babilonia vu'ejoopona sasojanaa'me. Ūcuachi'a repacheja pa'ijooopā vu'ñajooopā peore ñañosojanaa'me repana. Jā'aja'ñe cho'o cuarentarepaūsurumu pa'isirimuna repanare Egiptopāi chekuchejñana te'enarechi'a sasocojñosinare jo'e co'choja'mu chu'u. Jā'ata'ni repana jo'e jainuko pa'imanejanaa'me repacheja. Ūcuachi'a chu'upi ūsekuna te'eva'na pa'iju chekuchejña canare chū'ucu'ava'na pa'ijanaa'me repana. Chu'upi jā'aja'ñe

cho'ouna ña masi Israelpái tiiñe cuasaju Egipto cheja canare cho'okaiche séeju pa'isi'e jo'e sēmanejanaa'me repanare. Ūcua-chi'a chu'u Dios repanare paaku pa'iche masijanaa'me repana”, chiimu Dios —chiniasomu repau Ezequiel.

**Dios chu'o kuakaiku Ezequiel Judá cheja canare
ka'chavāju pa'inare Dios chu'o chu'vasi'ere kuamu**

Ezequiel 33-34; 36-48

Reparumu Ezequiel Diopi repauni chũ'uuna Judá cheja canare pái te'eñoã Dios chu'ore chu'vaku paniasomu. Jerusalén vu'ejoopo ñañososi'e jmamakaru pa'isirimuna pāiu repajoopo canare vanisorumu kati vu'vusosi'ku Babilonia vu'ejoopona sani tī'a Ezequielni ija'che kuaasomu:

—Caldeapái maire cuhenapi sani mai pa'isijoope tua paame —chiiu kuaasomu.

Ūcuarumu Dios Ezequielre ija'che i'kaasomu:

—Israelpái Judá cheja cajoopoã canukasina ija'che i'kame: “Abraham icheja Israel cheja ūcuate'eu paasi'kua'mu. Jā'ajekuna mai ūcuachi'a jainukojeju icheja jo'e maipi paaju chũ'uju pañu”, chiime. Jā'ajekuna repanare ija'che i'kajũ'u: “Musanukona Israelpái cu'ache peore si'ache cho'oju pa'inaa'me. Ūcua-chi'a, 'Dios maire icheja Israel cheja Repau mai aipāiu'te Abrahamre ĩsisichejajekuna icheja pa'iche ũsemanaja'mu', chiiju cuasanaa'me musanukona. Dios musanukona aipāiu'te Abrahamre, 'Īsija'mu', chiisi'kujeku repacheja pa'iche jo'kasi'kua'mu musanukonare. Jā'ata'ni Repauji chũ'uuna musanukona repacheja Israel cheja chuta'a pa'ina cu'ache pa'inajeju chuenisojanaa'me. Musanukona ruarepa cu'ache cho'ona pa'isichejajekuna pāi peocheja paau chini jo'kaja'mu Repau repacheja. Ūcuauji jā'aja'ñe cho'ouna ña Repau peore paaku pa'iche masijanaa'me musanukona”, chiijũ'u repanare —chiniasomu Dios.

Cheke Ezequielre ija'che i'kaasomu Dios:

—Israelpái mu'ure Babilonia vu'ejoopo ja'me pa'ina rua jainuko sãĩnechi'a ija'che i'kaju pa'ime: “Raijũ'u; Diopi repauni kuauna Ezequiel kuache'te Dios chu'ore mua asaju pañu”, chiime. Jā'aja'ñe i'ka mua mu'ure ti'jñeñe puu ñu'iju mu'u chu'vachu'o asaju pa'ime repana. Jā'aja'ñe asanata'ni

cho'omapu re'oja'che pa'ima'me repana. Ũcuachi'a rekoñoã kuri-chi'a cuasanaa'me repana. Jã'ata'ni mu'u repanare kuaku chu'vache peore ũcuarepa ti'jñejañea'me. Repa mu'u kuasi'e ti'jñecoñorumuna ña, “Maire chu'vasi'ku Ezequiel Dios chu'o kuakaiku pa'isi'kua'mu”, chiiju masijanaa'me repana —chiniasomu.

Ũcuachi'a cheke Dios Ezequielre Israelpãi chũ'unani kuaa'ku chini i'kaasomu. Jã'ajekuna Ezequiel repanare ija'che i'kaasomu:

—Musanukona Israelpãi chũ'una chekuna pãi masi kui-rama'ñe pa'ija meñechi'a kuiraju pa'ime. Ũcuachi'a chekunare rua cu'ache cho'uju pa'inaa'me musanukona. Jã'ajekuna Dios musanukonare repanare chũ'uju kuiraju pa'iche jo'e chũ'uma-neaj'u chini ũseku tuasoja'mu. Jã'ata'ni na'a pa'isirumuna Dios repanare Israelpãi musanukona chũ'unare si'achejña te'enarechi'a sasocoñosinare jo'e Israel chejare paapu chini co'choja'mu. Reparumuta'ni Ũcuauji repanare kuiraku re'oja'che paapu chini cho'okaiu pa'ija'mu. Ũcuachi'a Repauji cho'okaiuna aperumu pãi chũ'uku pa'isi'ku David jojosi'kupi te'eu chũ'uku pa'ija'mu repanare. Reparumu Diopi cho'okaiuna Israelpãi ũcuanuko re'oja'che pa'ijanaa'me —chiniasomu.

Ũcuachi'a repanare Israelpãi Babilonia cheja pa'inare ija'che kuaasomu Ezequiel:

—Dios, “Musanukonare cu'ache cho'osinare pãi ũcuanukore cu'ache ti'jñeñe cho'oja'mu chu'u”, chiimu Dios —chiniasomu.

Ũcuarumu Dios Ezequielre ija'che i'kaasomu:

—Musanukona aipãi Israel cheja pa'irumu rua si'ache cu'ache cho'uju pa'isinaa'me. Jã'aja'ñe cho'uju rupu tãosinani pojोजना rua pe'rusi'kua'mu chu'u repanare. Jã'ajekuna repana cu'ache cho'osi'e ro'ire cu'ache ti'jñeñe cho'oku chekuchejñare paapu chini te'enarechi'a saososi'kua'mu chu'u repanare. Pa'ive-suju rua cu'ache cho'uju pa'inareta'ni ũcuachejñana peorepare jũnisoche jo'kamaneja'mu chu'u. Jã'ata'ni peore repachejña pa'inare chu'upi eto chi'i repana pa'ichejana Israel chejana jo'e co'choja'mu. Repana re'oja'che cho'uju pa'isi'ejekuna cho'oma'ñe pãipi chu'uni re'oja'che i'kaju paapu chini jã'aja'ñe cho'oja'mu chu'u. Chu'upi jã'aja'ñe cho'ouna chekuchejña cana ña chu'u Diorepau pa'iche masijanaa'me.

Ūcuachi'a Israelpāi cu'ache cho'oju pa'isi'e peore tunoso jo'e cuasamaneja'mu chu'u. Jā'aja'ñe cho'o repa na rekoñoã mamarekoñoã sañoso chu'u Rekocho'te raoja'mu chu'u, repa nare Ūcuarekochoji ja'me pa'iu cho'okaiuna chu'u chũ'uñe'te jachama'ñe cho'oju paapu chini. Ūcuachi'a Israel chejare jo'e co'i pa'iju chu'upi cho'okaiuna rua re'oja'che pa'ijanaa'me musanukona. Jā'ajekuna musanukona cu'ache cho'oju pa'isi'e vajuchuache cuasoja'mu musanukonare. Ūcuachi'a chu'upi cho'okaiuna mu'u majapāi jainuko pa'iju vu'ñajoo poã pāi peojoopoã pa'isijoo poã rua jainuko pa'ijanaa'me. Chura sani ie chu'u mu'ure i'kasi'ere peore Israelpāire kuajũ'u —chiniasomu Dios. Chikuna Ezequiel sani Repau i'kasi'e peore kuaasomu repa nare.

Na'a pa'isirumu repau Ezequiel Dios ñoñe'te ñaku okoreva pāi jũ'isina tara rua pa'ichejare ñaasomu. Ūcuarumu Dios ija'che i'kaasomu repau'te:

—Ie pāi jũ'isina tarare i'kajũ'u, vajurani jo'e paapu —chiniasomu.

Jā'ajekuna Diopi chũ'uuna Ezequiel i'kauna chejapi teana pi'rukuna repatara ūcuate'etarapi chi'i ro'ke te'erumu pāi rua jainuko carũni ũniasome. Jā'ata'ni chuta'a vajuraimana paniasome repa na. Ūcuarumu Dios, “T'kajũ'u”, chiisi'ere repauji jo'e i'kauna churata'ni repa na vajurani rua jainuko vuni nukaasome.

Ūcuarumu Dios jo'e ija'che i'kaasomu repau'te:

—Ie mu'u ñañe chu'u Israelpāi cho'ojachere kuara chini ñomu chu'u mu'ure: Israelpāi chekuchejñana te'enachi'a sasocojño pāi tara chuta'a chi'i ro'kemarumu te'etarachi'a pa'icheja'che pa'iju repa na pa'isicheja chuta'a co'ima'me. Ūcuachi'a repatara pāi carũni vajurani vuni re'oja'che pa'icheja'che Israelpāi repa na pa'ichejare jo'e co'i jo'e ja'me pa'iju chu'u Rekochoji cho'okaiuna re'oja'che pa'ijanaa'me.

Cheke Dios ija'che i'kaasomu:

—Israelpāi Efrainvājuna'me Judavāju jo'e ūcuate'echeja pa'ina paapu chini jo'kaja'mu chu'u. Ūcuachi'a aperumu pāi chũ'usi'ku David jojosi'kupi ūcuaukore chũ'uku pa'ija'mu repa nare.

Ūcuachi'a cheke Dios Ezequielre na'a pa'isirumu pāi jainukore chũ'uku cho'ojachere kuaku ija'che i'kaasomu:

—Pāi chū'uku Gog ve'eku repau sōtaopāina'me co'covu cakā'kopi rua jainuko rani Israelpāire cavaku vanisoja'mu. Jā'ata'ni chu'u repau'te Go'te ūcuachejana cu'ache ti'ljñeñe cho'oja'mu. Ūcuachi'a chu'upi ūsekaimauna Repau sōtaopāi peore chuenisojanaa'me —chinasomu.

Caldea sōtaopāi Jerusalén vu'ejoopo ñañososi'e catorcerepaũ-surumu pa'isirimuna Dios Ezequielre na'a pa'isirimu Repau Israelpāi cho'ojachere ña masia'ku chini jo'e ñoasomu. Repau ñato Jerusalén vu'ejoopo'te Dios vu'e mama cho'osivu'e paniasomu. Repavu'e cho'osi'e peore masi ñaku repavu'e cuasa ñaju cho'osi'e peore ñaasomu repau. Ūcuachi'a phairipāi Dios chū'u jo'kasi'e kuache cho'oja pa'inani ñaasomu repau. Cheke Israelvājupāi peore ūcuate'echeja Israel chejare pa'iju repanare chū'uku'te ūcuate'eu'te paaju chū'ucōjñoju pa'inani ñaasomu repau.

**Caldea cheja canare pāi chū'uku Nabucodonosor
vē'veu carūniso tīñe
cho'osi'ere kuamu**

2 Reyes 25.27-30; Daniel 4

Reparumu Caldea cheja canare pāi chū'uku Nabucodonosor rua vajuchuache cuasoche'te kāni ña kukusoasomu. Repau uokāisirumu sūkiñu rua ūjañu nukasi'ñu kueni tāusocōjñoñu'te ñaasomu repau. Jā'ajekuna repau ñasi'e pa'iche'te kuarena masira chini Babilonia vu'ejoopo canare masinare ūcuanukore chi'ia'ju chini chū'uasomu repau. Repauji chū'uuna masina ūcuanuko rani chi'isirimu repau kāni ñasi'ere kuaasomu repau. Jā'ata'ni repana ūcuanuko te'eujē'e repau kāni ñasi'e pa'iche kuavesuasome. Cho'jerepana Daniel cheke mami Beltsasar ve'eku repau ti'ljñeñe sani nukakuna Nabucodonosor repau uokāni ñasi'ere ija'che kuaasomu:

—Chu'u uokāisirumu sūkiñu rua umu nukañu'te ñasi'kua'mu. Repañu sūkiñu rua ūjañu aineesi'kua'mu. Ūcuachi'a ja'o rua re'ojaja'o pa'iñuji āira'puruā pāi ūcuanuko āire'onuko rua pa'isi'kua'mu repañu. Jā'a cho'oto jo'chava'na repañu chu'rujavu'evu'te pa'isinaa'me. Jā'ata'ni ángel'te teana te'erumu cunaumupi cajekuni ñasi'kua'mu chu'u. Cajé ūja-chu'opi ija'che i'kasi'kua'mu repau: “Sūkiñu kueni tāusojū'u.

Repañu ka peore tu'sesoju'u. Ja'o peore tutesojū'u. Repañu kūsipuā te'epuāchi'a sējojū'u. Jo'chava'na repañu chu'rujavu'evu pa'iva'na peore vu'vusoaju. Pi'ava'na ūcuachi'a repañu ka pa'isiva'na peore sanisoaju. Jā'ata'ni repañu juchusituu-puna'me repañu saivu ūcuachejana cunameāpi ta'che u'chara'ñuruāna'me jo'kajū'u”, chiisi'kua'mu repau ángel —chiniasomu Nabucodonosor.

Repauji jā'aja'ne kuauna asa Daniel ija'che i'kaasomu repau'te:

—Dios mu'ure Repau cho'ojachere masia'ku chini kuaku ñosi'ea'me jā'a. Ija'chea'me repa: Repañu sūkiñu kueni tāucojño kana'me ja'ona'me repañu kūsipuā tutesocojño te'emajña-chi'a sasocojño tuupuchi'a pa'isi'eja'che mu'u, pāi ja'me pa'ima'ne te'eu pa'ija'mu. Vē'veu carūnisoja'mu mu'u. Jā'ajekuna jo'chava'nana'me pa'iu vacava'na āiñeja'ne pature āiu pa'ija'mu mu'u. Mu'u, “Dios peore masikujeku pāi chū'unare ūcuanukore chū'uku'mu. Jā'ajekuna Repau'te uanare pāi chū'unare chēa jo'kaku'mu Repau”, chiuu cuasachetu'ka sieterepaūsurumu jā'aja'ne pa'ija'mu mu'u —chiniasomu.

Jā'aja'ne i'kasi'e te'eūsurumu pa'isirimuna Nabucodonosor repau pāi chū'uku pa'ivu'e sē'sevu cararipu'te nuka ku'iu te'euji ija'che i'kaasomu: “Babilonia vu'ejoopo rua ūjajoopo'me. Chu'u rua masiu pa'iche'te cho'o ñoku chū'uuna cho'osijooopo'me ijooopo, chu'u pāi ūcuanukore chū'uku pa'ijooopo”, chiniasomu. Repauji jā'aja'ne cuasakuna Dios repau'te uokāisirumu kuasi'epi ūcuarepa ti'jñeuna Nabucodonosor vē'veu carūnisoasomu. Jā'ajekuna reparumupi vua pāi

2 Reyes 25 (Daniel 4); Daniel 7

ja'me pa'ima'ne sieterepaūsurumu te'eu pa'iu vacava'na ãiñeja'ne pature ãiu paniasomu repau. Jã'ata'ni sieterepaūsurumu pa'isirimuna repa vē'veuja'ne cho'oku pa'isi'e jo'kaso jo'e pãire chũ'uku paniasomu repau. Churata'ni repau rekocho, “Dios rua masiujı re'oku'mu”, chııu cuasa masıkuji pãı chũ'uku paniasomu repau.

Repau Nabucodonosor jũnisosirumu mamaku Evil-merodapi pãı chũ'uku paniasomu. Repau Caldea cheja canare pãı chũ'uku Evil-merodac Judá cheja canare chũ'usi'kure Joaquinre pãı chēavu'e cuaocojñosi'kure etoasomu.

Daniel uokãni ñasi'ena'me jatipana tocha suosimajña ñasi'ere kuamu

Daniel 7.1-27

1 Na'a pa'isirimu Caldea cheja canare charo pãı chũ'usi'ku Nabucodonosor jojosi'kupi Belsasar ve'ekuji cuhacho chũ'uku paniasomu. Repau charo pãı chũ'uku pa'iūsurumuna Daniel na'a pa'isirimu ti'jñejañere Dios ñoñe'te uokãni ñaasomu. Repau kãisi'kupi jñano vuısirumu Daniel repau ñasi'e te'ema-jñaruã kuaku utıja'ovana tochaasomu. **2-3** Ija'chea'me repau kuaku tochasi'e: “Chu'u uokãisirumu cu'arepache cu'anare rua ujanapi mar chiaraji ũcuaka'chapana etanani ñasi'kua'mu. **4** Charo etasi'ku león chaija'ıu pa'isi'kua'mu. **5** Cho'je etasi'ku osoja'ıu pa'isi'kua'mu. **6** Na'a cho'je etasi'ku tocha chaija'ıu pa'isi'kua'mu. **7** Cho'jerepa etasi'kupi ruarepa cu'akujeku rua vajuchuache ñou cu'aku pa'isi'kua'mu. Rua kokau pa'isi'kua'mu repau. Repau sıjopu dierepasē'ña e'chosē'ña paasi'kua'mu repau. **8-23** Chu'u repasē'ña ñatona ũcuasē'ña chenevuna chekusē'veru na'a jmasē'veruji etosi'kua'mu. Repasē'eruji etouna ujasē'ña chotesē'ña tu'susosi'kua'mu. Jã'aja'ñe cho'ouna repasē'eru ũcuachejare te'esē'eru pa'isi'kua'mu.

Ūcuarumu chu'u repa pa'iche'te masira chini ángeles chu'ure kueñe nukanare te'eu'te ija'che sēesi'kua'mu: ‘¿Je'se pa'ıjachere ñoku ie?', chiisi'kua'mu. Chikuna ángel ija'che i'kasi'kua'mu chu'ure: ‘Repana cu'arepache cu'ana ũcuaka'chapana na'a pa'isirimu pãı ũcuanukore chũ'uju pa'ıjanaja'ñea'me. Repana te'eu cho'jerepa etasi'ku ruarepa cu'akujeku vajuchuache ñou na'a pa'isirimu pãı ũcuanukore chũ'ujau chekunare

pāi chū'ujanare na'a rua masiujachea'me. Repau e'chosē'ña die-repasē'ña cheja te'echejña pa'inare pāi chū'uju pa'ijana dierepanaja'ñea'me. **24** Jā'a cho'oto repasē'ña chenevuna cho'jepi jmasē'eru etouna ujasē'ña chotesē'ña tu'susosi'eja'che na'a pa'isirumuna cheku, pāi chū'uku repau sōtaopāina'me rani cavaku repanare chotenare pāi chū'unare vaniso ūcuauji chū'uku pa'ija'mu. **25** Ūcuachi'a Dios chū'uñe'te cuheku Repau'te cuasaju pojonare cu'ache cho'oku pa'ija'mu repau. **26** Jā'ata'ni Dios cu'ache ti'jñeñe cho'oja'mu repau'te. **27** Jā'aja'ñe cho'ocuha pāire ja'me paau chini Repau raosi'kure cheja pa'inani pāire si'arumu chū'uku paau chini raoja'mu Dios', chiisi'kua'mu ángel chu'ure", chiimu repau tochasi'e.

Daniel 8.1-22

1-3 Jā'aja'ñe cho'o ka'chañsurumu pa'isirumuna Diopi cho'okuna Daniel jo'e uokāni ñasomu. Repau kāni ñasi'e jo'e ija'che kuaku tochaasomu repau: "Chu'u uokāisirumu ovejo'te e'chosē'ña ka'chasē'ña paakuni ñasi'kua'mu. Repasē'ña e'chosē'ña te'esē'vero na'a ujacuecho pa'isi'kua'mu. **4** Repau ovejo rua kokau pa'isi'kua'mu. **5-7** Jā'ata'ni chivova'upi rani vanisosi'kua'mu repava'ure. **8** Repau chivo chiarepau'te e'chosē'vero rua ujasē'veroji te'esē'verochi'a paasi'kua'mu. Jā'ata'ni repasē'vero juchusouna ūcuachejana chekusē'ña ūcuaka'chapasē'ña etosi'kua'mu. **9-20** Repasē'ña te'esē'vero jmasē'veru etosi'kua'mu", chiiche tochaasomu repau.

Ūcuarumu Dios ángel Gabriel ve'eku'te Daniel uokāni ñasi'e pa'iche'te kuaa'ku chini raoasomu. Raouna repau'te ija'che kuaasomu ángel:

—Ovejo mu'u ñasi'ku e'chosē'ña ka'chasē'ña na'a pa'isirumu Media chejana'me Persia cheja canare pāi chū'ujana ka'chanaja'ñea'me. **21** Chivo ūcuachi'a na'a pa'isirumu Grecia cheja canare pāi chū'ujauja'ñea'me. Repau chivo e'chosē'vero te'esē'veroji ujasē'vero pa'isi'e Greciapāi charo chū'uku pa'ijauja'chea'me. **22** Jā'a cho'oto repasē'veroji juchusouna ūcuachejana chekusē'ña ūcuaka'chapasē'ña etosi'e na'a pa'isirumu Grecia cheja canare chū'ukuji chuenisouna repau chū'usichejña ūcuaka'chapana pāi chū'uju pa'ijanaja'ñea'me —chiniasomu ángel Danielre. (Repana Greciapāi griegojeju griego chu'ocutume.)

Daniel 5.1-31

1-7 Na'a pa'isirumu pāi chū'uku Belsasar ñamina fiesta cho'oasomu. Jā'aja'ñe cho'oku repau'te cho'okainare repau aipāiu Nabucodonosor repau sōtaopāina'me Jerusalén vu'ejoopo cavu'e Dios vu'e rasi'ere coparo'rona'me chekuro'rore peore raa'ju chini chū'uasomu repau. Jā'ajekuna repanapi coparo'rona'me chekuro'rore peore rarena pāi chū'uku Belsasar repavu'e repau'te ja'me chi'i pa'inana'me ūcuaro'ropi ūche conore ūcuanuko ūkuju paniasome. Ūcuachi'a repana cuasava'na diomava'na masina pa'iche'te cutuju pojoju ūkuju paniasome repana. Repana jā'aja'ñe cututona peosichejapi teana jūtuchi'api repana pa'ivu'ena jatipana tochaasomu. Jā'aja'ñe cho'che'te ña pāi chū'uku Belsasar rua kukusoasomu. Jā'ajekuna repajūtu tochasimajñare ña masi repamajña i'kache'te kuaa'ju chini teana Babilonia vu'ejoopo canare masinare ūcuanukore soni chi'iasomu repau.

8-16 Jā'ata'ni repana ūcuanuko te'eujē'e repajūtu tochasi'e ñavesuasome. Reparumu Belsasar puka'ko Daniel masiu pa'iche'te cuasa mamakuni pāi chū'ukuni kuaasomo. Repaoji kuaona asa repauni soijani raa'ju chini chū'uasomu repau. Repau Daniel raisirumu pāi chū'uku ija'che i'kaasomu repau'te:

—Mu'upi iere repajūtu tochasi'ere ñaku i'kacuha repamajña i'kache'te chu'uni kuato cu'amajñaruã rua ro'iche'te isija'mu chu'u mu'ure. Ūcuachi'a pāire ūcuanukore chu'uni ja'me chū'ukaiu paau chini jo'kaja'mu chu'u mu'ure —chiniasomu.

17-23 Jā'ata'ni Daniel ija'che i'kaasomu:

—Cu'amajñaruã rupu isiche chiima'mu chu'u. Jā'ata'ni tochasimajña ñaku i'kacuha repamajña i'kache kuaja'mu chu'u mu'ure. Mu'u aipāi Nabucodonosor rua masakuta'ni Diopi cho'ouna vē'veu carūniso repau, Diore, “Peore Masikujeku chu'ure chū'uku'mu mu'u”, chiiu cuasachetu'ka sieterepaūsorumu vacava'na aiñeja'ñe pature aiu pa'isi'e cavesuma'ñe cuasamu mu'u. Peore jā'aja'ñe cho'osi'e masakuta'ni, “Diore na'a rua masiku'mu chu'u”, chiiu cuasamu mu'u. Jā'ajekuna Repau Dios vu'equeepi coparo'rona'me chekuro'ropi conore ūkuku mu'u cuasava'na diomava'na cho'omasiche'te cutuku pojosi'kua'mu mu'u.

24-25 Ūcuachi'a Dios mu'upi Repau pāi ūcuanukore chū'uku

pa'iche'te cuasamasimauna Ũcuauji jũture raouna tochasimajña'a me imajña, "MENE, MENE, TEKEL, PARSIN". 26 Ija'che chiimu repamajña: "MENE" chini "kuëkuesi'e", chiimu. Ija'che chiimu repa: "Mu'u pãi chũ'ujamucujña Dios kuëkue jo'kasi'ejekuna si'asocuhamu", chiimu.

27 "TEKEL" chini "ruesosi'e" chiimu. Ija'che chiimu repa: "Mu'upi Repau chũ'uñe'te jachasoku re'oja'chere cho'omaneuna pãiu trigora'karuã ruego ña repa rukunuko karache masicheja'che Dios mu'u cho'omanesi'e masimu", chiimu.

28-31 'Cuhacho tochasimaka, "PARSIN" chini "ka'chamajña vatosi'e" chiimu. Ija'che chiimu repa: "Mu'u chũ'uchejña pãi chũ'una ka'chana Media cheja canare chũ'ukuna'me Persia cheja canare chũ'uku sa'ñeju chũ'uju pa'ijanaa'me", chiimu jã'a —chiniasomu Daniel.

Jã'aja'ñe i'kasiñamina pãi chũ'uku'te Belsasare chekunapi vanisoasome. Repau chuenisosi'e jeerumu pa'ima'tona Media cheja canare chũ'ukuna'me Persia cheja canare chũ'uku repana sãtaopãina'me rani Babilonia vu'ejoopo Caldeapãi ũcuanukore chũ'usi'ku Belsasar pa'isijooona kakaasome. Repajoopo kakasirumu Darío Media cheja canare chũ'ukujĩ chũ'uku paniasomu repacheja canare.

Daniel cho'ocojñosi'ere kuamu

Daniel 6.1-27

He 11.32-38

1 Reparumu Darío Caldea cheja canare chũ'uku repauni pãire ja'me chũ'ukaiju paapu chini umupãi ciento veinterepanare chẽa jo'kaasomu. 2 Repanare chũ'uju pa'ijanare na'a rua masinani chotenare chẽa jo'kaasomu repau. Repanare chotenare ja'me pa'iku Daniel Jerusalén caku paniasomu. 3 Repana na'a rua masina chekunani chũ'uju, Daniel rua masiu pa'iche ña masiasome. Pãi chũ'uku ũcuachi'a Daniel na'a rua masiche'te ña repau'te ja'me pãi chũ'ukainare chũ'unani chũ'ua'ku chini jo'kara chiniasomu.

4-5 Jã'ajekuna pãi chũ'uku'te ja'me chũ'ukainare chũ'una repana chũ'unana'me jovo Danielni cuheju ke'reju repau'te cu'ache cho'ore'ochẽ'te ku'eju si'arumu cutuju paniasome. Jã'aja'ñe cho'onata'ni Danielpi re'oja'che pa'ikujeku cu'ache

Daniel 6

cho'omauna cu'ache cho'ocu'aasomu repanare. **6-7** Jā'ata'ni repau'te cho'ojachere cuhama'ñe cuasaju repau Diore cuasaku pa'iche'te cuasa, cutu pi'ni mua pāi chū'uku Darioni ija'che i'kaasome repana:

—Chukuna mu'ure ja'me pāi chū'ukaina ūcuanuko chi'i ija'che cutusinaa'me: “Pāi te'eujē'e cheku diova'nare pojoju sēema'ñe mu'ure pāi chū'uku'techi'a cuasaju pojoju treintare-paumucujña cho'okaiche sēeju paapu. Jā'are jachaju cho'omana chai pa'icojena casocojñoa'ju”, chiisinaa'me. **8** Jā'ajekuna mu'upi ūcuare chū'uku utija'ovana tochaa'ku chini sēeme chukuna —chiniasome repana.

9 Chitena pāi chū'uku Darío repana sēeñe, “Jau”, chini repau, “Cho'ojū'u”, chiiu chū'uñe utija'ovana tocha jo'kaasomu. **10** Jā'aja'ñe cho'osi'e chekunapi kuarena asasirumu Daniel repau kāiruupuna mua kaka jatisa'aru umu casa'aru vata ro're puu ñu'iu Dioni pojoku sēniasomu. Si'arumu te'eumucuse choteñoā jā'aja'ñe cho'oku paniasomu repau. **11** Ūcuarumu repau'te ke'rena ūcuau pa'ivu'ena mua kaka Danielre Diore sēeu pojoku pa'ikuni ñaasome. **12** Jā'aja'ñe cho'okuni ña teana pāi chū'ukuni mua kuaju ija'che i'kaasome repana:

—Chukuna'te paaku, mu'u chū'uku tocha jo'kasi'e ija'che chiimu: “Pāi te'eujē'e cheku diova'nare pojoju sēema'ñe chu'ure-chi'a pojoju treintarepaumucujña sēeju pa'ijū'u. Jā'are jachaju cho'omana chai pa'icojena casocojñoa'ju”, chiimu. Jā'ajekuna repa tochasi'e chū'uñe ūcuarepa cho'oche pa'imū, jachaju cho'onare —chiniasome.

13 Chini repana jo'e ija'che i'kaasome:

—Chura Israelpāiu Judá cheja caku te'eu Daniel mu'ure pāi chū'uku'te ña kukumau mu'u, “Cho'omanejū'u”, chiiu chū'usi'e masikuta'ni repau cuasakuni Diore sēeu pa'ikuni ñasinaa'me chukuna —chiniasome.

14 Repanapi jā'aja'ñe kuarena asa pāi chū'uku Darío rua suma'ñe cuasaasomu, repau'te ja'me re'oja'che masi chū'ukai-kuni Danielni cu'ache cho'ocuheku. Jā'ajekuna repauni ūseku cu'ache cho'oche chū'ucuheasomu repau. **15** Jā'ata'ni repana jo'e rani ija'che i'kaasome repau'te:

—Mu'upi pāi chū'ukujū mu'u chū'uku tocha jo'kasi'ere ūcuarepa cho'oma'to cu'amu —chiniasome.

16 Jā'ajekuna pāi chū'uku Darío repau cho'ora chiisi'ere ūcuarepa cho'ora chini Danielre chēa ra chai pa'icojena casoa'ju chini chū'uasomu. Repauji chū'uuna Danielre chēajani ra león chai pa'icoje casopi'ratora pāi chū'uku Darío ija'che i'kaasomu repau'te:

—Mu'u si'arumu cuasaku pojoku pa'ikuji Diopi jū'iñe ūsekaau mu'ure —chiniasomu.

17 Jā'aja'ñe i'kacuhauna repau'te Danielre león chai pa'icojena casoasome repana. Danielre coje casosirumu catapu rua ūjapu'te po'ne kuhaju ra ūcuacojena ūha ta'piasome repana.

18 Jā'aja'ñe cho'ocuasirumu Darío repau pāi chū'uku pa'ivu'ena mua Danielre cho'osi'ere suma'ñe cuasaku āujē'e āima'ñe kāsa chini ūmeasomu. Jā'ata'ni repañami Danielni ruarepa suma'ñe cuasaku si'añami uokāima'ñe ñataasomu repau. 19 Jā'ajekuna jo'e apeñatato ñami vuni Danielre casosicoje chai pa'icojere ñajasa chini rua na'mi muaasomu repau.

20 Repacoje kueñe mua tī'asirumu pāi chū'uku ija'che i'kaku Danielre soniasomu:

—Daniel, Dios Si'arumu Pa'iku neeku, mu'u cuasaku pojoku Dios, ¿león chaipi ānisomanea'ju chini ūsekaku mu'ure? —chiniasomu.

21-22 Chikuna Daniel,

—Jūju, ūsekaisi'kua'mu Repau chu'uni, león chaipi ānisomanea'ju chini. Dios chu'ure cu'ache cho'omanesi'kujekuna ūseku ángelni

Daniel 6, 9-12

raosi'kua'mu, ũcuauji kuirakuna repanapi chu'uni cu'ache cho'omaneaju chini —chiniasomu Daniel.

23 Repauji vajuu pa'iu i'kauna asa pãi chũ'uku rua pojoo-somu. Jã'ajekuna Danielre chai pa'icoje casocojñosi'kure ũcuauji chũ'uuna eto ñato chai ko'rusi'e asijẽ'e peoasomu repau.

24 Ūcuarumu pãi chũ'ukuji chũ'uuna Danielre ke'reju cu'ache cho'oche chũ'usinare umupãi repana rãjoromina'me mamachi ũcuaukore chẽa ra ũcuacojena casoasome repana. Repanareta'ni chuta'a repacoje sa'navu caje tĩ'ama'tona león chai teana su'a kũku vẽa ãnisoasome.

25-26 Jã'aja'ne cho'ocuha pãi chũ'uku Darío si'achejña pa'inare pãi ija'che i'kaku utija'ovana tocha saoasomu: “Musanukonare si'achejña pa'inare cavama'ne re'oja'che pa'iju Daniel Cuasaku'te Diore cuasa kukuju paapu chini chũ'umu chu'u. Dios vajuujeku jũnisoma'ne si'arumu pa'iku'mu. Repau chũ'uku pa'iche jmama-karujẽ'e si'asomaneja'mu. Repau masiu pa'iche ũcuachi'a si'asomaneja'mu. 27 Chekuna cho'ovesuche cho'omasikujeku maire cu'ache ti'jñeto ũsekaiku'mu Repau. Ūcuauji Danielre león chaipi ãnisomaneaju chini ũsekaisi'kua'mu”, chiiche tocha saoasomu repau.

Caldea cheja canare Dariona'me Ciro chũ'uju pa'irumuna Daniel Dios ñoñe te'emajñaruã ñaasomu

Daniel 9-12

Mt 24.15; Mr 13.14

Darío Media cheja canare chũ'ukuji Caldea cheja canare charo chũ'uũsurumu Dios chu'o kuakaiku Daniel Jeremías ũcuaja'che Dios chu'o kuakaisi'ku tocha jo'kasi'ere ija'che chii-che'te ñaku paniasomu: “Israelpãi chuta'a Jerusalén vu'ejoopo jo'e cho'omarumu setentarepaũsurumu caraija'mu”, chiiche'te ñaku paniasomu repau. Jã'aja'ne chiiche ña pi'nisirumu Daniel ãu ãima'ne pa'iu Dioni ija'che i'kaku s̃eeu paniasomu:

—Chukuna'te Paaku, cu'ache cho'uju pa'inaa'me chukuna. Mu'u chũ'uñe cho'uju pa'isi'e jo'kaso cho'oma'ne pa'inaa'me chukuna. Jã'ajekuna mu'upi i'kakuna asaku Moisés chũ'uku tocha jo'kasi'e pa'ija'ova kuacheji cu'ache ti'jñemu chukuna'te. Jã'ata'ni rua re'oku'mu mu'u. Masime chukuna jã'a. Jã'ajekuna chu'u mu'u chẽa paacojñoku s̃eeñe asaku

cho'okaijũ'u. Chukuna cu'ache cho'uju pa'iche jo'e cuasama-nejũ'u. Ūcuachi'a chukuna pa'ichejare jo'e co'i pa'iche jo'kajũ'u chukuna'te —chiiu Diore sēniasomu repau.

Daniel jā'aja'ne i'kaku Repau'te sēeu pa'itona Dios ángel'te Gabriel ve'ekuni ūcuau pa'ichejana raoasomu, na'a pa'isirimu ti'jñejañere repauni masi kuaa'ku chini. Raouna ángel Gabriel ija'che i'kaasomu repau'te:

—Dios Israelpāi cuhama'ne rua jeerumu cu'ache ti'jñeñe cho'oku pa'ija'mu. Jā'ata'ni na'a pa'isirimu pāi Diopi jā'aja'ne cho'okuna repauna cu'ache cho'uju pa'iche jo'kaso re'oja'chechi'a cho'uju pa'ijanaa'me. Ūcuachi'a pāi chũ'ukuji chũ'uuna Israelpāi Jerusalén vu'ejoopo jo'e cho'ojanaa'me. Repajoopo cho'o pi'nisirumu rua jeerumu pa'isirimuna Dios raojau raija'mu. Jā'ata'ni pāi repajoopo cana cuheju vanisojanaa'me repau'te. Jā'aja'ne cho'osirimu pāi chũ'uku tiicheja canare chũ'ukuji repau sōtaopāina'me rani repajoopo canani cavaku Jerusalén vu'ejoopona'me Dios vu'e ñañosoja'mu. Chekuma-jñaruã ūcuachi'a peore ñañosoja'mu repau. Repau pāi chũ'uku Israelpāi chuenisomanesinare ija'che i'kaja'mu: “Musanukonapi chu'u chũ'uñe'te jachama'ne cho'uju pani cavama'ne re'oja'che pa'ijanaa'me”, chiija'mu. Jā'ata'ni repa-nare chēa paaku na'a pa'isirimu repau pāi chũ'uku Israelpāi Diore pojoju jo'chava'nare isija pa'iche ūseja'mu. Jā'aja'ne cho'osirimu Dios chiisirumapi tī'auna Repau, “Cheja si'api'rarumu ija'che cho'oja'mu”, chiisi'epi peore cu'ache ti'jñeja'mu reparumu —chiniasomu ángel.

Na'a pa'isirimu Ciro Persia cheja canare chũ'ukuji Caldea cheja canare chũ'urumuna Daniel Dios ñoñe jo'e ñaasomu. Jā'ata'ni repau ñasi'e pa'iche'te vesuku Ūcuauji kuauna asa masira chini Dioni sēniasomu repau. Repauji sēeuna Dios ángelni raoasomu, ūcuare kuaa'ku chini. Raouna ángel ija'che i'kaasomu:

—Daniel, Dios mu'ure rua oimu. Chu'u i'kajache masi asajũ'u. Caldea cheja canare chũ'uku Ciro chũ'ucuhasirimu jo'e chekuna Persia cheja canapi ūcuaka'chapana te'enachi'a chũ'uju pa'ijanaa'me repacheja canare. Cuharepacho chũ'ujau chekunare ūcuanukore na'a rua masiu pa'ija'mu. Ūcuachi'a na'a rua kuriu pa'ija'mu repau. Repau chũ'uku pa'irumuna

Daniel 9-12

griego sōtaopāiupi repau'te vaniso ūcuauji pāi chū'uku pa'ija'mu. Jā'ata'ni repau pāi chū'uku chekunapi repau pāi chū'uku pa'iche'te te'eujē'e tuasomanea'ju chini repau cho'oja-che peore cuasa care'vasi'kupi jūnisoja'mu. Repauji chīi peokuji jo'ka jūnisouna repau chū'usichejña cana pāi jo'e chū'una peojuna te'ekuanuchi'a vata cuatrorepachejña pa'ijanaa'me.

'Repa vatasichejña pa'ikuanu repanare chū'unare paajanaa'me. Siria cheja canare chū'ukuji co'covu cakā'ko canani chū'uku pa'ija'mu. Egipto cheja canare chū'ukuji suripu cakā'ko canare chū'uku pa'ija'mu. Repana pāi chū'una sāiñechi'a cuheju pa'ijanaa'me. Charo Egipto cheja canare chū'uku na'a rua chū'umasiku pa'ija'mu. Jā'api Siria cheja canare chū'ukuji na'a rua chū'umasiku pa'ija'mu. Jā'api charo masiu pa'isi'kupi jo'e na'a rua masiu pa'ija'mu.

'Repana jā'aja'ñe cho'oju Siria cheja canare chū'uku na'a rua masiu pa'irumuna pāiu rani repau cho'ora chiiche kua jñauma'ñe joreku cho'okuna pāipi ūcuauji jainuko jovorena chekunani cavaju cajejani ūcuauji Siria cheja canare pāi chū'uku pa'ija'mu. Jā'aja'ñe cho'o pāi chū'uku pa'iu repau sōtaopāina'me Egipto cheja canare chū'uku repau sōtaopāire si'arumu cava cajejaiu pa'ija'mu repau. Jā'ata'ni te'echo cava cajejaimaneja'mu repau. Jā'ajekuna repau pa'icheja co'irumuna pe'ruku Israelpāire ija'che cho'oche chū'uja'mu repau: Israelpāire Diore pojoju isimajñaruāre Repau vu'e sa isiche'te ūsea'ju chini sōtaopāi chū'u saolja'mu repau. Ūcuachi'a repa-napi ūcuavu'ena Dios cho'oūseche'te cho'oa'ju chini chū'u saolja'mu repau. Repau pāi chū'uku rua cu'ache cho'oku pa'ija'mu. Israelpāi te'ena repau chū'uñe, “Jau”, chini cu'ache cho'oju pa'ijanaa'me. Chekunata'ni Diore masi cuasaju pa'ina-jeju repau chū'uñe cho'ocuhejanaa'me.

'Repau pāi chū'uku na'a pa'isirumu jūnisouna ángel Miguel ve'ekuji rani Israelpāi kuiraku pa'ija'mu. Repanare Israelpāi rua pa'ivesache cu'ache ti'jñeja'mu. Jā'ata'ni Dios repanare cho'okaija'mu. Ūcuachi'a pāi jūnisosina ūcuanuko jo'e vajuraj-jaumucuse ti'aja'mu. Reparumu repana vajuraisina te'ena Diona'me si'arumu pa'ijanaa'me Repau'te cuasasinajeju. Cheku-nata'ni cu'ache pa'iju Repau'te cuasamanesi'e ro'i ai cu'ache-jana saocojñojanaa'me —chiniasomu ángel.

**Dios chu'o kuakaiku Isaías Israelpái repana
pa'icheja Judá chejana te'enachi'a co'iju
pa'irumuna utija'o tocha saosi'ere kuamu**

Isaías 40-66

*Mt 3.3; 12.17-21; Mr 1.3; 11.17; Lc 3.4-6; 19.46;
Jn 1.23; Hch 8.28-33; 1 Pe 1.24-25*

Dios chu'o kuakaisi'ku Isaías tochasi'e pa'ija'ova'te repau Israelpáire Babilonia vu'ejoopo canare repana pa'ichejana Israel cheja suripu cakā'ko cachejana Judá chejana co'irumuna repana tocha saosi'e pa'imu. Ija'che chiimu repa Isaías i'kaku tochasi'e:

—Dios chu'ure musanukonare Repau neenani cu'ache ti'jñe-cojñoju oinani churoa'ku chini chū'uku ija'che i'kasi'kua'mu: “Israelpáire ija'che i'kajū'u: ‘Musanukona cu'ache cho'osi'e ro'i peore ro'icuhasinaa'me. Jā'ajekuna ūcuamakaru cu'ache ti'jñe-cojñojanaa'me musanukona', chiijū'u repanare”, chiisi'kua'mu.

'Cheke ija'chea'me: Pāiu pāi peochejare sani pa'iu pāipi repauni saito ūjachu'opi ija'che i'kaku chu'vaja'mu: ‘Maire Paaku ti'api'ramu. Repauni cha'aju musanukona rekoñoã ma'a rūhima'a care'vacheja'che re'ojarekoñoã care'vaju pa'ijū'u', chiija'mu. Reparumu ūcuauji kuakuna pāi ūcuanuko Dios peore masiu pa'iche masijanaa'me. Ūcuachi'a pāi ūcuanuko korosi'e rua re'oja'che koro ño na'mi tuã'tuacheja'che jeerumu pa'ima'ñe na'mi jūnisome. Dios chu'ota'ni si'asoma'ñe si'arumu pa'iche'me. Jerusalén vu'ejoopo canare pāi Dios chu'o re'oja'che chu'vana aikūjña sē'sevuãna muni ūcuachejñapi ūjachu'opi ija'che i'kajū'u: “Dios musanukonare tīicheja sacojñojinare cho'okaipi'ramu. Ūcuauji rani musanukonare chū'uku re'oja'che cho'okaiu pa'ija'mu. Oveja kuiraku ovejava'nare re'oja'che kuiracheja'che musanukonare re'oja'che kuiraku pa'ija'mu Repau”, chiijū'u.

'Dios pāi ūcuanukore chū'ukuji peore masiku'mu. Pāi ūcuapani tē'to, “Dioa'me iva'na”, chiicojño'va'na pa'icheja'che pa'ima'kua'mu Repau. Repana diova'ure cho'oñu chini tiripu joopoji taso cho'ome. Chekurīipu jēka suhame. Repana tē'tosiva'na jmamakaru'jē'e cho'omanajeju repanare pojoju sēenare cho'okaima'me. Diota'ni pāi ūcuanukore na'a rua masiku'mu. Repau masicheja'che masina te'eujē'e peome.

Maire ti'jñeñe, “Dios ñama'mu”, chiito cu'amu. Jmamakarujë'e ca'nama'kua'mu Repau. Ūcuachi'a peore masiku'mu. Jã'ajekuna maipi ca'nasoni Repauni, “Cho'okaija'mu Repau”, chiiju cuasato cho'okaija'mu Repau maire, jo'e koka paaaj'u chini.

'Dios ija'che i'kamu: “Chu'u Dios, pãi ũcuanukore chũ'ukujekuna pãi ũcuanuko pojoju paapu. Jã'ata'ni musanukona Israelpãi chu'u chëa paacojñonaa'me. Chu'upi musanukonare cheja si'achejña sasocojñosinare musanukona pa'ichejana jo'e co'chosikua'mu. Jã'ajekuna musanukonare, 'Chu'ure cho'oche cho'okainaa'me ina', chiimu chu'u. Ūcuachi'a chu'u musanukonare ja'me pa'iu cho'okaiuna vajuchuma'ñe pa'ijũ'u. Pãi ũcuauanapi musanukonare cu'ache cho'oto cu'ache cho'oja'mu chu'u repanare. Jainuko pa'imantareta'ni cho'okaiu pa'imu chu'u”, chiimu Dios.

'Cheke Dios ija'che i'kamu: “Pãiu'te chu'u chũ'uñe cho'ojaure chëa raoja'mu chu'u. Chu'u Rekochoji ja'me pa'ija'mu repau'te. Jã'ajekuna pãi ũcuanukore rũhiñe cho'okaiu pa'ija'mu repau. Pe'keru pa'ikujeku ku'iu chekunare chu'vani ujachu'o i'kaku chu'vamanaja'mu repau. Pãi jainuko repau chu'vache asa chëa cho'oju pa'ijanaa'me”, chiimu. Jehová Diorepaujeku pãi diomanare pojoju pa'inare ũcuanukore cu'ache ti'jñeñe chũ'uja'mu.

'Cheke ija'che i'kamu Dios: “Israelpãi, asarepajũ'u. Musanukonare chu'u chũ'uñe jachaju cho'omanareta'ni musanukona cu'ache cho'osi'e jo'e cuasamanaja'mu chu'u. Jã'ajekuna musanukona pa'ichejñana oko raa'ku chini chũ'uja'mu. Ūcuachi'a pãi chu'u neenare chu'u Rekocho raoja'mu chu'u. Jerusalén vu'ejoo-poji jo'e ujajoopo cho'osijoo-paau chini Dios pãi chũ'uku Ciro'te Repau pa'ichejë'e vesuku'teta'ni ũcuau rekochona cho'ouache jo'kauna musanukonare Israelpãi etache chũ'uja'mu, musanukona pa'ichejare co'i paapu chini. Jã'ajekuna musanukona repau pãi chũ'uku pa'irumuna chu'u vu'e jo'e cho'oju pa'ijanaa'me. Musanukonare cu'ache cho'oju pa'inare Caldea cheja canare cu'ache ti'jñeñe cho'oja'mu chu'u. Ūcuachi'a repana, 'Masinajeju chekunare na'a re'oja'che pa'inaa'me chukuna', chiiju pa'iche ro'i jã'aja'ñe cho'oja'mu chu'u”, chiimu Dios.

'Cheke Dios musanukonare Israelpãi ija'che i'kamu: “Chu'u musanukonare, 'Cu'ache ti'jñeñe cho'oja'mu', chiisi'e

rua jeerumua'me ie. Chura repa cu'ache ti'jñecojñocuhasi-naa'me musanukona. Jã'ata'ni musanukonapi chueni si'asoa'ju chini cho'osi'ema'mu jã'a. Rupu musanukonapi chu'u chũ'uñe'te jachama'ñe cho'oju pa'iche'te che'chea'ju chini cho'osi'kua'mu chu'u. Musanukonapi aperumuna chu'u chũ'uñe'te jachama'ñe cho'oju pani peore jã'a cu'a jmamakarujë'e ti'jñecojñomanera'asinaa'me. Jã'ajekuna chura chu'upi cho'okaiuna Babilonia vu'ejoopoji eta musanukona pa'ichejana Judá chejana te'enachi'a co'iju pa'ijũ'u. Jã'ata'ni pã cu'ache cho'oju pa'inare cuhemu chu'u. Repana cu'ache pa'iche ro'i chu'upi cho'okuna chuova'na cu'ache ti'jñecojñoju pa'ijanaa'me repaña”, chiimu Dios.

'Cheke Dios ija'che i'kamu: “Pãiu chu'u chëa raojau rua masiu pa'ija'mu. Ũcuachi'a repau pa'iche pã jainuko asa masicojñoku pa'ija'mu repau. Chekuchejña ruarepachejña pa'ina pã repaña aperumu jmamakarujë'e asamanesi'ere ũcuauji chu'vakuna asa jñanojanaa'me. Re'oja'iu pa'imaneja'mu repau. Ũcuachi'a ca'nivu rua cu'ache cho'ocojñoja'mu repau. Jã'ajekuna, 'Pãiu'mu iku', chiicu'aku ñoja'mu repau. Pã ũcuanuko, 'Cu'aku'mu iku', chini cuasaju cuhejanaa'me repau'te. Rua chuova'u cu'ache cho'ocojñoja'mu repau”, chiimu Dios.

'Jã'ata'ni repau pãiu Dios, “Raoja'mu”, chiisi'ku mai cu'ache cho'oju pa'iche ro'ire chueniso ro'ikaija'mu. Jã'aja'ñe cho'ouna Dios mai cu'ache cho'osi'e jo'e cuasamaneja'mu. Ovejavana ma'are vesuju cavesusosiva'naja'ñe pa'iju Dios chũ'uñe'te jachaju cho'oma'ñe maire uachechi'a cho'oju cu'ache cho'oju pa'inaa'me mai. Jã'ata'ni Diopi jo'kauna ũcuauji jũni ro'ikakuna mai ro'imanejanaa'me repa. Repau'te cu'ache cho'oto jmakarujë'e i'kama'ñe peore cuhema'ñe cho'ocojñoja'mu. Jmakarujë'e cu'ache cho'omanesi'kureta'ni pã vanisojanaa'me repau'te. Jã'aja'ñe cho'o pãipi repauni cuasaju jovojuna repau cho'ote'emanesi'ere cuasaku pojoja'mu repau —chiimu repau i'kaku tochasi'e.

Ũcuarumu Isaías jo'e ija'che i'kaku tochaasomu:

—Dios ija'che i'kamu: “Pãipi repaña chiiche'te chu'uni sëeto ïsija'mu chu'u repaña sëeñe. Musanukona pã rua cho'oche cho'onata'ni musanukona chiiche jmamakarujë'e jñaama'me. Jã'ata'ni musanukonapi chu'u chũ'uñe'te jachama'ñe cho'oju

pani rua re'oja'che ti'jñecojñojanaa'me. Chu'u musanukonare mamare, 'Ija'che cho'oju pañu', chiiche ija'chea'me: Chu'upi musanukonare si'arumu oiu pasa. Jã'a cho'oto musanukonapi chekuchejña canani chu'u chu'ore chu'vajũ'u", chiimu Dios —chiiche tochaasomu.

Cheke Isaías jo'e ija'che i'kaku tochaasomu:

—Dios maire ja'me pa'iu pãipi repana cu'ache cho'ochete jo'kaso Repauni cuasaju jovoto repana cu'ache cho'osi'e jo'e cuasamaneja'mu. Mai pãi, "Ija'che cho'oruja'chere", chiiju cuasache cho'oma'ñe na'a re'oja'che cho'oku'mu Repau. Repau, "Jã'aja'ñe ti'jñeja'mu", chiiche ũcuarepa ti'jñeja'mu.

'Ūcuachi'a Dios ija'che i'kamu: "Pãi ũcuanuko re'oja'chechi'a cho'oju pa'ijũ'u. Puaumucuse puaajũ'u. Tiipãipi chu'ure chiiju chu'u chũ'ũne cho'oju pa'ito re'oja'che cho'okaija'mu chu'u. Jã'ajekuna chu'u vu'e pãi ũcuanuko rani chu'ure pojoju sēevu'ejekuna repanare ũcuavũ'ena rani chu'uni pojoju jo'chava'nare ñsiche ũsemaneja'mu chu'u", chiimu.

'Cheke Dios ija'che i'kamu: "Re'okuji cunaumu cu'achejē'e peocheja pa'ikuta'ni pãi, 'Vesunajeju cu'ache pa'inaa'me chukuna', chiiju cuasanare cho'okaiu pa'iku'mu chu'u", chiimu Dios —chini tochaasomu repau.

Ūcuarumu Isaías jo'e ija'che i'kaku tochaasomu:

—Cheke Dios ija'che i'kamu: "Israelpãi te'ena re'oja'che cho'onaja'ñe pa'iju pojoñu chiime chu'ure. Jã'ata'ni chekunare pãi rua cu'ache cho'oju pa'inaa'me repana. Jã'aja'ñe cho'oma'ñe repanapi chu'uni masirepa cuasaju chekunani re'oja'che cho'oju chuova'na pa'inani ña oiju cho'okaiju pa'ito na'a re'omu", chiimu.

'Pãiu Dios raojau ija'che i'kamu: "Dios Rekochoji ja'me pa'iu cho'okaimu chu'ure. Dios chu'u pãire, 'Re'oja'che pa'ivesunaa'me chukuna', chiiju cuasanani chu'o re'oja'chere chu'vaa'ku chini raoja'mu. Chu'upi chu'vakuna asa pãi repana cu'ache cho'ochete suma'ñe cuasaju oisina pojoju pa'ijanaa'me. Ūcuachi'a cu'ache cho'oju chēacojñosinaja'ñe pa'inani Dios etocheja'che re'oja'che cho'okaijachere kuaja'mu chu'u. Ūcuachi'a, 'Irumu pãi ũcuanukore Dios oiu re'oja'che cho'okairumu ti'acuhamu', chiija'mu chu'u. Ūcuachi'a pãi cu'ache cho'onare Dios ro'iche chũ'uumucuse ti'ajañere rani kuaja'mu chu'u",

chiimu —chiiche tochaasomu repau.

Cheke Isaías jo'e ija'che i'kaku tochaasomu:

—Cheke Dios ija'che i'kamu: “Chu'ure cuasanare rua re'oja'che cho'okaiu pa'ija'mu chu'u. Jã'ata'ni rupu tũosiva'nare pojonare cu'ache ti'jñe'ne cho'oja'mu chu'u. Na'a pa'isirimu pãi rua jeerumu cavama'ñe re'oja'che pa'ijanaa'me. Reparumu airo jamuchai rua kokaneesina ovejachi'iva'nana'me cuhema'ñe re'oja'che ja'me pa'ijanaa'me. Ūcuachi'a pãi te'eujë'e chekunare cu'ache cho'omanejanaa'me reparumu”, chiimu —chini tochaasomu Isaías.

**Caldea cheja chũ'uku Ciro Israelpãipi repana
pa'ichejana Judá chejana co'chosi'ere kuamu**

2 Crónicas 36.20-23

Aperumu pãi chũ'usi'ku Nabucodonosor repau sõtaopãi chëa Babilonia vu'ejoopo sacojñosina Israelpãi Judá cheja cana setentarepaũsurumu rupu chëa paacojñona paniasome. Aperumu Dios repanare cho'oũseku, “Si'areparumu cheja cho'oche cho'oja pa'imanejũ'u”, chiisi'ere jachaso ũcua cho'ojuna repana pa'icheja care'omaneasomu. Jã'ata'ni repanapi tiichejana sacojñorena repana pa'isicheja cho'oche cho'ona peojuna jo'e re'ojacheja care'oasomu. Peore jã'aja'ñe cho'ocojñorena Dios chu'o kuakaiku Jeremías kuasi'epi ũcuarepa ti'jñeasomu.

Setentarepaũsurumu tĩ'asirimu Mediapãina'me Persiapãi repacheja Caldea cheja tuasinajeju chũ'uju paniasome repacheja canare.

Esdras 1.1-7

1-2 Reparumu Persia cheja cakupi Ciropi chũ'uku paniasomu repanare. Repau Ciro charo pãi chũ'uũsurumuna Dios repau rekochona Israelpãi ña oiuache cho'ouna ija'che chũ'uku tochaasomu: “Diorepauji jo'kauna pãi ũcuanukore chũ'uku'mu chu'u. Ūcuauji chu'ure Repau vu'ere Jerusalenna jo'e cho'oche'te chũ'ua'ku chini chũ'umu. 3 Jã'ajekuna Israelpãi ũcuanukore chu'u chũ'uchejña canare Jerusalenna co'i ũcujoojona Dios vu'ere cho'oa'ju chini jo'kamu chu'u. 4 Ūcuachi'a Israelpãi kueñe pa'inare cu'amajñaruãre Dios vu'e cho'ojamajñaruãna'me cu'ava'nana'me chekumajñaruã Diore pojoju ïsijamajñaruãre

Esdras 1, 2, 3, 4

repanani ĩsia'ju chini chũ'umu chu'u", chiiche tochaasomu repau.

5 Jã'ajekuna Judavãjuna'me Benjaminvãju chũ'unana'me phairipãina'me repanare cho'oche cho'okaina Jerusalén vu'ejoopona co'i Dios vu'ere cho'oñu chini care'vaasome. 6 Repacheja chuta'a co'imarumu repanare kueñe pa'ina Dios vu'e cho'oche'te cho'okaiju cu'amajñaruã rua ro'iche'te rupu ĩsiasome repanare. 7 Repau Ciro charo pãi chũ'usi'ku Nabucodonosor repau sãtaopãina'me Dios vu'e pa'isimajñaruã sia rasi'e coparo'rona'me chekuro'ro Judavãju chũ'ukuni Zorobabelni co'choasomu.

Esdras 2

Jã'aja'ñe cho'ouna Israelpãi cuarenta y dos milrepana na'a cajejaiche Judá chejana co'iasome. Repana Israelpãi co'isina te'ena Jerusalén vu'ejoopona canuka paniasome. Chekunapi ũcuacheja cajoopoã chekujooopoãna canuka paniasome.

Israelpãi Dios vu'e jo'e cho'osi'ere kuamu

Esdras 3.1-11

Repana Israelpãi Judá cheja co'iũsurumu seirepapãimia pa'isirumuna Dioni cuasaju pojoju pũti kapi vu'ñaruã cho'opa'iju fiesta cho'oñu chini Jerusalén vu'ejoopona ũcuanuko chi'iasome. Ũcuarumu repana Israelpãi phairipãi chũ'uku Josuena'me Judavãju chũ'uku Zorobabel chũ'urena Dios vu'e sa'navu pa'iraripuna aperumu pa'isiko'a pa'isichejana Diore ĩsimajñaruã tuo uoko'a cho'oasome, ũcuako'ana Diore ĩsimajñaruã tuo uore'oa'ku chini. Ũcuachi'a Moisés chũ'u jo'kasi'ere ũcuarepa cho'oñu chini cho'oasome repana.

Chekuũsurumu te'epãimiau pa'isirumuna Josuena'me Zorobabel chũ'ujuna pãi Dios vu'e apecho'oju paniasome. Repavu'e nukajasa'navu catapi je'na pi'niumucuse phairipãipi trompeta-vuã juhiju repanare cho'okainapi cunare'repi asoche cho'oju Dio-repauni pojoju ujaasome. Pãi ũcuanuko rua pojoasome repaumucuse.

Esdras 4.1-24

Jã'ata'ni Jerusalén vu'ejoopo pa'ina pãi te'ena Asiriapãi chũ'ukujũ ũcuachejare paapu chini sa'jo'kacojñosinajeju tũipãipi Israelpãire ja'me paniasome. Repana Samariapãi aipãi paniasome. Jã'ajekuna jã'arumupi vua sãiñechi'a cuheju paniasome repana.

Repanare Israelpāi kuhena joreju ija'che i'kaasome:

—Dios vu'e musanukonare ja'me cho'okaiju pañu chiime chukuna —chinasome. Jā'ata'ni repana ūcuarepare i'kamapu cho'okaicuhasome. Ūcuachi'a Israelpāipi Dios vu'e jo'e cho'ochete cuheju jā'aja'ñe i'kaasome repana.

Repana jā'aja'ñe i'karena Josuena'me Zorobabelna'me chekuna Israelpāi chū'una ija'che i'kaasome repanare:

—Chukuna Cuasaku Dios vu'e musanukonana'me cho'oto cu'amu. Chukunachi'a te'ena cho'uju pa'ijanaa'me repavu'e chukuna'te Israelpāi Paaku Dios vu'e. Ciro Persia cheja caku pāi chū'uku jā'aja'ñe chū'usi'kua'mu chukuna'te —chinasome.

Jā'aja'ñe i'karena repanare kuhena Israelpāipi Dios vu'ere cho'omaneajū chini cheke rua si'ache cho'uju paniasome. Jā'aja'ñe cho'uju Persia cheja canare chū'unare kuri ro'iasome, repanapi chekunani joreju Israelpāire cu'ache i'kaju paapu chini. Rua jeerumu jā'aja'ñe cho'uju Persia cheja canare cheku Artajerjes ve'eku chū'urumuna ija'che i'kaju utija'ova tocha saosome repana: “Israelpāi Jerusalén vu'ejoopona co'i Dios vu'ere jo'e cho'uju pa'ime. Jā'aja'ñe cho'ojuna ña, ‘Mu'u chū'uñe'te cuheju cho'ocosome repana’, chiiju cuasame chukuna”, chinasomu repana tocha saosi'e.

Repana jā'aja'ñe tochasi'ere ña, pāi chū'uku Artajerjes sāiñe ija'che i'kaku tocha saosomu: “Repanare pāi repavu'e cho'ochete ūsejū'u, chu'u, ‘Jo'e cho'ojū'u’, chiiu chū'urumujatu'ka cho'omaneajū”, chinasomu repau tocha saosi'e.

Ūcuarumu repana pāi chū'uku tocha raosija'ova koo repa tochasi'e ñacuha teana sani repanare Israelpāi repavu'e cho'ochete ūserena cuhasome repavu'e cho'ochete. Jā'aja'ñe cho'orena Dios vu'e cho'osi'e cuhaso Darío Persia cheja canare chū'uku ka'chaū-surumu chū'urumujatu'ka cho'oma'ñe paniasome repana.

Hageo 1.1-15

Darío pāi chū'uku pa'irumuna Dios Repau chu'o kuakainare Hageona'me Zacaríate Israelpāire chu'vaju paapu chini te'ena-rechi'a raoasomu. Diopi raouna Hageo ija'che i'kaasomu Zorobabelna'me Josuere:

—Musanukona Israelpāi ija'che i'kaju pa'inaa'me: “Irumu chuta'a Dios vu'e jo'e cho'ochete chiima'mu maire”, chiinaa'me. Jā'aja'ñe i'kanata'ni vu'ña rua re'ojavu'ña cho'o pa'inaa'me

Hageo 1, 2; Esdras 5

musanukona. Jã'ajekuna Diopi ũsekuna musanukona pa'icheja oko rama'mu. Ũcuachi'a Ũcuauji cho'okaimauna re'oja'che pa'icu'amu musanukonare. Jã'ajekuna musanukona tãñe ãu chiño rua kũima'mu. Jã'aja'ñejekuna jmamakarujẽ'e ãu chajiche ãima'me musanukona. Ũcuachi'a kãñare rua peoju susuva'na pa'ime musanukona. Jã'ajekuna chooko'ñare ku'e jñaajani ra Dios vu'ere jo'e cho'oju pa'ijũ'u —chinasomu Hageo.

Repau jã'aja'ñe i'kache'te asa Zorobabelna'me Josué chekuna pãina'me kukusoasome. Jã'ata'ni Hageo ija'che i'kaasomu repanare:

—Vajuchumanejũ'u. Dios musanukonare ja'me pa'imu —chinasomu.

Jã'ajekuna Zorobabelna'me Josué aperumu sumana pa'isina repanani Diopi cho'okaiuna pojoju jo'e Dios vu'ere cho'oju pañu chinasome. Jã'aja'ñe cho'o ruarepaumucujña pa'ima'tona chekuna Israelpãina'me Dios vu'e jo'e cho'oju paniasome repana.

Hageo 2.1-23

Te'epãimiau pa'isirumu Dios repanani chu'vaa'ku chini Hageo'te jo'e raoasomu. Raouna Hageo ija'che i'kaasomu repanare:

—Dios ija'che i'kamu: “Musanukona irumujatu'ka cho'oju pa'ivu'ere ñani, ‘Aperumu pa'isivu'e re'oja'isi'eja'che re'ojavu'e pa'imaneja'mu ivu'e’, chiiju cuasame musanukona. Jã'ata'ni oimanejũ'u musanukona. Aperumu pa'isivu'e na'a re'ojavu'e pa'ija'mu repavu'e. Ũcuavu'ere ñoma'kuta'ni pa'ija'mu chu'u”, chiimu Dios —chinasomu Hageo.

Ka'chapãimia pa'isirumu Dios Israelpãire chu'vaa'ku chini Hageo'te jo'e raoasomu. Raouna Hageo repanare Israelpãi Ũcuau vu'ere cho'okaijuna Dios repanare re'oja'che cho'okaija'chere kuaasomu.

Esdras 5.3-17

Ũcuarumu repana Israelpãi Dios vu'e jo'e apecho'oju pa'itona repanare kuhena Persia cheja canare chũ'uku'te ja'me chũ'ukaina rani ija'che sãniasaasome:

—¿Neepi chũ'urena ivu'e Dios vu'e jo'e cho'oches musanukona? —chinasome.

Chitena repana ija'che i'kaasome:

—Pāi chū'usi'ku Ciropi chū'usi'kua'mu chukuna'te —chiniasome.

Jā'aja'ñe i'karena pāi chū'uku'te ja'me chū'ukaina repanare chū'ukuni Darioni sēniasañu chini ija'che i'kaju utija'ova tocha saososome: “Pāi chū'usi'ku Ciro Jerusalén vu'ejoopona Dios vu'e cho'oa'ju chini chū'usi'e, ŷūcuarepaa'che?”, chiiche tocha saososome. Repana pāi chū'uku'te sēniasañu chini tocha saosi'ejekuna repau chu'o raoche'te cha'aju Diopi cho'okaiuna cuhasoma'ñe Repau vu'ere cho'oju paniasome repana.

Esdras 6.1-22

Ūcuaramu pāi chū'uku Darío repana i'kaju tocha saosi'ere ña repau'te cho'okainare charo pāi chū'usi'ku tochasi'e pa'ija'ova'te ku'e jñaaa'ju chini chū'uasomu. Repaja'ova jñaa'sirumu pāi chū'uku Darío repau'te chu'o raosinare ija'che chū'uku utija'ova tocha saosomu: “Repana Israelpāi Dios vu'e cho'ochē ūsemanejū'u, cho'oa'ju. Ūcuachi'a pāi repana pa'iche ro'iche kuri chi'i ūcuanani īsijū'u, ūcuapi repavu'e cho'ojamajñaruã koo cho'oju paapu”, chiiche tocha saosomu repau. Jā'aja'ñe chū'uku tocha saouna pāi chū'unare repana cuhesinani Israelpāire cho'okaiche paniasomu. Jā'ajekuna pāi chū'uku Darío seirepaūsurumu chū'uku pa'irumuna repavu'e cho'o pi'niasome repana.

Repavu'e cho'o pi'nisirumu repana Israelpāi fiesta cho'oju Diore, “Ivu'e mu'u vu'e pāi chi'i mu'ure pojovu'ea'me”, chiiju pojoasome. Ūcuachi'a Repauni pojoju īsiju jo'chava'nare rua jainukore vani uosoasome repana. Jā'aja'ñe cho'oju pāi ūcuanuko pojoju paniasome. Ūcuaramu Israelpāi Moisés chū'u jo'kasi'e cho'oju phairipāina'me repanare cho'okainare Dios vu'ere kui-raa'ju chini chēa jo'kaasome. Jo'e chekuūsurumu pascua fiesta'te cho'oju Diopi cho'okaiuna repau vu'e cho'o pi'nisi'ere cuasaju ūcuanuko rua pojoasome repana.

**Dios chu'o kuakaiku Zacarías Jerusalén vu'ejoopo
jo'e co'i pa'inare Dios chu'o chu'vasi'ere kuamu**

Zacarías 1.1-6

Mt 21.4-5; Jn 12.15; Ap 1.7

Dios chu'o kuakaiku Hageo Israelpāi Dios chu'o chu'vaūsurumuna cheku Dios chu'o kuakaiku Zacarías ūcuachi'a chu'vaasomu repanare. Ija'che i'kaku chu'vaasomu repau:

Zacarías 1, 9, 14; Ester 1

—Dios musanukonare Israelpāi ija'che i'kamu: “Musanukonapi chu'u chũ'uñe'te jo'e jachama'ñe cho'oju pa'ito cho'okaiu pa'ija'mu chu'u. Musanukona aipāi cho'ocheja'che cho'oju pa'imañejũ'u. Dios chu'o chu'vana rua jainuko, 'Musanukona cu'ache cho'oche jo'kaso re'oja'che pa'ijũ'u', chiiju chu'vache asanata'ni jachaju cho'omanesinaa'me repaña. Jã'ajekuna chu'u aperumu, 'Cho'oja'mu', chiisi'epi peore cu'ache ti'jñesi'kua'mu repañare. Jã'aja'ñe cu'ache ti'jñecojñoju repaña, 'Mai cu'ache cho'osi'e ro'ia'me ie', chini cuasa repaña cu'ache cho'oche jo'kaso chu'uni jo'e cuasaju pojosinaa'me”, chiimu Dios —chiiu chu'vaasomu Zacarías.

Reparumu Dios Repau chu'o kuakaiku'te Zacaría'te na'a pa'isirumu ti'jñejañere ñaa'ku chini ñoasomu. Ūcuauji cho'okaiuna te'eñoã repau ñoñe Jerusalén vu'ejoopo rua re'oja-joopo pa'ijachere ñaasomu repau.

Zacarías 9.9-10

Cheke Zacarías Israelpāi ija'che i'kaasomu:

—Ñajũ'u musanukonare chũ'ujau raiche. Re'oja'che pa'iku burrava'oni pöse ve'eva'o mamakuni tuhiu raimu. Rani pa'iu pāi ūcuanukore chũ'uku pa'ija'mu repau. Jã'ajekuna rua pojoju pa'ijũ'u musanukona —chiniasomu.

Zacarías 14

Jã'aja'ñe i'ka pi'ni Zacarías jo'e ija'che i'kaasomu:

—Na'a pa'isirumu musanukona Israelpāi Diore rakuna ña masi, “Iku mai vanisosi'kua'mu”, chini cuasa rua sumava'na pa'ijanaa'me. Jã'ata'ni Dios musanukona cu'ache cho'osi'e jo'e cuasamañeja'mu. Ūcuachi'a Ūcuauji ūsekuna tšosiva'nare cuasaju pojoche si'asoja'mu. Repau Diopi Olivo aikūtina caje nukakuna repakūti ka'chakũjña va'taja'mu. Jã'aja'ñe cho'ocuhasirumu pāi ūcuanuko Dios chũ'uñe cho'oju pa'ijanaa'me. Reparumu ñami peoja'mu. Umucujñachi'a pa'ija'mu. Ūcuachi'a Israelpāi cuhenare ūcuanukore cu'ache ti'jñeñe cho'oja'mu Dios —chiniasomu Zacarías.

Pāi chũ'uku rũjo Ester judiöpāi re'oja'che cho'okaisi'ere kuamu

Ester 1.1-19

Reparumu Persia cheja canare Asueroji chũ'uku paniasomu. Ūcuarumu repau Asuero pāi jainukore soni chi'i sieterepaumucujña fiesta cho'oku paniasomu. Repa fiesta sieterepaumucujña

cho'uju pa'itona pāi chū'uku uche conore ūkuku rua pojoku pa'iu repau'te cho'okainare repau rūjo Vastini soijani raa'ju chini chū'uasomu. Jā'ata'ni repao saicuheasomo. Jā'ajekuna pāi chū'uku rua pe'ruasomu repau'te.

Ūcuarumu pāi chū'uku'te chu'vaku te'eu ija'che i'kaasomu repau'te:

—Repao murūjo mu'ure jachako raimanesi'e chekuna romi ūcuanuko asajanaa'me. Jā'ajekuna repana romi repao cho'osi'eja'che ūjapāi űa kukuma'ñe pa'ijanaa'me chura. Jā'ajekuna mu'upi chekoni jo'e jñaa chēa paato na'a re'omu —chiniasomu.

Ester 2.1-22

Repau chu'vache pāi chū'uku, “Jau”, chini repau'te cho'okainare umupāi romichīire re'ojanani jainukore ku'e jñaa repau chū'uku pa'ivu'ena raa'ju chini chū'uasomu, rarena űa repanani te'eo'te chēa paara chini.

Persia cheja canare chū'uku Asuero pa'ijoopo Susa vu'ejoopo'te judiōpāiu Mardoqueo ve'eku paniasomu. Ūcuauji majacha'cha mamako'te Estere jojaasomu, repao puka'kupāipi jo'ka jūnisorena. Repaoji rua re'oja'iojekona pāi chū'uku Asuero'te cho'okaina repao'te chēa chekunare romichīi jainukore ja'me chēa pāi chū'uku pa'ivu'ena saasome. Repanare rasi-rumu pāi chū'uku'te cho'oche cho'okaiu repanare romichīi kuirakaiku Esteni na'a re'oja'che cho'oasomu. Jā'ata'ni repau repao judiōpāio pa'iche vesuasomu, repao'te jojasi'ku Mardoqueopi, “Te'eu'terejē'e kua jñaumanejū'u”, chiisi'ejekuna. Repau Mardoqueo Estere jojasi'ku pāi chū'ukuni ja'me chū'ukaiu pa'iche'te jo'kacojñoasomu. Jā'ajekuna Mardoqueo repaumucujña pa'iche pāi chū'uku vu'e ti'jñeñe cararipu nuka ku'iu űaku paniasomu Ester pa'iche'te asa masira chini.

Te'eūsūrumu pa'isīrumuna Estere pāi chū'uku ti'jñeñe sani nukache paniasomu. Repau pāi chū'uku repanare romichīi Esteni te'eo'te na'a rua chiiu ūcuau rūjo paa chini chēa jo'kaasomu. Jā'ata'ni repau pāi chū'uku Estere, “Judiōpāio'mo iko”, chiimaneasomu.

Na'a pa'isīrumu Mardoqueo sōtaopāi pāi chū'uku'te pē'jekaina ka'chana pāi chū'ukuni vanisoñu chini cutuche'te asaasomu. Repana jā'aja'ñe cho'oñu chiiche'te asa Esteni

kuaasomu repau. Jā'ajekuna ūcuaoji Mardoqueo asa kuasi'e pāi chū'ukuni kuaasomo. Repaoji jā'aja'ne kuaona pāi chū'uku Asuero masi sēniasato repau rūjo Ester kuasi'e ūcua-repa paniasomu. Jā'ajekuna repau'te vanisoñu chiisinare sōtaopāi ūcuauji chū'uuna quēo rueo vēasoasome. Ūcuachi'a repauji chū'uuna utija'ovana repanare cho'osi'e kuaju tochaasome, repau aperepa pāi chū'urumupi vua ūcuauji chū'ukuna cho'oche peore kuaju tochasi'e pa'ija'ovana.

Ester 3.1-13

Ūcuarumu pāi chū'uku repau'te ja'me chū'ukainare Amanni te'eu'te na'a rua chiuu repanani chū'ua'ku chini jo'kaasomu. Ūcuachi'a repau pāi chū'uku repau'te cho'okainare ūcuanukore, “Amanni tijñani ña kukuju ūcuaui tijñeñena ro're ñu'ijū'u”, chiuu chū'uasomu. Jā'aja'ne chū'uuna repana ūcuanuko cho'uju paniasome. Jā'ata'ni Mardoqueochi'a te'eu cho'omaneasomu repau chū'usi'e. Jā'ajekuna Amán rua pe'ruku vanisora chiniasomu. Repau'techi'a vanisoma'ne chekunare judiōpāi ūcuachi'a ūcuanukore vanisora chiniasomu repau. Jā'ajekuna repanare vanisojaumucusere jñaañu chini catara'karuā tochasi'e pa'ira'karuāpi su'a tōasome. Su'a tō ñato ūsurumu si'ato caku Adar pāimiau trecena tochasi'epi paniasomu. Jā'aja'ne cho'o, pāi chū'ukuni ñara chini sani ija'che i'kaasomu:

—Pāi, maina'me pa'ina mu'u chū'uñe jachaju cho'omana pa'ime. Jā'ajekuna mu'upi repanare ūcuanukore vanisoche chū'uto na'a re'omu —chiniasomu. Jā'aja'ne i'kauna pāi chū'uku repau repanare vanisoche chū'uñe'te utija'ovana kuaku tochaaku chini Amare chū'uasomu.

Ūcuachi'a repau tochasija'ova'te cho'o je'naa'ku chini repau anillocavare ĩsiasomu. Ūcuarumu Amán pāi chū'uku Asuero chū'uchejñare repachejña pa'iche utija'o tocha saoa'ju chini chū'uasomu. Repana catara'karuā su'a ña masi chēasiumucusena judiōpāire ūcuanukore vanisoa'ju chini chū'uku tochasi'e paniasomu repaja'o.

Ester 4.1-17

Jā'aja'ne cho'ojachere chekunapi kuarena asa Mardoqueo rua suma'ku paniasomu. Chekuna judiōpāi ūcuachi'a ūcuanuko rua sumana paniasome. Na'a pa'isirumu Estere cho'okaina repao'te jojasi'ku Mardoqueo suma'ku pa'iu vākiniokāña sacha

ju'iu cuiku oiu pa'iche'te kuaasome. Repanapi jā'aja'ñe kuarena Ester repao'te cho'okaiku'te te'eu'te Mardoqueo ti'jñecojoño oiu pa'iche'te sēniasajaau chini saosomo. Saona repao'te cho'okaiku sēniasato Mardoqueo pāi chū'uku judiōpāi ūcuanukore vanisoa'ju chini chū'usi'ere kuaasomu repau'te. Ūcuachi'a judiōpāire vanisoche chū'uju tochasija'ova repaoji ñaa'ko chini saosomu repau. Ūcuachi'a repaoji pāi chū'ukuni i'kakaao chini chu'o saosomu repau.

Ūcuarumu Estere cho'okaiku co'i repao'te Mardoqueo i'kasi'ere kuaasomu. Repauji jā'aja'ñe kuauna asa Ester jo'e ija'che i'kako chu'o saosomo: “Pāi chū'uku'te cho'okaina ūcuanuko repau soicojñomanapi repauni ñañu chini saito vanisoche masime. Ūcuachi'a repau cājiño pachokurichojoji pāiuni ti'jñeñe ñu'oto vanisoche peoche masime repana. Ruarepaumucujña soima'mu repau chu'ure”, chiiu chu'o saosomo repao.

Ūcuarumu repao'te cho'oche cho'okaiku sani Mardoqueoni repao i'kasi'e peore kuaasomu. Jā'ata'ni repau Mardoqueo ija'che chu'o saosomu Estere: “Pāi chū'uku pa'ivu'e pa'ikojeko, 'Chu'uchi'a te'eo judiōpāio chuenisomaneja'mo', chiiu cuasamanejū'u mu'u. Chukuna'te judiōpāi ūcuanukore vanisojaumucuse mu'u ūcuachi'a ja'me chuenisoja'mo. Mu'upi irumuna i'kamao chukunani cho'okaima'to Dios chekuni pāiu'te chēa raoja'mu, judiōpāi cu'ache cho'ocojñojañere ūsekaau chini. Diopi mu'ure pāi chū'uku rūjo pa'iche jo'kasi'kua'mu, mu'upi Repau neenani judiōpāire cho'okaaao chini”, chiiu chu'o saosomu repau. Repauji jā'aja'ñe i'kauna Estere cho'oche cho'okaiku co'i Mardoqueo i'kasi'e peore ūcuaoni kuaasomu.

Repau kuasi'ere asa Ester jo'e ija'che chiiu chu'o saosomo, Mardoqueoni kuaa'ku chini: “Ijoopo Susa vu'ejoopo canare judiōpāi ūcuanukore chi'i choteumucujña āu āima'ñe pa'iju Dioni sēeju pa'ijū'u, chu'uni cho'okaaau. Chu'u ūcuachi'a chu'ure cho'oche cho'okainana'me ūcuaja'che cho'oja'mo. Jā'aja'ñe cho'ocuhasirumu pāi chū'uku'te ñara chini saija'mo chu'u saiū-secheta'ni. Repauji chu'ure vanisoato vanisoa'ku”, chiiu chu'o saosomo repao. Ūcuarumu repao'te cho'oche cho'okaiku sani repao i'kasi'e Mardoqueoni kuaasomu. Repauji kuauna asa Ester chū'usi'e cho'oasomu Mardoqueo.

Ester 5.1-14

Repana āu āima'ñe pa'iju Diore sēnicuhasirumu Ester pāi chū'uku Asuerona'me Amanni āura chini āu rua cho'oche chū'uasomo. Repaū cho'ocuhasirumu Ester pāi chū'una rūjoromi ju'iche kāña re'ojakāñare sa'che ūju pāi chū'uku pa'iruuṗu ti'jñeñe casa'aro'te mua nukaasomo. Repao ūcuachejare nukakona ña pāi chū'uku repau cājiño pachokuricho Esteni ñu'oasomu. Repauji ñu'ouna ña kakaasomo repao.

Ūcuarumu pāi chū'uku repao'te ija'che sēniasasomu:

—¿Ūquere chiiko mu'u? —chiniasomu.

Chikuna Ester ija'che i'kaasomo:

—Mu'uni pojoko āura chini chu'upi chū'uona cho'osi'ere āure mua āau chini sēemo chu'u mu'ure. Ūcuachi'a Amare mu'ure ja'me chū'ukaiku'te ja'me muvajū'u —chiniasomo.

Ūcuarumu pāi chū'uku Asuero repau'te ja'me chū'ukai-kuna'me āure āñu chini muaasome. Repana āu āirumuna pāi chū'uku Estere ija'che i'kaasomu:

—Mu'ure uache sēejū'u chu'ure; īsira mu'u sēeñe —chiniasomu.

Chikuna Ester ija'che i'kaasomo:

—Che'ro jo'e mu'uni pojoko āura chini chu'upi chū'uona cho'ojachere āure mu'upi Amanna'me mua āau chiiimo chu'u. Jā'aja'ñe cho'orumuna chu'u chiiche sēsa mu'ure —chiniasomo.

Repaumucuse Amán āu āni pi'ni repau vu'ena co'ikuji Mardoqueo'te tijñaasomu. Jā'ata'ni Mardoqueo chekuna repau'te si'arumu cho'oche ro're ñu'imaneasomu. Jā'ajekuna Amán rua pe'ruasomu repau'te. Repau'te pe'rukuta'ni pe'ruma'ñeja'iu ñoasomu repau. Repau vu'e mua tī'asirumu rūjona'me repau'te re'oja'che cho'onare repau rua kuri paa-chena'me repau rua jainukore chíi paache'te cutuasomu repau. Ūcuachi'a repau pāi chū'uku'te ja'me chū'ukainare chū'uku paau chini jo'kacojñosi'ere cutuku paniasomu repau.

Cheke ija'che i'kaasomu repau:

—Pāi chū'uku rūjo Ester iumucuse ūjuni pojoko āure āuko chu'urechi'a ja'me soni āusi'koa'mo. Che'ro jo'e ūjuna'me āure mua āau chini soisi'koa'mo repao. Jā'ata'ni Mardoqueopi chuta'a pa'ito peore jā'a pojoma'mu chu'u —chiniasomu.

Chikuna repau rūjona'me repau'te re'oja'che cho'ona ūcu-

nuko ija'che i'kaasome:

—Pāi quēo ruego vēasocheja cho'oche'te chū'ujū'u. Jā'aja'ñe cho'o che'ro pāi chū'ukuni mua sēejū'u, ūcuachejana Mardoqueo'te quēo ruego vēasoche chū'ua'ku. Jā'aja'ñe cho'o Mardoqueopi chuenisouna pojoku mua pāi chū'ukuna'me āu āijū'u —chinasome. Chitena repaña i'kache, “Jau”, chini, pāi quē'ke ruego vēasocheja cho'oche chū'uasomu.

Ester 6.1-14

Repaumucuse ñami pāi chū'uku'te uojē'e kāicu'aasomu. Jā'aje-kuna repau'te cho'okaiku'te repauji chū'ukuna cho'osi'e peore kuaju tochasi'e pa'ija'ova'te ra ñaku i'kakaau chini chū'uasomu repau. Ūcuarumu repau'te cho'oche cho'okaiku utija'ova ra repau'te pē'jekaina sōtaopāi ka'chana ūcuau'te vanisoche chii-che'te Mardoqueo asa kuasi'ere kuaju tochasi'ere ñaku i'kaasomu. Jā'are ñaku i'kauna pāi chū'uku ija'che i'kaasomu:

—Chu'ure jā'aja'ñe cho'okaisi'e ro'i, ¿ūquere repau'te re'oja'che cho'okate? —chinasomu.

Chikuna repau'te cho'oche cho'okaiku ija'che i'kaasomu:

—Jmamakarujē'e cho'okaimanesinaa'me repau'te —chinasomu.

Jā'aja'ñe cututona Amán repau chū'uuna cho'osichejana Mardoqueoni quēo ruego vēasoche'te chū'ua'ku chini pāi chū'ukuni sēsa chini repau chū'uku pa'ivu'e mua kakaasomu. Jā'ata'ni repau chuta'a cutuma'tona pāi chū'uku ña ija'che sēniasaasomu repau'te:

—¿Je'se cho'oni'te pāiu'te chu'u chiiku'te rua re'oja'che cho'okaija'che? —chinasomu.

Chikuna Amán, “Chu'uni iku re'oja'che cho'okasa chini i'kacosomu”, chiiu cuasaasomu. Jā'ajekuna repau ija'che i'kaasomu:

—Repau'te pāiu'te mu'u pāi chū'uku kãñare ju'iche jo'kajū'u. Ūcuachi'a repau tuhijaure kavachona'me tuhivu jo'kajū'u repau'te, ūcuauñi tuoa'ku. Ūcuachi'a mu'ure ja'me chū'ukaiku na'a rua chiicojñokuji ijoopo Susa vu'ejoopo pachu kuhaku ūja-chu'opi cuiku ija'che i'kaa'ku: “Pāi chū'uku repau re'oja'che cho'ora chiiku'te ija'che cho'omu”, chiiu cuia'ku —chinasomu.

Jā'aja'ñe i'kauna pāi chū'uku ija'che i'kaasomu:

—Mu'u i'kache rua re'oja'imu. Na'mi cu'amajñaruã care'va Mardoqueo'te judiöpāiuni mu'u i'kasi'ere cho'ojū'u —chinasomu.

Ūcua apeñataton Amán repau cuheku'te Mardoqueo'te pāi chū'uku kāña rua re'ojakāñare sa'che repau kavachoni tuo vu'ejoopo'te pachu kuhaku ija'che cuiku i'kaasomu: “Pāi chū'uku repau re'oja'che cho'ora chiiku'te ija'che cho'omu”, chiiu cuiasomu.

Jā'aja'ñe cho'ocuhasirumu Amán rua suma'ku repau vu'ena mua repau cho'osi'ere rūjona'me repau'te re'oja'che cho'onare kuaasomu. (Repauji chū'uuna cho'osichejana Mardoqueo'te quēo ruego vēasojache pāi chū'uku'te sēcua'asomu repau'te.)

Repauji kuauna asa ija'che i'kaasome repana:

—Repau'te Mardoqueo'te judiōpāiujekuna cu'ache cho'ocu'amu. Repauta'ni cu'ache cho'oja'mu mu'ure —chiniasome.

Repana chuta'a cutuju pa'itona Asuero'te cho'okaina muta Amare teana Ester ūjure pojoko āura chini chū'uona cho'osi'ere āure ja'me āau chini muvaasome.

Ester 7.1-10

1 Jā'ajekuna pāi chū'uku Asuero Amanna'me āu āi muuasomu. 2 Repana āu āiju fiesta cho'orumuna pāi chū'uku repau rūjore ija'che i'kaasomu:

—Mu'ure uache sēejū'u chu'ure; ĩsira mu'u sēeñe —chiniasomu.

3 Chikuna repao ija'che i'kaasomo:

—Mu'upi chu'ure vanisoche'te chū'uma-nea'ku chini sēemo chu'u. Ūcuachi'a chu'u

majapāi judiōpāire ūcuanukore vanisoche chiiijuna mu'upi vanisoche'te ūsekaau chini sēemo chu'u. 4 Mu'upi chukunani judiōpāire chekunani rupu cho'okaiju paapu chini te'enarechi'a īsi-sora chiito muta i'kamanera'amo chu'u mu'ure. Jā'ata'ni chukunani na'a rua cu'ache cho'oñu chiiijuna i'kamo chu'u —chiniasomo.

5 Repaoji jā'aja'ñe i'kaona pāi chū'uku ija'che sēniasasomu: —¿Neepe musanukonare vanisora chiiku? ¿Jeechejare pa'iku repau? —chiniasomu.

6 Chikuna repau rūjo ija'che i'kaasomo repau'te: —Iku Amaa'mu, chukuna'te cuheku —chiniasomo. Jā'aja'ñe i'kaona asa Amán rua kukusoasomu.

7 Jā'a cho'oto pāi chū'uku rua pe'ruku repau chū'uku pa'ivu'e cararipuna etaasomu. Jā'aja'ñe cho'ouna ña Amán repau'te vanisoche'te ūsekaao chini ro're ñu'iu Estere repao ūhisaivu'te roiū rua sēniasomu.

8-9 Ūcuarumu repau pāi chū'uku jo'e kaka Amare repau rūjore Esteni ume roiuna ña ija'che i'kaasomu:

—¿Ikore ūcuachi'a chu'u ñaku'te cu'a cho'ora chiiku mu'u? —chiniasomu. Pāi chū'unare cho'okaiku Amán Mardoqueo'te quēo ruego vēasora chini chū'uuna cho'osi'ere kuaasomu.

10 Jā'ajekuna pāi chū'uku Amanni ūcuachejana quēo ruego vēasoa'ju chini chū'uasomu. Jā'ajekuna Amán repau Mardoqueo'te quēo ruego vēasora chini chū'uuna cho'o care'vasichejana quēo ruego vēasocojñoasomu. Jā'aja'ñe cho'orena pāi chū'uku repau pe'rusi'e churusoasomu.

Ester 8.1-11

Ūcuarumu Ester repao ūjure pāi chū'uku'te ija'che i'kaasomo: “Mardoqueo chu'u cha'chaa'mu”, chiniasomo. Jā'ajekuna pāi chū'uku repao majacha'chare Amán chū'usi'ēja'che repau'te ja'me chū'ukainani chū'uku paaū chini jo'kaasomu. Jā'ata'ni chuta'a judiōpāiva'nare vanisoche paniasomu.

Jā'ajekuna Ester jo'e ūjuni ñara chini repau pāi chū'uku pa'ivu'ena muaasomo. Muaona ña repau cājiño pachokuricho jo'e ūcuaoni ti'jñe ñu'basomu repau. Repauji jā'aja'ñe cho'ouna kaka Amán chū'u jo'kasi'e cho'ojachere cho'oūsea'ku chini sēniasomo repao. Repaoji jā'aja'ñe sēeona Amán chū'uku tocha jo'kasikorovūji repau anillocava cho'o je'nasi'ejekuna

Ester 8, 9, 10; Esdras 7

repau'te ūsecu'ache'te kuaasomu repau. Jā'ata'ni repao maja-cha'cha Mardoqueona'me chekuja'ovana jo'e mama chū'uju tochaa'ju chini jo'kaasomu repau. Repauji jā'aja'ñe jo'kauna tochaasome repana. Repana mama chū'u jo'kasi'e repanare vanisoñu chini chēa jo'kasiumucusena ūcuauanapi judiōpāire vanisoñu chiito sāiñe vanisoche chū'uasomu. Repa mama chū'u jo'kasi'e Asuero chū'uchejña peore repachejña cana cutuchu'o tocha jēa repaja'o ūcuachejñana saosome.

Ester 9.1-22

Repanare judiōpāi vanisoñu chini catara'karuāpi su'a ña chēasiumucuse tī'asirumu repanare kuhena vanisoñu chini satena judiōpāi sāiñe ka'chaumucujña cavaju vanisoasome repanare. Ūcuachi'a repanare ja'me pa'isinare Amán mamachīi dierepanare vaniasome repana. Jā'aja'ñe cavacuha jo'e apeña-tato ūcuauano āu āiju fiesta cho'oasome repana. Repanare chū'ukaiku Mardoqueo judiōpāipi repaūsurumu pa'iche Dios repanare kuhena vanisoñu chiijuna ūsekaisi'ere cuasaju fiesta cho'oa'ju chini utija'ova tocha saosomu. Jā'ajekuna judiōpāi jā'arumupi vua irumujatu'ka repa fiesta Purim ve'eche cho'uju pa'ijuasome.

Ester 10.2-3

Repau Mardoqueo Persia cheja canare rua jainukore chū'uñe jo'kacojñoasomu. Pāi chū'uku Asuerochi'a repau'te na'a jainukore chū'uku paniasomu. Repau Mardoqueopi Amán cho'osi'eja'che cho'oma'ñe re'oja'che cho'okaiuna judiōpāi ūcuauano rua ña kukuju paniasome repau'te.

Phairipāiu Esdrana'me Israelpāi te'ena Jerusalén vu'ejoopo co'isi'ere kuamu

Esdras 7.1-24

1-5 Israelpāi Dios vu'e cho'osi'e cuarentarepaūsurumu na'a cajejaiche repaūsurumu pa'itona Persia cheja canare Artajerjes chū'urumuna Israel phairipāiu Esdras ve'eku paniasomu.
6-10 Diopi chū'uuna Moisés tocha jo'kasi'e masiku repa chū'uñe cho'oku pa'ikujeku chekunare che'choku paniasomu repau. Dios rua cho'okaiu paniasomu repau'te. Jā'ajekuna pāi chū'uku Artajerjes repau sēeñe cho'okaiu paniasomu. Reparumu Esdras

Jerusalén vu'ejoopona co'ira chiniasomu Israelpaire Dios chũ'uñe'te che'chora chini. Jã'ajekuna pã chũ'uku Artajerjeni sēniasomu repau, repacheja saiche'te ũsemanea'ku chini.

11-24 Repau sēesirumu pã chũ'uku ija'che i'kaku utija'ova tocha ĩsiasomu: “Chu'u, pã chũ'uku Artajerjes, Israelpã ũcuaukore Jerusalén vu'ejoopo mu'una'me saineenare ja'me saapu chini jo'kamu phairipãina'me repanare cho'okainare.

Chu'una'me chu'ure chu'vana rupu ĩsisi'e pachokurina'me pokuri sajũ'u. Ũcuapi cu'amajñaruãna'me jo'chava'nare koo Dioni pojoju ĩsijũ'u. Repa pachokurina'me pokuri koojuna cajejaisi'e musanukona chiimajñaruãre koojũ'u”, chiniasomu.

Cheke ũcuaja'ovana Judá cheja canare repau'te ja'me chũ'ukainani ija'che i'kaku tochaasomu: “Chu'u, pã chũ'uku Artajerjepi musanukonare kuri care'vakainare ũcuaukore ija'che chũ'umu: Esdras sēeñe peore ĩsijũ'u, repau Dios vu'e cho'omajñaruã cho'ojachena'me ãu koo ãijañe. Ũcuachi'a phairipãina'me repanare cho'okainare repana pa'iche ro'i kuri sēemanejũ'u. Dios vu'e cho'omajñaruã ja'me cho'okaiju pa'inare ũcuachi'a kuri sēemanejũ'u”, chiniasomu repau tochasija'ova.

Esdras 8.21-31

Repana Israelpã chuta'a Babilonia vu'ejoopo eta Judá cheja saimarumu ãu ãima'ñe pa'iju Dioni sēeju repana cu'ache cho'oche Dioni kuaasome, Repauji jo'e cuasamanea'ku chini. Ũcuachi'a Repauji cho'okaiuna re'oja'che sañu chini Dioni sēniasome repana. Esdrapi repau chuta'a jã'aja'ñe sēemarmumu, “Dios Repau'te cuasaju pojonare pã cho'okaiu pa'iku'mu”, chiisi'kujeku pã chũ'ukuni repanare cho'okaijanani sōtaopaire sēevajuchukuna jã'aja'ñe cho'oasome repana. Jã'ata'ni repana sēesi'e Diopi asa cho'okaiuna re'oja'che saniasome repana. Jã'ajekuna repanani cu'ache ti'jñemauna cunaro'ro rua ro'ichena'me kuri Jerusalén vu'ejoopona Dios vu'ena saasome repana.

Esdras 9.1-14

1-2 Repau Esdras Jerusalén vu'ejoopo sani ti'asirumu Israelpã chũ'una te'ena ija'che i'kaasome:

—Israelpã rua jainuko romi tiichejña canani veja paame, rupu tōosinare cuasaju pojonani. Phairipãijatu'ka te'ena jã'aja'ñe cho'ome. Repanare cho'oche cho'okaina ũcuachi'a romi

chekuchejña canani veja paame —chiniasome.

3-7 Jã'aja'ñe kuarena asa Esdras rua suma'ku pa'iu Dioni ija'che i'kaku sēniasomu: “Chukuna'te Paaku, chukuna aipāipi mu'u chũ'ũñe'te jachaju cu'ache pa'ijuna cu'ache ti'jñeñe cho'oku repanare cuhenapi rani vanisoa'ju chini jo'kasi'kua'mu mu'u. Jã'a cho'oto chuenisomanesinare so'ña cachejñana sasoa'ju chini ũsekaimanesi'kua'mu mu'u. 8 Jã'ata'ni chura mu'upi cho'okaiuna icheja Jerusalén vu'ejoopo'te co'i pa'ime chukuna. 9-14 Mu'upi cho'okaiuna Persia cheja canare chũ'una chukuna'te re'oja'che cho'oju ichejana jo'e co'chosinaa'me, mu'u vu'ere cho'oa'ju chini. Jã'ata'ni ina pāi jo'e ũcuaja'che cu'ache cho'oju pa'ime”, chiniasomu.

Esdras 10.1-44

Repau Esdras jã'aja'ñe i'kaku Diore sēeuna Israelpāi rua jainuko rani rūhiso'koro chi'i ija'che i'kaasome:

—Repanare romi tii'chejña canare ũcuanukore mama-chiina'me repaña majapāi pa'ichejñana co'chosoñu chiime chukuna —chiniasome.

Chini repaña i'kasi'e cho'oju repaña veja paasinare romi tii-pāijeyuna repaña pa'ichejñana co'chosoasome. Repaña pa'iju paasiva'nare chiī peore saosome repaña, Dios chũ'u jo'kasi'eje-kuna, “Tii'chejña canare romi veja paamanejũ'u”, chiiuna.

Nehemíapi cho'okaiuna Israelpāi pojoju Jerusalén vu'ejoopo je'na pachusi'pa ñañososichejñare jo'e je'nasi'ere kuamu

Nehemías 1.1-11

Nehemías Israelpāiu paniasomu. Persia cheja canare pāi chũ'uku'te cono ũkuuato ra ũkuaku paniasomu repau. Repacheja canare chũ'uku pa'iu chũ'ujooopo Susa vu'ejoopo'te paniasomu repau. Reparumu repau cho'jeu Hanani chekuna Jerusalén vu'ejoopo canana'me Judá chejapi Persia chejana rani tī'aasome. Ūcuarumu Nehemías repanare ija'che sēniasomu:

—Jerusalén vu'ejoopo cana Israelpāi, ¿je'se pa'iche?
—chiniasomu.

Chikuna repaña ija'che i'kaasome:

—Repanare cuhenapi cu'ache cho'oju'na rua pa'ivesache pa'imū repanare. Ūcuachi'a Jerusalén vu'ejoopo je'na

pachusip'a ñañosichejña chuta'a je'namachejña pa'imu
—chiniasome repana. Repajoopo je'nasi'pa Caldea cheja canare
chũ'uku Nabucodonosor repau sôtaopãina'me ñañososirumupi
vua chuta'a je'nama'pa paniasomu.

Repanapi jã'aja'ñe kuarena asa Nehemías rua suma'ku pa'iu
jo'e Dioni ija'che sēniasomu: “Chukuna'te Paaku, peore
masiku'mu mu'u. Mu'ure cuasaju mu'u chũ'uñe jachama'ñe
cho'onare mu'u repanare, 'Ija'che cho'oñu', chiiche si'arumu
ũcuarepa cho'okaiku'mu mu'u. Chukuna Israelpai mu'u
chũ'uñe'te jachaju cho'oma'ñe pa'ime. Jã'ajekuna chukuna'te
cuhenapi tũichejñana sasoa'ju chini jo'kasi'kua'mu mu'u.
Jã'ata'ni mu'u ija'che i'kasi'kua'mu: 'Musanukonapi chu'u
chũ'uñe'te jachama'ñe jo'e cho'uju pa'ito musanukona pa'iche-
jana jo'e co'choja'mu chu'u', chiisi'kua'mu. Jã'ajekuna mu'upi
pã chũ'uku rekochona re'oja'che cho'ouache cho'ouana chu'ure
Judá cheja co'iche ũsemanea'ku chini sēemu chu'u mu'ure”,
chiniasomu.

Nehemías 2.1-20

Jã'aja'ñe cho'o ruarepapaĩmia pa'isirimuna Nehemías pã
chũ'ukuni uche conoro'rova ũkuara chini sauna repau pã
chũ'uku Nehemiapi sumava'u ñoñe pa'iana ña ija'che sēnia-
somu:

—Sumava'u ñomu mu'u. ¿Je'se cho'ou mu'u? —chiniasomu.
Jã'aja'ñe i'kauna Nehemías kukusoasomu.

Jã'ata'ni pã chũ'uku'te ija'che i'kaasomu repau:
—Jerusalén vu'ejoopona'me repajoopo je'na pachusi'papi
chuta'a ñañososi'e pa'iche'te asauna pojoku pa'icu'amu chu'ure
—chiniasomu.

Chikuna pã chũ'uku ija'che sēniasomu:
—¿Je'se cho'okaija'che chu'u mu'ure? —chiniasomu.
Chikuna Nehemías, “Diopi cho'okaija'mu chu'ure”, chini cua-
saku pã chũ'uku'te ija'che i'kaasomu:

—Mu'upi pã chũ'uku'ji chu'uni Judá cheja cajoopo Jerusalén
vu'ejoopona sauna repajoopo ñañosi'ere jo'e cho'ora chini
sēemu chu'u —chiniasomu.

Chikuna pã chũ'uku ija'che sēniasomu:
—Repacheja sani, ¿jeekerumu pa'ija'u mu'u? ¿Jeerumu jo'e
raija'u? —chiniasomu.

Nehemías 2, 3

Jã'aja'ñe i'kauna Nehemíapi repau jo'e co'ijarumure kuauna, “Jau”, chini saiche jo'kaasomu repau. Úcuachi'a repau'te ja'me chũ'ukaina Judá cheja kueñe cachejña chũ'unani sa ĩsia'ku chini utija'o, “Nehemía'te cho'okaiju pa'ijũ'ũ”, chiiche tochasija'ore ĩsiasomu repau. Repau Diore sēesi'e ũcuarepa cho'okaniasomu Dios.

Esdras co'isi'e trecerepaũsurumu pa'isirimuna Nehemías Jerusalén vu'ejoopona co'iasomu. Repau co'isirimu Nehemías repachejña chũ'ukainare pãi chũ'uku tochasi'e utija'opi ñoku co'iasomu. Repau Jerusalén vu'ejoopo co'isi'e choteumucujña pa'isirimuna umupãi te'enare jovo vu'ejoopo je'na pachusi'pa ñañosichejñare ña care'vara chini ñamipi eta ku'iu ñaasomu repau. Jã'ata'ni repau cho'ora chiiche chuta'a Israelpãi te'eu'terejẽ'e kuamaneasomu repau. Repapa ñañosi'e ñacuhasi-rumu repanare Israelpãi ija'che i'kaasomu repau:

—Chu'uni jovojũ'ũ. Ijoopo Jerusalén vu'ejoopo je'na pachusi'pa ñañosichejñare jo'e je'na care'vañu —chiniasomu.

Jã'aja'ñe i'kaku Dios repau'te re'oja'che cho'okaichena'me pãi chũ'uku cho'okasa chiisi'ere kuauna asa ija'che i'kaasome repana:

—Repapa jo'e je'naju pañu mai —chiniasome. Jã'ajekuna ũcuanuko, “Jau”, chini cho'uju sãinechi'a cho'okaiju pojoju cho'uju paniasome repana.

Repana jã'aja'ñe cho'oche'te chekunapi kuarena asa repanare cuhena Sanbalana'me Tobiana'me Gesem Israelpãire pãisoju ija'che i'kaasome:

—Musanukona ie cho'oche Persia cheja canare chũ'ukuni cuheju cho'ocosome —chiniasome.

Jã'ata'ni Nehemías ija'che i'kaasomu repanare:

—Diopi cho'okaija'mu chukuna'te. Ijoopo Jerusalén vu'ejoopo musanukona pa'ijoopoma'mu —chiniasomu. Repanapi tĩipãipi Jerusalén vu'ejoopo'te Judá cheja Dios Israelpãipi paapu chini ĩsisichejare pa'ijuna jã'aja'ñe i'kaasomu repau.

Nehemías 3.1-32

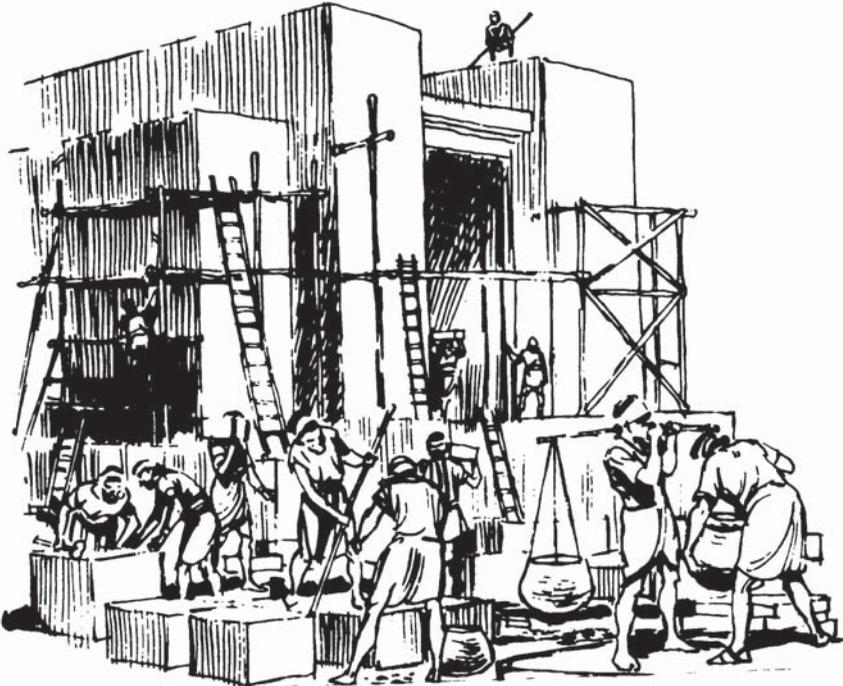
Jã'aja'ñejekuna repana Israelpãi cuhama'ñe cho'oche cho'uju repajoopoa pa'iche te'ekuanuchi'a va'ta jovo pa'iju cho'uju paniasome repapa. Repajoopo je'na pachusi'pana'me repapa kakasa'ñaroã cho'uju paniasome repana.

Nehemías 4.1-22

Repanapi já'aja'ñe cho'ojuna Sanbalana'me Tobías
 Israelpáire cuhama'ñe páisoju ija'che i'kaasome repanare:
 —Musanukona repapa care'va pi'nimanejanaa'me. Ũcuachi'a
 repapa ñañosore'оче ã'jipa pa'ija'mu —chinasome.

Jã'ata'ni Nehemías ũcuanani ja'me cho'okaau chini Dioni
 s̄eu paniasomu. Ũcuachi'a Sanbalana'me Tobías repanare
 Israelpái cu'ache cho'oñu chiicheji ũcuanani ti'jñea'ku chini
 s̄eniasomu repau.

Repana Israelpái vu'ejoopo je'na pachusi'pa joorepapo
 care'vacuhatona repana cho'оче'te cuhasoa'ju chini repanare
 cuhena pe'ruju Jerusalén vu'ejoopo canare cavajachere
 cutuasome. Repanare cuhena cho'oñu chiiche'te chekunapi
 kuarena asa Israelpái Dioni s̄eniasome, cho'okaau chini.

*Jerusalén vu'ejoopo je'na pachusi'pa
 ñañosichejñare care'vame.*

Nehemías 4, 5

Ūcuachi'a repanare cuhenani pē'jea'ju chini umupāi chēa jo'karena umucujñana'me ñami pē'jeju paniasome repana.

Repanare cuhenapi jā'aja'ñe cho'oñu chiiñuna repapa cho'ona oiju sumana paniasome. Jā'ata'ni Nehemías ija'che i'kaasomu repanare:

—Vajuchumanejū'u. Diopi cho'okaija'mu maire —chinasomu.

Repana Sanbalana'me Tobías Israelpāi cavañu chiisina repana care'va pa'iche'te ña cavamaneasome. Repau Nehemías umupāi te'ekuanuchi'a va'ta repapa cho'ochete jo'kaasomu. Chekukuanupu'te repanani pē'jea'ju chini jo'kaasomu. Ūcuachi'a umupāi cho'ochete cho'ona ūcuanuko va'jña tūiju cho'oasome. Ūcuachi'a repau Nehemías pāiu'te repanare cuhena cavañu chini raito Israelpāipi chi'ia'ju chini kuaku trompetavu juhijaure chēa jo'kaasomu. Reparumu Israelpāi cho'ochete cho'ona ūcuanuko Nehemías chū'usi'ejekuna umucujña Jerusalén vu'ejoopo je'na pachusi'pa jā'achojere pa'iju cho'ochete cho'uju ñami ūcuajoopona kaka kāniasome. Kāña ju'iju va'jña kueñe paaju kāniasome repana. Repanare cuhenapi cavañu chini raito sāiñe cavañu chini si'arumu care'vasinachi'a paniasome repana.

Nehemías 5.1-14

1-5 Reparumu Israelpāi repapa'te cho'uju repana cho'omajña-ruā cho'omapu kurire peoju mamachii kuirache peoasome.

Ūcuachi'a repana pa'iche ro'i ro'iche kuri peoasome repana.

Jā'ajekuna Israelpāi kurina repanare kuri prestasina repanapi chuova'na pa'iju co'chomapuna pōse ro'ire sējeju repana mamachīva'nana'me chejña tuteso paaasome. 6 Repanapi jā'aja'ñe cho'ocojñoju kuarena asa Nehemías kurinare rua pe'ruku i'kaku, “Dios cho'oūseche'te cho'ome musanukona”, chiniasomu.

7-11 Ūcuachi'a repana chīina'me chejña tutesosinare ija'che i'kaasomu repau:

—Musanukona tutesi'e chejñana'me chii teana churana co'choa'ju chini sēemu chu'u. Ūcuachi'a musanukonare pōse ro'i paache sēemanejū'u —chinasomu.

12-14 Chikuna repana ija'che i'kaasome:

—Tutesi'e peore co'chojanaa'me chukuna. Ūcuachi'a pōse ro'i jmamakarujē'e sēemanejanaa'me chukuna. Mu'u i'kasi'e

cho'ojanaa'me chukuna —chiniasome. Repau Nehemías pã chũ'uku'te ja'me chũ'ukaikujeku repanare Israelpã repana pa'iche ro'i kuri sēni koore'ocheta'ni sēmaneasomu, repanapi ũcuare pã chũ'uku'te repana pa'iche ro'i, kuri rua ro'iche pa'iuna.

Nehemías 6.1-16

1-2 Israelpã vu'ejoopo je'na pachusi'pa cho'o pi'nisirumu repapa kakasa'ñaroã jeoko'ñachi'a jē'jo suoche karaasomu. Repana Israelpã repapa cho'o pi'nisi'ere chekunapi kuarena asa Sanbalana'me Tobiana'me Gesem joreju Nehemía'te, “Saijũ'u; mai chi'i cutuñu”, chiniasome. Repauni cutuñu chiimaneasome repana. Rupu repauji Jerusalén vu'ejoopoji etauna vanisoñu chini jã'aja'ñe i'kaasome repana. 3 Jã'ata'ni Nehemías repana joreju cho'oñu chiiche saima'ñe chekunani ija'che i'kaku chu'o saomasomu. Saouna sani ija'che i'kaasome repana:

—Nehemías ija'che i'kaku chu'o raomu musanukonare: “Cho'ochē na'a re'oja'chere cho'okuna saicu'amu chu'ure”, chiimu —chiniasome.

4 Repana Nehemía'te jo'e choteñoã jã'aja'ñe soniasome. Jã'ata'ni repau Nehemías si'arumu ũcuate'ere i'kaku chu'o saomasomu. 5-7 Jã'aja'ñe cho'osinapi jo'e soiju ija'che i'kaju chu'o saomasome repana: “Musanukona Israelpã Persia cheja chũ'ukuni cuheju mu'uni pã chũ'uku'te jo'kañu chini repapa jo'e cho'ome. Jã'ajekuna raijũ'u. Ũcuare chi'i cutuñu”, chiiju chu'o saomasome. 8 Jã'ata'ni Nehemías repanare, “Musanukona i'kache ũcuarepama'mu”, chiiu chu'o saomasomu. 9 Israelpãipi asa kuku repapa kakasa'ñaroã jeoko'ñare jē'jo susomanea'ju chini jã'aja'ñe cho'ochē'te masiku Nehemías na'a rua cho'ochē cho'oku paniasomu.

10 Na'a pa'isirumu Nehemías repau'te re'oja'che cho'okuni Semaiani ñara chini saniasomu. Repau'te sani tĩ'auna ija'che i'kaasomu repau:

—Iñami pã mu'uni vanisoñu chini raijuasome. Jã'ajekuna Dios vu'e pa'iruupu phairipãichi'a kakare'oruupuna kaka katiñu mai —chiniasomu.

11 Jã'ata'ni Nehemías ija'che i'kaasomu:

—Phairipãiuma'mu chu'u. Jã'ajekuna kakacuhemu chu'u reparuupu —chiniasomu.

Nehemías 6, 7, 8

12-16 Jã'aja'ñe i'kakuna Nehemías, “Iku Semaías Dios chũ'usi'ere i'kama'mu. Rupu Sanbalana'me Tobíapi repauni kurire ro'irena i'kamu”, chiiu masiasomu. Nehemíapi repau i'kache'te, “Jau”, chini cho'oku Dios vu'e sa'navu caruupuna kakato, “Cu'ache cho'osi'kua'mu mu'u”, chiiju repau'te cu'ache cho'ora'ame repana. Jã'ata'ni repana cho'oñu chini cho'oche masiasomu repau.

Jã'aja'ñe cho'osi'e na'a jeerumu pa'ima'tona vu'ejoopo je'na pachusi'pa kakasa'ñaroã jeoko'ña jẽ'jo susocuha cho'oche peore cho'o pi'niasome repana Israelpãi. Repa cho'oche cincuenta y dorepaumucujñana cho'o pi'niasome repana. Israelpãipi jã'aja'ñe cho'orena repacheja Judá cheja kueñe pa'ina pãi ũcuanuko Dios repanare cho'okaiche ña masiasome. Repanare Israelpãi cuhenajatu'ka ña masiasome repa.

Nehemías 7.1-4

1-3 Ūcuaramu Nehemías vu'ejoopo je'na pachusi'pa kakasa'ñaroãre kuiraju paapu chini umupãi te'enare chëa jo'kaku ija'che i'kaasomu: “Ijoopo Jerusalén vu'ejoopo kakasa'ñaroã apeñataroã ñamirepa vatama'ñe na'a umucusena vataju pa'ijũ'u. Ūcuachi'a na'iroã chuta'a vu'ejoopo pẽ'jena pa'irumuna jeuju pa'ijũ'u repasa'ñaroã”, chiniasomu.

4 Repajoopo je'na pachusicheja rua ujachajata'ni pãi rua te'eva'na paniasome, vu'ñapi peokuna. Jã'ajekuna Nehemías repajoopo'te rani paapu chini Israelpãi na'a jainukore soniasomu.

Esdrana'me Nehemías Israelpãipi repana cu'ache cho'oche'te jo'kaso Dios chũ'uñe'te cho'uju paapu chini chu'vasi'ere kuamu

Nehemías 8.1-18

1 Repana Jerusalén vu'ejoopo je'na pachusi'pa cho'o pi'nisirumu sieterepapãimia pa'itona Israelpãi Judá cheja cana Jerusalén vu'ejoopona ranciasome pũti kapi vu'ñaruã cho'o pa'iju fiesta cho'oñu chini. Ūcuanuko chi'i pa'iju Dios chũ'u jo'kasi'e pa'ija'ova'te Esdrapi raa'ku chini chũ'uasome repana. **2-18** Repanapi chũ'urena repaja'ova ra pãi ũcuanuko asaju'te ñaku i'kaasomu repau. Repau i'kache'te pãipi ũcuanuko asaa'ju chini umu pa'ikachapaji muni nukaku i'kaasomu repau. Repa

tochasi'echi'a ñaku i'kama'ñe Dios chũ'uñe i'kache masi kuaa-somu repau, ũcuanuko asa masi jachama'ñe cho'oju paapu chini. Phairipái cho'okaina ja'me kuakanasome repau'te. Repanapi Dios chũ'uñe'te masi kuajuna asa Israelpái repana Dios chũ'uñe'te jachaju cu'ache pa'iche'te cuasa rua sumava'na paniasome. Jã'ata'ni Esdrana'me Nehemías repanare chũ'ukuna'me phairipái cho'okaina ija'che i'kaasome repanare: “Sumava'na pa'ima'ñe ũcuanuko pojoju pa'ijũ'u. Dioni pojoju fiesta cho'ome mai”, chiniasome.

Ūcuaramu repana pái Dios chũ'u jo'kasi'e cho'oju pūti ka veri ũcuakapi vu'ñaruã cho'o ũcuavu'ñare pa'iju fiesta cho'oasome. Repana Israelpái Josué Canaán cheja repanare sasirumupi vua repa fiesta cho'omaneasome. Sieterepaumucujña fiesta cho'oju paniasome repana. Repa fiesta apecho'oumucusepi vua cho'o pi'niumucusejatũ'ka Esdras repaumucujña pa'iche Dios chũ'u jo'kasi'ere ñaku i'kaku paniasomu.

Nehemías 9.1-37

1-2 Repana fiesta cho'osipãimiau veinticuatrorepaumucujña pa'itona Israelpái jo'e chi'iasome Dioni, “Chukuna cu'ache cho'osi'ere cuasa rua sumava'na pa'ime chukuna”, kuañu chini. 3-37 Repaumucuse chekunapi Dios chũ'u jo'kasi'ere ñaju i'kajuna asacuha Dioni sējeju repana cu'ache cho'osi'ere suma'ñe cuasa Dioni kuaasome repana. Jã'aja'ñe cho'ocuha Diore, “Re'orepamu”, chiiju pojoasome Repau'te. Ūcuachi'a Dios repana aipái Abraham pa'irumupi vua repanare kuhena cheku-chejñana sasorumu Dios re'oja'che cho'okaiu pa'iche peore cuasaju cutuju paniasome repana. Jã'ajekuna Diore ija'che sēniasome repana: “Icheja Judá cheja chukuna pa'ichejare jo'e co'i pa'ime chukuna. Jã'ata'ni chuta'a Persia cheja canare chũ'ukujĩ chũ'uku pa'imũ chukuna'te. Jã'ajekuna mu'upi cho'okaijũ'u”, chiiju sēniasome.

Nehemías 10.1-32

1-29 Jã'aja'ñe cho'ocuha, “Dios chũ'uñe'te cho'oju pañu mai”, chini repana cho'oñu chiiche utija'ovana ija'che kuaju tochaasome: “Dios chũ'uñe'te cho'oju ija'che cho'ojanaa'me chukuna. 30 Tĩipãina'me veja pa'imanejanaa'me chukuna. 31 Ūcuachi'a puaumucujñana jã'apãani fiesta cho'oumucujñana tĩipãipi

Nehemías 10, 11, 13

cu'amajñaruã ïsiñu chini rato koomanejanaaname chukuna. Ũcuachi'a sieterepaũsurumu pa'iche'te te'eũsurumu ãu tãma'ñe caraijanaaname, chejapi care'oa'ku chini. Ũcuachi'a ũcuate'eũsurumu chukuna'te pōse ro'i paanare sēemanejanaaname chukuna. Repaũsurumu chukuna chēa paanare pãi co'chojanaaname. **32** Ũcuachi'a si'arumu Dios vu'e cho'okainare kuri ro'iju pa'ijanaaname chukuna, repanapi cho'oju paapu chini", chiiche tochaasome.

Nehemías 11.1

Ũcuarumu repana Jerusalén vu'ejoopoji pãipi na'a jainuko paapu chini catara'karuãpi su'a jñaa chekujoopoã canare te'enare chēaasome repajoopo sani ja'me pa'ijanare.

Nehemías 13.6-28

Docerepaũsurumu pa'isirimuna Nehemías Persia cheja canare chũ'uku Artajerjeni ñara chini saniasomu. Repau sanisosirumu phairipãiu Eliasib Tobía'te Dios vu'e caruupu'te paau chini jo'kaasomu. Jã'ata'ni repau Tobías Amonpãiujeku Israelpãi cuheasomu. Repau saisi'e jeerumu pa'ima'tona Nehemías Judá chejana jo'e co'i pa'iu Eliasib cho'osi'e chekunapi kuarena asa rua pe'ruasomu, Dios chũ'u jo'kasi'epi Amonpãi repavu'e kakaũsehejekuna. Jã'ajekuna Nehemías Dios vu'e caruupu pa'iche Tobías cu'amajñaruã peore ve'sena su'a etoasomu. Jã'aja'ñe cho'o reparuupaji Diopi ñato jo'e cu'ache peoruupu paau chini care'vache chũ'uasomu repau. Ũcuachi'a repajoopo rani pa'ina phairipãi ja'me cho'okaina te'ena chekunapi repana cho'oche cho'osi'e ro'ire ro'imapuna repana pa'ijoopoãna co'isosi'e chekunapi kuajuna asaasomu. Jã'ata'ni repanare jo'e soni raoasomu repau, ũcuajoopo'te pa'iju Dios vu'e cho'oche'te cho'oju paapu chini. Jã'aja'ñe cho'o repana cho'oche ro'i kuri ro'iju pa'ijanare umupãi te'enare chēa jo'kaasomu repau. Cheke repau Nehemías Israelpãi te'enare puaumucujñana cho'oche cho'oju pa'inani ñaasomu. Chekunare ũcuau mucujñana Jerusalén vu'ejoopona pōse ra ïsinani ñaasomu repau. Jã'ajekuna vu'ejoopo je'na pachusi'pa kakasa'ñaroã puaumucujña tĩ'ato si'aumucujña jeosoa'ju chini chũ'uasomu. Jã'aja'ñe cho'ojuna tĩipãipi Jerusalén vu'ejoopona puaumucusena rani repajoopo kakama'ñe ve'sena kãni ñataasome. Repanare tĩipãi ũcuachi'a Nehemías rua i'kaku pe'ruasomu. Jã'ajekuna repana puaumu-

cujñana Jerusalén vu'ejoopo canare pōse īsiju ku'isi'e cuhasoa-some. Ūcuachi'a romi tīipāire veja paasinare rua i'kaasomu, repaña chīpi tīipāire veja paamanea'ju chini. Ūcuachi'a repañare cu'ache cho'oasomu repau, repaña cu'ache cho'osi'e ro'i. Ūcuachi'a phairipāiu'te Sanbalat Israelpāi cuheku mamako'te veja paakuna phairipāi pa'isi'e tuasoasomu Nehemías.

**Dios chu'o kuakaiku Malaquías
Israelpāi chu'vasi'ere kuamu**

Malaquías 1.1-11

Mt 11.10; 17.10; Mr 1.2; 9.11; Lc 1.17

Israelpāi Nehemíapi chū'ukuna Jerusalén vu'ejoopo je'na pachusi'pa jo'e je'na pi'nisirumu Dios Repau chu'o kuakaiku'te Malaquía'te Judá cheja canani chu'vaa'ku chini saomasu. Saouna Malaquías ija'che i'kaasomu:

—Musanukonare phairipāi Dios ija'che i'kamu: “Mamachīi puka'kupāi ña kukuju pa'ime. Pāi chekunare cho'oche cho'okaina repañare paanare ña kukuju pa'ime. Musanukonata'ni chu'ure cuasa kukuma'ñe pa'ime. Chu'uni īsiju jo'chava'nare ra vani uosoni, 'Vesuja'mu Repau', chini cuasaju jo'chava'nare cu'ache paava'nani vani uosonaa'me musanukona. Pāi chu'ure cuasa kukumanapi jā'aja'ñe paava'nare jo'cha ra īsināa'me chu'ure. Musanukona pa'iche ro'ire ro'iñu chini jā'aja'ñe paava'nare jo'cha, pāi chū'uku'te sa īsimānaa'me. Jā'aja'ñe cho'onata'ni chu'ure, 'Vesuja'mu Repau', chiiju cuasanaa'me musanukona. Chekuchejña cana pāi chu'ure pojoju īsiju jo'chava'nare vani uosoni musanukona īsinare na'a re'ojanani īsiju pa'ime.

Malaquías 2.7-17

'Musanukonapi phairipāipi jorechu'ore che'chojuna asa pāi cu'ache cho'oju pa'ime. Jā'aja'ñe cho'oma'ñe chu'ure masi cuasache'te che'choju pa'ijū'u.

'Musanukona chekunare, 'Ija'che cho'oñu mai', chiisi'e ūcuarepa cho'omānaa'me. Chu'urejē'e ūcuarepa cho'omānaa'me musanukona. Pāi chekuchejña canani vejaju pa'inaa'me musanukona. Ūcuachi'a musanukona te'ena rūjoromi sējosoju pa'ime. Ūcuachi'a musanukona cu'ache i'kaju pa'iche peore asa

Malaquíás 2, 3, 4; Job 1-2

ca'nasomu chu'u. Ija'che i'kanaa'me musanukona: 'Pái cu'ache cho'onare pojoku'mu Dios', chiinaa'me.

Malaquíás 3.1-15

'Na'a pa'isirumu páiu'te chu'u rajjache kuakaijaure chejana raoja'mu chu'u. Ũcuauji chu'vakuna asa, pái ma'a re'ojama'a care'vacheja'che repana rekoñoã cu'ache cuasaju cho'uju pa'iche jo'kaso re'oja'che pa'iju cha'ajanaa'me chu'ure. Chu'u vu'ena rajja'mu chu'u. Chu'u rani pa'iu cho'oche pái te'eu'terejê'e ũsecu'aja'mu. Pái chu'u vu'ena cuaacu'ache cho'uju pa'isimajña-ruã peore etosoja'mu chu'u. Jã'aja'ñe cho'ouna musanukonare phairipái chu'ure pojoju isimajñaruã chu'u chiiche'te ra isiju pa'ire'oja'mu.

'Musanukona pái ija'che i'kanaa'me: 'Dios chũ'uñe cho'oche rupu cho'oche'me jã'a. Jã'ajekuna pái cu'ache cho'ona Repau chũ'uñe jachaju cho'ocuhenata'ni repa cho'onare na'a re'oja'che pa'iju jmamakarujê'e cu'ache ti'jñecojoñoma'ñe pa'ime', chii-naa'me", chiimu Dios.

Malaquíás 4.1-6

Ũcuachi'a Dios musanukonare ija'che i'kamu: "Pái chu'u chũ'uñe jachaju cho'ocuhena cu'ache cho'ocojñojaumucuse tí'api'ramu. Chu'u chũ'uñe jachama'ñe cho'uju pa'inareta'ni re'oja'che cho'okaija'mu chu'u. Jã'ajekuna musanukona aipái Moisés Sinaí aiküti pa'irumu chu'u chũ'u jo'kasi'e cavesuma'ñe cuasaju cho'uju pa'ijũ'u", chiimu Dios musanukonare —chiniasomu Malaquíás.

Cheke Malaquíás ija'che i'kaasomu:

—Na'a pa'isirumu Dios Repau chu'o kuakaiku'te Elíani raoja'mu. Ũcuau chu'vache'te asa chuta'a cheja si'amarumu puka'kupaina'me mamachii sãinechi'a re'oja'che cho'uju pa'ijanaa'me —chiniasomu.

**Páiu Diore masi cuasaku Repauji ũsemauna
cu'ache ti'jñecojoño chuova'u pa'isi'ere kuamu**

Job 1.1-2.10

Stg 5.11

Jeerumu páiu Uz chejare Job ve'eku rua kuriu paniasomu. Diore cuasaku pojoku pa'ikujeku si'arumu re'oja'che cho'oku

paniasomu repau. Ūcuachi'a pāi chuova'na pa'inare re'oja'che cho'okaiu pa'iu pāi te'eu'terejē'e cu'ache cho'ocuheku paniasomu repau.

Reparumu ángeles ūcuanuko Dios ti'jñeñena chi'iasome. Vati ai ūcuachi'a ja'me saniasomu. Sakuna Dios repau'te vati aire ija'che sēniasomu:

—¿Chu'u neeku Job pa'iche cuasama'ku mu'u? Cheja pa'ina pāi te'eujē'e repau chu'ure masi cuasacheja'che cuasaju pa'ina peome. Ūcuachi'a repau re'oja'che pa'iu chekunare pāi te'eu'terejē'e cu'ache cho'ocuheku pa'icheja'che pa'ina peome —chiniasomu.

Chikuna vati ai ija'che i'kaasomu:

—Mu'upi cho'okaiuna cu'amajñaruāre karama'ñe rua paaku masi cuasaku pa'imu repau mu'ure. Jā'ata'ni mu'upi cho'okaiuna repau jñaa paache'te peore tuasoto cu'ache i'kara'amu repau mu'ure —chiniasomu.

Chikuna Dios ija'che i'kaasomu:

—Mu'u i'kache cho'o ñañu repau'te. Mu'upi sani repau paache peore tuasokaijū'u. Repau'teta'ni asi cho'omanejū'u —chiniasomu.

Jā'ajekuna vati Diopi ūsemauna sani jore rua cu'ache ti'jñeñe cho'oasomu. Vatipi jā'aja'ñe cho'okuna Job repau neenare jo'chava'nare rua jainukore paasi'ku peore si'asoasomu. Ūcuachi'a vatipi cho'okuna ruarepa tutaku Job mamachii chi'i pa'ivu'e ūcuanukore tāni vēasoasomu. Jā'aja'ñe cho'osi'e ñasi-napi repau'te ti'jñeñe'te rani kuaasome Jore.

Repanapi kuajuna asa suma'ñe cuasaku oi'u Job ija'che i'kaasomu:

—Kāñana'me cu'amajñaruājē'e peova'u jñaacojñosi'kua'mu chu'u. Jo'e ūcuaja'che cu'amajñaruājē'e peova'upi jūnisoja'mu chu'u. Chu'u paasi'e peore Diopi isi jo'e Ūcuauji peore tuasosi'kua'mu chu'ure. Chu'ure jā'aja'ñe cho'osi'kureta'ni Diore ūcua pojoku pasa chu'u —chiniasomu. Peore jā'aja'ñe cu'ache ti'jñecojñosi'kuta'ni jmamakarujē'e cu'ache cho'omau Diorejē'e cu'ache i'kamaneasomu repau.

Jā'aja'ñe cho'o na'a pa'isirumuna ángeles ūcuanuko jo'e Dios ti'jñeñena chi'iasome. Ūcuachi'a vati ai ja'me saniasomu. Sakuna Dios ija'che i'kaasomu repau'te:

—¿Chu'u neeku Job pa'iche cuasama'ku mu'u? Mu'upi rua-repa i'kakuna repau'te cu'ache ti'jñeñe cho'oche ñsemanesi'kua'mu chu'u. Jã'aja'ñe cu'ache ti'jñecojñosi'kuta'ni chu'ure ñcua masi cuasaku pojoku pa'imu repau —chiniasomu.

Chikuna vati ija'che i'kaasomu:

—Repau ca'nivuna cu'ache ti'jñemaneuna cu'ache i'kama'mu repau mu'ure. Jã'ajekuna repau'te ravu cho'oche ñsemanejũ'u, chu'upi cho'ouna rua jũ'iu paa. Repauni jã'aja'ñe ti'jñetota'ni cu'ache i'kaja'mu repau mu'ure —chiniasomu.

Chikuna Dios ija'che i'kaasomu:

—Mu'u cho'ora chiiche cho'ojũ'u. Jã'ata'ni vanisomanejũ'u repau'te —chiniasomu.

Jã'ajekuna vatipi sani ravu cho'ouna Job repau ca'nivu si'acaca'nivu asi eto rua chuova'u jũ'iu paniasomu. Repaui jũ'iuna rãjo ija'che i'kaasomo:

—Diore mu'ure cu'ache ti'jñeñe cho'oku'te ñcua cuasaku pojoku pa'imu mu'u. Na'a re'omu jã'a, mu'upi Dioni cu'ache i'kaku jũnisoto —chiniasomo.

Jã'ata'ni repau ija'che i'kaasomu:

—¡Tiiñe i'kamanejũ'u mu'u! Diopi cho'okaiuna maire re'oja'che ti'jñeto cuhemanaa'me mai. Jã'ajekuna Diopi cho'okuna maire cu'ache ti'jñeto ñcuachi'a cuhecu'amu —chiniasomu.

Jã'aja'ñe cho'ocojñokuta'ni repau Job ñcua Diore jmamakarujẽ'e cu'ache i'kama'ñe cuasaku pojoku paniasomu.

Jore re'oja'che cho'ona chotena repau'te cutusi'ere kuamu

Job 2.11-14.21

Repau Job chotenare re'oja'che cho'onare paaasomu. Iea'me repa mami: Elifaz, Bildana'me Zofar. Repa Jore cu'ache ti'jñesi'e chekunapi kuarena asa repauni ñaju repau suma'ñe pa'iu oiche'te churoñu chini saniasome. Sani Jobpi ruarepa cu'ache ti'jñecojño chuova'u pa'iuuna jmamakarujẽ'e i'kama'ñe te'esemana ñcuauuna'me ñu'iju paniasome repa. Jã'ata'ni Jobpi charo repa ija'che i'kaasomu:

—Chu'uni jñaamaneru na'a re'ora'amu. Chu'upi chuova'u cu'ache ti'jñecojñokujũ jũnisoto na'a re'omu —chiniasomu.

Jā'aja'ñe i'kauna Elifaz ija'che i'kaasomu:

—Chuova'na cu'ache ti'jñecojñoju oinare si'arumu churoku pa'isi'kua'mu mu'u. Jā'ata'ni chura mu'upi cu'ache ti'jñecojñoju juvo koka peomu mu'u. Pāi re'oja'che cho'onare re'oja'che cho'okaiku'mu Dios. Jā'ata'ni pāi cu'ache cho'onare cu'ache ti'jñeñe cho'oku'mu Repau. Jā'are cavesuma'ñe cuasajū'u. Chekurumu cu'ache cho'ocosomu mu'u. Jā'ajekuna mu'u cho'osi'ere Dioni sēniasajū'u. Ūcuauji kuauna asa masi Ūcuau'ame care'vajū'u. Jā'aja'ñe cho'oni Ūcuauji cho'okaiuna jo'e re'oja'che pa'ija'mu mu'u —chiniasomu.

Chikuna Job ija'che i'kaasomu:

—Rua chuova'u cu'ache ti'jñecojñoju pa'imu chu'u. Chu'ure ña oirūja'chere, “Cu'ache cho'ocosomu mu'u”, chiimu mu'u chu'ure. Chu'u cho'osi'ere kuajū'u. ¿Ëquere cu'ache cho'ore chu'u? Teana churana jūnisora chiimu chu'u. ¿Je'sejekuna re'oja'che pa'icu'ache cho'oku chu'ure Dios? Ūcuachi'a, ¿je'sejekuna pāi Ūcuauji pa'iche jo'ka chuova'nare cu'ache ti'jñeñe cho'oku Repau? Chu'u cu'ache cho'osi'e pa'ito, ¿je'se pa'iuna tanosokaima'ku Dios chu'ure? —chiniasomu.

Chikuna jo'e chekupi Bildapi ija'che i'kaasomu:

—Dios si'arumu rūhiñe pa'iku pa'iche ūcuanuko masime mai. Jā'ajekuna pāiūji chuova'u cu'ache ti'jñecojñoju repau cu'ache cho'osi'ejekuna ti'jñecojñoju —chiniasomu.

Chikuna Job ija'che i'kaasomu:

—Chu'u jmamakarujē'e cu'ache cho'omanesi'e masimu chu'u. Jā'ajekuna chu'u cho'osi'e Dioni sēniasa masira chiimu chu'u. Jā'ata'ni chu'u i'kache'te Repauji teana sāiñe i'kamauna sēniasacu'amu chu'ure —chiniasomu.

Jā'aja'ñe i'kacuhauna jo'e chekupi Zofapi ija'che i'kaasomu:

—Job, ruarepa i'kamu mu'u. “Jmamakarujē'e cu'ache cho'omanesi'kua'mu chu'u”, chiimu mu'u. Jā'ata'ni Diopi mu'u cho'osi'ere kuani, “Cu'ache cho'osi'kua'mu mu'u”, chiira'amu. Pāi rekoñoā re'oja'che cuasachena'me cu'ache cuasache peore masiku'mu Repau. Chekurumu mu'u rua cu'ache cho'ocosomu. Dioni sēejū'u, mu'u cu'ache cho'osi'e jo'e cuasamanea'ku. Jā'aja'ñe cho'oto jo'e cu'ache ti'jñemaneja'mu mu'ure —chiniasomu.

Repanapi jā'aja'ñe i'kajuna asa ca'naso Job ija'che i'kaasomu:

—“Rua masi cuasanajeju i'kame mai”, chiiju cuasacosome

musanukona. Chu'u ũcuachi'a masi cuasaku'mu. Chu'ure cu'ache cho'omanesi'kureta'ni musanukona chu'ure cutuju pāi-some. Ũcuachi'a pāi rua cu'ache cho'ona jainuko jmamakarujē'e cu'ache ti'jñecojñoma'ñe pa'iche masimu chu'u. Ũcuachi'a chu'u ti'jñecojñoñeja'ñe cu'ache ti'jñecojñomapuna, “Ija'che cho'ojū'u”, chiiche vesama'mu musanukonare. Diopi chu'uni, “Cu'ache cho'omanesi'kua'mu mu'u”, chiau chini sēniasara chiimu chu'u. Jā'ata'ni Repau'te sēniasacu'amu chu'ure. Chu'u cu'ache cho'osi'ejē'e vesukuji rua chuova'u cu'ache ti'jñecojñoku pa'imu chu'u. Ũcuachi'a chu'u cho'ojachejē'e vesumu chu'u —chiniasomu.

Jore re'oja'che cho'ona jo'e i'kasi'ere kuamu

Job 15-21

Ũcuarumu Elifaz jo'e ija'che i'kaasomu Jore:

—Pāi mu'u pa'iche'te cuasaju cutuni, “Job rua masiu'mu”, chiime. Jā'ata'ni mu'u Diore cuasa kukuma'kuja'che tiiñe i'kaku pa'imu. Mu'upi jā'aja'ñe i'kakuna asa, “Cu'ache cho'osi'kua'mu iku”, chiiu cuasa masimu chu'u. Diopi ñato pāi te'eujē'e re'orepaja'che re'ona peojuasome. ¿Vesuku mu'u jā'a? Jo'e ũcuare i'kara. Pāi cu'ache cho'osinapi chuova'na cu'ache ti'jñecojñoju pa'ime —chiniasomu.

Chikuna Job ija'che i'kaasomu:

—Mu'uni chu'ure ti'jñeñeja'ñe cu'ache ti'jñecojñoto mu'u chu'ure i'kacheja'che, “Ija'che cho'ojū'u”, chire'ora'amu chu'ure, chu'upi mu'u pa'icheja'che re'oja'che pani. Jā'ata'ni mu'uni cu'ache ti'jñeto re'oja'che i'kaku churora'amu chu'u mu'ure. Mu'u chu'ure, “Oimu chu'u”, chiikuta'ni, “Cu'ache cho'osi'kua'mu mu'u”, chiimu. Rua cu'ache ti'jñecojño suma'ñe cuasaku oikuni chu'ure kuhena na'a rua suma'ñe i'kame chu'ure. ¿Cheke chu'o na'a re'oja'che cutucu'aku musanukonare? —chiniasomu.

Jobpi jā'aja'ñe i'kauna Bildad jo'e ija'che i'kaasomu repau'te:

—¿Je'se pa'iuna mu'u i'kajache chuta'a i'kamarumuna cuasama'ku mu'u? Pāi cu'ache cho'onapi cu'ache ti'jñecojñoñe cave-suma'ñe cuasajū'u —chiniasomu.

Chikuna Job ija'che i'kaasomu:

—Musanukona chu'ure chekejē'e i'kama'ñe, “Cu'ache

cho'osi'kua'mu mu'u", chiiju pa'ime. Jā'ata'ni cu'ache cho'omanesi'kua'mu chu'u. Dios cho'ora chini chu'ure cu'ache ti'jñeñe cho'oche vesumu chu'u. Jā'ata'ni rua pa'ivesamu chu'ure. Chu'ure cho'oche cho'okainana'me majapāina'me chu'ure re'oja'che cho'ona jmamakarujē'e chu'ure kueñe pa'icuheme. Chu'uni ña oiju cu'ache cutuma'ñe chu'o re'oja'chere cutujū'u. "Chu'ure oiu cho'okaiu pa'iku'mu Dios. Na'a pa'isirumu chejana raija'mu Repau", chiiu cuasaku'mu chu'u —chiniasomu.

Jā'aja'ñe i'kauna Zofar ija'che i'kaasomu:

—Mu'u chu'ure, “Jā'aja'ñe cutumanejũ'u”, chiisi'e teamu chu'ure. Jā'ata'ni i'kamairo pa'imaneja'mu chu'u. Chekurumu pāi cu'ache pa'inare te'eñoã re'oja'che ti'jñemu. Jā'ata'ni repana cu'ache cho'osi'e ro'i teana cu'ache ti'jñeja'mu repanare jā'apāani na'a pa'isirumu —chiniasomu.

Chikuna Job ija'che i'kaasomu:

—Chu'u i'kache asacuhema'ñe asajũ'u. Pāi te'enare cu'ache pa'inata'ni jmamakarujẽ'e cu'ache ti'jñecojñoma'ñe pa'inare masimu chu'u. Repana pāi kurire karama'ñe rua paaju ũcuare, “Re'oja'che pa'ime mai”, chini Diore cuasama'ñe pa'iju aireko jūnisome. “Repana vajurumu cu'ache cho'uju pa'isi'e ro'i mama-chiipi cu'ache ti'jñecojñuju pa'ijanaa'me”, chiijanaa'me musanu-kona. Jā'ata'ni jā'aja'ñe ti'jñemaneja'mu repanare. Chekurumu pāiu repauni cu'ache ti'jñekuna chuova'u cuasaku oiũ pa'iva'upi jūnisomu. Chekupi repauni re'oja'che ti'jñeuna peore re'oja'che pa'iu pojosi'kupi jūnisomu. Jā'ata'ni repanare tāsirumu ũcuate'e ti'jñeuna pekopi ānisojanaa'me —chiniasomu.

**Jore re'oja'che cho'ona jo'e ũcuauña'me
cutusi'ere kuamu**

Job 22-31; 32.1

Ūcuarumu Elifaz jo'e ija'che i'kaasomu Jore:

—Rua cu'ache cho'okujeku chuova'u cu'ache ti'jñecojñoku pa'imũ mu'u. Dios cu'ache pa'inare pāi cu'ache ti'jñeñe cho'oku'mu. Jā'ajekuna mu'ure ija'che chu'vamu chu'u: Mu'u cu'ache cho'oche'te jo'kaso Dios chũ'uñe'te jachama'ñe cho'oku pa'ijũ'u. Jā'aja'ñe cho'oni Diopi cho'okaiũna jo'e re'oja'che pa'ija'mu mu'u —chiniasomu.

Chikuna Job jo'e ija'che i'kaasomu:

—Chu'u cu'ache cho'omanesi'e masimu chu'u. Jā'ata'ni Dios chu'u Repau'te sēeñe asacuhecosomu. Pāi cu'ache cho'ona te'eñoã cu'ache ti'jñecojñome. Ūcuarepaa'me jā'a. Chu'uta'ni cu'ache cho'omanesi'kua'mu —chiniasomu.

Jā'aja'ñe i'kauna jo'e chekupi Bildapi ija'che i'kaasomu:

—Dios peore cho'omasiku'mu. Mu'u cuasato pāiu'te, “¿Dios ñaku'te re'oja'che pa'iku'mu chu'u”, chiire'oku? —chiniasomu.

Chikuna Job ija'che i'kaasomu:

—Chu'ure mu'u i'kache jmamakarujẽ'e oiche churuma'mu. Dios peore masiku pa'iche masimu chu'u. Chu'u cuasato musa-

nukona chu'ure cho'okaima'ñe rupu ke'reme. Jã'ajekuna pãipi mu'u i'kache'te asa, “Ûcuarepaa'me”, chiapu chini, “Cu'ache cho'osi'kua'mu chu'u”, chiiu joremanaja'mu chu'u. Cu'ache cho'omanesi'kua'mu chu'u. Jã'ajekuna chu'u vajuu pa'irumu cuhama'ñe ùcuate'ere jã'aja'ñe i'kaku pa'ija'mu chu'u. Pãì cu'ache cho'osina te'ena cu'ache ti'jñecojñoñe masimu chu'u. Chu'uta'ni jã'aja'ñe cho'omanesi'kupi cu'ache ti'jñecojñoñu.

’Mai pãì ùcuanuko pachokurina'me pokurina'me cata re'ojara'karuã jñaañu chini repa pa'ichejña masime. Jã'ata'ni masi cuasache te'eu'terejê'e ùcuanachi'a te'ena che'che masi cuasacu'amũ. Ûcuachi'a kuripi koo paama'ñea'me masi cuasache. Diochi'aa'mu masi cuasarepaku. Dios maire ija'che i'kamũ: “Musanukonapi masi cuasana pañu chini chu'uni cuasa kukuju cu'ache cho'oma'ñe pa'ijũ'u. Jã'aja'ñe cho'oni masi cuasana pa'ijanaa'me musanukona”, chiimu.

’Diopi cho'okaiuna chu'u si'ache paaku re'oja'che pa'irumu pa'isi'ēja'che pa'iuamu chu'ure. Jã'aja'ñe pa'iuana pãì chu'ure ña kukuju pa'isinaa'me. Pãì chuova'na pa'inare si'arumu cho'okaiu pa'isi'kua'mu chu'u. Jã'ata'ni chura pãì ùcuanuko rua cu'ache pa'inajatu'ka pãisoju pa'ime chu'ure. Jã'aja'ñe cho'ojuna rua suma'mu chu'ure. Dios chu'ure cuheku jo'kasorepasi'ēja'che cuasomu chu'ure. Ûcuauji chu'ure cu'ache ti'jñeñe cho'omu. Jã'ata'ni chu'u Repau'te sêeñejê'e kuama'mu Repau. Chuova'na pa'inare chu'uni cho'okaiche sêejuna ùcuanukore cho'okaiu pa'isi'kua'mu chu'u. Pãì te'eu'terejê'e jorema'ñe ùcuarepa cho'oku pa'isi'kua'mu chu'u.

’Ûcuachi'a romi te'eo'terejê'e cheku paako'te tua paauche cuasamanesi'kua'mu chu'u. Chu'u cu'ache cho'omanesi'e masimu Dios. Jã'ata'ni chu'upi cu'ache cho'osi'ku pa'ito Ûcuauji cu'ache ti'jñeñe cho'oa'ku chu'ure. Jmamarujê'e chekunare diomava'nare ùsuu'te pãimiau'terejê'e cuasaku pojomanesi'kua'mu chu'u. Chu'ure cuhenapi chuova'na cu'ache ti'jñecojñotojê'e ña pojomanesi'kua'mu chu'u. Jã'ata'ni Diopi chu'uni, “Ija'che cho'osi'e ro'i cu'ache ti'jñemu mu'ure”, chiaũ chiimu chu'u —chiniasomu.

Jã'aja'ñe i'kacuha jo'e i'kamaneasomu Job. Repana umupãì chotena Jobpi cuhama'ñe, “Cu'ache cho'omanesi'kua'mu”, chiiuna jo'e cutumaneasome repau'te.

Cheku pāiu Jore i'kasi'ere kuamu

Job 32-37

Repana cutu pi'nisirumu cheku pāiu Eliú ve'eku Jobna'me cutuasomu. Chekuna charo cututo na'a pōsuva'ujeku jmamakarujē'e i'kama'ñe rupu asaku paniasomu repau. Jā'ata'ni repa-napi cutu pi'nirena cho'jepi cutura chini cha'aku paniasomu repau. Jobpi, “Cu'ache cho'oma'kua'mu chu'u”, chiiu, “Dios tiiñe cho'omu”, chikuna asa rua pe'ruasomu repau. Ūcuachi'a cheku-nare repau Job i'kache'te sāiñe masi i'kamanerena pe'ruasomu repau. Jā'ajekuna ija'che i'kaasomu repau repanare:

—Charo i'kato jmamakarujē'e i'kamanesi'kua'mu chu'u, musanukonare ūcuanukore na'a pōsuujeku. Jā'ata'ni ainachi'a masi cuasana pa'ima'me. Jā'ajekuna chura chu'upi pōsuuji cutura. Chu'u asato musanukona te'eujē'e masi i'kama'me. Job i'kache peore asasi'kua'mu chu'u. Jā'ajekuna chu'u repau'te sāiñe ija'che i'kamū: “Diore Peore Masiujekuna jmamakarujē'e ūcuauña'me cutucu'amu repau'te. Te'eñoã Dios pāipi Repau chū'uñe'te ja'chama'ñe cho'oa'ju chini cho'o kukomu.” Repau Job ija'che i'kamū: “Pāiu Diore pojochē jmamakarujē'e tī'ama'mu”, chiiimu. Jā'ata'ni Dios pāi Repau'te cuasamana-rejē'e ūcuapa'ruvachi'a cho'okaiu pa'imū. Masimu chu'u jā'a.

'Dios mu'ure cho'oche'te cuhama'ñe ke'reku rua cu'ache cho'omu mu'u. Pāi te'ena meñe rua cuasana, “Masiju re'oja'che pa'inaa'me chukuna”, chiiju pa'ina repanare cu'ache ti'jñeumu-cusechi'a Diore sēeme. Jā'aja'ñe sēenare asa cho'okaima'mu Dios repana sēeñe. ¿Je'se pa'iuna Dios mu'ure Repau'te jā'are-paruã cu'ache cutusi'e ro'i na'a rua cu'ache ti'jñeñe cho'oma'ku? Vesumu chu'u jā'a Repau cho'oche. Jā'ata'ni Dios, pāi cu'ache cho'oju pa'inare repana cu'ache cho'oche jo'kaso Repau chū'uñe'te jachama'ñe cho'oju che'chea'ju chini cu'ache ti'jñeñe cho'oche masimu chu'u. Dios rua masiu pa'iche peore asama-sicu'amu maire —chiniasomu.

Repau'te Job sēeu pa'isi'ere

Dios kuasi'ere kuamu

Job 38-42

Ūcuarumu Diopi cho'okuna rua tutaasomu. Jā'aja'ñe tutaru-muna Job Dios i'kache ija'che chiiche'te asaasomu:

—Repana umupāi mu'ure i'kasina masi cuasamanaa'me. Jā'ajekuna repaña chu'u pa'iche i'kasi'e ũcuarepama'ñea'me. Jā'ata'ni mu'u ũcuachi'a chu'u pa'iche peore masima'mu. Chu'u cheja cho'orumu peosi'kua'mu mu'u. Ũcuachi'a cheja pa'imajña-ruā mu'u vesuche rua pa'imū, mar chiaraā pa'iche, majño ko pa'ichena'me cu'ava'na pa'iche. Ũcuachi'a chu'u peore masi-cheja'che masima'mu mu'u. Jā'ajekuna mu'upi chu'u i'kache'te sāiñe i'kara chini masi cuasa pi'ni i'kajū'u —chinasomu.

Chikuna Job ija'che i'kaasomu:

—Mu'u i'kache ũcuarepaa'me. Jā'ajekuna mu'ure jo'e i'kachejē'e peomu chu'ure —chinasomu.

Jā'aja'ñe i'kauna Dios jo'e ija'che i'kaasomu:

—Chu'uchi'aa'mū, masirepa rūhiñe cho'orepaku. Chu'u cho'oche peore masiku'mu chu'u. Jā'ajekuna cheja pa'ina cho'oche peore chū'uku pa'iku'mu chu'u —chinasomu.

Chikuna Job ija'che i'kaasomu:

—Chura mu'u peore cho'omasia pa'iche masimu chu'u. Chu'u vesuche'te i'kaku pa'isi'kua'mu chu'u. Chu'u chuta'a cu'ache ti'jñecoñomarumu mu'u pa'iche jmamakaru masisi'kua'mu chu'u. Jā'ata'ni chura mu'upi i'kakuna asa mu'u pa'iche masimu chu'u. Jā'ajekuna mu'u peore cho'o masia pa'iche'te cuasa ña chu'u pa'iche'te cuasato repajē'e peoche'me chu'u pa'iche. Jā'ajekuna chu'u cutusi'ere cuasa oimu chu'u —chinasomu.

Jā'aja'ñe i'kacuhauna Dios Elifa'te ija'che i'kaasomu:

—Mu'ure rua pe'rumu chu'u, chekunare ũcuachi'a. Musanukonapi chu'u neeku Job kuacheja'che ũcuarepare chu'u pa'iche kuamanerena pe'rumu chu'u. Jā'ajekuna chura jo'chava'nare te'eva'narechi'a ra chu'uni isiju vani uosojū'u. Ũcuachi'a Jobni sēejū'u, ũcuauji musanukona cu'ache cho'osi'e chu'uni sēekaau. Sēekaito asa musanukonare cu'ache ti'jñeñe cho'omaneja'mu chu'u —chinasomu. Chikuna Elifana'me Bildana'me Zofar Repau chū'usi'e cho'oasome. Jā'ajekuna Dios repaña cu'ache cho'osi'e Jobpi sēkakuna jo'e cuasamaneasomu.

Repau Job repanare sēekaisirumu Diopi cho'okaiuna repau aperumu paasi'e ka'chañoã jovo chenuko na'a rua kuriu paniasomu. Ũcuachi'a repau majapāina'me repau'te re'oja'che cho'ona jo'e rua ña kukuju paniasome repau'te. Ũcuachi'a

Job 38-42; Salmo 1, 2

mamachii jo'e dierepanare paaasomu repau. Jã'aja'ñe pa'iu vajuu pa'irumu rua pojoku paniasomu repau.

Salmo 1.1-6

1 Pãi ija'che pa'ina pojoju pa'ime: Diore cuhena pa'iche ña chëa pa'imana, cu'ache pa'ina cho'ocheja'che cho'omana, pãi cu'ache pa'ina chu'vachu'o asa chëamana. 2 Jã'aja'ñe pa'iche cuhena Dios chu'ore pojoju asa chëa che'cheju si'arumu cuasaju re'oja'che pa'ime. 3 Jã'aja'ñe pa'ina pãi sũkiñu chiacha ru'tuva tãsi'ñu ũsurumu pa'iche ãira'puruã kũiu ja'ojë'e phã'pha tuã'tuama'ñe pa'iñuja'ñe re'oja'che pa'ime.

4 Cu'ache cho'onata'ni re'oja'che pa'imanajeju chĩ'caja'che pa'ime. 5 Jã'ajekuna Maire Paaku Dios pãi ũcuanuko cho'osi'e ña ro'iche chũ'urumu repana cu'ache cho'osi'e ro'i ro'iche chũ'uku cu'achejana repanare saouna re'oja'che pa'inare ja'me pa'imanejanaa'me repana. 6 Maire Paaku re'oja'che pa'inare pãi ñaku kuiraku pa'imu. Cu'ache pa'inareta'ni Repauji kuiramauna cho'osojanaa'me.

Salmo 2.1-12

Hch 4.25-26; He 1.5; 5.5

1 Pãi si'avãju Diore cuheju ruarepa pe'rume. Diore cu'ache cho'oñu chini cho'ocu'akuna cho'ote'eme repana. 2 Pãi chũ'una si'achejña pa'ina chi'iju Dioni jachaju Repau'te cavajachere cutuju pa'ime. Diopi Repau Neekuni raouna Repau cho'oche'te ũseñu chini cutute'eme repana. 3 Ija'che i'kanaa'me repana:

—Repana chũ'ũñe jachaju maire uache'te cho'oñu mai

—chiime. 4 Cunaumu Pa'iku Maire Paaku Dios jã'aja'ñe i'kanare ña pãisomu, “Rua vesunaa'me repana”, chiiu.

5 Jã'ajekuna repanare pe'ruku, “Cu'ache pa'inaa'me ina”, chiiu Repauni teakuna ija'che i'ka kukomu:

6 —Chu'u Dios, Sión vu'ejooopo aikũti chu'u pa'icheja pa'ikũti cajoopo, Repauji chũ'uku paa chini chu'u Neekuni jo'kasi'kua'mu —chiimu.

7 Maire Paaku ija'che i'kasi'kua'mu:

—Ja'ku chu'ure ija'che i'kasi'kua'mu: “Mu'u chu'u chĩia'mu; irumuna pãi ũcuanukore kua jñaumu jã'a. 8 Sëejũ'u chu'ure, pãi si'avãju pa'inare mu'upi paa'ku chini peore ïsira. 9 Pãire chũ'uku mu'ure cuhenare cu'ache ti'jñeñe chũ'uja'mu mu'u.

Repanare uache'te cho'oũseku rua pa'ivesache chũ'uja'mu mu'u repanare", chiisi'kua'mu —chiimu Dios Mamaku.

10 Jã'ajekuna musanukona pãi chũ'una masi asajũ'u. Masi ñajũ'u, ꞑcu'ache ti'jñeuna cho'osoñe!

11 Diore cuaca kukuju Ũcuauñi pojoju Repau chiiche'te cho'oju pa'ijũ'u.

12 Ũcuachi'a Mamaku'te pojoju Repau chũ'uñe ja'chama'ñe cho'ojũ'u, Repauji pe'ruku musanukonare cho'osoche'te chũ'umanea'ku. Chekurumu Repau musanukona cu'ache cho'osi'e cuaca teana pe'ruku cu'ache ti'jñeñe chũ'uja'mu. Jã'ata'ni Repau'te cuasaju vajuchuma'ñe sēeju Repau cho'okai-che'te cha'ana ũcuauñi pojoju pa'ime.

Salmo 8.1-9

Mt 21.16; He 2.6-8

1 Chukuna'te Paaku, Dios, mu'upi peore masakuna pãi si'achejña pa'ina cuasaju pojoju pa'ime mu'ure. Chejana'me cunaumu pa'inare pojocojñoku pa'iku'mu mu'u.

2 Vijachĩina'me na'a aina mu'upi cho'okaiuna mu'uni pojoju re'oja'che i'kanaa'me. Re'oja'che i'kajuna mu'ure Masiu'te cuhenare mu'uni cu'ache cho'oñu chiito cho'ocu'amu. Mu'ure cavañu chiito ũsemu mu'u.

3 Mu'u cho'osi'e, cunaumu, pãimiauna'me ma'jñoko peore ñani ija'che cuasaku'mu chu'u: 4 ¿Dios pãi cuasaku'u? ¿Repanare oiku'u Repau?

5 Mu'upi cho'okaiuna ángeles chukuna'te pãi na'a cajejaiche masina pa'ime. Jã'ata'ni mu'upi cho'okaiuna ña, kukucojñona pa'inaa'me pãi.

6 Mu'u cho'o jo'kasi'ere pãipi kuiraju paapu chini jo'kasi'kua'mu. Ũcuachi'a pãipi peore chũ'ua'ju chini jo'kasi'kua'mu mu'u repanare.

7 Ũcuaja'che pãipi jo'chava'nare, oveja, vaca peore chũ'uju paapu chini jo'kasi'kua'mu mu'u, airo cava'nare ũcuachi'a.

8 Ũcuaja'che pĩ'a, chiacha va'í, mar chiara pa'iva'nare peore pãipi chũ'uja paapu chini jo'kasi'kua'mu mu'u.

9 Chukuna'te Paaku, Dios, mu'upi Peore Masikujekuna pãi si'achejña pa'ina mu'ure cuasaju pojoju pa'ime.

Salmo 19.1-14

1 Umure ñato Dios cho'osi'epi re'oja'che ñokuna Repau peore masiu pa'iche cuasare'omu. 2 Ūcuachi'a Repau jo'kasi'ejekuna si'arumu umucusena'me ñami pa'iana ña Dios peore cho'omasia pa'iche cuasare'omu. 3-4 Ūmu pa'iche i'kama'ñe pa'icheta'ni re'oja'che ñoju, si'achejñaruã so'ña ku'iju repachejña pa'inare kuacheja'che ña Dios pa'iche'te masire'omu, ūsuu cajechejajatu'ka. 5 Repau ūsuu ku'iu koka paaku pojoku rua miamu, pãiu romi vejasi'ku pojocheja'che, ūcuachi'a pãiu rua vu'vuku charo tã'a pojocheja'che. 6 Eta muni su'iu cunaumu peore chekukã'kona jëni tã'akuna repau asuche ūcuanukore cuasoku repau miañejë'e ūcuanukore ñomu. Katicu'amu maire. Ūcuaja'che ūsuuji re'oja'che ñoku Dios masiche'te ñomu maire.

7 Dios chu'o rua re'oja'chere pãipi asa chëani pa'iche mamare re'oja'che pa'ime. Repachu'opi peore ūcuarepa kua-kuna pãipi pa'ivesunapi asaju che'cheni pa'imasina pa'ijanaa'me. 8 Diopi re'oja'che pa'iche chũ'ukuna Repau chũ'uñe asaju jachama'ñe cho'ona pojoju pa'ime. Dios chũ'uñe cu'achejë'e peochejekuna repachu'o asaju che'che jachama'ñe cho'onapi miañeja'ñe re'oja'che pa'ime. 9 Maire Paaku'te Diore cuasa kukuna repana rekoñoã meno tunocojñosinajeju si'arumu Repau'te ja'me pa'iju pojoju pa'ijanaa'me. Pa'irepache chũ'uñejeku re'oja'imu Dios chũ'uñe. 10 Pachokuri rua paauache'me. Jã'ata'ni Dios chu'o na'a rua re'oja'chea'me. Airo pũji ãni vajucheja'che Dios chu'o na'a rua asavajume pãi. 11 Diopi chu'u cho'ojachere i'ka kuakuna Repau chiiche jachama'ñe cho'omu chu'u. Jã'aja'ñe cho'okuna re'oja'che isimu chu'ure.

12 Pãi ūcuanukore repana cu'ache cho'оче ūcuanapi meñe cuasa masicu'amu. Ja'ku, chu'ure cho'okaijũ'u, chu'u cu'ache cho'оче'te meñe cuasa masi mu'uni kua ūhasora, mu'upi jo'e cuasamanea'ku chini. 13 Ūcuachi'a chu'ure cho'okaijũ'u, cu'ache cho'ouato cho'omanera. Ūsekaijũ'u chu'ure, chu'upi cu'ache cho'oku che'chesomanera. Mu'upi chu'ure cho'okaito re'oja'che pa'iu cu'achejë'e peou mu'u ña pojochechi'a cho'oku pa'ija'mu chu'u.

14 Chu'ure Paaku, chu'u re'oja'che cuasaku i'kaku pa'iana mu'u ña pojoto re'omu. Pãipi chu'ure cu'ache cho'oto mu'upi tã'takaiu re'oja'che cho'okaiuna cu'achejë'e peoche pasa chiimu chu'u.

Salmo 22.1-31*Mt 27.35,46; Mr 15.24,34; Lc 23.34; Jn 19.24; He 2.12*

1 Dios, chu'ure Paaku, ¿je'se pa'iuna mu'u chu'ure jo'kasoku? ¿Je'se pa'iuna chu'ure rani cu'ache cho'ochē ũsekaima'ku mu'u? ¿Je'se pa'iuna chu'u oiche asama'ku? 2 Dios, chu'ure Paaku, umucusena'me ñami sēemu chu'u mu'ure. Jā'ata'ni cho'okaima'mu mu'u. Jā'ajekuna oiu cuasaku kāima'mu chu'u.

3 Jā'ata'ni re'oku'mu mu'u. Israelpāire Paaku chū'uku pojocojñoku pa'imū mu'u. 4 Chukuna aipāi mu'uni cuasajuna chekunapi repanare cu'ache cho'oto tā'takaiu paniasomu. 5 Repanapi, mu'uni, “Cho'okaija'mu Repau”, chiija cuasaju sēejuna, mu'u cho'okasa chiisi'e ũcuarepa cho'okaiu paniasomu.

6-7 Koka peoku vesukujekuna pāi chu'ure cuheju pāisonaa'me. Ũcuachi'a tea ñaju repana sījo sū'cuiju cu'ache i'kanaa'me repana chu'ure. 8 Ija'che i'kame repana chu'ure: —“Dios chu'ure Ũcuauuni cuasakuna cho'okaija'mu”, chiisi'kua'mu repau. Jā'ajekuna chura Diopi cho'okaau repau'te, Repauji ũsera chini ũsea'ku —chiime.

9 Jā'ata'ni iere masimu, Ja'ku: Mu'upi cho'okaiuna ja'ko cutaro pa'isi'kupi aineesi'kua'mu chu'u. Repaoji ojere chūsa-kona vajuchuma'ñe kāiu pa'isi'kua'mu. 10 Chuta'a chu'ure jñaa-cojñomarumupi ñaku kuiraku pa'iku'mu mu'u chu'ure. Chuta'a chu'u ja'ko cutaro sa'navu pa'irumuna mu'u Dios paaco-jñoku'mu chu'u. 11 Jo'kasomanejū'u chu'ure; chu'u cu'ache cho'ocojñojaramu tī'asocuhamu. Chu'ure ũseku cho'okaijaure peomu chu'u.

12 Chu'ure cuhena toro Basán cheja pa'ina kokaneenaja'ñe cho'ojū rani rūhiso'koro pachu nukame. 13 Ũcuachi'a león chai kokaneena kūni ānisoñu chiina cho'ochēja'che chu'uni vanisoñu chini cu'ache cho'ome repana. 14 Jā'aja'ñe cho'ojuna oko chiara kuenesocheja'che koka peoku jūnisopi'ramu chu'u. Chu'u tara ro'kesichejña ru'tusocheja'che cuasomu chu'ure. Chu'u au vacaño-ñoā ko'sicheja'che ko'siche cuasomu chu'ure. 15 Okoua cajejaniso chu'u chu'opo toto kueneñeja'ñe kuenesomu. Chemeño ojena'vu je'nasomu chu'ure. Chī'ca sējoñeja'ñe sējocojñosi'kujeku jūnisopi'ramu chu'u. 16 Pāi cu'ana jamuchai cho'ochēja'che peore rūhiso'koro pachu nukame. Jājñana'me cū'a peore tota etajani eo rueosinaa'me chu'ure. 17 Suchusosi'kujekuna chu'u tara peore

Salmo 22

ñokuna kuëkue ñare'omu. Rua pãï ñaju pãisome repana chu'ure. **18** Chu'u ju'isikãñare paañu chini catara'karuã mami tocha-sira'karuãpi chejana su'ame, chu'u ju'isikãña paajauni jñaañu chini.

19 Jã'ata'ni mu'u chu'ure Paaku koka paaku cho'okaiku'mu. Jã'ajekuna chu'ure jo'kasoma'ñe na'mi rani cho'okaijũ'u. **20** Ina pãï jamuchai cho'ocheja'che chu'ure cu'ache cho'oju vanisoñu chiiche ñsekaijũ'u chu'ure. **21** León chai kokaneena kũni añisoñu chini cho'ocheja'che ina chu'ure vanisoñu chiiche ñsekaijũ'u. Ūcuachi'a toro kokaneena e'chosé'ñapi tota vēasoñu chiinaja'ñe ina chu'ure cu'ache cho'oche tã'takaijũ'u.

22 Mu'upi chu'ure cho'okaiuna, chu'u cho'jechĩire mu'u pa'iche'te kuaku, repanana'me chi'i mu'uni pojoku ujara. **23** Musanukona Maire Paaku'te cuasaju Repau chũ'uñe cho'ona pojoju pa'ijũ'u Repau'te. Jacob jojosi Israelpãï ūcuanuko Diore re'oja'che i'kaju, “Peore masiku'mu mu'u”, chiiju pojoju pa'ijũ'u. **24** Pãï chuova'na pa'ina cu'ache ti'jñecojñoju oinare ñacuhema'kua'mu Repau. Jã'aja'ñe cho'oma'ñe repanare ña oiu repana sēeñe asa cho'okaiu pa'iku'mu Repau. **25** Ja'ku, pãï mu'u neena jainuko asaju'te mu'u re'oja'che cho'okaiu pa'iche'te cuasaku kuaku pojoku pa'ija'mu chu'u. Ūcuachi'a mu'ure cuasa kukuju mu'u chũ'uñe cho'oju pa'ina ñaju'te chu'u cho'ora chiisi'e ūcuarepa cho'oku pa'ija'mu chu'u.

26 Musanukona cu'ache cho'ocojñoña ãu chajiche ãni pojochaja'che Dios re'oja'che cho'okaiche cho'ocojñoju pojoju pa'ijũ'u. Ūcuachi'a musanukona Repau'te sēeju pa'ina Ūcuauji cho'okaiuna Maire Paakuni pojoju si'arumu re'oja'che pa'ijanaa'me. **27** Pãï si'avãju cheja si'achejña pa'ina ūcuanuko, Maire Paaku'te cuasaju jovo, Repau ti'jñeñena ro're puu ñu'iju pojoju pa'ijũ'u Repau'te. **28** Maire Paaku Dios pãï ūcuanukore Paaku, si'achejña pa'inare ūcuanukore chũ'uku pa'iku'mu Repau. **29** Pãï ūcuanuko jūnisojava'na cu'amajñaruã karama'ñe rua paana Diorechi'a cuasaju pojoju pa'ijũ'u. Mai ūcuanuko meñe jũ'iñe ūseju pa'imanaa'me.

30 Mai jojocojñoosina repana vajuna pa'ichetu'ka Repau pa'iche'te cutuju Maire Paaku'te pojoju pa'ijanaa'me. **31** Ūcuapani na'a cho'je aineesinare Repau Dios masi chũ'uku pa'ichena'me Repau re'oja'che cho'okaiu pa'iche kuajanaa'me.

Salmo 34.1-22*Jn 19.36; 1 Pe 2.3; 3.10-12*

1 Maire Paaku'te Diore si'arumu re'oja'che i'kaku pojoku pa'imu chu'u. 2 Diopi chu'uni re'oja'che cho'okaiuna rua pojomu chu'u. Chu'upi Repau pa'iche'te pojoku kuakuna pāi repa rekoñoā, “Vesunaa'me chukuna”, chiiju cuasaju pa'ina asa pojojanaa'me. 3 Ūcuanuko chi'i pa'iju Dioni pojoju, “Peore masiku'mu Repau”, chiiju pañu mai. 4 Vajuchuku Dioni sēeuna Ūcuauji cho'okaiuna vajuchuma'mu chu'u chura. 5 Diore cuasaju sēeju pa'ina pojoju pa'ime. Si'arumu repanare jorema'ñe cho'okaimu Repau.

6 Chu'upi chuova'u oi u sēeuna asa chu'ure cu'ache ti'jñesi'e ūsekaisi'kua'mu Repau. 7 Diore cuasaju pojonani cu'ache ti'jñeto Repau'te ja'me pa'ikuji ángelpi rani ūseku tā'takaimu. 8 Dios re'oku pa'iche asa chēa re'oja'che pa'ijū'u. Pāiu jā'aja'ñe Repauni cuasaku cho'okaicojñoku pani pojoku pa'ija'mu. 9 Musanukona Dios neena, Repau'te cuasaju pojoju pa'ijū'u; jā'aja'ñe pa'inare karama'mu repa chiiche. 10 Chekurumu kurina pa'isina chuova'na carūniso āucuhava'na pa'ijanaa'me. Maire Paaku'te sēeju pa'inata'ni re'oja'che pa'ichena'me repa chiiche karama'ñe paajanaa'me. 11 Chu'u chījjava'na, asarepajū'u. Diore cuasaju pojoju pa'iche'te che'chora musanukonare.

12-13 Pāiu si'arumu pojoku pasa chiiku cu'achena'me jorechu'o cutuche juvoa'ku. 14 Cu'ache cho'ochē'te ūhaso re'oja'chere cho'oku paau. Re'oja'che pa'iche'te kuachu'ore asa chēa re'oja'che paau. 15 Dios re'oja'che pa'inare pāi kuiraku repa Repau'te sēeñe asaku pa'imu. 16 Jā'ata'ni cu'ache cho'onare Repauji cuheku cho'okaimauna pāi ūcuanuko repa nare cuheju cavesusojanaa'me. 17 Re'oja'che pa'inapi Repauni cuasaju oi u sēeto asa repanare cu'ache ti'jñeñe ūsekaija'mu Repau. 18 Pāi cu'ache cho'oju pa'inapi repa rekoñoā re'oja'che cho'ouache cuasanareta'ni cho'ocu'akuna oinare repa sēeñe'te asa cho'okasa chini cha'amu Dios. 19 Re'oja'che pa'iku'te te'eñoā cu'ache ti'jñecojñoku'te Maire Paaku Diopi re'oja'che cho'okaimu repau'te. 20 Ūcuauji tā'takaiuna repa tara te'etarapujē'e juchumaneja'mu. 21 Pāiu cu'ache cho'oku pa'iku repa cu'ache cho'osi'e ro'i cu'ache ti'jñecojñoja'mu. Ūcuachi'a re'oja'che pa'inare cuhena repa cuhesi'e ro'i cu'ache

Salmo 34, 51

ti'jñecojñojanaa'me. **22** Jā'ata'ni Maire Paaku Dios Repau'te pojoju Repau chiiche cho'onare cu'ache cho'osi'e, ro'iche chū'umaneja'mu Repau.

David Betsabena'me cu'ache cho'osirumu Diore oiu sēēne'me

Salmo 51.1-19

1-2 Ja'ku Dios, Pāi Oi Ai, re'oja'che cho'okaikujeku chu'ava'ure oiu, chu'u cu'ache cho'osi'e tunoso jo'e cuasamanejū'u. **3** Chu'u cu'ache cho'osi'e jachama'ñe ũcuarepa kuaku si'arumu repa cho'osi'ere cuasaku oimu chu'u. **4** Mu'urechi'a cu'ache cho'osi'kua'mu chu'u. Mu'u cho'oūseche'te cho'oku mu'ure ñaku'te cu'ache cho'osi'kua'mu. Chu'u cu'ache cho'osi'e i'kaku ũcuarepare i'ka jñausi'kua'mu mu'u. Jā'aja'ñe i'kaku re'oja'che rūhiñe i'kamu mu'u. Chu'u cu'ache cho'ore-pasi'kua'mu, Ja'ku. **5** Chiirumupi vua chu'u cu'ache cho'oku pa'iku'mu. Ūcuarepaa'me jā'a. **6** Jā'ata'ni mu'u ũcuarepa pa'iche'te chiikujeku pa'imasiche'te che'choku'mu chukuna'te.

7 Mu'upi chu'u cu'ache cho'osi'ere tunosokaito meno peorekokocho paaja'mu chu'u. **8** Mu'upi cho'okuna sumava'u pa'iku'teta'ni jo'e mu'upi cho'okaijū'u; pojoku pasa. **9** Chu'u cu'ache cho'osi'e peore tu'neso jo'e cuasamanejū'u. **10** Ja'ku, chu'u rekocho care'vakaijū'u, mu'uni masi cuasaku mu'u chiiche'te cho'oku pasa. **11** Chu'ure ja'me pa'iche jo'kasomanejū'u. Ūcuachi'a mu'u chu'ure jo'kasirekocho tuasomanejū'u. **12** Cho'okaijū'u chu'ure, mu'u chu'ure cu'ache ũsekaiche'te cuasaku jo'e pojoku pasa. Mu'u chiichechi'a cho'oku pa'iuarekocho care'vakaijū'u chu'ure.

13 Jā'aja'ñe chu'ure cho'okaito cu'ache pa'inare mu'u pa'iche'te che'choja'mu chu'u, repa cu'ache cho'oche'te ũhaso mu'uni cuasaju jovoaj'u chini. **14** Dios, chu'ure cu'ache cho'ora chiiche ũsekaikujeku, cho'okaijū'u chu'ure; jo'e jā'aja'ñe cu'ache cho'ocuhemu chu'u. Chu'ure cho'okaijū'u, mu'ure pojoku mu'u re'oja'che pa'iche'te kuaku ujaku pasa. **15** Chu'ure Paaku, cho'okaijū'u chu'ava'ure, mu'uni cuasaku pojoku ujaku pasa. **16** Ja'ku, chu'u cu'ache cho'osi'ere ro'ira chini chu'u paamajñaruã jo'cha va'iva'nana'me cu'amajñaruã mu'uni ra ĩsiche chiima'kua'mu mu'u. Mu'upi chiito ra ĩsira'amu chu'u. Pāi, repa cu'ache cho'osi'e ro'iñu chini ĩsijuna uosomajñaruã ñani

pojoma'kua'mu mu'u. **17** Mu'u chiiche ija'chea'me: Chu'una'me chekuna cu'ache cho'osinapi chukuna rekoñoã cu'ache cho'osi'ere cuasaju oiju mu'uni kua ũhasoaj'u chiimu. Jã'aja'ne pa'inare pojoku, cuhemaneja'mu mu'u.

18 Jerusalén vu'ejoopo pa'inare oiu re'oja'che cho'okaijũ'u, repajoopo pa'iso'koro je'na pi'nire'oa'ku. **19** Jã'aja'ne cho'o, pãi pojaju mu'u chũ'usi'ere masi cho'uju repana paamajñaruã jo'cha va'iva'nana'me cu'amajñaruã mu'uni ra ĩsi uokaijuna pojoja'mu mu'u.

Peore masi chu'vaku tochasi'ea'me
(He 12.5-6; 1 Jn 1.8; Ap 3.19)

Proverbios 1.1, 2, 8, 24, 28

1 Salomón, Israelpãi chũ'uku pa'isi'ku, pösüpãire ija'che chu'vaasomu:

2 —Masina pa'ũato ie chu'o chu'u i'kache asa chẽañe pa'imu —chiniasomu Salomón.

8 Chu'u chiijava'na, muja'kupãi chu'vache jachama'ne pa'ijũ'u. Ũcuaja'che muja'koromi chu'vache asa chẽajũ'u.

24 Dios maire ija'che i'kamũ:

—Chu'u Dios, musanukonare, “Chu'uni cuasajũ'u”, chiiku'mu. Jã'ata'ni musanukona chu'u i'kache'te jachaju cuasamanaa'me, chu'uni cuheju. **28** Cu'ache til'ñeumucuseta'ni cho'okaau chini chu'ure sějanaa'me musanukona. Jã'ata'ni chu'u repaumucuse musanukona chu'ure aperamu cuhecheja'che sãĩne cho'okaicuheja'mu —chiimu Dios.

Proverbios 2.1-7, 16

1-5 Pãi repanare cho'ore'ochetu'ka Dios chiichechi'a si'arumu cho'uju pani, Ũcuauji cho'okaiũna na'a re'oja'che cho'uju pa'ijanaa'me.

6 Diopi maire masiche jo'kaku, re'oja'che che'choku'mu maire.

7 Diopi ñaku kuirakuna cu'ache cho'oma'ne re'oja'che pa'inaa'me mai.

16 Si'uroomi cu'a cho'oma'ne pa'iju musanukona rñjoromichi'a paaju cho'uju pa'ijũ'u. Ũcuachi'a chekuna rñjoromi cu'a cho'okai-manejũ'u.

Proverbios 3, 4

Proverbios 3.5-7, 9-15, 27, 28, 30

5 Musanukona masichechi'a cuasaju pa'ima'ñe, musanukona rekoñoã Maire Paakuni cuasaju séeju, Ũcuauji cho'okaiuna Repau chiiche cho'oju pa'ijũ'u.

6 Musanukonapi Repauni si'arumu cuasaju pani Ũcuauji cho'okaiuna re'oja'che pa'ijanaa'me.

7 Maire Paakuni cuasaju cu'ache cho'ocuheju, “Ũcuare rua masimu chu'u”, chiimanejũ'u musanukona.

9-10 Mu'u paache ũcuauache'te Dioni ĩsiku pojoku pa'ijũ'u. Mu'u tãsi'e ãu kũito chekurumu kurire kooni, charo jmanukoru mini Dioni pojoku ĩsijũ'u. Diore ĩsi pi'ni mu'u chiiche'te koojũ'u. Jã'aja'ñe cho'oni Diopi mu'ure kuirakuna mu'u chiiche karama'ñe paaja'mu mu'u.

11-12 Chu'u chiijava'na, Maire Paaku musanukonare kukoku che'choche cuhemanejũ'u. Ũcuachi'a, “Pani ti'ama'ñea'me ie”, chiimanejũ'u, Repauji musanukonani cu'are cho'oũseto. Dios Repau oinare kukoku che'choku'mu. Ũcuachi'a Repau neenare te'eñoã cu'ache ti'jñeñe jo'kamu Dios, repanapi cu'are juvoma-siju re'oja'che paapu chini.

13-15 Kurina'me cheke rua ro'imajñaruã ruarepa paauache cuasama'ñe pa'iju, pa'imasiche'te na'a rua cuasajũ'u.

27-28 Mu'ure cho'okaau chini sėeku'te jmamakarujė'e cuhema'ñe cho'okaijũ'u, mu'ure cho'ore'oche pa'ito. Chura cho'okaire'oche'te, “Che'ro cho'okasa”, chiimanejũ'u mu'u; teana cho'okaijũ'u repau'te.

30 Mu'ure cu'ache cho'omanare te'eu'terejė'e cavache chiimanejũ'u.

Proverbios 4.2, 14, 18, 19, 24

2 Chu'u rua re'oja'che pa'iche che'choku'mu. Jã'ajekuna chu'u che'choche jo'kasoma'ñe pa'ijũ'u.

14 Cu'ache pa'inare ja'me pa'imanejũ'u; mu'ujeku repana pa'iche'te ñaku che'che ũcuaja'che pa'añe.

18-19 Pãi re'oja'che pa'ina repana rekoñoã umucuse miakuna ma'a re'oja'che ñaju sainaja'ñe re'oja'che cuasaju re'oja'che pa'ime. Jã'ata'ni pãi cu'ache pa'ina repana rekoñoã ñamipi chija'iu ñomauna tota tãinaja'ñe si'arumu cu'ache cuasaju cu'ache pa'ime.

24 Jorechu'o cutuku pa'imanejũ'u mu'u; ũcuarepare chu'o cutuku pa'ijũ'u. Ũcuaja'che cu'ache i'kamanejũ'u.

Proverbios 6.16-21, 23

16 Sieterepamajña pa'imu Maire Paaku Dios cuherepache:

17 “Rua masiku'mu chu'u”, chini cuasache. Jorechu'o cutu-che. Chekunare rupu vanisoche.

18 Ũcuauache cu'ache cho'oñu chini cuasaju pa'iche. Cu'ache cho'oñu chiiche.

19 Pãi cho'osi'ere joreju kuache. Majapãichi'a cavaju pa'iche.

20-21 Chu'u chiijava'na, peore musanukona rekoñoopi muja'kupãi che'choche asa chëa, musanukona uameã cavuna quëo suo ñe'uju pa'icheja'che cavesuma'ñe cuasaju pa'ijũ'u.

23 Ũcuarepaa'me ie: Mai ja'kupãi che'choche, maipi re'oja'che paapu chini chu'vachejeku, uopu chũorena mia-ñeja'ñea'me, cu'ache pa'iche ũseju re'oja'che chu'vache.

Proverbios 8.17, 36

17 Dios ija'che i'kamũ:

—Chu'ure chiinare rua oiu paaku'mu chu'u. Jã'ajekuna chu'ure cuasaju sēenare asaku cho'okaija'mu.

36 Pãi chu'uni cuheju cuasamanata'ni cho'osoche'te chiiju ũcuanapi meñe cu'ache cho'uju cho'osome —chiimu.

Proverbios 10.1, 27, 32

Ie cheke masi pa'iche chu'vachu'oa'me:

1 Pãiu mamakuji pa'imasini repau puka'kupãi rua pojoju'te re'oja'che pa'imu. Jã'ata'ni mamakuji pa'ivesuto, chuova'na cuasaju oime puka'kupãi.

27 Mu'upi Dioni cuasaku pojoku pani rua jeerumu pa'ija'mu. Jã'ata'ni cu'ache cho'oku pani jeerumu pa'imaneja'mu.

Re'oja'che cho'onarechi'a kuiraku'mu Dios.

32 Pãiu pa'imasiku chekunare pãi re'oja'chechi'a cutu asoku pa'imu. Jã'ata'ni pa'ivesuku si'arumu cu'achechi'a cutu asoku pa'imu.

Proverbios 12.15

Pãiu pa'ivesukuji, “Pa'imasimu chu'u”, chiiu cuasa re'oja'che pa'iche chu'vachu'ore asacuheku che'chema'mu. Pãi pa'imasi-nata'ni repanare chu'vato re'oja'che asaju na'a rua che'cheme.

Proverbios 13, 14, 15

Proverbios 13.3, 9, 19, 20, 24

3 Maipi chu'ore ũcuauache'te cutuju pa'ima'to re'oja'che pa'ija'mu maire. Jã'ata'ni maipi si'areparumu cutuni maipi cu'achu'o paame.

9 Pãi re'oja'che pa'ina repaña rekoñoã uopu miañeja'ñe re'oja'che cuasaju pa'ime. Jã'ata'ni pãiu cu'ache pa'iku repau rekocho uopu chachasocheja'che cu'ache cuasaku pa'imu.

19 Maipi chiiju re'oja'chechi'a cho'uju pani rua pojoju pa'ija-naa'me. Jã'ata'ni pãi cu'ache pa'ina jmamakarujē'e repaña cu'ache cho'oche jo'kauama'ñe cuasaju pa'ime.

20 Re'oja'che pa'imasinana'me jovo pa'iju, pa'imasiche'te che'che re'oja'che pa'ijũ'u musanukona. Jã'ata'ni pa'ivesu-nana'me jovo pa'ito cu'ache ti'jñeja'mu musanukonare.

24 Pãiu repau mamachiipi cu'ache cho'oreña vaimaneni, mamachiire oima'mu. Jã'ata'ni mamachiire oirepani, masi paapu chini jã'aja'ñe cho'oche ũseku vaiu che'chomu repau.

Proverbios 14.15, 20, 21, 29

15 Pãi rua vesuna repañare i'kache peore, “Ũcuarepaa'me”, chiime. Masinata'ni repañare cho'o ñorumujatu'ka, “Ũcuarepaa'me”, chiima'me.

20 Pãiu'te chuova'u pa'iku'te, repau'te ja'me pa'inajatu'ka cuheju teache ñame. Kuriu'teta'ni repau'te ja'me pa'ina rua pojome. Jã'aja'ñe cho'oche cu'amu.

21 Pãiu ũcuauakuji repau'te ja'me pa'ikuni cuheni rua cu'ache cho'omu. Jã'ata'ni pãiu ũcuauakuji chuova'u pa'ikuni ña oiũ re'oja'che cho'okani repau rekocho pojoku pa'ija'mu.

29 Pãi pa'imasina chekunare ña oinajeju na'mi pe'ruma'ñe pa'ija re'oja'che cho'okaiju pa'inaa'me. Jã'ata'ni pãi rua na'mi pe'runa repaña vesuna pa'iche'te cho'o ñome.

Proverbios 15.1, 3, 15, 16

1 Pãiu ũcuauakuji pe'ruchu'opi i'kato, pe'ruma'ñe re'oja-chu'opi pe'keru sãiñe i'kajũ'u, pe'ruche'te cuhasoa'ku. Mu'upi sãiñe pe'ruchu'o i'kato na'a rua pe'ruja'mu repau.

3 Maire Paaku Dios si'achejña pa'iu pãire re'oja'che pa'inana'me, cu'ache pa'inare ñaku pa'iku'mu.

15 Pãiu suma'ñe pa'ikuji ñato si'aumucujña cu'achechi'a ti'jñemu. Jã'ata'ni pojoku pa'ikuji ñato si'aumucujña

re'oja'chechi'a ti'jñemu.

16 Kuriuji Diore cuasamaneni chuova'u pa'imū repau rekocho. Jā'ajekuna chuova'u pa'iku'te Diore cuasaku pa'ito na'a rua re'omu.

Proverbios 17.4, 5, 28

4 Cu'ache pa'ikuna'me joreu, cu'ache cutuchu'ore na'mi asa chēame.

5 Pāiu ūcuauakūji chuova'u pa'ikuni ñaku pāisoni, Dioni ñaku pāisocheja'che cho'omu. Ūcuaja'che chekunani cu'ache ti'jñekuna ñaku pojoto, na'a rua cu'ache ti'jñeja'mu repau'te.

28 Rua vesuūji chu'ore ruarepa cutumaneni masiūja'iu ñomu. Jā'ata'ni repauji chu'o cututo repau cutuchu'ore asa repau vesuu pa'iche masire'omu.

Proverbios 20.1, 9, 13, 19, 22, 24

1 Pāipi conore ruarepa ūkuni cu'ache pa'ime. Cono jūni, "Peore masinaa'me chukuna", chiiju rua cavame. Cono ruarepa ūkuche pa'imasiina cho'ochema'mu.

9 Pāi te'eu'terejē'e, "Chu'u rekocho meno peorekocho paaku'mu", chiicu'amū, ūcuanuko cu'ache cho'onajejuna.

13 Ñameku kāi ai pa'imanejū'u, chuova'u pa'iuama'to. Ñamema'ne pa'iu si'arumu cho'oche cho'oku pa'ijū'u, mu'ure āu cajejaiche paauato.

19 Pāiu cu'achu'o cutu ai jmamakarujē'e jujama'ne peore kuaku pa'imū. Jā'ajekuna cu'achu'o cutunare jovo pa'imanejū'u.

22 Mu'ure cu'ache cho'onare sāiñe na'a rua cu'ache cho'oma'ne Dioni cha'ajū'u, Ūcuauji ro'iche chū'ua'ku repanare.

24 Maire ti'jñejañe vesunaa'me mai. Jā'ajekuna Dios maire si'arumu kuiraku'mu.

Proverbios 21.2, 16, 26

2 Pāiūji repau cho'oche'te cuasani, "Rua re'oja'imū jā'a chu'u cho'oche", chini cuasamu. Jā'ata'ni pāi rekoñoā pa'iche Masi-kuji Diopi ñato chekurumu re'oja'ima'mu jā'a.

16 Pāiu re'oja'che cho'oma'ku repau rekocho cho'osoja'mu.

26 Ñamena si'arumu na'a rua pōsena'me kuri paache chiime. Re'oja'che pa'inata'ni si'arumu chekunare oiju ūsema'ne rupu īsiju pa'ināa'me.

Proverbios 22.6, 12, 22, 23

6 Mu'u chĩire irumuna teana re'oja'chere che'chojũ'u. Irumu che'chosi'e re'oja'che pa'iche airumu jmamakarujẽ'e jo'kasomaneja'mu repau.

12 Pa'imasiku'te rua pojomu Dios. Jorecheta'ni asacuheku, pãi chekunapi repau joreche'te masia'ju chini cho'o jñaumu Repau.

22-23 Pãiu'te, “Chuova'u pa'iku'mu iku”, chini cu'ache cho'omanejũ'u. Ūcuachi'a, “Cutuvesumu iku”, chini repauni cu'ache cho'oche'te chũ'ua'ju chini pãi chũ'una pa'ichejana sa nukomanejũ'u repau'te. Musanukonapi jã'aja'ñe cho'oto Diopi repau'te tã'takaiu musanukonani cu'ache ti'jñeñe cho'oja'mu.

Proverbios 23.19-22, 24, 25

19 Chu'u chĩijava'na, chu'u chu'vache asa chẽa ma'a rũhiñe pa'ima'a sainaja'ñe si'arumu re'oja'che cho'ojũ pa'ijũ'u.

20-21 Cono jũ'inare ja'me pa'imanejũ'u. Ūcuaja'che ruarepa ãineenana'me pa'imanejũ'u; repauna pa'iche'te ña chẽa ūcuaja'che pa'añe. Ruarepa ãineenana'me cono jũ'ina uokuana pa'iju rua chuova'na pa'ijanaa'me.

22 Mu'ure paasi'ku muja'ku chu'o asa cho'oku pa'ijũ'u. Muja'kore ūcuaja'che airekoto cuhemanejũ'u.

24-25 Mamakuji pa'imasito puka'kupãi ña pojome, re'oja'che pa'iuana. Jã'aja'ñe pa'ijũ'u, muja'kupãipi ña pojoa'ju.

Proverbios 24.15-17, 21, 22, 24, 25, 27

15-16 Pãiu'te re'oja'che pa'iku'te, cu'ache pa'inapi, repau vu'ena kaka, cu'ache cho'oñu chini cuasaju pa'imanejũ'u. Repau re'oja'che pa'iku Diopi cho'okaiuna ūcu re'oja'che pa'ija'mu. Musanukonata'ni cu'ache cho'osi'e ro'i Diopi cho'okuna cu'ache ti'jñeco'jñojanaa'me.

17 Mu'ure ja'me pa'iku'te, repau vu'e si'areparumu muamanejũ'u, repauji mu'uni si'areparumu ña ca'nasoku.

21-22 Mu'ure cuhekũji, “Aucuhamu chu'ure”, chiito ãujũ'u repau'te; ūcuachi'a, “Okouamu chu'ure”, chiito ūkuajũ'u repau'te. Mu'upi jã'aja'ñe cho'oto repau ña kukuja'mu. Repauji jã'aja'ñe ña kukuuna Diopi mu'ure re'oja'chere ñisija'mu.

24 Vu'e ujavu'e rua re'ojavu'e pa'ikuji rãjore rua ke'reko'te

paato cu'amu. Jā'ata'ni vu'e jmavu'eru pa'ikuji rājore re'oja'che pa'ikoni paato na'a re'omu.

25 Pāi chekunapi chu'o re'oja'chere so'opi i'ka raoto i'kaco-jñona rua okouakuji susuoko ũkucheja'che rua asa pojome.

27 Airo pūji ruarepa āimanejū'u; ijū'añe! Ūcuaja'che meñe pojoju pa'iche ruarepa chiimanejū'u.

Proverbios 26.20

Pāipi cu'achu'ore cutuma'to toapi jēka peoku chachaso-cheja'che cavache si'asomu.

Proverbios 27.2, 10

2 Chekunapi mu'u re'oja'che pa'iche'te ña, “Re'oja'che pa'imu iku”, chiito re'omu. Jā'ata'ni mu'u pa'iche'te meñe cuasa, “Re'oja'che pa'iku'mu chu'u”, chiito cu'amu.

10 Mu'ure re'oja'che cho'onare jmamakarujē'e cuheku jo'kasoma'ñe ja'me pa'ijū'u, mija'kuna'me pa'inare ũcuachi'a. Mu'ure cu'ache ti'jñeto mua'chu so'o pa'iku vu'e saima'ñe kueñe pa'ikuni sani cho'okaiche'te sēeto na'a re'omu.

Proverbios 28.7, 9, 13, 14, 27

7 Chīipi Dios chū'u jo'kasi'ere ũcuarepa masi cho'oku pani rua masiu'mu. Jā'ata'ni cu'ache pa'inana'me jovo pani puka'kure vajuchuache ñoñe cho'omu repau.

9 Pāi ũcuauanapi Dios chū'uñe'te asacuheto Repau ũcuachi'a repaña asacuhesi'ēja'che repaña sēeñe sāiñe asacuheja'mu.

13 Maipi cu'ache cho'ochete Dioni kuama'ñe ũcua cho'uju pa'ito, re'oja'che pa'icu'amu. Jā'ata'ni mai cu'ache cho'ochete Dioni kuaju jo'kaso re'oja'che pa'ito maire oikujeku mai cu'ache cho'osi'e tanoso jo'e cuasamaneja'mu Repau.

14 Pāiu Diore rua si'arumu cuasaku rua pojoku pa'imu. Dios chu'o asacuhékuta'ni cu'ache ti'jñecojñoku pa'imu.

27 Chuova'u pa'iku'te ña oiū cho'okaiku'te jmamakarujē'e karamaneja'mu. Jā'ata'ni cho'okaicuheku'te rua cu'ache ti'jñeja'mu.

Proverbios 29.3, 7, 14, 27

3 Chīi pa'imasikujeku re'oja'che pa'iku'te puka'kupāi rua pojome. Jā'ata'ni pōsuuji si'arumu sī'uromire ro'iku cho'oni kuri peore si'asomu.

Proverbios 29, 30, 31

7 Pāiu re'oja'che pa'iku chekunare chuova'na pa'inare ña oiu cho'okaimu. Cu'ache pa'ikuta'ni ña oima'mu.

14 Pāi chū'ukuji chuova'na pa'inare oiu re'oja'che chū'uni jo'kasoma'ñe chū'uku pa'ija'mu.

27 Pāi re'oja'che pa'ina, cu'ache pa'inare ja'me pa'icuheme. Cu'ache pa'ina ũcuachi'a pāi re'oja'che pa'inare ja'me pa'icuheme.

Proverbios 30.5

Repau i'kasi'e ũcuarepajekuna Maire Paaku Dios Repau'te, “Cho'okaija'mu Repau”, chiiju cuasanare cu'ache ti'jñeñe ũsekaimu.

Proverbios 31.9, 30

9 Chuova'nana'me vesuva'nare chekunapi repanare cu'ache cho'oto ũseju i'kakaijū'u repanare.

30 Romi re'ojana ñona chekurumu repana rekoñoã re'oja'che pa'ima'me. Ũcuachi'a si'arumu re'ojana ñomanejanaa'me. Jā'ata'ni romio Diore cuasako Diopi ñato repao rekocho si'arumu re'oja'che pa'ikojeko pojocojñoja'mo.

APENDICES

APENDICE 1

Antiguo Testamentophuro tocha pi'nisirumuna'me Nuevo Testamento chuta'a tochamarumu cho'osi'ere te'emajñaruã kuamu

Jesús cheja rajjache chekurumu cuatrocientorepaūsurumu tī'añe karatona Esdras phairipāiu paniasomu. Reparumu Persia cheja canare chū'unapi Israelpāi chēa sa paaju chū'uju paniasome. Jā'aja'ñe cho'onata'ni na'a pa'isirumuna repanare Israelpāi repana pa'ichejana Judá chejana co'choasome, Dios vu'ere jo'e mama cho'oju Jerusalén vu'ejoopo je'na pachusi'pare repanare cuhena cavaju ñañososi'ere jo'e je'na care'vaa'ju chini. Jā'ata'ni Persiapāi chū'unapi Israelpāire chuta'a chū'uju paniasome. Jā'ajekuna Nehemía'te ũcuanani ja'me chū'ukaau chini chēa jo'karena repau majapāire ũcuacheja canani Israelpāire chū'uku paniasomu repau. Repana Persia cheja canare chū'una chekuchejña pa'inare ũcuachi'a rua jainukore chēa paaju chū'uju paniasome reparumu. Malaquías ũcuachi'a reparumu Dios chu'o kuaku paniasomu.

Ūcuachi'a Greciapāi reparumupi vua cienrepaūsurumu-jatu'ka si'arumu na'a rua masina paniasome. Jā'aja'ñe pa'ijuna chekuchejña cana repana pa'iche'te ña chēa ũcuaja'che paniasome. Ūcuachi'a repana Greciapāi chu'o che'che cutuju paniasome.

Chekurumu Jesús cheja rajjache trescientos treintarepaūsurumu tī'añe karatona Alejandro Grecia cheja canare ũcuanukore chū'uku chekuchejña canare Persia cheja chū'una chēa paaju chū'uju pa'isinare peore cava cajejani tua paaasomu. Jā'aja'ñe cho'o jmamakaru pa'iu chiirejē'e peokuji jūnisoasomu repau. Jā'ajekuna repau tua paaku chū'usichejña jo'e chū'uku peokuna sōtaopāi chū'unapi repau neena pa'ichejña cuatrorepa-chejña vatoasome, chekunapi chū'uju paapu chini. Repachejña

ka'chachejña ija'che ve'easomu: Egiptona'me Siria. Repachejña joopo'te Judá cheja Israelpái pa'icheja paniasomu.

Reparumu Egipto cheja chũ'uku Tolemeopi Judá cheja canare chũ'ura chiniasomu. Ũcuachi'a Siria cheja canare chũ'uku Seleuco repanare chũ'ura chiniasomu. Jã'ajekuna si'arumu cavaju paniasome repana. Jã'ata'ni Egipto cheja chũ'ukuji repau'te Siria cheja canare chũ'uku'te cava cajejani Judá cheja pa'inare chëa paaku chũ'uasomu. Jã'ajekuna Egipto-pãipi repanare Israelpái cienrepaũsurumu na'a jeecho'jejatu'ka chëa paaju chũ'uasome.

Na'a pa'isirumu Siria sōtaopái Egipto sōtaopãire cava cajejani Israelpái Judá cheja canare repana paasinare tua paaju chũ'uasome.

Na'a pa'isirumu Roma sōtaopãipi Siriapãire cava cajejaniasome. Jã'aja'ñe cho'ocuhasirumu Romapái chũ'uku Judá cheja canare repauni ja'me chũ'ukaau chini Herodeni chëa jo'kaasomu. Jã'ata'ni Israelpãipi Jerusalén vu'ejoopo pa'inapi repau chũ'uñe'te cuhejuna Herodes repanani chëa paaku chũ'ura chini repau neenare sōtaopái saomasomu, repanare Israelpái cavaa'ju chini. Chũ'u saouna sani choteũsurumu cavaju cajejaniasome repana repanare. Jã'aja'ñe cho'ocuhasirumu Herodes repanare Israelpái chëa paaku chũ'uku paniasomu. Repau Herodes rua cu'ache cho'oku paniasomu. Ũcuachi'a rupa tōosiva'nare cuasaku pojoku paniasomu repau. Jã'aja'ñe cho'okuna Israelpái rua cuheasome repau'te. Jã'ata'ni Israelpãipi repauni cuhemanea'ju chini Dios vu'e ñañososi'ejekuna jo'e mama cho'oa'ju chini ro'ikanasomu repau. Repana judíopái si'arumu chekunare chũ'ucojñosina paniasome. Ũcuana'ta'ni chũ'umaneasome.

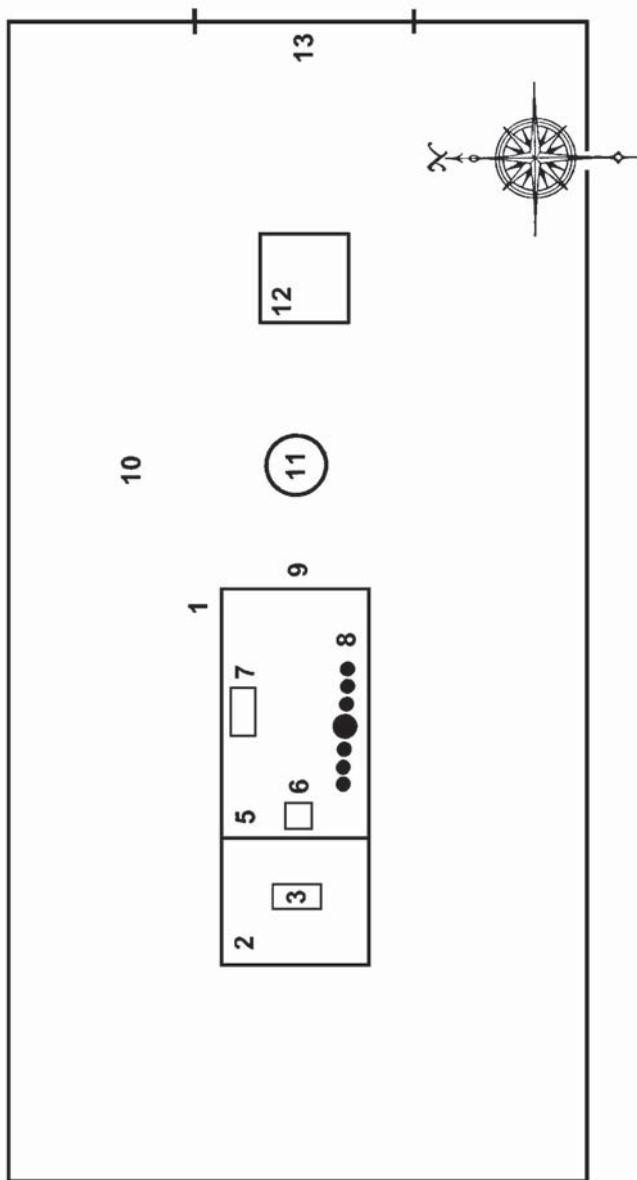
Repau Herodes chũ'uku pa'irumuna Dios Mamaku Jesús ũcuachejana jñaacojñoasomu. Jã'ata'ni Jesús jñaacojñosi'e na'a jeerumu pa'ima'tona repau Herodes jūnisoasomu. Reparumu Judá cheja Judea ve'easomu.

APENDICE 2

Dios vu'e “tabernáculo” chiicojñosivu'e pa'iche'te masiñu chini tochasi'ere ñaju i'kaju número'te ña masire'omu repavu'e pa'iche

1. Dios vu'e “tabernáculo” chiicojñov'u'ea'me.
2. Judío phairi aichi'a kakare'oruupu'me.
3. Dios cãjovu Repau chũ'u jo'kasi'e tochasiko'ña pa'ivu'me.
4. Dios cãjovu pa'iruupu kakasa'aro jeo ta'pisikãaa'me.
5. Judío phairipãichi'a kakare'oruupu'me.
6. Ma'ña uoko'a si'acakã'jño pachokuripi je'nasiko'aa'me.
7. Dioni ñsiju pã tujñako'aa'me.
8. Uñoã pa'isai'vu'me.
9. Dios vu'eru kakasa'aro'me.
10. Dios vu'eru ve'se cararipu'me.
11. Cũnare'ava u'jare'ava oko pa'ire'ava phairipãi jũjñana'me
cũ'a choare'avaa'me.
12. Diore ñsimajñaruã tuo uoko'aa'me.
13. Dios vu'eru ve'se cararipu kakasa'aro'me.

Dios vu'e "tabernáculo" chiicojñosiva'e pa'isi'ere ñoma.

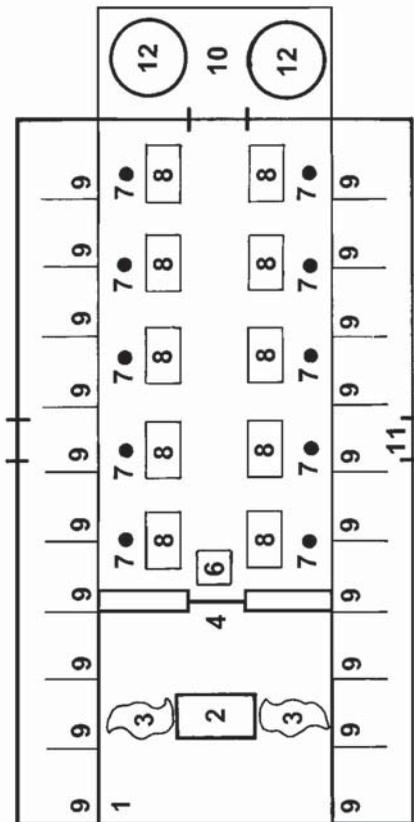
APENDICE 3

**Dios vu'e "templo" chiicojñosivu'e pa'iche'te
masiñu chini tochasi'e ñaju i'kaju número'te ña
masire'omu repavu'e pa'iche**

1. Judío phairi aichi'a kakare'oruupu'me.
2. Dios cājovu Repau chũ'u jo'kasi'e tochasiko'ña pa'ivu'me.
3. Dios cājovu sē'sevu'te reparu'ña pa'iche rupu tūosiva'na ángelejava'na kue'chaka paava'na nukachejaa'me.
4. Dios cājovu pa'iruupu kakasa'aro jeo ta'pisikāa'me.
5. Judío phairipāichi'a kakare'oruupu'me.
6. Ma'ña uoko'a si'acakā'jño pachokuripi je'nasiko'aa'me.
7. Ūoñoã pa'isaivuāa'me.
8. Dioni ĩsiju pã tujñako'ñaa'me.
9. Repavu'e ve'se cakā'jño pa'iruuruã cu'amajñaruã care'vajaruuu'a'me.
10. Repavu'e pãi kaka, charo pa'ichejaa'me.
11. Kakasa'ñaroã'me.
12. Tuu ũjatuu bronze cunapi cho'osituu repavu'e kakacheja repakā'jño pa'iche nukatuua'me.
13. Repavu'e ve'se cararipu'me.
14. Cūnare'a oko pa'ire'a cu'ava'nare Dioni ĩsiju vaniso va'i choare'aa'me.
15. Cūnare'ava ũjare'ava oko pa'ire'ava phairipāi jũjñana'me cū'a choare'aa'me.
16. Diore ĩsimajñaruã tuo uoko'aa'me.

Dios vā'e "templo" chiicojñosivū'e pa'isi'ere ñoma.

13

vj'd

Ija'ova Pa'iche'me

Génesis 1.1-31	1
Génesis 2.1-3	3
Génesis 2.7-25	3
Génesis 3.1-24	4
Génesis 4.1-25	7
Génesis 5.22-29	8
Génesis 6.5-22	9
Génesis 7.1-24	10
Génesis 8.1-21	10
Génesis 9.1-17	12
Génesis 11.1-9	12
Génesis 11.10-32	15
Génesis 12.1-20	15
Génesis 13.1-18	16
Génesis 14.1-24	19
Génesis 15.1-16	21
Génesis 16.1-16	22
Génesis 17.1-27	23
Génesis 18.1-15	24
Génesis 18.16-33	26
Génesis 19.1-38	27
Génesis 21.1-21	30
Génesis 22.1-19	31
Génesis 23.1-19	33
Génesis 24.2-67	33
Génesis 25.1-17	36
Génesis 25.21-34	36
Génesis 26.1-35	38
Génesis 27.1-46	38
Génesis 28.1-22	40
Génesis 29.1-35	42
Génesis 30.1-43	43
Génesis 31.13-55	44
Génesis 32.3-30	44
Génesis 33.1-19	46
Génesis 35.1-29	46
Génesis 36.6-42	46
Génesis 37.1-35	46
Génesis 39.1-23	48
Génesis 40.2-23	50
Génesis 41.1-55	51
Génesis 42.1-26	52
Génesis 43.1-33	53
Génesis 44.1-33	54
Génesis 45.1-27	56

Génesis 46.1-7.....	57
Génesis 47.1-30.....	57
Génesis 48.1-19.....	58
Génesis 49.1-33.....	58
Génesis 50.2-26.....	60
Exodo 1.6-22.....	62
Exodo 2.1-22.....	63
Exodo 2.23-25.....	65
Exodo 3.1-20.....	65
Exodo 4.1-31.....	67
Exodo 5.1-23.....	69
Exodo 6.1-9.....	70
Exodo 7.10-23.....	70
Exodo 8.1-32.....	71
Exodo 9.1-35.....	74
Exodo 10.1-29.....	75
Exodo 11.1-8.....	77
Exodo 12.1-40.....	77
Exodo 13.1-16.....	79
Exodo 13.17-22.....	80
Exodo 14.1-31.....	82
Exodo 15.1-18.....	83
Exodo 15.22-27.....	84
Exodo 16.1-35.....	84
Exodo 17.1-13.....	86
Exodo 19.1-21.....	87
Exodo 20.1-20.....	88
Exodo 20.21-23.33.....	90
Exodo 24.3-18.....	92
Exodo 25.1-31.11; Levítico 24.1-9.....	94
Exodo 32.1-32.....	96
Exodo 33.1-14.....	99
Exodo 34.1-35.....	99
Exodo 35-40.....	100
Levítico 1-7; 17; Números 5; 15.1-31; 28.1-15.....	101
Levítico 8.1-36.....	104
Levítico 9.1-24.....	106
Levítico 21.1-17.....	106
Levítico 10.1-7.....	107
Levítico 11.1-38.....	107
Levítico 12-15; Números 19.....	108
Levítico 18.1-29.....	110
Levítico 19.1-35.....	110
Levítico 20.2-22.....	111
Levítico 16; 23; Números 28.16-29.40.....	111
Levítico 24.10-23.....	114
Levítico 25.....	114

Números 1.1-46.....	115
Números 2.1-34.....	116
Números 3-4; 7-8.....	117
Números 6.1-21; 30.....	119
Números 4.1-15, 24; 9.15-10.36.....	120
Números 11.1-33.....	120
Números 12.1-15.....	122
Números 12.16.....	123
Números 13.1-31.....	123
Números 14.1-45.....	124
Números 16.1-49.....	126
Números 17.1-11.....	127
Números 20.1-28.....	128
Números 21.4-9.....	129
Números 21.21-35.....	130
Números 22.1-41.....	131
Números 23.1-30.....	135
Números 24.1-25.....	136
Números 25.1-4.....	137
Números 31.7-30.....	138
Números 26.1-64.....	138
Números 32.1-33.....	139
Números 27.1-23; 34-36; Deuteronomio 19.1-14; Josué 20.....	140
Deuteronomio 1.....	142
Deuteronomio 2-3.....	143
Deuteronomio 4.....	143
Deuteronomio 6.....	144
Deuteronomio 7-8.....	144
Deuteronomio 12-25.....	145
Deuteronomio 27.....	149
Deuteronomio 28.....	149
Deuteronomio 30.....	150
Deuteronomio 31.1-23.....	150
Deuteronomio 32.1-43.....	151
Deuteronomio 33.1-29.....	152
Deuteronomio 34.1-10.....	152
Josué 1.1-17.....	154
Josué 2.1-24.....	155
Josué 3.6-17.....	157
Josué 4.1-18.....	157
Josué 5.2-12.....	157
Josué 6.1-25.....	158
Josué 7.1-26.....	160
Josué 8.1-35.....	162
Josué 9.1-27.....	163
Josué 10.1-13.....	164
Josué 11.1-23.....	166

Josué 13.1-8.....	166
Josué 14.1-13	167
Josué 15.14-63	167
Josué 16.1.....	167
Josué 17.14-15	167
Josué 18.1-28	168
Josué 19.1-48	168
Josué 20-21.....	168
Josué 22.1-6.....	168
Josué 23.1-16	169
Josué 24.14-32	170
Jueces 1.1-3.6	170
Jueces 3.7-31.....	171
Jueces 4.1-22.....	173
Jueces 5.1-31	175
Jueces 6.1-35.....	175
Jueces 7.2-25.....	176
Jueces 8.4-28.....	178
Jueces 8.29-30.....	178
Jueces 9.1-54.....	179
Jueces 10.1-16.....	181
Jueces 11.1-32.....	181
Jueces 12.1-14.....	182
Jueces 13.1-25.....	183
Jueces 15	184
Jueces 16.4-30.....	184
Rut 1.1-5.....	187
Rut 1.6-22.....	187
Rut 2.1-23.....	189
Rut 3.1-18.....	193
Rut 4.1-17.....	194
Rut 4.18-22.....	197
1 Samuel 1.1-28	198
1 Samuel 2.1-35	199
1 Samuel 3.2-20	200
1 Samuel 4.1-18	201
1 Samuel 5.1-12	203
1 Samuel 6.2-21	204
1 Samuel 7.1-17	205
1 Samuel 8.1-22	205
1 Samuel 9.15-27	207
1 Samuel 10.1-26	207
1 Samuel 11.1-15	209
1 Samuel 12.1-23	209
1 Samuel 13.2.....	210
1 Samuel 13.4-15	210
1 Samuel 14.1-52	211

1 Samuel 15.1-35	213
1 Samuel 16.1-13	215
1 Samuel 16.14-23	216
1 Samuel 17.1-58	217
1 Samuel 18.1-29	223
1 Samuel 19.1-18	225
1 Samuel 20.1-42	226
1 Samuel 21.1-13	227
1 Samuel 22.1-23	228
1 Samuel 23.1-28	229
1 Samuel 23.29.....	231
1 Samuel 24.1-22	231
1 Samuel 25.1-44	232
1 Samuel 26.2-25	234
1 Samuel 27.1-12	235
1 Samuel 28.1-20	236
1 Samuel 29.1-11	238
1 Samuel 30.1-31	238
1 Samuel 31.1-5	239
2 Samuel 1-6; 8-10; 1 Crónicas 11-16; 18-20; 26.29-27.34.....	239
2 Samuel 7; 1 Crónicas 17.....	245
2 Samuel 11.1-27	246
2 Samuel 12.1-31	248
2 Samuel 13.1-39	250
2 Samuel 14.21-33	251
2 Samuel 15.1-37	252
2 Samuel 16.15-22	254
2 Samuel 17.1-24	254
2 Samuel 18.1-33	256
2 Samuel 19.5-43	257
2 Samuel 20.1-22	257
2 Samuel 24; 1 Crónicas 21.1-26.28; 28.1-29.22.....	258
2 Samuel 22.1-23.7; 1 Crónicas 16; Salmos 18; 96; 105.1-15	261
1 Reyes 1.5-53	263
1 Reyes 2.1-12	265
1 Reyes 2.13-46	266
1 Reyes 3.4-28	267
1 Reyes 4.20-34	270
1 Reyes 5-7; 2 Crónicas 2.1-5.1	270
1 Reyes 8.1-9.9; 2 Crónicas 5.2-7.22.....	272
1 Reyes 9.10-10.29; 2 Crónicas 8.1-9.29.....	275
1 Reyes 11; 2 Crónicas 9.30-31	277
1 Reyes 12.1-24; 2 Crónicas 10.1-11.4.....	278
1 Reyes 12.25-32	281
1 Reyes 13.1-33	282
1 Reyes 14.1-20	282
1 Reyes 15.25-34.....	285

1 Reyes 16.1-29	286
1 Reyes 14.21-15.24; 2 Crónicas 11.5-16.14; 17.1	287
1 Reyes 16.29-19.21	291
1 Reyes 20.1-43	296
1 Reyes 21.1-28	297
1 Reyes 22.1-50; 2 Crónicas 17.1-21.1	299
1 Reyes 22.51	303
2 Reyes 1.2-17	303
2 Reyes 2.1-17	304
2 Reyes 3.1-7	306
2 Reyes 4.1-34	306
2 Reyes 5.1-27	309
2 Reyes 6.8-33	311
2 Reyes 7.1-20	314
2 Reyes 8.7-15	315
2 Reyes 8.16-24; 2 Crónicas 21.1-22.1	316
2 Reyes 8.25-10.36; 2 Crónicas 22.2-9	317
2 Reyes 11-12; 2 Crónicas 22.10-24.27	321
Joel 1-3	324
2 Reyes 13.1-14.24; 15.1; 2 Crónicas 25; 26.1	325
Jonás 1.1-17	328
Jonás 2.1-10	331
Jonás 3.1-10	332
Jonás 4.1-11	332
Amós 1-9	334
2 Reyes 15.1-7; 2 Crónicas 26	337
Oseas 1-14	338
Isaías 1-6	344
2 Reyes 15.32-16.20; 2 Crónicas 27-28; Isaías 7.1-9.7	347
Isaías 9.8-12.6	349
Miqueas 1-7	351
2 Reyes 14.23-29	354
2 Reyes 15.8-30	354
2 Reyes 17.1-33	355
2 Reyes 18-20; 2 Crónicas 29-32; Isaías 36-39	357
2 Reyes 21.1-23.30; 2 Crónicas 33-35; Jeremías 1-6	362
Nahúm 1-3	367
Sofonías 1-3	368
Habacuc 1.1-3.18	369
2 Reyes 23.30-24.7; 2 Crónicas 36.1-8; Jeremías 22.11-12; 25-26; 31; 36	371
Daniel 1.2-19	375
Daniel 2.1-44	376
Daniel 3.1-29	378
2 Reyes 24.8-17; 2 Crónicas 36.9-10; Jeremías 22.24-30; 29.1-14	381
Ezequiel 1-24	383

2 Reyes 24.18-25.21; 2 Crónicas 28.17; 36.11-20; Jeremías 21; 24; 27.12-28.17; 32-35; 37-39; Ezequiel 17.11-18	385
Lamentaciones 1-5	388
Ezequiel 25; Abdías 1	389
2 Reyes 25.22-26; Jeremías 40-44; Ezequiel 29-32	390
Ezequiel 33-34; 36-48	393
2 Reyes 25.27-30; Daniel 4	396
Daniel 7.1-27	398
Daniel 8.1-22	399
Daniel 5.1-31	400
Daniel 6.1-27	401
Daniel 9-12	404
Isaías 40-66	407
2 Crónicas 36.20-23	411
Esdras 1.1-7	411
Esdras 2	412
Esdras 3.1-11	412
Esdras 4.1-24	412
Hageo 1.1-15	413
Hageo 2.1-23	414
Esdras 5.3-17	414
Esdras 6.1-22	415
Zacarías 1.1-6	415
Zacarías 9.9-10	416
Zacarías 14	416
Ester 1.1-19	416
Ester 2.1-22	417
Ester 3.1-13	418
Ester 4.1-17	418
Ester 5.1-14	420
Ester 6.1-14	421
Ester 7.1-10	422
Ester 8.1-11	423
Ester 9.1-22	424
Ester 10.2-3	424
Esdras 7.1-24	424
Esdras 8.21-31	425
Esdras 9.1-14	425
Esdras 10.1-44	426
Nehemías 1.1-11	426
Nehemías 2.1-20	427
Nehemías 3.1-32	428
Nehemías 4.1-22	429
Nehemías 5.1-14	430
Nehemías 6.1-16	431
Nehemías 7.1-4	432
Nehemías 8.1-18	432

Nehemías 9.1-37	433
Nehemías 10.1-32	433
Nehemías 11.1	434
Nehemías 13.6-28	434
Malaquías 1.1-11	435
Malaquías 2.7-17	435
Malaquías 3.1-15	436
Malaquías 4.1-6	436
Job 1.1-2.10	436
Job 2.11-14.21	438
Job 15-21	440
Job 22-31; 32.1	442
Job 32-37	444
Job 38-42	444
Salmo 1.1-6.....	446
Salmo 2.1-12.....	446
Salmo 8.1-9.....	447
Salmo 19.1-14.....	448
Salmo 22.1-31.....	449
Salmo 34.1-22.....	451
Salmo 51.1-19.....	452
Proverbios 1.1, 2, 8, 24, 28	453
Proverbios 2.1-7, 16	453
Proverbios 3.5-7, 9-15, 27, 28, 30.....	454
Proverbios 4.2, 14, 18, 19, 24	454
Proverbios 6.16-21, 23	455
Proverbios 8.17, 36	455
Proverbios 10.1, 27, 32	455
Proverbios 12.15	455
Proverbios 13.3, 9, 19, 20, 24	456
Proverbios 14.15, 20, 21, 29	456
Proverbios 15.1, 3, 15, 16	456
Proverbios 17.4, 5, 28	457
Proverbios 20.1, 9, 13, 19, 22, 24	457
Proverbios 21.2, 16, 26	457
Proverbios 22.6, 12, 22, 23	458
Proverbios 23.19-22, 24, 25	458
Proverbios 24.15-17, 21, 22, 24, 25, 27.....	458
Proverbios 26.20	459
Proverbios 27.2, 10	459
Proverbios 28.7, 9, 13, 14, 27	459
Proverbios 29.3, 7, 14, 27	459
Proverbios 30.5	460
Proverbios 31.9, 30	460
APENDICE 1: Período intertestamental.....	462
APENDICE 2: Tabernáculová'e	464
APENDICE 3: Templová'e.....	466